

GLOSSARIUM ARCHAIOLOGICUM:

CONTINENS
Latino-Barbara, Peregrina, Obsoleta, &
Novatae Significationis

VOCABULA;

Quae post labefactatas a Gothis, Vandalisque res Europaeas,
in Ecclesiasticis, profanisque Scriptoribus; variarum item Gentium
Legibus antiquis Municipalibus, Chartis, & Formulis occurrunt,
SCHOLIS & COMMENTARIIS

Illustrata :

In quibus prisca Ritus quam-plurimi, Magistratus, Dignitates, Mu-
nera, Officia, Mores, Leges ipsae, & Consuetudines enarrantur.

AUTHORE

Henrico Spelmanno

Equite, Anglo-Britanno.

*Ordior audaci tenebrosa per aequora velo
Cimmerium tentare aditum: submersaque lethae
Sistere de barathro luci. Da maxime rerum
Conditor, ut fugiens frater, scopuloque latentes,
Felici inveniam quae sita litoris portus;
Et se perpetuo dulcorem carmine laudem,*

L. 21398 LAW LIBRARY

Editio tertia auctior & correctior, cui praefigitur amplissima Epistola de
Vita Moribusque, necnon de scriptis Operibus celeberrimi Authoris.

LONDINI,

Excudebat Tho. Braddysll, & Prostant apud Georg. Pawlett, & Guil. Free-
man; ad Insignia Bibliorum in vico dicto Chancery-Lane, & Cnara
ex adverso Aedis Divi Dunstani in vico dicto Fleet-Street.

MDC LXXXVII.

Liber Johannis Anstis & Amicorum suorum

17/31
per 20pp
to
Cansu
12.00

Honoratissimo Illustrissimoq; D.D.
EDOARDO HIDE
EQUITI AURATO,
CLARENDONIAE Comiti,
CORNBERIAE Vicecomiti,
Baroni **HINDONIAE**,

Summo Angliae necnon Almae **OXONIENSIS** Academiae
Cancellario, Sacrae Majestati Regiae à Secretioribus
Consiliis, &c. *Magno & aeternum honorati.*

UM ingentem negotiorum molem, quam
constanti pectore & prudenti solus susti-
neas (Summe Legum & Aequitatis Ar-
biter) cum sollicitudines tuas justitiae &
Reipubl. amore feliciter susceperas, easque
non ex intervallo recurrentes, sed pene per-
petuas cogito; anceps animi & dubita-
bundus haereo, ne Curarum tuarum oneri
(quas allevare ex officio & ex animo vel-
lem) compellendo addiderem: At cum ig-
neam mentis tuae vim, quae (feliciter nescio an fortius) Caeli Bri-
tannici sidera auspicate voluit, cum summam rerum agendarum
prudentiam, multiplici & diuturno rerum usu firmatam, cum hu-
meros tuos oneri imposito pares, aditusque faciles & Viro Principe
dignos, tacitus mecum reputa; evanuit prior metus, & aliqualis
(modesta tamen) dignitatem tuam compellendi accessit confidentia.
Bonitatem divinam & Caelum sapiti praesentes benigne admittere, &
accessuros olim expectare supplices,

—Offendunt nunquam thura precesque Deum;

Deo & divinis hominibus, honoris & potestatis fastigium non ambitu
sed virtute sua affectis, nunquam ingrata erit supplicantium turba,
si modesta, si illud submisisse petat, quod Patronus bene se erogat sum-
me benevolentiae ansam praebet non iracundiae. Haec Clientum tuum
animant

EPISTOLA

animant (Vir summe) ut tibi sistam D. Henr. Spelmanni (Aui mei) ⁷⁸ *μαγετε, hac enim γαρεσθι* in Editione Glossarii sui primæ Aui meo placuit, Archæologum. Scilicet Avus meus (à Nepote suo eâ qua par est pietate æternò recolendus) jam olim Cælo receptus, nec Patrono, nec cuiusquam Patrocinio indiget: Archæologus autem suus (proles *ῥητορ* & genuina sed ex dimidio posthuma) optimo parente orbis, in tuam Clientelam ambitione honesta festinat, magni nominis *γαρεσθω* modestè ambit, de Successu securus quod cum (benevolentia tua singulari etiam & munificentia obstetricibus) huic Operi dedisti partum, dabis & Patrocinium. Certè sub tui nominis auspicio in publicum prodire gestit Archæologus, Autoritatem ampliorem & adversus Sciorum & Invidorum morsus, tutelam exinde habiturus, ita ut lucem auspiciatus multo videat & securus: Scioli enim sint necesse est aut invidi (si qui sint) qui viri optimi & doctissimi (abst. verbo invidia) innocentes conatus, non ad suum, sed Ecclesiæ & Reipubl. Literariæ emolumentum destinatos, immerito laceffunt. Archæologi pars prima Autore adhuc supersiste, typis excusa olim (a) prodiit, cujus Editionem vel impensè urgebat, vel ex post facto literis ad Avum meum datis prolixè commendabant.

(a) Glossarii pars prima usque ad litteram Alphabeticæ. Editi prodiit An. 1626.

(b) In præfatione ad Edit. partis primæ Glossarii Lond. 1626.

(c) D. Spelman D. Henr. Spelman, filius primogenitus partes regias (licet infans) Perduellum fecere affluas) fideliter & fortiter incutias Cælo & Cælo proximo fati cessit An. 1645.

virī pietate & eruditione insignes & Reipubl. Literariæ Principes: Jac. Usserium Armachanum intelligo, Johan. Lincolniensem Episcopum, Gul. Camdenum, D. Rob. Cottonum, Nicol. Fabricium Pierreschium, Joh. Seldenum, Hieron. Bignonium, Gilb. Gaulminum, Nicol. Rigaltium, Claud. Salmasium, Joh. Meursium, Fred. Lindenbrogium, P. Pithæum, Melch. Goldastum, Cowellum, Skenæum, Lydium, &c. Hos omnes (ut alios minorum Gentium Scriptores taceam) industriæ & eruditionis suæ testes idoneos habuit D. Henr. Spelmannus (Avus meus) quod ipse (b) alicubi (more suo) modestè fatetur, & animo in gratitudinem pronò candidè agnoscit. Parte igitur primâ sic auspiciatè editâ, & à viris Doctis (qua patet orbis Literarius) sedulo evolutâ, ex pede Herculeum cognoscunt, multorumq; oculi gustato hoc melle (quod olim Jonathani accidit) aperti sunt, Denfas Antiquitatis mediæ tenebras (multiplici Gentium & Linguarum confusione introductas) Luce novâ: Glossario Spelmanni mutuata, fugant, & è difficultatum Meandris Ariadnæo hoc filo sepe felicius expediunt. Ex eotempore docti plures actius inslant, Avumque meum desiderii ardentibus (d) æpiscule repetitis urgent, ut opus feliciter inchoatum festinus absolveret. Doctorum precibus rogatus paruit, Glossarii partem (quam jam damus) secundam condidit, sed morte (suis doctisque omnibus acerbâ & immaturâ) præceptus non edidit. Dein (postquam) Parens meus, virtutis Paternæ & Patrimonii heres satis (c) cessit) una cum aliis Aui mei Chartis & Cimeliis ad manus meas pervenit Manuscriptus Archæologus, Tempore scilicet difficillimo, non sine Singulu & Lachrymis memorando, cum Britannia nostra in sui ipsius

DEDICATORIA.

ipsum perniciem conjurata, Arma civilia & funesta contra Regem optimum & pientissimum impit movebat, tandemque (sactione ex successu infausto invalescente) Sacram Majestatem Regiam (Ausu nefario, & ab ipsis rerum omnium primordiis inaudito) decollabat; Stupendum & immane nefas, impietate & impudentiâ summâ perpetratum! Janè ut primò Sacram cervicem (licet inanimata) teigit, erubuit securis, quasi facti pudore, æque ac sanguine purpurata. — Eo tempore, cum Rempubl. immanti tyrannide oppressam ac pene intermorituram; Ecclesiam multo Schismate divisam & Errorum portentis sedatam, cum Hæreses (Libyæ avenæ instar) nominibus & numero carentes, infelicitè introductas, & mesti vidimus, & incassum lamentabamur; cum summâ rerum potiebantur indocti, qui artes nullas callebant præter fordidas; eo (inquam) tempore latebras & abdita rerum receptacula quæstivimus, non ubi Codices melioris notæ Manuscripti (quasi è communi incendio servati) typis excudi, sed tutius abscondi poterant. De Glossario edendo turbato penitus Ecclesiæ & Reipublicæ Statu, ne cogitavimus quidem, quid enim Fanaticis & Novatoribus cum Archæologo? Cælo Britannico tenebris plusquam Cimmeriis aut Egyptiis noctescente, qui lucem videre poterat? aut juris publici fieri, cum (tyrannide infelicitè introductâ, & Astrææ Cælum iterum repetente) jus omne publicum indignè violatum evanuit? Sed postquam desperata illa & fausta nobis illuxit dies, quo Carolus (nemini nisi divo Patri) secundus Britannicæ postliminio redditus, folioque paterno (Cælo Auspice & stupente mundo) relocatus —

— Requiem, finemque Laborum, Immeritumque dedit veniunt,

Cimelia Codicisque: Lasebris, abditisque (quibus recondebantur) receptaculis (Perduellum jam securi) eruiimus: Archæologi Editionem, Viri docti (præsertim (d) Avunculus meus charissimus) urgent. Tandem de Editione convenit, rogamus virum optimum & Antiquitatis (e) callentissimum

(d) D. Clement Spelmanus filius & Sacarii (quod vocant) Baronibus. (e) D. Gualtero Dugdale in Heraldorum Collegio, Provincia Trans-Trentana: Armarum Regem, vulgo Norreydium.

Qui multa tenet antequa sepolta,

Ut Archetypum evolveret, prelo aptaret, & (ne quod opus Operariorum incitâ vel incuriâ obreperet) ut Typographorum Operis præesset, Editionemque (quod optimè potuit) accuraret. Ille (pro sua in Authorem & Rempubl. literariam benevolentia) non invitatus annuit, provinciam suscepit, quam fide & diligentia Authore & se dignis gestit, Amanuensis & Typographi imperia (si quando occurrerant) correxit.

Sic

EPISTOLA, &c.

Sic habes (vir autoritate & tuo merito summe) veram, inestimabilem licet hujus Operis historiolum. Tu modo partui huic posthumo fave Spelmanni Archæologum (dedicatione jam & mancipio tuum) eâ qua soles fronte, id est serenâ & benignâ aspice; quem Antiquitatis, Juris, & Theologiæ consultis, nec inutilem aut ingratum, nec apud suos exterosve inglorium fore non vani auguramur, præsertim sub magni nominis tui Auspiciis & Patrocínio posteritati Commendatum. Vale, Vir Illustrissime, &c.

Serus in Cœlum redeas, diuque
Lætus interis populo Britanno.

Ita ex animo vovet

Illustrissimæ Dominationis tuæ

Cultor & Cliens humillimus

Carolus Spelmannus Henrici
Nepos.

Authoris

EDITORIS

PREFATIO ad LECTOREM.

JAM Anni bisdeni sunt (Benigne Lector) & quod excurrit, ex quo Opus hoc eruditissimum sub prælo novissime infudaverat; quo tempore vix prius prodit in Lucem quam e manibus Bibliopolarum, a tanto litteratorum advolante agmine statim emeretur, atque ab iis tam arcte semper haberetur, ut tota jamdudum exhausta Impressione, per postremos hosce annos, non possit, licet summo oblato pretio, comparari: Ne diutius autem tanto damno Eruditorum Respublica laboraret, partim amicorum precibus, partim Genio meo in hujuscemodi Litteraturam non leviter propenso, adductus sum, ut animum ad novam hanc & accuratorem editionem adornandam appellerem. Utrique autem rei eo lubentius litabam, quo sanctam Auctoris memoriam summa qua potui reverentia semper habuerim. Quo nihil autem in hac Editione desideraretur, quod memoriæ insignissimi Viri, aut Lectoris eruditi cognitioni conducere, operæ pretium esse existimavi aliqua de Vita Moribusque, necnon de Scriptis Operibus celeberrimi Equitis, Præfationis loco adjicere. Sed duplici difficultate mihi laborare videbar; tum quod tanto temporis & ætatis intervallo disjunctus, ex Amicis ejus vel Coætaneis parum certi expectandum esset, & cum Hæredibus ejus vel sanguine Propinquis, mihi ne vel minima quidem notitia intercesserit. Sed mihi hæc mecum meditantem, supervenerunt Literæ a peritissimo Rei Antiquæ Viro, meique amantissimo, Dom. Antonio a Wood, Academiæ Oxoniensis Historiæ suæque perennis famæ conditori; is multa mecum de hac re communicans, calcaria, ut aiunt, currenti addidit; alia ab aliis fide dignissimis viris, e Monumentis scilicet Sepulchralibus, vel libris editis, excerptis.

Henricus Spelmannus Eques Auratus ex Nobili & Antiquissima Spelmannorum Prole in Agro Norfolciensi oriundus est: nomen Patri Johannes erat; Matrem vero habuit ex antiqua Sanderiorum Familia de Ewell in Agro Southensi; non pauci ex majoribus ejus in Ecclesiis Diocæleos Nordovicensis sepulsi jacent, viz. apud Oby, Ellingham, Stow, Narborow, &c. quorum Epitaphia videre licet inter Monumenta Funebria Dom. Weaver. Spes est mihi veniam daturum candidum Lectorem, si ex illo unum vel

Weaver, mon.
Fun. p. 520.

Præfatio ad Lectorem.

alterum in medium proferam; quippe ex quibus hujus familiæ stemma *Edvardus Bissens*, Eques Auratus, mihi deduxisse videatur. In Ecclesia *Narboriensis* sequentes Inscriptioes Sepulchrales inveniuntur.

Orate pro Animabus *Henrici Spelman* Legis periti ac *Recordatoris* Civitatis *Norw.* & *Elæ uxoris ejus*, qui quidem *Henricus* obiit 23. die *Septembris* Anno 1496. Et lingua *Vernacula* quæ sequuntur. *Here undre lyeth the Body of Sr. John Spelman Knight, and Secondary Justice of the King's Bench; and Dame Elizabeth his Wife, which had thirteen Sons and seven Daughters of their Bodies between them begotten; the which Sr. John deceased the twenty fifth day of February, in the Year of our Lord 1545. And the said Dame Elizabeth deceased the twenty fifth day of November, in the Year of our Lord God 1556. On whose Soules Jesu have Mercy, Amen.* Hæc *Elizabetha* fuit filia & co-hæres *Henrici Frowick*, militis de *Gonwelsbury*, in *Agro Middlesexienfi*, & *Avia* nostri celeberrimi *Antiquarii*. Si cuique autem in sua *Arte* credendum sit, *Bissæo* nostro credamus necesse est, qui cum esset *Artis Caduceatoris* callentissimus, alter ex *Armorum Regibus* (cui nomen *Clarenceux*) fuit; cujus ipsissima verba propter scribentis Auctoritatem attexere non pigebit. 'De *Henrico Spelman* non attinet pluribus dicere, cum ipse in *Præfatione* ad *Archæologum* de se tam clare pronuntiaverit; Sciendum utique eum ab antiqua & illustri familia in *Comitatu Norfolkienfi* Genus traxisse, quæ *Agris Opulenta* fuit & *Affinitatibus* felix, *Imagines* & *Elogia* *Universi Generis* exseque qui longum est, familiæ breviter attingam. *Henricus Spelmanus* *Elm* duxit filiam & hæredem *Guilielmi Narburgh* de *Narburgh*, (qui *Familie* istius pervetustæ & *Equestris* ipse *Clares* fuit.) Ex qua genuit *Johannem Spelmannum* primum in *Hospitio Graienfi* *Præfektorem*, qui *Uxorem* habuit *Elizabetham* Filiam & *Hæredem* *Henrici Frowick* *Equitis* *Aurati*: Ex his natus *Henricus* hunc *Auctorem* nostrum *Henricum* dedit, qui *Eleonoram* *Filiam* natu maximam & ex parte *Hæredem* *Johannis LeStrangii* *Matrimonio* sibi junxit. Is *Johannes*, illustris & antiquissima *LeStrangiorum* *Familia* *Hunstantonienfi* oriundus erat. *Henrico* nostro successit filius ejus primogenitus *Johannes Spelmannus* *Equestri* titulo non immerito ornatus, *Virtutis* *Paterinæ* & *Patrimonii* *Hæres* illustris; qui partes *Regias* (licet infando perduellum scelere afflictas) fideliter & fortiter infecutus, *Carolo* & *Cælo* proximus *Oxonie* satis cessit Anno 1645. Hunc excepit *Rogerus Spelmanus de Holm*, qui *Filium* habuit & *Hæredem* *Johannem*, decem Annorum puerum, Anno 1664. Insignia *Spelmannorum* sunt, Scutum pullum undecim laniis orbicularibus distinctum, cujus utrumque latus candidum, est gibbose formæ; *Angl. A field sable, platee, two flaunches Arg.* Sed fastidioso

Præfatio ad Lectorem.

fastidioso Lectori de stemmatibus fortasse plus satis dictum est; Nam,

*Avos & Proavos & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco;*

Ovid.

Esti sit plerumque natura comparatum, ut,

*Fortes creentur fortibus;
Nec Inbellem feroces progenient Aquilæ Columbam;*

Horat.

tamen ubi ad summum Cacumen Gloria majorum evecta est, sæpius ea res negligentiam creat, efficitque ut posteri malint acquiescere claritudini suorum Parentum, quam eam augere factis & ulterius promovere: plurimi per inertiam exiguo tempore decoquunt quicquid est ante partum secundæ famæ & exultationis. Si (secundum *Boethium*) *Nobilitas* Boet. sit quedam laus proveniens de meritis Parentum; vel (secundum *Satyricum* *Poetam*)

Nobilitas sola est atque unica Virtus.

Juven.

Ipse solus ex sua abundantia universam suam progeniem nobilitare potuisset. *Plato* in *Cratylō* docet, nomina consulto rebus esse imposita, eumque qui primus nomina fabricatus sit, ὀνοματῆρης, id est *Nominum Opificem*, vel ὀνομαστικός, i. e. *Nominum Impositorem* vel *Conditorum*, nominat. Si nomina autem quid valeant, nemini felicius hoc contigit quam dignissimo *Glossographo* nostro, cujus cognomen non tam sibi proprium, quam conveniens & debitum esse videatur. *Sermone* *Saxonico*, quem studiosissime semper excoluit, ὁπερ *Historiam* vel *Narrationem* inprimis notat, & in pluribus istius *Lingux* vocibus reperitur, cujusmodi sunt *lappel* *Doctrina*, a *Lætan* docere; *joelpe*, i. e. vana colloquia ab *joel*, vanus; *godspel* *Evangelium*. Simpliciter & proprie ipse *Sermo mysticus*, *Oraculum*, *Parabola*, quæ quidem explanare sive exponere (saltem *Metaphorice*) *Saxon. spellian*, Belg. *Spellen*, qui qui caller arte *Spelman* merito dicendus. De puerili nostri *Equitis* ætate, perpauca habeo quæ dicam; Decimo quinto ætatis anno concessit *Cantabrigiam*, ubi, quod maxime ipse doluit, duobus tantum annis commoratus est. De hac re autem confidentem habemus reum, qui in *Epistola* quadam ad *Dom. Richardum Carew*, fini amphoris ejus de decimis tractatus annexa, de hoc suo infortunio, ad hunc modum conqueritur: *Academici autem Nitōris nihil in nostris paginis disquiras oportet. Commune enim illud, quod scribis, mihi tecum est.* *Cantabrigia.*

*Somner.
Vestigian.
M. Cæjæm.*

Præfatio ad Lectorem.

gia (miserum me!) Mater exiit cum septemdecim Aetates non salutarum, trajectoque celerime Lincolnienſi Hoſpiti, in patrium ſolum adoleſcens revocor. Gravibus hinc inde implicitus negotiis privatis (nec a publicis liber) ter rapior in Hiberniam. Quod reliquum fuit vitæ ſpatium, domi ſatis ærumnoſe exegi, denuo Otii deſiderio captus, Londinum tertio hinc anno veni: pace vero mihi videbar exoptatiſſima fruſtratus, qua Muſarum Limina ex voto delibarem. Sed En nova in me rerum tempeſtas, nova litum moles inopinato proruit! qua luſtantem adhuc & varie agitatam, neſcio quomodo detinuerit; Poet autem illud teneo----Dabit Deus his quoque finem. Habes Vitæ noſtræ compendium; et (quam vides) magnam Amoris effuſionem, donec aliis tuis (per literas) queſitis reſpondero. Sancte et feliciter vale. Londini 18 die Septembris 1615.

Equeſtri Titulo ornatus eſt a Jacobo Rege, quem et ipſe varia Eruditione, et imprimis magna Antiquitatis Notitia ſemper condecorare ſtudit. Poſtquam Tractatum ſuum de non Temerandis Eccleſiis edidiſſet, in magno honore fuit apud Eccleſiaſticos, nec immerito, quippe quorum cauſa contra Laicos, ut vocant, Impropriatores, maximus Patronus fuit; ut enim verum fatear, Religioſa quædam Henrici Octavi Regis Facinora tantopere a quibuſdam decantata, ipſe benigniore titulo, quam Sacrilégii donare vix ſibi perſuadere potuit. Guiljelmo Laud Archiepiſcopo Cantuarienſi ſemper chariſſimus fuit, cujus præcipue favore in cœtum Commiſſariorum de Feodis exactis & Officiis innovatis, coopatus eſt. Reverendiſſimo Uſſerio Eccleſiæ Hibernicæ Primati, quam familiariffime uſus eſt, ut teſtantur Epistoſtæ ejus nuper editæ, una cum Vita ejusdem Archiepiſcopi. Sed inter plurimos Eruditos, quibus uſus Amicitie cum illo intime interceſſerat, grata recordatione Memoriz ejus nemini cedit Dominus Watſius, Sacræ Theologiæ Doctör, & Matthæi Pariſienſis Editor doctiſſimus, in hæc verba, Tertium M. S. accommodavit Nobilis ille doctiſſimusque Dominus Henricus Spelmannus Eques Auratus, Eruditionis reconditoris, Judiciæ acerrimi Vir, noſtræ Britannicæ Lumen Gloriaque; Amicus inſuper meus ſingularis, in Studiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad Antiquitates eruendas tam verbo quam exemplo aliquoties ſtimulavit eruditique. Sermone Saxonico nihil ei fuit antiquius, quippe qui optime noverat Saxonice Linguam veram & genuinam eſſe Linguam Anglicanam, adeo ut quantum a Saxonico vetere præſens Anglicana receſſerit; tantum a nativa puritate degeneraverit; & ſi quis vellet Verborum & Locutionum, quas quotidie uſurpamus, Rationes & Proprietates intelligere, ad Saxonicas Origines neceſſario recurrendum eſſet. De hujus Sermonis neglectu & deluetudine ipſe ſequenti modo conqueritur: Rem enim imprimis lugubrem duco Gentis noſtræ non mediocriter, tot exſtare apud nos in Bibliothecis Academicis, aliſque veteris Saxonici Idiomatis

Præfat. ad fin.
M. Paris.

Præf. primo
Cosc. tomo.

Præfatio ad Lectorem.

Idiomatis Manuſcriptos Codices, quot in orbe alias haud opinor reperiri: ſitu tamen & ſqualore corrumpi eos, dum e Doctörum millibus ne vel Myſta unus, vel Lingua illius quipiam ſciolus habeatur, qui vel unum eorundem aliquem luce donet, aut enucleet. Annon mira hæc Noſtratum Curioſitas, foris eſſe familiares, domi hoſpites? Callere linguas exteras, neſcire patrias? Saxonice vero quod attinet; eo olim in honore fuit (forte à Græco plnima retuliſſet) ut doctiſſimo ipſi Bedæ Anglo-Saxoni inter laudes detur, fuiſſe doctum in Saxonice lingua. Tanti etiam apud majores noſtros poſt ſubactos Anglo-Saxones, ut ad retinendam eam atque propagandam, Prælectiones qualdam inſtituerint inter Cœnobitas Taſtſtoke in Agro Devonienſi, quæ ad Avorum noſtrorum memoriam floruiſſe dicuntur, et cum ipſis Monaſteriis videntur exſpirariſſe. Elanguit ex ea die, & paulatim ita exhalavit animam nobile illud majorum noſtrorum & pervetustum Idioma, ut in Univerſo (quod ſciam) Orbe, ne unus hodie reperiat, qui hoc ſcite perfectèque calleat, pauci quidem qui vel exoletas literas ulquequaque noverint. Quo autem Juventutis Academicæ ingenia ad hanc linguam addiſcendam acueret & adjuvaret, Prælectionem Saxonice apud Cantabrigienſes propriis ſumptibus inſtituit; Et (ne Lampas ab eo ſic accenſa oleo quo foveretur & arderet unquam deſtitueretur) publicum ejuſdem linguæ ibidem Profeſſorem perenni præmio & ſtipendio dotandum inſtituit. Doctiſſimus Abrahamus Wheelock, ob eximiam in hac inter alias linguas Eruditionem, Nobiliſſimi Equitis delectus, id muneris primus adeptus eſt, quod tanta cum ſua & Patroni laude, tantoque Reipublicæ Literariæ obivit bono, ut eodem ſtipendio ad mortem ulque cohoneſtatur fuerit. Quamplurimos etiam libros in magnum Studioſorum commodum latine & Saxonice exaratos poſt ſe reliquit edendos. Sed Calamus meus amore & obſervantia fervens, viribus tamen tanto argumento impar ſufflaminandus eſt: Doctrinæ enim & Eruditionis ejus laudibus, tantum abeſt ut quicquam adſtruere poſſim, ut potius multum de cumulo dempturus ſim, ſi eas partes attentavero. Vir fuit eximia pietate nec minore probitate præditus: Religionem Eccleſiæ Anglicanæ non ſorte ſed electu amplexus eſt, cujus excellentiam & puritatem, ejuſdem Doctrinæ Adverſariis, non animoſe altercando ſed pie vivendo prædicavit: Cane pejus & Angue eos odeat, qui ſibi ſolebant plaudere, tanquam qui ſoli eſſent Sancti, & pure vereque, ut vocant, Proteſtantes. Deus Bone! Quanto impenſius odiſſet, ſi eos ſtriſtis gladiis & Fanatico Zelo Regum optimorum jugula petentes conſpexiſſet! Nullum genus hominum (ſi homines dicendi ſunt, & non potius Animantes Brutæ) tam inexpiabili odio averſabatur, quam Atheos; nec

b

facile

Prefatio ad Lectorem.

facile adduci poterat ad credendum fieri posse ut quisquam a Lege Naturæ, et a recta tam longe decederet ratione, ut Deum putaret vel prorsus non esse, vel non colendum. Permultos quidem autumabat reperiri, qui ita vitam instituerint, ac si nullus esset in Cœlis rerum humanarum Arbitrator ac Moderator, qui quæ nos hic gerimus vel audiret vel dignosceret, Vindex scelerum et Præmiator recte factorum; sed tamen ubi suam conscientiam consulere vellent, neminem se Iudice absolvi posse, quin sub domestico tortore, sævius vapulet quam si saxo saliat; has esse rædas ardentes, has furiarum faces, quibus improborum mentes adeo inquietantur, ut quicquid unquam meruerint mali semper expectent, et Ultricem Nemesis accinctam flagello ante oculos versari arbitrentur; contra nihil dici posse, vel tutius vel securius, animo sibi bene conscio;

*Hic Murus abeneus esto, Nil conscire sibi;
Si fractus illabatur Orbis
Impavidum ferient Ruine:*

Porro veræ Pietatis studio, quam ante omnia coluit noster venerabilis Eques, adjunxit amorem veritatis, quam prorsus in animum inducebat esse Basim & Fundamentum omnium Virtutum. Simulationem autem & Dissimulationem omnino refugiebat tanquam hostes candidi & pudici animi, & quæ nananimum pectus minime decerent. Verum enimvero ut rem omnem paucis absolvam, Vir fuit inter doctos Nobilissimus, inter Nobiles doctissimus, inter utroque optimus; sed de his & huiuscemodi satis superque, tutius enim & religiosius fuerit, silentii observantia suppressere, quod stylo committere non ausim, ad exemplum istius eruditi Pictoris, qui velo inumbravit quod Penicillo exprimi posse desperabat. Quod ad personam ejus attinet, inerat in vultu severitas quædam mira amenitate temperata, Pectus autem nil non suavissimum continebat; Corpore robusto et decora proceritate fuit, nec minus fortitudine, quam cæteris virtutibus clarus; Effigiei ejus Archetypum videre licet penes humanissimum virum *Henricum Spelmanum* Armigerum, cui Pater fuit *Clemens Spelmanus*, qui Munere Baronis Scaccarii, regnante *Carolo* secundo, multis Annis fidsissime defunctus est.

Obiit noster Heros octogesimo ætatis Anno, et quod excurrit, Sepultus est in Ecclesia Collegiata S^ci Petri apud *Westmonasterium* 24^a die *Octobris*, 1641. juxta Ostium Capellæ Sancto *Nicolao* sacræ, viz. in insula meridionali transversa, ad pedem Columnæ, e Regione Monumenti *Camdeniani*. Insignia ejus militaria sublata sunt ad erigenda Pægmata in Coronationem Regis *Caroli* secundi.

Opera

Prefatio ad Lectorem.

Opera ejus sequuntur.

Tractatus de Non Temerandis Ecclesiis, &c. *Londini*, 1616. Semel iterumque Impressus in 8°. Eodem Anno *Edenburghi*. Tertia quartaque Editio prodit e prælis *Oxonienfis* 4°. utriusque postremis Impressionibus amplissima præfigitur Epistola, a filio suo *Clemente Spelmano* conscripta, qua rationes ostendit, quæ Patrem suum moverunt ad eundem in lucem emittendum.

Glossarium, &c. Pars prima prodit 1626. Hanc suis sumptibus edidit ipse Auctor, quam etiam postea, plurimis locis auctam & correctam, una cum secunda parte in M.S.S. reliquit.

Glossarium, &c. Pars secunda una cum priore *Londini* excusa 1664. Quandoquidem vero hujus secundæ Partis sunt qui suspectam habent fidem, vel saltem se habere simulant: non alienum erit a proposito nostro, sequentem Relationem apponere, quam peritissimus Rei Antiquæ Medicæque Vir, suo Tractatui inseruit, cui Titulus *Jani Anglorum Facies antiqua*, & quam ipse ex ore *Guilielmi Dugdale* Equitis fide-dignissimi, nostroque Auctori bene noti, mihi excepisse videtur.

Pars prima hujus *Glossarii* usque ad Literam N. in lucem prodit 1626. toto Opere tunc temporis absoluto, & ab *Henrico Spelman* Dom. Bill Regio Typographo, pretio solum quinque Librarum, idque etiam in Libris solvendum, oblato; illo autem vel tantillum pretium in Autographum erogare recusante, Auctor ipse propriis suis Sumptibus primam partem imprimendam curavit, cujus Impressionis maximam partem ipse non vendidit ante finem Anni 1637. Tum vero *Meredith* & *Stephanus*, Bibliopolæ *Londinenses*, Exemplaria quæ restiterant, emebant. *Guilielmus Dugdale*, Equestri Titulo postea ornatus, Auctorem conveniens ei narrabat multos Eruditos alteram hujus Operis partem magnopere desiderare, cui ipse quæ supra retuli vicissim referebat, simulque ambas *Glossarii* partes produxit, quarum prima excusa; charta pura interfoliata fuit, ut & secunda quæ fuit M.S. in qua multa addidisset & mutasset. Post Restitutionem *Caroli* Secundi, Comes *Clarendoniæ* tunc temporis *Angliæ* Cancellarius, & *Gilbertus Sheldon* Archiepiscopus *Cantuariensis*, *Guil. Dugdale* Milit. interrogabant ubinam esset reliqua *Glossarii* Pars, aut an unquam absoluta fuisset, quo respondente eam esse consummatam, & penes *Carolus Spelmanum* *Henrici* Nepotem, & *Johannis Spelmani* Equitis filium natu minimum, obnixè rogabant eum ut *Carolus* ad ipsam imprimendam cohortaretur; quod et ipse conatus est facere; Verum cum sciret Bibliopolas Autographum nihili æstimare, *Carolus*que sumptibus esse imparem; quo pacto se res haberet Archiepiscopop

Præfatio ad Lectorem.

copo et Cancellario ipse Ordine narrabat, qui multas Subscriptiones consequuti, & ipsi munifice in eundem usum contribuentes, *Dugdali* obsecrabant ut Pecuniam collectam accipiens, cum Typographo de Opere in lucem edendo ageret; quibus ille obsequium præstans, eandem quam acceperat totam propria *Henrici Spelmanni* manu exaratam, totidem verbis imprimendam curavit; & absque Incendio funesto *Londinensi* (in quo Autographum combustum est) fuisset, ut vel hodie in confirmationem prædictæ Narrationis produci potuisset: de ea autem si quis dubitet, Dom. *Guilielmum Dugdale*, magnæ Doctrinæ & Integritatis Virum, indubitata Fidei Testem jam viventem, consulat. Ex hac Relatione patet secundum hujus Glossarii Partem verum esse & genuinum *Henrici Spelmanni* Eq. Aurati Fœtum.

Concilia, &c. Tomus primus *Londini*, 1639. Fol. Quo autem clarissimum hoc Auctoris nostri Institutum, et quos in eo progressus fecerit, melius erudito Lectori innotescat, quædam ex hujus Tomi Præfatione opponere non pigebit, quippe qui non minimo gaudio suffusus forem, si dum memoriæ dignissimi Equitis parentare conatus sim, Eruditum quempiam, Industria et Doctrina tanto munere haud imparē, excitare possim, qui integrum Auctoris propositum ad Umbilicum deducat, vel saltem ad Impressionem novam et accuratorem adornandam animum appellat. Opera sunt quibus Ecclesiæ nostræ carere posse nullo modo censenda est, splendide quidem inchoata, at nescio quo infortunio aut sæculi ingratitude, imperfecta nobis derelicta. Sed Auctori nostro animos advertite, Lectores:

Quoad ad hanc nostram Collectionem, cum per tres insignes Epochas sponte se distribueret, nos oblatam distributionem amplectentes, singulis Epochis singulos Tomos seu Volumina (auspicante Deo) destinavimus.

Primo, Quæ initio Christianæ Religionis, usque ad Anglo-Saxonice Dictionis Periodum (id est Anno Domini 1066.) habita sunt hic jam compegevimus.

Secundo, Ea, quæ post subactos a Normannis, Anglo-Saxones, usque ad Exutum Papam; Resignationem Pontificie Jurisdictionis Regi *Henrico Octavo* factam (qua adempta est Episcopis cogendorum postea Conciliorum potestas usitata) & Monasteriorum congestimus.

Tertio, Ea quæ deinceps in Ecclesiis Britanniarum Reformatis usque ad nostra tempora acciderunt, concinnavimus.

Opus, spero, doctis plerumque gratum atque utile, varie tamen, et varia singulorum Tomorum ratione. Primus forte magis speciatim ardebit Rei antiquæ Studiosis; Secundus, Juris nostri Ecclesiastici Professoribus. Tertius, His qui Reformatæ apud nos Ecclesiæ Modum & Negotium

Ab. W. F. in Præf. ad Sax. Hist. Eda.

Præfatio ad Lectorem.

gotium nosse expectant. Quo autem auspicio in Lucem prodibunt (me jam sene propemodum exhausto) Secundus & Tertius, haud ausim polliceri: nisi illos Vir dilectus, & Dono natus Publico, *Jeremias Stephanus*, cujus Opera Primus hic Tomus (me adhuc tantum non invito) in Lucem producit, Ope & Consilio *Johannis Spelmanni Filii mei* (quem Studiorum meorum inuicem licet) Hæredem scribo) Typis curaverit mandandos.

Quoniam autem de *Jeremia Stephano* ab Auctore nostro tam honorifica fiat mentio, non erit ab Instituto nostro alienum, nec Lectori, ut spero, ingratum, paulo amplius de illo ex Historia *Oxonienſi* exspatiari. Anno 1628. Sacre Theologiæ Baccalaureatu honestatus est; Annoque 1641. Favore & Patrocinio Archiepiscopi *Laud*, Ecclesiæ *Lincolnienſis* Præbendarius fiebat; qua quidem Dignitate propter Operam in edendo primo illo Conciliorum Volumine, una cum *Henrico Spelmanno* Equite Aurato, positam, auctus memoratur. Et paulo infra, Anno 1633. demandatum habuit *Henrico Spelmanno* Equiti Aurato, primum Conciliorum Anglicanorum contextenti, Typisque accurranti, Operam accommodare; quo quidem in Opere integro septennio defudatum est. Quamvis vero id Operis Eruditissimum *Spelmannum* pro Auctore agnoscat, eum tamen *Jerem. Stephani* de quo nunc agimus lucubrationibus adjutum constat. Anno 1663. Sacrilegii Historiam, a *Spelmanno* inchoatam, a se vero absolutam, Typis cepit mandare, at vero cum tardius procuderetur, tam Schedas impressas quam ipsum Autographum absumpsit Incendium illud nefandum, quo integrum pene *Londinum* conflagravit, Anno 1666.

Concilia, &c. Tomus secundus, *Londini* 1664. De hoc Volumine quæ sequuntur *Carolo Spelmanno* Antiquarii nostri ex Filio Nepoti accepta referre debes, Lector Candide.

Tomum Conciliorum primum Avus meus ipse edidit, Judicium de rebus dubiis sæpiuscule interposuit, Librariorum nequequam & Lapsus indicavit, notaque (hic illic) Lectori profuturas addidit, sed illo morte (si non Deo aliter visum esset) immatura terris erepto; hæc omnia in Tomo (quem jam damus) secundo & posthumo desiderantur. Ut hoc damus si non ad assem, ex parte tamen aliqua relasciri possit, Vir optimus, & Antiquitatis scientissimus, pro sua in *Spelmanni* Nomen & Rempublicam Literariam Benevolentia, parui huic post Parentis fatum nascituro Obstetricis manus ultro præstitit, Prælo & Editioni præfuit. Multa ex Archivis Archiepiscopi Ecclesiæ *Cantuariensis* Registris, & Bibliothecæ Cottonianæ Manuscriptis, summa cum diligentia, fideliter transcripsit, & una edidit; ita ut jam integras pene Synodorum omnium Britannicarum et Constitutionum Ecclesiasticarum Pandectas Britannicæ suæ dederit Avus meus; in quibus Majorum

Præfatio ad Lectorem.

‘jorum Instituta Viri docti videant, qua arte Ecclesia vetus
‘Unitatem intemeratam suis præstiterit, quibus Legibus Schif-
‘maticos coercuerit, quibus frenis cohibuerit, quibus Constituti-
‘onum Repagulis Seditiosorum Licentiam represserit, ne ex Li-
‘bertate nimia idem Ecclesiæ quod olim Reipublicæ accide-
‘ret. Quæ (si Ciceroni fides) hoc uno malo concidit, Li-
‘bertate immoderata & Licentia Concinium. A Viris fide-dignissi-
mis audivi quod ex toto hoc Volumine ducentas paginas con-
tinente, omnes a quinquagesima septima Guil. Dugdale accep-
ptas referre debemus: Hæc Editio quamplurimis scætet Men-
dis, quæ vel ex mendoso Autographo, vel absentia Auctoris
irrepserunt.

Tractatus cui vernacule Titulus, *Tythes too hot to be touch'd*.
Venditus est etiam plerumque sub nomine Amplioris ejus
De Decimis Tractatus.

Apologia pro Tractatu De non Temerandis Ecclesiis, Epistola
Latina ad Richardum Carew de Anthony in Agro Cornubiensi.

Appendix quædam Solutionum Dubii, continens De Aliena-
tione Decimarum.

Quatuor superiores Tractatus imperfectos reliquit Manu-
scriptos Spelmanus, consummavit eos, & publici Juris fecit
Stephanus prædictus, Londini, 1647. 4°.

Quibus præfixit Epistolam ad Lectorem amplissimam, multa
in Honorem Auctoris dignissima quæ legantur contentem; sunt
& aliæ in eodem Volumine Dissertationum, quæ non sunt
Auctoris nostri.

De Sepultura, Anglice, Londini, 1641. quatuor tantum Pa-
pyri Foliis constans.

Apologia, &c. Notis edita; ab Edvardo Bissæ Equ. Aurato;
una cum Libris Nicolai Upton, De Re Militari, & Johannis de
Bado Aweo, De Armis. Hæc ab eo etiamnum Juvene scripta:
Hinc manifestum est, quod Philippus Arundel Comes, quem
sibi Mecænatem proposuerat, Anno demum 1595. diem suum
obiit. Cum vero se ad altiora contulisset, hic Liber veluti
neglectus, apud eum jacebat. Huic Librum Johan. Spelmanum
Equestris Ordinis Virum, ejus Filium & Hæredem, in Lucem
edere immatura Mors prohibuit; & simul Spes nostra fruendi
Laboribus Viri tantæ Pietatis & Ingenii, penitus extincta est.

Villare Anglicum, ab eo & Rogero Dodsworth, conscriptum.

Johannes Speed in Theatro suo Imperii Magnæ Britanniæ, se
agnoscit Norfolkiae Descriptionem Operi suo insertum ab Equite
nostro accepisse.

Dissertatio quædam De fortuita Cede cujusdam Hawkins a
Georgio Abbot Archiepiscopo Cantuariensi commissa, qua Archie-
piscopus ab Irregularitate vindicare videtur. MS. est. penes dig-
nissimum Virum Henricum Spelmanum Cursitanti Baronis Scac-
carii Filium.

Tractatus

Præfatio ad Lectorem.

Tractatus de Terminis Juridicis, Londini Impr. 1684. Opus im-
perfectum.

De Modo & Methodo legendi & explicandi Tabulas vete-
res publicas, Angl. Ancient Records, MS.

Reliquit etiam M.S. cui Titulus *Kenia, Antiquitates quasdam*
Agri Norfolkienfis continens, quod adhuc multum desidera-
tur.

Superfunt etiam Libri duo, verum utrum Patris an Filii,
an etiam utriusque censendi sint, penes Lectorem sit Judi-
cium.

Primus est *Psalterium Davidis Latino-Saxonicum*, a Johanne
Spelmano Henrici Filio, e Patris Bibliotheca in Lucem editum,
Lond. 1640. De hoc sic præfatur Filius, Patri tam Moribus
quam Doctrina simillimus; ‘*Psalterii Latino-Saxonici interline-*
‘*aris Exemplar vetus MS. (e Patris mei Bibliotheca) edendi*
‘*Provinciam in me suscepi; non sponte fateor, sed cum jussu*
‘*Patris, tum suavis & obtestatione plurimorum nonnihil in*
‘*iisdem studiis defudantium.*

Alter est *Ælfredi Magni, Anglorum Regis invictissimi Vita*, a
Clarissimo Dom. Johanne Spelmano Henrici Filio, Anglice con-
scripta, quæ tandem Latine reddita, & Annotationibus illustra-
ta. Oxonii e Theatro Sheldoniano, Anno Dom. 1678. in Lucem
prodiit. De utrisque autem quis melius vel plenius ipsis Alum-
nis, vel potius Eruditissimo Magistro Magni Ælfredi in Col-
legio Magnæ Aulae Universitatis Oxoniensis in sua ad hunc Li-
brum præfatione? Quæ quoniam simul vivam Patris Imagi-
nem Filio suo primogenito Impressam oculis Legentium ex-
hibet, fieri aliter non potest, quin rem faciam Lectori quam
gratissimam, & hoc fortasse magis gratam, quod illius Verbis
finem præfandi sum facturus: ‘Ex Adversariis Illustrissimi

‘*Domini Henrici Spelmani, Rerum Antiquarum Studio maxi-*
‘*me inclyti, a Filio Patrem (si diuturniorem ipsi Vitam Deus*
‘*concessisset) Eruditione superaturo concinnata est. Aucto-*
‘*ris Famæ (quod serio dolemus) & Vitæ Brevitas, & tristis Sæ-*
‘*culi Tumultus, infeliciter novercabantur. Haud vulgare*
‘*tamen, tum Doctrinæ tum Diligentia suæ Specimen edidit*
‘*Psalterium Davidis Saxonice Glossatum. Opus dum institueretur,*
‘*Latine scire cupientibus; nunc vero Saxonice studiosis,*
‘*exoptatissimum. Historia hæc, alterum Industria suæ, &*
‘*patrias versus Antiquitates Zeli Opus, Belli nostri Initio ab*
‘*ipso confecta Præloque parata, Temporum Iniquitate, et*
‘*Auctoris intempestivo Obitu, ad hoc usque tempus sine No-*
‘*mine, sine Luce, sine Spe pene oppressa jacuit. Auctor*
‘*ipse inter Tumultuum Initia Regi Oxoniæ adfuit, ex ejus*
‘*Favore propriisque Meritis nil non sperare jussus, & ad Se-*
‘*cretarii Munus omnium Applausu designatus, dum in Colle-*
‘*gio*

Cic. Orat. pro
Flacco.

Ed. Bissæ in
Præf. ad Asp.

Worcester. Moni.
Favesc. ad fin.

Præf. ad vitam
M. Ælfredi.

Prefatio ad Lectorem.

‘gio Aeneo-Nasensi Studiis diligentius Operam navabat, a Morbo Castrensi tunc grassante correptus, die Jul. 25. Annoque 1643. summo cum omnium dolore feliciorum Vitam ingressus est. Vir acerrimi Judicii, comptissimi Ingenii, et probatissimæ Morum Suavitatis. Quale vero Rei Antiquariæ Subsidium et Ornamentum interitum sit, hæc quæ nunc in publicum damus, abunde testabuntur.

Valete, Candidissimi Lectores, et Opus hoc reconditisissimum

Nocturna versate manu versate diurna.

J. Astruc.

Authoris

Authoris de se & Opera sua, Prefatio.

HAbes (Lector) tenuitatis nostræ dimensionem, claudam equidem, & incultam, sed (quod me magis angit) pluries malefidam. Non quod mihi unquam esset in animo falsi quidpiam tibi obtrudere (occidat potius) sed desideratis alias scientia alias judicio, hic inter syrtis dubius hæreo, illic devius ad scopulos allidor. Cavere igitur te velim diligenter, & quæ apud nos aut ambigenda legeris, aut è conjecturis promanantia, aliorum calculo expendere: ne nostros hauriens errores, tibi me imponas, haustusque diltras propagandos. Nec interea sum dispectui, quod erraverim pluries, pluries cæciterim: quis enim mortalium in argumento tam vario & immenso; tam nodoso, rigido, & caliginoso; alias non erret, alias non cæcitat? Doctos video rem unam aut alteram tractantes, claudicare interdum & graviter impingere, etiam quos in Cœlum tollimus. Ego inter doctos me non effero: scilicet dixeris, & Musarum famulum, vel (quo magis gestio) studiosum in reipub. literarum, usque sufficit. E togata quippe non sum classe, nec munus unquam gessi aut rogatum exigens, aut eruditum. Nondum xv. annorum puer è schola raptor Cantabrigiam: tenellus adhuc & Academicæ disciplinæ omnino indoneus. Illinc ne emenso biennio & semestri, à viduata jam matre domum revocor: ut pro ætatis ratione, à manibus ei essem & solamini. Emisit me tamen sub anno altero Londinum: Juris nostri capefendi gratia: cuius cum vestibulum salutassem, reperissemque linguam peregrinam, dialectum barbaram, methodum inconcinnam, molem non ingentem solum; sed perpetuis humeris sustinendam: excidit mihi (fateor) animus, blandioribus subridens Musis, rigidam hanc Minervam ferreis amplexibus coercendam, leni molimine delibavi. Excussit me interea (ò infelicem) è clientela sua: gratiæ, potestatis, dignitatis, immensæque apud nos largitrix opulentia. Illa (inquam) vestitu simplici & inculto, sed Jurium omnium municipalium (absit dictis invidia) nobilissima domina: omni utpote justitia, moderamine, prudentia, sublimique acumine, (temere licet tam perstrinxerit Hortomannus) refertissima.

In rus igitur ante triennium me subduco, lætissimique susceptus Hymenæi vinculis, uxorem inde & familiam colo. Vitam rusticanam nulla mihi hætenus experientia cognitam, totus obo. Obo & è more classis meæ evocatus, munia patria, non quæstiosa aliqua (nam hæc Musis invia) sed modestam atque sumptus enervantem. Bis Hiberniæ tractum ultimum, propinquiorem tertio, ex re lustrato aliena: fideique meæ multa credita, per annos plures, satis (si & mihi met) auspicate exequor. Succreuit interim numerosa proles, & excrevit una novis indies accessioibus, ærumnarum sarcina: qua anhelans demum & pene fractus de vita cogito liberiori. Provedus itaque ad senectutis confinia (annum nempe quinquagesimum) rem familiarem & peculium diltrahe, patrimonium eloco, rus me exuo, & cum uxore, liberis & familia reliqua, Londinum transfero. Dulces otii solitudines mente tenaciter devoratas: relegatasque longo intervallo Musas, postliminio gratulor amplexurus. Libros & arma literaria (quod nec in juventute omnino prætermiseram) undequaque comparo, accinctusque jam in hanc militiam, Patres, Concilia, mediæ sæculi Authores, & qui ad rem antiquam pertinent tam extraneam quam domesticam, sedulus volvo & evolvo. Occurrunt passim peregrini labii vocabula: Gothici, Vandalici, Saxonici, Germanici, Longobardici, Normannici, &c. ignotæ functionis ministeria, Officia, dignitates, Magistratus, & infinita hujusmodi, larva

Prefatio.

barbaricæ Latinitatis fucata, sed lectorem graviter distortientia, & interdum ne ab Oedipo enucleanda, at diphtheræ tribuenda. Opere pretium existimabam quidpiam luminis in his accendere, & quod à doctis vel reiectum est, vel prætermisum, qualitercunque consarcinatum, exhibere. Ingentem vero ad hoc expecti animadverto apparatus: cognitionis, scientiæ, lectionis, eruditionis, linguarum, iudicii, oris, multorumque annorum tempestatem: claudum me in omnibus senemque elementarium, in hac arenam descendere, quis non rideret?

Rem horfum agito & retrofsum: utilem video & valde necessariam, sed in prociutu neminem aggressurum. Video etiam dictiones & vocabula complurima è linguis supradictis petita: Galliſque, Hispani, Italici, & Græcis Authoribus usitata, fontem agnoscere priscum nostrum Saxonicum, Germanis ipsis hodie sat incognitum. Quin & Saxonica dialectura, Germanicarum omnium antiquissimam esse Conradi Gesneri testimonio, & ad Gothicam proxime accedentem. Video & nosmetipsos à Gothi late Europam opprimentibus, originem duxisse, moreſque & leges aliquot cum vocabulis multis nondum exoletis, imbibisse. E tribus enim populis qui huc olim è Germania transigrarunt (Angli scz. Saxonibus, & Jutis) Jutas eosdem fuisse, qui & Getæ & Gothi dicebantur, perspicuum fecimus in voce *Guti*. Quempiam igitur è nostratibus, prisca illa verfatum Saxonica dialecto (Longobardis utique & Normannis antiquis haud infueta) portorem aliis ad hoc munus existimabam: sed qui in eo se immergeret, novi neminem.

Decrevi igitur Martem experiri nostrum: at ne oleum omne una perderem, paginas quasdam futurarum arrham & exemplar, curavi imprimendas, doctissimisque aliquot viris exhibendas; ut nihil in hoc genere eorum calculo non approbatum, ex me auderem. Otiosum est referre singulos, & *Candemum* mortuum appellare. Ad vivos provoco. Eximios illos literarum splendores & patronos DD. reverendissimos *Jacobum* Armachanum Archiepiscopum Primatem Hiberniæ, & *Johannem* Lincolnienſem Antistitem magni jam tum Sigilli Angliæ Custodem: aliosque ut taceam nostrates plurimos, D. *Robertum Cottonum*, & *Joh. Seldenum* in re antiqua passim celebres. Si ad exteras abeam, non me leviter incitarunt nobilissimas (apud Gallos) *Nic. Fabr. Pietschius* Regiæ majestati à consiliis in Senatu Aquensi: *Hieronymus Bignonius* ejusdem majestatis in mag. Parisiensis: *Philippus Maussacius*, *Gilb. Gaulminius*, *Nic. Rigaltius*, & *Claudius Salmassius*. Apud Belgas *Joh. Meursius*, & Hamburgi *Fredericus Lindenbrogius*, multa mihi familiaritate cognitus dum rem civium suorum Londini promovebat. Viri hi omnes nomine & eruditione spectatissimi, suis, aut ad meipsum incitationibus, aut ad alios de me sententiis; plerique etiam copiosis literis, incepta hæc nostra humanissime approbaverunt, progressum suadent, expectantque manus ultimæ accessionem. Nec tantum suadent, sed ex operibus suis, re antiqua splendidis, sæpe mihi ramum aureum ad tartareas istas regiones peragrandas, porrexerunt *Bignonius*, *Meursius*, *Lindenbrogius*; multis etiam veterum paginarum exemplaribus (ignotum me eximia colens amicitia) *Pietschius*. Hos dum honoris causa memoro ut acceptum agnoscam beneficium, non taceandi sunt *Pithæi* celebres, *Goldastus* Teuto, vel *Comellus* nostras (à plagario nequiter devoratus) nec inter cæteros *Skeneus* Scotus; vel *Goldastum* totum spirans, *Johannes Lydius*.

Tantis igitur fretus suffragiis & auxiliis; pro virili meo (qua per otium licuit, & turbatam sæpius valetudinem) incumbio operi: expletosque semper quaterniones typis mando, ne correpto me dum expectatur coronis, periant concinnati. Aequi igitur bonique consulas obtestor (Lector humanissime) quæ ad crassioris Minervæ aram in usum publicum hic offerimus: & quæ usquam deprehenderis corrigenda, comiter me admoneas, oro, ut tuo emendatior beneficio (quod agnoscam lubens) altera annuente Deo aliquando prodeat editio. Suscipe (inquam) humanissime, labores una & errores nostros

Prefatio.

nostros, vel hoc solum nomine, quod ex ea die qua exuto rure priorique vitæ institutione, ut pro facultate nostra choro literato atque tibi inservirem, plurima mihi torpent jam moderatori, asperæ & adverse evenerunt, animamque alio atque alio distrahentia, inutilem sæpe, & è pensis istiusmodi alienum, reddiderunt.

Libentius vero navavi operam, ut apparatu hoc nostro, viros aliquot Academicos & eruditos, ad mediorem seculorum Antiquitates Authoresque paululum lucubrandos invitarem; & ne in Academiis nostris ullum unquam honestioris literaturæ genus (si fieri poterat) desideraretur. Vale. iv. Non. Decemb. CIO ID CXXV.

Nec ego patronum, nec me qui laudet amicum
(auribus) Posco, sed à memori stantem cadaveris volo.
) audire, si possit, quid sentiat, quid sentiat, quid sentiat.
-obscuro, non minus, sed et non minus, non minus, non minus.
immo, q. cotidiana, q. cotidiana, q. cotidiana, q. cotidiana.
-de, non minus, sed et non minus, non minus, non minus.
-A. non minus, sed et non minus, non minus, non minus.
-M. non minus, sed et non minus, non minus, non minus.

LECTORI.

Non hic Romana Venere, nec casta loquendi
Vincula. Tu palmam hanc ludimagister habe.
Tertia Musærum non me æstas vidit in Aula:
Nec bene libavi pocula prima Scholæ.
Ingeris at nostris numerosa Typographæ menda:
Turpior est vitæ pagina quæque tuæ.
Dum prelo pueros: triplici vix præficio asse
Rectorem uberior consequuntur lucrum.
At me quo tuar: sum pene lumine captus:
Nil lego, nil scribo, nil bene certus ago.
Barbara trahenti, rursari & barbara sus sit:
Ne metis in fluitu, pingere decet opus.
Quam facile est inter spinas decerpere flores?
Dum capis hos, illos non mihi radde graves.
Nam tibi non tæceor: gratis damus omnia: nobis
Tu nihil: injustum est, ni bona verba feram.

CLAVIS.

Cum M nostri instituti esset, non tam Glossarium ad rem antiquam posteriorem, quam generales (prout potuimus) commentarios dare: indicativas literas paginarum apicibus (è more Glossarii) haud ascripsimus. In beneficium tamen studiorum, vocabula de quibus agimus, serie alphabetica profecti sumus: & ut quærenti facilius innotescant, his interclusa characteribus ¶ designauimus. Placuit etiam operis nomen ARCHAILOGUS, potius quam GLOSSARIUM.

Elementa Saxonica quæ à Latinis differunt.

d e f g h i p r p y Ð ð þ þ 7 E M S
 a c f g h i r s w y Th th th that and E M S

H E N R I C I

Anti Scleriosis / 626.

Dec. Eulysie, Literarum Rcipub.

Sub prohtation: 3.- Addendo, subtrahendo, corrigendo, poliendo

Propter opus fuerit et consuetudine indoluitur.

Die clomontissime annuente

HENRICUS SPCLMANNVS

Omni supplex humilitate D.D.

—

HENRICI SPELMANNI

Equit. Aur. Anglo-Brit

GLOSSARIUM

Archaiologicum.

Bacoi.] Pileus au-
gustalis Regum An-
glorum 2 coronis
insignitum *V.Chron.*
An. 1463. *Ed.* 4.
pag. 666. *col.* 2.
L. 27.

Francia, lib. 5. cap. 1. sub An. Dom. 778. (qui est Caroli Mag. 10.) Ordinatus Carolus per totam Aquitaniam Comes, Abbatibus, necnon aliis plurimis (qui adesse voluerunt) et ex gente Francorum, eique commissa est custodia regni. Eodem lib. cap. 36. sub anno 815. id est, Ludovici Imper. r. Ludovicus accepit nomen de morte patris sui Caroli, qui postea conciliatus fuit, dicitur et Abbatibus, & Comitibus, ac viciis secundum iustitiam, quae populo communi. Cum autem illi, nimia fidei rapacitate, non solum Conque, sed & Episcopatus (nam in his quoque grauium

¶ De Abbate laico ejusque origine, vigore, & excessu: etiam de varia vocis Abbat-
tis significatione.

¶ *Abba, & Abbas.*] Pro Nobili, ve
magnate laico.

Secularium olim hic titulus apud Gallos
æque ac Ecclesiasticorum: etiam Baronibus
Comitibus, Ducibus, Principibus attribuitur
Ideò tamen, quòd per fas aut nefas Abba-
tes occuparent. Secundum autem Cano-
nistas, *Abbas potuit* (hic) *esse, & non Pres-*
biter: immò (inquit Johannes de Turre-
cremata super Distinct. 69.) *etiam laicus*
potest esse Abbas. Ar. di. 93. à Subdiacono
Certe ipsi monachi olim Clerici non erant
ut Gloss. 16. q. 1. c. 40. & Dist. 93. c. 5.
in Clauff. ad verbum *Abbas*.

Dispositio igitur Abbatiarum penes reges
fuit, & fundatores: statutumque ferunt à Bo-

* Hoc opus, Aimoini libro 3 intextur: nec tamen liber ille integre Aimoini est, sed a recentiori explicatus.

Sed hoc utini protinus antiquato, Regem
(sicut antea) pro arbitrio sed abbas con-
stitut: nec solum (quod oportuit) viris ec-
clesiasticis, sed et cœmonicis: sed laici etiam
regniq[ue] primoribus, Abbatem una titulos
deferentes. Sic Carolus Calvus ip[su]s Lu-
dovici filius, fratrem uxoris sue Bofo[n]-
di Regem mox futurum) Abbat[em] S. Mauriti
donat: alique illas integre, alias divisi-

tradit, ut apud Aimoium constat, lib. 5. cap. 24. & 34. Hinc ipsi illustissimi bellicosissimi; proceres-feculares, Abbates dicti sunt. Sic ibidem cap. 33. sub An. Dom. 876. *Baptizati sunt quidam Normanni ab Hugone Abbate, & Marchione, & propter hoc ad Imperatorem additi.* Ex cap. 41. sub An. 882. *Hugo Abbas, — Carolus adit pro partitione partis Regni.* Ita pluries ibidem. *Fragmen. Hist. Francor. Ex Aimoio. cap. 42. Gens Normannica perrexit in loca ex cecidit, eodem, rapinas, &c.* nisi Hugo per Gallias *Abbatem* tenens gradum, strepitus compellens ausus. Ex mox, Hugone Abbate jam defuncto, non esset qui (Normannorum) furvi obficeret. Item Abbo in Obid. Lutetiz, annum circiter 885. lib. 2.

Reperitur sub huius primis igitur Nota tamen, quod omnes Abbates qui in acie fortiter dimicant, pro secularibus non sunt habendi, licet illis sit vetrum arma ferre. Ne pugnamus quidem Abbas Eobulus sine diti Obid. innotat: obis de quo lib. eodem.

Poff. nullus procerum remaneat nisi Martinus Abba. Et.

Hic incipit prefatus Eobulus Macrochius Abba.

De alio Hugone Abbate, Annales Francor. incerti Author. in An. Dom. 881. *Rex in Galliam profectus Hugonem Hilariorum (regis) ex Waldraico filium ad se vocavit, in suum suscepit Dominum, & ei, Abbatem, & Comitem in longum dedit.* *Fragm. Hist. Aquitan. Hic tempore Hugonis non monachus, Abbas S. Martialis moritur, & in fine monachus exitus, quae Rex Ludovicus tunc eius tyrannidem perire fecit cum in Monachum fuerat esset.*

Hoc modo Robertus Comes, seu Marchio Parisiorum, sub excessu Caroli Simplicis (An. scil. 921.) Hugo Magnus, dux Francorum, sub ingressu Regis Rodulphi (An. Dom. 923. & Hugo Capetus qui Rex Francie evasit, An. Dom. 987. avus nempe patris & filius) Abbatum titulos assumentem, ut perspicuis verbis refert Aimoio lib. 5. cap. 42. & 43. & 45. Nec immerito quidem, cum opulentissimas Abbates S. Dionysii, S. Germani a Pratis, S. Martini Turonensis, pariterque alias plures, quasi haereditate possiderent.

Ipsam vero hunc Hugonem Magnam, qui Abbatem nomen sui Aimoio inquit *post obitum patris sui Roberti legatumque suscepit.* Nauderus. Gen. 33. primum fuisse assertit, qui Abbas dictus est: quia & Robertum patrem eius primum fuisse qui rebus Monasterii *Præb. & successores* occupavit: forte Hugonem hunc cum patre suo Hugone Abbate, de quo supra diximus, confundens. Sed fuit celeberrimus historiographum satis copiose et perspicue: quibus tamen ad pugnam antiquioribus illis avi

exemplum aliud, ut sic rem magis reddam perspicuum, & tu una intelligas, huic consentiendi vehementer interim reclamatum esse ab Ecclesiastica Fiedoravus in historia Remensis Ecclesie lib. 4. cap. 7. *Ad Episcopos agens Minoritari Archiepiscopo ad Balduinum Comitem Flandrie datus Ad eundem inquit cum consensu Episcoporum ex Synodo Regis habita, Dominice incarnationis Anno * 892. arguitur quid ecclesiastica simul, & legalia iura contempneret: res Ecclesiastica & honores sibi non concessos invaderet, Dei timorem a se projiceret, & silem quem in baptizatus Deo promiserat, operibus abiecit, nec sibi Monasterium pervadens, & Abbatem sibi nomen usurpans. Offendit etiam idem Fiedorad. Balduinum hunc S. Medardi Abbatem, & Altmarum quemdam alium Comitem, S. Medardi tenuisse.*

Parte autem actus haec communiore inde natus est, quod Balduinus Comes nullo concesso (ut res ipsa loquitur, & Simplicius asserit in Anno 900.) Abbatiam hanc invaserat: sed non, ideo eiectionis esse videatur a Carolo rege, & innotat causam, ut Fiedorad. ubi supra.

Suaderis in Chron. Dionysiacis: *Qui Frater lex. in Chronica (inquit) Abbatem dicitur, non fuit Monachus, sed Barones, & proceres fecerunt, quibus Rex Abbatem fructibus ad seculum concessit.* Refert denique Paradurus in Annal. suis Burgundiae, lib. 2. An. Dom. 1103. *se ibidem.* vidisse monumenta complura, in quibus proceres Galliae his nominibus uti sunt, *Dux & Abbas, Comes & Abbas.* Proferit itaque Chartae veteris exemplar, in quo *de Bello loco Abbatem Savigniaci, Antecessorum suorum & suam semper fuisse, & esse debere continendi; etiamque ideo a L. Rege sibi restitutum.* Ex quo liquet, Abbatem alias, haereditate fuisse concessa.

Intelligendum autem est, non delevit Proceres, quos acciperent Abbates, sed cum Abbatis nomine, Monachis eumque Abbatiarum proveniens atque pinguetudinem, praedit inter milites suos dispersis, Deamque aliquando subditum, qui Abbatiarum curam satis frugaliter administrarent. Aimoio lib. 5. cap. 34. *Reverens Comes Parthenonem, qui Martini Emilianum vocabatur, frater VII. Odonis Regis, necnon Hugo Magnus, qui etiam usque ad tempora Roberti Regis, ea que Abbates acciperant, sibi addidit: & statim decem annos innotat, sibi nomen Abbatis usurpavit.* Ea vero que tunc sibi ex rebus ecclesiasticis vendicavit, propriis militibus distribuit, & iura ecclesiastica sibi excoxit. Ex cap. 42. *Robertus superbiens Comes, cupidusque magnitudinis, quibus de cura operum sollicitus, Abbatem S. Germani accepit, sed Abbatem vocatæ fidei, statim decem annos innotat, sibi nomen Abbatis usurpavit, & statim decem annos innotat, sibi nomen Abbatis usurpavit, & statim decem annos innotat, sibi nomen Abbatis usurpavit.* *Reverens Comes, cupidusque magnitudinis, quibus de cura operum sollicitus, Abbatem S. Germani accepit, sed Abbatem vocatæ fidei, statim decem annos innotat, sibi nomen Abbatis usurpavit.* Magni, cap. 43. Et Hugonis Capeti, cap.

44. qui in regem andem elatus, monasteria cepit ecclesiasticis credere. Succedente vero in regnum filio ejus Roberto primo, An. circiter Dom. 999. in defectu eundem sensim abire fecit Abbates: ut ex Aimoio liquet, dicto cap. 34.

Quin & nuper apud Scotos viri quidam civiles, ut Kinloffe, & alii, Abbatiarum rudera, cum praediis, possidentes, Abbates dicti sunt. Nec diris jam apud nos etiam monasteriis, Abbatem nomen profus Elimatum est. * Statum enim An. 27 Henrici 8. (quo Abbatia S. Benedicti de Hulmo in Episcopum Norwicense collata est) fancitur: ut Episcopus Norwicensis semper Abbas S. Benedicti de Hulmo habeatur, & Abbas S. Benedicti de Hulmo, semper Episcopus Norwicensis.

* Non impress.

Abbas etiam alias videtur dici pro nobili simpliciter, utpote pro Barone vel Rotore provinciae, quem veteres nuncuparunt Senorem. Cum recte fatis conveniat ipsi nominis significatio, Syriacæ patrem denotans: et vocabulum *Baron*, quo frater junior apud Graecos seniore compellabatur. Parcius tamen hoc sensu reperiri existimo. Sed Cujacius lib. 1. feud. cap. 1. ait, *Abbatem nomen quod in Historiis accipitur pro nobilitate, quod nomen etiam hodie retinetur in nominibus Pyrenæi nobiles quidem.* Et hoc sensu quantum opinor, Aimoio 5. cap. 1. *Carolus (inquit) ordinavit per totam Aquitaniam, Comites, Abbatque, necnon, &c.* ut nos supra. Qua interpretatione si pro nobilitate simpliciter intellexerit, falli maximum Jurisconsultum ex jam dictis liquet. Neque enim hunc sensum recipiant loci quædam apud Autores, quæ magis perspicue id innuere videantur. Viz. Gregorii Turonensis lib. 6. cap. *Abbas Cadurcine urbis.* Lib. Landaffens. Ecclesie M.S. in vita S. Cadoci: *Abbas erat & princeps super Guntianæ regionem.* Aimoio locus citatus: *Abbatem honore per Gallias praedixit.* Priora enim duo loca (in iisdem ipsis) de clericis dicta, constant: & de tertio satis hic supra.

Abba, autem prima Declinatione passim utitur Paulus Aemilius & qui cum sequuti sunt: nos vero ne semel apud veteres, ita reperimus, at semper tertii.

Nomina Abbatiarum.

- 1 Abbas S. Augustini Cantuar.
- 2 Abbas de Rossey.
- 3 Abbas de Burgo S. Petri.
- 4 Abbas de Croylam.
- 5 Abb. de Evesham.
- 6 Abb. S. Benedicti de Hulmo.
- 7 Abb. de Thorney.
- 8 Abb. de Colcestre.
- 9 Abb. de Leicester.
- 10 Abb. de Winchester.
- 11 Abb. de Wyke.
- 12 Abb. de Cirencestre.
- 13 Abb. de S. Albano.

¶ De Abbatibus mirariis, & his qui in Parlamento sunt admissi.

¶ Abbatibus mirariis: quasi Generales: Alias, Abbates Sacerdotes: quæ Superiores, vel superiores non agnoscuntur: si qui in suis Monasteriis, aut infra terminos constitutos (nulli Episcopo subditi) jurisdictione fruebantur Episcopali, mirariis; ergo indubitanter & Baronis dignitate donati, Parlamentariis affidebant Comitibus: quod alius quidam Abbatibus non permittit esse. Permulte enim erant subalternæ Abbatie: de superioribus familia (uti colonie) deductæ: nec per se ideo constitutæ, aut communis gaudentes sigillo: fed superior illi in omnibus subditæ & audientes; Cellæque ejus, & membra nuncupate. Olim vero superiores illi omnes ceteris absoluti Abbatibus, publicis regni Comitibus adhibiti videantur: eox Rex Johannes in Magna fide Charta, Summorum (inquit) faciemus (Gildam Communia Regni Consilia) Archiepiscopis, Abbatibus, Comitibus, & majores Barones, sigillatim per litteras nostras. Cum autem non venissent Abbates nudi Regia summatione accessit: id denuo factum est, ut neglectis plurimis, pauci tantum pro arbitrio Regis, accederentur. Quamvis igitur in Parlamento anni 49. Henrici tertii, duo supra centum Abbates & Priores (preter Decanos quinque) brevi Regio convocati essent: anno tamen primo Edwardi 2. quinquaginta sex tantum sunt summoti, decreveruntque adhuc (ut videtur) Cleri potentia & estimatione, Edwardi tertii avo, vix trigesimo secundus vel tertius reperitur. Nec constans quidem hic ipse numerus, sed languens etiam deinceps, & incertus.

Abbatum verò, & Priorum nomina qui Edwardi tertii ætate, & inde usque, ad catalym Monasteriorum locum obtinere in Parlamento, hæc plerumque sunt: ut & membranis regis hinc colliguntur. viz. In summatione Parlamenti apud Winton. Anno 4. Edwardi 3. in dorle claus. ejusdem An. membranæ 1.

Nomina Fundatorum.

Ethelbertus Rex An. 602.
Aluinus Semi. Rex 969.
Pepus Rex Mercie.
Ethelbald Rex Merc. 716.
Egwin Episc. Wig. Rex 700.
Canon Rex An. 1026.
Wil. Almaric sub Hen. 2. 36. Rex.
Eudo Dapifer Hen. 1.
Rob. Dapifer Com. Leicest. 1143.
Remphus Rex Mercie 789.
Seabert Rex Occid. Sax. 604.
Henricus 1. 1117.
Offa Rex Mercie 795.

- Guliel. Rufus Rex.*
Reg. Com. Monum. 1081.
Guliel. Conquest. 1078.
Offic. Rex Norwiche. 700. *Guliel. Conq.*
Maidulfin. Hiber. Sec. 648. *Archeol. Rex.*
Herald. Rex 1036.
Saxeroff & Edgars Rex.
Canutus Rex 1020.
Cyffs Rex Occid. Sax. 720.
Hanc. Nepos Cyffs Vice regis & occid. Saxon. 675.
Alfredus Rex 927.
Henricus 1. Rex.
R. Armat. Ina Rex Oc. Sax. 708.
R. R. sig. Nigel Daily 1129.
Jo. Talbot. Com. Andegav.
Forduns Brufet, & uxore ejus 1100.
Will. de Warren primus Com. Surr.

Hen. 2. Rex.
... Episc. Lond. Bardoni in Com. Herts. fundavit. An.
S. Gilbertus. Per. quendam optum London. s. d. Abb. de Bardoni.

* i. Batailo.

¶ **Abbas.**] Media correp. commun-
duorum gener. Catholic. Is qui in diver-
foris, operam exq. impendit. Anglice **Ab-**
bot. Alias, & apuor rectius: Abbas
(cum b simplici) genitivo, tis. **Duci enim**
videtur ab **δ** & **α** **α** **α**, hoc est, bardus,
vel stupidus, propterea quod id genus ho-
minum, fervili negotio fit aptissimum. Ab-
bas autem pro conobiarcha, penultimarum
genitivi producti: ut sic invicem liquet
differentia. Hinc Anonymus quidam prius

¶ *Abbay.* femble que ce mot & si lui
soient deriuez de ce verbe deponent *Bauba*
baubaris, que signifie *abbayer*. Ou plustost

¶ *Abercromby* dicitur. Cedes manifeste, v. supra v. Abercromby.
quod alii *apertum murdum* vocant. A Saxon. *ei ffor* Angl.
febepe, i. probatum vel manifestum: *for* m. Lxiv. *empto*
Mord (à quo *murdum* ducunt) homicidium. *Murdum* est probito
Hoc ex scelere genere fuit, nullo precio *labrocin*

¶ **Abbezzator.** Vox forensis. *Incipit.* *Abbezzator* infligitur: qui alium ad facinus aliquod pertrahendum excoquit, naturę hęcum. A Saxo. (i. e. ad vel *ut* et *betan*, *betan* gebercan, hoc est, *commovere*, *excitare*, *restaurare*, *remedium præbere*, per translationem. *redimere*, *multam præstare*, vel *subire*: ac si *Abbezzator*, hoc beneficii delinquenti præstationem pollicetur. Hinc in vtroque nostro idiomate, *to beat the five*, pro ignem exquirere.

¶ **Abeyantia.** *s. l.* Vox forensis. Cum ius rei aliquis penes neminem reperitur: sed tantummodo in custodia, vel consideratione iuris conferuntur. id. in abeyantia dicitur.

tione iuris *conseruare*, id est abeyantem dicitur (alias in **nubilis*), quali extra omnem injuriam: latratui magis quam violentie obnoxium. A Graec. *βαιο*, i. ramus, unde Palmarum festum nō *βαιο*, v. Europa 187. & 133. vel à Gallico, *aboyer*, latrare; vel potius (ut nos unimur) certa *latrioni* subnere: upote, quod non discurrat, vel tran-

fir

¶ **Abhæredes,** vide **Proherædes.**
 ¶ **Abhæricus,** *Abhæricus*, vel *napo*, vel *napo*
simpliciter. Quasi *abhæricus*, quod ab avo,
 vel avo fit oriundus. **Lil.** Feud. Bartolini.
 Tit. 8. *Si assultus fuerit filius, vel pater*
ex filio non reliquitur: *pater modo beneficium*
habens, &c. Item mox: *Si foris abhæricus*
non reliquitur; & *fratrem legitimum*
ex parte patris habentem; beneficium, quod pater
sui fuit habebit. **Abhæricus** (inquit **Prætor**)
napo. **Lil.** Feud. 3. **Titius** 1. **S. 3.** *Si foris*
filius non habuerit, & quatuordecim ex filio
materno reliquitur. **Et addit:** *Etiam mox ab*
avos vel avos, quod nemo in legitime habendi
est sepi pro avo, interpretor. Repetitur etiam
Abhæricus adjectivum, ut res, vel hereditas
abhærica.

[illegible]

37. *placitum suum custodisse*, & *memoriae ille obitus si non falsissimè*, &c. Proinde autem inferius, ambo exemplaria in progrediamur: Comes pelatius auctor asserimus: quod antea dicit ille (scilicet Auctor) placitum suum legibus custodivit: & cum (viz. reum) aschelus, & sossatius, & ipse ille placitum custodire neglexit. Lex Salic. tit. 52. §. 2.

Quia legitimè habeo adjectionem vel adulationem secundum legem Salicam. Formulæ vet. inerti auctoris Marculfo annex. cap. 22. de iacturis, Nec iſte ad placitum venit, nec miſum in vicem ſuum direxit, qui aliam ſortem numerare: Et placitum ſuum neglexit, & iactatus inde remanſit. Et in adiuratione Karoli apud Pithus (ut habet Lindenbrog.) Miſtre quiſque Comes miſſum ſuum qui iſta ſacramenta auſcudit, ne ipſi homines iacturi inveniuntur.

Festare item reperitur in constitutione Karoli M. (ibidem etiam notatâ) pro *otare*.

¶ **[Mysifering.]** Vox forensis: at: scipitorum visio, forensibus ipsi ænigmatica, cum ad nominis, tum ad rei significacionem. Vt notum Statutorum Compendio impresso. *Mysifering* dicitur. M. SS. duobus *Mysifering* in *alio Mysifering*. Primum notum quoniam, Rastallus in Tit. Expofit. Vocabijuris, *Mysifering* exhibet: scipitoris fore impetoria decipus, qui iterum ¶ forensium specij quædam (A) interdum referente, velut A blegaret, & transcriberet. Cowellus vero Rastallio filius & (qui eum sequimus est) novo Expofitioni vocabij, Jur. *Mysifering* etiam recipit: ignotique dictioni un fundamentum faceret, a Germanico torquet Bûcherzen, quod est, ut ipse ait, quali *fisco* ad dicere, vel conficere. Hæc de nomine.

Quoad significationem: *Abjurgare* (inquit Covelius) *secundum Ruffellum* in L' *Abridgement*, Et. sc. est, *quoniam Efflatus de Americenis* coram quibusque de transgressionibus. Certe haud ita Ruffellus: Sed coram quibusque de transgressionibus. Et respondit dequit vernacula. An. 1582. *Abjurgare* is to be quit of Americenis before whomsoever for transgression proved: Fidemque huic facient verborum contextus impressus, & omnia que vidimus MI SS exemplaria.

¶ *Alfarin*] vide *Aisfn*.
 ¶ *Abis*, *abis*, *abis* & *Abida*, *de*,] ab accusativo *iudicii* Græco; ut in multis fo-
 let: licet *liidorus*, & *Paulinus* dubitent u-
 trum fit legendum. Sic enim *cassus*, & *caldi-
 da*; *parapius*, & *parapida*; *crater*; & *cratera*;
flater, & *flatera*. Est autem *abis* live *abida*,
fomix, & *crater*, hemisphaerium, & quod in cur-
 vam *arcuatam* confinitur. Hinc *cras*
Imperatorum triumphales, Græci (ut notat
Rhodiogorus) *arcides* vocant.

Abſis (inquit Anonymus) eſt illa pars circuli, in qua principium exaltationis in ſuo circulo incipit eleuari: — Vel idem quod angulus; unde, in paraſſide, i. in paribus angulis.

Hidorus verò Origin. lib. 5. cap. 8. *Abſiſa* (inquit) Græco ſermone, Latine interpretatur lucida, eo quod luminis recepta, per arcum reſolendatur, &c.

Quod autem rotæ circulus qui radios sus-
cipit, *Abſis* etiam appellatur, fieri videtur,
ut quidam volunt, non ab *abſis* *abſiſſe* for-
mam ſignificante, ſed ab *abſis* *abſiſſe*, i.
tactus,

lib. 15.
Ad Sever-

q. 108.
c. 10.

Hist. de Bro

- Quijwonis adhuc liberis
canis cum Guillelmo Adriano
Henrici Regis Anglorum filio
ex naufragio pign. Ord.
Vital. p. 522. et p. 702 a b
vide etiam Hoved. f. 273
n. 20.

Adalungv rex Britanni Vrchelschis dicitur. De quo sic dicitur fumofus M. S. leges continens Hoeli Boni, non multum ab initio Vrchelschis, i. Edling, qui post Regem præter succedere, præ omnibus qui sunt in curia præter Regem & Episcopum honoravit. Iste erit vobis filius qui, vobis frater ejus. Locuti qui in Aula vltra viginti, in oppido regit. Inter heredes & columnas primo loco habet Tudex scilicet, &c. Em primus: Tres folios suos homines; Rex, Optimus, Villanus, & eorum membra: Membra regis, &c. ad regiam dignitatem pertinentes, &c. tamen carceres. Quoniam non dignetur, &c. filii qui in difformem collocatur in loco, ex quo dignitas regia expectatur. Hic vocatur Edling: verum ex quo terram accipit, illorum * Brempt erit, iuxta dignitatem terre quam accipit dictus est. Hæc filii. Vt ait Carolus Adalungv noster.

Adelung tam inter Saxones nobiliss, diffabundus Regni magnates: praefertim Comitibus & Illustribus, i mihi non imponent Canuti legem interpretis vetus, & Lombardus habet. Ut ei enim Codex Saxoniae sic se habet, Par. 2. ca. 55. Gif hja Apeobere per borch ödöde ædelunges apbece gebete & cas möðim punum; Lombardus hoc vertit: *Qui Archiepiscopi, aut Sarisape fidem tantum seffellir, rivius pæpulo libri.* Vetus autem ille M. S. si *hies Archiepiscopi, vel Comitæ plegium frangas, tres libras emendet.* Sic ut alter *Æoelunge Sarisapem* interpretetur, alter *Comitem*, neuter vero, *incun Regis aut fuccesorem Regis.* Et ne hoc solum obesse direpisse videtur Lombardo, addnotat ipse in margine, *Æoelung tam Regni hæredem fore.* Sed ex eo tantum Regni Adelungum apponit Saxonicum nobilitatem huc Adelungum apertissime jam olim cernimus. *Adelunges* dicitur. *Geru omnes in 3 andarus scegla configit.* *Sunt enim inter illas, qui Edhilinge, sunt qui Frisinge, sunt qui Lezgi illius longi dicuntur.* Latini vero *linguæ, hoc flos, Nobilis, ingenuus, foveles.* *Æoelung* & Anglorum legibus, fatis est periculum, *Adelunges* dici pro nobilibus in genere: quod necdum apud Germanos antiquatum est: ut Nobiles omnes *Edelinen* vocant, à

Hinc, *Adelinga* apud Longobardos pro classe Nobilium, & quod nos dicimus *Baronagio*. Gotfrid. Viterbienfis Chronic. part. 17. sub An. Dom. 776. de Longobardis agens: *Omnes Reges illi fuerunt Adelingi, id est, de nobilitate profapia, quæ apud illos dicitur Adelinga.*

Tom. Concil. 3.
Decr. Tassl.
Adelscalc.
* i. Capitis a-
firmationem.

Bavariorum par. i. cap. 7. *Præ Principi,* qui dicitur *adelphicus*, *luxu bacanti* * *Weregeldum*, *juxta notam quæ habuerunt* *libi pautentis*; & *ceteri minores Weregeldum* *juxta legem suam*. Adelficos hos *gufmodi* fuisse rogo apud Bavaros, cujusmodi inter Saxones noltros Thani regii, & qui in Chartis antiq. *Munfridi* dicti sunt, & *Munfrid Regis*. Germanis olim *Edeligen* (a Saxone *edel* being, i. *munfr* nobilitas) hodie ut *adelphici* vocantur, *Adel* *Knechten*, quasi *adel* vel *Familia nobilis*: a quo dicitur (in iudiciis, & vinuperum tunc quodam dignitatem) *fole* namque dicimus, pro ignavo nebulone. Vide quæ doctiss. Lindenbrogus notavit ad Paulum Warnefrid de Gettis Longobard. lib. 2. cap. 9.

¶ *Adelstane.* Bract. fol. 147. a.

¶ *Adfatomia, Adfatomire*] v. *Affato-*

¶ *Adjacentis, & Adjacentia*. Chart. Alaman. Centur. i. num. 26. — *predictum locum cum omnibus adjacentiis*. Nu. 39. *Omnem res meas, vel omnia peculia mea — cum omnibus adjacentiis, vel adpendiciis eorum in arcas, vel silvas, &c.* Nu. 50. *Manum unum cum campis, pratis, silvis, adjacentiis & adpendiciis*.

¶ *Adjunctus, Adjective, Adjektiv,] vide supra Adjektiv.*

¶ *Adjunctus, Adjunctus, Adjunctum, adjunctum.]* A Gallico *adjunctus*, id est, *diminutus*. *Adjunctus, clarus, in quo vocem.* Anglo-Sannibus *nothris* in LL. Edwar. Senioris cap. i. Anbatan: quasi ad locum ponere. Salicorum *lege, falem, diu colligere, sic per contradictionem dicere: uide falem, pro diem intellige.* Hinc *adjunctum* frequens apud Burgundiones: id est, *dit, ditio, citatio, e-uocatio, denuntiatio.* Nonne *adjunctum* dicimus pro comprehendere, cadere, in ultimum *diem reuocare*, perinde *est adjunctum*. Capitular. Carol. lib. 5. cap. 157. *De hominibus Ecclesiasticis, seu fiscalibus, qui non erant adiuncti in Censuum pagis fuisse.* &c.

¶ *Admallare.*] In judicium vocare :
lege agere, mallare. Propriè ad curiam Pro-
vinciæ,

vincie, vel Comitatus, *quam meliorem* dixeret, aliquem citare: vel ut loquitur Legis Salice Editio Germanice: *vel ut loquitur Legis Salice* Editio citare: *magis ad meliorem*, de quo infra. L. Sal. tit. 59. — *qui cum admallatur*, & ille qui admallatur. Marcuf. lib. 1. cap. 21. Et quod propter simplicitatem suam minime possit persequi, vel admallare, clementia Regni nostri petat, ut illius trius ille, omnes causas suas in vice ipsius, tam in pago, quam in placito nostro admallandum, *prosequendum* recipere deberet. Ripuar. tit. 32. §. 3. *quem cum ad fridem levissimam admallatur habet*.

¶ *Amezatores.* Qui per privatorum
confensus, ad decidendas quæstiones, Ne-
poli, & alibi eligebantur: nullam aliam
jurisdictionem habentes, nisi quæ ad eligen-
tibus conferebatur eisdem. Hos imposterum,
eligi prohibuit Fredericus 2. Imperator:
Sic in Confit. Neapolit& Sicul. lib. 1. tit. 79.
Dicti quasi *mediatores*, ab Italico *mezatura*;
quod idem à *mezo* vel *mezzo* (τὸ μέσον) i. *me-
dium*.

¶ *Admuniculator.*] Ab admuniculando. In Romana Ecclesia, septimus erat (ut mihi Author est Onuphrius) ex primis officialibus: & pro viduis, pupillis, egenis, afflictis, captivisque procurabat; quod munus hodie (inquit) pauperum advocatus facit.

¶ De Admiralii multiplici appellatione :
quando Europam , quando Angliam id
nominis & muneris est intereffum.

Admiralis, Admirālis, Admirālī, Admirat, Admirantur, Admirabilis, etiam Amira, Amiras, Amireus, Amiratus, Admirator, &c. Admiratus, a Graeco ἀμειρος, inquitur perique, id est, a saligne, quod in falso mari suum exerceat imperium. Infulse proculdubio : quos enim in imponentibus nobilibus, ad remotiores rerum qualitates, neglecta ipsa res, confugerit? Praefectum hunc rei maritimae, Salutarium potius dixerit, quam Marinarum. Alti igitur verbi parentalem, ex Arabici & Graeci compositum rimari volunt; nempe ab Arabico A-mir-id est, princeps, praefectus, & Graeco αμιρ, i. marinus ; ut sit Admiratus, vel potius Amiratus, quasi princeps, vel praefectus marinis. Hoc certe videtur verissime; nam in Asia Orientalis Imperii, vocis multo occurrit, bilinguū huiusmodi compositionis: placeat quo de magis, quod αμιρ Homero legitur, pro rectore maris, ipsoque Neptuno quaeratur. Iste reperitur praeterea apud Graecos, vocabula Αμερος, αμειρος, αμειρατος, apud Latinos, Amira, Amiras, Amireus, Admiratus, Admirali, Admirabilis, Admirandus, Admirandi, Admirabile, Admirabilis, &c. quae terminationem αμιρ non reperiunt, vel id Genitium, Authorumque varietati tribuendum est (qui in peregrinis nobilibus referendis, toto pierumque oberrat celo:) vel diversis dictionibus, diversa etiam (ut quidam volunt) significationes suas adihibenda.

Amir itaque (alias *Emur*) etiam *Amura*, *Amir al-Fir*,
mira, & *Amiras*, *Amardis*, Regem, principem, eparchum, prefectum (ut supra diximus) significant; interdu summum ipsum apud Turcos Sarcenofq; Imperatorem, Protosymbolum & Senatus prefidem. Cujus officium exercere *amir* dicitur: ipsi prefectura *amir*ia, Ab Arabico *amara*, seu Hebræo *amir*, (ut me docuit Bedwellus noster) hoc est, *dixit*, *edixit*:

illud præcepit, imperavit. Unde مَامُورَا
Manurom, præceptum, edictum, & أَمِير
Amirom, Dux, Capitaneus, Imperator, Præ-
fectus; **Apxar* vel **Apx* in compositione:

ex quo **والامير** *Alamir* (cum Articulo
 al) Acto 2.2.2.4. **اقم** *aqm*, Anglice (**the**)
chief Captain. Atque inde Hispanis, *Al-*
mirante, quali (suo idiomate) *el-Amirante*, *Almirante*,
 nec non (verbo in *el*: *Amirante*), et quo alius
 perperam, ob consonantiam, *Admiralis*: *Almirada*.
Almirada, *Amirada* autem (i) quo palam
 utitur Malar. (verbi gratia) non hinc forte reor,
 at ab *Amirala* genitivo (filiat) *Amirala*,
Amirala, et do folet in i mutato: s. (quod docet
 Turpinum et Robertum Monachum antiquis
 legimus) *Admiralis*, quali *Al Amirala*,
i. el aqmirce. Ex in Frang. *Huit*, Aquila,
 (d. posteriori abjecto) *Admiral*. Le me Mar-
 cado (Catenin) verbo *l. cap. 4.4.* *Amirala*,
Amirace verò seu *aqmirce*, poni folet *Amirace*.

diminutive pro fubregulo, Tribuno militum,
Vicario Amire, vel Praetore. Aliaque diffinitione
passim utitur Siegbertus in suis Chroni-
cis. Sic in An. 630. de Mahomete agens
quem ille & rectius Muhammed nominat,
Hic inquit in Regno Saracenorum quatuor
Praetores statuit, qui Amires vocabantur: ipse
vero Amira dictatur, vel Praefymbulus. Ep.
An.657. *Muhaviz ex Amirco, Amiras factus.*
Item An.718. *Zuleiman Amiras cum Amiris*
suis, & Jole nayiam pene totum militem, Cen-
tisianopolim trecento egessit. Theophanes in
Chronico, à Meurio citatus, *Ἦρ ὁ γεννηθεὶς*
τοῦ πατρὸς, δὲ τῷ οὐνόματι ταύτης ἀνέστη:
τὸ πάλαιον τὸ ἐπ' αὐτῷ πάλιν γενόμενος. Id
est, Mortuus ante Muhamed, quatuor Ami-
ricos facit, qui debellarent eius ex genere
Arabum Christianissimas. Et Constantinus de
Administ.Rap. ibidem, *Ταυταχρόνως ἐπὶ τὰ πα-*
λαιά μόνον ἔσχεται νεκρά, ἵνα καὶ ἀποκαταστή-
σῃ ἐξ ἀναγκασιᾶς μετὰ τῆς. Id est, Accipitur
Mavias omnem postquam Syria possetur omnes
Amiris iurejuravit. Autor autem Anonymus,
cum in Arabico suo Tradegman, profert Bed-
welium, dictos hos quatuor Amiricos, Admi-
rantes vocat. Quodam inquit Caisia, crea-
tus quatuor Tribunos milicum, vulgo, Admiran-
tes appellatos, quibus singulis multos duces
& centuriones attribuit, eoque dices acutior De
gladius nominat. Sunt etiam qui ipsos hos, A-

miræ seu Admirali appellatione donant. Junius ex Cedreno, in Notis ad Curopalatem: *Deceffat* (inquit) jam tunc *Masanius*, confitutus quatuor *Amerad*, qui *Arabibus* Christianum religionem amplectentium bellum facerent. Hi aduersus Theodorum cubicularium prefecti, cum eo sunt congressi prelio: Sed eo in prelio, tres *Amerades*, quatuor cum his multitudine occubuerunt. Exeruit etiam reliquos *Ameras*, *Chalebes nomine*, qui gladius Dei appellatur.

Admiralis vero & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

Amirallus & *Amiralis*, unde nos *Amirallus*, & *Admirallus* ducimus, reperitur in Orientali Imperio, perfructu dicta de Magistratu navali; non autem fummo illo, cui hodie id nomen imponitur, at de subordinato quopiam ejusmodi prefecto (quem tunc Magni Ducem appellabant) ejusque vicario, i. Magno Drum-gario claffe) inferuient. Curopalates in Officiali Aula Constant. de Duce agens.

gionem prestant. Provincia quidem est, que tunc habet Metropolitanum, 12 Consules (id est Comites) & unum regem. Et nos itaque Provincias convenimus, quos ibi Admirali fuisse narrant. Et inno sequentis libri, ipsi ipsi Regem Babylonie, Admirallum vocant nuntii ejus: Dominus noster Admirallus Babylonie, mandata vobis Francorum Principibus salutem. Eandemque appellationem hinc tribuit Turpinus Archiep. qui floruit An. 803. lib. de Gest. Caroli Mag. cap. 17. Neonon Author Fragmenti Histor. Aquitan. Nabuchodonosor Babylonie, id est, (inquit) Admirallus. Occurrit præterea apud Monstreletum, Archibisitarium Admirallus, pro ipsorum prefecto: Adeo ut videas hanc appellationem, non univocè tribui prefectis æquoreis, sed itemque campestribus: quemadmodum & alie campestris, æquoreis. Sic hic supra, Drungarii claffe: Et mox infra, Confabularius navis. Et Will. Tyrus (qui floruit An. 1120, & historiam belii Sacri composuit) non videtur tunc intellexisse Admirallum pro Thalassarcha, adeoque ipsum Primicerium claffe denominasse.

Nulla igitur in vocibus constantia, five scripturam respiciis, five significationem. Transfinitio itaque terrestris Admirallo, qui solus Turcis & Arabicis innouit: marinum illum insequamur, cujus in Orientali Imperio primum deprehendimus mentionem. Hinc enim ad Italos Siculosque transfingit videtur nomen Admiralli. Gallie inde perrexit, qui in navalibus præliis Italie plerumque fuit (sunt Prefecti) ad Anglos tandem pervenisse: sed confectâ jam Hierosolymitana militiâ. Cum enim ejus gratia, Rex Richardus primus, classem celeberrimam confcripserit; nullum ei singularem Prefectum constituit, Admirallive appellatione insignivit: sed deputato ad hoc munus quinquenario, viz. Gerardo Anxiani Archiepiscopo, Bernardo Baonensi Episcopo, Roberto de Sabul, Richardo de Canvil, & Willielmo de Forz de Ulerrum (Opinor Oleron) eos Ductores, Prefectosque totius sui navis designavit: ut ex Hovendeno liquet, parte posteriori f. 379. *Et per hoc Rex in alio brevi suo*

8 H.3. cum Rex Maximiano Anglie (ut re-
scripsi ut verbis) Willielmo de Luce
cessit: nulla habita de Admirallo mentione.
Quin nec An. 48. Regni sui, dum Tho-
mas, Capitaneus & Custodem maris (non
Admirallum) designat. Chartam regiam (quâ
munus perfructu deditur) edendum censeo.
Rex, Omnis Barenibus & Ballois quinque
portuum, & omnibus aliis de partibus marinis,
Salutem. Scitis quid assignemus dilectum
fidelium nostrum Thomam de Moleton Capitaneum
& Custodem maris, & portuum marinarum: &
ad nos vestros, quosque utilibus, Salis necessariis
muneribus contra hostium advenum alienigenarum
regnum vestrum, prout magis viderit expe-
dire. Et ideo vobis mandamus, quod eidem Thoma,
tanquam

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

tanquam Capitaneus & custodi, invadentes sibi
& auxiliari. Teste Rege apud Cantuariam,
3 Die Junii, Anno Regni sui 48. i. An. Dom.
1264. Vides, nec hic Admiralli nomen;
nec cognoscendi causâs marinas, vel tantillum
jurisdictionis.

Gulielmus Rex Sicilie navali expeditione
per Admiralos suos cepit Sybylum Civitatem.
Rehde Monte in append. ad Sigeb. in an. 1158.

Certe vox Admirallus, nostratibus vide-
tur incognita, usque Regni incogniti Edw.
primi: eamque ideo exponit ejusdem tem-
poris Author, qui historiam Mathie Pa-
ris eodique produxit: (sive is Will. Rishanger
Monachus S. Albani, ut Balzo vilius est,
sive alius.) Sed nec tunc quidem pro Thalaf-
sarchâ. Ait autem in An. Dom. 1272. (qui
est Henrici 3. penultimus.) Admirallus Jo-
sephus, natione Saracenus; & que dignitas apud nos
Consularis vocatur. Consules verò (ut dixi)
tunc appellabant, quos nunc Comites & Duces.
Statutum etiam An. 3. Edw. 1. quod de
Wreco maris inferibitur, & omnino agit
de rebus naufragiis ad Admirallum mox ap-
pellantibus; nec Admirallum quidem agnos-
cit: sed nec judicem, vel officialem aliquem
marinum, præter Vicecomites, Coronatores,
Balliivosque terrestres. Sub his autem diebus
irrepressè videtur in Angliam, peregrinus hic
titulus; (delatus forsitan per Edw. 1. ex
Hierosolymitana militiâ) sententiam tribui
prefectis claffis: dum nec adhuc perpetuis
quis esset, aut solus, aut universalis rei
marine administrator. Constat tamen Wil-
helmo de Leithorne, Admirallum dicti Maris
Regis, in conventu apud Bruges habito 8.
Die Martii, An. 15. Edw. 1. id est, Domini
1286. Ac si cum nomine, munus plenitu-
dine solus tunc ipse fingeretur. Sed paucos
post annos, triumviratum dispersum id munus
reperio, ipsiusque Willielmum, Portefu-
thienfem tantummodo plagæ fuisse prefectum.
Wallingham in An. Dom. 1295. id est, Edw.
primi 22. Navigium ad custodiendum mare in
tres claffes divisit, tres præpositi ei Admi-
rallus, viz. Germanutensibus & ceteris illius
partis navibus, Johannem de Borecum: Portef-
muthensibus, Willielmum de Leithorne: occi-
dentibus vero navibus & Hibernicis, militem
quendam de Fikerna oriundum. Ab hac di-
visione (Britannice triquetrorum respondentem)
dictos centio trium plagarum Admirallus.
Idem in Anno 1325. id est, 19. Edw. 2.
Sub ejusdem (inquit) diebus, tres Admiralli
triangulum plagarum Anglie, viz. Dominus Johanne
Oerwin, Dora. Nicolaus Kiril, & Dom.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Amiralli ex-
men quon-
dam in An-
glicis.

Joh. de Felon, custodiam maris habentes, &c.
cum Germanutensibus & Portefmuthensibus
Occidentalium claffis, oceanum sine ingressu.

Sed occurrit plerumque vel singulari ali-
quis (ut hodie) Admirallus: vel (infir Dux
universorum navaliump apud Romanos, quod
antiquis frequentius est) bini tantum; binis
stationibus designati. Perpetuus enim nul-
lus fuit in hoc munere: sed (ex arbitrio
Regis) aut annuus aut biennalis, aut ad
tempus non diuturnum. Aliquando ne fe-
metris quidem, sed veluti repentinæ alicui
expeditioni datus. Diciturque sæpe non Admi-
rallus maris, sed flete navium, id est claf-
fis.

Classis autem Admirallus, nemo salutaris
dus erat, qui non denis navibus præficeretur.
quod à Geuenibus prius latum, hic (tan-
tum obiter) notandum dicit. Stationum ista-
rum, alia borealis fuit: alia occidentalis. Bore-
alis dicebatur, quæ ab ore Themis veris
partes boreales præceditur: Germanutem
continentis & littoris omne orientale. Occi-
dentalis, quæ ab offio Themis, Portefmu-
thensium & stationem omnem meridionalem
(que fuum aliquando, ut supra patet, Admi-
rallum habuit) necnon latas Anglie occiden-
talis complectebatur. Stationes etiam ali-
quando divisæ portus Southamptonie. Sic
23 Martij Ric. 2. Jo. de Rupibus confitus
est Admirallus flete, ab introitu portus ville
Southampton, versus partes occidentales.

Primus autem qui universalis nomine Ad-
mirallus Anglie dictus est, fuisse videtur Ri-
chardus filius Alani junior, Comes Arundel-
ie & Surregie: hoc munere & titulo dona-
tus 10. die Sept. An. 10. Ric. 2. Licet enim
antecessorum suorum permulti, & successio-
rum etiam nonnulli, constituti essent Admi-
ralli versus partes tam boreales, quam occidentales
Anglie; Et alias, omnium Anglorum navium
auftralium, borealium, & occidentium (ut
Hob. Herle 35. Ed. 3.) ex hoc tamen
Admirallus Anglie dicti, non fuit affectus.
Jurisdictionem verò quæ amplam habuisset
centio, ab Edw. 3. ætate. In Statuto ci-
tato, An. 13. Ric. 2. (quod ad cohibendum
Admirallorum usurpationes editum est) pro-
hibetur numero plurarum, & indilincte, ut
Admirallus, aut Vicarius sui, se non invicem
velis iugra terri, sed in Mari tantum contin-
gentibus: prout repositur Edw. 3. confectum fuit.
Unde quidam colligunt, causarum nauticarum
cognitionem; & Forum rei Marine Curie Admir-
alli (quod hodie Curiam Admirallorum vocant) illatis quædam
Admirallo primum illuxisse, sub Edw. 3.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Amirallus.

Commissio A. Maj. Car. Lemmer:
de officio Admiralitatis Angl.
Feb. 3. 14. p. 2. donec

[illegible]

conneatu egent, utque pirata arcuatu aut fignatu. Nomen sub Divo Augusto adinventum dicitur; Et ab ipfione appellatum, tamen novata tota non minus quam copulam marinum se refugere prodiceret. Cum enim ipsi aliquando legatus in, qui Galliam administrabat, cui

* Lib. 6. de Bell. Gall.

transpauit verum notitia, multa ad copiam largitur, * ut D. Julius vetula, complures Nereidi in litere exanimis apparuisse scripserit, obfupit mavi potenta denariatu, atque protinus claff. Gallice prefatum Admirandum dixit. Alia loc Tiberis eius fuffeffari tribuere maluerunt, cum contra Lugdunensis provincia litus in infula fimal trecentis amplius belus recipiens defiffuffeff oceanus, mire varietatu & magnitudinis, &c. Intelligas autem, Cafarem hic laudandum Authorem, claufule tantum quae freflulis includitur, non fabule: Sed hac tamen ita invaluit, ut Authores aliquot Admirandum dixerint, pro Admirato, veluti & Mat. Paris Admirabilem pro Amica. Sic Chriftoforus Columbum ob egregie expeditam navigationem, Admirantem titulo, à Principibus Hispanie donatum refert Munfterus, Cofin. lib. 5. cap. 159.

Admirati.

Ora maris. Epifcopus.

Verum si huic Magiftratu nomen à Romano peteremus, magis congruum id videtur quod offert Cicero in Epiftola Attici ubi ait, Vult me Pompeius effe, quem tota haec Maritima ora habuit ditionem, id est, fpeculatorem & confiderem.

Amir muniti.

Mitto alias voces Amine praeviationes; nec non composita eius plurima, quae apud Leonclavium, Berletum, & rerum orientalium Scriptores, occurrunt: utpote Amir muniti vel muniti, id est, Rex vel princeps Sacrorum, feu fidelium; Amirigenda, princeps militum; Amir vel Emir balen, princeps vel dominus vexillorum; de quo infra in verbo Foenelen: & alias Emir alio, pro vexillifero; (e quibus forte quifpiam Admirantem duxerit.) Amiramiffi & Amiranimeli apud Hovendenum, pro Amirmuniti: Sicuti & apud Mat. Paris in Will. 2. Admirantem.

Emir ali.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

Amirami.

¶ Adharmire & qui variationes. Arramirum quid. Criminosorum examen olim multiplex. Arrare, &c.

¶ Adharmire, Arramirum, Arramire, Arramirum. Ab oblieto Gallico arramir, id est, jurare, promittere, folemniter pofitum, vadari. Afpirationem autem alii (ut Latini ponunt: alii Anglo-Saxonum more, ante ipfam. Sic Pithaeus Capitulum lib. 4. can. 39. Adharmire legit. Et Form. vett. Sect. 1. Quod cum Sacramentum intrat ipfum casum De, vel ipfum Abbatem habuiffet adfirmatum. — in ipfo malo in bafica Sancti illius, ob hoc jurare debuiffet, &c. Ubi Bignonius, Arramirum, promiffum. Arramire enim (inquit) non est jurare, fed cavere fe certa die & certo loco juraturum: de Sacramento fidem facere. Capitulum lib. 3. can. 58. Ut si Sacramento ad palatium fuerint adharmira, in palatio pofitum. Vel ut habet Longobardorum lex lib. 2. tit. 55. l. 20. — Arramira, in palatio pofitum. Gloss. Arramira: facienda fofitatio. Item Longob. tit. eodem, l. 26. Ibi faciantur juranda fofita, ubi antiquis confuetudo fuit sacramenta arramire, vel jurare ubi nullum habebatur. Et lib. 1. tit. 25. l. 76. Accusatus — ad pofitum Comiti fe arramire. Form. Solenn. Lindenb. 166. & 168. Sacramentum per fofitum adharmire. L. Sal. tit. 49. Ille apud quem agnoscitur (res aliena) debet adharmire. Et tit. 39. Debet per tertium manum adharmire. In Pithaei Glossa Capitulum lib. 4. can. 28.

Mole hie effez arramir
Serement faire & foy pleur
Que par morir ne li falerent
Tel fira commi le fere fivont.

E quibus compertum jam habemus, quid sibi vult arramire apud Bractonem, & in jure noteri veteri: forte etiam quid arramire Arracire. apud recentiores leguleios, qui vocem arramire nescientes, non legunt pro m, arramire pro arramare. De quo pauca, ut vocabulo suam refiftiam integritatem, si vel ipse non halluciner. Antiqui moris fuit, praedictorum lites duello decernere, id est, caede & sanguine, vi & fortuna. Quod cum exhorrellet Christiana pietas, Henricus (opinor) fecundus, rem detulit ad electionem Rei (fui Tenentis, ut vocant) an duello vellet jus suum defendere, vel fe ponere in recognitionem, quam Sacramento facerent duodecim viri probi & legales, è vicino deligendi. Hanc autem recognitionis formulam, Affirmationem dicebant: eodemque nomine ipsum duodecimviratum, forte quod edicto regio (Affirmatio, id est) constitutus esset. Actori praeterea indulgit, ut etiam in exordio litis (fpecta duelli impietate) ad affirmum Regis provocaret: qui & ideo affirmum

Affirmum arramire.

Arracire.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

Deraniare monachum.

affirmum arramare, id est, promittere vel profiteri, dictus est. Bracton lib. 4. trac. 1. cap. 15. — Timens affirmum quam praedictum C. verius cum arramavit. Et mox, — qui ultimum fuit diffessus, & arramavit affirmum necesse diffessum super utrumque. Et lib. 3. tract. 1. cap. 11. Nam. 1. 1. 2. 1. 3. In Brevibus Regis Affirmum quam talis arramavit verius, &c. Sic etiam in ejusmodi Brevibus tam in Registro quam in veteri Natura Brevium, & in Fincherbert.

In folemnem etiam (ut loquuntur) & proditorum examinihus, reus hodie arramavit dicitur, cum fe fiterit in iudicio patrie, seu duodecim-virali facramento: atque hoc à Gallico arramare opinatur Covellus, quod est (inquit) affirmare, ordinare. Sed mihi plane videtur in dicendum arramare, propterea quod jam pollicitus est & professus, quod iudicii formulæ fe defenderit. Multiplex enim olim fuit criminoforum examen: utpote per ignem vel aquam (quod ordalium vocant) per crucem, per duellum, & novissime per proborum & legalium hominum (quos patrum didimus sacramenta. Ex his reus (fci enim illius faeculi ferebat humanitas) sibi quam vellet examinis formulam co-operare: faecque tunc electionis folemnis professione, cum dicebat arramare, atque inde arramatus est. Maxime autem cum fmetipsum in facramento examen pofuit.

Et licet hodie omnes aliae examinis formulæ aboleantur: pricti tamen juris vestigium manet. Nam cum reus pro tribunali constitutus, crimen negaverit unde pofitulari, interrogari folet verbis Anglicanis, How wilt thou be tried? hoc est, Quo te fites examinare? ac si adhuc illi efferet in electione, quod necelfario Patrie concedendum efferet: nam aliquem acerbiffima morte (etiam infons) plectendus fuerit ob contumeliam.

Sic deraniare monachum, dictum cenfo pro deranare, quasi à professione, seu voto revocare. Bellum deraniare, item pro deranare, id est, denunciare, profiteri hoc compolitum cum (de articulo infinitivi modi apud Anglo-Normanos; illud cum de (vel der) propofitione à feu ab fignificant, & privationis vim habent) instrumentum concordie cum Theobaldo filio Laterani Vindoc. apud Lindenbrog. Pius rebus acquirendis, arramimus bellum in curia Vindocensi. Durand. Rational. lib. 3. cap. 14. fponfam fubarravit: Et, amulo me fubarravit. Forte omnia radicibus ab arrha.

¶ Adaffillire. Impenon in aliquem facere, adaffillire, invadere. A Gallico affillire, & hoc à Latino affillire. Marculus lib. 1. form. 29 & 39. Nulla manente caufa, in via affilliffert, & graviter lironaffert. Capit. lib. 5. can. 12. Qui peregrino nocuerit vel eum adfallerit, &c. L. Salic. tit. 16 §. 2. Si qui villam alienam affillierit, & ibidem offia fregierit, &c. Pluries illic & inferioris faeculi authoribus, ne fori nostri commentum putes. Certe verius Ovidii à Metamorph. Quin fape affillit defenfe manibus urbis: in veteri quodam codice

habebatur, Quin fape affillit, ut Goldastus apud Lydium testatur.

¶ Adafficare. Pignore vel fidejuffione interpofta fecurari facere. Charta pacis inter Reg. Hen. 2. & filios fuos apud Hoved. in An. 1174. Adafficavit in manu Domini Regis patris fui, quod illis qui ferebant ei, nec malum nec damnum aliquod hinc de caufa faceret.

¶ Adaffatus. Comparatio, affectum: notis perquisitus, pectate. Cetero apud Marculfum, & in antiqui chartis de comparatu, vel de quibet adaffatus; Et tam de alode, quoniam de adaffatu.

¶ Adaffare, Adaffamentum. Confilieri, deliberare, ronnare de re aliqua. Gall. Adaffare, fe confilieri. Vox Glanvilli & forti, etiam Theologorum. Nich. de Clemangis De Annat. non folvere in exordio lib. — Adducendo in medium rannet & iustificatones, qui prius longe ediffertent. Et poff aliquot, — Depurati fuffe certos alios de fofugis naturibus ad affidendum de remedii.

¶ Adaffarium. Pro multa adulterii (Saxonibus noftis ingenta) & privilegio vindicandi id fcleris, quo multi proceere infra fua Dominia gaudent. Domedei, fub titulis, Chemt, Rex, Dover. De adulterio per vitam a Chemt, Rex h. hominem, Ar. a. Chemt, clifpifcopus & mulierem: excepta terra S. Th. a. Adaff. a. hoc muniti, & S. Angulphi, & S. Martini, de quibus muniti. Rex nihil habet. Mulier ratio hidem tit. Sud. l. i. Will. de Warene. Adaffarium vel raptum faciens, vita, i. i. i. d. omindas bona, & fennas tantundem: Rex habet hominem adulterum, Ar. clifpifcopus fannam. Sed tit. Cefire Civitas: Vidua fe fe non legimus commiffa, &c. emendanda, puella vero x. s. Adulterii autem mulctam fci difpofuit Hen. 1. per totam Angliam, legg. fuarum cap. 12. Qui uxorem faciet adulterum, habet Rex vel Dominus fupremum, Epifcopus infernum. Edmundus Rex adulterium affici juffit inflar homicidii, I. L. fuarum cap. 4. Canutus hominem adulterum, in exilium relegit; femine, nam fci & aures praedicti, I. L. par. 2. cap. 6. & 50. Vide Litterati.

¶ Advocatus Ecclefiae quando & quomodo imbutus. Imperator datus Advocatus, fci Defenfior Ecclefiae. Rex Anglie, Defenfior fidei: & quare.

¶ Advocatus, Advocata, Advocatus, Advocato, Advocata, jus Advocaticum, advocator. Advocatus Ecclefiae duplex effatius caufarum Ecclefiae, alius fob: Hic hereditarius, ille datus. Cautrum Advocati funt, qui à Principe dabantur ad respondendum in colloquiis judicialibus. Can. 99. Synod. Carthag. Poff Confultum Silemici, indubia effer Advocatum defenfo pro caufa Ecclefiae. Capitulum Caroli, lib. 5. can. 31. Defenfiores Ecclefiarum velfe potentes fclulari

forefentur, nisi fit dominicus bosque noster. V. Forella.

¶ **Affri**, vel **Affra**.] **Fumenta** seu cabuli columnae, quales in Hibernia **Carrois** vocant. Welfm. 2. cap. 18. *Viccomes libere et omnia castra debentur, exceptis bos & affris curia.* Sic etiam legit Fitzherbert, & codex Verus M.S. Et Northumbrenses hodie, & **falte aber** seu **afre** dicunt, pro equo nequam & fegni.

¶ **Aga**, **Agalar**, **Agalari**.] Vide **Drusus**.

¶ **Agalma**.] Græc. ἀγάμα, Simulachrum, gædum exemplar, rei effensus gaudium; unde symbolum crucis sic dixit Dunstanus Archiep. in subfignatione Privilegii Regis Edgari, aſylum Weſtmonaſterienſe inſtituentis, An. Dom. 968. *Ego Dunſtanus hanc libertatem crucis agalmate conſignavi.* In Epigrammæ de Helena ἀγάμα δὲ ἀγάμα διαſτάζει, i. Aſpecto enim gaudium ſpecimen alumnus Jovis.

¶ **Agape**, **pe**, & **Agapi**, **pe**.] Convivium dilectionis, Chriſtiani olim in uſu, charitatiſque gratia pauperibus apoſſitum. Hoc Beat. Judam voluiffe aſſerunt, ubi ait, *ἐν τῷ αἰὶν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὡς αὐτὸς ἀγάπη, ἥτις ſunt in ἀγάπῃ τοῖς μακάρις.* Hæc leguntur in epistola. Terullianus in Apologet. *Carum miſtri de nomine rationem ſua gædant, vocant enim ἀγάμα, id quod dilectio potest Græce eſſe.* Concil. 5. & 6. Conſtantiæ. An. 692. Can. 74. *Quid non optet in Dominiis locis, vel Eccleſiis, ea que dicuntur agape, id eſt, charitatis facere: & ut in eade conſedere, & acubitus ſternere (ἀγάμα, charitas.)* Et Diltine. 42. cap. 1. *Qui fideliter agapet, i. converſa pauperibus exiſtente.* Sed Alciatus hic legendum putat *alapum*. In eadem verò Diſtinct. occurrit alius *agape*, non ſemel. Quandoque etiam pro **Cœna Domini** intelligitur.

¶ **Agenda**, **de**.] Vox Eccleſ. Agendæ dicuntur munia Canonica, ſtatutus temporibus agenda, ut officium (quod dicitur) matutinum & vespertinum. Capitular. Caroli. lib. 6. can. 234. *Si quis preſbyter inconfulto Episcopo Agendum in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe bonum ſua contrarius exiſtit.* Idem in Addit. Ludov. lib. 4. can. 49. ex Concil. Carthag. ubi dicitur, *Qui in domiciliis agunt agenda, &c.* & Capitular. Caroli. lib. 5. can. 38. ubi plurali legitur, *Si quis preſbyter in domiciliis agenda celebraverit, &c.* Pithæus ad hæc loca Capitularis, ſic notat, Synod. Carthag. 2. 9. *Agenda mortuorum*, in Lectionar. B. Hieronymi, *Agenda vespertina, vel matutina*, in regul. B. Benedicti, *Beda in vita Auguſtini*, *Per omne ſabbatum id preſbytero loco illius, agenda eorum ſolemniter celebrantur.* Gloſſa R. Johannis apud Lydium, *ut facere ſignificat ſacrificare, ſic agere, matutinas & vespertinas dicere.* In fœdere Aluredi & Guthurni Regum M.S. hæc ſunt *papi agenda que aſſidui Rex & Godwin*

Rex &c. conſtituerunt. Saxon. Yip ip ſax Fpiſb, &c.

¶ **Agenfrida**, al. **Ageſſie**.] L. Ine. *In UCan. par. 2. M. S. cap. 50. Si (porcus) non fuerit ibi ſepius quam ſemel, der Agenfrida ſoludum unum.* Saxon. agen pſige vel pſigea, i. verus dominus, merus poſſeſſor.

¶ **Agens**.] Vide **Aſſenarius**.

¶ **Agentes** in rebus.] erant principis nunci in provinciis, prius Fumentarii nuncupati. V. Pancrol. in Not. Orient. cap. 64.

¶ **Agor**.] Pro meſſura terre quam æram dicimus. Lib. Rameſ. Sec. 245. *Terra unita hinc, & terra aſt ægrom.* Mart. Paris in An. 1083. *Rex Willielmus maſt ſuſticia- rior pro omnes Anglie Comitatus, & inſarce fecit quod agri vel jiggera terre, una aratro ſufficeret per annum in ſingulis cultis.* 1. Acra.

¶ **Agid**.] Saxonium ægilo ad opſile, in eſt, inſolatus, ſine compenſatione. Talis, cujus ob interfectionem, pretium quod *ægidum* vocant, non eſt exigendum. L.L. Aluredi M. S. cap. 6. *Si utlagia gratia ne occidatur, pro eo quod contra Deo rectum & Regis imperium ſet-jaceta ægidil. Alias ægidil- cum (1.) mendosæ.*

¶ **Agitare**, **agiſtatio**, **agiſtator**, **agiſtamentum**.] Ab *ad* & Norman. veteri *giſt* ſeu *giſt* (à Latino *jacere*) *Adjacere, apponere, rem juxta aliam collocare.* Gallis hodie adpoſter. Silvam vel campum compaſcium agitare, eſt certum pecoris numerum (compaſcendi) ſus habentibus, aſſignare: unde *agiſtare* etiam frequens legitur pro compaſcere; *agiſtamentum* pro compaſcendi ritu. Char. foreſte, cap. 9. *Unuſquiſque liber homo agiſter boſem ſuum in foreſta pro volun- tate ſua.* Ex mox, *Ducere poſſe porcos ſuos per dominicum boſem noſtram liber, — ad ægiſtandum eis in boſis ſuis propriis vel alibi.* In paluſtribus etiam regionibus, *agiſtari* dicuntur in aggeribus & ripis contra impetum undarum, qui præſcriptam in eis ſtationem munire tenentur: ipſaque hæc ſtationum diſpoſitio, *agiſtatio* appellatur & *agiſtamentum*. Ordinatio Mariki de Rumney, pa. 20. *Tunc ſequitur numerus omnium acrarum noſtra dictum marſicum, & etiam agiſtatio non in magna muſta de Apulde quam in parva muſta, ad quantitatem terrarum, &c.*

¶ **Agitator**.] In verſione Chart. foreſte, cap. 8. interponitur *Opſt takce, & Quallers*. V. infra **Fenatari**.

¶ **Agitator**.] Auriga. Concil. Arelat. 1. Can. 4. Et Concil. Arelat. 2. Can. 20.

¶ **Agrarius**, al. **Agroticum**.] Tributum quod ex agris penditur; ut paſcuarium ex palcuſis, vel animalium paſſione. Gallis *Agria*, *Champari*, & *terrage*. Marculf. lib. 2. Nullum ſuſtinetur aut reditu terre, vel paſcuarium, aut ægrarium, aut quodcumque dicitur

dici poſſet exinde ſolvere — debet.

¶ **Agua**.] Concil. 1. Salburg. In pſeſſis ſuffraganeis non habetur, niſi ſure de nigro centato, vel panno, aut nigra pelle *agua*. Vide infra **Guna**.

¶ **Juriſconſultorum error in re etymologica**.

¶ **Agreementum**.] Vox foreſt. Quasi *aggregatio mentium*, inquit Cowell, quali conſultus ſecutus: ſed lepidè magis quam verè, niſi *calceamentum* etiam dixerit, quali *calceatio mentis*; *aramentum*, quali aratio mentis, & hujusmodi. Certè *mentum* non eſt hic vocabulum, ſed nomen ſubſtantivum terminius, qui vel rem, vel materiam vel inſtrumentum quodpiam ſubſtitit, designat. Nam in vocabulis patronymicis, finales hæc voces, *ter-pſis, pſis, men, entum, mentum*, ſignificative in ſe non ſunt, ſed differentiarum conſtitutivæ. Scilicet, ut auctorem denotat, *trix* aſcritur, *actionem* vel *men*, *mentum* non eſt hic vocabulum, ſed nomen ſubſtantivum terminius, qui vel rem, vel materiam vel inſtrumentum quodpiam ſubſtitit, designat. Nam in vocabulis patronymicis, finales hæc voces, *ter-pſis, pſis, men, entum, mentum*, ſignificative in ſe non ſunt, ſed differentiarum conſtitutivæ. Scilicet, ut auctorem denotat, *trix* aſcritur, *actionem* vel *men*, *mentum* non eſt hic vocabulum, ſed nomen ſubſtantivum terminius, qui vel rem, vel materiam vel inſtrumentum quodpiam ſubſtitit, designat.

Just. Instit. de
i. l. m. ordi-
s. i. l. m. Gel-
lib. 5. c. 12.
Gloſſ. Diſcret.
Greg. lib. 3.
tit. 25. de ſuſ-
c. 2.

Item mox.

Multa venenſentur, que jam ceciderit, cadentque, que nunc ſunt in honore vocabuli, ſi volet uſus.

Neque ideo aut Priſcianum laſum cenſeo, aut Romanæ degantiam viti inſerit, ſi ſalvis regulis grammaticis vel ſcripta adhuc patronymica qui ſuſcitaverit; vel novè neceſſitate pulſis, nova vocabula introduxerit. Quod enim Cæcilio & Plauto datur, in Virgilio & Varro adinvenit eſt, ut idem contendi Horatius. Sed hæc (per luxuriam) in re levit.

Quoad etymologiam: *agreementum* dicitur à Gall. *aggreer*, atque idem à Latino *aggreddi*, d. ut ſolet in ſermone Gallico, abjecto, & (i) adjecto. Sic ut *aggreer* fit *aggreddi*, *congreddi* (vel ut inquit Cicero) *ire in eandem ſententiam*: Ex uti conſentio à conſentendo, ita *agreementum*, ab *aggreddendo*.

¶ **Aguzo**.] Cuſpi. Italicum. *Aguzare*, in cuſpidem acuerè. *Aguzo*, acutus. Conſtitu. Neapol. lib. 2. tit. 37. l. 1. *Campanes habent clavos æquales, non ſineſes, nec cum ægilonibus.*

¶ **Abteid**.] Sacramenti genus apud Baiuvaros; Decret. Taſſilonis in LL. Poppala, cap. 6. *Sacramentum quod Abteid dicitur, preter in Eſſigla cum tribus, &c.* Ad hoc Lindenbergius, *Idem bonum imperii. Quid juramentum.* Apud Saxones coſtros ſignificat *juramentum abſolutum*: nam *ab* juramentum, *teid* vincit, obſtruit. Vide infra **Abta**.

¶ **Aſſiamentum**, al. **Elementum**.] Vox foreſt. Beneficium quod quis habet in alieno fundo, aduſibus ſuis aut prælio accommodatum, ut viam, ſemitam, aqueductum, & hujusmodi que ſervitutes dicuntur prædiales: Anglice **Cafements**, A Gall. *ajfe*, involuptas, commoditas, facultas, levamen, ſinitas, Græc. * *ians*. Breve regium vetus, apud * 2 & i. 1225. Glanvil. lib. 12. cap. 14. — *preſcriptio poſſiſſis.*

R. quod juſte & ſine dilatione permittat habere *A. aſſiamenta ſua in boſes, & in paſtura de villa ſua, &c.* Charta Joh. de Lacy Conſtab. Coſtrictæ, ſine Data. — *in omnibus aliis aſſiamentis, &c.*

¶ **Abta**.] Veſtis ſacerdotalis linea & ſtricta, que *camſia* dicitur, & *podari*, & *salari*, & *ſubſalari*. Ita Papius in Gloſſ. Ampliorem verò ejus deſcriptionem, è Durandi Rationali lib. 3. cap. 3. ſic collegimus. Poſt amicum, *camſiam* ſive albam ſacerdos induit. Hæc ex byſſo eſt vel lino, caputium habens cum ſigilla: *salari*, & in veteri lege ſtricta, cum nota corpori convolvitur æge, & ſatis larga. Auritrium & grammæa, diverſis in locis, ac variis operibus ad decorem præbet; & manicas hauris lævæ, ne labentes, brachia denudent: in ſummis aurifricio ornata Cingulo denique ſtringitur, &c. Hæc inde. Diaconis etiam permittit eſt interdu, Diſtinct. 93. cap. 119. *Diaconus alba tempore*

Hac conditio; ut qui beneficium conquirentur, dimidium annui proventus fisco Apostolico persolveret. Sunt tamen qui hoc inventum Johanni XXII ascribant. Hanc autem consuetudinem omnes admiserunt, præter Anglos, qui id de solis Episcopis concessere, in cæteris beneficiis non adeo. Certe *Wallinghamius* in An. Dom. 1316. rem exogitavit fuisse indicat à Johanne xxij ipseque Anglicanis beneficiis quodammodo impositum. *Summus* (inquit) *Pontifex* (Joh. xxij.) *revertens camera sue primos fructus beneficiorum omnium in Anglia per triennium vacantium.* Ex Trivetis Author antiquior ipseque Johanni æqualis: *Rem* (ait) *à li ies primers frutz des Eglises vacans deins les trois ans.* Quoti verò hi fuerint, aut quo successu conscripti, nobis aliter haud liquet, nisi quod *Ruphus Cæsar* hunc Author item coæternus, Papam refert hoc commento vim ingentem pecunie coegisse. Id certissimum est, annates hodie fisco pendere non tantum ex Episcopis, verum etiam ex beneficiis quibilibet Ecclesiasticis annui valoris x. marcarum, vicariisque x. lib. nec minores sanè quam unius anni fructus integros, juxta tabulas Regias æstimandos. Has autem Regii census incremento contulit Senatusconsultum, An. 26 Hen. 8. quum exuto Papa, Rex concubiorum moliretur excidium, sacratæque spolis trophæum Regium infingeret.

Me ut libere, Polydorum audi, de Inventionem rerum, lib. 8. cap. 2. Cæterum, nullum viventium majores Romano Pontifici cumulavit epes, quam annatas, quas vocant, usus, qui omnino multo antiquior est, quam recentiores quidam scriptores suspicantur; & annatas, more suo, appellat primos fructus totius anni sacerdotis vacantis, aut dimidiam eorum partem. Sanè hoc vetigal jampridem, cum Romanus Pontifex non habuerit tot possessiones, quot nunc habet, & cum oportuerit pro dignitate pro officio, multos magnosque facere sumptus, paulatim impositum fuit sacerdotis vacantibus, que ille conferret. De qua quidem re, ut gravi, sæpe reclamatum fuisse testatur Henricus Hostiensis, qui cum Alexandro quarto Pontifice vixit, sic, in Francisc. Zabarellus tradas posthac in concilio Viennensi, quod Clemens quintus indicixit, qui factus est Pontifex anno salutis humane MCCC. agitatum fuisse, ut eo deposito annatarum onere, vigesima parti vetigalium sacerdotum penderetur quotannis Romano Pontifici, & id quidem frusta. Quare Pontifex annatas in sua iussa revocavit, ut ne inde exire possent. Atque hæc omnia in commentariis in caput, inter cætera, de officio Ordinarii, scripta leges. Et mox; At omni illud ammatum ab initio omnes generatim populi subire minus recitarent, extra Anglos, qui suis minoribus sacerdotibus, quando ea Pontifex dabat, id servitium impendunt non censuerunt. Nam Roman. Pontifex minorum quoque sacerdotum annatarum gentium que ipse conferit dimidiam capiti vetigalium unius anni partem, si plures viginti-

quatuor aureis affimantur. Vide Apostolos & Responsum, datos per nationem Gallicam DD. Cardinalibus, &c. De annatis non solvendis: quod integro libello agitur inter opera Nich. Clemangii (si germane) editur.

Anniversarium. Est dies annui quid defuncti aliquis memoria celebratur. Patribus nostris, alias a *pear-day*, alias a *minid-day*. Rem ab Anacleto primum, deinde à Felice Pontificibus Romanis editum ferunt, qui Martyrum dignitati consulentes, in eorum memoriam annua sacra instituisse perhibentur. Posteriores autem, sui sibi plerumque anniversaria curabant perficienda: facultates ergo & prædia Ecclesiæ elargiebantur, ut per annib. preces annuo funderent, & pecunias cibariæ inter pauperes distribuerent. Hæc autem omnia uti superfluis iustis subis delegata, fisco apud nos adscripta sunt, An. p. Edw. 6. cap. 14. Anniversarium formula perptuas habes Alamannicarum antiquit. Tom. 2. par. 2. sub Tit. Alamannice Ecclesiæ anniversarii, ubi sic in exordio: *Nortpertus Abbas piffimus, primus inter Abates anniversarium suum observari ordinavit.* *Vides hæc in largitis aliquibus bonis in usum fratibus in sua fuisse inter sancto die Pasche ministrandi.* Is etiam de suo Anglo-Saxon. instituit anniversarium S. Wihonæ Martyris lib. Ramel. & virginis Christi. Postea autem à diebus S. 134. temp. Reg. Edm. demum Abbat. Monegaldi, anniversarii capiti sunt in Alamannia ab omnibus virgulis. Non fuit Absque celebrari, circa annum Domini bas, sed tantum decimas & pra-pofuit.

Annona. Pro frumento in genere. Proprie vero, quicquid in annum alimonium reconditur. LL. Edw. Confess. cap. 8. De omni annona decima garba Deo debita est. Domelid Tit. Wiltef. Vicecom. Edm. d. vicecom. habet—annona CCLxij actus. L. Salic. tit. 24 §. 1. Si quis ingenuus in alia fuisse inter molino annonam facierit, &c. Specul. Saxon. lib. . . . Tit. 69. Qui prius annonam molendine presentaverit, prius molere debet. Henr. nostrum adagium, *fructus comæ, fructus græno.* LL. Burgund. Tit. 23 §. 2. Area annona. Area annona id est, locus ubi frumentum excutitur. Wilef. goth. 4. Tit. 116. Annunarius dicitur erogator & dispensator annonæ.

Annus & dies. Gall. *Safan.* Tempus spatium iuri nostro familiare, cum ad ignaviam aliquibus coerendam, tum ad ambigua multa definienda, constitutum. Utpote, si diffidius (quem vocant, id est, prædio suo ejectionis) infra annum & diem ante disappam ad hæredem difficultoris prædium, nec hoc ingressus fuerit, nec debite vendicaverit: id denudè ingredi non admittitur. Item, Si quis lethaliter vulneratus, infra annum & diem non obierit, ex vulnere morti non præsumitur. Plura huiusmodi (in vocabulis *Appellus*, *Extraleve*, *Fenis*, *Witecom*, & *libris* juridicis) quæ à Germanis nostris parentibus originem videntur adscribere. Lib. Feud. Bar. Ex L. Imperatoria.

perilem. De prohib. feu. alien. Per Frid. Si quis infundus major 14. annis, sua incuria vel negligentia, per annum, & diem steterit, quid fendi institutum à proprio domino non perierit, transito hoc spatio, feudum amittit, & ad dominum redit. Longob. lib. 2. Tit. 43. l. 3. Si cuiusque hominis proprietate, ex crimine aliquo ab eo commissum, in bonum fuerit missa, & ille re cognita venire, & iustitiam facere dilatorum, amoque ac de in eodem illo fide permiserit, ulterius eam non attingat, sed fisco nostro societur. Formull. Lindenbrog. 142. De venditione servi, — In omni corpore scimus cum sumus, usque anno & die. Specul. Saxon. Artic. 38. Qui per annum & diem in præcipue Imperatoris Mystici denique steterit, ille iuri erit alienus, & qui feudum domino liberum vocatur. Ex Libi Gloss. German. *Far uno tag ist lerts wochen, und ein jar,* id est, *Annus & dies, sex fex hebdomade, & annus unus.* Qua computatio extensior fieri videtur in favorem delinquentis.

Anni vero, & temporis, & partis ejus ratio, apud Anglo-Saxones, diversa fuisse videtur à nostra; horarumque divisi, secundum Judæorum illam facta esse. Vide infra *Hore & Nona.*

Anselm. Chart. Alaman. 80. **Ante castellum seu Anticast.** J. M. huc.

Antegarda. J. Gest. Ludovici Regis fil. Ludov. Cr. affi. In illo conflictu Christi militum tam damno, non fuit aliquis de antegarda. A Gallico *evangard.*

Antimurale. J. Lorica, seu alia defensio ante murum hostibus objecta. Dictionario veteri. a *barbyra*, quod infra vide. Verbo utitur Will. Tyrus de bello sacro, lib. 5. cap. 4.

Antenati. Vide *Postnati.* **Anthroposita, Anthroposita, & Anthroposita.** Anastasius in vita Stephani Papæ 2. Precedens in latinitate cum sacrificiis, invogare Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, que anthroposita nuncupatur. Ibi in nota ad marginem, *Foris, & scripta.*

Antiphonarium origo & propagatio.

Antiphona, Antiphonarium. J. Antiphona ab *anti* & *phona*, quasi vox contra vocem. Ildor. orig. lib. 6. ca. 19. Antiphona ex Græco interpretatur vox reciproca, dubius fuit clavis alteram placentibus, ordine commutato, fice de uno ad alterum, quod genus placenti Græci *antiphona* dicuntur. Sigeberti Chronicon in An. Dom. 385. quod forte à recentiore adjectum. Ut autem clavis in duas partes desit, ipsa placent alteram cantentem, jam tempore Constantii Imperatoris in Ecclesiâ divitiarum instituta primi, Eleazarum & Diodorum, viri probate vite & doctrine, quod inde ad terminos totius orbis usque pervenit. Sed originem rei multo antiquius repetit Socrates, lib. 6.

cap. 8. in Honorio & Arcadio: *Ἐν τῇ Ἀντιφῳῳ τῇ ἑκτῇ, ὅτε ἐν Ἀντιφῳῳ Νίκα ἐλάττω, & ὅτε Ἀντιφῳῳ ἐν τῇ ἑκτῇ, ὅτε Ἀντιφῳῳ ἐν τῇ ἑκτῇ, ὅτε Ἀντιφῳῳ ἐν τῇ ἑκτῇ, &c.* Id est, Ignatius Antiochie Syrie totius à Petro Apostolo Episcopus, & cum ipsi multum cæsus, Visum est tunc Abgeniorum antiphoniam hominis sanctum Thimoteum collaudantem: & cæcæ formam in illa rebus exhibentem, Antiochie Ecclesiæ tradidit. Unde etiam in antiquis Ecclesiis illa tradito recepta est. Rem à Græcis ad Latines detulit Ambrosius. Sigebertus in An. 385. Ambrosius Episcopus videntur, Antiphoniam in Ecclesiâ cantantem, primus ad Latinos transiit à Græcis: apud quos hic ritus iudicandum videtur: ex ipso Ignatio Antiochie Episcopo & Apostolico Descripti, qui per visionem, &c. prout Socrates. A Romanis vero in Franciam diu videtur hic ritus, tempore Gregorii Magni: perfectionem autem suscepisse sub Carolo Magno, ut mox infra dicitur.

Antiphonarium seu Antiphonarium est liber Antiphonarum, ad rem divinam pertinentis, qui continet antiphonas. Et nota (inquit Guillem. Lindenwode, Provincial. lib. 3. Tit. de Ecclesiis adificand. ca. ut parochiani) quod tale antiphonarium consilium contrahit in se antiphonas prout ipsa dictio nudi sonat & sed etiam cantibus incantatoris, hymnis, responsoriis, cæcis, cælestibus, capitula & alia que pertinent ad devotionem horarum Canonicorum, tam pro vicariis, prima, tertia, sexta, nona, vesperi, & c. pletoria. Est igitur Antiphonarium aliud diurnum, aliud nocturnum; quod & indicat Leo Maric. Cassia. Hilt. lib. 3. cap. 62. Et Romanum antiphonarium composuisse fertur S. Gregorius, eumque notā Romanā notasse, quem postea Adrianus Papa, Carolo Magno dedit cum Theodoro & Benedicto Romano Ecclesiæ distictissimis cantatoribus; ut juxta eundem, cantum Galicum emendaret. Quod & factum est, & nota Romana detulit de Franciæ appellata: ut inter plura in Vita Caroli M. legas à Monacho Engolienfis & Artois scripta. Nec necem in Cenobio obscuro de Crabbeth, agro Norfolcensi, duo antiphonaria sub An. Dom. 1424. viginti fex maris constituit, ut è Codice ejusdem M. S. vidimus, hoc est, juxta valorem hodiernæ nostre pecunie circa 5. lib. Pa laborum nostrorum eo seculo. V. infra cap. De libris ad rem divinam in Ecclesiâ Romanâ pertinentibus, in vocabulo, *Legenda.*

Antiphona. J. Nonnumquam occurrit pro Archimandrita five Abbatiss. Et olim aliquando pro uxore Episcopi. Hieron. Hemingus Genealog. Tabell. par. 1. pa. 302. in general. Rhetice Curiensis Principis, & Paphlagoniæ & Raco senior, Comes Brigantinis, Præf. Rhetice, & Episcopus Curiensis 14. cum filio Vitiore, monialium cenabium Cæsar vel Raco in Tumiata super Rhetiam suam fundavit, mortuus A. C. . . . Uxor

uno tantum fuerit Archiducano contenta, tres Archiducanos constituit, *Æil. S.earicum, Nicolæum, & Heberharum. Mat. Wßim.* ibid. pag. 52. *Eduardus* Episc. *Norwic.* obijt. Iste *Eduardus* videtur Archiducanum Suff. in duos. Idem in *An. 1149.* pag. 4.

Archiduci etiam titulus, quo sola & dignissime splendet Austriaca Familia, non eodem solebatur nisi inauguratione delatus videtur, quàm admirantium votis & acclamationibus, ob insignem suam potentiam / nam in Regnum aliquando erat a *Fredrico 2o.* accrevisset. Ex quo, dum incerta nititur origine, alii *Fredricum* Caroli 5. proavum, primum facit *Archiducum.* Alii *Albertum* qui claruit *An. 1243.* Et licet *Hieronymus Heminges Rodolphum* cognoscit ingenitum, a *Carolo 4.* factum esse Archiducum, *An. 1360.* contendit; tamen *Wolfgangus Lazius* *Albertum* ipsum *Radulphum* Austriaci, qui floruit *An. circiter 1298.* Archiducum statuit.

Sic *Brito Americanus Philipp. 4.* Comitem *Flandrie* *Archiducum* titulo donavit.

minis confutis? iniquiviv. Dicit autem & Compositæ appellabuntur, quæcivæ veteres utebantur, infra vides in his vocabulis, nam iniconitas tunc fide dignitatem ratio.

¶ *Archonium.* *Acervus.* Ruth. cap. 3. v. 17. *Istæque illi dæmonium juxta archonium moltipulerunt.* Ibi in potilla Hugo Card. *Archonium* est *acervus glestarum*, in imo latius, *infirmum acutum.* Sed unde hoc? nam vulgariter interpres, quem sequitur videtur Hugo) non legit *archonium* sed *acervum.*

¶ *Archisom, Arcoman.* *Acervus manipulorum.* *A stack of moun* idem *Acronæque, & Arcoman.* *A stack of moun;* i. mover. Can. Eccl. Sodereni V.

¶ *Archom, Arceps.* *Archivum, serinum.* Formul. vet. cap. 8. — in *archo Ecclesie Episcopi serinorum.* Marculf. lib. 2. cap. 8. — in *scriptis publicis memoranda ferentur.*

¶ *Ardiria terra.* Antiq. Fuldenf. lib. 1. Tradd. 2. *Ardiria colomia (hoc sunt lobovene) integras cum omnibus adjacentis & finibus suis, in araliis, in terris ardiris, in silvis, incampis, &c.* Videtur dici pro *araturis*: nam libro 2. Tradd. 1. 1. Occurrit — in *areis, terris, araturis, campis, &c.*

¶ *Areæ, Areola, Areale, Arivale, Areala, Arivale.* Omnia perquam crebra, in Tradd. Fuldenf. sed illud latinos designantia, quod areæ apud Latinos, dicant Germani. Nos loca quædam subjunximus.

Areæ, lib. 1. Tra 81. Unam aream habent: Artem in Latitudine viginti 2. in longitudine 35: cum omni edificio. Tradd. 146. *Quæ duarum arearum cum edificio, alteram edificio privatum.* Tradd. 147. *Unam in areis, terris, araturis, campis, &c.* Tradd. 149. *Unam 70 pægis longam, & unius pægis latam, cum adjacentibus suis 2. lobis, & locis adjacentibus.*

Areola. Item lib. 1. Tradd. 85. *Unam are-* *Areola.* Item in longitudine 2. pægis, & latitudine 7.

cleraliorum. Iuvallit autem *Archiepiscopi*
appellatio dum in oriente, priusquam ad nos
occidens pervenit, adeo ut, quibus Beda Eccl.
Hist. lib. i. cap. 7. Et lib. ii. cap. 3. in Epithi-
po ejus, retulit *Augustinum ordinatum esse Archiepiscopum gentis Anglorum*, ab Euse-
bio *Archiepiscopo Arelatensi*, sui temporis lo-
quutionem sequutus videtur: neutri enim eor-
um, hunc titulum attribuit Gregorius, in
Epistolis suis ad istos conscriptis: ne tunc
quidem quom Augustinum pallio do-
navit, Elboracique Metropolitano, et
vixisse Britannicis Episcopis prefecit. Neque
ideo reperitur inter omnes Marculi for-
mulas (qui eo seculo vixerit) *archiepiscopi* ap-
pellatio.

Nec hac potestatis amplitudine utebatur
Augustinus; nam de sexto ejus successore
Theodoro Graeco, ait Beda lib. 4. cap. 2. Is
primus erat Archiepiscopus, cui omnis An-
golorum Ecclesia manus dare conferebat.

Sozomenus, lib. 8. cap. 12. Petrum (qui
Antipræsbyter, floruit filii Arcadio et Honorio) *archiepi-*
scoptum murepauq, atque hoc à gradu ut vi-
dentur ipsum Socrum, cap. 6. pag. 49. *Alexan-*
driae *Eusebium presbyterum* appellat.

Quia etiam compellente in Orientali Imperio
Præpositus occurrit, q. *archiepiscopi*: sed ut
Codinus indicat, secundas obtinens ab *Archie-*
piscopate.

Archiepiscopus. *Archiepiscopus* (qui & *Archiepiscopus* dictus
Archiepiscopus reperiuntur in plurima Ecclesia; nam Damascius
lib. 2. sup. supra diximus) vocatur: et Lau-
rentium (qui sub An. Dom. 260. patius est
ab Sixto Romano Episcopo) *Archiepiscopus*
fuisse refert Anastasius in Sixto; qui fiden-
titer multo antiquior, Prudentius (vates in
primis licet) ejus munus ita describit, in
Coronis,
pag. 35. *Archiepiscopus*. Hic primus è septem viris,
qui sunt ad artem proximi,
vigilantes assignant. Lectici sublimis gradus,
Et ceteri profuturi:
Clavibus sacrorum præstat,
Collegis arcuum domus
Lites gubernans clavibus,
Votisque discipulis epesi.

De institutione Archiepiscoporum, sic Hierony-
mus in Epist. ad Evagrium — *Diaconi ec-*
clesiae *de quem industrius noverint, & Ar-*
chiepiscopus *venerent*. Inferiori scilicet evocabat-
tur ad hoc munus, qui præ ceteris antiquior
fuit. Constantini nepoti autem eligebatur, ne
antiquior, nec è Diaconis: per Diaconem
sed per ipsum Imp. ex Cæsarocolorum ordi-
ne, l. 4. recedebat sese principalium Eccle-
siarum. Sed hic *Archiepiscopus*, Palatinus fuit
non Ecclesiasticus; derumpse Palatii tan-
tum regibus, non Ecclesie, que suo tunc
caruit *archiepiscopo*, ut Codinus præbet in
Offic. Constantiniani. Pari clausione reperit
ut *archiepiscopi* pro *Archiepiscopo* Rhemen-
si *archiepiscopi* pro initio Templi præfecto, et
hujusmodi. An. 1176. Ric. Cant. Archie-
pis in Dioces. sua. quibz ab antient tempo-

Ricis jow Amigra nri Mo. Sutra. am abys a
 nummum C. azmat, Nichey L'gri lom. talis
 diu Groma obdondat Eclum di. Tramer.
 P. 22 x.1. tal. z Oxon. Corom Raga.
 Sintro dtranius extendi in animalis in mensa
 Amigrae vel Rastui vel Paisanti de naniis
 ille capiatu et profertur et x d datur ei a
 quo capiatu fuit. Pal 6. 2. 1. m. 6. n. 16

Præterea. Dubitare mecum videor,annon
Abbas, alias olim dicebatur pro Seniore five
Principe regionis. Nam in codice *Landa-*
vulsi Ecclesie perantique M. S. sic de S. Ca-
doxi insigni elemofinario legimus. *Cotidie*
passens centum clericos, & centum milites, &
centum operarios, centumque pauperes cum ejus-
dem numeri viduis. Hic numerus erat fami-
lie, exceptis ministris, ferventibus & *Ar-*
migeris & advenis; hospitibus quoque quo-
rum numerus erat incertus, & quorum mul-
titudine ad eum crebro veniebat. Nec mi-
rum quod locuples, multos alebat: Abbas
enim erat, & Princeps super *Gauliam*, hoc
est regionis *Cambrie* à *Gauco* Rege patre e-
jusdem *Cadoxi*, sic (ut supra patet) denomina-
ta.

Ex Charta Abbatis de Bello, quædam species
Armigerorum confiat.

Omnibus Christi fidelibus, *Henricus*
permissione divina Abbas Monasterii
S. Martini de Bello, & ejusdem loci Conventus,
salutem. Noverit universitas vestra nos Abba-
tem & Conv. antedictos, ex specialis nostræ
& gratiæ benevolentia, dedisse & concessisse
prædicto Armigero nostro *Hugoni Francies*,
pro suis laudabilibus serviciis, nobis ac nostris
negotiis impensis, & impotenter impendis,
Lxxvi s. & viii d. sterlingorum, ad Festum S.
Michaelis Archangeli & Pasche, æquis portio-
nibus, durante termino vite sue, à nobis &
successoribus nostris annuatim percipiendos:
actiam literarum nostram, de fectâ *Ar-*
migerorum nostrorum, quotiens nos liberatu-
ram generalem dare contigerit. Concedimus
etiam eidem *Hugoni Francies* unam Came-
ram competentem, infra Monasterium præ-
dictum, ad usum ejusdem pertinentem: nec-
non tabulam suam, infra idem Monasterium,
in aula nostrâ, prout alicui *Armigerorum* no-
strorum ibidem deservierit, seu deservierit,
dum tamen idem *Hugo Francies* nobis & suc-
cessoribus nostris, suum congruum servi-
cium, medio tempore, corporis sui valetudine
durante, realiter exhibeat. In quorum om-
nium testimonium Stigilla nostra præsentibus
sunt appensa.

Datum apud *Bellum*, in domo nostrâ Ca-
pitulari xvi die mensis Maii, anno Regni Re-
gis Henr. quart. post conquestum, vi. Ex cod.
M. S. *Rentallum* & *Constitutionum Monast. de*
Bello f. 29c., & 291.

¶ *Armilcarad.* Epist. Synodalis sub no-
mine Caroli Rad Episcopos & Comites Gal-
lie. Tom. Concil. 3. Si aliqui inmeritis,
deprædantes & rapientes per Regnum nostrum
fuerint, & Episcopi seu Comites hoc emendare
non poterint; quam citius possint, nobis notum
facere curent; ut ipsos deprædantes per
candem viam cum Missis nostris redire, & illa
omnia quæ * alii egerunt, legitime emendare,
& illam armificare, sicut à nobis possum fuerit,
aut judicium, sicut cum fidelibus nostris conside-

ravimus sustinere. Capitul. lib. 5. Can. 43.
De his qui sine consensu Episcopi, Presbyteri in
Ecclesiis suis constituant, vel de Ecclesiis ejiciant,
& ab Episcopo, vel quolibet Misso Domino
admirari obediunt noluunt, — ad patium
nostrum venire jubentur: & tunc nos decernimus,
utrum nobis placeat, ut aut illum bannum persol-
vat, aut aliam armificaram sustineat. Idem
Addit. Ludov. par. 4. cap. 71. Vide *Scava*.

¶ *Arpenis.* Et frequent. in Domest.
Arpenis, Arpendis, & Arpen. In leg. Bai-
war. Tit. 1. cap. 14. §. 2. *Arpenum.* In
Form. Solen. 79. *Arpenum.* In Gloss. vet.
Arpendum. Apud Ilidorum *Arpenis.* Ap-
ud Columellam *Arpenis.* In leg. Wisigot.
lib. 5. tit. 4. cap. 25. *Arpenis.* In mo-
numentis S. Germani subversis, *Arpenum.*
Scaligero *Arpenium* vel *Arpendum.* Gal-
lice, *arpen, arpen, & harpen.* Mensura est
agrarum quam alii jugerum vel acram, alii
stadium vocant.

Quoad etymon Ilidorus (ut hic infra) ab
arando dicit. Scaliger autem in Diris Va-
lerii Catonis, *arpendum q. arupendum, vel*
arupendum: quod funem fuisse asserit quo
agri metiebantur. Sed Latinam esse vocem
non agnoscit Columella: imò rejicit, cum
dicat lib. 5. rei rust. c. 1. Gallos (non Roma-
nos) *semijugum arupemem vocasse.* Præci-
pue vocabuli, cujus maternum idioma (h. e.
Gallicum antiquum) ante multas jam ætates
exolevit, facilis non est enucleatio: quod
igitur omisit, de significatis diemus, Gallis
adhuc frequentibus, sed apud Anglos, non
Normanicis nostris majoribus olim fopitis.
Columella (ut vides) *semijugum* exposuit.
Glossæ vet. *arpendum* (inquunt) *arabes*,
arabes autem est jugerum integrum, quod
Hieronymus Mathematicus ducentis pedibus
contineri scribit, alii centenis. Ilidorus
de mensur. agrorum, *Altus* (inquit) *qua-*
datus, undique finitur 120 pedibus, hunc Beiti-
ci arupemem dicunt: ab arando scilicet. Domest.
liber (ut quibuldam videtur) sua refert vo-
cabula, *Arpenum, Arpendum, & Arpen,*
non ad mensuram rei vel loci, sed ad habi-
tum: nec in aliis utitur quam in vinea-
rum, pratorum, silvarum (non pascuorum,
terrarumve arabillum) mensurationibus. Nec
aliter equidem adhuc invenit apud exoticos
veteres. Domest. Tit. Middlesex. S. Peter
Westm. *Quævis arpeni vineæ noviter plan-*
tate. Grant. Ely. *libere, arpeni vineæ.* Tit.
Excella. Sveris de Elifla. Hundred. de
Rochford. Ragancia. *Unus parvus & sex*
arpeni vineæ & reddit 20 modios vini si
bene procedit. Tit. Wilt. Buberger. *ii arpen*
prati, ii arpen silvæ servitium Regis.

Et quibus, Arthurus Agard (venerandi hujus
nomen) dicit, & in eo, archivici hujus
Regis versati, per vinearum *arpenis*, hor-
tos intelligit: silvarum autem, *capice,* i.
silvæ cedrus. Sed addam quæ de *arpenibus*
Gallicis hodie in usu, & Dictionario quodam
translatis: ut significaciones æque varias esse
ait-

animadveritas, ac nomenclaciones. *Arpenis*,
inquit, Gallica continet 100. perticas in qua-
drato latere. Pertica vero 18. pedes.

Arpenis silvæ (l'arpent de Boys) duas ple-
nissime rotas & dimid. Rota 400. perticas.
Pertica 24. pedes. Pes 24. digitos.

L'arpent de Boys de Burgundie, 440. Per-
ticas.

L'arpent de Clermont, plerumque 100
Virgas, alias 70. Virga 26. pedes.

L'arpent de Dunois, 100 perticas. Pertica
20. pedes.

L'arpent de Nevers, quatuor quartas vel
quadraturas. Quadratura singula 10 exten-
siones ulnorum, quas *fachoms* vocamus. Ex-
tensio quælibet 6 pedes communes.

L'arpent de Paris, 100 perticas quadratas:
pertica 22. pedes. Pertica autem illic alia ha-
betur 25. pedum, tertia 18. pedum.

L'arpent de la Perche, 100 perticas. Perti-
ca 24. pedes. Pes 13. digitos.

L'arpent de Poictou, 80 passus per quadra-
ta latera singula.

L'arpent Romain 240 pedes in longitud.
& 120 in latitud.

Hinc *Arpenator*, arpenitor: & magnus
Arpenator Francie (le grand Arpenator de
France) qui lustrandis terris Regis præfice-
tur: the Grand Surbeyor. Substitut autem
ad aliorum terras arpentandas, *fix Arpena-*
tor in quavis provincia (Gall. *Bailiis*) Rex
Hen. 2. An. Dom. 1554. ut mihi Author est
Carol. Loyseau, ex *Traité des Seigneuries*, cap. 9.

Galli Candetur appellant in aris urba-
nis spaciū 100. pedum; in agrisibus autem
pedum 150. quod aratores Candeturum no-
miant: semijugum *Arpenum* vocant.

Columel. lib. 5. cap. 1. Cal. in *Arpenis*.

¶ *Arpenare.* Vide Adharnare.

¶ *Arrellatus.* al. Rectatus, i. *superfusus*,
accusatus a præfco Norman. *rete.* Offic. Co-
ronatoris. Si autem aliquis arrellatus fuerit de
morte aliquam periclitatus, capere & impræ-
stare. Westm. 1. ca. Quous clerke est préfé
pour rete de felonie. Infra. Ceux queux font
enlaines de rei rete per felonie inquisi. Sic
cap. 21. 8c.

¶ *Arregium, & Arreragium.* Quod
à computante debetur, rationis fubdito:
vel quod claspé terminis salvandum remaneat.

Refidium, reliquum. Vox forens. apud An-
glos; etiam Gallos, à veteracula sua arrete,
i. retis. Etiam apud Clermontium lib. De
statutis non solvendis. Tiraquel. de arreteque re-
tibus, Tom. 3. pa. 32. Ex in Sootorum,
Quous arretiamenta, cap. 46. arretia
firmant, i. censum reliquum.

¶ *Arrestare, Arrestum.* (& cum sim-
plici) *Arrestum.* Voces forenses apud An-
glos, Gallos, & Jurisconsultos: à Latine
ad, sive Sexton. a, quod est, ad, vel apud, &
per, i. mora, mora. Sic ut *arrestare* idem fit
quod remorari, vel aliquem sistere ad quem
legi respondeat. *Arrestum*, sistendi actus, et
mora. *Arrestare* (inquit I. V. vocabularius)

est aliquem, vel bona sua, per mandatum Judi-
cis impedire, ne moveantur à loco, donec con-
sequi respondeat, ut C. 2. de Crim. fal. & rele-
gatorum ff. de interdic. & rele.

Differre autem volunt Juridici Civiles, *arrestum* à cap-
tione vel præhensione, quod hæc injectio ma-
nibus, illud authoritatis reverentia exequen-
dum sit. Quæ verè exprimit vocis quam
dicimus etymologiam, suffragaturque Lon-
gobard. Lex lib. 3. Tit. 1. l. 48. *Domini tem-*
porales — per secularem potestatem, res & bona
clericorum occupant & arrestant.

Arrestum præterea apud Gallos dicitur de-
cretum parliamentarium, seu forensis; & ap-
positè, ut mihi videtur, quod post varias in
utramque partem disceptationes in eo tandem
(velut in portu) acquiescent. Splendidiorem
verò qui maluit vocis originem, *arrestus* di-
cunt, id est, gratum, vel placidum: Utopie,
quod Senatus, vel Judicibus placeat, ex quo
etiam placitum interpretatur. Vocabulum
apud nos, istiusmodi significationem non ag-
noscit: in *arrestum* autem *judicii* vel *Jurati*
allegatum dicimus, quod ad rememorandum
Judicis, Jurateve sententiam, Curis exhibe-
tur.

¶ *Arribannus, & Arreribann.* Vide
Arribannum.

¶ *Artigare.* Vide Artigare.

¶ *Articula.* Vide Affiliat.

¶ *Artes.* In notæ ex archivis in Turri
London. militi à Vincens lato — redditis
votus parvis arribann abbarum ad Saccharum. V.
Gore, Tibor.

¶ *Arifa.* Domest. Auri vel argenti
conlatio purgationis ergo, vel examinis. Mo-
dum rei sue exhibit. Niger liber Saccarii,
Gervasio ascriptus, cum. De officio militum
arribann: nam magis tunc usui illis fuit ad
examinandas pecunias Regi solutas, propterea
quod in multis locis & diversis admodum
cudebantur.

Arifa etiam dicta est ipsa metalli inter
confundum diminutio: & *libram* (aliat) res
ardere denariis, quod igitur purgatorium
amittit.

Manerium de Bpsham in Com. Suff. —
reddit 50 l. ad *Arifam*. Ex lib. censuali.

¶ *Artigare, Arrigare, Arigare, &*
Artigacum. Longob. 2. Tit. 17. l. 17. Si
casu faciente mortuus fuerit, & ante indicaverit
res suas proprias, & siverit, id est, indicaverit
& arguerit, secundum legem Longobardorum,
habet qui dimoverit Gloss. vet. apud Lindesb.

Ardragum, id est, in famiat; Ardragum,
in infirmitate. Item Longob. 3. Tit. 1.
Artigare secundum legem. Tit. Gloss. in infir-
mitate rei sua ardare.

¶ *Arturia terra.* Antiqu. Fuldens. lib. 2.
Tradit. 12. una *arturia*, & una *loba*, quod est
exce iugera terre *arturie*. Recit *arturia* p.
aratur. Aliis legitur *arturia*.

¶ *Arripituli.* Sunt fervorum genus,
quos collamus dicimus, dominis nostris fide
Maneris ascripti culturse gratia. Niger. lib.
Sacc.

tur alias *Nuntio*, alias *procuratore*, sed potissimum (Ecclesiarum vocabulo) *Responsali*: librumque 11. incribit, *De Responsalibus* qui loco dominum ponuntur in Curia, ad lucrandum & perendum pro eis: nec vel femel illic, *Attornatus* mentionem facit. Libro tamen 12. cap. 19. in Brevis Regio, *attornare* occurrit pro in loco ponere, ut frequentissime in recentioribus Brevis ejusdem argumenti. Ex apud Brad. lib. 2. Tit. 1. cap. 3. pro transferre & assignare. Quamquidmodum autem apud veteres Romanos, non licuit per procuratorem agere, ita nec olim apud Francos, absque recripto Principis, cuius hac in Marculfo formula lib. 1. cap. 21.

*Fidelis Deo propitio ille, ad nostram veniens praesentiam iussisset nobis, eo quod propter simplicitatem suam, causas suas minime possit proficere, vel admallare, clementer Regni nostri petiit, ut iussisset eum ille, omnes causas suas in vice ipsius, tam in pago quam in palatio nostro, admallandum prosequendumque recipere deberet, quod in praesenti per sollicitum eas eidem ipsius esse commendavimus. Propterea iubemus, ut dum taliter iurisdicere decreverit voluntas, memoratus ille eum, omnes causas sui iurisdicere prosequi vel admallare deberet, ut unicuique pro ipso, vel hominibus suis, reputata conditionibus, & dretum faciat, & ab aliis similiter in veritate recipiat. Sic tamen quantum antea decreverit voluntas, ubi videt, *attornatus* seu procuratores, olim constitutos fuisse traditione festinare, i. virgine, & symboli potestatis, vel fuisse, ut dicimus.*

Huius antiquitatis (upote circa Annum hinc millefimum) nihil apud nos reperio: sed inferioribus seculis, quos ligantes mitabant *Attornatus*, sine Brevis Principis non recipiendi erant, ut abunde constat in Registro Brevis. Tandem vero uti Justinianus, his qui iustis occasionibus impeditum suam exequi non poterant, procuratores indulsit: ita Henr. 3. & succedentes Reges, paulatim id nobilitatis praescriptum. Ex quo, protinus orta est communium *Attornatus* (una & Advocatorum) infesta multitudo, quam combussit vocat ex Rex Edw. 1. (ut supra ostendimus in nixis. *Appendicium*) omnique ideo dignavit. Hodie forte in uno Comitatu, tot solummodo *Attornatus* reperiuntur.

Habet item Normannia suos *Attornatus*, lege & more nostro institutos: de quo Josias Berault in suis Commentar. ad cap. 589. de la *Custome reformée de Normandie*. Nos inquit *procureurs d'usage d'egy* (non semel) ad ea *aux entredites Ecclesie*, vel Pontifex Crociatis illius, aut *attornatus Ecclesiarum*, (villam) *eam omnibus* ad tenendi, possidendi, &c. libero in omnibus *personarum arbitrio*. Notat Lindenbrogus hos ipsos alibi *Attornatus* vocari: cui & illud convenit quod inter formul. vect. Bigonni cap. 27. occurrit. — *agentes ipsius Ecclesie & vestre expectata traditione, in eorum revocent dominationem.*

Reperitur etiam (nitor autem Cowelli fide) vox *attornari*, & ut alii legunt, *torrari*, in Tit. de statu regularium, cap. unico. §.

Porro, i. u. sexto. ubi Glossa *Attornatus* (inquit) *dicuntur Procuratores apud ad a constituti.*

Attornatus Regis est qui causas Regis forentes non solum promovet sed et more Ad vocati forisfuit tuer. Loco servientibus Regis posterior, quæstus autem & potentia superior multo. Lib. 1. de feud. Tit. 22. Si quis fecerit investituram vel cambium de beneficio filii militis, sine illius consensu cuius est beneficium, pro infecto habetur.

Attornamentum. Est transitus vassalli seu Tenentis, ab obsequio Domini venditoris, in tiam obsequium clementis. Fit autem, vel traditione denarii, vel prestatione fidelitatis, vel nudo ipso in venditionem assensu.

¶ *Aucani, & Aubenagium.* Gallic. vi. de Albi.

¶ *Auca, Aucare, Aucella, Aucellus*, Gloss. Arabico-lat. *Auca, aufer*. Gloss. vero Bede Latino Saxonice, *Auca, for aufer*, ganspa. quasi vox *auca* ad avem terminem spectaret; *aufer*, ad masculinum, hanc enim vocat *Gander*, illam a *Gonole* nuncupamus. Bene igitur Barchardus lib. de Penitentia. i. xix. fol. 278. pullos aucum dixit, non auferum: uti & gallinam, non gallorum. Sic in Lege Alaman. Tit. 99. §. 2. *acceptor qui aucum mordet*: secum respicit foemineum, unde nos cum a *Gobhake* vocamus: in Boiomo vero LL. Tit. 20. §. 2. accipiter qui auferem capre, *Ganbapich* appellatur, a *Gan*, i. auferre.

Auca etiam Philoxeno interpretatur *armis*, volucres, ac si volatilium tam effect genus quam species. Unde *aucella* in Gloss. *Aucella*, litoris, ad comitatus etiam refertur; *aucellus Aucellus*, in Philox. *spitius* exponitur, i. passer, & omnis avicula. Quo sensu Itali hodie *uccello uccello* dicunt q. *uccello*, pro quolibet ave, & *uccellares*, pro aucupari, quali hoc effect *auca* capere, non quod autem, aves capere.

Aucare vero reperitur pro *atrachere*: forte ab aucupum more, unde & pro aucupari dicitur.

¶ *Auctionarii.* Qui publicis substationibus praesunt, *prople*, & quos Angli *Whokers* dicimus. Gloss. litoris: *Auctionarius*, qui emat. Gregor. Mag. Registr. lib. 1. Epist. 42. — *pruquam labores suos vendicare debent, compelluntur tributa persolvere: quæ dum de suo unde dare non habent, ab auctionariis publice manū accipiunt, & gravia commoda pro eodem beneficio persolvunt.*

¶ *Auctores Ecclesiarum.* Formul. Lindenb. 16. in Cessione ad Ecclesiam: *ante dicta Ecclesia, vel Pontifex Crociatis illius, aut auctores Ecclesiarum*, (villam) *eam omnibus* ad tenendi, possidendi, &c. libero in omnibus *personarum arbitrio*. Notat Lindenbrogus hos ipsos alibi *Attornatus* vocari: cui & illud convenit quod inter formul. vect. Bigonni cap. 27. occurrit. — *agentes ipsius Ecclesie & vestre expectata traditione, in eorum revocent dominationem.*

Aucto-

¶ *Auctoritas, Auctoritate.* Auctoritas pro diplomate vel Charta Regia, ævo Gregorii Turonens. & inferioribus seculis frequens. Item Gregor. lib. 9. cap. 32. in Epist. Radegundis ad Episcopos, — *Monasterio tradidit possidendum, & per auctoritatem prelatum nostrorum domanum Regum Chelchervi, Gualteriani, Chilperici, Sigeberti, cum Sacramenti interpositione, & statum manuum subserpionibus obitus confirmari.* Floardar. Hist. Eccl. Rem. lib. 2. cap. 4. *Teglanus Regina in archivo Romanis Ecclesie referatur, cum auctoritate Childeberti Regis.* Ex cap. 19. in diplomate Ludovici Imp. *Ut hac nostra concessione auctoritas per futura tempora in Dei nomine plenius obsequia firmitatis vigorem, annuli nostri impressione subserpionem decernimus.*

De eodem mox infra Floardus: *Ut cum filia Lethario Cesare, talem præcepti dedit auctoritatem, viz. &c.* Auctoritas etiam dicitur Bulla Papalis. Bede Eccl. Hist. lib. 2. cap. 8. *Cypri* (Bonifacii Papæ) *auctoritatis, ista est formula. Dilectissimo fratri, &c.* Hinc *auctoritas* in Appendice altera ad Gregor. Turonens. pa. 102. pro diplomate confirmare.

¶ *Avenagium.* Tributum avenarum, quod vassalli Dominis pendunt in Britannia Armorica & quibusdam aliis Gallie partibus. Vide infra *Gaimagium*. Quandoque scribitur pro *Aubenagium*, de quo supra.

¶ *Avera, Averare, Averagium, Averia, Avertenny, Avram.* Videntur *averia*, & diversis fontibus.

Avera & (sensu uno) *averagium*, a Gall. *avere* & *avorage*, labor, opus: etiam inde *averare* pro laborare, vel potius à Latino *operare*, o & p ut solent, in a & u convertis. Hinc quæ in *averando* fatigabant animalia. Majores nostri *averia*, Scoti *avaria* dixerunt: ut Latini, *jugales*, à jugando; *operaries*, ab operando. Sunt autem qui *averum*, equum vel iumentum significare aiunt; & in eam sententiam tendere videtur, quod statim citari sumus & Capit. Placit. Coronæ, & quæ in vocab. Affi supra notavimus. Sed nec ista obstant quin ab *operari* primitus deducant. De singulis, figillatim.

Avera in Domest. Consuetudinis genus est, scilicet unus diei operatio, quam Coloni Regis Viccomiti præstabant infra terras Regi dominicales.

Averagium, idem. Opus scilicet quod *averum*, i. equis, bobus, plaustris, curribus, aut Regi periclitur ratione prædii, aut alter, aliterve domino. Ex hoc spectat quod in immunitatum Chartis sæpe conceditur, *quatenus esse de averagiis*. Est etiam *Averagium*, quod nativi deberent ex antiqua servitute ducere bladum annuatim per unum diem. Ex Regist. Abb. de Burgo S. Petri in bibl. Cotton.

Avertenny. *Avertenny* huc etiam pertinet: Et est tributum ideo datum ut immunes simus à vestibus Regis. Vel ut habet Rithallus. Tit. Expolit.

antiqui, vocab. *Avertenny*, hoc est, quæcumque de diversis denariis, pro averagiis Domini Regis.

Averagium reperitur alio sensu, à Gall. *averagium*, variis: forte quod *averagium*. Est enim detrimentum, quod vendens mercibus accidit, ut fluxu vini, frumenti corruptio, mercium in tempestivis egestio. Quibus addunt veteraturæ sumptus, & necessitate aliz impense. De *averagiis* mercium è navibus projectarum distribuentis, vetus habetur Statutum non impressum, quæ exemplar apud me extat.

Averare ut supra patet, est cum *averis*, *averare*, vel curru res vehere. Cultumar. de Hechar. Pri. Lew. p. 18. *Omnis lanceta averabit ter in anno ad Avram, vel Lormam.*

Averis plu. sunt ut diximus operaria animalia, equi, boves, iumenta. In Brevis uti singulari numero, iuxta regulam Registri, fol. 81. b. sed cum de uno animali facienda sit mentio, dicitur *quidam equus*, vel *quidam bovis*: de duobus vero vel pluribus, non equi aut boves nominandi sunt, at indistincte *averia*. In Capit. autem Placitorum Coronæ apud Hoved. in Ri. 1. *Inquiratur* (inquit) *quod bobus & averis singule cause valeant instigare, &c.* Erit autem pretium bobus iiii sili.

& vacca similiter, & avari similiter. Bracton tamen in fine lib. 3. *Averis* dixit de non animatis. Sunt (inquit) *catalla* quæ aliquando perimitur nomine *averarum* — ut si (quis) *bovaveris*, i. sepsit, vel fossatum fecerit, vel carucam immiserit; & huiusmodi iustitia capianur. Dicta fortitan, sive quod operationis sunt instrumenta (ut animalia prædicta) sive quod *avari*, i. bonorum sunt partes.

Averum enim significat bona, facultates, substantiam, ipsumque regium thesaurum: à Gall. *avoir*. Testament. Phil. Augusti Reg. Fran. apud Rigordum sub An. 1190. *Balivis prohibemus ne aliquem hominem capiant, nec averum suum, quam diu bonus fidei iussoribus dare voluerit.* Ex paulo post, cum præcepisset omnes redditus suos, servitia, & obventiones quotannis Parisiis adferri, subneccit, *In receptionibus averi nostri, Adam clericus noster præsens erit, & ea scribet, & singulis habebit singulas claves de singulis archis in prefato loco quatuor in iuchis, & unam vineam in avia. Ubi Goldast. Avia, fere. avia.* Mihi quæ incognitum.

¶ *Avia.* Antiqui Alaman. Char. 17. *Ad Monasterium S. Galli dedit in prefato loco quatuor in iuchis, & unam vineam in avia. Ubi Goldast. Avia, fere. avia.* Mihi quæ incognitum.

¶ *Avia.* Negi. Vide Abiati.

¶ *Avia.* Negi. Vide Abiati.

¶ *Avia.* Negi. Vide Abiati.

¶ *Balare*, *Balatio* : & l. duplici *Balare*, *Ballator*, *Ballatrix*, *Ballatio*. Item *Balistrum*, & *Ballus*.] *Ballare*, Saltare, tripudare, pedibus plaudere, choreas ducere lascivire. Ital. *ballare*, Gall. *baller*, sed omnia à Græco βαλλειν, hæc eadem significant. Repertur autem vocabulum apud Græcos, & Patres Orientales, diu antequam

¶ *Baldicum*; *Baldichinum*, *Baldekinum*.] Pannus auro rigidus, plumbeoque o-

A Normannis ad nos pervenit vocabulum	<i>Fox Aggisi</i>
<i>Baltius</i> reperitur cum primis in legibus	<i>quando.</i>
Edwardi Confess. 35. non de novo migratu,	
at de veteribus dictum. <i>Viccomites,</i>	
<i>Waldmanni, & Propositi Hundredum & Wam-</i>	
<i>schazichorum, & ceteri ballivi Domini Regis.</i>	<i>Balticus seu</i>
Idem tamen & hoc & alia plura ibidem voca-	<i>Propositi</i>
cula, eo seculo haud recepta apud nos censio.	<i>Hundredis</i>
Idemque idem leges à recentiore vel auctas, vel	
Normannicum idiomata redactas suspico.	

[*Balivus, Balia, Ballivus, Baliva, ballivatus.*] Veteribus omnia per l. du-
lex. *Baillius* seu *Ballivus* dicitur qui rebus a-
gnis curandis deputatur, sive in provincia.

umbonis similitudinem, *luzade* dictum. Etiam *bucalis*, *bucalis*, *bucalis*, & Italic. *bucalis*, i. cantharus ē quo aqua in *bucan* funditur, os angustum habens, protensa latera: *Aquid*, cuius a specie, poculum ejusmodi *bucalium* appellatur. Reperiuntur & in Græco-barb. *Baugalia*, *Baugalia*, *Baugalia*, *Baugalia*, ut collegit Meurhus, hæc præterea subnectens; Pontificale Roman. *Et bacile cum baculo*, pro manibus adjuvantis, quas singuli ad suis mappas extringunt. Liber Ceremon. 11. ca. 51. *Super credentiam debet esse vas cum baculis taurum pro lavandis manibus.* Anastasio *bauca* est in Leone IV. *Obvultu caritatem exauratam unam, bauca exauratas tres.*

§ *Baugia*.] Capitular. lib. 4. append. 2. § 5. *Ut baugia & brancia non dentur negotiatoribus.* Capitular. lib. 6. *Ut armilla & brancia non dentur negotiatoribus.* Constitutiones Caroli Magni. pag. 288. ca. 8. *Ut baugia & brancia conduntur negotiatoribus.* Loca omnia videntur in unum quidpiam tendere, nec tamen perspicua se reddunt. *Baugia* loco primo, *armilla* exponuntur in secundo. Et *Papias*, *baugia*, *armilla*. Gloss. item Latin. Titulose. Lindenb. *Dextralia, late armilla, botigini.* Item Saxon. *beag* al. *beah armilla.* Quid autem *armilla* ad negotiatores? *?* ut vide.

Baugia etiam *arcus*, ē Saxon. *boga*, Germ. *begen*: & tunc quadrat ita lex ad nostram illam An. 12 Ric. 2. ca. 6. que operariis & negotiatoribus arma ferre inter iterandum prohibet: nam *brancia* lorica.

Baugia verò in Conflit. Caroli *dominulus* intelligit Amerpachius, quibus mercatores utuntur in emporiis, tanquam tentoriis, ad Germ. *ban* pro ædificio: Nos hodie *baothecis* appellamus. *Brancia* etiam trahit in eandem significationem; sed utrumque; ut nobis videatur perperam. Vide infra *brapia*.

§ *Baurus*.] Albert. Argentin. Chron. pa. 133. — ipsos contra Principem animatus, quem nominavit Baurum: interpretatus nomen Baurus, id est, nefarius tergere barbarum, quia tantum dixit esse fedicitatem ori sui, quid ipsam abscire non valebat. *Baur*, Germ. rusticus agrestis, Belgis *bete*.

§ *Bayar*, *Bayard*.] Avidus spectator.

§ *Bayar*.] Oficiare, sive aspicere.

Bayar à la mammelle. Appetere mammam. Cest proprement ouvrir la bouche; mais pour ce que plusieurs regardant, par grand affection quelque chose; Ouurent la bouche, de la est que *bayar* signifie aucunes fois autem que *Regarder*. *Ex dict. Jo. Thory.*

§ *Belra*.] Teli genus apud Germanos: Bartholinus Auftridus lib. 4.

Quinquaginta belras centum decem juvenis Pala gerunt numeris, castus fert cetera pubes.

Nomina & genera telorum annotavit diligenter Crinitus, lib. tertio & decimo de honesta Disciplina.

§ *Beconagium*.] Tribunal quod in sustentationem phari, vel maritimi luminis (quo populus subito exciteretur ad repellendum hostem) confertur. Becon enim Saxon. signum, vel symbolum: Becon annuere, vel signum dare. Hinc res omnis in spectaculum edita, utpote trophæum, pharus, vexillum, regiumque ipsum labarum (quod Standardum vocant) beacen & beacen appellatur.

§ *Bedella*.] A Saxon. *byedel* *Præco*, nuntius, apparitor, fiscalis, ballivus, Gall. Sergeant. Ductum à verbo *byðde*, i. peto, rogo, precor: unde preces & orationes, calculi item oratorii, majoribus nostris *bedas* sunt appellati. M. S. Sax. *Bircoþar* *ryndon* *göber* *byðelar*, i. *Episcopi sunt Dei bedelli*, hoc est, *præcones*. *Ingulphus* *Hilt*. Croyl. Edgarus interdicere omnibus ministris suis, id est, *Viccomitiis*, *bedellis*, & *ballivis* in patria *Girvorum* — ne introant fines & limites dicti *marci*. Luc. 12. § 8. *Exactor*. *byðele*, dicitur. Legg. Burgo. Scot. cap. 112. *Citatio facta in burgo super burgensem per servitium domini Regis, sine bedello ejusdem burgi, non est valida.*

Apud Scotos & Spig. q. V. alias legitur *Pedellus*, unde errorem proculdubio contrahit Skeneus, inquis: *Dicitur autem pedellus, à pedo, hoc est, à baculo, propter quod buyimodi servientur, virga, baculo, aut un kembert uterentur*, secundum Jacobi I. parl. 6. cap. 99.

§ *Bederepe*.] Vide *Bidrepe*.

§ *Begardi*, *Begardi*, *Begardi*, *Begardi*, *Begardi*, *Begardi*.] Viri & mulieres hæretici, vitam religiosam, extra certum aliquem ordinem, proficientes. Viri demum caputo indecebant, & cooperta facie; feminae item velate. Exorti sunt in Alemannia sub Joh. XXII. An. Dom. 1341. damnantur à Clemente V. in Concil. Viennensi, & referuntur eorum hæreses in Clementina. lib. 3. Tit. 11. cap. 1. & Tit. 4. cap. 1. *Amal. Dominican. Colmar*. in An. 1302. In nativitate beate Virginis Capitulum provinciale fratrum predicatorum fuit in Basilea — in hoc Capitulo fuerunt conversi seu *Begardi*, h. fratres non habentes domicilia 80. in protectione, mendicantes cibaria, Ita An. 1303.

§ *Bei*.] Sinus maris, *Bucian*. *Hilt*. *Sec. f. 7. n. 10.*

§ *Belagines*.] Pro *Belagines*. Jura municipalia Gothorum. *Jornandes* de rebus Geticis, cap. 11. *Dicemus* *Getis* *Physicam* tradimus, *naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas igitur nunc conscriptas Belagines nuncupavit*. Dixisse videtur *Belagines*, perperam ut solent exotici. By Saxonice, habitatio; Byan, habitare. Inde pagus, oppidum (interdum Civitas) Gothis antiquis *Bel* dicitur, Plurimum etiam villarum nomina apud nos, præsertim in locis ubi confederunt Dani (puta *Norfolcia* in *Bel* terminantur. Lage, Gothis *lagen*, lex. Vide *lega*. Andreas Gravius Suecus, in epistola ad Bon. Vulcanium, *Nos quibus lingua Gothorum vocabula est, plant agnoscimus* (Belagines)

Belagines *Sec. f. 75. 140.*

Pedellus.

V. Codem Gravin German. in Belg. Ro. sept. p. 375. vol. 1. p. 375.

Beladitum. *14. 11. c. 94. pro bladitum*. s. s. *plaga vitæ valiana in osculo ut cap prox præcedente*. *lin. 4. in cooperito et quibus capitis lin. 3. pluvius autem lin. 3. vultus icthys, voce ex vernaculo*. *pro blad* : *cacut se dicit chancero mo dent* : *ichys*, *plaga vultus composita*.

§ Vocem probè intelligimus; compositum à By, (ut *supplicio*) quod est *pagus*, *oppidum*, vel *vicus* verò *Civitas*, & *Lagen*, quia *nulla personas frequentius Jurisdictione in foro nastro, nihil citatur iustitias, quippe significat Legem sive Jus*: quæ dicitur *Jus Civile*, aut *Urbanum*, à quo in Regno Suecie & Gothia derivatum non raro variat, *Rurale nuncupatur*. *Lagen*, *Landlagen*, *Stadlagen*, tunc pro eodem quodque *Belagen*, creberrime usurpatur, *nemo qui pariter nostram iustitiam, infestis ibi*. Hæc ille, alias subnectens conjecturas, quas vocis apud nos usus non obsoletus, plane respuit. *Belagas* enim hodie *Belagos* dicimus, & Saxonice frequentius confunduntur, in æ vertentes: Scoti *beliatos* & *beliatos*. Sunt autem hæc omnia, leges quas villarum incolæ sibi continuerunt observandas. Reg. Majest. lib. 4. cap. 39. § 8. *Cetera omnia, & singula que currunt in Curia Domini, secundum auxilium & favorem terminantur*: exceptis legibus de *Burkavis*, que per consensum vicinorum erant. Illic *Skenesius*. Apud Germanos *Baur* rusticum significat, & *Lauch* vel *Lauch*, lex dicitur: bene *Burialm*, rusticorum leges, de re rusticis late. Nos hodie, *Belialm* *curias* & *Belialm* dicimus.

Beliga.

Bene Distinctionem appetit à Sueco positam *Bip* autem & *Bup*, eò alias respiciunt quo *By*, unde *neh-be-by*. Saxon. & *neh-gubup*, idem quod proximus habitator, & *accola*, vicinus: sicut & Græc. *Belag*, habitator, & *u*, etiam & *u*, perspicue confunduntur, (se nihil differant *Burialm* & *Belialm*): ni potius videbitur hoc de villarum legibus, illud de burgorum, q. *Burialm*, intelligere. In barbaris item dictionibus & crebro ponitur pro *i*, & e contra *i* pro *r*. Sic *Malifcalco* Italico pro *Marefcalco*: *Chamberlain* Gallico pro *Camberlain*. Sic & *Belagines*, forte pro *Burialm*. Triplex apud nos reperitur *belagium* genus: primum quod in Curia Baronum aut *Hinnagio* conditur, secundum, quod in Letæ, seu *vici franci plagis*, à Sæctoribus Letæ; Tertium, quod in villis flantur ab incolis & vicinis. Horum omnium potestatem à forensibus expete.

§ *Belis*.] Synodus Celichythe Anno Dom. 816. cap. 10. De Episcoporum exequiis celebrandis — *Et singulis ferientem Dei diem jejuniis, & xxx. diebus canonici horis expleto* *innoxio*, & *vij. belidam*, *Pater noster* pro eo canetur, & hoc expleto, *trigesima* ante de obitu sui, &c. Rosarium, quo precatens usi sunt: à Sax. *belc*, i. cingulum.

§ *Beneficiarius*.] Infodere. Testam. Caroli M. Villarum — *quas nos quondam Tassilianus beneficiarius*, p. 83.

§ *Beneficium*, *Beneficiarius*.] Eadem in Jure Civili & Canonico, que in nostro feudum, & feodarius. *Beneficiarius*, infodere, seu feodo aliquem afficere. Sigbert. in An. Dom. 1007. *Henricus Imp. Valentinus Belomino beneficiavit, ut sibi contra mare sursum auxilio esset*. Inde *beneficiatus*: quæ omnia

vide in Lexicis utriusq. Jur. & habes indigentem item inter Freder. I. Imp. & Adrian. 4. Pap. circa vocabulum *Beneficiarius* apud Radovicum de gest. Freder. I. lib. 1. cap. 9, 10, & 22. Vide hic infra, *Feodum*.

Beneficium Presbyteri *Hoba* dictum, & *Colonia*. Vide *Hoba*.

§ *Benefit*.] Servitium quod Tenens Domino prestat cum curru fido & aratro. Vide infra *Quatuor redditus*.

§ *Bera*.] Henry de Hinton x. marcas, quam fugavit porcos à Foresta ante *beram* fractam, sine voluntate Agilitorum Regis, Reg. Pap. 1. E. 1. *Norhampt. sub testio* De placitis Forestæ.

§ *Bercaria*.] — Mandatum est *Rob. de Lexington*, quod Abbati de *Mirvalli* faceret unam *berariam* in pastura de *Clayre* fund ad oves suas custodiendum, Fayre. H. 3. m. 12.

§ *Berewich*, *Berewichs*, *Berewichus*, *Berewich*, *Berewichs*, *Berewichs*.] (Idem omnia significantia, & in *Domella* pieraq.) *Manerium*, vel potius membrum *Manerii* à corpore diffum. *Vulidia*, *Hamletia* *Manerii* viri *Domini* *Manerium* minus ad majus pertinet. *Quasi* *Berney-poc*, i. *Manerii vicus*. Vide *Bera*. Si autem *Berewich* legatur (quod sepius occurrit) ex alto fonte petendum fuerit, scilicet, à *berp*, *Domus*, & price multas: ac si diceretur, *pars Manerii* mœdificatione, hoc est, sub cognitione & districtu ut olim loquebantur) dignoscitur. *Ingulphus* *Hilt*. *Croylandie*, in *Spalding*, *Berewich* de *Croyland*, id est, *Manerium* de *Croyland*. Dixi autem *renovator*, tam *Berewich* non in gremio *Manerii*, sed vel in confinio, vel disjunctis interdum multo firi sunt: videnturque; ipsi integra sive *Maneria*, suis partibus absoluta. Plurimos enim caruacis terre, multimoda servitia, homines liberos permultos, *Socmannos*, *Bordarios*, *Villanos*, (*Domestici* utroque vocabulo) alias atque alias expedit. *Chara* *Willielmi* senioris lib. *Ramef*. § 174. *Uppide* cum *Castella* *Berewico* suo. *Sulecardus* in *Regist*. *Wiltonarum*. *Rex*, (scilicet, idem *Willielmus*) *de Albiati* *Wilton*. *Berewich* appellat, cum *Berewico* sibi adjacent, *Wendford* communem. Ad capitale autem aliquod *Manerium*, multi pertineant *Berewich*. *Domestici*. *Tin*. *Wiredreth*. Terra *Regis* *Willielmi* *Rex* tenet in *Domino* *Cindefmether*, cum *xy* *Berewich*. *Supertus* paulo: *Rex* *Willielmus* tenet *Berewich* cum *xviii* *Berewich*. *E* *Tin*. *Glocest*. *Bercheli*. *Ha* *Berewich* pertinet ad *Bercheli*: & enumerat plus quam viginti villas. Sic ut plenè dicitur, *Maneria*, que à majore aliquo tenentur, *Berewich* dicæ erant: habebantque sua quondam; intra *fe* *Maneria*, minorem, *scilicet*, *Domini* *fe* *patrimonii*.

Berewich etiam Saxon. *bepe* pica à *Corn* *tarm*, significat (ut notat *Tarus*) id est villam *fimem*.

comprobat, lib. 4. ut refert Coel. Rhodi
lib. 16. ca. 10. & apud Vopiscum lego,
Atrebatibus birri petiti: & donati birri
M. nuj

M 7119

Præstitis his sacramentis, remotisq; ab utroq; cubiculariis & ferventibus suis, Confabularius per Marefcallum vocari faciet & Appellantiem & Defendentem, qui educetur & custodientur per famulos Confabularii & Marefcalli coram seipfis: alioquin Confabularius partem utramq; alloquetur, dicens: Tu A. de K. Appellator, accipies C. de B. Defensorem per manum dextram, atque ille te [viciissim.] Et prohibemus vobis & utrique vestrum nomine Regis & sub periculo incumbente, ut qui in his culpabilitateprehensus fuerit litem amittat; ut neuter vestrum adeo sit pernix alteri malum aut gravamen, aut oppugnationem, aut damnum manu inferre.

Tradito hoc mandato jubet Confabularius ut dextras jungant, sinistraq; ponant super Missale, dicens; Appellatori, A. de K. Appellator, tu iuras per fidem quam tradis in manum adversarii tui C. de B. Defensoris, & per omnia sancta que tangi manu tua sinistra, quod hodie intra diem, omnem veram operam tuam & intentionem prolebas modis omnibus quibus melius poteris aut noceris ad probandam intentionem tuam super C. de B. adversarium tuum & Defensorem, ut eum cogas sinit dedere in manum tuam & palamdam canere, seu aliqui ut manu tua moriatur priusquam de his lisis exieris infra tempus & solem tibi assignatum a Curia: per fidem tuam & ut Deus te adjuvet & sancta iura.

C. de B. Defensor, tu iuras per fidem quam tu tradis in manum adversarii tui A. de K. Appellantis, & per omnia sancta que manu tua sinistra tangis, quod hodie intra diem, omnem veram operam tuam & intentionem modis omnibus quibus poteris aut noceris intentionem tuam defendere in omni quod tibi imponitur per A. de K. adversarium tuum Appellatorem: per fidem tuam & ut Deus te adjuvet & omnia sancta iura.

Tunc Confabularius mandabit Marefcallo ut ad 4 angulos litarum in hunc modum proclamet: O xpc, O xpc, O xpc, Deservimus & mandamus nomine Confabularii Regis, & Marefcalli, ut nemo vel grandioris præstantie vel minoris status aut afirmationis, cuiuscunque Ordinis vel nationis fuerit, adeo sit pernix, ut ad lissas appropinquare audeat per quatuor pedes, nec loqui, nec clamare, nec sonum aliquid quo adversarii partem, A. de K. Appellatori, Jure C. de B. Defensoris, in melius cedat versus alterum: sub periculo vite & membrorum & honorum juxta placitum Regis.

Post hæc Confabularius & Marefcallus, omnes quoscunque id lissis submovere, ut ceptis locum tenentibus [id est, vicariis] suis, & duobus Militibus ex parte Confabularii & Marefcalli [famularis] qui integra armatura induuntur. Sed nec cultum ferent, nec gladium, nec telum aliud, quo (negligenter conservato) Appellans seu Defendens in formam fruat beneficium. Sed [dicit] duo locum tenentes Confabularii & Marefcalli, ha-

bent uterq; in manibus suis hastam sine ferro [puram dicunt Romani] ad separandum eos si Rex mandaverit ut a pugna desistant: five respirandi gratia, five ex alia quavis occasione quam ipse probaverit.

Sciendum etiam est quod si vel cibis vel potus, vel aliqua alia legitime necessaria, administranda fuerint Appellanti seu Defendenti, postquam Confabularii, amici & famuli ipsorum Appellantis & Defendents fœmici sunt ut dictum est, ipsa administratio ad Heraldos pertinet, ac etiam proclamationes quæ in Curia fiunt: qui [igitur] Heraldus Regis & Prosecutores ad arma. Prosecutores, locum habebunt ipsis assignatum a Confabulario & Marefcallo, tam prope à lissis quam commodè fieri poterit: sic ut omnem intuentur actionem, & præsto sint ad faciendum id ad quod vocati fuerint.

Custodio [inter] Appellante in loco suo per quodam assignatos a Confabulario five Marefcallo; & Defendente similiter in loco suo, & utroq; parato & induto, ministerio Communi & custodum suorum supervisione, Marefcallo apud alterum existentem, apud alterum verò locumtenente Confabularii, Confabularii etiam ipso, in loco suo coram Rege sedente uti vicarius ejus generalis, & paribus, ut dictum est, ad pugnam accincti, Confabularius sonora voce dicit, *Lassez lez aller, id est, Dimittite eos: Moraturq; paululum, Lassez lez aller. Etiam iterum morans paulisper, Lassez lez aller & faire leur avoir au nom de Dieu, id est, Dimittite eos ut faciant officium suum in nomine Dei.*

Hoc dicto, unusquisque discedit ab utroque paribus, ut congregentur & faciant quod ipsis optimum videbitur. Nec Appellans deinceps aut Defendens vel etiam, vel bibat sine venia & licentia Regis sub periculo incumbente, nisi id fecerit ex consensu inter se.

Dehinc in posterum, res a Confabulario diligenter animadvertenda est: utpote (si Rex mandaverit partes pugnantem separari, acquirere, vel morari ex quacunque occasione) is caute observet quo statu separati sunt: nempe ut resistentur eisdem statui & gradu in omnibus, si Rex voluerit eos iterum adungi & congregari. Etiam ut accurate eos auscultet & intueatur, si forte alteruter alterum alloquatur de deditione, vel alter: ad illum emittant verborum testimonium, recordumq; ferre ex illo tempore, & ad nullum alium.

Si prædictum duellum sit in causa læsæ Majestatis, is qui victus est armis exiit intra lissas, jubente hoc Confabulario: effraetque in vinuperum ejus aliquo litarum angulo, equis per eundem extrahatur in loco ubi exarmatus fuit, ad locum supplicii, ibidemque decollatur & supplexus erit juxta consuetudinem Curie. Hoc ad Marefcallum pertinet, ejus munus est, nec inspicere, supplicium inferre, ambulare, equitare, & juxta reum semper

Quarrell.

Trefling.

By all the
mayes that
thou best may
est kerle.
Creant to cry
or speal.

Armed upon
vair badges.
et capen.

For thing
that may fall.

To put him to
execution.

The quarrell.

The pointes
and armor bre-
ken.

Sylva.

per consistere, donec exequutio fiat omniaq; adimpleta, tam adversus Appellantem quam Defendentem. Recta enim fides & æquitas, & jus armorum volunt ut Appellans eandem incurrat penam quam Defendens si victus fuerit & subactus.

Si verò in contigerit ut Rex litem in manus suas susceperit, ipsoq; ad concordiam redegerit absq; ulteriori pugna: Confabularius unum eorum accipiet & Marefcallus alterum, & adducet eos coram Rege, intellectaq; illius voluntate, Confabularius & Marefcallus eos conducent ad partem litarum alteram, eis telis eodemque armorum habitu instructos, quo deprehensi sunt, cum Rex litem in suas manus susceperit. Eodem modo educentur per januum litarum gressu æquali, ut neuter alteri aliquatim præcedat. Cum enim Rex litem susceperit in manus suas, inhonestum fuerit ut major indignitas uni inferatur quam alteri. Grandævorum autem testimonio proditum est, quod qui lissis primus egreditur, indignitatem contrahit, tam in causa proditionis quam rei alterius cuiusque.

Heraldus fœdo [seu mercedi] cedunt tela omnia & armatura, dirupta, & quæ vel arripit vel deserit tam Appellans quam Defendens, postquam intra lissas ingressi sunt. Tela etiam omnia & armatura ejus qui victus est, five Appellantis five Defendents.

Marefcalli feodum, sunt litæ, & repagula quæ barras vocant, & ipsorum posses.

Finit.

Sequitur Formula campi seu duelli,
juxta ritum Curie Civitatis.

IN Brevis ut vocant de recto (quod ad prædiorum decernendam proprietatem summa apud nos est Juris Actio) cardo lissis vel in duello constituitur, vel in Inquisitione per sacramentum proborum & legalium hominum, quam Assam nuncupant. Utrunq; genus hodie infertur, est, fed duelli magis. Revocari hoc tamen contigit anno 13. Regine Elizabethæ (id est, Domini nostri 1571.) Termino Trinitatis, & in hunc modum (non sine magna Jurisconsultorum perturbatione) instituit.

Simo Low & Jo. Kime prosequuti sunt Breve de recto versus Tho. Paramore, pro Manerio & terris quibudam in Insula Hartie juxta insulam Shepy in Comitatu Cantuariæ obutit jus suum duello defendere, quod Actores tunc nos Petentes dicimus, accipere. Paramorus inde pugilem suum (seu campionem ut vocant) quemdam Georgium Thorne, virum strenuum & quadratum, coram Justiciario Civitum placitorum Westmonasterii adducit. Petentes Henricum Nailer lamitum quempiam, non procerum æque, sed valde agilem. Thome in symbolum provocacionis ad duellum, ferream manicanam humi projecit, quam Nailer impiger attollens,

pactum firmæ; fatidatumq; & juratum est ab utroquequod die lune prox. post crastinum Trinitatis in Campo Tholleni duellum aggrederentur. Interea verò ad mandatum Regis quæ majestas eadem exhortens, is composuit est: Is tamen, quod Paramorus terram litigum integram, Petentes petiti quiddam reparentur. Nec tamen res in Paramori damnum cedere, visum est, ut utriusq; procederet ad duelli sollemnitate: ut vades qui se ad producendum pugiles obligassent, utriusq; more debito exhiberet: Petentes vero de minimæ exacti, haud comparerent, sed ex non prosequendo causam amitterent.

In diem pugne adductum, quadrata arena campo Tollandi, qui Westmonasterio vicinus est, intravit: virgas in quolibet latere viginti unum continens, dupliciq; repagulo ad concludendos pugiles, & excludendum turbam circumstantia. In occidentali ejus latere, sicut in tribunali erigitur eminentior, pro forma Curie civilium Placitorum, ejusdemq; apparatus fœmici, Judices & ministros dicitur Curie susceperit. Reliqua latera in spectantium beneficium crebris fœmnis & ascensibus theatri instar sunt oppleta. A tergo scilicet five tribunali, duo statuantur tentoria, hoc Nailerio, illud Thome. Mæne quo pugnandum erat, Nailerius indutus diploide & femoralibus laxioribus Transversis, coloris omnino Martii, galero è biffo ut loquuntur, Sinner villosio, fascia & pluma sanguineis exornato: præcinctibusq; lissis & tympanis. Londinum minaciter spaciatur. Præferrebatur ei è summitate gladii, manica ferrea quam a Thome projectam sustulerat: & à fastelle regio* druncus seu fultis teres, quo peragen-

duellum erat de eadem ad mensuram ultra, fortius munus in extremitate una cum futo, tum quo gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato.

Horam circiter decimam, Curia integra * Et naves prædiorum, ab Aula Westmonasterii, una Chronica tium quod gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato. Curia integra * Et naves prædiorum, ab Aula Westmonasterii, una Chronica tium quod gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato. Curia integra * Et naves prædiorum, ab Aula Westmonasterii, una Chronica tium quod gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato.

Romani vir-
gam seu bacil-
lum impoli-
tum quo gladii
atores pugnan-
tibus, radii in
nuncupant, de
quo Laniprit.
ab si Commodo,

Curia integra * Et naves prædiorum, ab Aula Westmonasterii, una Chronica tium quod gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato. Curia integra * Et naves prædiorum, ab Aula Westmonasterii, una Chronica tium quod gladii atores pugnant, radii in nuncupant, de quo Laniprit. ab si Commodo, Henrico Chorem etiam Equite, collocato.

Exuto tandem mundo Abbas Croylandie se-
nex effectus est: cum (ut ceteri Cancellarii)
nec capellanus Regis, nec vel eousq; Cleri
pari fuisset. Postea disparatum est munus al-
ternatim pluribus. Hist. Ellen. lib. 2. *She-
rit atque concessit* (Ethelredus qui Regnum
init. An. Dom. 976.) quatenus Ecclesia de Eli
& tunc & semper in Regis Curia, Cancellarii
agere dignitatem, quod etiam alibi, S. viz.
* Augustini, & Gloucestre Ecclesiarum constitu-
it ut Abbates istarum canonicorum vicem assigna-
ti, succedendo temporibus, annum trisidui di-
derent, cum sanctuariis & ceteris ornamentis
ministrando. Connechtuntur hic munus Cancel-
larii & Capellani Regis, nec deinceps nisi raro
disiunguntur.

* Cantuariensis

Sigilli sub hoc seculo vix ipsi sunt Reges
Saxonici, Athelstano tamen & Edgaro & Ca-
nuto sua interdum (sed incerto Cultore) attri-
buntur: Edwardi vero Confessoris (ut
superius liquet) in Cancellarii fuit disposi-
tione.

De Cancellario apud Anglo-Normannos.

Ad Anglo-Normannos venio. Polydorus
Italus bene & male de gente nostra vicem
meritis. Guilicelmum Conquestorem in-
truisse asserit Scribarum collegium, qui diploma-
ta scriberent, ejusque collegii magistrum vocasse
Cancellarium, qui paulatim supremum effectus
magistratus qualis hodie habetur. Hæc cum su-
peradiitis perpendo. Verum autem est, Cancel-
larii dignitatem sub ipso ingressu Norma-
nnorum non ut postea claruisse. In historiis
enim nulla ejus quod sciam mentio: & in
Chartarum subscriptionibus locum sæpe infe-
riorum tenet, (opinor) iuxta gradum. Ecclesi-
astice sue dignitatis, non iuxta munus. Sic
in Charta Henrici primi Manerium de Thorpe
Ecclesie Norwichei conferentis, 1101.
Rogerus Cancellarius Abbasque omnibus (ut
Episcopos taceam) posthabitis, inter Capel-
lanos subligatur: ei autem classe primus ob
honorem fortè Regie capelle. Ita proflus in
Chartis Edouardi Confessoris Reynbaldus
Cancellarius: præponuntur autem ubiq; ipsi
Capellani, laice omni nobilitati. Sub Henrico
2. *conregare* dicitur Thomas Cancellarius.
Ex sub Ric. primo, Will. Longchamp Cancel-
larius Regni omnia solus administrat, non au-
tem ex virtute muneris sed ex gratia Regis
adjunctisq; aliis potestatibus: cum præterea
& Angliæ et Justitiarum, Legatus Ro-
mani Pontificis Clementis tertii, & Vicari-
us insuper Regis Hierosolymis profecti.
Quid igitur ex Cancellaria potestate gesse-
rit, quid ex aliis haud cerum est, certissimum
verò perfringisse eum insolenti quodam tur-
bine omnium limites, meritoque igitur e-
jectum omnibus. Munus specimen ut ex
Authoribus liquet coæternis, accipe.

Guil. Nubri-
centi. Rer. An-
glican. lib. 2.
ca. 16.

Ich. Australl
& ceteris.

Cancellarii dignitas est, ut secundum a Rege
in Regno habeatur, ut altera parte sigilli
regii (quod & ad ejus pertinet custodiam) pro-
pria signet mandata. Ut capella Regia in illius
dispositione & cura. Ut vacantes Archiepiscopus
nec, Episcopus, Abbas & Baronis, cadentes
in munus Regii, tunc suscipiat & conferret. Ut
omnibus Regii assit consiliis, etiam non vocatus
accedat. Ut omnia sigilliferi clerici regii sigilla
manu signentur. Item, ut iussu agentibus ex Dei
gratia cito meritis non morari nisi Archiepiscopus
vel Episcopus visuerit. Adde quæ Ger-
valdo suppositus liber Saccarti exhibet par. 1.
cap. 5. Cancellarius fuit in Curia sic ad Sacer-
dotum magnus est: adeo ut sine ipsius consensu
vel consilio, nihil magnum fiat vel fieri debeat.
Verum hoc habet officium dum refidet ad Sacer-
dotes. Ad ipsum pertinet custodia sigilli Regii
quod est in thesauro, sed inde non recedit nisi
cum precepto Justitiarum, ad inferiorem ad superiorem
Sacerdotum, à thesauro vel Camerario de-
ferat ad expedienda negotia Saccarti. Qui-
bus peractis in locum mittitur, & loculus à
Cancellario configuratur, & sic thesauro tradi-
tur custodiendus. Item ad ipsum pertinet ro-
tuli qui est de Cancellaria, custodia, per suppo-
sitam personam: & sicut viri magni visum est,
de omni scriptura rotuli Cancellarius equè tenet
ut thesauro, excepto dumtaxat de hoc
quod scribitur in thesauro receptum, &c.

De Cancellario recentiori, & de
Cancellaria.

Hodie non agit iste Magistratus in Sacer-
dote, sed augustinus multo in Cancellaria: ubi
olim nec Prætoris fungebatur jurisdictione,
nec Curie alicujus prerogativa. Cancellarie
itaq; cum meminerit sub Henrico 2. * Nig-
er lib. Saccarti; sub Henrico 3. Bractoni
non de Curia intelligendi sunt, sed de
officina Brevium, & Chartarum Regiarum.
Quo tamen sensu Curiam dixisse videtur
Author Novarum narrationum, inquis: in
Curia Cancellarie Regie, est Curia ordinaria
pro Brevibus originalibus emanandis: sed non pro Pla-
citis communibus tenendis. Porro omnes An-
glicæ Curias civiles, accurate numerat ævo
Edouardi primi Britonum; de hac tamen ne
verbum ulla; nec quod sciam, alius quicquam
ante ævum Edouardi 3. vel eum circiter.

Constat autem hodie Cancellaria tribus
partibus, scilicet: è collegio Scribarum regiorum,
& foro juris communis, & è Prætorio boni
& æqui. In primâ formantur diplomata, &
Brevia (dicta Originalia, quod hic inchoan-
tur lites.) In Secundâ cognoscitur de froda-
libus quibusdam Inquisitionibus (quas Officia
vocat) & de causis pluribus Statutorum
vigore hæc ascriptis: nec non quæ mini-
stros Cancellarie, eorumque famulos re-
spiciunt. In tertiâ decernuntur causæ a-
nomalæ, & exorbitantes: lenitur Jus po-
sitivum fæviens, & erigitur languitum. His

locus hic men-
toris videtur.

Id est. Cap-
tali Justiciarii
Angliæ.

* Gerualdo
Tilberien-
ti attributus.

Aulam.

Leges Edouar-
di Confess. ca.
16.

His omnibus solus præest Cancellarius: Col-
legio, nempe ministris principalis: Foro, Ju-
dex canonice circumscriptus: Prætorio arbitri
honorarius, à Rege datus, & absolutus. Mi-
nisterium ejus antiquè est originis: Potestas,
judiciaria seu forensis, mediæ; Prætoria vero
recentioris. Dum in foro agit, Curiam cele-
brat quam Recordi vocant: ideoque incedit
formulis aliarum Curiarum Recordi: Latine
scribuntur acta omnia, membransq; rotulis
inscribuntur. Si hic errabitur, à dextris ut
demandaturur. Si hic superius latet tribunal Regum, erroris est.
In Prætorio nihil horum: Recordi enim
Curia non habetur. Præpolet tamen ipse
Recordi Curis, incertisq; natum initis, ex-
crevit sentim ad insignem magnitudinem.
Non facile est digito montare quibus gra-
dius; conjecturam accipe.

Flowd. in Cat.
Com. Leicest.
Brook. Tit.
Jurisdiction.
no. 53.
c. 20. Error
70. Div. 315

Omnis Regni justitia folius Regis est, & à
falso ipso (si fulticeret ad tantam molem) ad-
ministranda. Illud autem cum impossibile sit,
in plurimas distribuitur portiones, ministris
cogitur delegare: quos limitibus tamen cir-
cumscriptis potestate legibus pro arbitrio spa-
tiantur. Potiva verò lex in generalibus ven-
tatur, ideoque agit in casus particulares, alias
intendit, alias remittit: ex quo non justitia
& imixta, sed injuria sæpe heret, si heren-
dum esset in summo Jure: oriuntur etiam in-
dies causæ arduæ & difficultatæ, quæ nullâ
ejusdem paginâ continentur. In his igitur
necessario recurendum ad Regem, justitiæ
fontemque & vicarium ipsius Dei qui in
judicia Repub. causas hujusmodi sue fuit
cognitioni, Regibusq; non solum exemplum
dedit istius jurisdictionis, sed & prerogati-
vam: iteq; & legitime consilium, mentem
etiam à oculis latorem ad æthereas virtutes
capessendas, quibus tanta judicia (Dei nempe)
rectius inter homines administrant. Humane
verò fragilitatis memores Principes Christi-
ani, omneque ferre punctum in exhibenda
justitia, decernendisque litium difficultatibus
cupientes, Curiam suam, id est, Proceres
& Barones (quos Castifidius vocat Senatui olim
nomen) adhibere in consilium. Sanctè olim
hoc per universam Europam observatum est:
jurabantque ideo principes nostri Reges co-
ram omni Regno & Sacerdotibus, Se judicium
se ictum in Regno factures, & justitiam per
consilium Procerum Regni sui tenentur. Ingens
exemplorum multitudo, quibus principes illi Re-
ges, causis ad Palatium summi alatas, non
unus alicujus judicio, sed communi Proce-
rum consilio desinere. Fæsti autem tandi rei
mole, coguntur (exemplo Moysi) judicio
latum delegatis credere. Tunc erectis
seorsum à Palatio tribunalibus, singula multis
(quævis ex canonè judicantur) nullum
unico subsistuntur Judici. Justitiam (ita verita-
tem) rati, tunc apud plures conservari:
neq; ideo vel in Curis ipsis infimis & ruti-
canis Monocritem perferbant qualemcun-
que. Causas verò exorbitantes quæ nulli

constitutorum tribunalium citè competenter,
ad Palatium seu oraculum Regni deferendas
statuunt: judicium Principis è consilio proce-
rum expectantibus. Ad perit quod Edou-
ardus primus princeps tenax ritus, lege cavet, Chartas cap-
ut Cancellarium & Regi tribunalis Judices
Aule sue continuò famulantes haberet: hos
nempe ut quid legitimum esset, pronuncia-
rent, illum vero ut quid æquum & bonum,
fubmoneret: committitur; Rex incedens tra-
nit, judicium quo divinum ferret. Succe-
dentes autem Reges (quibus ingens belli &
armiarum tempestas, sæpiusq; transeun-
dam erat mare) provinciam hanc Conclavi
Procerum à consiliis suis (quibus & ipsi sem-
per interesse subintelliguntur) coacti finem re-
linquere. Præferim Cancellario reliquorum
Coryphæo, cum propter summam viri pruden-
tiam, tum quod à finu Regis esset, & in
rebus gerendis veratissimus.

Querendum tamen an sub hoc seculo cau-
sas solus cognoverit, amo enim 1. Edouardi
3. de metis foreste Windesore agens; ad-
iunctos habuit Proceres quosdam Regni in
ipso Cancellario Curia (sic enim tunc reperio
appellatam) consistentes. Et Statuto anni 20.
judicium Regis, potestas animadverendi in
extortores, in litium alienarum aliores, & in
hujusmodi plures delinquentes, non ei soli
credita est sed unum thesauro. Deinceps
etiam anno ipsius 39. dum judicium in Adia
novæ (quam vocant diffinitio latum (frustra)
decernitur, thesauro munus est, & aliis à consilio Regis. Utcunque verò feres
habuerit (liquidum vel exitis sociis, vel ce-
dentibus) apud ipsum unicum remanet tan-
dem jurisdictione: Statutoq; an. 36 E. 3. ca.
multa conferuntur folius ejus cognitioni. In-
crebescens itaq; hac potestate, acititq; &
protractis in Cancellarium pluribus quam ju-
stum videbatur, Populus ad eandem cohiben-
dam in Parlamento an. 4. Henr. 4. legem
regat, non autem tulit: Sed benigne à
Rege responsum est: Mandatumque se id
parcè fieri quam prius solent. Simile quid-
dam agitatum ferunt in Parlamento an.
1. Henr. 6. illi. Neminem ad Cancellarium
procuratorem, cui duo Justitiariorum Regis
non ferrent testimonium hand subeunte legem
terra.

Accidit autem sub his temporibus, publica
quædam necessitas Prætorium sublevarum
vehementer expectes: cum propter dubias
rerum atque Regni conversiones, nemo penè
prædia sua fiduciaris possessionibus non com-
mitteret. His verò fidem sæpius fallenti-
bus, ad Cancellarium undiq; concurrunt im-
plorantes ejus ope remedium debitum exi-
bent. Distanti jam tunc corpore Cancellaria:
auctaque in dies nova causarum accen-
sione; quicquid fraudem, quicquid rigorem,
quicquid fidem violatam aut male fi-
nam speret conficiendam, ad Cancellarium
provehitur, & (quod legum profectores
P 2 maxime

- Ricardus 3. capis 21. Jan. 1483.*
- 1 R. 3. *Jo. Ruffel* con. Canin Jun. tunc Ep. Linc.
3 R. 3. *Idem. Barrow* Cust. Sig. circa 3. Reg. Mar.
Rot.
- Henricus 7. capis 22. Aug. 1485.*
- 1 H. 7. *Tho. Scot.* Archiepisc. Ebor. 3. con. Can. & mox exutus.
1 H. 7. *Jo. Alcu* confit. Can. 1485. tunc Episc. Wigorn.
1 H. 7. *Jo. Moorton* con. Can. 1485. tunc Ep. Eli.
1 H. 7. *Will. Warham* confit. Can. tunc Ep. Lond. post Cant.
- Henricus 8. capis 22. April 1509.*
- 1 H. 8. *Will. Warham* adhuc Can. pene usque an. 8. Reg.
8 H. 8. *Tho. Woolfe* con. Can. circ. Apr. an. 8. Regad terminum vite sue, post Archiep. Ebor. Cardinal.
21 H. 8. *Tho. Moor* Mil. con. Can. 1529. tunc Can. Ducat.
24 H. 8. *Tho. Audie* con. C. S. 4. Jun. & mox Can. Fuit Serviens ad Leg. & Attor. Ducat. Lanc. post Baro.
36 H. 8. *Tho. Wriotheslie* con. Can. sub initio Maii, tunc Baro, & Mil. Garterii, post Com. South.
- Edwardus 6. capis 28. Jan. 1546.*
- 1 E. 6. *Will. Paulet* Cust. Sig. à 7. Mar. usque 23. Oct. prox. Post Marchio Wint. &c.
1 E. 6. *Ric. Rich* confit. Can. circa 23. Oct. 1547. Baro.
5 E. 6. *Tho. Goodric* con. Can. 20. Dec. 1551. tunc Episc. Eli.
- Maria capis 6. Jul. 1553.*
- 1 M. *Nic. Hare* Mil. C. Sig. per 14 dies, Mag. Rotorul.
1 M. *Steph. Gardiner* con. Can. in Aug. 1553. Episc. Winton. Hic Caleham legatus Sigillum penes *Will. Paulet* Marchionem reliquit, obiit 19. Nov. 1555.
3 M. *Nic. Heath* con. Can. 1. Jan. tunc Ep. Roc. mox Archiep. Ebor.
- Elizabeth capis 17. Nov. 1558.*
- 1 E. *Nic. Bacon* Milcon. Cust. Sig. 22. Dec. Tunc Attornatus Cur. Ward. In beneficium prudentissimi iusticiarii legem declaratum est (an. 5. *Elizabeth* ca. 18.) autoritate Custodis magni Sigilli, & Cancellarii eandem esse. Obiit hoc functus munere 20. Feb. 1578. *Elizabeth* 21.
- 22 E. *Tho. Bromie* con. Can. 25. Apr. tunc Solicit. Reg.
- Christ. Hutton* Mil. con. Can. 29. Apr. 1587. 29 E. tunc Vicecom. Reg.
Jo. Peckring con. C. Sig. 4. Jun. 1592. 35 E.
Tho. Egerton con. Cust. Sig. 6. Maii 1596. 38 E. primo Solicit. dein Magistr. Roul.
- Jacobus 1. capis 24. Mar. 1603.*
- Tho. Egerton* adhuc C. 8. confit. est Canc. post Vicecom. Brakie.
Francis Bacon Mil. fil. prædicti Nicolai, Cust. Sigill. efficitur 7. Mar. 1616. vivente adhuc Cancellario: fed postmodum mortuo, Cancellarii etiam titulo insignitus est 4. Jan. sequenti: & ad exornandum præfate urbis Britannicæ memoriam, Baro à Verulamio deinceps constituitur.
Mag. Sigillum traditum est custodie *Henrici* Vicecomitis *Mandevil* fanctioris Concilii Prædicti, *Ludovici Richmondie* Ducis, *Guilielmi Pembroke* Comititis, *Julii Cæsaris* Militis Sacrorum Scriniarum Magistr. ftri.
Johannes Williams Theologie Doctor, & Decanus Weltmonasteriensis (postea Episcopus Lincolnensis) 10. die Julii Custos Sigilli constituitur est.
- Car. 1. capis 27. Mar. 1625.*
- Thomas Coventre* Miles, Procurator Regius, custodiam Sigilli accepit primo die Novemb. 1625.
Thomas Coventre mortuo, Sigillum Rex tradidit *Johanni Finch* Mil. Curie Communium Placitorum Capitali Justituario, 13. Jan. 1629.
Edwardus Littleton Miles, Com. Placit. Cap. Just. Custos Sigilli factus est 23. Jan. 1640.
Richardus Lane Miles, Baro Scaccarii Capitalis fit Cust. Sigilli 30. Aug. 1645.
- Car. 2. capis 30. Jan. 1648.*
- Edwardus Hyde* Miles, Reg. Carolus primo Scaccarii Cancellarius, fit Custos Sigilli 30. Jan. 1657.
Et Cancellarius constituitur est Brugis 29. Jan. ejusdem Anni.
Orlando Bridgman Baronettus Com. Plac. Capitalis Justitarius, fit M. Sigilli custos 30. Aug. 1667.
Antonius Dom. Ashley Comes Shaftsburiensis, Anglicæ Cancellarius constituitur est 17. Nov. 1672.
Henricus Finch Miles & Baronettus, Attornatus Regis Gen. Mag. Sigil. Ang. custodiam accepit 9. Novemb. 1673. decimo Jan. sequenti ad dignitatem Baronis Regni erectus est, titulo Dom. Finch

- Finch* de Darenty, qui & Magnus Ang. Cancellarius constituitur est 13. Decemb. Anno 1675.
- 1 Jac. 2. Sig. Mag. traditum est perhonorabili Viro Fra. North, Baroni de Guilford, & Capitali Anglicæ Justitario, titulo Cust. Mag. Sigilli Anglicæ, 7. Feb. 1684.
- 2 Jac. 2. *Georgius Jeffries* Baro de Wem, Capitalis Anglicæ Justitarius, traditione M. Sigilli summus Anglicæ Cancellarius constituitur est ... die Novembrii 1685.
- Camellus.* Septem curie, barra. Theod. Gaza *Chryssom.* interpr. de incomprehens. Dei nat. *Hemil.* 5. Tom. 5. pa. 113. Ut itaque tempore instantis, quo judex prodire, & pro tribunali sedere solitus est: curiosos carceris homines qui in vinculis tenentur, omnes carceres educunt, & pro Camera sepiusque foris collocant, squallentes, sordentes, coma expleto nimia, &c.
- Canellus.* Necchamo, pinna in summitate turrium & murorum, aliter *kerneus* quoque vide. Item, pars Ecclesiæ cancellis à navi distincta, de quo supra in *Cancellarius* mox ab exordio.
- Canera.* Lib. feudor. Tit. In quibus reb. pos. esse feud. scilicet. — in his que inter immobilis consumantur, veluti cum feudum de camera, seu de canera datur. Et tit. de notis feudor. hæpe — de camera seu canera.
- Caniselli.* Tradit. Fulden. lib. 2. Trad. 38. Dividuntur leitaria, sive Villis, sive manergeria, sive canellis, sive canisculis sine vestimenta, linea vel lanca.
- Caniculus, Caniculus, Caniculus.* Palatium alterum Constantinopoli, arce & monasterio insignitum, à cuius præfectura (apud Authores Orientales omnium honoratissima, & quo Codinus fœderum donat Imperatoris) *Caniculus* dicitur.
- Caniculus* Cancellarii affimulat Radevici de Gestis Fred. I. lib. 1. ca. ult. — *Unus* de servis palatii, *Caniculus* videlicet, quem nos Cancellarium dicere possumus, principis suo (Manueli) fraudem molitus est. Tyrus autem *Logothetes*, qui Cancellarium verius exprimit, à *Caniculus* videtur distingui. De Bel. Sac. lib. 22. cap. 6. — *Infuper* Logothetes, qui *Caniculus* utebatur officio, & alii quidam magnatibus. Editor, qui *Caniculus*, fed bene sic corrigi Merfius: Cunctumque non omnino prævaricatum ostendit, de *Canerario* intelligentem, Liguin. lib. 8.
- Canis.* Occurrunt apud prætoribus multiplicita canum nomina in diversis genere enata.
- Canis.* Accceptoris, qui prædam acceptori, & accipitur, venatur & minuitur. *Baiwar. LL. Tit. 19. §. 6. lapidebus.* Vide *Accceptor*.
- Argutarius, canis leporarius, sic enim L. Salic. Tit. 16. §. 2. Si quis — velorem leporarium qui & argutarius dicitur, furatus fuerit vel occiderit, D.C. den. qui faciant sol. xx. cul. pub. judic. &c.* Leporarii autem duo genere, unum *leupes*, de quo vius prædam appetit atqueque. *A. Septimio, Ovidio canis* Gallicus; sed proprie magis Britannicus: Alterum *scampus*, quod odoratu eminus subfugens, lassum tandem comprehendit. De hoc *Gratius*,
- Qui ciat occultis & signis arguit leses.*
- De illo *Homerus, κῶας ἀγῆες, i. canes celeres*, & à celeritate etiam arguta *birando*; *Joh. Lova mag. Canon. Ri. vocat. Biracela. a. p. m. vii. Pal. 1 R. 2. p. 2. m. 22. hinc* *bersari, vtriusque Bloum. Buraco. p. 127.*
- Canis Bibracul.* Idem.
- Canis Braculo.* Vide *Bracco. Bloum. in p. 127. Rex Canis. p. 127. q. 12.*
- Canis Custos curis;* id est, alium, domus, & unam fedam pro uno villis, fmdis, pecoris, ovilis, &c. Item *Palatior. canis vocat. Berthold. a. liz, porcarius, infamius;* qui lupum mordet, *foras capient on Pal. 35. §. 3. p. 2. m. 27. h.*
- Canis bubalus;* hi omnes in antiquis legibus.
- Canis canalis,* qui cursu præstat. *L. Alm. Tit. 82. §. 1. Si quis Scythum primum canalem, i. quo primus currit, &c.*
- Canis doctus.* Mox infra in *Segurus*.
- Canis ditor,* qui ligamine præcedens, sequentes ducit ad latronem. *L. Alm. Tit. 82. §. 2. Qui ilium ductorem qui hominem sequentem ducit, quem Latronem dicunt, furaverit, xii s. componat.* Et *Baiwar. Tit. 19. l. 1. canem fœnem, quem Leithibum vocant, &c.*
- Canis expeditatus, & inexpeditatus.* Vide *Expeditare*.

Quidam hic
intelligunt
Capitum S.
Martini pro
Capitulo ejus.

Capitulum S. Martini
post annum 1200
speculo S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

Capitulum S. Martini
pro Capitulo
S. Martini.

pellari à capta S. Martini, quam Reges Fran-
corum ob adiutorium victorie in præliis solebant
fecum habere: quam ferentes, & custodientes
cum cæteri sanctitum reliqui, clerici capellani
ceperunt vocari. Idem Honorius in fermone
de S. Martino: sed lucidus Durandus, in Ra-
tionale, lib. 2. cap. 10. Antiquitus Reges
Francie ad bella precedentes, capam S. Marti-
ni secum portabant, quæ sub quodam tentorio
reclabatur: quod ab ipsa capta dictum est ca-
pella, & clerici in quorum custodia ipsa capella
erat, inde capellani dicebantur: & consequenter
ab illis ad curiam sacerdotum nomen illud in qui-
busdam regionibus est transfusum. Adjungit
autem: Sunt etiam qui dicunt, quod antiquitus
in expeditionibus, in tentorio fiebat domuscula
de pelibus caprarum superstructa, in quibus Mi-
se celebrabatur, & inde capelle nomen tractum
est. Hoc vero commentum mihi videtur,
cum vocabulum capella seu capellani, nul-
quam deprehenditur aut ævo B. Martini (qui
ut Gotfr. Viterbiensis testatur, emigravit tem-
poribus Honorii & Arcadii). Ancisciter t. 4. c.
10. ut in subsecquenti.

Capellam autem à capella distinguere videtur
Ekkehardus Jun. (qui obiit An. 996.) & ejus-
dem seculi nemini alii, hanc pro sacra edi-
cula, illam pro ferinio relictuarum ponentes,
cujus & formam tradit Ekkehardus. Erat mu-
nus illud capsa solida aurea, gemis regaliter in-
crista, reliquis sacris rebus, in formam capelle
creata. — Superfcriptio ejus est;

En crucis atque pie cum sanctis capsa Maria,
Hanc Carolus summam delegit habere capellam.
An. 918.

Capella Regia: non à sacris tantum locus
fuit, sed etiam Graphiarum, secretarium,
charophylacium, & archivum, quo mandata
& responsa regia, Chartæ, Epistolæ, Brevia,
à Capellanis regis condebantur, scribebantur,
& emittabantur: scriptura & monumenta
Regni, sacra quasi custodia conservabantur. Ex
hoc munere Capellani ipsi, aliis Scribe &
Notarii, alias Secretarii, tandem Cancellarii
(hoc est scriptores) ut in eo vocabulo offen-
dimus, dicti sunt: eorumque primarius Archi-
epellanus & Scribarum Princeps appellatus est.
Ekkehardus Jun. Cap. S. Gal. cap. 11. Assump-
tum est interea in aulam Ottonum parvi & filii,
() Ekkehardus, ut Capella semper immanens,
divina adolefcentia Regis, nec non & summi
dextri esset consilius. Quibus addit ex cap. 16.
Ekkehardus autem notularum peritissimus, pene
omnia hæc (quæ colloquio regio acciderant) ef-
ferunt natus in tabula verbi. Notherus Bal-
bus, an Warnerus (ut ait Goldast) de Gess.
Caroli M. lib. 1. cap. 4. De pauperibus pre-
dictis quendam optimam distatorem & scriptorem,
in Capellam suam assumptum.

Capella & Capellani appellatione, continen-
bantur etiam aliquando Cancellarii, & Can-
cellarius quum individua tunc essent illa mu-

nera. Monachus Sagallensis (seu Notherus
Balbus, seu Wernherus) de Gess. Caroli M.
lib. 1. cap. 4. De pauperibus predictis quendam
optimam distatorem & scriptorem in capel-
lam suam assumptum. Sic Cancellarius Othonis
Imp. Capellani nomine censetur apud Ekke-
hardum Jun. Cap. S. Gal. ca. 11. Assumptum
est interea in aulam Ottonum parvi & filii,
&c. ut capelle semper immanens summi dex-
teri esset consilius. Et ca. 16. Ekkehardus au-
tem notularum peritissimus, pene omnia hæc ef-
ferunt natus in tabula verbi. Sic Einhardus
Caroli M. Imp. Cancellarius, vocatur Archi-
capellanus in Chronico Swartzahensi. Et in
subscriptiōibus antiquorum Privilegiorum
Mindensis Ecclesie, Archicapellanus passim
venit pro Archicancellarius, in hunc modum:
A. Cancellarius, ad vicem B. Archicapellani
recognoscit: quod & alibi expressius legitur,
ad vicem B. Archicancellarii recognoscit. Vide
supra in Cancellarius. Veltigium rei apud nos
hodie manet: præcipua enim Cancellarie
statio, scilicet archivum ipsum quo diplomata, &
Regni monumenta (notulas vocant) custodi-
untur, in capella habetur, quæ à munere Ca-
pelle notularum appellata est.

Capellani vero nos hodie propriè voca-
mus, qui folium magnatibus sunt à sacris:
Utpote privati eorum capellæ (quas in ad-
ibus suis habere opinantur) ascriptores.

Capellare, & frequenter Capulare. —
Incidere, frangere, radere. Ab excolet Gal.
scapeler, atque hoc à Latino scapula. Ll.
Longob. lib. 1. Tit. 19. cap. 26. Si quis
stallarium alterius capellaverit: componat ei cu-
jus stallaria fuerit sol. 6. L. Burgund. Addit. 1.
Tit. 5. §. 1. Quicumque ingenuus mulieri in-
genue crines in circulo suo præsumpsit capulare,
punitur ut 30 sol. mulieri ipsi solvat, &c. quod
in prox. §. exponitur de crine inciso. Crebro
in Antiq. LL. ut apud Lindembrogium vi-
deas: Capulare sepe, Capulare caudam, Ca-
pulare vestes, Capulare linguam, & Capulare
nasam: quod etiam apud Hincmarum Rem-
ensis reperitur in lib. contra Hincmar. Lau-
dumens. Delatoris, inquit, ut lingua capuleat,
aut cornu caput amputetur.

Hinc Capulatio & Capulatura. Formulæ
folen. 119. — volentes super ipsum eva-
ngelium gladio veni, unde licet vel ca-
pulatione atque colpo manifeste appareat. Mox
infra: & super ipsum licet & capulationes
missi.

Capitricus Ecclesie.] Anonymus,
de Gef. Episcop. Turon. p. 97. Vide Primi-
cerius.

Archicapelle-
ma.

¶ D.

¶ De piliis quibusdam ritibus circa
capillos.

¶ Capilli, Capillati.] Multa apud Go-

thos & boreales populos, in capillis cere-
monia, viz.
In capillis esse: dictum intelligo pro in
virginitate esse. Longob. lib. 2. Tit. 14. l.
20. Si quis Longobardus se vivente filia sua
nuptus tradiderit, & alius post mortem, in ca-
pillo, in casa reliquerit, &c. Item l. 24. Si
contigerit unam ex ejusdem sororibus mari, tunc
& que in capillo remanserint, & que ad mari-
tum ambulaverint, in omnem portumem foris
sua desinita (quomodo puella maritus fuerit)
succedant. Pluries in eo Titulo. Nuptæ ex
antiquo more tegebant caput, virgines nudum
præbebant, demissis interdum à tergo crini-
bus. Virg. Aeneid. 1.

Virginitas habuitur gerens & virginitas arma,
Spartana: — dederat, comam diffundere ventis.

Ritu antiquissimo hodie utuntur mul-
tis locis nubentes: præsertim filia Principum.

Funditis tamen aliud non videtur sonare,
esse in capillis, quam in domo parvi permanere:
ideoque trahunt nonnunquam ad ipsas nup-
tas Tit. de alien. feudi patet. §. Quez fut
pri. ca. ben. am. Rursus si domus vel domus
filia, aut nuptus, vel foris ad aliam in domo ma-
nenti, qui in capillo deicit, se immiserit
fendo quo se indignum monstravit, carere de-
bet.

Capillum suscipere: adoptionis symbolum.
Paul. Diacon. de gest. Longob. lib. 6. ca. 53.
Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum
Pipinum suum filium ad Ludiprandum duxit,
ut ejus (juxta morem) capillum suscipere. Qui
ejus casarium incidere ei pater effectus est, mul-
tisque eum datatum Regis muneribus, generi
remisit. Hoc item, sic Almoius de Gess.
Francorum, lib. 4. cap. 57. Periperas autem
fodas, præfatus Princeps, cum Ludiprandum
Longobardorum Rege: eique filium suum Pipi-
num misit, ut more fidelium Christianorum, ejus
capillum primis atromderet. Quod ille gratissime
complevit, &c. Huc spectat quod Benedictus 2.
Papa circa An. Dom. 684. cum Clero & ex-
ercitu suscepit mallones capillorum Domini
Justiniani & Heraclii, filiorum clementissimi
Principis, &c. ut refert Bibliothecarius in ejus
vita. Item quod refert Leo Marficus Chro.
Cafni. lib. 1. cap. 49. Hermetrudum (quen-
dam circa An. Dom. 884.) seipsum decessit
per capillos capiti sui, præfatus ejusdem Ec-
clesie, cum omni substantia sua.

Capillum seu comam demittere, etiam ubi
sunt Reges Gallie in abnegationem filii, ut
indicat Greg. Turon. Hist. lib. 6. cap. 24.
ubi præterea refert fuisse in morte: Regum
istorum filios, crinum flagellis per terga demissis
erudiri. Longobardi item conspiratores too-

debant in notam infamie: ut LL. suar. lib. 1.
Tit. 17. l. 1. ut & alie Gentiles alios male-
factores. Servis autem manumissionem nota-
bat: nam pileus libertatis calvo capiti impo-
nendus. Gothofr.

Saxones apud Greg. Turon. Hist. lib. 5.
cap. 15. & Paul. Diacon. de gest. Longob. lib.
3. cap. 7. Deceverunt se neque barbam neque
capillos incuturos, nisi de hostibus Saxis ulcif-
cerentur. Mos Germanis antiquus, ut de ip-
sis Tacitus. — crinem barbamque submittere,
nec nisi hoste caso exuere votorum obligatumque
virtuti oris habuit. Hinc illud quod historice
produnt de Majoribus nostris, ralos apparu-
ille infat Sacerdotum.

Capillati. Pars Gothorum inferior, nam
superior Pileati dicta fuit: hæc à sacris, illa à
Repub. Jomandes de reb. Getic. cap. 11.
Elegit namque ex eis (Dicensque ex Gothis)
tunc nobilissimos prædiores viros, quos Theodo-
ricus infirmos, namque quendam & sacella vene-
rari iussit, fecitque sacerdotes, nomen illis Pila-
torum contraxit, ut reor, quia operis capillis
tariis, & quos pileos alio nomine nuncupamus, liza-
bus: reliquam vero gentem Capillatos dicere
iussit, quod nomen Gothicis pro magis sapienter,
addit hodie suis cautionibus remanens. Petrus
Patric in Eclog. Legation. Διεύθε-
λας, αὐτοὶ τῶν Τεταρτῶν ἐπὶ τοῖς Πυλῶ-
σι, οὗτοι γὰρ εἰσι τοῖς αὐτοῖς οἱ πνευματικοί,
πνευματικὸν γὰρ ἀπέχουσιν ἐμπνευσιν, ἰουδαϊσ-
τικῶς δοκῶντες τοῖς αὐτοῖς ὄντας, id est, Deceba-
lus (Rex Dacorum) Legatus ad Trajanum
misit Pileatos dictos: hi enim apud illos sunt
honoriarios. Prius namque Capillatos miserat,
qui apud eos valentes estimati sunt. Cassiod.
lib. 4. form. 49. Omnesque provinciales &
capillati defensoribus, & curialibus Saxis
constituentibus, Theodorus Rex.

¶ Capita.] Pro integris corporibus,
tam hominum quam brutorum: factis no-
tum. Infra sub Caput.

¶ Capitatio.] i. Capitales læte.

¶ Ewanaster. Leta ibidem Anno Regni Regis
Edwardi filii Regis
Edwardi secundus.

De Capitatio non vocetur per Capita, dant
xiii s. iv d.

¶ Ewanaster. Anno Regni Regis Ed-
wardi tertii xxxvii.

De tota villata de communi fine, non vo-
centur per Capita, xiii s. iv d.

¶ Capitatio.] Tributum quod
singulis capitibus imponitur. Vide Fe-
dum.

¶ Capital, Capiale, Capitale, Capita-
lia.] Bona quæcumque mobilia & immobilia.
Propriè tamen ea bonorum pars, que in ani-
malibus consistit, à quorum capitibus, res ip-
sæ

Vide non dif-
ficile lib. 11.
cap. 54.

¶ De Cardinalium nomine, origine, & dignitate.

¶ *Cardinalis, Cardinarius, Cardinalis, Cardinate, & Incardinare*, item *Cardo*.

Cardinalia pro jurisdictione Cardinalisut Clerici de Cardinalia S. Marcelli, & cetera multarum. Radein. lib. 2. cap. 67. pa. 548.

Cardinales dicuntur inter officiales Theodofii, Magistri quidam militum, Praefectus praetorio Arianae dioecesis, Praefectusque Africae, quod hi ceteris illustiores essent. Et in Caffiodor. lib. 7. formul. 31. occurrunt Urbis Romae Principes Cardinales.

Cardines autem vocant Aitrologionem tantum caeli angulos primarios, sed & loca illa e quibus per menses singulos pluviae petuntur indicia; duodecim hunc cardines alios pluviae nuncupant.

Lib. 10. c. 20.

Lib. 4. c. 6.

Lib. 10. c. 25.

Cardo etiam apud Vitruvium legitur pro impage & compage: Cardinalis, & cardinus, pro impago, affixo, annexo. Sic Capreoli cardinibus alius in altum conclusi. Serpi cardinales, Tignum cardinum.

In Ecclesia item perantique sunt haec voces, quas tamen apud Hicronymum haud reperio: licet ipsum fluantur vocentur *Presbyterum Cardinalem*, biretaque & veste ecclesiae insigniant. Non autem ideo dicti *Cardinales* (ut Auctores passim asserunt, hodieque inturri dignitatem: quod praecipui tunc olim essent, & de eorum cardine: sed quod certe alicui Ecclesiae quam *caelum* vocabatur & *cardinem*, imperio client & annexi. Postquam enim Evaristus Pontifex Romanus, crederet An. Dom. 112. Ecclesiam Presbyteris divisisset: & Fabianus Annum circiter 240. urbem totam in 14. regiones distribuisse, iidem 7. constitutus Diaconos (scilicet quibus quilibet regionibus, Diaconum unum) coepere tunc Presbyteri illi & Diaconi, *Cardinales* appellari, eo quod quocunque locorum agerent spatiantur, designate Ecclesiae tanquam cardini inhererent: effect: Nec diffiniri sensu in vita Fabiani apud Damasum, ipsi iidem Diaconi & praedictis regionibus Diaconum regimini appellatur.

Diaconi regionarii.

Cardinem vero per Ecclesiam & parochiam dici, apparet ex Capitul. Carol. ab Anfigio collecti lib. 1. can. 139. *Diaconum in cardine* Epist. 7. ca. 22. *constitutus in urbe Romae, nisi 37. regibus* Et transfertur *dammatus*. Quod a Synodo Romana fuit hic canon in Sylvestro 1. An. Dom. circiter 330. de sumptibus Hen. 1. tum, sic illic legitur. *Presbyter Cardinalis* ca. 6.

nisi 44. regibus non *dammatus*: *Diaconus cardinarius constitutus urbis Romae, nisi 26. damnat*. Quos igitur *Sacerdotes Cardinales* vocat Leo, Decret. Greg. lib. 1. Tit. 24. cap. 2. atque Archiepiscopi curae supponit: Gloss ibidem *Principales* exponit, sed in mar-

gine adjuncta nota: *Sacerdotes* (inquit) *Cardinales* hoc loco, non *urbis tantum Romae*, sed *diarum etiam civitatum primos Sacerdotes* interpretamur: quibus tituli, hoc est, *parochiae committuntur*.

Joseph Vicecomes, Ambrosiani Collegii Doct. de antiq. Baptismi ritibus lib. 1. cap. 29. in fine citat *Beroldum* in Ceremon. M. S. de Sabb. Sancti ubi inquit: Statim Archiepiscopus vadit ad alteram partem fontium, id est, ad orientem, & duo *Cardinales*, id est, *minor Presbyter, & minor Diaconus* intrant fontes, &c. Ibi in margine, *Canonici Ordinaris olim Cardinales appellabatur*.

Duarenus vero locum illum Leonis de iis tantum interpretatur qui in *majori Ecclesia quam cathedralis dicimus, rem divinam simul cum Episcopo suo faciunt, acsi Cardinem* pro Ecclesia cathedrali intelligeret.

Cardinales autem & Cardinarius hic dicta videntur, pro Sacerdote seu Presbytero fixo in aliqua Ecclesia (non transeunte) qualem hodie beneficiatum dicimus & inductum. In eadem etiam sententiam extat in nonnullis exemplaribus, Canon is Concilii Neocesarensis sub Marcello praedecessore Sylvestri circ. An. Dom. celebrati. *Us in eodem loco nec fuerit temporibus baptisterii constitutus, nec Presbyter constitutus Cardinalis: sed si illi Missae fecere maluerit, ab Episcopo necesse Presbyterum postulat*.

Cardinales, cardinales, cardinales constituti, cardinarii, & incardinarii, dixit Gregorius Mag. de eo qui ad ministerium unius Ecclesiae ordinatus, ad aliam deinceps translatum est: vel ut inquit Glossographus, *communicam* Distinct. 72. cap. 5.

Epist. 11. *Interminatus est enim & nobis perisse recitamus, ut Gratianum Ecclesiae Bonifacium Diaconum tunc concederetur Ecclesiae cardinalem, &c. Marco scriptis tibi praegressus, cum necessario diaconum concedendum habuisset licentiam, Diaconum illum (nostri interveniente auctoritate) Ecclesiae tuae, Deo propicio, constituit cardinalem. Prohibuit autem 6. canon* *Gloss. ibid.* Concilii Chalcedonensis, in nullo modo datur alicui locum in Ecclesia, nisi simul & cum loco ordinetur. His igitur feculis haud contra factum est, nisi cupia ab hostibus civitate, aut gravissima urgente necessitudine: quae etiam cessante, ad priorem Ecclesiam revertendum erat. Greg. Regit. lib. 2. Epist. 25.

Propterea te *Joannem ab hostibus captivitate* *Lusitanie civitatis Episcopum* nostrum in *Squiliatana Ecclesia cardinalem* diaconum necesse constituit *faciendum, &c.* Ita tamen ut si civitatem illum hostibus liberam esset, & *Dominus* protegente, ad primum statum contritus revocari, in eam in qua & prius ordinatus est Ecclesiam revertatur. Sin autem praedicta civitas continua captivitate calamitate premittur, in hac quoque nobis *incardinatus est, Ecclesia debet permanere*. Occurrunt pluries in hunc sensum libe ditiones apud Gregorium, scilicet. Regit. lib. 2. Epist. 2, 13, 14. lib. 3. Epist. 14. &c. Re-

De fac. Ecl. ministr. lib. 1. cap. 13.

cap. 5.

Gloss. ibid.

In Ecclesia, & c.

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

ut homo in thesauro

Recentius etiam apud Hincmarum Archiep. Remensem in Flodoardo lib. 3. cap. 21. & 29. lib. 4. cap. 6.

Incardinare.

Sunt vero qui *incardinare* exponunt pro *ordinare*, locum illum Gregorii quem pridem adduximus e lib. 2. Epist. 25. ad hoc accommodantes. Bene autem an mali, tu iudex esto. Vide *incardinare*.

Sed vide si *cardinalis* & *incardinatio* aliud quidpiam nos significant in eodem libro Epist. 81. quam nos supra retulimus.

Ex praedictis liquet tria fuisse *Cardinalium* genera etiam in praefata Ecclesia. Primum *Presbyteros, & Diaconos*: postmodum *Episcopos*. *Cardinalium Presbyterorum, & Diaconorum*, meminere Synodi Romanae sub Sylvestro 1. (qui Pontificatus initio An. Dom. 315.) eorumque unam supra retulimus. Alia antiquior, gradus describens, quibus ex laica persona ad Episcopatum perveniant, eos sic constituit. Ut lector fit 30. ann. Exorcista dies 1. Acolythus ann. 10. Subdiaconus ann. 5. Deinde (inquit) ut ad *Diaconatus* honorem peringeret fixus, *regentibus* 31. *Presbyteris* examen ut esset *Diaconus Cardinalis*, quia & prima *de eorum* constitutus ut *seuere* annis 7. Locum obituum tibi cedo elucidandum. Curabant autem Diaconi *Cardinales* (qui & *regimentarii*) praedictum est, nuncupati sunt pauperes ius regionibus degentes, mortuorumque sepulchra. Presbyteri vero quibus 25. titulos quatuor dioecesis & parochias constituit Marcellus Pontifex operam impendebant circa baptismum & poenitentiam eorum qui convertebantur ex paganis, & circa sepulchra Martyrum. Huc enim spectare censet locum illum Bibliocathari in vita Marcelli. *Episcopus autem Cardinales* primum reperio apud Gregorium, & nomine solum (cujus rationem supra ostendimus) ad ceteris discrepantes.

Non autem Romae permansit aut *Cardinalium* appellatio, aut institutio: sed quod sub eis saeculis se diffudit religio Christiana, eadem penetravit utraque: ut ex epistolis Gregorii animadvertas. Inde Universitas Praenestina in epist. ad Oxoniensem. *Perlevis multis* *Chromacii & historici authenticis, nihil unquam de Cardinalibus usque ad tempus Gregorii Magni, quo tempore Episcopi indifferenter Cardinales dicebantur, & Papa Cardinales in Episcopos promovebat*. Reperitur adhuc igitur *Cardinales* in antiquissimis pluribus Ecclesiis: Ravennati, Aquilensi, Mediolanensi, Pisanis, Beneventana, Compottellana, & (ut exteras taceam) D. Pauli Londoniensi. Non pro facto recentiorum, purpuratis, sed ad antiquorum similitudinem, tenues sarti atque pauperes: saltem si nobilitatis non diffusiles fuerint peregrini. Sunt inquam hodie in Paulina nostrarum Ecclesia *Cardinales* duo: conditionis adeo humilissimi, ut nec locum *inter* majores obtineant Canonici, nec vel primum secundumque inter minores. Ordinati sunt vero clerice ultimi, hic senior, ille junior appellatur, vicari-

os tantum laicos (sic cantorum sex vocant, & pueros choristas 10. post se habentes. Ne tamen propter rei familiaris angustias, defectui tibi sint hi nostri *Cardinales*, agnosce obsecro tenuiorem multo apud ipsum Gregorium; qui in epistola ad Maximianum Episcopum Syracusanum pro Felice Diacono *Cardinali*, ita scribit, Regit. lib. 3. epist. 14. — *sistentiam* *nam qui pietatis munus providentis, in tua Ecclesia Syracusana, eam praediximus cardinalium, &c. sine ut officium Diaconatus expleat, seu certe ut sola ejusdem officii pro sustentanda paupertate sua, commoda consequatur*.

Viburna transego cupreus dicturus. Affluente tandem opibus & potentia Romana Ecclesia; subiecta jam habente omnes Ecclesiae orbis Christianae: confitentium videbatur, quidem etiam ministris, ceteris omnibus antefieri. Praecellit inter hos statim *Cardinalium* coetus, qui Papae semper a consiliis & rebus gerendis, magis atque magis coeperunt clarescere. Perierunt namque ab aevi Caroli Mag. ex quo ea quae convocatis Italiae Episcopis aliquando in Synodis solebant definiti, omisit nunc illis, in *Cardinalium* conclavia vagabatur. Huc etiam facit, quod post schisma a Constantino excitatum, decretum fuerat in Concilio Romano sub Stephano 3. An. Dom. 768. can. 4. *Ut nullus si non Diaconus aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacrum Presbyteratus honorem possit promoveri*. Denique, quid exuto cetero clero, & omnino laicis, summi Pontificis electio ad solos *Cardinales* deducatur. Honoratioris vero ut apud omnes haberetur, Innocentius 4. non solum optimos & dignissimos plurimos in Collegium *Cardinalium* cooptavit; sed & equo vehi eos in publicum, rubroque indito petalo ordinari: utque his insignibus magis forent: ad ceteris cognoscibiles, prohibuit Paulus 2. *Proposita pena* (inquit *Platinus*) *ne quis bivetam coccineam* (ita enim appellatur id capitis tegmen) *prae* *Cardinalis* *ferret*: quibus etiam primo Pontificatus anno (id est 1464.) panem ejusdem coloris dote dedit, quo equos vel mulas ferverent dum equant.

Ordo certe jardu illustris & multis clarior nominibus, adeo ut vix regie cedit dignitate. Notandum enim (at Pontificale Romanum) quod *Cesar* antequam coronetur simplici diademate, sedet post primum *Cardinalium* *Cardinalem*, & si qui Rex addit, sedet tunc post primum *Presbyterum Cardinalem*. Non mirum igitur si Clemangius queratur, *Patriarchas, De corap. lat. Primatus, Archiepiscopales velut infra se postior* *Eccles. cap. 10. despicant* (*Cardinales*) *immo* *se jam ab illis* *superiorem* *propemodum aditari sinant*; quin etiam *Reges ipsos equare contendunt*. Hyperbolicum hoc scuto, egredie depingit. Certe Hieronymus contendit Presbyterum seu Diaconum Urbis Romae, non majorem esse Egubii vel alterius ejusdemque: & Interpret Decret. ad Duarenum citans ait, *Episcopi omnesque civitatis majorem quam Diaconum aut Presbyterum* *Romana*.

R

Romane Ecclesie Cardinalis dignitatem esse. Valuit in contrarium usus, quem arguere nostri non est instituti, fed hithoriam muneris ab origine repetitile.

Relat ut de numero Cardinalium quidpiam dicamus, sed incerta mihi ratio. Alvarus Pelagius lib. 2. de planctu Eccl. Artic. 16. ad Clementium Cardinales (ait) videntur incepisse tempore Pontifici Papæ, qui fuit anno dom. 231. ut dicitur in Cronica: ubi quoque dicitur, quid Marcellus qui fuit andom. 304. constituit quidam Cardinalatus in urbe Roma propter baptizmatu & sepulchra hominum. Addit postea: Cum primò fuerint Cardinales in Romana Ecclesia instituti pauperes erant, Romæ in suis titulis habitantes, & eorum qui erant Episcopi. Videtur 15 mendolæ hic scribi pro 25. nam eo numero Marcellus titulos constituit, ut supra narravimus: & Ecclesiam quam in vita ejus, titulo B. Marcelli dedicatam refert Bibliothecarius, in Decret. Greg. lib. 3. Tit. 4. cap. 2. Presbyteri Cardinales ejusdem tituli nuncupata est; ut titulos illos Cardinales titulos dicatos intelligas; scil. 25.

Anastasis in vita Steph. 3. An. Dom. 768. Hic statuit ut omni Dominico die à 7 Episcopis, Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris obsequantur Missarum solennia, super altare B. Petri celebrarent, & Gloria in excelsis Deo diceretur.

Sigebertus in An. 1085. Hildebrandus qui & Gregorius nunc in extremis positus ad se vocavit unum de 12 Cardinalibus, quem multum diligebat per ceteros, & confessus est, &c. Quid sibi vult duodens hic Cardinalium numerus haud arduor. Post aliquot autem lustra, scil. in schismate circa electionem Alexandri 3. & Victoris Antipapæ, An. Dom. 1159. numerum à Marcello olim institutum, 25. reperio apud Radevium de gest. Freder. 2. lib. 2. capp. 52. & 53. ubi pars utraque sigillatim nominatur: nuntium Cardinalis electores 23. electi duo.

In codice verò quodam MS. circiter An. Dom. 1450. deprehendo Episcopos Cardinales 7. Presbyteros 28. Diaconos 16. In lib. impresso circiter An. 1490. Episcopos Cardinales 7. Presbyteros 33. Diaconos 18. In Provinciali exceptio de Cancellaria Romana, impresso Ludovici A. 1549. Episcopos 7. Presbyteros 28. Diaconos 18. Hoc est, juxta codicem MS. Cardinales 51. juxta lib. vet. ingressum, 58. juxta recentiorum 53. Hodie autem numerari intelligi supra 60. Sed quoniam in MS. exemplari multo distinctius eduntur quam in ceteris, id ne perat subijciendum curavi.

¶ Nomina Cardinalium.

Quia summo Pontifici, i. Christo, in Ecclesia triumphali hierarchice tres Angelorum obsequuntur: ita ad exemplar illius in militanti Ecclesia circa vicarios ipsius tria genera Cardinalium obsequentium ipsi sunt insti-

tuta. De ipsius ergo quot sunt, & qui sunt, & ad quid instituti in principio breviter præmittendum. Numerus ergo ipsorum primordialis est quinquaginta unus, qui in tria genera distinguuntur: quia quidam ipsorum sunt Domini assidentes, ut Episcopi: quidam assistentes, ut Diaconi. Episcopi enim in solemnitatibus sunt Domini Papæ afflores, unde ipsi soli inter alios Cardinales Cathedris ununtur. Presbyterorum verò Cardinalium quilibet suam septimanam fervans, in Missis & horis assistit Domino Papæ. Diaconi verò Cardinales ministeriis insunt, ipsi enim ipsum induunt, & ei circa altare deservunt. Sunt autem Episcopi septem, secundum primitivam Ecclesiam.

Cardinales hebdomadarii.

Episcopi Hostiensis, qui propter Papæ consecrationem dignior est aliis, & pallo utitur. Episcopi Portuensis. Episcopi Pomefrinus. Episcopi Albanensis. Episcopi Suburanus. Episcopi Sabiniensis. Episcopi Tusculanus.

Et isti Episcopi tanquam vicarii Dom. Papæ, in Dominicis diebus & Festivis, & præcipue solemnitatibus, in altari Sancti Salvatoris Lateranensis Ecclesie debent deservire. Presbyteri ergo Cardinales sunt in numero Godwin de 28. qui divisi sunt per numerum septenarium, & residuis quatuor Ecclesiis Patriarchalibus parti initulati. Illi vti sunt intulati ad Ecclesiam S. Petri, viz.

Cardinalis S. Marie Transiberim. Card. S. Gregorii. Card. S. Cecilie Transiberim. Card. S. Anastasie. Card. S. Laurentii in Damaso. Card. S. Marci. Card. S. Martini in monte.

Isti sunt septem alii S. Pauli, qui debent in altari majore deservire.

Card. S. Sabine. Card. S. Priscæ. Card. S. Balbine. Card. S. Nerei & Achilæ. Card. S. Sixti. Card. S. Marcelli. Card. S. Sossanæ.

Isti sunt septem Cardinales Presbyteri Sancti Laurentii, videlicet.

Card. S. Praxedæ. Card. S. Petri ad vincula. Card. S. Laurentii in Lucina. Card. S. Crucis Jerusalem. Card. S. Stephani in monte Celio. Card. S. Joannis & Pauli. Card. S. Quatuor coronatorum.

Isti sunt septem Presbyteri Cardinales Sanctæ Mariæ majoris, viz.

Card.

Card. SS. Apostolorum. Card. S. Ciriaci in tierisima. Card. S. Eusebii. Card. S. Pascecinæ. Card. S. Vitalis. Card. SS. Marcellini & Petri. Card. S. Clementis.

Diaconi Cardinales ad Ministerium Dom. Papæ deputati sunt sexdecim, viz.

Card. S. Marie in Domusponica, & iste est Archidiaconus aliorum. Card. S. Lucie in ceta Palatii juxta Septisolum. Card. S. Maria novæ. Card. SS. Cosmi & Damiani Palatii. Card. S. Gregorii Palatii. Card. S. Mariæ in scola Græca.

Card. S. Mariæ in porticu. Card. S. Nicolai in Carceribus. Card. S. Angeli. Card. S. Eusebii. Card. S. Mariæ in aquaria. Card. S. Mariæ in via lata. Card. S. Agathe. Card. S. Lucie in capis Sabrinæ. Card. S. Eusebii. Card. S. Adriani in fadati.

Desideratur unus in sedecim: scribentis forte incuria prætermittis. Videndus O. nuphrii Panvini liber de Cardinalibus: qui cum mihi nondum obveniret, hæc jejunius exhibui. Vide Cracem de viris Pontificum in Biblioth. Welfim. ubi multa habentur de Orig. & narratione Cardinalium.

Ex Descriptione Urbis Romæ, uti vulgo Rome habetur.

Questa voce Cardinalis non significa altro, che, Presbyteri Principali, che Altissime Celsi Porte vocantur Cardines, veniente inde venientes appellatur Cardinali, translatus est in Parochia in qua erant plures Clerici, is qui ceteris præerat in eâ Parochia, & qui tunc suberat Episcopo, appellabatur Presbyter Cardinalis, & isti convertebantur, habebat curam animarum & erat Presbyter Cardinalis.

Questa voce come è verisimile debbe essere stata trovata al tempo di Hegorio Papa 150. anni dopo Christo, nel qual tempo furono posti più Preti alle Parochie & distinti in gradi, onde trovata l'officio, è necessario che fosse trovata la voce, la prima menzione della voce Cardinale fu al tempo di San Silvestro 300. anni dopo Christo, come pare nel Synodo fatto in Roma sotto San Silvestro.

Questa voce Cardinale hoggi è cominciata a trè gradi, Preti, Diaconi, Vescovi, prima fu dato a Preti soli, l'officio de' quali in quel tempo era in particolare, haver cura del Battesimo & Sepoltura de' fedeli, in che gl'altri Preti non si potevano intramettere, come si vede in Anastasio Bibliothecario nella vita di Papa Marcello, nel resto gl' altri Preti erano parati nel predicare, nel ministrare gli Sacramenti fuori che il Battesimo, come bô detto) nel assistere al Papa, nell' essere mandati Legati, & questo inanzi Constantino. Dopo Constantino cominciò gl' Preti Cardinali ad havere non solo che più di prerogativa sopra gli altri Preti non Cardinali, & lasciarono, mancata l'occasione per la pace data alla Chiesa, quella cura particolare della Sepoltura & Battesimo. Mâ essi soli andarono in Legazione, & di essi soli per lo più si facevano gl' Papi, & havevano sopra i Preti & Clerici della loro Parochia Giurisdizione. Questa continuò 600. anni fin a Greg. 7. nel qual

tempo siccome per l'abolitione del Imperatore, del resto del Clero, & Popolo dall' electione crebbe quella di Cardinali per essere soli essi per fare il Papa, & per non si fare per l'ordinario Papa fuori del ordine loro & per cominciare a mantenere la dignità loro, non bastando a molti l'entrata di titoli, cominciò ad havere in commendam beneficii semplici, commicati, archiepiscopati & simili. A questi quando si davano Vescovati vacarono le dignità di Cardinalato come inferiori, poi fatti Vescovi cominciò ad havere in grata di potere ricevere la nominatione sola lasciando il titolo di Preti, chiamandoli S. R. E. Cardines senza titolo, mà Cardinales in Ecclesia Dei. Al tempo di Alessandro 3. dopo fatti Vescovi, vedendo che l'essere Cardinali importava per il Pontificato & per intervenire di electione cominciò a ricevere i titoli, offre Vescovi di luogo & Cardinali di Roma insieme con questi a sovvenire perche Roma, Vescovo era fatto Cardinale, che questo ripetuto a desiderare di grado, ma se il Cardinale era fatto Vescovo riteneva l'uno, & l'altro, in Progresso di tempo cominciando gl' Vescovi a desiderare d'essere Cardinali, si ritrovò modo de' fare Cardinali non Preti, che questo non si poteva, mà Cardinali Vescovi & questo fino a Bonifacio 8. che la Corte poi andò in Avignone & rai si cominciò a concedere ogni cosa sopra gli Vescovi, Card. Preti, Card. Diaconi, che erano Vescovi, dare a Card. Vescovati & Abbatie in Commenda & più di una, & con questa occasione gli Cardinali cominciò a procedere a gli Vescovi che erano Vescovi come gl'altri, havevano di più l'essere Cardinali di Roma, la quale precedenza non cominciò assolutamente se non in Avignone. De' Card. Diaconi. I Card. Diaconi anticamente per ordine erano sette, gl' Diaconi instituiti da gl' A.

R 2 pag.

Erigit in carro palam, paloque draconem
Implicat, ut possit proci hinc atque inde celeriter
Quem super aurata volucer Jovis imminet aë.

Descriptionem integram accipies in *Sten-*
davis, quod vide. Sed iterum Armonianus
lib. 12. de Othone victor.

Carvus quo reprobus excrevit Ovis draconem,
Quem super auratis aquilam suspenderit, etc.
Cognit innumeris in se festive seculis, etc.

¶ *Carropera*. ¶ *Carri* opera. Servitus
que carris & plaustris perficitur; ut *man-*
opera, quæ manuum operâ Marculf. lib. 2.
formula 36. à Bignonio restituta; & Linden-
brog. Formul. folen. 61. — *nullam functionem*
aut redditu terre, vel piscinarum, aut agrari-
um, aut carropera, aut quodcumque dici possit
exinde sive nec huius, nec tui posteritas, nobis
nec hereditibus nostris non debeant. Admuni-
ciatio Carol. R. apud Pilsas cap. 29. huc à
Bignonio citata, *Ut illi coloni tam silesiales quam*
& Ecclesiasticæ, qui sicut in piscariis continetur,
& ipsi non denegant, carropera & manopera ex
antiqua consuetudine debeant, & marilium &
alia quoque carricare, que illi non placent,
relinqueant: quoniam ad hoc in illis antiquis tempo-
ribus fortè murgula non tradebatur, que tempo-
re avi ad domum & patris nostri strata capie-
bat & de manopere in scuria battere noluit, quousque
illius carricare precipitur & sive illa differen-
tia carceris, & quousque ei de opera manopere
quando illam facere debet, & precipitur famuli-
ter, sive illa differentia faciant. Apud An-
gustum Capitul. lib. 1. cap. 81. *carraia* opera.
¶ *Carvacha*. ¶ *Navis* genus. Vide su-
pra Carrociun, infra Carvaca.

¶ *Carfasmation*. ¶ *Puer eunuchus*, seu
spado Luitprand. Hist. lib. 6. cap. 3. Ostrui
autem lorica optima 9. scuta optima cum bullis
deauratis 7. Sc. quatuor carfasmatione, Impe-
ratori nominatis omnibus preciosiora. Carfasma-
tionem autem Græci vocant, amputatis viribus
& virga, puerum eunuchum, quos *Vendimenses*
mercatores ob immensum lucrum facere solent,
& in Hispaniam ducere. Annon ab Ital. gar-
zone, Gal. garson pro pueris?

¶ *Carvus*, *Carvagium*, & *Carvaca*, *Ca-*
rucata, *Carucagium*. ¶ *Carnie* Gallis, la-
tino-barbare caruacatum: eoque sensu oc-
currit sepiissime apud forenses caruca, licet
Romani veteres hoc (duplici & conscripto) usi
sint tantum pro carvo seu plaustra. Magna
Chart. cap. 5. Cujus reddat heredi cum ad
plenam ætatem pervenerit, terram suam
totam insuflantur carucis, & omnibus aliis
rebus.

Carvus fuit potius carucata terra, est ex-
portio que ad unius aratri operam designatur,
a *ploughland*; Matthæo Paris bida Gilda in
Epist. pag. Illi ad sua remaneantibus, emen-

gunt certatim de carrucis quibus suis trau-

Seyniam vallem accitit. Heyl. Sab. pag. 227.
pro navibus. Exolete jam penè inter nostras
sunt hæc voces: florent autem apud Hi-
bericos (saltem mihi notiores) occiduos.
Connaciam enim in Comitatus hos in Baro-
nias, eademque in carucatu dissepunt: plus
minus, 120. acras continentes. Qui numerus
de his etiam majoribus portor aliquando fu-
isse videtur, & Domedilio frequenter: va-
rius tamen prout folium levius fuerit aut ope-
rosius. Audi cinctum quemdam Cethegum
in MS. Malmesburiens. cenobii; Carucata
terre dicitur quantum araturum arare possit in
sestimali tempore: & carco caret, qui decido
dividit; & inde caruca, i. aratrium, quia cur-
rendo dividit terram.

Anno MCC. facta est pax inter Johanne-
m Regem Angliæ, & P. Regem Franciæ, &c.
Et mutavit Regi Franciæ xxx millia marca-
rum, pro quibus collectum est Carvagium in
Angliâ, scilicet iii s. pro quolibet aratro. Ex
Registro Prioratus de Dunstaple in lib. Cot-
ton.

— Insuper concesserunt / seil. Cantuar.
Archiep. cum Episcopis & Abbatibus suffra-
ganeis ei Carvagium, scilicet dimid. marcam
de lingulis Carucis dominicis, & ii s. de lingulis
Carucis tenementum suorum. Ibid. in anno 1224
fol. 22. a.

Abbas de Rouceffria pectus versus Albe-
dard de Basingburn & Carnatus terre & a.
bovatæ terre cum pertinentiis, in Brigg-
ford, ut jus Ecclesiæ lux, de quibus quilibet
Carnatus terre continet in se octo bovatæ
terre mensuratas. Placita apud Westm. coram
R. de Lexington, (Sc.) Termino Pasche 27. H.
fol. 22. a.

3. Robertus de Constatubularius dedit nobis in per-
petuum elemosinam totum dominium suum
de Thorsflethorpe, (&c.) Unde octo Carucata fa-
ciunt feodum unius militis (&c.) Ex Registro
Abbatie de Melfa in Con. Ebor. fol. 11.

Herbertus de S. Dunino dedit nobis in li-
beram elemosinam tres bovatæ terræ in Rudli.
Reddito inde sibi & hereditibus suis annuatim
per unam bovatæ xii d. & faciendo forficem
servitium quantum pertinet ad unam bovatæ
unde 48. carucata faciunt feodum unius
militis. Ibidem folio 13 b.

Thomæ (in Con. Ebor.) Hunfridus de
Voyt tenet eandem villam pro duabus caru-
catis terræ, unde xii faciunt feodum (&c.)
Lib. Feod. Mil. 2.4. E. 1. fol. 96.

Ego Hugo de Lelai dedit Rogero Pictorensi
& sive de filie meæ uxori suæ, totam medie-
tatem ville de Banton (&c.) faciendo inde
servitium, quantum pertinet ad duas caruca-
tas terræ. Unde xvi. carucate, terre faci-
unt feodum unius militis. Huius testibus Ro-
bertus Vassallus, Melgerus Vassallus (&c.) sans
date. Ex evidentiis Thomæ Marham de Ma-
rham, in Con. Ebor. militis.

Carvagium, alias carvagium, est tribuni
genus quod lingulis aratris, communi regni
Concilio imponitur. Rosseff. MS. fol. 128.
sub

Carvagium.

An. Dom. 1224. 8. Hen. 3. Hoc anno Domi-
no Regi pro magnis laboribus suis & expensis,
tam à Prelatis, quam à laicis, concessum est per
totam Angliam carvagium de qualibet scilicet
caruca duo solidi. Ex Mat. Paris in 19 vel 20
Hen. 3. sub An. 1235. Eodem tempore cepit
Rex carvagium, scilicet duas marcas de caruca
ad maritagium foris sue Isabelle. In privi-
legiorum chartis multi immunes fiunt ab hoc
tributo; quod forenses sic expriment: Qui-
bus à carvagio seu carucagio, id est, cum Dom.
Rex tallaverit totam terram suam per carucas.
Romani coloniarum vocant.

¶ *Caſa*, *caſata*, *caſamentum*, *caſati*,
caſatus, *caſarii*, *caſales*, &c. ¶ *Caſa* non
solum de tugurio, ut Virgil. — atque humiles
habitare caſas: sed juxta Ital. & Hispan.
pro omni ædificio, etiam palatio, Regia, basilica,
atque ipsa in eisdem familia. Longobard. lib.
2. Tit. 17. l. 1. Alter Regis post festum
& concessit filiis ad gubernandum curtes aut caſa
Regi. Passim his feculis: & *Caſa Dei* pro
Ecclesia, & cenobio. Concil. Constantien.
An. 860. volumus ut Ecclesiæ & caſa Dei, &
Episcopi — mundeburden & bonorem habeant,
Longob. 1. Tit. 18. l. 1. Si caſam cuiusquam
blataverint, aut res earum tulerint qui eam in
palatio tenent.

Caſa Dei.

Selden Hæmela
Deum p. 52.

¶ *Caſata* Habitaculum cum terra idonea ad
unam familiam alendam, alias caſamentum.
Saxonibus nostris Hida. Bedæ, familia. Li-
quet ex collatis Authoribus. Florent. Wig-
gore. in An. 1008. Rex Anglorum Eshelredus
de 310. caſatis, trierum: de novem vero lori-
cam & caſidem fieri præcepit. Idem totidem
verbis Hovendenus: at medius inter utrum-
que Huntingtonius: Feci (inquit) Rex parari
per totam Angliam ex 310. bidis, unam novem:
& ex octo bidis, loriam & galeam. Hida autem
Anglicè vocatur terra unius atrici culture
sufficiens per annum. Præter hoc uni familie
alende designabant: ideo Beda familiam vo-
cat, ut infra in Hida. Concil. Clavthovenf.
circiter An. Dom. 860. Placuit mihi dñe
lardo Dei gratia Archiepiscopi, & Cynethrici
Abbatissæ (de Cotham) quatenus ipsa Cyn-
ethrica in regione Cancia daret unum per commu-
tationem sepe præfati Cenobii, terram 110. man-
sionum: 60. caſatas, viz. in loco qui dicitur
Fleat, & 30. in loco qui dicitur Tindham, in
tertio quoque loco qui dicitur Crogæ emelina, 20.
Quas scilicet terras olim Rex Offa filii viventi con-
scribere fecit. Planè offendit caſatam, terram
esse unius mansionis: nam alterum altero elu-
cidat, & mansionum numerum in caſatorem
redintegrat. Charta Edgari Regis Ecclesiæ
Eliensis. Sed à secretis nostris Athelwaldus
Dei amator, doctus Winton Croicatis fignus,
datis nobis 60. caſatis in villa que ab incitis
Harringæ mancipatur, mutaverit locum præ-
dictum cum appendiciis. Lib. Ramel. Sect. 197.
Seminus acceptarius dedit unam viginti terra
in Slepe, & unam Caſatam.

¶ Peripicue jam videtur, quod in Leptinenſi
Concil. An. 745. & in Capitular. lib. 5.

Can. 3. sibi vult: de unaque caſata, solidus
unus: Etiam in Constitut. Caroli Mag. ca.
13. de 50. caſatis fol. 1. neque enim blivus
in Notis ad primum, nec Amerpachius
ad locum posteriorem satis, nec elucidat-
runt.

Reperio autem in Charta Sigierici Archiep.
Cantuar. confecta An. Dom. 996. Alfrunam
quandam dedisse monasterio Hamtune in Co-
mitatu Stafford. xxx. iugera caſatorem: atque
hæc ibidem 12 villas comprehendere defesti-
buntur.

¶ *Caſamentum*. Idem quod Caſata, Territo-
rium vassalli, tenementum. Papias verò: Ca-
ſamentum agreste habitaculum patris, harindi-
nibus, virgulisque contextum, quibus possint ru-
ri & ei Frigori. Planetugurium Hibernicum.
Sed rem ab Ivone Episc. Carnotens. Epist.
173. cognosce: ubi sic casus est. Ivo miles
quidam Hugonis Vicecomitis Carnotens. terram
ab eodem Hugone habuit in feudum,
quam invadens Rotomac Comes Ivonem in-
carcerat, & munitionem coepit ibidem edificare,
postquam Hugo filii proprietarius, crucem
suscepit. Super his conquestus Hugo,
tutionem Ecclesiæ implorat. Respondit autem
est à Clericis, ut inquit Ivo Episc. Novum
esse institutum de iustitie Ecclesiasticæ im-
pendenda rebus militum Hierosolymam profici-
sentium, neque sive unum hoc tutis ad sola
pertinet proprietates eorum, an etiam pertineat
ad caſamenta eorum, que tenent potentes ho-
mines, se & sua fortitudine sua defendentes.
Proprietatem hæc vocat, quod nos dominium:
caſamentum, quod alii beneficium, nos tene-
mentum. Idem Epist. 284. de caſamento Car-
notens. Episc. S. Bernardus (à Jureto ci-
tatur) Epist. 39. — de caſamento quad rene-
ti, bonagium quod debetur, reverent ei (E-
piscopo) & homiliter affertur. Vide apud
Ivonen Decretor. par. 12. cap. 76. formant
fidelitatis pro caſamento faciente è Ful-
berti descriptum, & apud Jurel ad Epist.
173. Rob. de Monte in Append. ad Sieg.
An. 1161. — tunc Caſtrum erat de Caſamento
tugurium filii Suppliori de Ambasia, quod re-
tinebat de Comit. Theobaldo: caput autem sui lo-
naris, seil. Ambasia, tenebat de Rege Hen-
rico.

v. ad marginem fol. 549 col. 1.

¶ *Alberius* Tonaldu concessit monachi S.
Cypriani omnem decimam, que ad eum per-
tinebat in omni parochia de Melfis, in pro-
prio seu in Caraceno (&c.) Les preures de
l'Épist. des Comtes de Poitiers (&c.) p. 347.

¶ *Caſati* & *Caſati* dicuntur qui caſam pos-
sident: tam liberi quam servi, vassalli coloni-
ci. Eorum plures continet Beneficium, seu
feudum militare. Capitular. lib. 3. cap. 80.
Missi nostri diligenter inquirent qui missi
quique de beneficio habent, & quos homines ca-
ſatos in isto beneficio. Lib. 5. cap. 136. vassali
dominus de caſati 200. mediam libram (do-
net in elemosinam) de caſati 100. fol. 5.
de 50. unam 1. & faciatis biduatis & eorum
homines, & terram caſati.

Comes Commerciorum. Qui negotia & commercia curabat.

Comes siliquariorum. Qui pondera & mensuras rerum inlatarum curabat.

Comites metallorum. Procuratores metallorum.

Comes formarum. Qui reparandis aquæ-ductuum formis studebat.

Comes riparium & *alvei Tiberis*, & *cloacarium*. Qui tuendas purgandasque has curabat.

Comes portus, scil. Ostiensis. Qui eidem
præfuit.

Comes horreorum. Eorum & pistrini Principis curator. Vide formulas ad supradictorum Comitum munera pertinentes, apud Caffiod. Variar. lib. 3, 4, 5, 6, 7, &c.

Merabant autem hi omnes super terra, alii similiter super mari, quorum præcipuus πρωτοκόμος; in inferiori Imperio nuncupatus est. Codinus in Official. Constant. τὸ πρῶτον πρωτοκόμι· Σαλμοῦσιν ἐστίν, &c. i. Protocomici vel primi Comitiz administratione ma-

ritus vel primi Comitatus administratio ma-
rina est. Hic igitur omnium Comitum primus
est qui in classe sunt Imperatoria.

Hæc *Comitum* genera è Notitia Imperialis Caffiodoro, Codino, Juris Scriptoribus, aliiſque (è ubique) habentis concinnatiſſime. Indicant autem nomen *Comes*, non ſemper honorarium fuiſſe, ſed de magiſtratu ſæpe in ſerious, ſed de miniſteriis inſimi præſectis dictum. Præſectum patet ſignificare. *Εὐχαι*; *χαῖναι*, *ἀρχαί*, *ἀρχαί*, & *Συδας* *πατ' ἀρχαί*, i. *Comes*, *Princeps*, *Dux*, *Princeps* *pat' ἀρχαί*. Dictum fine dubio de Provincialibus *Comitibus*, qui populum & judiciaria potestate gubernabant, & armata manu neceſſariorum, ſed à Præſidibus provincialium differentiſſime, quæ hi tantum civiles eſſent magiſtratus. A *Comitibus* illis, inferiorum ætatis *Comites* initium ſumere, qui in ſuis inter præſectos provinciarum, civilem juſtitiam armorum trepidè adminiſtrabant.

Comes pro Fu-
dice.

Sæpè tamen *Comes* dicitur pro iudice simpliciter; & in LL. Ripuar. Tit. 55. §. 1. pro iudice fiscali. *Si quis iudicem fificalem quem Comitum vocant interfecerit*. Papiniano verò pro afflores iudicis, quod ad Consularia secula referendum cenſeo; nec male ad præficos Germanorum *Comites* (de quibus Tacitus.

Comitatus.

Comitiva, est dignitas & munus *Comitis*, inferioribus *Comitatus*. Vox Cassiodoro frequens.

Comixenilis.

Comitatenses; qui in *Comitatu* Imperatoris, i. in Aula degabant. *Legiones comitatenses*; quæ à *Comitatu* erant. *Satellitium*. Crebrò in Notit. Imp. Vide *Palatinus*.

De Comitibus inferiorum etatum.

Ex more Imperii, *Comitem* appellabant
Galli, Itali, Hispani, quem ad regendam ur-

ben aliquam vel territorium, Reges è comitatu suo auferunt Iudicem; ipsique inde territorium auget munus *Comitatus*. Sic apud Greg. Turon. mox post 5. seculum, (*Comites Avernani, Canes Arrelati, Comes Altifloridi, Comes Turoni*. *Er Hist. lib. 4. cap. 13. Firmum* (inquit) *è comitatu urbis (Averni) abegit, cap. 36. Papius hujus municipii (Altiflorentis) comitatum regebat.*

Comites autem apud Germanos vocat Tacitus, qui Principibus juræ per pagos & vicus redduntur à comitatu erant, & tanquam afflorent. Centeni (inquit) singulis ex plebe comites confilium sumunt & auctoritas addunt. Gradus quædamque & ipse comitatus habet, judioque eius quærent flectitur. Exspertum enim hinc comites: legationibus, & minoribus ornantur. Hæc fædum ille, & à more Imperii non aliena, cujus fortè intuitu, vocabulis comes & comitatus usus est, vel proprietatem latini ferimus insecutus. Germani autem non ut aliae gentes suum vulgare à Latino deflexere. Sed patrum magnitatis appellationem admirantes,

iudicem, quem alii *Comitem*, ipsi *Sicrie*, recentius *Cræti*nuncupantur. Huiusmodi vero iudicem, singule urbes et regiones ab Imperatore vel Regebus datum, accipere, unde Sebast. Munsterus *Gomonia*. lib. 3. cap. 20. Sic tunc (inquit) *Comitis plena fuit Comitibus*, inter quos quidem erant *Lugdunensis*, i. regionum comites, quidam *Marggenses*, i. certarum marcarum fide ditissimum Comies, alii *Burgorum Comites* quos *Burgavicos* appellamus, & alii *Cenitenses* quos vulgo in Germania vocamus *Congraturos*. Et mox, *Nomen Comitatus fecundum veterem Germaniam linguis significatur*. Hec ille. Speculum Saxonicæ. c. 6. §. 5. *Imperator quia in omnibus locis iudicare potest, idcirco illustris*, i. Principis confecti armistis, vexillaque feudalibus, & Comitibus pre-finitur, i. feudatarij. Quos autem Tacitus *Comites* vocat, eodem inferioribus *Pares* dicto censo, ut in hoc vocabulo monstrabimus. V. originem et officium *Comitis* à Spartiano in Adriano. Con. to. 2. p. 2. fol.

502. c.

Munus igitur illius *Comitatus* iudicarij fuit; vim et injuriam prohibere, latrocinia compescere, pacem regiam, non solum legum tramite, fed armis etiam promovere jura regis et vegetalia curare, colligere, sicut inferre. Præsidabat autem fori *Comitatus*, non solum, fed adjunctus Episcopo. *Ill. Eadgerici* cap. 5. *ILL. Cantab.* par. 2. c. 17. Sic *Amariah* Pontifex et *Zebadiah* duo populi inter ifrasidas 2. *Chron.* cap. 19. i. hic ut jus divinum, ille ut humanum diceret, alterque alteri auxilio efficit et concilio : Præsertim Episcopus *Comitatus* nam in hunc illi animadvertere sepe liceat, sed et errantem cohibere. Idem igitur utriusque territorium, et jurisdictionis terminus. Aderant præterea *Comitum* iudicis alias *Rachinburgii*, alias *Scabini*, apud nos liberos Tenentes, et Barones *Comitatus*, de quibus suis locis sigillatim. De causis verò magnatum, et

Comes apud
nostrates.
Hist. Eccl. l. 4
c. 4. & l. 5. c.
4. & 15.

& potentiorum, non cogovisti comitum, nam hæc ad aulam regiam deferenda. Pauperum tantummodo & minorum potentiorum iudicabatur Longobard. lib. 2. Tit. 45. l. 1. & Capitular. lib. 3. cap. 77. faneum est. Hinc & Iohannes noster hoc prohibuit, debuit aut injuriarum actiones in Comitatu intendere, ite relligante valor non fit minor 40. fol. Similitur & in aliis curiis rusticis quo tamen de jure prædiorum fuit feodi, indefinite cognoscant. Hæc perfuntorie, de officio Comitum, quod uberrime conficit ex Antiq. legibus & Speculo Saxonia. Videnda etiam sunt quæ ex notitiis. Hieronymus Bignonius ad Marculph. lib. 1. cap. 8. &c.

Reperitur (apud Bedam) cum in Britannia nostra, tunc in Hibernia Comitis. Et An. Dom. 700. est in titulo folio, ex Domum rogo; vel urbe aliquā & diceci in regnes, non liquet. Danti videtur Comitis omni lin dissi, qui in consorcio Regis militabat ductores. Ideo in An. 871. Afer Menevencis, Author coarctatus, nunc eodem Comitis. nunc Duces belii appellavit. Certum autem est Anglo-Saxones illi avo Comitis titulum cur præfatura tunc aliquis aut regionis, conjunxisset, etiam non distributo adhuc regno (quod Aluredo attributum est) in Comitatus. Meminit enim ibidem Author ille Ethelwulf Beavrocensis Page-Comitis. Et in An. 860. Offici Hantmencensis Comitis. Et in An. 868. Ethelredi Gaurum Comitis. Habentur & multo antequam inter testes Charle Athel-

716. *Egga* Comes Lincoln. Lencius Comes
Leccifries, &c. Sed fluctuans adhuc appella-
tio nec recepta passim ab Authoribus nostris
In libro enim fundationis Wigorniensis Ec-
clesiae plurimae illius feculi habentur Chartae;
non mediocri tertium multitudine (ut tunc
moris erat) insignite: quae Regum, Regu-
lorum, subregulorum, Principum, Ducum,
ministorumque regionum, titulo decorantur,
nec tamen inter omnes, quis se *Comites* ap-
pellavit.

Comitum igitur nostrorum origo, à Saxo-
num *Grevis* & *Aldermanni* effluxit: quibus
Latini interpretes, ob muneric & eminentia
similitudinem, nunc Principis & Ducis, ul-
tatiùs tandem *Comitem* appellationem (ut Da-
ni postea *Eorle*) indider. Sed hi ipsi inter-
pretes *Heretobium* (quod *Ducem* & *præfektum*
exercitus propriè signifiçat) *Comitem* etiàm
(ut in Wigornien codice) sæpe verbabant.
Vide suis locis *Greve*, *Aldermannus*, *Eorle*,
Heretobius.

Comites Juris
periti, & tem-
porarii.

is. Erant denique sub his seculis *Comites*, summi prorsus sui Comitatus Iusticiarii, & (ut iudicibus expedit) legum idem scientia eruditissimi. Nec perpetui tunc quidem magistratus, sed vel ad certum tempus (ut Romani illi apud Cassiodorum *per indictionem* :) vel ad placitum Regis, locum possidentes. Greg. Turon. lib. 5. c. 36. *Maclariis diu in ipsa urbe usque comitatus, quo officio expleto, Ecclesie sociantur*

Lib. 4. cap. 34. *Adve feparetu fomat*, a Cemitatit Palladium, *Armenia regibus* offi. *Reparatus* ceru Comitatus armatus. Lib. 4. cap. 38. *Nectius* a Comitatu Armeni *folomat* ducatur a Rege expetit. Hinc *Eneides* apud eundem, ut aliis *Euxynii*, *Euxynio*, &c. Male uultu officium gerentes excedit eundem Longobard lib. 2. Tit. 47. l. 1. & Capitular. lib. 3. cap. 11. Nec aliter inter Saxones nobis, ut liquet ex Affero Menefene, ubi *Comites* perperam iudicantes fic alioquin *Rex Aluredus*. *Suappter* ex tota uia pofitum munifera que baluati iufu dimittati: qui fapientie ftudiu malis decore dare, ut ftudui inquit. *Quibus* cerbis (inquit Afferus) perterris *Comites* & *Præpofiti*, ut æquatis defende ftudium totu cerbis fe deprenehere: — malentes iufum difciple nam quam labore difcere, quam pofitum munifera dimittere.

Bene autem sē in officio continentes, rari-
us tandem ejiciuntur, & inferioribus seculis
in patriam avitumque munus succedunt saepe
filii, sed indulgente hoc gratia Principis, non
jure: nam & alias alii substituantur. Hun-
tingtoniensis in An. 13. Eduardi Confess.
Mortuo Swardo Comite, *quis Waltes filius
ejus adus parvulus erat, datus est Consilarius
(i. Comitatus) ejus Testio filio Godwini Consu-
li. Hoced. in An. 1053. Sepultus est God-
winus, ejus Ducatum suscepit filius ejus Ha-
roldus, & ejus Comitatus datus est Algaro Leo-
frici Comitis filio.*

Feudalcapud Germanos coeperunt ferre.
Comitiva & iulistrum munera flos Othonibus
hoc est, flos fine dimicant: apud Godolphum
vero flos excellit Merovingi filius. Torpente
enim jam splendore regio, potentiores quidam
habe inuadent hereditarie: & licet à Car-
rolino postea Principibus ejeti plerique ef-
fere, nonnulli tamen longe in confinis diffusi
impune retinebant. Loysfave de Seign Cap-
5. pag. 107. Demum Hugo Capetus cum
adeptum novorum regum novis bene-
ficiis fastidire fatigaret; *Ducatus & Comes*
in illius regni obsequia in feudo reci-
nenda magnificat, honoris ergo ad illu-
men subleuante. Quo cunctis exemplo Gui-
clmus I. noui utique apud Anglos regni fun-
damenta ponens; commilitones suos feudali-
bus exornauit dignitatibus: forte etiam aliis
tribus quibus aëvo Saxonom. Nam effu-
git iam videtur munus Heretichis *Comitatus*, in
munus ipsius *Comiti*.

Comites fidei
hereditarii.

Comitis sliper-
idum.

& potentiorum, non cogovisti comitum, nam hæc ad aulam regiam deferenda. Pauperum tantummodo & minorum potentiorum iudicabatur Longobard. lib. 2. Tit. 45. l. 1. & Capitular. lib. 3. cap. 77. faneum est. Hinc & Iohannes noster hoc verbo prohibuit, debuit aut injuriarum actiones in Comitatu intendere, ite relligante valor non fit minor 40. fol. Similitur & in aliis curiis rusticis quo tamen de jure prædiorum fuit feodi, indefinite cognoscant. Hæc perfuntorie, de officio Comitum, quod uberrime conficit ex Antiquæ legibus & Speculo Saxonia. Videnda etiam sunt quæ ex notitiis. Hieronymus Bignonius ad Marculph. lib. 1. cap. 8. &c.

Reperitur (apud Bedam) cum in Britannia nostra, tunc in Hibernia Comitis. An. Dom. 700. est in titulo folio, ex Domum rore; vel urbe aliqui & diceci in regnes, non liquet. Danti videtur Comitis omni lin dissi, qui in consorcio Regis militabat ductores. Ideo in An. 871. Ater Menevencis, Author coarctatus, nunc eodem Comitis. nunc Duces belii appellavit. Certum autem est Anglo-Saxones illi avo Comitis titulum cur praefatura tunc aliquis aut regionis, conjurasse, etiam non distributo adhuc regno. (quod Aluredo attributum est) in Comitis. Meminit enim ibidem Author ille Ethelwulf Beavrocensis Page-Comitis. Et in An. 860. Offici Hantmencis Comitis. Et in An. 868. Ethelredi Gaurum Comitis. Habentur & multo antequam inter testes Charle Athel-

716. *Egga* Comes Lincoln. Lencius Comes
Leccifries, &c. Sed fluctuans adhuc appella-
tio nec recepta passim ab Authoribus nostris
In libro enim foundationis Wigorniensis Ec-
clesiae plurimae illius seculi habentur Chartae;
non mediocri tertium multitudine (ut tunc
moris erat) insignite: quise Regum, Regu-
lorum, subregulorum, Principum, Ducum,
ministorumque regionum, titulo decorantur,
nec tamen inter omnes, quis se *Comites* ap-
pellavit.

Comitum igitur nostrorum origo, à Saxo-
num *Grevis* & *Aldermanni* effluxit: quibus
Latini interpretes, ob muneric & eminentia
similitudinem, nunc Principis & Ducis, ul-
tatiùs tandem *Comitem* appellationem (ut Da-
ni postea *Eorle*) indider. Sed hi ipsi inter-
pretes *Heretobium* (quod *Ducem* & *præfektum*
exercitus propriè signifiçat) *Comitem* etiàm
(ut in Wigornien codice) sæpe verbeant.
Vide suis locis *Greve*, *Aldermannus*, *Eorle*,
Heretobius.

is. Erant denique sub his seculis *Comites*, summi prorsus sui Comitatus Justiciarii, & (ut iudicibus expedit) legum idem scientia eruditissimi. Nec perpetui tunc quidem magistratus, sed vel ad certum tempus (ut Romani illi apud Cassiodorum *per indictionem* :) vel ad placitum Regis, locum possidentes. Greg. Turon. lib. 5. c. 36. *Maclariis diu in ipsa urbe usque comitatus, quo officio expleto, Ecclesie sociantur*

Lib. 4. cap. 34. *Adve feparetu fomat* a Cemitatit Palladium, *Armenia regibus* offi. *Reparatus* ceru Comitatus armatus. Lib. 4. cap. 18. *Nectus* a Comitatu Armena *folmanus* ducatur a Rege expetit. Hinc *Exequus* apud eundem, ut aliis *Exorful*, *Exequus*, &c. Male uultu officium gerentes excedit enim Longobard lib. 2. Tit. 47. l. 1. & Capitular. lib. 3. cap. 11. Nec aliter inter Saxones nobis, ut liquet ex Affero Menefene, ubi *Comites* perperam iudicantes fic alioquin *Rex* Aluredus. *Suappter* ex tota uia poftegratum minifteria que baluati uia dimittantur: qui fapientia ftudii malis decore ducere, ut ftuduiis impet. *Quibus* cerbis (inquit Afferus) perterris *Comites* & *Præpofiti*, ut æquatis defende ftudium totis cerbis fe digne nienterent: *maluente* uoluntati comitum quam labore dicere, quam poftegratum minifteria dimittere.

Bene autem sē in officio continentes, rari-
us tandem ejiciuntur, & inferioribus seculis
in patriam avitumque munus succedunt saepe
filii, sed indulgente hoc gratia Principis, non
jure: nam & alias alii substituantur. Hun-
tingtoniensis in An. 13. Eduardi Confess.
Mortuo Swardo Comite, *quis Waltes filius
ejus datus parvulus erat, datus est Consiliarius
(i. Comitatus) ejus Testio filio Godwini Consu-
lii. Hocedon. in An. 1053. Sepultus est God-
winus, ejus Ducatum suscepit filius ejus Ha-
roldus, & ejus Comitatus datus est Algaro Leo-
frici Comitis filio.*

Feudalcapud Germanos coeperunt ferre.
Comitiva & iulistrum munera flos Othonibus
hoc est, flos fine dimicant scilicet: apud Godofredum
vero flos excellit Merovingi filius. Torpente
enim jam splendore regio, potentiores quidam
habe inuadent hereditarie: & licet à Carolis
postea Principibus eieci perique efflu-
ere, nonnulli tamen longe in confinis diffusi
impune retinebant. Loysfave de Seign Capet
p. pag. 107. Demum Hugo Capetus cum
adeptum novorum regum novis benevo-
lentis fustile fatigaret; *Ducatus & Comes*
in illius regni obsequia in feudo reci-
pienda magnificat, honoris ergo ad illu-
men subleuante. Quo cunctis exemplo Gui-
clmus I. noui utique apud Anglos regis fun-
damenta ponens; commilitones suos feudali-
bus exornat dignitatibus: forte etiam aliis
tribus quibus ævo Saxonom. Nam efflu-
ens iam videtur munus Heretochi *Comitatus*, in
munus ipsius *Comitis*.

Comites fidei
hereditarii.

Comitis sliper-
idum.

orto

olto libris (scil. multâ violatâ pacis) Rex habebat centum solidos, & Confil Comitatus quinquaginta, qui totum habebat denarium de pœnitentiis; Decimus autem reliquis decem. LL. Baiwar. Tit. 2. l. 16. Iudex verò partem suam accipit de causâ quam iudicavit. De 3. solidis tremissem accipiat: De 6. solidis dimis tremissem accipiat: De 9. solidis unum solidum accipiat: De omni compositione semper novam partem accipiat, donec recte iudicet. Res paulo clarior inter Anglo-Normannos elucebit. Gervasio suppositus Niger lib. Scaccar. Comitatus à Comite dicitur, vel Comes à Comitatu. Comes autem est qui totum partem eorum que de placitis proveniunt in quolibet Comitatu percipit: qui ideo sic dici dicitur, quia fisco socius est, & comes in percipiendi. Sed si tantum ista percipiunt, quibus Regum munificentia conferenda decernit, quibusdam hereditaria, quibusdam profundat. Charta Matildis Imperatricis (scil. de filio nepis Guillelmi primi.) Sciatz me fuisse Militem de Gloucester Comitem de Hereford, & decessi ei mortem Hereford cum novâ castella in fudo & hereditate filii & hereditas fuis ad tenendum de me & hereditas mei. Dedi etiam ei tertium denarium redditus burgi Hereford, quicquid unquam reddat, & tertium denarium Placitorum totius Comitatus Hereford. Plures huiusmodi, sed antiquiores non vidimus. Obtinere hoc seculo Comes, castrum (ut cernis) Comitatus. Quod cum ipis Regibus non minus quam Reipub. infestissimum deprehensum esset, donassetque Richardus 2. familiares suos nonnullis huiusmodi castris: Parliamentum An. 13. Regni ejus, cap. 15. donationes illas irritas decrevit, castraque ipsa (uti capita Comitatum) Comitatum corporibus nunquam à Corona regia deinceps legreganda, redegit. Ævo igitur nostro nemo est (quod sciam) qui cum Comitatu titulo, castrum possit Comitatus; vel ex nomine sue dignitatis, alicujus usum aut Imperii, aut jurisdictionis.

Comitis etiam
not.

Conferunt itaque jam apud nos Comitatus gradus (ut exo Constantini Magni) certis libris & arbitrio Principis: sepe etiam ei cui in Comitatu illo nihil possessionis est. Solet tunc autem Rex ex sui ipsius illic redditibus, annui quidpiam census, puta 20. librarum cum ipso titulo concedere; adhibitis quibusdam ceremoniis. Exteri nempe Ducatus, Comitatus, & Vicecomitatus, traditione vexilli (quod Germanicum sapit originem) conferantur, ut infra in Investitura & Traditio. Notatres vero (ex more veterum Imperatorum, quod mox patebit) cinctura gladii constituunt Comitem. Nec hunc cultum quamvis laicum & militare, clericisque plurimo canone vetitum, renuebant Ecclesiastici. Mat. Paris. fuit initio Ric. 1. An. 1189. Hugo de Pissâ Dunelmensis Episcopus omni sibi & Ecclesie sue—Northumbrie Comitatum in vita sua. Qui à Rege gladio Comitatus accedunt, nomen sibi Comitis usurpant. Quo gladio cincto, Rex cum ca-

strum gladiis dixit: Juvenem feci Comitem de Episcopo veterano. Hodie Comitatus candidatus paludamentum cocineo induit ab ipso Rege, gladio ab humero suspendit, & pileo coronatâ aurea radiata, insigni: porrectumque regia manu creationis sue diploma (quod publicè prius lectum est) genu nixus accipit, hæc inter alia continens: Isfem T. inComitem S. erigimus, creamus, insignimus, preficimus & ordinamus; ac nomen, titulum, statum, stylum, honorem, auctoritatem, & dignitatem Comitis S. damus, concedimus, & per gladii cincturam realiter investimus, &c.

Antiquioris constituendi Comitis formulam à Marculfo traditam, vide infra in Diatriba de Ducibus. Antiquissimam vero (que & nostram videtur exhibere) apud Cañdiodorum Variar. lib. 7. formul. 1. Comitatus provincia dicitur, sic inter cetera referentem: Quamvis omnium dignitatum officia à manu secularium erant; & credebant vestibus videtur inditâ qui dignitatum publicam decemur operari: ut tamen dignitas à terroribus ornatur, que gladio tamen bellico, rebus etiam privatâ accingitur. Creitas que hic vestis nuncupat, in C. Theod. l. 1. exponuntur coloribus & pœnulis. Adempto munere, habitum retinemus. Vide Celsolum.

Occurrunt plurima de Comitibus annectenda secundum multiplices eorum distinctiones. Deprehenduntur enim diversi, in superiori Imperio & inferiori; in Imperio & in aulis Principum: honorati & plebei; titulares & officiales; titulares & feudales; palatini seu domestici & forinseci, terrestres & marini; civiles & militares; majores & minores; provinciales, seu parociales & urbani; absoluti seu Palatini Principes & subalterni; de quibus fufius & separatim dixisse alterius libri est.

Ratione autem multiplices istius differentie, Comes alius Duci preponitur, alius subponitur, alius æquiparatur; quod in causa est ut Auctoribus mediorum seculorum Dux & Comes confundantur. Certe in Notitia & Comite confunduntur Comes (ut primi teorem.) Ducibus omnibus præferuntur; etiam Comites inferiores qui primi ordinis Comitibus obsecundabant.

De Comite Palatino.

Comitem verò Palatinum non ex integro prætereamus; alias comitem Palati dictum, & Germanis inde *Palatgraf*. V. B. Rhenanum lib. 3. pa. 235. qui palatinum à Palas regione ducit. Nomen omnibus olim commune qui officia in palatio Principis administrabant; sed uni est istis, quem sub Carolo Magno luculenter descripsit Hincmarus Remens. Archiepisc. Epist. 3. c. 3. cujus partem & cap. 16. petram, supra retulimus in Cancellario Imperii. Subsequitur immediate; Post eo (Apocriarium & Cancellarium) sacrum Palatinum per

hoy

Nota differen-
tiam inter Cu-
jus Palatii &
Comes Palatii.

lus minister dispensatur; per Camerarium videlicet, & comitem Palatii, Senescallum, Baccularium, comitem Stabuli, &c. cap. 19. Apocriarius qui vocatur apud nos capellanus, vel Palatii capellanus, de omnibus negotiis Ecclesiasticis vel civilibus Ecclesie; & comes Palatii de omnibus secularibus causis vel iudiciis suscipiendi curam instantem habebat, ut nec Ecclesiasticis nec secularibus prius dominum Regem obsequium confilii inquietare necesse haberent, &c. cap. 21. comitis autem Palatii inter cetera pene innumerabilia, in hoc maxime sollicitudo erat, ut omnes conventiones legales, que alibi orire, propter equitatem iudicium, Palatinum aggrediebantur, jussu ac rationabiliter determinaret; seu pœverat publicata, ad equitatem transiret, pœderet, ut & coram Deo propter justitiam, & coram hominibus propter legem obsequium cunctis placeret. At quid verò tale esset quod leges mutare hoc in suis definitivum statum non habebat, aut secundum gentium consuetudinem excludere functionem esset quam Clericali statu retribuit, vel fœdita auctoritas meriti videretur, hoc ad Regis moderationem pœderet. Hæc ille. Transiisse autem videtur hujus comitis officium, in Capitali iustitiarum, Cancellarii & aliorum.

Sed in oculis omnium esse illustris adhuc comes palatinus, non tam personali munere quam hereditaria dignitate insignis. Utque, qui in territorio suo plenitudine iurisdictionis fretus, omnem iustitiam sui ipsius nomine, sui ipsius Officialibus (quos è more regio habet) administret. Indicat autem Speculum Saxon. Art. 53. & Seb. Munt. Cosmog. lib. 3. cap. 20. Palatinos Principes fuisse aliquando in Germania Reges: de vicibus eosdem à Romanis, administrationem præstitam, sed mutato titulo obtinuisse.

Comes Palati-
nus, Ceftria.

Huiusmodi Comitem apud nos infuit Guilielm. 1. Hugonem ex favore nepotum cui Ceftria comitatus dedit: novendum filii & hereditas tra liberi ad gladium, ficut ipse (Rex) totum tenet Angliam ad coronam. An verò tunc in usu apud nos esset vox Palatinus non affirmaverim.

Comitatus Pa-
latius, Lancast.

Ad similitudinem autem Comitatus Ceftrie, Edouardus 3. Lancastrie Comitatum in Palatinatum evertit. Ducatumque titulo illustravit.

Com. Palatin.
Ducem, Elit.

Palatinus etiam splendore decoratur olim & Episcopus Dunelmensis & Elinis: occurritque in Statuto An. 33 Hen. 8. cap. 10. mentio Comitatus Palatini de Hexam, qui fuit eo seculo ad Archiepiscopum Eboracensem pertinebat, viz.—*this Act; any thing therein contained, shall not extend to the County Palatine of Bergham within the County of Northumberland, ne to the County Palatine of Cheshire within the County of Cheshire, &c.* Sed ibidem jam prius re Ecclesie, Palatinatum iurisdictione insigniter diminuta est anno 27 Henr. 8. cap. 24. exordine; administrato sub nomine Regis

confilii. Comitatus verò de Hexham Statuto An. 14 Elizab. cap. 15. omni Palatinus privilegio exutus est, & in Comitatu Northumbrie portionem redactus. Vide Palatinus.

Comes Marecallus. Vide Marecallus Anglus.

Comitatus à Comite, ut Ducatus à Duce: licet Otto Frilingensis, Comitatus à committendo, ut territorium à committendo. Constat autem ex his quæ diximus, comitatum primò dici de aula Imperatoris, & Regum: quod familiares & palatini (quos aulicos vocant) olim comes appellati essent. Comitum verò nomen ad principes deinceps ministris transferri: cunctis; ipsis ad regendas urbes & provincias, munera sua (utiq; & provincias, Comitatus vocantur, nec non & forum qui præfidebant; alias malum, placitum & genotum. Sunt qui Comitatum distinctiones sub Berengariis & Othonibus, vel sub Carolo Magno, apud exteros accidisse opinantur; quod de plurimis forte verum fuerit, nonnullæ autem antiquis deprehenduntur. Rem apud nos perficuum fuit Ingulphus, si fana fides. Rex (Alfredus alias Aluredus & Æthelfridus, qui Regnum init An. 871. totus (inquit) Anglus pagos & provincias in comitatus primis omnium commisit, comitatus in centurias & hundredas, & in decimas, i. tithunga divisit.

Intelligendum est secundum hodiernam distributionem, ex quâ Scire nuncupantur, nam in pagos & provincias distinctum prius fuisse nemo dubitat ante hodiernis sepe appellationibus. Vide vocab. *Domesday*.

Erat autem forum Comitatus curia plebeie iustitiæ & theatrum comitivæ potestatis, quem aliquando considebant Regni proceres quotquot in Comitatu debebant. Clarum itaq; apud priores & in antiquis legibus frequentissime notæ. Litium enim vis præcipua tunc tunc agebatur: nimirum, aut in villa coram domino villa, seu Mancii; aut in Hundred coram domino Hundredi, aut in Comitatu coram comite, seu vicario ejusquem Saxones *geper* & *ceirger*que vocabant, Normanni *Vicecomitem* V. L.L. H. 1. cap. 8. qui & quanti debere interesse Comitatu. Et hic in *Leidregrus*. Ab his ad Curiam Regis provocare non liceat, nisi deficiente iustitia; quod (ut apud exteros) Edgari L.L. Statutum est cap. 3. Et Canuti par. 2. ca. 16. ab Anglo-Normannis etiam non minus receptum, quam à Saxonibus. Præfijuris vestigia hodie exhibet Breve Regis de recto nuncupantur; in quo Rex mandat domino Manerij, ut Tenenti suo (sic vassallum dominum) rectum senes de tot acris terre, &c. adiungens; & nisi fecerit, Vicecomes illius Comitatus faciat, ne amplius clamerem inde audiamus pro defectu iuris. In quo hæc è offert litis gradatio. Primo agendum est in curia domini Manerij; iustitiam illic non assuetur petens, in Comitatum provocet; fin verò nec & Comitatu reflat, cla-

Comitatus quid
est origo.

neri, fed Italæ & Siculæ: eò quod & Regnum Siciliæ, & pars Italiæ, tunc à Francis tenebatur. Certe Orientales, omnes qui in Occidente degunt, *Francos* vocabant. At hæc obiter. LL. Eduardi Confess. c. 35. *Erant & alie potestates per singulos Comitatus totius Regni prædicti* (i. Angliæ) *constitute, qui Heretoches apud Anglos* — Latine verò dicebantur *Ducibus exercitus; apud Gallos, capitales Constabularii*, & vel *Mareschalli exercitus*, &c. Vide *Heretochus*. Quod autem *capitales* dicitur; indicat fuisse & alios *Constabularios*, minores, & non capitales. Hinc verò liquet non recipi adhuc à nostratibus hoc vocabulum, sed à Normannis postea educatum, & ad eos conferri qui aut militem educabant, aut rem militarem curabant, aut loco alicui præsidio dabatur. Sic Regi, Caftri, Hundredi, Ville *Constabularius*, &c. Traducitur etiam ad officiales marinos: unde qui postea Admiralli dicuntur, sub Ricardo 1. *Constabularii classis Regiæ* nuncupati sunt: ut supra in *Admiratus*.

Constabularii
classis Regiæ.

De Constabulario Angliæ.

Saxonibus nostris summus hic officialis Heretochus dicebatur: sed audita voce transmarina *Constabularius*, ipsi quoque eundem *Stallarium* appellabant à vulgari suo real pro stabulo, Con pro Comite prætermisso. Sic libro Elieni, Alfargus quidem Eduardi Confessoris *Stallarius*: Et Florentino Wigornensi in An. 1068. Eadnothus Regis Haroldi *Stallarius*.

Richardus
nach. Elien.
lib. 2.

Anglo-Normannis receptum passim est vocabulum *Constabularius*, & sub Guillemo primo Walterus Gloucestrensis (juxta quosdam) Angliæ *Constabularius* designatur. Alii verò Guillemum filium Oberni, Comitem Herefordiæ, eo donant titulo, quod in *Tristram militem* & *Normannicus exercitus* aliquoties apud veteres inferebatur. Sed hoc de Marescallo intelligendum volunt priores, ut *Constabularius* nomen Waltero deferant sine controversia. Cavendum tamen, ne Walterum *Constabularium* Angliæ dixerint pro Gloucestriæ, hoc enim certum, illud dubium est. Denique verò Matildis Imperatrix Milonem filium istius Walteri (figura sua secutum) Anno 6. Regni Stephani, & Comitem Herefordiæ, & *Constabularium* Angliæ instituisse dicitur: sed Charum qua Herefordiæ Comitatu donatus est Milo, vidimus, & in hac quidem nulla *Constabularii* mentio. Affert Camdenus Matildem *Constabularium curiæ sue* Miloni concessisse, postea quoque ejus nomen *Constabulariorum* Angliæ inde assumptum: ut *Mareschalli* itidem fuit nomine *Magistratus Mareschalli curiæ nostræ*, primò fuerat concessa. Liqueat autem à Florent. Wigorn. An. 1138. Milonem fuisse ipsius Stephani Regis *Constabularium*. Conjunctus verò de introducenda

Matilde, scilicet videtur à Stephano, Anno Regni sui 7. receptumque in locum ejus Guillemus de Bello campo: sed Matildis mox ingressa, Milonem recognovisse *Constabularium*. Succedunt igitur in patrum munus filii ejus Rogerus, Walterus, Henricus, Guillemus, & Mahelus, defunctique omnibus sine prole, Herefordiæ Comitatus, & *Constabularia* Angliæ, nuptis Margerite foris eorum (que obiit 6. April. 1187.) ad Humfredum de Bohun devoluta sunt. Numerantur ex ea familia decem *Constabularii*, Humfredus omnes dicti præter Johannem unum sub eodem Eduardi 2. & Guillemum patrem Humfredi novissimum, qui sine prole mascula discedens, Elianoram filiam primogenitam, hæredem reliquit tantarum dignitatum. Ipsa Thomas de Woodstock sexto filio Ed. 3. in matrimonio collocata, maritum saluavit Angliæ *Constabularium*.

Sunt qui Rogerum de Mortuo mari *Constabularium* Angliæ ab ipso Consequatore institutum asserunt: Walterum verò Gloucestrensem, ab Henrico primo: sub initio Stephani Regis, Robertum de Oillio Baronem de Hocomerton: Sub Henrico item 2. Ricardum de Humez, qui in Chron. de Bello *Tristramus* Regis appellatur; at de hoc in *Mareschallis*, & *Tristramis*. Inter Bohunos etiam Johannem de Bello-monte Dominum de Folkingham, Anno 12. Eduardi 2. collocant: ideo forte quod tutelari parumper jure, munus hoc ex Regis esset concessione. Sic enim Thom. de Woodstock (& sub Eduardo 2. & Ricardo 2.) uxorium titulum præbavit, aliisque hic evenisse deprehenditur. Thomas autem iste, Dux Gloucestrie fuit, atque idem *Constabularius*, qui libellum de duello composuit recitatum in vocabulo *Campus* composuit. Extincto verò ipso, & Parlamentum sententiæ laicæ Majestatis post mortem damnato, cessavit hereditarie transire *Constabularii* dignitas, succeduntque deinceps pro arbitrio Regis, alii ad terminum vite, alii solummodo ad placitum, ordine quo subsequebatur. Viz.

Edmund Plantagenet Dux Albemarle.
Hen. Perle Com. Northumb.
Joh. Dux Bedford, fil. & frat. Regum.
Humfred. Stafford Dux Buckingham.
Joh. Dom. Beaumont.
Joh. Tiptoti Com. Wigorn. ad placitum.
Ric. Wilsall Com. Rivers ad vitam.
Anno. Wilsall Com. Rivers ad vitam.
Joh. Tiptoti Com. Wigorn.
Joh. Plantagenet Dux Claren.
Ric. Plantag. Dux Glocest.
Hen. Stafford Buckingham.
The. Stanley Dom. Stanley. 18. Nov.
Edmund. Stafford Dux Buckingham.

Hic (proscripto & truncato patre ejus Henrico Duce An. 1 Ric. 3.) Anno primo Hen. 7. restitutus est, & casus ejus coram judicibus,

Novissimi
quoniam
Edmundus
de Bohun inter
Johannem &
Guillelmum po-
nunt. Quart.

Munus
Constabularii.

dicibus An. 6 Hen. 8. sic constituitur. Humfredus de Bohun novissimus illius cognominis *Constabularius*, Comes Herefordiæ, Elixie, &c. tenuit Manerium de Harlefeld, Newnam, & Whitenhurst in Comitatu Gloucestrie, de Rege per servitium essendi *Constabularium Angliæ*: extinguique habens duas filias, scilicet Olivi (loquor forenti dialeto) circiter An. 50 Ed. 3. Primogenita (scil. Elianora à quo titulum ducit Dux Buckingham), nupta est Thomæ de Woodstock, ut prædictum: & Maria junior in matrimonio collocatur Henrico de Bullenbroke, qui postea Rex Angl. evasit. Factaque inter hæredes terrarum partitione, Rex & conjux ejus Manerium de Whitenhurst accipiunt, alii reliqua. Super hoc, tria decernunt judices. Primò: posse *Constabularium* Angliæ, prædicti annecti, & ad hæredes transire, etiam femellæ. Secundo: posse eas dum sunt innube, procuratorem constituere, qui eorum nomine servitium peragat: post nuptias autem maritum primogenitæ, solum hoc facturum. Tercio: servitium non extinctum esse, licet prædiorum pars è quibus id deberet, ad manus Regis (cui debetur) perveniat, sed integrè apud Maritum permanere. Illud porro: licet Regi servitium renunciare, ne indigni alicuius ut cogatur ministerio. Hoc intellecto, maluit Rex ipsum servitium abdicare, quam excellenti adeo, & periculoso officio officialem finire. Sed ut nihil dubio relinquere, secuti etiam sublati est Dux illius Buckinghamiæ 7. Maii An. 13. ejusdem Regis, nec deinceps apud nos diuturnus quicquam *Constabularius* instituitur.

Constabularii munus arduum certe fuit & amplissimum, nec bello solum sed etiam pace. Populo autem grave aliquando, ideoque Statuto An. 13 Ric. 2. cap. 2. coercitum, ubi ejus jurisdictione sic enarratur. Ad *Constabularium* pertinet de contractibus cognoscere facta armorum tangentibus, & de bello extra regnum: etiam de rebus ad arma fide bellum attentibus intra Regnum, quæ nec terminari possunt nec discussi per Communes legem, & alias consuetudines ad eandem causam pertinentes, quibus alii *Constabularii* debet & rationabiliter suo tempore usi sunt: & cæc. Subjungiuntur etiam coercionis formula, si vel *Constabularius* vel *Marescallus* aliquid in contrarium attulerit. Rem latius intellige ex diplomate hujus muneris Anno 7 Ed. 4. concessi, in quo & dictum Statutum videtur posshabitu.

Diploma mune-
ri.

Rex, &c. — De gratia nostra speciali concessimus eidem Comiti de Ryers dictum officium *Constabularii Angliæ*, habendum occupandum gerendum & exercendum officium illud per se vel sufficientes deputatos suos sine ipsius Comitis de Ryers in omni & singulis que ad idem officium pertinent, percipiendo annuatim in eo officio prædicto 200 lib. ad receptum Scaccarii nostri per

manus Thesaurarii, &c. una cum omnimodis aliis proficiis, commoditatibus & emolumentis quibuscumque officio prædicto quodlibetque pervenirent & ab antiquo debitis & concessis.

Et ulterius de brevi gratia nostra, &c. eidem Comiti de Ryers plenum potestatem & autoritatem damus & concedimus ad cognoscendum & procedendum in omnibus & singulis causis & negotiis de & super crimine lese majestatis sine ipsius occasione, ceterisque causis quibuscumque per præfatum Comitem de Ry. in *Constabularium Angliæ*, seu coram eo ex officio, seu ad instantiam partis, quodlibetque mox inveniendi seu pendendi, que in Curia *Constabularii Angliæ* ab antiquis, & temporis dicti Domini Guillemi Consequitoris progenitoris nostri fuit aliquo tempore citra, tractari, audiri, examinari & decideri consueverunt aut de jure deberent fieri debent, casusque & negotia prædicta cum omnibus & singulis emergentibus incidentibus & commixtis, audiendum examinandum, & sine debito terminandum, etiam summarie & de plano, sine strepitu & figura judicii, sola facti veritate inspecta, ac etiam manu regia si opportunum visum fuerit eidem Comiti de Ryers nostra, appellatione remota.

Ex nro motu & scientia prædicta nostra famuliter committimus plenariam potestatem cum cussibus penne & Tribunalis & aliorum coercionis legitime executionisque verum que in hac parte decreverit fecerit, ceteraque omnia que ad officium *Constabularii Angliæ* pertinent faciemus, exercendum & exequentum, aliquibus Statutis, Actibus, Ordinamentis & provisionibus in contrarium factis, editis seu scriptis, aut alia aliquare, casu vel materia quacumque non obstant. Et cæc. Dat. 24. Augusti.

Recent. patris.

Hæc de *Constabularii* munere forenti. Sequitur de cætersis regitro antiquo in la chambre des comptes Regis Franciæ verbatim à Tillet transcripto, cognoscitur.

En la chambre des comptes à un registre ancien, au quel est contenu que le Connestable de France est par desus tous autres qui sont en l'ost (excepté la personne du Roy, s'il y est) soient Ducs, Barons, Comtes, Chevaliers, Ecluyers, Soldoyers, tant de cheval que de pied de quelque estat qu'ils soient, & tous luy doivent obeyr.

Les Mareschaux de France sont deffous luy, & ont leur office distinct de recevoir les gens d'armes, Ducs, Comtes, Barons, Chevaliers, Ecluyers & leurs Compagnons, ne peuvants ne doivent chevaucher, ne ordonner batailles n'est par le Connestable, ne faire bans ou proclamations en l'ost, sans l'assentement du Roy ou dudit Connestable, lequel doit ordonner toutes les batailles, les chevauchers & de toutes les embues.

Toussours que l'ost se remue de place en autre, le Connestable prend & livre toutes les places de son droit au Roy, & aux autres de l'ost selon leur estat. Ledit Connestable

illius, qui Presbyterio inferior, pauperes & Xenodochia (Diaconias inde appellata) curabat.

Ecclesiasticorum igitur pars est *Heremachus*, sed qui primam totam non deprehenditur transisse. Sentium Episcopi ceteraque Ecclesiae debita colligebat, partem utam Episcopo, aliam retinente Ecclesiae fabricae, tertiam fovendis pauperibus, excipienteque hospitio peregrinis disponens. In stipendium munus libera et cessat ab omnibus praestationibus, terrae portio, quam honoris causâ, *Homorem* sive nuncupant. Tandem vero de annuo censu, & cibariis quibusdam Episcopo exhibendis pepigit: sed facturus idem quod ad reparationem Ecclesiae, & ad pauperum hospitalitatem pertinet; habitaturus insuper & culturas terras quae vocant *Termon-landes*. Coelestere jam tum cepit *Heremachum* suo officio, fatique pro imperio exercere in colonos subiectos: praefertim dum Ecclesia (pia domina) natos nepotisque facile suscipere in parentum ministeria (ut Levitarum in Tabernaculo.) Sic enim hereditarium in Hibernia fit munus *Heremaci*, non minus quam in partibus transmarinis, Vicedomini. Sub ingressu tamen cuiusque tam novi *Heremaci* quam Episcopi, subsidium Episcopo pendit *Heremachus*, & (ut ceterus Clerus) eiusdem tenetur visitationibus; procuraciones etiam & refectiones prestare. Latine insuper (ut Ecclesiasticos docet) plerique noverunt *Heremaci*, licet cum vulgo indochinismo agrestique habitatione. Audi quid ex sacramentali Inquisitione capta in Comitatu Tironie 27 Julii, An. Dom. 1608. de his proditum est. *Ac ulterius fuerat predicti supra sacramentum suum dicens, quod in quolibet dictarum Baroniarum, prout illa terra quae antea possidebantur, ac modo possidentur ab hominibus merè laici, sunt aliae quadam terra de quibus quidam clerici, sive homines literati qui vocantur Heremaci, ab antiquo seculi fuerant, &c.* Nihilominus quilibet dictarum *Heremachorum* solvebat & solvere debet Archiepiscopo sive Episcopo in cuius Diocesi terre quae possidebantur situate fuerint, quoddam censualium subsidium, refectiones ac pensionem annuam, secundum quantitatem terrae, & consuetudinem patrie. Hoc rescripto planè liquet *Heremachorum* patrimonium (& perinde munus) hereditarium esse, licet servitutibus quibusdam onobonum. E subiectis autem Chartis (quas exhibet Regitrum Armachane Ecclesiae) luculenter intelligitur utrumque alias ex arbitrio Episcopi dependisse.

Concessio *Heremaciae* à Milone Armachano Archiepiscopo facta, An. Dom. 1365.

Habetur in regestris Nicol. Archiep. Armachani, fol. 61. *Salute sedis gratia Archiepiscopus Armachani, Universis sanctae matris Ecclesiae filiis ha-*

Hiberniae prima, salutem in Domino sempiternam. Noveritis universis vestra nos de unanimitate assensu & voluntate Decani & nostri Capituli Armachani, dedisse, concessisse, & hac praesenti Charta nostra confirmasse dilectis nobis in Christo Willielmo & Arturo Mac-bryn filijs Magistri Arturi Mac-bryn, terras nostras subscriptas in tenementum nostrum Kilmoe, quae nunc idem magister Arturus de nobis tenet, viz. Teachera &c. Habendum & tenendum praedictas terras cum eorum pertinentiis debitis, in feodo & placito, &c. Quia & quae idem magister Arturus concessit habere, & omnibus viis & familiis, gratis & pacifice, & omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus ad praedictas terras pertinentibus, secundum ipsarum terrarum debitas & antiquas limitationes, cum pleno jure Hiberniae in toto tenementum Ecclesiae de Kilmoe nobis & successoribus nostris quoad vivere, & quilibet eorum vixerit, possidere, quandoque nobis, nostrae Ecclesiae Armachane, nostrisque successoribus & ministris, grati fuerint & obedientes, & quilibet eorum grati fuerint & obedientes, & quilibet terra colorum sui coloris, ac ea in parte vel in toto, nulli laico extrinseco colenda tradidit, sive tradiderit. Salvo tamen jure Chartae dicti Magistri Arturi super eisdem terris concessit ad totam vitam ipsius M. Arturi, & quam Chartam volumus pro vita sua (praefati Charta non esse annuam predicti Willielmo & Arturo filijs predicti Magistri Arturi, & quilibet eorum qui superaverint, nobis & successoribus nostris unum marcam & octo denarios sterlingorum, ad festa Apostolorum Philippo & Jacobi, & omnium Sanctorum per portiones equaliter, una cum aliis oneribus & servitiis inde debitis & consuetis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum, & sigillum commune nostri Capituli antedicti praesentibus suis appensa. Datum apud Dunm die xxi. mensis Novemb. An. Dom. 1365.

Confirmatio *Heremaciae* hereditarie possidenda, facta à Johanne May Armachano Archiepiscopo An. Dom. 1455.

Universis sanctae matris Ecclesiae filiis ad quos Ex Regestris praesentes litterae pervenerint, Johannes permittit Joh. May Hiberniae Primas, salutem in Domino sempiternam. Vestra noveritis universis quod exponente & supplicante nobis dilecto filio patricio Mackgaid *Heremaci* de Tynmha, eo quod ipse ab olim à nostris praedecessoribus, sive & progenitoribus suis fuerant *Heremachi* de Tynmha, & terras nostras ibidem (quae per sui partem laicam praesentibus vulgariter plenus specificant.) concessimus fuisse in eisdem debite inebantur: de iurisdictione antiqui sui iuris confirmatione, & nostri nova investitura, quod sic firmus & securus velle permanere. Ex certis licitis causis nos noverimus, ad supplicationem suam humilissimi ammen-

151

tas benevolenti & gratanterque tam per omnia tempora quod in posterum, licetque ex concessimus & Chartis & inde fecerit in *Heremacia* & terris praedictis cum suis pertinentiis fuerit effectus, in unum filii redire ratione habentes confirmamus, & praesentibus scriptis parocorum communione, eorum etiam pro modo & forma, nostrae ratione investiturae, de consensu & voluntate antecessorum Decani & nostri Capituli Armachani, dedimus, concessimus & hac praesenti Charta nostra confirmamus praedicto Patricio Mackgaid terras nostras de Tynmha, sic per sui partem laicam quae supra vulgariter specificatur, viz. &c. cum suis pertinentiis & antiquis limitationibus.

Habendum & tenendum filijs & heredibus suis de nobis & successoribus nostris, dictas terras cum suis pertinentiis, & limitationibus antedictis. Inde nobis reddendo & nostris successoribus, annuatim ad festa omnium Sanctorum, & Apostolorum Philippo & Jacobi, aequi portionibus, quinque marcas & duos solidos sterlingorum, una & legalis moneta Anglie, cum aliis servitiis, & oneribus ordinariis & extrajudicialibus, tale debitis & consuetis, quantum dictus Patricius & heredes sui nobis, & successoribus nostris ac successoribus nostris, obedientiam fuerint & solvitis, atque dictas terras inebantur, & eas colorum, ac nulli laico extrinseco colandas tradiderint, & rebus suis, servitiis & onera praedicta, pro temporibus dictis solvitis & plene solvitis. Alioquin si in aliquo solvitiis debitis deperirent, ut praescriptum, licet nobis & successoribus nostris, de dictis terris disponere. Concessione praedicta pro aliquo non essent; jure alterius semper salvo. Et dictum Patricium nostrum *Heremachum* in Ecclesia de Tynmha cum omni inde opere & emolumento fecimus, constituimus, & in forma praemissa revere praesentium ordinamus. Nihilominus quicquid per huiusmodi concessiones, constitutiones, & ordinationes, nobis vel successoribus nostris, de novo iuribus ratione nova concessimus, seu investiturae cum contingit, pro aliquo solvitiis derogare. In cuius rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillo communis Capituli nostri praedicti, praesentibus est appensum. Datum Armachane ix. die Augusti, An. Dom. 1455. & nostrae consecrationis anno xxi.

Adiacet de Corbia, Corban, Comorbach, Corlath, Corbanath, &c. praedecessoribus antecessoribus.

Corba eminentiori loci, & atque diu qui Decanus ruralis, Plebanus, archipresbyter, seu Chorepiscopus: à quo & nomen (barbari contractione) videtur sortitus. Hibernici enim (litteras b & p confundentes) eundem Coppach & Copbach vocant. Cop pro corba, pach, & bach, pro pise & bise pronunciantes. Sic quibusdam visum est. Alii nescio quia adducti ratione, hunc Latine Comorbach,

Hibernici Conpach, i. Comorbach, nomina. Annale Hibernici * Comba vel Conpach, & Compach: ubi (m) nihil ferre aiant, & perinde legi Corba. Has discrepantias ipsi componant Hibernici; nos à nomine ad munus progrediamur, quod protinus innotuit, si Corba idem esse quod Plebanus; Plebanus, idem quod Archipresbyter seu Decanus ruralis; quia etiam Chorepiscopus dictus est (ut supra in eo vocabulo) constituit. Audi domum coherentiam, atque una muneris enarrationem. Idorus Moscovius Canonitarum freus testimonio, *Ruralis De sacellate* (inquit) Archipresbyter vel Decanus, alio modo militans. Ecl. Plebanus à regimine plebis, nuncupatur. Unde si habet Capellanos perpetuos in sua Ecclesia, dicitur esse cum dignitate, vel si est in Collegiata & in Parochiali curia. Hinc confer quod ab eruditio quodam Hibernico boreali, paucis hinc annis apud Procuratorem regium afferentur est. Corbanem (inquit) sive Plebanum dignitas est, & modo ad Regem pervenit, sed antea ad Papam. In matrice Ecclesiae debet necessitate esse vicarius sacra ordinibus, omnesque decanus permanentes ad hunc debet habere: & beneficiis adjectis hinc, ipsi sunt, ceterisque consuetudinibus & praerogativis. Dilectum hoc nomen quia populo & plebi Ecclesiasticae matrici Ecclesiae praeficit. Ceterum numerum Sacramentorum quos Anglicani debet habere sciam. Primum Italian in sua Ecclesia habet; habet etiam (saltem vocem) in Ecclesia Cathedrali, & vocem in anno Capitulo tam publico quam privato. Inscribitur Romano regestis, idcirco dignitas est. Hic (ut vides) Corbanem & Plebanum confundit. Muscovius supra Plebanum & Archipresbyterum seu Decanum ruralem, quem & Chorepiscopus vocant.

Episcopo parit Corbanem eisdem legibus quibus *Erenach*, scil. visitationibus, procuracionibus, subsidii, refectionibus, &c. *Erenach* tamen superior est, & qui multis in locis pluribus *Erenachis* imperat. Munus itidem huic ut *Erenach* gentile est, puerisque ideo successores Latine imbuunt, ne patrum fidem incipientes videantur. Nec miraberis Corbanem & *Erenachum* ministeria & patrimonium Ecclesiae hereditarie ingressos, aut fuisse utroque: cum ipsum Archiepiscopum Armachane Ecclesiae Primatumque Hiberniae, una familia descenderet in hac Italia (ut Bernardi utar verbis) quasi generationibus quidemque, hereditaria successione obvenirent: Eorumque *Erenach* (inquit idem) sedo circa aetatem & obsequium ordinis; literati tamen.

Hec autem in fine Orbis & in populo rudi, qui Romanum canonem tardè recipientes, patrum ritum moribus tenuere. Permiserit enim Hibernicorum Apostolus S. Patricius facendibus uxores, ut in Concilio ab ipso celebrato dicitur An. Dom. clare liquet. Sed vellicatus dum intestino bello rebus Ecclesiae, & à Nobilibus unde depredatus, postliminio tandem reducit *Heremaciae* quendam, ut

ut

Dacia *Ussio* *vel* *tribula*; *foris*
Tascha *(solum* *habet)* *maris* *supra*,
crumena.

Dadas. *Alas*, *salus*, *auxilium*.
Aliter *denarius*; hoc à Gall. *det*,
ut *uocer* *aux det*; illud ab
Italice *dadus*, ut *giuocare* à *dadi*.
Condit. Napol. lib. 3. Tit. 57. *Qui ad*
dados sic ex quibus consuetudine huius. Infra
— qui alas & dados tenent ut eis presi-
dis ludibus accommodent, inter infames ha-
berentur. Guil. Neubrigen. rer. Anglie. lib.
3. ca. 22. — *quod nullus ad alas vel ad*
dados ludat. Hinc nostris *bee & dice*.

Dalmatica, al. *Dalmata*.] Vestis
longa & candida, sine manicis, purpureis cla-
vis distincta. Primò in usu apud sacerdotes
Dalmatiae, quam nunc Sclavoniam dicimus.
Gloss. Arabico-latin. *Dalmata vestis sacerdotale*
cum clavis purpureis.

Tanti fuit hac vestis primitivæ Ecclesiæ
patribus, quod Eutychianus Papa & martyr
qui floruit An. 275. constituit; ut quancumque
fidelmur maritum fepeliret, fusc dalmatica, aut
colobio purpurato nullatenus fepeliret; Anasta-
sius, & alii. Cum autem superstitionem hoc
olere sentiret Gregorius Mag. non tantum
privatorum ferebat, sed ipsorum quoque Ro-
manorum Pontificum, *dalmaticas* aut colobia
inferni venit, ut in Edicto ipsius habetur
Regist. lib. 4. ca. 48. jura Binnim & Baron.
Concil. Tom. 1. ca. 2. 16a.

Olim autem nec Archidiaconis licuit, nec
ipsis Episcopis *dalmaticas* vestiri sine Papæ li-
centia. Hanc igitur sibi & Petro Archidia-
cono suo concedi Egerio Episcopo flagi-
tanti, non exemplo annuit Gregorius, sed
post iteratas cogitationes, uti in re nova &
insolita: Regist. lib. 7. Ep. 111. & Decret.
par. 1. dist. 23. ca. 10. Hic autem ad-
versarij videant quod à vitium Pontificum
Scriptoribus asseritur, Sylvestrum (qui
floruit An. circiter 315.) constituisse ut
Diaconi *dalmaticis* in Ecclesia uterentur, &
palla linoquina lena eorum regeretur; Gre-
gorio enim multo Sylvester antiquior est.
Quare igitur de reconciliandis his canonici-
bus.

Denuò verò invaluit consuetudo, ut Dia-
coni omnes *Dalmaticis* utantur; opinor ta-
men ab antiquis illis discrepantibus. Nam
quæ recentiores *dalmaticis* fæpe vocant;
aliis *Abas*, & notiori vocabulo *superpelliceas*
appellantur. Diffinit. 93. ca. 19. *Diaconus*
ab eo tempore dicitur tantum vel scilicet uti-
atur. Ubi Gloss. *Abas*, id est, *Dalmatica*,
argu. 11. quæst. 3. Episcopus presbyter. Hæc

forè differentia Sylvestrum componat &
Gregorium. Sed *superpelliceum*, *album*, & *Dal-*
maticam, diversâ numerari infra videas in
Manipulis.

Dalmatica etiam vestis Regia fuit, nec
hodiez incognita solennitati. Forè à Com-
modo Imp. primùm recepta, qui (ut refert
Lampridius in vita ejus) præter *salmam*: *dal-*
maticam in publico processit. Pertinacem quo-
que ejusdem successorem insignem facit Ca-
pitoliurus, *laceris* & *chirodis* *Dalmatarum*.
Lacerna autem alia vestis fuit candida qua
in spectaculis uti sunt; toge superinduta:
quod perspicue testatur Martialis lib. 4. E-
pigr. 2. Et lib. 14. in distichis. Hinc apud Imp.
Orient. permansisse videtur *dalmatica*, atque
inde à Carolo Calvo An. Dom. 886. ad
Francos traducta. Siebert in *et Anno*.
Cardus Imp. post adeptum imperium ultra se elat-
tus, consuevit; Francorum vilipendens, *Græcas*
glorias & insolitos habitus adhibebat: & *telaris*
dalmaticæ indutus, & *desuper* *balneo* *accinctus*
pendente usque ad pedes, capite vero involuto
velamine ferreo, & diademate super imposito
procedebat.

Mitro exotico: Plurimo nostro Regi divo
Edouard. Confessori, hæc inter sacras vestes
fuit; exque ipsa *dalmatica* que ejus olim
impleta est corpus, per succedendum Reg-
num feriem deduxit, serenissimum dominum
nostrum Jacobum in sue consecrationis so-
lennitate insignivit. Hujus meminit Thom.
de Walling. in unctioe Ric. 2. An. 1377.
Expleto (inquit) *hymno, erectus rex ab Archie-*
episcopo, & indutus est primo tunica *Edouardi*,
& post ejusdem dalmaticæ, projecta circa collum
ejus stola.

Dalini.] Recitat Stanhursus Hiber-
nicus lib. 1. de rebus patriæ suæ, quatuor
apud Hibernos militum ordines; unum, equi-
tum, reliquos, *pedum*. Pedites vero Galega-
fios, Kernos & *Dalinos* appellari. *Ultimus*
(inquit) omnium ordo consurum numero con-
clutur, quos Hiberni Dalinos, nos Latini
scilicet, seu feroces à pedibus nomine pos-
sumus. Isti intermixti incedunt, ministros se præ-
sentant equitibus, ipsos etiam ammentibus vibrant,
phalaris foribus maculatis mundant. Certe
nobilitatem filii hoc non designati sunt munus,
colonos interea (quantumvis divites) vilipen-
dentes.

Danorum triplum.] Hoc quod in
actionibus injuriarum (vulgo *transgressum*), &
& *annui*, reportat Actor; commune olim no-
bificum

bificum fuit Ripuariis, ut Leorum Tit. 11.
§. 3. Si quis Regio sui Ecclesiasticus homici-
de quacumque libet re faciat facinus, & per vim
causet: in exemplum (sive reliquo Ripuario)
compositus. Multa in legibus Henrici prima,
Ripuariorum legibus consonantia; atque hi
ipsi in illis nominantur.

De Danigeld.

Danigeldum, *Danegeldus*, *Danegeld*,
& *Danegilt*.] Tributum Angli inditum,
aliis ab pacandos Danos, aliis ab arrendo.
Tributum Danicum. Vide *Geldum*. Servienti-
bus per Angliam Danis, & de Regno foriter
dimicantibus, Egelredus Rex in extremas ad-
actus angustias, multa librarum millia im-
pendit, ut relicta Anglia, domi se impo-
tuerunt continerent. Hi autem ad nova semper
pacta à novissimis fugientes, predas nihil-
ominus undequaque agunt, & pusillanimitatem
Regem continuis tributis decoquant miseri-
mie. Colliguntur hoc nomine,

An. Dom. 991 — 10000 lib.
An. Dom. 994 — 16000 lib.
An. Dom. 1002 — 24000 lib.
An. Dom. 1007 — 36000 lib.
An. Dom. 1009 — 30000 lib.
An. Dom. 1012 — 48000 lib.
An. Dom. 1014 — 30000 lib.

* A filis Can-
maris.

Sic Florent. Wigornensis: alii aliter nu-
merant, referuntque 113000. libras finis
vicibus ab Egelredo depensis esse; concess-
sumque præterea tributum annuum 48000.
librarum, ab omni populo erandendum *Dan-*
egeldum propriè nuncupatum.

H. Hunt. hist. lib. 5. f. 205. a. n. 10.
— *Edredus Regis anno xiii. primam statu-*
erunt Angli, confilio insano Sirici Archie-
episcopi, quod ipsi censum Dani perfoverent,
querens à rapinis & cede cessarent, & dederunt
ex decem mille librarum. Hæc autem malum
usque in hodiernum diem duravit. (scilicet tempore
Regis Stephani) & dñi Regis pietas subvertit
duravit; Regis namque usque in modum perfidie
ex consuetudine quod Dani perfoverant ex-
cessantibus terrarum.

Dani autem non videtur concedi, sed ip-
sum Regem, ad conducendum militum ad-
versus Danorum irruptiones. LL. Edouardi
Confess. ca. 12. *Danigeld redditus propriè po-*
terant primam statuta est. Partem annui
statuti exactionem quæ pro pectis suis ingessit,
ad eorum quidem subsidium rependendum.
Partem ipsi Danigeldum annuatim reddi, scilicet
12. denarios ex antiquaque lege totius patriæ
ad conducendum eos qui prætorum irruptiones
stundo deciderent. De hoc quoque Danigeldus littera

Et quæta erat omnis Ecclesiæ, & etiam omni
terra que in proprio dominio Ecclesiæ erat, ubi-
que jaceret, nihil profus in tali redditio
perfoveretur: quia magis in Ecclesiæ consuevit
orantibus, quam in armorum defensionibus.

Et hanc libertatem tenuit Anglorum Ecclesiæ hæc à recent-
usque ad tempus *Williamus* *junioris*, qui de *Bar-*
tonibus totius Angliæ auxilium petiit ad Nor-

manniam retinendam de fratre suo Roberto Nor-
mannorum Comite *Ferdinandum* *proficisciente*. Con-
cessum est ei, non lege *statutum* neque *firmatum*,
sed *habuit* *accessum* *causa* *ex* *marque* *hida* *A-*
solidus, *Ecclesiæ* *non* *excepit*, *quorum* *dam* *se-*
ret *collectis*, *proculcabat* *sanctis* *Ecclesiæ*, *liber-*
tatem *juam* *reposebat*, *sed* *nihil* *profuit*. Item

præficus *Niger* *liber* *Saccarii*. Ad hoc igitur
arrendo (scilicet Danos) à Regibus Angliæ *statu-*
tum *est* *ut* *de* *single* *hida* *pate* *quodam* *perpo-*
tum *duo* *solidi* *argentei* *forentur* *in* *usum* *viro-*
rum *quos* *que* *perfoverant* *ex* *cur-*
bant *maritima*, *imperiis* *hostium* *reprimere*.
Quia igitur principaliter pro *Dace* *infinitum*
est *hic* *reddere*, *Danegeldum* *vel* *Danegeldus* *di-*
citur. Hic igitur annua *lege* (sive *dictum* *est*)
sub *indignis* *Regibus* *forentur* *usque* *ad* *tem-*
poris *Regis* *Williami* *primo* *de* *gentis* *&* *generis*
Normannorum. Ipso namque regnante tam *Dac-*
as *quam* *ceteri* *terre* *marisque* *predones*, *hostes*
colabant *incursus*. — Cum ergo *duo* *fol-*
lisset *terra*, *sub* *ejusdem* *Regis* *impero*, *voluit*
hoc *ut* *annuum* *solidi* *quod* *fuisset* *urgente* *necessi-*
tate *bellicæ* *temporibus* *exactionem*; *nec* *tamen* *om-*
nino *propter* *impugnatus* *casus* *dimitti*. Raro igitur
temporibus *epa* *vel* *successoribus* *ipsum* *solidum*
est. Hæc *est*, cum ab externi gentibus bella vel
opinionis *bellorum* *infestabant*. Verum quocum-

que tempore *statuta*, ab ipsis libris finis qui as-
sident ad *Saccarium* (sive *dictum* *est*). *Proce-*
ptis *quoque* *locis* *inter* *Barones* *Saccarii* *non*
computantur, ab hoc quæsi sunt de dominis suis,
propter *laboriosam* *ejusdem* *censui* *colleam*. Hæc
fulius, quia liber primus natus prodit in
lucem: posterus, non omnino.

Fertur autem Edouardus Confessor (teste
Ingulpho) cum se damonem vidisse, super
acervo danigeldi exultantem; protulisset,
aspectumque exhorruisset: collectum illico
restitui jussit, & retento ne iota uno, feram
exactionem in perpetuum relaxasse. Anno
scilicet 38. ex quo tempore Regis *Edelredi* *patriæ*
suis, *Swamus* *Rex* *Danorum* *suo* *exercitu* *illud*
solus *single* *ovis* *imprevis*: ut loquatur In-
gulphus. Cui revivisse vides (supra) hoc
tributum, & sub *Guilfredo* *juniori* in qua-
druplum excrevisse. Et licet Henricus I. Char-
tis concederet civibus Londoniensi. *Ut sine*
quæsi *de* *Episcopi* *&* *Danigeldi*. Et magna sua
Chara liberatum Regem, quod milites pos-
sident *terras* *dominorum* *carcerum* *juarum*
quæsi *ab* *omnibus* *geldis*: *Danigeldi* *tamen*
Edouardi *ceteris* *videtur* *restituere*; nam
in legibus que Cap. 16. in hunc modum fa-
luit: *Danigeldum* *quod* *aliquando* *Ingren* *Legis* *ing-*
ebatur, *id* *est*, *xii. den.* *de* *ex* *marque* *hida* *illius*.
per annum: si ad terminum non reddiderit.

Y

Wia

Odonne de la Couronne du Roy
Roy de France par le Pape d'Avignon
le 1089 - sub vestra de la Couronne
de la Couronne de France
diocèse. Annotations sur l'histoire
du Chancelier p. 468.

ribus & ministrare in omnibus, quae aguntur in sacramento Christi: in baptismo scilicet, in chrismate, in patine, & edice: oblatines offerre, & dispensare in altari, componere mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, predicare Evangelium & Apostolum. Nam sicut Lectarius vetus testamentum, ita diaconibus novum predicare preceptum est. Ad ipsos quoque pertinet officium precum, recitationis novum, ipse praenone precas ad dominum, ipse hortatur orare, ipse clamat & pacem adunat.

Quinto Apostolorum canone, statutum est, ut Episcopus aut presbyter aut diaconus suam uxorem non eiciat causa religionis: quod ex sexta Synodo confirmatum est: et in Orientali Ecclesia fere aevum observatum tradit Stephanus Papa. Romanus autem (inquit) Ecclesia & occidentalem, nullus sacerdotum a fidelibus alioque ad Episcopum, presbyterum aut diaconem in uxorem ducere debet. Plurima decreta & canones in utramque partem, pro ratione locorum & temporum, vide apud Gratianum, Distinct. 31. & 32.

Diaconissa etiam in Ecclesia celebris fuit sub ipsis Apostolis. Clarum hoc ex D. Pauli Epistolae ad Romanos ca. 16. ubi Phoebe commendat *ista diaconissa & exaltanda & de uxore & filiis existentem ministrantem* (vel ut legit Hieronymus) in ministerio Ecclesiae quae est in Cenchreis. Adnotat Ipse: Sicut etiam in orientalibus, diaconissae mulieres in suo sexu ministrare videntur in baptismo sive ministerio verbi: quia privatim docuisse feminas invenimus, sicut Priscilla conjux Aquila docebat. Item Sedulius in idipsum capitulum. *Diaconissae in baptismo seu ministerio verbi mulierum ministrare.* Graeci has *aperboritas*, seu *perboritas*, praedictas scilicet vel praesentes appellabant: tanquam ordinatas autem non recipiebant. Concil. Laodiceum. An. 368. ca. 11. versio Latina. *Mulieres quae apud Graecos presbyterae appellantur, quod nos viduae, sive uxores, & ministratae appellantur, in Ecclesia tanquam ordinatas consensum non debere.* Gregorius III. in Synodo Romana, An. 733. *Diaconae, presbyterae, monachae* nemini. Et apud Mataphraltem in vita Alpini dicitur quod idem sit, esse diaconissam aut Monacham. Cent. 7. ca. 7. Videmus autem hodie monachas seu moniales plurimum differre a diaconissis veteribus: succrevit tamen illas ex illarum institutione non inficior. Audi Epiphanius sui saeculi (h. quatuor) diaconissam describentem lib. 3. tom. 2. haer. 7. g. Corario interprete. *Ministrantem quidem (inquit) diaconissam appellatam, Ordo est in Ecclesia, sed non ad sacrificandum, neque ut quicquam aggredi permittantur: certum reverentia gratia nobilibus generis, aut propter bonam balnei, aut visitationis, affectionis, aut laboris. Et quando mudatur fuerit corpus mulieris, ut ne a viris sacrificantibus conficiatur, sed a ministrante muliere: cui praecipitur, a sacerdotibus, ut curam gerat ad tempus indigentibus mulieribus.*

in tempore denudationis corporis ipsius, ita ut &c.

Diaconissae tanquam ordinatas, non recipiunt Concil. Laodiceum, Ordinem tamen in Ecclesia vocat Epiphanius (qualemcumque) sed inter Laicos omnino rejiciunt Magdeburgensi. Cent. 4. Cap. 6. Canonem Niceni Concilii. (juxta Rufinum) 22. proferentes. Sed & diaconissae quoniam quidem manuum impositionem non accipiunt, etiam ipsae inter laicos esse debere. Hoc autem dici videtur non de diaconissis legitimis, sed de aliis quibusdam ab haereticis confectis. Nam canonem illum subiungit Rufinus, cum in precedente dissolveret: Statutum est ut Paulianistae, & qui sunt Phrygiani reprobentur. Res igitur ex alia editione istorum canonum multo clarior est. Si qui confecti ad Ecclesiam Catholicam (de Paulianistis & Cataphrygii) statutum est ut reprobantur debere, &c. Similiter autem & circa diaconas, & de omnibus qui in eodem clero interveniunt eadem forma servabitur. Commemoramus diaconissas quae in hoc ordine inventae sunt, quae nec manus impositionem aliquam habuerunt, & in omni modo inter laicos habebantur. Similiter autem diaconissae, quae in catholicis canone non habentur, simili loco, id est, laice, & tanquam non consecratae deputantur. Manifeste decernit diaconissae quae in catholico canone habentur, a laicis, & non consecratae. Sed diaconissae & manuum impositionem accepisse, & ut alios religiosos novum prohiberi clarum est & Concil. Wormacensi. ca. 45. ubi & tempus ordinationis definitur. *Diaconissam non ordinandam ante annum 40. & hoc cum summo iuramento.* Si vero suspensus manus impositionem & aliquantum temporis in ministerio permanens, senes ipsam tradat nuptiis, gratiae de communi faciens, anathematizetur huiusmodi, cum quo eadem copulatur. Et in tertia addit. Ludovici Imp. ad Capitulum. ca. 47. statuitur ut si diaconissa nuptiis, gladio ultore sternatur, & faculus qui Ecclesiae est ubi servatus, addatur. Corripit eorum similiter ponitur, &c. Venit autem Iustinianus Authentic. col. 1. tit. 6. *Diaconissae ordinari minoris aetatis quam 50. annorum.*

Diaconia & Diaconum. Hospitium explendis pauperibus & infirmis constitutum. Dicitur a praefecto ejusdem diacono. Xenodochium, hospitale. Bibliotheca. in Greg. II. An. Dn. 714. *Hic dimisit omni Clero, Monasteriis, diaconis, & Maniboribus, solid. 2160.*

Diaconice & Diaconicum. Locus in circuitu Ecclesiae conservandis valis dominicis, & ornamentis Ecclesiae deputatus: Alias Secretarium, alias sacristiam. Concil. Laodiceum. circ. An. 368. Can. 21. Versio Latina antiquior. *Quod non oportet subdiaconum habere locum in diaconico, & Dominica usque contingere.* Versio alia. *Quoniam non oportet subdiaconum habere, in secretarium, sive sacristiam, quod Graeci diaconicum appellant, ingredi, & contingere usque Dominica.*

§ Diatium

§ Diatium & Diatium apud Balbum in Catholicis. [Quotidie, de die in diem, Mat. Par. in Henr. III. An. 1252. — non perderet, sed diatium in effectu suscipere diminutionem. Ekkehard. jun. de Calib. S. Gal. ca. 1. — cum lineis vestibus diatium intravit.]

§ Dies. [Pro die alimoniae, Regie familiae praestando. Firmitas, hoc est oblatum unius diei. Domesl. Tit. Norf. Rex. Walelunt. Hund. Grestuna. Et reddidit dimidium diem melius, & consuetudines melius. Tit. Sudex. Will. de Bray. Bredelesing. T.R.E. id est, tempore Regis Edouardi Confe. reddidit unum diem de firma, & valebat XCV. lib. 10. denar. & post valuit lib. 100. xl. lib. Tit. Oxenfordiense, Rex. Comitatus Oxenford. reddidit firmam trium noctium, hoc est Cl. lib. Vide Firma.

Firma nobis.

§ Dies ablationis. [Lege proximè sequentia]

§ Dies magnus. [Dies Paschalis. Capitular. Carol. & Ludov. lib. 5. cap. 71. *Qui penitentiam publice gerens, debet suam annuam esse cum clero inter audierit, vel usque ad magnum diem, & Penitentiae agende status erat dies Paschalis ut hie notat Glossar. decretum Innocentii PP. claus. De penitentibus autem qui sive ex gravioribus confectis, sive ex levioribus penitentiam gerunt, similia intervenit agendum, quoniam fides. Paschalis remissionem Romanae Ecclesiae consensu demonstrat. Lego in Chron. Camerac. lib. 3. cap. 74. — In ipso ablationis die, qui est ante pasche. Et paulo supra. Ingressa eam (fidelitatem) secunda feria post paschas. In hac enim feria majoris hebdomadae, Avenasiam silvam penetrat. Vide Raban. Maure. Justicler. lib. 2. ca. 30.*

Dies ablationis hic.

Fidelitatem major.

§ Dies placitis. [Formull. folen. 142. — Dies placitus mei praefinitus transierit, id est, placitum: sive LL. Ripuar. Tit. 66. 72. § 1. & Tit. 30. § 2. Vide Placitum pro formula agendi in iure.]

§ Dies votorum. [Id est sponsalium & nuptiarum. Longobard. lib. 2. Tit. 4. l. 3. Nulli sit licentia, conjugii suae de rebus suis capere amplius per qualemcumque ingenium, nisi quod eis in die votorum in merito & morganab dederit. Tit. 14. l. 2. — quoniam in die votorum acceptum (sorores) quod ad maritum ambuletur.]

§ Dieta. [Iter minus dicit. Concil. Lateran. Ralao. M. de Cap. 4. Occumen. An. Dn. 1215. sub Innoc. 1993. Siles. a. 1188. III. ca. 37. in rubric. De literis non impetrandis ultra duas dietas. Et in Canone filia Galie. apud Ralao. ad fin. Epistolae. de iurisdictione per litteras Apostolicas ad iudicium trahi possit. Brachon. lib. 3. Tract. 2. ca. 16. § 1. Et computari eis debent rationabiles dietae, usque ad portum illum. Brito Armor. Philipp. 5.]

— Penae quae remige, non pede velum Tempore tam modico hoc continuasse dietas.

§ Diffacere & Diffacere. [Delere, de diffacere. L. H. c. 92. formare, mutare. Longob. lib. 1. Tit. 25. diffacere c. 64. 88. 93. 1. 68. Si Conu. — nisi per iustitiam & pacem diffacere c. 92. Diffacere claud. facendum, hominem diffacere (puta oculum c. 89. Diffacere c. 80. vel namum praedictum) hancem perdat. Cap. Caroli lib. 3. cap. 26. *Item quod ipse cum ad iustitiam iussisset diffacendum, fure non fecisset.* Ibid. ca. 28. & Cap. L. Salic. 1. § 7. Longobardorum lib. 2. Tit. 34. l. 10. — Si charta non paraverit, sed iam ab illo — diffacta est. Diffacere obloletum Gallic. defacti hodiernum, Angli ad huc, to infacte, dicimus. hinc *negandum diffactum est* sive *negatum* non fecerim. *Galley charta* de gestu ministrii Regis, & Lionelli Ducis Clarenc. in Hibern. 37. Ed. 3. m. 14. — quod circa praesentia omnia exequenda, aliqui aliquos dilatione (& Diffagio inciduntur.]

§ Diffidare, & Diffidare. [Inimicitias denunciare, fudam (juxta veteres) canere, bellum indicare. Gall. Deffer & Deffer. Ital. Sfutare & diffidare. Angli. to diffide. Omnia fudam aperte resonantia. Diffidare Malm. Nov. lib. 2. p. 180 & 187. & affidare, pa. 188. Dicitur tamen volunt nonnulli diffidare à Sax. peba pro inimicitia: sed tunc unde diffidare. Certe una unius, innocens ratio: nec diffidare, aliud est quam fide vinculum solvere, quod prius aliqualiter affidare, connerat. Opponi enim perspicuum est, diffidare, affidare, diffidare: Et affidare, affidare, diffidare, de quibus supra. Fudam tamen, diffidationem comitari, nemo dubitat. Vide Fudam. Recte autem si arior, origo vocis à fide emanavit, vel inter dominum & vassallum, vel inter affidatos renunciata. Ivo Epistol. 73. *Vide praedictum Ivo dominum suum diffidat.* Vide mox hic infra diffidentia. Exempl. bonagii Arthuri Duc. Brit. fact. Philippo Reg. Franc. Hist. de Bretaign. liv. 3. ca. 71. — *Es die quo ipse (Philippus) diffidavit Johanne Regem Anglie pro interfectionibus, quas eis fecerat, &c.*

Romani in more fuit, cum bellum susceperit esset, Faciendum vel Patrem patrum ad hostem mitti, qui iniecho in ejus solum telo, solenni formula hoc indiceret, causamque simul denunciaret. Formula apud Gellium extat, lib. 16. ca. 4. *Clarigatio nuncupata, quod clara voce agebatur. Primum morem imitatus fuit Gentes ceterae; ignavi pusillanimitate ducentes, quempiam Vt opprimere, cui inimicitias prius non denuntiasset. Stephanus igitur Regi Angliae, ignominie veritatem Malmesbieriensi Hist. novell. lib. 2. quod Cestrie comitem & fratrem ejus, obditione cinxerat Lincolniae, nec modo (inquit) more majorum amicitiam suam eis interdixit, quod diffidare dicitur. Nec fidei tempus diffidat cedere, etiam in privatis inimicitias. Stavit itaque Freder. I. ut quicumque alii denuciari faceret, aut ledere ipsam intendens, prius ab omni diebus per certum nuntium*

x apud Abbakem Vespary Conradus Imper. c. 13 bullae aureae. Non licet monacho diffidationem quocumque invadere per litteras de nisi diffidato

Y 2

pro hoc die monachis &c.

Presbyteria. Vidua. Sacerdos. Universae. Matrimonium. Monachae.

* Sic codex.

nutritum suum * diffiducient eum. Quod si diffiduciatum se fuisse negare voluerit, &c. Mos à Saxonicis videtur emanasse: Theodorico Nihem, de iuribus Imperii Imperatori Græco, qui tunc erat, bellum indicit, eumque more Saxonico diffidavit.

Sed animadvertere à Cusani lib. de concordia cath. ca. 31. quod citat Iureus, quò se propriis apud veteres diffidationis illa, dicantem lex, an confectus? Hodie videmus aut consensum maximam in ordine iudiciario, aut penitus nullam iustitiam: boni bene diffinguntur à iure. Et occupare etiam maxima dominia nobiles licet se possit dicimus, ubi possessor nulli iuris habuisset, neque habere concedunt, per viisimum diffidationem modum solvati putant: & si post ipsam intimatam diffidationem, ex quacunque confecta aut nulla causa quæ litigacione rapta, palam aut occulte, licite credunt possidere, etiam bona Ecclesie aut clericorum forent. O presumpta audacia contra omnes leges & iura, & iniquissimum iudicium, diffingens bonestatem à iusto, affirmans iniustum honore possidere. Et ca. 34. consilii lege statuit, ut nulli licet ex quacunque causa alterius bona occupare, aut dampnum inferre per diffidationem, sed ut omnia fiant iudicium auctoritate, qui etiam repressus concedere possint contra contumaciam.

Ut Diffidatio (supra) sic Diffidentia etiam dicitur pro hac clarigationis formula, Gall & Angl. Diffidant. Chron. Camerac. lib. 3. ca. 74. In ipso dissolutionis die, qui est ante parviterem (Hugo Castellanus) diffidentiam domino suo mandavit: Scilicet Episcopo Cameracensi, cui fidelitatem paulo ante iuraverat. Renunciat autem, uti plures illius seculi, qui peracta diffidentiam cerimonia, liberos se putarunt à iurata fidelitate. O tempora, O mores! Sed perinde dominis licuit resumere beneficia.

¶ Diffiguarare. ¶ Speciem & decus rei vitare. Deformare. Gall. defiguer. Longob. lib. 1. Tit. 25. l. 43. Si quis calidum alium apprehenderit, ipsique diffiguararetur aut circumveniret, forti pena sit culpæ in otio glit.

¶ Dignus. Pro scriptura, & characterum forma: quam alii manum dicunt. Ekkehard. Jun. Caf. S. Gall. ca. 11. Pre omnibus autem scripturam digni essentur, &c. Alibi, cap. 1. in Salomone. Omnis Celsipolus Sinarum dignus adveniret. Petrarca famili. Epist. lib. 9. Epist. 5. — juvenis digni quam ingeniis velori.

¶ Dilatura. Alias Delatura. Vide supra Capitale & dilectura.

¶ Diligatus. ¶ Ejectus à patrocinio legis. Aliis ulagatus, quod vide LL. Henr. I. ca. 45. Si qui diligatur, dominum accipit: fonsam dicimus vocem qui. A præpositione & de ligus vel legatus. Contra Aligatus.

¶ Dingere. ¶ Iudex pedaneus, v.

Cujus, in præfat. feud. pag. 17. & hic infra Gratio & Thengreus.

¶ Diptire. ¶ Ekkehard. Jun. Caf. S. Gall. ca. 1. Altare vero S. Mariae, & analogum evangelicum, epistolam fratris nostri officio decurate, Hattonis sui de formis vestitus argenti, & diptiri (ut videre est) ex ære & lapide electa. Goldastus hic intimat legendum ex p. auro electo luci, quod (inquit) est induxit & illucit. Locumque è Burckhardto confotum adducit. Mihi autem fana videtur lectio, & à Saxonicis hodie diximus pro tincto. Primitus à Gr. διπτερο, tingere, mergere.

¶ Dirationare, Derationare, Dirationare. ¶ Voces cum Normannis, nobis advenæ, & veteribus nostris forenibus admodum frequentes; recentioribus nescio an cognite, licet non habeant quæ in eundem sensum magis utantur appositæ. Significavit autem alias causam agere; alias rem probare; alias assertorem contrariam refellere, quod ipsi travelare dicunt; alias examen liti subire, ipsi (nimis barbarè) triare; alias lice potiri, & rem litigatam evincere, seu recuperare; ita frequentius. Dicit opinatur Covelius vel à Gallicis dirayer, i. confundere, seu diranger, ordinem pervertere: vel à Normanno derene, quod est probatio rei negatæ, vel facti proprii. Sed manifestum mihi videtur ipsa vox originem prode, à Latino ratiocinari; adjecto ita, quod in compositione contrarium sepe notat, ut deberebimur apud Græcos. Sic, discordare, diffidere, diffidare, &c. Dirationare igitur est contrarium ratiocinando asserere, vel quod assertum est ratiocinando destruire. Hoc, & ipsum Normanicum defener videtur prode, contractè dictum pro deraisier seu deraisier, ut clarius se exhibet in vocabulo fori Gallici, Derasionia. Domestici Tit. Hantef. Rex. Breston. Huic manerio pertinet una sita, quæ est in maru Walchelmi Episcopi, sed adhuc non est dirationata. Tit. Gretebriglic. Rex Albionis. Hanc invasit Albericus de Ver super regem, & Picus dirationare eam contra eum. Lib. Ramefienf. sect. 208. Notum esse volumus Reinoldum Abbatem Ramfienfem apud Undermell in presentia Roberti sui Walteri eo tempore vicecomitis Norfolc & hodie (reor) Suffolc, & in presentia multorum aliorum Francorum & Anglorum, dirationatum fuisse festissimum votum de novem Hundredis, ibi congregatis, quod Rex Canonicus — de deo. Benedicto de Ramfies Brancestre, &c. Infra. Alio tempore videtur & audierunt apud Treflor, Aldwinum Abbatem Ramfienfem eodem modo quandam causam plicem apud Brancestre apellatum, dirationatum fuisse contra Radulphum de Belfego qui tunc vicecomes erat in provincia illa, &c. Inferius. Item Reinoldus Abbas per predictum festis legitimis apud Underelle dirationavit quoddam vinum datum quod fuerat apud Brancestre Wreccatum. Glanvil. lib. 2. ca. 20.

Derasionia.

Undermell hodie (reor) Suffolc.

ca. 20. Dirationem terram illam in Curia mea per recognitionem. Ibidem cap. 6. per hoc dirationalem sui sum heres propinquus.

Dirationare pro ligare. Bracton lib. 4. Trac. 1. ca. 22. Si Dominus cum aliquando prodixit in Curia Dom. Regis ut ibidem hominem suum ad dirationandum, vel legem aliquam faciendam, vel purgationem. Ita pluries. Apud eundem, lib. 4. Trac. 6. ca. 16. Habes sufficientem dirationationem, & probationem. (Id est) sufficientem materiam ad probandum contrarium. Vide Lex Derasionia.

¶ Dirmatia. ¶ Charta Kenulphi Regis Merciorum qui floruit An. Dom. 798. recitata in Annalib. Jurs An. 1 Hen. VII. fol. 25. — Culham, cum omnibus utilitatibus ad eum pertinentibus — viz. pratis, piscibus, dirmatibusque castibus aquarum, &c. non avarum largitus sum hereditatem, s. Monasterio Alberdonensi.

¶ Dirapcia. ¶ Precept. Macarii Cujud. Ecclesie S. Mar. Cameracenf. fact. An. Dn. 885. quod exat Chron. Camerac. lib. 1. ca. 52. — quicquid ad predicta loca spectat, cum omni integritate, & terras cultas & incultas, pervia, vicia, & decipia, prata, & pascua, silvas, communias, aquas, &c. Legi aut iureiurum in quibusdam exemplaribus (& non semel) pervia, Wadscapia, sed prius uti correctius receptum, ubi vicia (inquit) sit idem quod vicia, i. humida, at decipia silentio præterit. Quære igitur an non dicatur Wadscapia, de locis udus & palustribus, quæ instar vadit transiri possunt. Hoc enim à Sax. Waden, nos hodie mæde, dicimus & escape, pro exadere, exire.

¶ Dirargare. ¶ Exonerare. L. Salic. Tit. 29. § 21. Si inde forum ad domum suam in carro duxerit, & dirargaverit, &c. Quasi dirargaverit, i. e. carro ponere. Gall. & Angl. dircharge.

¶ Direrimen & Direrimiale. ¶ Vide Waltheri. ¶ Disloqui. ¶ Ineptè fabulari. Ekkehard. Jun. Caf. S. Gall. ca. 4. At illi disloqui cum ut agros silenti putabant, to talk idip.

¶ Dismanare & Dismanare. ¶ Formule Solenn. ca. 10. in indiculo Regis de privilegio seni concessio. Ut de omni hoste, vel omni bus huius & ad arbitrium sit concessio, ut neque vos neque juniores atque successores vestri ipsum pro hoc inquietare vel dismanare non præsumatis. Hieronymi Bignonii editio formularum vet. ca. 31. hanc ipsam legit, inquietare nec dismanare: & exponit ille, dismanare, de domo extrahere. Altera verò, vocabulum ei seculo magis congruum exhibet. Dismanare enim est quasi foras eicere, à dis præpositione, & Germ. spannen wemen. Vide Manine.

¶ Disparagare. ¶ Dispare conferre. Indecore & indignè conciliare, vel affimulare. Comparagare Gall. est equiparare,

disparagare contrarium. Dicunt autem Galli parage pro familia, confanguinitate, parentela; ut, domus de basit parage, i. sublimis parentela domina. Hinc in iure nostro disparagare, idem est quod, impares linguæ & natalitatis connectere. Statut. de Merton. An. 20 Hen. III. An. Dn. 1235. ca. 7. Dominus qui (pupilli) offerat ei rationabile maritatum, ubi non disparagare. Et ca. seq. Dominus qui maritaverit illos quos habet in custodia villanis, vel aliis sicut burgensibus ubi disparagantur; Si parentes illius conquærantur, dominus ille amicitia custodiatur, &c. Hinc etiam disparagatus, & disp. disparagatus. Vide Paragium.

¶ Dissalare, & Dissalire. ¶ Est verum dominum à prædis ejicere, eademque per injuriam (quod tunc vocant) possidere. Prædis vel possessione exuere. Iure feudali deservit. Voci fori nostri trinitima, & Historica nota. Hoveden in Ric. I. An. 1104. Dissalaverunt eum (Archiepiscopum) de omnibus maneriis suis, & capta, &c. Illico vero usurpavit pro ejicere hoc expellere simpliciter. Deinde Joceus Canonicus introductus in falles suos, de quibus Archiepiscopus eos dissalaverat. Hoc sensu frequens apud alios.

Hinc Dissesina al. Dissesina, quod Forenses nostri hodie non dicunt nisi de prædis: sed veteres & exteri utuntur de bonis. Constitut. Sicul. lib. 3. Tit. 32. Sancimus igitur ut præscriptum anni, mensis, diei & horæ, per quem aliquis de domino suo rei cadebat, & Francus de dissessina queri non poterat, penitus amoveret.

¶ Disfringere, Disfricare, Disfrictio. ¶ Voces inter dominum & vassallum, magistratum & subditum, frequentes. Disfringere dicitur cum dominus in feodo, magistratus in suo territorio, bona (et pigius & vadem) aliquem prestat, ut sic cum debetum quidpiam prestandum coarceat: puta ad apparendum in Curia, multam solvendum, servitium exhibendum, & ejusmodi. Hoc solummodo fuit utuntur forenses nostri. Alii pro coarceare in genere: & pro cinare, & in jus vocare. Juxta priorem, olim etiam dicitur confringere. Breve Reg. Henr. I. vell. lib. Ramef. Sect. 227. Henricus Rex Anglie hominibus Abbatibus de Ramfies salutem. Precipio quod cito & iuste reddatis Abbatibus domino vestro, quicquid eis debetur in castro & firma & debitis & placitis, sicut iuste monstrare poterit quod eis debeatur. Quod si nolueritis, ipse vos inde confringat per pecuniam vestram. Teste Cancellarius apud Glasfior. Per pecuniam vestram, i. per bona & animalia vestra, capta ut supra. Breve autem integrum recitavi, quod infertur quidpiam proditi, & forenibus paradoxum: quasi domino non liceret pro redditu & servitio disfringere, nisi regio brevi suffulso.

Disfrictus

omnem Angliam, quatuor tertiae quique Bar-
onum suorum possidebat: quot feudatos milites,
quot carucias, quot villanos, quot animalia,
totum quantum circa pecunie quique possidebat
in omni regno suo, & maximo usque ad minimum,
& quantum redditus quoque possessio reddere
posset: & vocata est terra multis cladibus
inde procedentibus. Longum est Autorem
congregare testimonia: non praeteriam tamen
iste de serie, nomine, & auctoritate libri re-
sultat, sub infantia ejusdem, Henricus Episco-
pus Wintoniensis, propinquus sanguine ipsius
Consequelloris. Sic autem ille inter alia in Ni-
gro libro Saeculari par. 1. cap. antepenult.
quod de libro iudiciario inscribitur. Fit autem
(inquit) descriptio per Comitatus, per Centu-
riatas, & Hidas: praenotat in ipso capite,
Regis nomine, & deinde sortem alicuius pro-
cerum nominibus apppositis secundum status sui

Quid liber iudiciarius & ad quod compositus.

Cum insignis ille subactor Angliae, Rex
Willelmus, ultiores infulae fines suo sub-
jugasset imperio, & rebellium mentes terri-
bilibus perdidisset exemplis, ne libera de
cetero daretur terroris facultas, decrevit sub-
jectum sibi populum iuri scripto, legibusque
subiacere, propolis legibus Anglicanis secun-
dum tripartitum earum distinctionem; hoc
est Marchenagium, Wesslesagium, & quat-
dam probavit & quasdam approbavit illas
transmissas Neulrie leges, quae ad regni
pacem tuendam efficacissime videbantur, ad-
jecit. Deinde, ne quid deesse videretur ad
omnem totius providentiae summam, com-
municato consilio discretissimis à latere suo
designavit viros per regnum in circuitu: ab
his itaque terre totius descriptio diligens fa-
cta est, tam in memoribus, quam pascuis &
pratis, nec non agriculturalibus, & verbis com-
munibus annotata, in librum redacta est; ut
viz. quilibet iure suo contentus, alienum
non ulterius impune. Fit autem descriptio
per Comitatus, per Centurias, & ut su-
perius usque discedere.

Dicit quod Comitatus, qui Centurias,
quid fit Hida, si placet edicere; aliquo
non plana erant quae praemissa sunt.

Quid Hida, quid Centuria, quid Comitatus
secundum vulgarem opinionem magistri
Ruricolae melius hic norunt; verum, si-
cut ab ipsis acceptum, Hida à primitiva in-
stitutione ex Centum acris constat: Hando-
vero ex Hidarum aliquot centenariis,
sed non determinatis quidam enim ex pluri-
bus quidam ex paucioribus hidis constat. Hinc
Hundredum in veteribus Regum Anglico-
rum privilegiis centenarium nominari frequen-
ter invenies. Comitatus autem eadem lege ex
Hundredo constat; hoc est quidam ex plu-
ribus quidam ex paucioribus, secundum quod
divisa est terra per viros discretos. Comitatus
ergo à Comitibus dicitur, vel Comitatus à Comitatu.
Comes autem est, qui tertiam portionem eorum
quae de placitis proveniunt in Comitatu
quolibet percipit. Summa namque illa
quae nomine huius requiritur à Vicecomite
tota, non exurgit ex fundorum redditibus,
sed ex magna parte de placitis provenit, &
horum tertiam partem Comes percipit, qui
ideo sic dici dicitur, quia sicut focus est & co-
mes in percipiendis. Porro Vicecomes dicitur,
qui vicem Comitis suppleat in placitis illis qui-
bus comes ex fide dignitatis ratione participat.

Dicit nunquid quod singulis Comitatus
Comites illa percipiunt. Nequaquam; sed hi
tantum illa percipiunt quibus Regum munifi-
centia obsequii praestata, vel exiguae probi-
tatis intuitu Comes sibi creat, & ratione
dignitatis illius hanc conferenda decrevit, qui-
busdam hereditariis, quibusdam personaliter.

Huius

EX REGISTRO
quodam de
Westburg
penes Reg.
Wessfeld, Eq.
aur. f. 129. 2.

supra p. 177
sum hunc Greg. Willoriam
inhibitionem referat. Prouenit
autem libri Henrici iudiciarii
descriptio de Henr. 2. lib. 1. ult.
auctoritas ad Henr. 2. lib. 1. ult.
cap. 1. ubi dicitur quod
descriptio per Comitatus, per Centu-
riatas, & Hidas: praenotat in ipso capite,
Regis nomine, & deinde sortem alicuius pro-
cerum nominibus apppositis secundum status sui

¶ Hos Florent.
Wigorn. lib. 1. ult.
p. 177. ubi dicitur
Regis vocat.
Dandus.

¶ Hic iudici-
vires.

¶ De Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

¶ Hic de Henr. 2.
E. 3. Eff.
Hic iudici-
vires.

Huius igitur libri reverentia, non dissimilis
fuit Sibylli Romae, quindecim virali olim
cune designati: seu Pandectarum apud Flo-
rentinos, qui à Vemhero reperiuntur sub Lo-
thario II. circiter An. Da. in palatio
Ducis hodie custodiuntur, & nisi accessio cereo,
indicatae ceremoniae non produciunt. Cas-
siod. var. lib. 3. cap. 52. Augusti liquidem
temporibus orbis Romanus agris diversis con-
sueque descriptus est, ut possessio sua nulli haleret
incerta, quam pro tributorum superest
quantitate.

Est ad similitudinem lib. censalis Re-
mentis.

Conservatur utique nobile nostrum monu-
mentum, in thesauro regii Saeculari, sub ter-
tia clave, scil. thesaurarii & duorum Came-
rariarum, inspecturis tamen satis praestito, sed
denumerantibus prius 6. solid. & 8. denar.
pro sola inspectione. Transcripserunt enim uni-
versique lineae drachma praeterea pendit.
Mihi verò (nam acceptum à jam mor-
tuo agnoscant beneficium) & illius & alia-
rum veterum schedarum, quas recorda vixi,
insignem aliquando copiam feci fenex in eis-
dem veratissimus Arthurus Agard tunc Pro-
camerarius. Exinde, gratam etiam admo-
dum, successit ejus Jo. Bradshawe ministri-
que alii humanissimi.

¶ Domesticare.] Mansuetudo. Ekke-
hard. Jun. Cal. S. Gal. ca. ult. — avibus do-
mesticis & domesticis. Boior. Tit. 2.0. §. 6.
Aves quae de silvaticis per documenta, humanis
domesticantur industria.

¶ De multiplici Domestico, & mul-
tiplici eius numero.

¶ Domesticus.] Senescallus, Dapifer, Ma-
ior domus. Vox Latina, sed novata signifi-
catione Graecis etiam inferioribus usitator,
designante enim ministros & officiales dix-
ere, quos Romani, Comites: sed hoc praes-
sertim, cum nomen dignitatis factum esset
Comes, potius quam ministerii. In iure igi-
tur Civili domestici proprie appellantur (ut
notat Junius ad Codinum) omnes adiutores,
sive administri legitime instituti à iustis fun-
ctionum principibus, cum in Palatio, tum in
Foro, & in Ecclesia.

In Palatio.

In Palatio erant Magni domestici, dome-
sticus rei domesticae, domesticus mensae, dome-
sticus sciborum, domesticus munerum, dome-
sticus regionum, &c. Magni domesticus (qui
& Megadomesticus, & ob eminentiam, & dome-
sticus nuncupatur est) duplici fungebatur
munere: interiori, & exteriori. Interi-
us, circa mensam Imperatoris administ-
ravit, (ut supra in Dapifer) multaque alia in
palatio agebat, de quibus Codinus. Ex-

terius autem; sicut in regno Francie & ali-
orum Principum Occidentalium dominis,
Primarius Dapifer (qui & Major domus, &
Magnus senescallus dictus est) exercitum du-
cebat & militiam curabat, (quod ibidem
quoque declaratur est) in Imperii ad-
ministratione Magni Domestici tunc
praefuit militiae, cultus & stativis, quae ipsi
solam appellabant. Codinus fuit Europa-
lata de offic. Constantinop. pa. 50. Sicut
magnus domesticus Princeps est & caput ad
universum statum: ita & iste (magnus
Dux) ad mare. Hoc innuit Luitprandus
Hist. lib. 6. cap. 5. fed fortè ut peregrinus de
aliena repub. erogante Imperatore mune-
ra, primus vocatus est Rector domus, cui non in
manibus, sed in humeris posita fuit munificencia,
cum senescallus quatuor. Post quem à Do- & Domestici,
mestici Ascalani, & à Longarstis Placi
sunt vocati, quorum alter militibus, navigantibus
praerat alter. Hi itaque parvi numeri,
quia dignitas par erat, munificencia & sen-
sanga suspensio, pra multitudine non jam
in humeris portarentur, sed adhibentibus illis
post se cum labore traxerunt. Quid hic re-
ctor domus, si non à domesticis, vel à dome-
sticos, si non idem: vel quid Longarstis, si
non longarstis (i. rationum praepositi, qui
ispensidario in Aula militi stipem erogabat)
haud certe scio: nec si ita sint, ut conveni-
ant demum Codini loco citato, & aliis. Dicit
eximius rei Constantinopolitanae mytha Joannes
Meursius.

Megadomesticum autem istum eundem in
Oriente fuisse quem in Occidente Magnum
Senescallum docet Guilielmus Tyriensis. Episc.
de bello sacro lib. 2. cap. 5. de Alexio loquens.
— plurimum (à Nicephoro) honoratus
& Megadomesticus dignitate (quem sui ma-
jorem Senescallum appellare consueverunt) fun-
gere officio. De ceteris ejus officii partibus,
copiose Cyropalates de offic. Constant.

Domesticus mensae, & Domesticus rei dome-
sticae: Senescalli etiam, & dapiferi munere,
circa mensam Imperatoris fungebantur, ut su-
pra videas in Dapifer. Ille verò Magni do-
mestici proximus, hic remotior, sed qui pana-
giam ministrabat. Utriusque munus contin-
eri prius videtur in officio & appellatione Co-
mitis Castrensis. Vide.

Domesticus sciborum: eandem olim ad-
ministrationem habuit, quam postea Megado-
mesticus, ut inquit Cyropalates. Praefuit si-
quidem scholis palatinis, hoc est (non rei li-
terariae sed) ordinibus militariibus, ad caesp-
fenda iusta Imperatoris vocantibus, quos tum
scholas vocabant, erantque numero xxi. ut
ex l. ult. c. de locato & conducto. Notat Ju-
nius. Nos vero in Noct. xiv reperimus
viii in Oriente, & vi in Occiden. me-
rentes omnes sub altero Magistro officio-
rum: nam domestici sciborum nondum vide-
re enata appellatio. Quare.

Domesticus legionum idem qui domestici
sciborum: Orientalium enim historiarum in-
A a 2 terpretes,

Sicola, gall.

C c 2 [Epacare.]

Ελέγχοι

Seniores.

Epacare.] Omnino placere. Chron. Camerac. l. i. c. 93. *Walterum multa mercede donabat, plus pollicetur, si quorsu modo tunc posita molimina epacaret.*

Epidaeen, al. Epididen.] Vestis Monachorum.

Episcopissa.] Uxor Episcopi, aliis Antistita, quod vide. Etiam vide quæ S. Bernard. in vita Malachie refert de 15. uxoratis Episcopis prædecessoribus suis, in Hibernia; supra hic in vocabulo Corba.

Episcopium.] Domus Episcopi. Synod. Melden. ca. 26. *Suggerendum est, si ex divino mandato intimationem regis majestati, ut episcopium, quod domus Episcopi appellatur, venerabiliter & reverenter invocet, &c. Dicitur & de Episcopatu, ut supra, in Abus.*

Epistola.] Pro eo quod forenses Chartam vocant, hoc est, instrumentum quo prædæ conceduntur, pactionesque firmantur. Tabellæ publicæ fidei interdum restantur. Superiores ætates ab inclinato Imperio (ne altius repetam) sub epistolæ specie hæc omnia peragebant, ut in Marculi, veterumque formulæ abunde constat. Cæptaque res videtur ab ipsis Imp. & Longobardorum regibus, stilo turgido, & sæpe (ut mihi fapit) non majestate digno. Cassiodorum vide. Epistole autem specimen postre hodie Chartæ retinent, exordium præferentes in hunc modum. *Omniis Christi fidelibus ad quos hoc præsens scriptum pervenerit N. de D. salutem, Sciatis, &c.* Sunt igitur apud veteres tot epistolæ genera quot apud nos Chartarum, & perplura: adoptionis, donationis, concessionis, firmitatis seu confirmationis, collectionis: evacuatoria, paricla, trisagina vice ingenuitatis, & hujusmodi; quorum omnium exempla habes apud Marculum, & in formulis solennibus.

Epistolium, Epistolium.] Vide Apostolica.

Eques.] Pro Milite, vel Nobili baltheo militari à Principe honestato. Notissimum. Neapolitanis vero Equites (vulgo Cavallieri) dicuntur omnes Nobiles, licet Equestera dignitatem nunquam sine adequeant.

Scipio Animatus: Hægi in Napoli tutti color che son nobili, benchè ordine de cavalleria animo non habbano: indistintamente si chiamano Cavallieri. Questo filo stimo iacche sia nato, perche non habendo ab antica Nap. nobilitate altri esercitii, che militari; & perciò creandosi i giovanetti nobili donzelli, & di mano in mano i donzelli faccendosi Cavallieri, venivano per consequente in processo di tempo tutti i nobili ad esser Cavallieri: come tutti i nobili Romani, se ben non nascevano Senatori per l'età, che era loro d'impedimento, nel tempo dell'et à legittima dicevamo Senatori.

Ad distinguendum igitur equitem ritu honorario institutum, ab inhonorato istiusmodi, bene convenit aurati additio. Vide Miles.

Equis, pro equa, vel equo pernice, Ekhard. jun. Caf. S. Gal. c. 1. *Servantur usque ad ambulatorem vel quatuor, &c. defendunt, equitem illam velocissimam, — circa notum ad erat cenobio. Et ca. 10. — equite clausis, S. Gallum notum invadens, claustrum claudisimus intravit. Sic & alii. Antiquis, potiores ad pernicem equæ, quod & Virgilius notat,*

— Et Eliadum palmam Epuræ equorum.

Ere Hispanica ortus, ratio, abolitio: & de aliis ere significationibus.

Era.] Sine diphthongo & cum diphthongo, varie legitur: de numero, de pondere, de tempore; ut figillatim inferis. Præ reliquis autem significationibus, cum medio rum seculorum studiosis maxime fit necessaria ere Hispanice cognitio, iam primis exponemus. Occurrit enim frequens & in Conciliis plurimis, & in rerum Gothicarum Hispanicarumque Scriptoribus, lectorem sæpe nescium, remansit, & perturbans.

Era juxta Astrologos est infigne temporis initium, à quo supputationes ducunt: & hoc sensu celebris apud Hispanos epocha, seu annorum calculus, era dicitur. Non ut quidam nugantur: ERA, quasi, annus erat Augusti. Ejus originem Hispani ipsi Julio Cæsari attribunt; ideo verò docti, non quod à Cæsare fit instituta, sed quod anni ejus (quem Julianum vocant) formam induit. Primus enim annus ere Hispanice, Julianæ ordinationis septimus habetur: à cede ipsius Cæsaris, sextus. Sic Antiocheni ERAM Seleuci Nicanoris, Alexandri nuncupant, quod initio anni Alexandreo untunt, scilab autumno, & clade Darii ultimi: ut refert Scaliger. ERAM autem Hispanicam sub Augusto fuisse inchoatam, docti omnes cedunt, licet de modo institutionis & acceptivo anno, nonnulli differant. Hicidors lib. 5. de temporib. cap. 36. Era (inquit) singularum annorum consuetudo est à Cæsare Augusto, quando primam consuetudinem exegit, ut Romanum orbem designasset. Dicitur autem era, ex eo quod omnis Orbis es rediret profectus est Reipub. In hoc autem fallit proculdubio. Convenienter aliqui anni Christi & ere Cæsaris: nam in uno eodemque anno, & Christus natus est, & descriptus Orbis, ut persequitur est S. Lucæ Evangelio ca. 2. Era verò, 38. annos, (vel eo supra) annorum Domini præcessit deprehenditur: ut hic inferis.

Probabilior igitur & proba videtur sententia: divisus post bellum Perthinum Rōmā Imperii provinciis inter triumviros Octā Augustū, M. Antonium, & M. Lepidum; Hispanique in Augusti sortem cedente: Hispani (ne indignum Principem omni officio & adulatione non prosequerentur) epocham ipsorum ab initio Augusti regiminis inducunt.

Era Domini. Era Cæsaris.

eandemque ERAM Domini (puta Imperatoris) & ERAM Cæsaris, nempe Augusti) nuncupat. Cæpille autem ferunt Augusti regimine, anno ante natum Christum 38. post urbem conditam 714. Christumque natum fuisse in Era Cæsaris 39. Sic docti plerique & probatores affirmant: rejicientes penitus quod Johan. Margarinus Gerundensis Episcopus asseruit, ERA originem tantummodo 26. annis Christi natalem superasse. Sed nec error apud veteres major, nec desidium inter recentes frequentius, quam in annorum numeris æstimationibus.

Lidyatus nostras (qui in emendatione temporum egregie si fideliter desudavit) nec Dionysium solum, sed & Scaligerum, Sullygam, Keplerum & alios perloque in hanc arenam descendentes, graviter oppugnavit: nativatem Domini nostri; baptismique & cruciatum ad quatuor fere annos post vulgi calculos reducens. ERA etiam originem ad annum 41. ejus natalis præcedentem, Urbisq; conditæ 750. attribuit. Ego huc me non ingeram controversie: sed quod ille inderet asseruit, cum hac apprime conducant, adhibenda consilii.

Anno 3966 mundi, anno Hispano 8 mensis, Claudio Pulchro, & Norberto Flaco Consulibus, capta est usque annorum epocha celebris, præsertim in Hispania & vicinis provinciis Augusti & Galia, que ERA appellata est: ea ut videtur occasione, quod anno proximo præcedente Domitius Cæsar Proconsul, Hispaniam jugum Romanorum, seu potius Cæsaris Octavianum, in cuius potestate hinc prorsus cessit, detrahentem, denique subjugaverat; quo etiam ut apparet ex Dion. 48 l. nova quadam & graviora era, vestigia, seu tributa annua instituta fuisse à Triumviris; que ipsa & cetera Provincia ad Occidentem subdita Cæsari & Lepido, quem Cæsar etiam ante defectus habuit, deinde post huiusmodi omnia oppressit, hoc anno pendere cepit, quamquam era quoque apud veteres pro calculis supputationum usque hinc, &c. Cumque in annis sequentibus, adductis suis rationibus à Scaligero, Sullyga, Keplero ipsoque Baronio in pluribus dilanderet, ad nativatem Christi tandem perveniret, ita differret, Anno 4007 mundi circa initium illius anni, ut etiam 750 Rome condita, L. Alio Lami & M. Servio Germano Consulibus, imperis autem Augusti (numquam volens) à Consulatu Pulchri & Flaci, veluti invicem etiam Græci Epist. ex ERA apud Hispanos præsertim & Gallos & Afras celebrissimam) anno 41 juxta antiquissimos Patres Christianos: Brænam Lugdunensem l. 2. c. 25. & Tertullianum Carthagenensem lib. adversus Judæos 8. c. æque alios: verum Herodi Regis Judææ consensum ab Augusto quemadmodum affirmat Epiphanius contra dictam heresim, Demetrium, & ab Actiaca Augusti victoria anno 33. anno autem confirmati Augusti imperii Senatūconsulto, & epoche Augusti 30. natusque 30. Actiæ ad quem vulgaris epocha ætatem Domini, auctore Dionysio Abbat. Romano, accommodata est, neque anno

Juliano 41. juxta imperium Scitamentum Sullyga & Keplers, verum 43. sequente 49. ac primo emendanda ab Augusti; medio fere tempore secundum modum cæli alii juxta Augusti, primi vero operā Quirinus in Syria, juxta nostram Chronologiam, namq; est Bebelheim, &c. Ihesus Christus.

Vides quanta inter eruditos discrepantia: & major quidem in annis Christi, quam in ere: fed in Urbis conditæ, gravissimum. Quoad ERAM, parum differunt. Nam cum alii hanc in Anno 38. ante nativatem Christi exordiantur, & Lidyatus in 41. reconciliantur probè satis, idem quos à vulgari calculo ille subtrahit etiam subtrahat ab illius, id est, à 41. In aliis igitur computationibus quantumcumque digladiantur Authores (est enim incredibile) tunc modo, quod in hac conveniant, que nobis est in manibus. Omniū enim suffragis liquet, ERA Cæsaris seu Hispaniam in anno 38. ante natum Christum, initium sumptisse. Proinde igitur ere invicem ERA ista, & annus Christi: nam si 38. ab ere dempseris, habes annum Christi etiam congruum: & si totidem addideris anno Christi, restantur numerus ERA exhibet.

Sed intelligendum est, quod sicut Dionysius abbas (cognomento exiguus) qui floruit An. Dn. 540. abolis aliis supputationibus, annum Christi in Romanam invexit rempublicam, ex ipsius tandem ERA in Hispania, Valentini & Aragonis in Anno 1358. Castellani in Anno 1383. & Lusitani demum in Anno 1415. Dionysium computum (hoc est, juxta annos Christi) sunt amplexi.

Sed quoniam mentionem fecimus de erroribus quibus sciatem priscorum opera, in annorum ERARUMque numeris referendis: adnotandum est (Lector) ut assidue tibi in iis caveas; præsertim dum occurrerint literis numeralibus, aut hignisnon dictionibus integris enarratis. Sæpe enim in hoc genere vis tertius reperitur sanus, ubi continuis numerandi ordo non exhibetur. Mirum est quam mendose prodere Chronica Eusebii & Hieronymi: quam turpiter Isidori, & Reginonis. Taceo Hilariam Gregorii Turonensis, Aimoini, & perperam aliorum: docti alioqui opem vehementer implorantur. Nec sufficit in corrigendis istis ad MSS. vetera foliummodo contendere (quibus infinitum error, & discordia sæpe non componenda) sed adhibendum est præterea judicium salens, & acutissimum. Nec minus quidem in Chartarum antiquarum datis dijudicandis.

Era pluralis apud veteres legitur, calculos & quosque integri numerari partes & minutias, ipsæque supputationes (quod has ERA, ceu nummo, ere, calculis deducant) significans. Notius: ERA neurali, M. Tullius Horatius: Quid tu inquam sales, cum rationem à dispendio accipis: si ERA singula probasti, jamman que ex his confecta est non probare?

Era singularis etiam legitur si Rodrigi Antiqui. Ihesus Nonium, Nonius Lucilius rectè recitat lib. 10. cap. 2. verit,

Era reliquis ad ant. trisist.

Era abolita.

Era pluralis.

Era singularis.

verit, viz. Hec est ratio perverſa, era numeri est ſubducta improbi: Nonii autem duæ editiones quas ego vidi, reddunt: Hec est ratio perverſa, era ſumma & ſubducta improbi: quod mutato punctulo, Gothifredus ita emendat. Hec est ratio, perverſa era ſumma & ſubducta improbi. Scaliger quartò variat: Hec ratio perverſa est, era ſumme ſubducta improbi. Primò loco era manifeſte ſingularis eſt: in reliquis alterutri conveniat numero. At Scaliger Nonium falſò putare aſſerit, ere nomen apud Lucilium extare, affirmatque ſeculum inveniunt ex neutro in ſenſumque ſaltem, ut oftiam ab oftis, æteram ab æthere in bibl. commutata. Proculdubio antiquiſſimum eſt in corrupta Latinitate, ſi purſori non innotuerit.

Pro numero, & numeri paribus. Ità ſuperius ex Cicerone ad Hortenſium. Apud inferiores autem pro numero ſimpliciter. Fauſtus Regeniſ Epicoſ, qui floruit anno 490. (à Scaligero citatus) lib. de Spiritu S. Sacer (inquit) numerus dicimus qui trecenti in era ſive ſupputatione ſignum crucis T conſtituit. Iſidorus etiam ex canonibus Græcis, Euſebii Cæſarienis ſemper erat dicit quod Græcus Scriptor æcclæſiæ, Hieronymus numerus. Et Hildericus Gallus Iſidoro æqualis æras dierum dixit pro numeris dierum, ut Scaliger & alii.

Pro pondere, & ponderis paribus. Varro: Veteris conſuetudinis erat, ut retro æra dicerent, ita ut ſemiſquintus, ſemiſquartus, ſemiſtertius pronuntiarent. Et Voluſianus Marciſanus: Sive denaria, ſive ſeſtertaria ratio conſideretur, iſſem nitiis, id eſt libellarum, & ſingularum, & terminorum, præpoſita nota denarii, vel ſeſtertii, ut erat ratio, æra exprimebatur. E quibus liquet (quod Scaliger notat) æram Latinis fuiſſe verbum menſurarium campſorum & collybitarum: ſc. numerum ſeu quantitatem ponderis, menſuræ aut valoris denotans: unde & illud Nonii, æra æ numeri nota.

Modus reducendæ Eræ Hiſpanicæ ad annum Chriſti, & e contra (ſcil. vel adimendo illi 38. vel huic totidem adijciendo; ut ſupra diximus) perſpicuum eſt in ſequenti Tabula: cui ad antiquæ Hiſtoriz elucidationem, initia regni Principum aliquot Gothicorum in Hiſpania præſertim dominantium inferui- mus juxta Iſidori Chronicon à P. Pithæo caſtigatum.

Anni Eræ Hiſpan.	Anni Chriſti	Reges	Anni Eræ Hiſpan.	Anni Chriſti	Reges.
400	362		410	72	
1	63		11	73	
2	64		12	74	
3	65		13	75	
4	66		14	76	
5	67		15	77	
6	68		16	78	
7	69	Athanaſius.	17	79	
8	370		18	380	
9	71		19	81	

* Al. Acta
400.

Ami

Anni Eræ Hiſpan.	Anni Chriſti	Reges	Anni Eræ Hiſpan.	Anni Chriſti	Reges
420	82	Alaricus cum Radegato.	480	42	
21	83		81	43	
22	84		82	44	
23	85		83	45	
24	86		84	46	
25	87		85	47	
26	88		86	48	
27	89		87	49	
28	390		88	450	
29	91		89	51	
430	92		490	52	Turismundus.
31	93		91	53	Theodericus.
32	94		92	54	
33	95		93	55	
34	96		94	56	
35	97		95	57	
36	98		96	58	
37	99		97	59	
38	400		98	460	
39	1		99	51	
440	2		500	62	
41	3		1	63	
42	4		2	64	
43	5		3	65	
44	6		4	66	Euricus.
45	7		5	67	
46	8		6	68	
47	9		7	69	
48	410		8	470	
49	11	Athanaſius.	9	71	
450	12		510	72	
51	13		11	73	
52	14		12	74	
53	15		13	75	
54	16	Agaricus, & Valia an.	14	76	
55	17		15	77	
56	18		16	78	
57	19	Theodericus.	17	79	
58	430		18	480	
59	21		19	81	
460	22		520	82	
61	23		21	83	Alaricus.
62	24		22	84	
63	25		23	85	
64	26		24	86	
65	27		25	87	
66	28		26	88	
67	29		27	89	
68	440		28	490	
69	31		29	91	
470	32		530	92	
71	33		31	93	
72	34		32	94	
73	35		33	95	
74	36		34	96	
75	37		35	97	
76	38		36	98	
77	39		37	99	
78	440		38	500	
79	41		39	1	

Ami

Anni Ere Hispan.	Anni Christi	Reges	Anni Ere Hispan.	Anni Christi	Reges
540	2		600	62	
41	3		1	63	
42	4		2	64	
43	5		3	65	
44	6	Gefalricus.	4	66	
45	7		5	67	Livus.
46	8		6	68	Leovigildus.
47	9		7	69	
48	10		8	70	
49	11	Theodericus.	9	71	
50	12		10	72	
51	13		11	73	
52	14		12	74	
53	15		13	75	
54	16		14	76	
55	17		15	77	
56	18		16	78	
57	19		17	79	
58	20		18	80	
59	21		19	81	
60	22		20	82	
61	23		21	83	
62	24		22	84	
63	25		23	85	
64	26		24	86	Reccaredus.
65	27	Amalaricus.	25	87	
66	28		26	88	
67	29		27	89	
68	30		28	90	
69	31	Theudis.	29	91	
70	32		30	92	
71	33		31	93	
72	34		32	94	
73	35		33	95	
74	36		34	96	
75	37		35	97	
76	38		36	98	
77	39		37	99	
78	40		38	600	Livus II.
79	41		39	1	
80	42		40	2	
81	43		41	3	Wittericus.
82	44		42	4	
83	45		43	5	
84	46		44	6	
85	47		45	7	
86	48	Theodisculus	46	8	
87	49	Agila.	47	9	
88	50		48	10	Gundemar.
89	51		49	11	
90	52		50	12	Eusebius.
91	53		51	13	
92	54	Arianagildus.	52	14	
93	55		53	15	
94	56		54	16	
95	57		55	17	
96	58		56	18	
97	59		57	19	
98	60		58	20	
99	61		59	21	Swinhila.

Anni

Anni Ere Hispan.	Anni Christi	Reges	Anni Ere Hispan.	Anni Christi	Reges
660	22	Sub hoc tem-		5	67
61	23	pore cepit	6	68	
62	24	Arabum	7	69	
63	25	compuncti qui	8	70	
64	26	Hegira dici-	9	71	
65	27	tur. vide.	10	72	Wamba.
66	28		11	73	
67	29		12	74	
68	30		13	75	
69	31	Synandus.	14	76	
70	32		15	77	
71	33		16	78	
72	34		17	79	
73	35		18	80	Ervingus.
74	36	Chinilla.	19	81	
75	37		20	82	
76	38		21	83	
77	39		22	84	
78	40	Talca.	23	85	
79	41		24	86	
80	42	Chondagis-	25	87	Egga.
81	43	cus.	26	88	
82	44		27	89	
83	45		28	90	
84	46		29	91	
85	47		30	92	
86	48		31	93	
87	49		32	94	
88	50		33	95	
89	51		34	96	
90	52		35	97	
91	53		36	98	
92	54		37	99	
93	55		38	700	Witba.
94	56		39	1	
95	57		40	2	
96	58		41	3	
97	59		42	4	
98	60		43	5	
99	61		44	6	
700	62		45	7	
1	63		46	8	
2	64		47	9	
3	65		48	10	
4	66		49	11	Rodericus.
			50	12	Et.

[Ervingus] Vide Henild.
[Ervingus] Vide Henild.
[Estrancatura.] Arborem raris nu-
dare, à Gall. Estrancier.

qui autem forisfecerit in foris Regis de
ciridis, sive per culpationem, sive per estrancatur-
ram, sive per seditionem, tuerantur, sive per ef-
coriationem mare, sive per culpationem de sub-
nomore, sive per essantiam, &c. erit in miseri-
cordia, &c.

[Esca.] Glandes & dilapsi ab arboribus
fructus, quos in escam colligunt porci, cer-
vi, & alia animalia. Panagium, quod vide.
Angl. & Germ. maff. Longobard. Lib. I.

Tit. 23. l. 3. De porci si in esca alterius per-
venerint, & inveni fuerint, si minus sint 10.
non occidantur: nec unus de istis: sed ille qui
eos inveniit, generat unum & habet saltem, &
compartitur ei per porcos, silique 3. Nam si su-
pra 10. sint, vel aut usque ad 10. unus medic-
eris occidatur, &c. Chart. vet. Alamanni. 62.
Solvamus quando esca est, porcum solidum valen-
tem 1. & quando esca non est, artem bonum.
LL. Ine ca. 50. Gij mon on hyz mæte-
ne unalyred ryan gemete. genim donne
ryx ryll pynð ped; &c. id est, si quis
porcum in esca sua sine venia patientes inveniit,
pignoretur primo sex solidi estimato.

Da

[E]schacta,

...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...
 ...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...
 ...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...

...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...
 ...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...
 ...omphio) liberos & sps manaribus tributa, quoniam in usu fuisse sub Marculfo avo p...

Conquestor edidit, in lib. vocato Textus Ref-
 fessis. MS& videtur sub eo ipso avo condi-
 te; quia in superioribus nupam quod fecit,
 reperitur beate Virginis Mariæ invocatio.

¶ **Excessus.** ¶ Idem apud veteres, quod
 hodiernis nostris. In Consuet. Reclusus dicitur,
 quod vide. LL. Henr. I. Pandectus fuit
 pluribus modis: emissio, evocatio, receptio,
 excessionesque, &c.

¶ **Exenium.** ¶ Xenium, servitium. Greg.
 Mag. Aldiberto R. Anglor. (quem notat
 scriptus Enebelbertus vocant) Regit. lib. 9.
 Epist. 60. Parva verbi Exenium transmissi, que
 vobis parva non erant: cum a vobis boati Petri
 Apostoli fuerint benedictionis suscepit. Longo-
 bard. lib. 2. Tit. 1. l. 6. Si — aliquis ex
 amicis accepto Exenio, ipsi mulieri aliquid de-
 derit.

Pro servitio. Flohard. Hist. Rem. lib. 2.
 cap. 28. — sed cellidum quod habebat fa-
 ctum sibi celebrat, viz. ut alumnus ejus sine af-
 fensu senioris sui, in loco ipsius ordinaretur; &
 quia Exenium revadere dolse fecerit eundem
 suum alumnum, contra Episcopale interdictum,
 &c. Ubi Senioris sui Exenium revadere,
 idem effe intelligi, quod Domini sui servitium
 renuntiare. Baldricus Hystor. Hierogl. lib.
 3. Cuncto corpore quibus potuerunt aroma-
 tibus imbutibus Exenium illud profecti sum.

¶ **Exercitatus.** ¶ Pro milite. Wifegothor.
 lib. 9. Tit. 2. l. 9. Si quisque exercitatus
 in eandem bellum expeditionem profectus
 est, minime Ducent aut Comitem suum, aut
 etiam patronum suum secutus fuerit, &c. Saepo
 in LL. Longobard.

¶ **Exercitus.** ¶ Anglo-Saxonibus dictus
 est 35 hominum aggregatio. Boioris, 42.
 clypeatorum. Longobardis 4. tantum ho-
 minum. LL. Inz MSS. Fures nominantur usq;
 ad 7. homines (i. septem bloß, i. colorum vel
 satellites usque ad viginti quinque (deinceps
 hepe, i. exercitus Exemplar autem Saxoni-
 cum (quod rectius existimo) hac ita legit,
 ca. 13. pōon repon bloß ad pif 7 dñit-
 viz. 7 pōon hepe, i. ad septem colores (di-
 citur) usque triginta quinque, exinde exerci-
 tus. L. Boior. Tit. 3. ca. 8. Si quis liberum
 hostium manu cernerit quod hereticus dicunt, i.
 cum 42. clypeis, &c. Longobard. lib. 1. Tit.
 17. ca. 1. Si quis pro iniuria sua vindicanda,
 super quocunque hominem manu armata, aut
 cum exercitu usque ad 4. homines, in vicum in-
 traverit, &c. Hinc in jultu exercitu singule
 cohortes seu legiones, dicte sunt exercitus.

Append. ad Greg. Turon. seu lib. 1. §. 70.
 Caput exercitus Chadoanus — cum 10. ducibus
 cum exercitibus, &c.

¶ **Exercitus Dei.** ¶ Aliis Exercitus Dei
 & sancte Ecclesie, dictus est Baronus
 ille in Regem Johannem conjuratorum.

¶ **Exessu-**

dedicant illum omnes Angeli, & Archangeli,
 Principatus & Potestates, omnesque milites ca-
 lestis exercitus.

¶ **Maledictus illam Patriarcharum,** & Prophe-
 tarum laudabilis nomen: Maledictus illam
 sanctus Johannes presbyter & Baptista Christi
 puerpulus: Maledictus illam sanctus Petrus &
 sanctus Paulus, atque sanctus Andreas, om-
 nesque Christi Apostoli, simul & ceteri disci-
 puli; quatuor quoque Evangeliste qui sua
 predicatione mundum universum converterunt:

Maledictus illam cunctum Martyron & Confes-
 sorum mirificum, qui Deo bonis operibus placitus
 inventus est.

Maledicant illum sacrarum virginum chorii,
 que mundi omnia causa honoris Christi respondit
 contempserunt.

Maledicant illum omnes Sancti, qui ab initio
 mundi usque in finem seculi Deo dilecti inven-
 untur: Maledicant illum celi & terra, & om-
 nia scilicet in eis manentia: Maledictus sit ubi-
 que fuerit, sive in domo, sive in agro, sive in
 via, sive in semita, sive in silva, sive in aqua,
 sive in Ecclesia. Maledictus sit, evadendo, moriendo,
 manducando, bibendo, estuendo, sciendo, jenu-
 cundo, dormitando, accedendo, vigilando, ju-
 vando, stando, sedendo, jacendo, operando, qui-
 escendo, mingendo, curando, flebendo: Ma-
 ledictus sit in totis viribus corporis: Maledictus
 sit intus & exterior: Maledictus sit in capillis:
 Maledictus sit in cerebro: Maledictus sit in
 vertice, in temporibus, in fronte, in auriculis,
 in superciliis, in oculis, in genis, in maxillis,
 in naribus, in dentibus manducibus, in labris,
 sive molibus, in labiis, in gutture, in humeris,
 in brachiis, in brachiis, in manibus, in digitis,
 in pectore, in corde, & in omnibus interioribus,
 stomacho tenui, in renibus, in inguibus, in
 femore, in genitalibus, in coxis, in genibus,
 in cruribus, in pedibus, in articulis, & in
 ungulibus. Maledictus sit in totis compagini-
 bus membrorum, & a vertice capitis usque ad
 plantam pedis, & in eo sanitas: Maledi-
 cat illam Christum filium Dei vivi toto sue
 majestatis imperio; & inflorget adversus eum
 celum cum omnibus virtutibus, que in eo co-
 munitur, ad damnandum eum nisi penituerit, &
 ad satisfactionem venerit, Amen, Fiat, fiat,
 Amen.

Excommunicatione.

¶ **Uxoritate Dei patris omnipotentis,** &
 filii, & spiritus sancti, & beate Dei ge-
 neritricis Mariæ, omniumque sanctorum, & sanctio-
 num Canonum, Excomin tu icamus, anathema-
 tizamus, & a liminibus sancte matris Ecclesie
 sequetramus illos malefactoribus, N. consentaneos
 quoque vel participes; & nisi resipuerint, & ad
 satisfactionem venerint, sic extinguatur licen-
 tia eorum ante viventem in secula seculorum.
 Fiat, fiat, Amen.

¶ **Excommunicatione formule sequen-**
 tis Emendationes legum, quas Gulielmus

¶ **Exessuare.** ¶ Est possessio predii,
 honoris, dignitatis aut rei cuiusvis alterius
 se exuere: quod recte dicitur sicut ut perage
 (ut apud Marculfum plures liquet) verge-
 bant antiqui. Descriptio, sive elocatio. Contra
 Insuperiorem. Vide Epistolam. Mos hodie cer-
 nitur in Curtis nostris Baronum, sed exstir-
 pationis ceremoniam, infamem redditionem ap-
 pellamus, a **surcendit**: infamem redditionem verbi
 dñificationem, an **amissionem**. Otto Frising.

¶ **Exessuare.** ¶ Idem apud veteres, quod
 hodiernis nostris. In Consuet. Reclusus dicitur,
 quod vide. LL. Henr. I. Pandectus fuit
 pluribus modis: emissio, evocatio, receptio,
 excessionesque, &c.

¶ **Exenium.** ¶ Xenium, servitium. Greg.
 Mag. Aldiberto R. Anglor. (quem notat
 scriptus Enebelbertus vocant) Regit. lib. 9.
 Epist. 60. Parva verbi Exenium transmissi, que
 vobis parva non erant: cum a vobis boati Petri
 Apostoli fuerint benedictionis suscepit. Longo-
 bard. lib. 2. Tit. 1. l. 6. Si — aliquis ex
 amicis accepto Exenio, ipsi mulieri aliquid de-
 derit.

¶ **Exercitatus.** ¶ Pro milite. Wifegothor.
 lib. 9. Tit. 2. l. 9. Si quisque exercitatus
 in eandem bellum expeditionem profectus
 est, minime Ducent aut Comitem suum, aut
 etiam patronum suum secutus fuerit, &c. Saepo
 in LL. Longobard.

¶ **Exercitus.** ¶ Anglo-Saxonibus dictus
 est 35 hominum aggregatio. Boioris, 42.
 clypeatorum. Longobardis 4. tantum ho-
 minum. LL. Inz MSS. Fures nominantur usq;
 ad 7. homines (i. septem bloß, i. colorum vel
 satellites usque ad viginti quinque (deinceps
 hepe, i. exercitus Exemplar autem Saxoni-
 cum (quod rectius existimo) hac ita legit,
 ca. 13. pōon repon bloß ad pif 7 dñit-
 viz. 7 pōon hepe, i. ad septem colores (di-
 citur) usque triginta quinque, exinde exerci-
 tus. L. Boior. Tit. 3. ca. 8. Si quis liberum
 hostium manu cernerit quod hereticus dicunt, i.
 cum 42. clypeis, &c. Longobard. lib. 1. Tit.
 17. ca. 1. Si quis pro iniuria sua vindicanda,
 super quocunque hominem manu armata, aut
 cum exercitu usque ad 4. homines, in vicum in-
 traverit, &c. Hinc in jultu exercitu singule
 cohortes seu legiones, dicte sunt exercitus.

¶ **Exercitus Dei.** ¶ Aliis Exercitus Dei
 & sancte Ecclesie, dictus est Baronus
 ille in Regem Johannem conjuratorum.

¶ **Exessu-**

secundum; **Exessuare**, tertium; **Acolitis**,
 quartum; **Subdactio**, quintum; **Diamon**,
 sextum; **Presbiteria**, septimum. Hieronymus
 vero in primo gradu **Episcopium** ponit, deinde
Episcopium, **Leitorem**, **Subdactum**, **Diamonem**,
 & **Sacerdotem**. **Excessuare** tamen meminit
 & ipse in Commentar. ad Mat. 12. 27. ubi
 hoc nomine eos vocat qui ad invocationem Dei
 ejiciunt demones.

¶ **Exessuare** igitur, id est, **adjuvare** seu
 incrementum, juxta Isidorum, Rabanum Mau-
 rum, &c. dicuntur, qui manus imponentes
 super catechumenos & energumenos, hoc est,
 immundum spiritum emergentium nomen Do-
 mini Jesu invocant, adjuvantes per eum ut e-
 grediantur ab eis. Refert Joëphus (ait Beda
 in Actus Apostolorum) Rogem Salomonem
 excoçiffisse, itaque gentem docuisse modis
 & signis, id est, conjurationibus, quibus rever-
 titi spiritus expulsi ab homine, ulterius rever-
 ti non sunt ausi. **Ex morat** (inquit Amalaricus)
 si quis per artem suam vitium diaboli potuerit
 expellere de homine, **excoçiffa** a. f. Idorus Hip-
 pal. Episc. de Offic. Eccl. lib. 2. ca. 13. ait,
 eos qui Ecclesiam Alterius memorant Tempis (ait
 Albertus seu Exaltatores Tempis) sua excoçiffa, id est, (anno
 Dn. 630. offe Exaltatores, in Ecclesia Dei. Sed
 pl. repertum multo antiquius, eadem Hiero-
 nymi avo: nam in quarta Synodo Carthagi-
 nensi, que habita est circa An. Dn. 401.
 i. de his fandum est cunctis An. Dn. 401.
 excoçiffa, Episcopus exhibebat excoçiffa illudum,
 in quo de scriptis suis excoçiffa, additi his ver-
 bis: Accipe & commenda memorie, & habeto
 presertim inponenda manus super energumum,
 seu baptizatum seu non baptizatum, al. cate-
 chumenum. Vide Amalaricum, Rabanum
 Maurum, Ivonem, Durandum, &c. in lib.
 de divinis Ecclesie Officiis & ministris.

¶ **Excedit** arenem, & **Expediatia**.
 Vox forestiarum, & significat, canes juxta
 leges forestie ita compellere, ut ad insequen-
 das feras minus fir periculis: Angl. **lawing**
 of dogs. Fir duobus modis, scilicet vel ab-
 scindendo tres ortibus, (id est, usque pe-
 dibus dexteri anterioris) juxta ipsam cu-
 tem: vel extendendo montem pedis,
 (pollorum vocant) the hall of the foot.
 Tenuerunt qui in forestis degunt, molossos
 & majores omnes canes sic habere **expedita-**
 tos, sive pena 3. fol. 4. den. Regi pendun-
 dorum Renovandae, qui expeditatores pen-
 dunt, juxta leges illas. **Expediatia** vero
 autem commentum excoçiffa primo
 Henricus II. qui de hac cavie in Affia fo-
 restie de Woodstock artic. 6. & vocabulo
 initium dedit, ut refert Manwood ca. 16. §.
 12. Item **Reprecepti** (inquit Affia) quod
 expeditatores maxime sunt, ubiunque fere sue
 pacem habent vel habere consueverunt. Sed de
 cohibendis canibus modus antiquior extat
 Constitut. Caniti Regis de foresta can. 31.
 que a diffecto genit. **genusiffa** appellatur, **Genusiffa**,
 Angl. **hunting** & etate Edwardi I. mutata
 dicitur, canes qui lanienas has forestas sunt
 experti.

¶ **Exegere**, **Exegatilis**. ¶ Exleges
 dicuntur qui beneficio legis privantur, adeo
 ut lege agere non valeant. Hinc **exlegere** pro
 exuere aliquem beneficio legis: & in LL.
 Ed. Confess. ca. 38. **calumniari** de **exlegi-**
 tate, id est, postulari vel accusari exlegem
 esse.

¶ **Exonia**, **Exoniam**, &c. ¶ Vide **Es-**
 sonum.

¶ **Exorcista**. ¶ Inter vii. gradus Ecclē-
 siæ ab Hieronymo recitatos, locum non ha-
 bet: ab inferioribus tertius numeratur. Hi
 enim **Offitio**, primum cedunt; **Leōni**,

¶ **Exessu-**

¶ **Exessu-**

¶ **Exessu-**

¶ **Expediit.** Pro specie exercitus, non iuli & solentis, at subiti, velut & tumultuarii. *Vide Offic. al. Offici Regis Mercatorum MS.* Quorum (i. *Danorum*) adventus primus & tam temerarius postquam Officio Regi innotuit: missa expeditione, non enim pro tanto populo dignabatur exercitum publicum convocare, eorum potenter repressit arrogantiam, & dissipavit & magis ex parte diminuit ad naves suas turpiter revertere coegit. Theodericus autem Rex *Geburum*, aliam edit significationem apud *Cassiodorum*, lib. 1. cap. 17. Merito Expeditionem nominare *Mayores*: quia mens devota praestitit, non debet aliis cogitationibus occupari.

¶ **Explantare.** Litem obtinere, placitando vincere. *Malmesb. de Regg. Gest.* lib. 2. ca. 13. In variis formul. *eligare*, *Marcufo elidare*.

¶ **Explicamenta.** Confinctio. *Philip. R. Fran. inter Guidon de Britan. & Habelum Duxum Britan.* An. 1317. Item (dedit & assignavit) *vallem Bergellam, firmas, blada, molendina, explicationem & alia emolumenta ville de Gauramp.* An non haec quae forensibus nostris *Episcopi*, Gall. *Explicavit*?

¶ **Expartare.** Surdum facere. Sic lege *Alman. Tit. 6.*

¶ **Exaltum.** Constitit. *Sicul. Lib. 1. Tit. 61. Locum lapsi qui a magistris canonicis, & a curia vestra quoniam in credentem vel in extulsum legislationem recipiunt, &c.* Et *Tit. 68. Bapalationes omnes* — *Kal Septemb. iudicari precipimus, siue in extulsum, siue ad credentem collocemus.*

¶ **Extraculatus.** Qui sui ius juris, extra patris familiam politus: prius familie pars, jam reipub. Constitit. *Philippi Augusti* de decimis apud *Rigordum*. Si autem filius eorum vel gener crucem habens, haeres legitimus extraculatus fuerit, vel ejus miles non fuerit, & crucem non habeat, pro eo respectum non habebit. Meminit videtur ritus antiqui Germanorum, cujus & Tactius in eorum moribus, de militie candidatis, armis militibus donatis agens: *Aut hoc domus parti videtur, nunc reipub. Sic & apud nos hodie, qui sub pupillari etate baltheo militari insigniuntur; exuto proinus custodie jugo, reipub. pars habentur, non familie.*

¶ **Extrabura.** Vox fori. Pecus quod clapsum a custode comas pererrat, ignoto domino. Animal palans. Dicitur a Gall. *extragere*, quasi se gregi, vel confortibus extrahens, solivagum. vel ab *extra*, & *extrarius*: Gal. aliter *Epore*. Cedit autem domino villae seu ditionis, quae prentum est, si prociacatum in vicinis mercatis, verus dominus infra annum & diem non repossederit. Sed addendum est, quod 900. abhinc annos statuit Inas Rex Angli-Saxo, qui in LL. suis MSS. ca. antepennit. scilicet: *Diximus de ignotis pecoribus, ut nemo habeat sine testimonio hundredi vel hominum decime. Alii homines Decime dicuntur, quos hodie Sectatores tete*

appellamus: & cognoscunt hi quidem etiam nunc de *extrabura*, quae nec domino adjudicantur, priviquam ipsi testimonium de eisdem perhibere.

¶ **Exsufflare.** Et *Catabematizare*, & *Anathematizare*. De Marco haeretico dixit *Irenaeus* l. 1. c. 9. quod mulieres quasdam infideles affectans seducere, jubens eas (pro more suo) prophetare: ex inquit *Exsufflantes* & *Anathematizantes* eum, separaverunt se ab hujusmodi infano. Et iterum *Irenaeus*, l. 1. c. 13. Quam sententiam digne exsufflantes & catabematizantes, oportet fugere ab eis. Verbo etiam exsufflationis frequentissime in hunc sensum videtur *Tertullianus*, ut l. de Idololatria, c. 11. Aras (gentilium) despuet & exsufflabat. Alludunt autem tam *Irenaeus* quam *Tertullianus*, ad Baptismi ritum, in quibus Adulti baptizandi, ac occidentem manibus impingebant, & c. compendo exsufflabant, & exerebantur Dæmonem, operibus ejus abrenunciantes. De quo ritu videndus *Dionysius Areopagita* Eccles. Hierarchia, cap. 2. etiam & *Robianus Maurus* de Instit. Cler. l. 1. c. 27. Catechumenus baptizandus postquam — per dæmoniacum non & prius sufflatus se alienaverit foris, exsufflat ab eo *leva passiva*. Meminere hujus ritus, & *Augustinus* de Nuptiis, l. 2. c. 18. & c. 29. & contra *Crescon.* c. 1. etiam & *Severus Patriarcha* in Graecorum Ritibus circa Baptismum.

Observandum, quod cum *Irenaeus* vocibus *Catabematizantes* & *Anathematizantes* indifferenter utatur: differenter tamen aliquod potuisse inter eas videtur Responditor ille ad Orthodoxos apud *Iustinum Martyrem*; qui sic distinguit. *Anathema* (inquit) dicitur id, quod reconditur & secretum est Deo, nec jam ad communem usum Janitur: aut, quod viri culpe causa & Deo alienantur est. *Catabema* autem est, assentiri iis, qui anathematizant, id est se divi devoceri: sic Petrus post abnegationem Christi, se *Catabematizantem*. Hæc Responditor ille in explicatione quæst. 121.

¶ **Evindicare.** Elingere, re ligata judicis sententia potiri. Præceptum evindicatum Caroli Mag. in Chron. *Laurentienf.* An. Dom. 776. *Abbas habens* (Monasterium) *evindicatum atque eligatum.*

Evindicatum præceptum, dicitur ipsum diploma quo evindicatio omnium notitie exhibetur.

¶ **Exsufflatum.** al. *Exsufflatum* L. Boior. Tit. 9. cap. 11. §. 1. Si illam legem repertam vel diffuserit, quam exsufflatum vocant, cum uno solido est restitutum.

¶ **Fabana.**

¶ **Fabana.** A faba odore. Anonymus in vita Sancti Carulephi. *Toutem fabanam exsit, ut per totam hebdomadam satis haberet.* Perperam est (inquit *Meurhus*) in MS. *Fabina.*

¶ **Fabaria.** Locus quo fabre vel feruntur, vel ponuntur. L. *Salic. Tit. 29. §. 13.* Si quis in napum, in fabariam, in pisariam, in lentulariam, vel in his similibus, ad sartum faciendum ingressus fuerat.

¶ **Fabaton & Fabina.** Vide *Fabana*.

¶ **Fabula.** Pactum, conventio. *Tabule nuptiales seu testamentales.* Longob. lib. 1. Tit. 20. ca. 3. *Componet deplam metum, quam tum dictum est in illa die quando fabula formata fuerit.* Ibid. Tit. 10. ca. 9. — homicidium aut damnum componit (sc. quod per diverentem donum accidit) quia postquam fabulam formatam, de mercede (sc. fabricatorum domus) suscipit, non immerito suscipiet damnum. *Gloss. vet. Fabula, id est pactum conditionis.*

Fabulam interpretari possunt tabulas nuptiales: ut in LL. *Wifegoth. sine Foro* *Judicum Hispan.* lib. 3. Tit. 1. l. 6. lib. 5. Tit. 2. l. 4. *moris seu fabula*: id est absque tabulis testamenti, siue testator discedere. Inde *confabulati*, Longob. 2. Tit. 55. l. 7. *Lindenbrog. Fabla & Habla Hispan.* fermo, *Fabla & Habla*, loqui.

¶ **Fabulum.** Gall. *fabia* forensibus nostris dicitur scriptum *tolenne* quo firmatur donum, concessio, pactum, contractus & hujusmodi. Alias *Charta*. Et est vel simplex vel indentatum: hocubi plures contrahunt, illud ubi solus quispiam agit. *Fabulum simplex, deo posse* vocant; quod cum antigraphum non habent, margo ejus superior plane detonditur. *Indentatum*, quod dentatum ita cum antigrapho inciditur, ut applicatis invicem ioculis intelligatur convenire; nam utrumque contrahentium partem ejus usam habet. *Simplex* autem apud eum solum exat: cujus bono fit. Sunt & facta triplicia, vel quoniamque contrahentium numerus exigent: septem-plicia vidimus.

Fabulum olim etiam dici videtur de quadam prædii portione, agricolis cessa: ut apud nos *Hida*, *bovatus*, *carucata*: seu *Firma*, vel *Tenement* species domino præstatis opera servilia aut colonica. *Capitular.* Carol. lib. 5. cap. 151. Sic in rubrica. *Ex Capitulis Domini Caroli*: qualiter ex factis aut mensis, vel quartis, mancipia & census, ac tributa, ac reliqua servitia exiguntur vel aguntur. Deinceps in

textu: *Pro nomina reclamatione quae ad nos vocat de hominibus Ecclesiasticis, seu fideles qui exant adjuvanti quando in Ceremoniarum pago fuerint: usum est nobis una cum consilia fidelium nostrorum facere, ut quicunque de prædictis hominibus, quorum facti tenet cum suis animalibus, fuerint suo plenius usum diem cion Senior pro suo aratro in campo dominico aret, & postea militem fructum est manuale in ista hebdomada à seniore suo requiratur.*

¶ **Fadelsum.** al. *Fadersum.* Donum quo pater vel frater sponsum donat ad nuptias transeuntem; forte præter dotem, quod dicant Germani: A Sax. *preben*, Germ. *fader*, id est pater: *peh pecunia*, donum. *Symbolum.* Longob. lib. 2. Tit. 1. l. 4. — habet ista mulier *morgengab*, & quod de paternis ejus adduxit, id est, *phaderum*. Item Tit. 14. l. 15. — vidua que in dono patris, aut fratris egressa est, habet sibi *Morgengab* & mentionem: de *faderis* autem, id est, de alio dono, quantum pater aut frater dederat: ei quando ad maritum ambulaverit, mittas in confidam cum suis *servitiis*, &c. Ubi *Lindenbrogus*, Germ. *Consulit*, *Certe* hereditaria bona: inde vox composita, *doterphoch*.

¶ **Faida.** al. *Fada.* Germ. *spede & fide*, Sax. *peph*, i. inimicitia, a *pah*, Angl. *fit*, *lofit*, inimicus. De quolibet autem inimicitia fides non dicitur, ut de capitali illa apud Germanos, barbarosque aequilones populus exorta: quia privata inimicitia per totam cognitionem diffundens, gentiles eas fecerunt & mortificas. Tacitus in Germanorum morib. *Subscipere* (inquit) tam inimicitias, seu patris *pro propina*, quam amicitias *neesse* est. Recte quidem *neesse*, cum homicidia non iudicis sententia, sed dextra & furore consanguineorum interfici, poenas pro arbitrio depolitionem, luentur. Convellitur interea pax ubique publica, & cedet funestissime indies perpetratur. Nec cohibere valuit Principis furem, nisi pluribus legibus, plurium feculorum vigore perbenitibus. Sic quod nunquam potentia, tandem evincit prudentia. Leges ejusmodi crebras habes inter *Silicas*, *Longobardicas*, *Francicas*, aliaque exoticas antiquitatem in capitulis Caroli & Ludovici. Unam proferam & Saxonicis nostris ab *Edmundo* letam circiter Ann. Dom. 944. *Oe egleð mæke 7 ur eallum ða unpublican 7 mærgæðan*, *geþeothe ðe bet*, a. ur *rypan* *ryðon*; ðon *preþon* *þe*. *Giþ hya beoðon roþe ænigne man oþlea*, *ðæthe þe ge 7 yf þa cyþes*; &c. id est *Et cum & nati memi sedis imperatorum & quidam duntaxat purgare qui inter nosse sunt*, &c.

manæ diem (quæ aliàs Dominica appellatur) *feriam primam* dici instituit: deinceps reliquos, *feriam tertiam, feriam quartam, &c.* Idem autem *ferias*, non quod à necessariis operibus & mundanis negotiis: sed à vitiiis feriarentur (hoc est, vacarent) Christiani. Vide Durand. de Offic. divin. lib. 7. cap. prim.

¶ De feriis mundinalibus pauca

Feria pro nundinis hic a feriando dicitur plerique; Europæorum lingua, exemplo Pop. Romani qui in his diebus ferunt. Sæculum li. 12. Nundinas feriandum dicit esse volentibus antiquis, quo sufficit mercandi sendendique causa in urbem confluere, cunctos nefastum, ut si liceret cum populo agere, interpellarent nundinatos. Feria tamen pro nundinis, nusquam (quod etiam) occurrit antiquæ. Cum autem Chriftiani ad ingresses alius celebratae, preterit encenia & dedicationes Ecclesiarum festis annua peractis, quibusdamque diebus, quibusdamque mensibus, sua meminerint habita ipsa ecclesia, ut in eodem tractatu diffrahuri Nundinas (ut inquit S. Basilii) & publicum emporium in *Maryrinum tempore & loco* faciant. Angebat hoc malum tantissimum hunc ipsum pagetum (qui obijt An. dom. 8 &c.) in fœcipitis (ut videtur) ecclesia Monachi enim eius sex opere manuum suarum viventibus acnatis prohibuit, ut qui facient merces, nundinis illic

In Affectibus
five in defini-
tionib. Lteriorib.
c. 40.
Causas primarias
Christianity
p. 138.

Quibus festis
præcipuè.

periculosi ſepe tumultus orientur: tenenda-
rum ſeruaſe prærogatiua, ſolius Principis di-
ſcretio. Item. Primo quoniam urbis
bus & munia locis, vel quibus Prefatus alieu-
ſus grauius & auctoritas impellerent. Ac-
ceſſit denique ſplendor mulierum, nam
ſeruiſe nomini conuenienter, ſeriani donantur pri-
uilegio, hoc eſt, ut homo Romano (de quo ſcri-
bit Feſtus) non interpellentur nundationes,
res, vel loquuntur forenſis noſtri, non ſed
refranteſcunt pro aliqua cauſa, in ipſa iudei non
erant. Fruuntur itaque, in hodie iuriſdiſtione
Feria, iudeorum, nundationibus adminiſtra-
ti. Adeo ut nulla nam exilis quin & communi
patris iure, ſua munus, ſua aduoluit curia.
Cognouiſſe hæc autem de cauſis illic emergen-
tibus tantæ repetita uolucitate, ut *Curia* pſe-
piterſi appellata ſit (*ipſo pſeipiterſi* ſigni-
ficantia: licet citius in ea trauſig, quam
pulvis à pedibus excutatur. Sed & majora
multum interuenire priuilegia. Lib. Ramella,
ſect. 2. 6. *Domnus Rex Henricus* (ſcil. pri-
mus) conceſſit Deo & S. Benedicte anque S. *Ysa-*
ac Archiepiſcopo, hoc eſt, ſiquis aliquo, *ferias*
viii dierum, i. à quarta *Feria* in hebdomada *Paſche*,
ſiquis ad officium diem, cum ſacca & *Flo-*
re, & cum rol & theam, & cum infra capto *furo*,
& cum omnibus conſueſtudinibus que optimè ha-
bentur in aliquibus nundinis per totam *Angli-*
am: & pacem firmam Dei & Regis: immenſum
ſine menſuris & inde redemptum. Hæc con-
ſuetudo ipſe *Rex* ipſo anno deſiderat ſuam *Im-*
peratori, hoc eſt, Incarnations *Domini*
1110. Teſtes, Eſt Vide *Pax Dei*, & *Pax*

*Feria etiam transitus est quæ cymbâ fit in
ulteriorem ripam. Trajectus. Sed hoc ex alia
origine. Scil. à Saxon. fæp seu fape, i. iter,
& Eie, aqua. Hinc fæp-fceat, naulum. Gr.
πορθύς à πορεύω, trajicio, transvehio: atque
inde portus.*

[*ferita*.] Vel hodie Italicum, vulnus, plaga, ictus. Pauli. Diaconus, al. Warnefrid. de gest. Gothor. lib. 3. ca. 31. *Securiculum quam in manu gestabat in arborem que proximior aderat, fixit, eamque fixam reliquit, adjuvans hec verba: talem Autharis feritam facere solet.* In antiquiori legitur: *Talem Autharis ictum seu feritam facere solet.* Occurrit creberrime in Longobard. legibus: à feriendo primus.

[*Ferlingus.*] Quarta pars denarii,
Quadrans. A Sax. *peondling.* Assisa panis
& cervisi. An. 51 Henr. 3. *Quando quarterium*
ferrentis censitur pro 12. den. tum panis Wa-
stelli de ferlingis ponderabit 5. lib. & 16. solid.
Vide *Fardella.*

[*Farmarium.*] Vide infra *Firma.*
 [*Fermentarij.*] Divus Algerus lib. 2.
 de Sacramento, ca. 10. *Utrum ex Azyms, an*
ex fermentato pane, Corpus Christi confici debeat,
inter Latinos & Grecos Magna concertatio est :
in canonic ut illi istos Azymsas, isti illos
Fermentarios, quasi cupislibet haresis noscent voca-
bulo.

- Quibus locis.
- Privilegia.
- Jurisdictio.

Festum Shullorum] Dicit Hasley p. 1. Laz quare cur ad idem Shullorum Agla vocetur. hoc fuit celebratum Calenti
January. Epist. Rot. Gwostel in Appendix Potical. p. 331. inde innotat p. 492 p. annotationes ibi. ~~est~~ Ordo hoc
fuit Shullay die circumcisiois celebrandum olim obliuissus in Indorum coram. nro sangerici orium et
oproduit. W.K.

¶ *Ferquidus.*] *Par, similis.* Longobard.
lib. 1. Tit. 23. l. 3. *Nam si minus decem*
(porcis) fuerit, & occideris unum, reddas *fer-*
quidem, id est, similem. Infra l. 7. reddas *sile-*
quid occideris illos, porcos ferquidus. Et lib. 1.
Tit. 19. l. 2. — quod focum portavit, dam-
num *ferquidum, i. simile* componat. Opinatur
Lindenberg. Germanos hodie retinere partem
vocis, *sicquit, i. debitis* liberat, quod & An-
glistiffimum: quibus etiam non improprie
dicitur, reddat *ei forquit, id est, pro compen-*
satione. *9 idem nesci quis tunc tunc*

¶ *Ferula.*] Muneris insignis quod fe-
rebant non solum Abbates sed & ipsi aliquando
Romani Pontifices. *Camboca, pedum, baculi*
pastoralis, si tamen ejusmodi baculo eo tempo-

Innocentius 3. Decret. lib. I. cap. de Sacro

Romanus Pontifex non utatur baculo pastoralis

tum propter historiam, tum propter mysticam rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti. Historiam addit Glossographus ex Augustino, & transcribere non dedignabimur. *Martialis* (inquit) unus de discipulis Petri, quem posuit Dominus inter discipulos

les cum dixit : Nisi efficiamini sicut paru-
lisc, non intrabitis in Regnum celorum, &
quem postea Petrum cum alio, scil. Mattheo, a
predicandum misit in Germaniam, qui cum iret
mortuus est, & rediit collega ad Petrum & Pe-
trus ait : accipe baculum & tangens eum dic
in nomine Domini surgat, & praedicet. Et ita
(8c) 40. die a tempore mortis reuiguit eum, &
reversus est & praedicavit : & ita Petrus rem-
isit a se baculum & dedit subditis. Designans
autem per baculum ea quae his uerbis compre-
henduntur.

In baculi forma Præsul datur hæc tibi norma.
Attrabe per primum, medio rege, punge per immum
Attrabe peccantes, rege justor, pinge vagantes
Attrabe, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Hæc ille è Vincentio, additq; præterea mysticam rationem quam à se ipso petere, & de omnibus, Ecclesiasticæ ceremoniæ Scripturæ Duxit utrum autem cum Jureto, an usquequæverum sit quod ait Innocentius, Romanum Pontificem non uti baculo pastoralis. Luitprandus enim qui altero ante Innocentium fœdus vixit, Hist. lib. 6. cap. 11. & ult. de Benedicto Papa exautorato agens, in hunc modum loquitur. *Ad domum Leonis Papa pedisusque Imperatoris idem Benedictus concipere*

ciens — pallium sibi abstulit, quod sim-
 pli pontificali ferula quam manu gestabat d-
 mino Papa Leoni reddidit. Quam ferulam idem
 Papa fregit, & fractam populo ostendit. Hoc
 proficus Author appendicis ad Regimonem,
 An. Dom. 964. Tunc Leo Apofololicus coad-
 nata multorum Episcoporum Synodo, evende-
 nit Benedictionem Romane sedis innotens, iudicio non

niam ab inuicē gradu depouit, & pontificale
pallium quod illi impenditur, abscidit, seruauitque
postulare manu quæ areperat, coram omnibus
in singula ferat, &c. Dicit Oedipus quod
illius *ferat*, id non baculus pastoralis. Adde
Epistolam Burkhardi Abatis noronis, ad
Othones hunc in Ekkehard. Jun. cap. S. Gal.
ca. ult. *Mihi autem obis & seſter meos teretes
idoneos Noderum archieſcos meos qui cum felicit
Noderum mihi ſuccedereſſent, coram obſeru-
ſula mea reſtita, & indulgentia petita, ſingulis
elegit.* Et poli multa. Tandemque ſerua ſerua
perpetua, abbas (videlicet futuro, Noderu) co-
ſueſit ſi uſ me ſibi poſſit. Rex tam No-
dero deſit. Vide ſub
M. Edvardi ſ. p. 106.

¶ *Feudalis, Feudarius, Feudatarius.*]
Vide in *Feodum*

¶ *Fenasm.*] Vide *Feodum*.
 ¶ *Ferda.*] Capitalis inimicitia. Vide
Faida.

¶ *Fexu.*] *Capitalis.* Sic in MS. quodam Saxon. vox expofit.

¶ *Ficha.* Mat. Parl. in Stephano, de moribus Affaninorum agens. *Data uni de suis ficha.* Opinor legendum *sica.* Vide *Affinni.*

¶ *Ficta.*] Greg. Turon. lib. 5. ca. 5. Dormienti apparuit illi B. Tetricus — & virgam quam habebat in manu, pectori ejus cum icu valido impulit. In quo ille exiguans, dum cogitat quid hoc esset, ficta in loco illo defixit, ac dolore maximo cruciatur. Legi apud Astrologum quendam : equus fictam habens in dor-

¶ *Fidedignitates.*] Sunt processus & testimonia cum Canonicis & Monachis: ut Lyd. è Goldasto.

¶ De Fidelium & fidelitatis gene-
ribus, fusé.

¶ *Fideles.*] In historiis variè dicuntur. Primo & generaliter, omnes qui fide Christi-
ana imbuti sunt : & hi quidem tripliciter :
Fideles Dei, Fideles Christi, Fideles Ecclesie.
Sed Fideles Ecclesie magis etiam specialiter, ut
inferius patebit. Flodoard. Hist. Rem.lib. 3.
cap. 3. *Carolus Dei gratia Rex, Comes, Abba-
tibus, & cunctis sanctis Dei Ecclesie fidelibus,
&c. Inferius: quisquis fidelium Dei omni-
potens.*

Secundò, omnes qui in Principis alicujus
ditione sunt, vulgò *subjecti*. Greg. Turon. lib.
1 o. Sect. 3. *Nos piissime Rex, subjecti atque fide-
les vobis genique vestre, esse desideramus.* Hi
sunt qui in *Historiis* dicuntur *Fideles Regis*.
at hoc sensu non intelligo litteras Regias
more solito inscriptas, *dilectis & fidelibus*
suis.

Tertio, *Fideles* dicuntur qui in alicujus clientela sunt ratione praedii, vel ministerii, & hi quidem sunt quos refonat jus feudale, rescripta forensia, creberrimè etiam historiarum

paginae

Romani Pontifices non sunt
ut baculo pa-
storali, &
quare.

Innocent. de
myster. Misa
lib. 1. ca. 6
Ot. Frising. Di-
rand. Ec.
Etiam Fureti-
ad Ivon. epi-
157.

Ferula *Pontica*
ficalis.

non est per imperio subiecti
pro opulentijs gratias ag
capitul. Car. Calor anno
873. 7. 2. c. 8. Ludovici
823. 1. 2. c. 22. Car.
1. 2. c. 2. anno
Fideles Regis. 877. • Glorg.
Du. Hrtm. v. Trush.

pagina: sed prædiales potissimum qui prædium tenent quod feudum dicitur.

Fideles feudales. *Fideles* qui feudum tenent (hoc est, prædium militare) seu *Fideles feudales*, alias *Vassalli feudales*, alias *Vassalli* simpliciter, & *homines* nuncupati: sunt qui accepto a domino feudo, omnia munia, omnia servitia ad feudum pertinentia adimplere tenentur, etiam fidei interpositio sacramento. Hæc autem quæ, & quot, & quanta sunt: partim in iuramento *fidelitatis*; sed copiosè in verbo *Fiducia* (quæ istorum defectus est) cognoscantur.

Fideles pro omni feudo non præstatur.

Sunt tamen huius generis *fideles*, qui iuramentum *fidelitatis* non suscipiunt; quod feuda ipsa dantur ut *fidelitas pro his non sit præstanda*: Sicut dicitur Feud. lib. 3. Tit. 1. feudum nihilominus amittunt, si contra dominum aliquid fecerint: ut ibidem etiam lib. 4. Tit. 76.

Sunt & alii *Fideles prædiales* quibus nec ista servitia, nec militie onus incumbit; utpote qui apud nos in focaggio tenent (hoc est, prædialia possident rustica, seu colonica) *fidelitatem* tamen jurare compelluntur. Quod autem in exordio antiquarum Chartarum legitur: *Omniū fidelium suis*: &, *Omniū fidelium suis* tam Franci quam Angli: intelligendum est de *fidelibus prædialibus*, & præsertim *feudalibus*. Hi enim fidei qui *Pares curie* appellatur, & ad quos sub eis seculis pertinebat de Charta domini ipsorum cognoscere.

Fideles ministeriales sunt qui nullo accepto feudo, nullo prædium: fivere tamen ex pacto se obligant: alii in militia, alii in familia domini, alii in iurisdictione, &c. Tenentur utique iuramento *fidelitatis*: archifimo vero qui in familia domini debebant, ut in eorum sacramento mox infra videas.

Pertinebant & hæc omnes *Fidelium* species, alias ad Regem, alias ad Ecclesiasticos, alias ad laicos: & modo prædiorum ratione, modo ministerii. Ex hoc igitur dicti sunt etiam interdum, *fideles Regis*, *fideles Ecclesie*, & (quod omnibus commune est qui dominum agnoscunt) *Fideles domini*.

Sacramentum *fidelitatis* quod præstabat istorum quilibet, & hæc plura pertinentia, subiicimus: sed de *fidelitate* pauca præmissuri.

defendere, tueri, sua quoque fortia sacra gloria * Sen religio. ejus assignare, præcipuum sacramentum est. Nominis igitur & sacramenti vassallorum seu *fidelium*, originem habemus: nam ego militaria illa Romanorum sacramenta, huc nobis attrahit. Sed videamus quid in rectoribus ævis *fidelitas* sonuit.

Fidelitas est fides, obsequium, & servitii ligamentum, quo generaliter fidebus Regi, particulariter vassallis domino obligantur. Debetur non solum jure positivo, sed & Gentium, & quodammodo nature. Ad hoc tamen præstandum, solenne exigitur iuramentum quod *fidelitatis* appellatur: significaturque, sub nudo *fidelitatis* nomine ipsum *fidelitatis* iuramentum, ut 2. Feud. Tit. 4. De utraque specie (scilicet generali & particulari) latè inferius patebit. *Fidelitas* autem particularis apud Anglos individue comitatur omnes tenures, etiam dimissiones ad brevissimum tempus: & quamvis nunc dierum parcius exigatur, relaxari tamen nullo modo potest, sine tenuræ non relaxanti interitu. Apud exteros quoque licet remittatur (ut diximus) è lege feudali: *infidelitatis* nihilominus poena vassallum delinquentem manet: adeo ut remitti potius videatur sacramentum præstitum, quam vinculi nodus dissolvi. Sacramentorum formulas animadvertite, & primum *fidelitatis*.

Sacramentum fidelitatis quod à fidelibus Regibus, & subditis, Regi olim juratum est, & scilicet Carolo Magno: ut extat in LL. Franc. lib. 4. cap. 46.

Promitto (ego ille) paribus Domini mei Caroli Regis, & vassalorum ejus, quia fidelis sum, & ero dictis vassal. meæ, sine fraude & malo ingenio.

Formula brevis fed quæ sub generali professione, omnia continet ad salutem, honorem, & utilitatem Regis pertinentia. Injunctum igitur est Capitulari. lib. 2. Can. 88. ut sacramentum tenor *fidelibus* Regis apperitur, & interpretetur.

Aliud ab omnibus Franci, Carolo Hildovici filio juratum mensi Junii, Anno Dom. 854.

Ego (ille) Karolo Hildovici filio, ab ista die in ante adventu ego fecimus novum Juramentum, sicut Francus homo per velle esse debet suo Regi: Sic me Deus adjuvet, & ista reliqua.

Cum autem ista Sacramenta plurimum indigent interpretatione: visum est deinceps explicatio reddere: multique ideo accesserunt aucta sunt, ut exemplis liquet à Petro Pirhus datis in 12. Scripturis, ubi & notandum obvenit, laicos flos sacramentum præstitisse: Episcopos vero professionem tantummodo edidisse.

Sacra-

Sacramentum fidelitatis antiquum, Regi ab Anglis præstitum.

ab Anglo-Saxonibus in Formæ Anglicæ.

Sed omisit transmarinis, nostratum mores intruamur: & primum quid de hoc Edouardo Confessori in suis LL. tribuitur. *Statutum est* (inquit Cap. 35.) *quod ibi* (scilicet ad motum, id est, populi condonem) *debent populi omnes & omnes universæ Angliis annis, semel in anno scilicet, in capite Kalendas Martii, & si fidei & sacramenti non fuerit ibi in unum & simul confederare, & consilium fieri conjurati fratres ad defendendum Regem contra alienigenas, & contra inimicos, nisi cum domino suo Rege, & terrarum honoris alius omni fidelitate cum eo servare, & quid illi ut domino suo Regi intra & extra regnum Britannie fidei esse voluit. Ita debent facere omnes Principes & Comes, & simul jurare coram Episcopis Regi in pollicite, & similiter omnes Proceres Regni, & Milites & liberi homines viri & liberi Regni Britannie. Hanc legem (si credere fas sit) invenit Arthurus qui quendam fuit infamissimus Rex Britonum, &c.*

In eandem sententiam Gulielmus 1. qui de Anglis triumphavit. Statuimus (inquit) ut omnes liberi homines fidei & sacramento asservant, quod intra & extra universum Regnum quod olim vocabatur Regnum Britannie, Wilhelmo Regi domino suo fidei esse volunt errat: & honoris sui omni fidelitate ubique servare, cum eo & contra inimicos, & alienigenas defendere.

Sacramentum fidelitatis.

In usu est formula recentior, fed etiam antiqua (hodie *ligantia* sacramentum nuncupata) his verbis. Tu I. S. parabis quod ab ista die in antea, eris fidelis & legalis Dominum nostro Regi, & suis hereditibus: & fidelitatem & legalitatem ei portabis de vita & de membro, & de terreno honore, & quid tu eorum malum aut damnum nec noceris, nec audieris quod non defendes (id est prohibes) pro posse tuo, ita Deus te adjuvet, &c. Notabiles & valde extensivæ sunt hic voces *legalis* & *legalitatem* (libris juridicis, *leaux* & *leaulte*) quibus igitur fititur cancellis, divinare quoniam non valeo. Rex Edouardus 1. apud Britonum cap. 12. rem sic explicat. *Ceux de 14. ans de soult nous facent le serment que ilz nous serroient fœles & leaux, & que ilz ne serroient fœles, ne à seime, ne à autrui.* Fulsus Author antiquior Bradonus lib. 3. Tract. 2. cap. 1. num. 1.

Lexalis & Legalis.

Et ostendunt (Justitiani) *qualiter à domino Rege & Consilio suo sit processum, quid omnes tam Milites quam alii qui sunt quinquaginta annorum & amplius, jurare debent quod utlagatos, murrutres, robbatores, burglatores non recipiant, nec etiam tales, nec etiam acceptantibus, & si quos tales venerint, illis attacheri faciant, & huc Vicecomiti & Ballivo suis mensurabunt, & si beneformi vel clanculo de talibus audierint, & statim audito clanculo, sequantur eam familiam &*

homines de terra sua. Nunquid hæc omnia ita ad legalitatem spectant, ut in sacramentum *fidelitatis* continentur? Recor liquidem istud potius aliud fuisse sacramentum, & pro ratione temporis excogitatum. Quære:

Sacramentum fidelitatis quod à fidelibus ratione feudis, hoc est à vassallis domino præstatur; & Feud. lib. 2. Tit. 5.

Ego juro ad hæc sancta Dei Evangelia, quod à modo in extra eris fidelis ei, ut vassallus domini: nec id quod mihi sub nomine *fidelitatis* commiseris, pandam aliis ad ejus detrimentum, nec facies.

Juramenti hujus expositionem perspicuam fecit Epistola Fulberti Episcopi Cantuariensis, ad Aquitanorum Ducem, Decretum auctoritate roborata: Caus. 22. quest. 5. cap. 18. in hæc verba. *Qui dominus suo fidelitatem jurat, ista sex in memoria semper debet habere: incolome, tutum, honestum, utile, hæc possibile.* 1. Incolome, viz. ne sit in damnum domini suo de corpore suo. Tutum, ne sit in damnum de secreto suo, vel de munitionibus suis, per quæ tutus esse potest. 3. Honestum, ne sit in damno de sua justitia, vel de aliis causis quæ ad honestatem quæ pertinerent videntur. 4. Utile, ne sit in damnum de suis possessionibus. 5. 6. Facile vel possibile, ne id bonum quod dominus suus facere liceret poterat, faciat difficile, nec id quod possibile erat, reddat impossibile. Ut fidelis hæc documenta caveat justum est. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id quod bonum est, restat ut in eisdem sex prædictis, consilium & auxilium domino suo fideliter præstet: si beneficium dignum iudici vult, & felix esse si fidelitatem quam juravit. Domini quoque fidei sui in his omnibus vicem reddere debet. Quod si non fecerit, meritis censuræ, non faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perclusus, & perjurus. Nos memorie causâ hic expressimus.

Incolome, & tutum: sicut utile, semper honestum. Possibile & facile: & consilio, & adfer opem.

Cum autem ratione hujus sacramenti Princeps in (quod & pluribus clausulis tanquam expositionis intercalabant ut inferius patebit) vassalli etiam adversus Imperatorem & Reges, domini partem tuerentur: Fredericus Barbarossa (ut est apud Radericum lib. 2. cap. 7.) legem tulit Roncalis An. Dom. 1152. *Ut in omni sacramento fidelitatis Imperator nominatim exceptetur.* Quod quidem ubique gentium protinus est receptum: & adject LXX feudalibus lib. 4. cap. 31. expiendium quoque dominum antiquorem: fed vassallus qui ligatus dicitur & homagium, neminem omnino excipit: ut infra in Legum.

Etiam domini minus antiquior. Sed ligatus non minus excipit.

G g

32

deber. Gloss. illic: De futuris, de inventis
rebus.

¶ *Filius aqve.*] Davis Report. pag. 57.
¶ *Finsiringa.*] Vide *Finsiringa*.

¶ De transfectionibus coram Rege, prefertim
Fine & Finali concordia. Species aliquae
veteres: et primam obiter de variis modo
resolandi Chartas.

¶ *Finis.*] Apud nos varias obtinet
significationes. Primò dicitur rursus ille solemniter
transferendorum prædiorum in curia Regis
civilium causarum, quo nihil sanctius habetur
vel augustinus, ad alienationes & hære-
ditates stabiliendas. Majoribus nostris in
usu fuit, ut auctoritate testium magis va-
leret transactio, eam (præter morem com-
muni) aliis coram domino Manerij &
Paribus curie fuisse recitare. Alias coram
domino Hundredij, & paribus Hundredij.
Alias coram Vicecomite & paribus Comitatus:
necnon aliis, coram ipso Rege & Pa-
ribus Regij: testationemque ab his omni-
bus imperatam, Chartis inscribere. Sole-
bant præterea in confensu prædictis Ec-
clesiæ, Chartam sæpius ad altare, Sancto-
rumve reliquias offerre, sæpe utique in con-
ventu Synodali ratam facere: & ut nihil
deficeret ad firmitatem, vota insuper & im-
precationes, & solennia jurajuranda testifi-
canti adjungere. Hinc provenit quod in una
aqua antiqua Charta, plurimi sæpe nume-
rantur Magnates, Milites, & potioris note
homines testium classe conscripti. Sub ævo
tamen Guilielmi I. (ut è libro notatur Eli-
ensi) omittis singulorum nominibus, colle-
dictum interdum scribitur, *Teste Hundredo:* &
lib. Ramef. sect. nominatis quibuscumque,
annectitur, & aliis de Homagij.

Coram Rege
angustissimum

Cum autem illud quod præfente & inspi-
ciente Rege factum erat, omnes merito hu-
manas solennitates superaret (utpote quod
non solum in Manerio, Hundredo, Comitatu,
sed per universum Regnum sanctius valeret)
neglectis paulatim aliis, hoc præcipue am-
plexum est.

Sanctorum erat donatio & involanda, quæ
coram Rege aut Episcopo facta est. Alured.
LL. ca. 37.

¶ Transfectionis igitur coram Rege duo e-
rant genera: unum simplicij ejus Charta
enuntiatum & testatum, aliud tanquam è
compolita lite proveniens, rei judicate for-
mam exhibet, ideoque *Finis* dictum, quasi
litis terminus. Non defunt utriusque species
antiquæ apud exteros, priores tamen occurrit
munificentiæ: cujus formulam Martulfus l. i.
c. 13. mille pene hinc annos expressit, Re-
gem sic statuent edificent. *Quicquid enim
in præsentia regis agitur vel per motum nostrum
videtur transmissum, volumus ac jubemus ut ma-
neat in posterum robustissimum jure firmissimum.*

Ideoque veniens, ille, fidelis noster, ibi, in pal-
atio nostro, in nostra, vel procerum nostrorum
præfentia, villas nuncupatas, villas, spontanea
voluntate nobis per solum visum est, cujusvis
vel condempnæ in ea ratione, &c. modumque
concessionis repetit & confirmat. Solenniter
autem illi per solum (ut vides) id est solum.
per traditionem virgæ peragebat: quo
nos etiam more olim aliquando tam in terris
liberis quam hodie in nativis conferendis, u-
ti fimus ut persequi constat è charta quadam
ex supradictis genere in voce *Histungu*.

Reges tamen nostri non ita, sed con-
ventiones in palatio factas five coram semper-
est, five coram Magnaribus suis, Chartæ
fue auctoritate testabantur & confirmabant.
Lib. Ramef. sect. 321. *Henricus (2.) Rex
Angl. Gilberto Vicecomiti, & omnibus Baroni-
bus & fidelibus suis Franci & Angli de Hano-
redeschire, Salutem. Sciatis quod Gilbertus
filius Widoni: quietum clamavit Abbatem
Monachis Remensis, Ringfeld & Holme & omnes
alias terras & tenuras quas pater suus tenuit
præter Stowe & terram de Blunelst. Hoc factum
est coram me, & meo consensu. Teste R. Testan-
do apud Windesbore. Similes alie plures.
Sed genus alterum (qui *Finis* dicitur & Fi-
nalis concordia) magis placuit, quod præter
testationis magnificentiæ, non solum ad
stabilendas transfectiones, sed ad rescinden-
das etiam lites (ut inferius patebit) maxime
valeat: ideoque ab emptoribus terrarum,
tanquam facra anchora, culta & admirata.
Olim coram ipso Rege & Magnatibus Regni
peragebatur. Hodie (ut diximus) coram Ju-
dicialibus ejus in Curia civilium causarum,
magna reverentia confensibus quibus non
interea deest Regalis præfentia, dum Ma-
jorialis radi omnia illustrant tribunalia. Sed
vide exempla *Finis* Henrici II.*

Hæc est finalis conventio facta in Curia do-
mini Regis apud Clarendam anno xxxij. Regni
Henrici secundi coram domino Rege & Ma-
gnatibus suis ejus & Regi de Gloucest. & Hub.
Decano Eborac. & Red. Archiepiscopo Here-
ford. & Rob. de Witefeld, & Reg. filio Rem-
fr. & Roberto de Inglesham Archiep. Gloucest.
& Gogel Archiep. Magistro

Thoma de Busselcum, Mich. Belet & aliis Ba-
ronibus & fidelibus domini Regis qui tunc ibi
præfentes erant. Inter Rob. tunc Abbatem Regni
& ejusdem loci conventum & Gaufr. Peche
de tota terra quam ipse Gaufr. tenuit in villa
de Oura de predicto Abbate & conventu, &
unde placitum fuit inter eos in Curia Regis. Scilicet
quod predictus Abbas & conventus concesserunt
eodem Gaufr. totam terram illam de Oure cum
piscariis & aliis pertinentiis suis, tenendam de
eo & de ejusdem loci conventu, rata vix sua pro
vij. libris annuatim inde reddenda ad hoc termi-
nus. Ad Pasch. Lxx. fol. & ad festum S. Mi-
chehis Lxx. ita quod post mortem ipsius Gaufr.
redibit tota terra illa cum piscariis, & aliis per-
tinentiis suis ad dominum ipsius Abbatis Remen-
sis & ejusdem loci conventus, sine ulla retri-
butione,

Et sicutum.

Juramentum
aut additum
& Charta Re-
gis.

Modus levandi
fidei.

Cognizari.

Cognitor.

Fideli.
Finalis concor-
dia.

Statut. de fin-
bus.

menta, & reclamatione hereditum ipsius Gaufr. &
posteriorum Han. Peche. Juravit etiam idem
Gaufr. quod nullam queret ingenuum vel ar-
tem, unde predictus Abbas & conventus loci con-
venit, aliquid de predicta terra vel piscariis
suis vel aliis pertinentiis suis amittere.

Vides *Finem* istum factum esse in Palatio
Regis, coram ipso Rege, coram filio suo, &
coram Baronibus Regni, præfentibus etiam
(quos novimus fuisse Judicarios) Glanvilla,
Witefeld, Belet, &c. Gaufridum verò cu-
jus bono factus est *Finis*, jurejurando se co-
ram Rege & Baronibus obstrinxisse (quod
hoc seculo non rarum fuit) terra & rebus ei
ad terminum vice solummodo concessis, non
abstundum. Ad hæc tamen (ut adhuc inva-
lida) accessit insuper Charta Regis, quæ (re-
citatis verbatim conventiones & *Finis*, quin &
paulo uberius ipso jurejurando) Rex omnia
solenniter confirmat, & hæc demum addit:
*Quare volo & firmiter precipio quod hæc conventio
inter eos facta, firma & stabilis permaneat. T.*
*Solenne filio meo, Rati de Glanvilla, &c. apud
Clarendam, §. 370.*

Finis proferendi (seu ut loquuntur levandi)
hæc brevis ratio est. Litigare videntur
partes contrahentes, de conventionem inter
ipsos facta. Producit igitur emptor (qui *Cog-
nizari* dicitur) Breve Regis de conventionem
tenenda adversus venditorem. Ille in jus vo-
catus, succumbit illico & impetrata concor-
dandi licentia, tenorem pacti coram Judiciali-
bus recognoscit (à quo & ipse *Cognitor* ap-
pellatur) liti hinc iudicio Curie. sic imponi-
tur, & hinc rei nomen; *Finis* & *Finalis* con-
cordia. Ideo autem *Finis*, non quod huic tan-
tum liti finem adferat, sed aliis omnibus un-
decunque emeritis, si intra quinquennium
(olim intra annum & diem) jus suum Actorem
non prosequatur. Cognitorem vero & hæ-
redes ejus protinus excludit: & post Duellum
& magnam Assisiam, locum tenentem pæ-
remortium. Glanvilla l. 8. c. 1. *Finis* est amica-
bilis compositio, & finalis concordia, ex consensu
& licentia Domini Regis, vel ejus Justitiarii-
rum. Et lib. o. cap. 3. *Talis* conventio finalis dicitur,
eo quod finem imponit negotio, adeo ut ne-
stra pars litigantium ab eo de cætero possit re-
cedere.

Finis etiam dicitur pecunia Regi perfolu-
ta, pro licentia transferendi prædia, à modo
quo supra: aliis *the Kings Rhyters*, i. Ar-
gentum Regi nuncupatum.

Finis, pacta summa pecunie quam inem-
diorum prædiorum causâ, vel domino perfolu-
tur à nativo Tenente, vel eorum à per-
ductore: olim *gerstium* dicta.

Finis præterea est, magis gravior, gravi-
oribus deictis vel à Rege & Magistrali im-
posita: vel à domino Manerij. Saxonicis *Wita*
major, nam quæ levioribus impingebatur *Wita*
simpliciter, & amercionem impingebatur. Que
gravioribus, *redemptio*. In nulla autem istarum
significationum audita est vox *finis* nostrati-
bus, ante seculum Normanicum.

¶ *Fird*, & *Firdfare*.] Idem Saxonibus *Fird* heretice ut patet in
nostris quod aliis *Heretice*: sed indicio vocis *Heretice* non
autem heretice el *Fird* ut
enim & pipinga expeditionem significat, Saxonice *heretice* vel
quo nomine ea etiam militiam appellat: tamen in-
veteris diffinitionem
pape, professionem. LL. Henr. l. c. 11. Hæc in *Chronico* Sax. deprehendit
sunt paræ Rex Anglie filius & super omnes illos priores vel ecclesiarum
homines habet in terra sua — qui in hostia alioque christi agmina, pædia
pacem fregit: burgibatem vel brigatam vel causa, tamen invidiam
firdfare superferat, &c. Desumpta sunt ista
Canuti LL. par. 2. c. 12. sed illic *fird* iniqua Principis aucto-
ritate legitur: & pro *firdfare* alias *Heretice* *firdfare* *heretice*
dicitur, nam hepe, exercitus. Terrestres au-
tem expeditio *Landfird* appellatur: navalis
Saxonicis, de quibus ibidem ca. 75. Vide *Saxonicis* *firdfare*, quæ
Faldinaria & *Heretice*.

Firdfare, est immunitas à militia: focæ
enim est *libertas*, immunitas.

Firdfare, Sax. pædia, i. est, multa
detrahentis militiam; & hæc inter Anglos
etiam 120. fol. inter Danos vero pro ipsorum
confutendū, ut patet Canuti LL. par. 2.
cap. 12. & 60, &c. Longobardis dicitur
Heretice. Perperam autem scribuntur hæc vo-
cabula ab ignorantibus linguam Saxonicam:
nam *Fird* & *Fred*, pro *Fird* ubique bene
substituunt, hæc enim, pro militia.

¶ *Firdfoll.*] Occurrit in archivis Re-
gis pro cathedra quicquidinis vel pacis, fed
mendose scriptum pro *Firdfoll*, quod vide.
Fird enim pax est, ut supra, non pædia.

¶ *Firdote.*] Vide *Bota* & *Esforvium*.

¶ *Firlot.*] Mensuræ genus apud Scotos,
galones duas & unum le pail continens.
Pondere autem 41. lib. Parliament. Jacobi
1. sect. 70. An. Dom. 1426.

¶ De firma & re mensis, quando in edictis
præfatis, quando in munera confirmat, &
quæ. Ejus species variæ, & significatio-
nes.

¶ *Firma*, *Firmarius*, *Firmarium*, &
Firmarium.] *Firma*, reditus est qui in elo-
candis prædiis, domino eloanti reservatur.
Gall. *ferme*, Angl. *ferm*. *Firmarius*, qui
prædium hæc lege fuscipit: *Conductor*. Au-
thor Nigri lib. Scaccarii (400. ante annos
conscripsi) Capitulum de preperat. rotulor.
firmam pluribus contentis à *firmate* dici, ut
fi differat à reditu mobilis. Alios etiam video
in eam sententiam, vocabulariumque Juris
utriusque firmam appellare, sed eo ductum *Firmam*.
quod Longobardi *firmam*, q. *firmam* nominant. *Fidum*.
& *affidare*, hæc agere dicunt pro elocare. Er.
ror nihilominus satis est perspicuus: vox ni-
cine dicitur & Saxonice *ferme*, alpeome, &
significat *firmum*, *prædium*, *canonem*, *alimen-
tum*. Sic in Canuti LL. par. 2. cap. 68.
Quæpne pillan, q. non dare: i. the preopman,
nihil viciam administrare: Et in Evang.
S. Mare. ca. 6. 21. hepoos egegapoos
myle

myle peopme, Herodes fecit magnam cenam. Hac quo spectant animadvertere.

Firma pro cena, prandio, corrodio, convivio, epulo, & omni denique mense apparatu. Constat supra de Saxon. peapme, sed Latinum firma hoc utique significare, demonstrandum est. Huntingdon. Hist. lib. 6. in an. 23. Eduardi Confess. Tostius igitur furabundum descendens a Rege & a fratre suo perrexit ad Hereford ubi frater suus corrodium regale maximum paraverat: ubi ministris fratri sui omnes detrauerunt, singulis casti vini, medoni, cervisie, pigmenti, murati, ceteris, curis humanum, vel caput, vel baculum imposuit. Manducare Regi, quod ad firmam suam propriam cibis salutaribus sufficienter inveniret, alio scem deferre curaret. In hac ipsa Historia, hoc ipso vocabulo ulus est cum Mat. Westmonast. tunc Ranulf. Ceftrienf. ita refertur: Tostius in curia Regis Eduardi apud Winstlesham, amercatus, indignanter recessit usque Hereford, ubi Haraldus convivium regale Regi paraverat (&) ministris fratri detrauerunt, membra silarum in poculis conditis posuit: mandatis Regi, quod si ad firmam suam venire vellet, cibis sufficienter salutaribus inveniret. Ne autem firma hic dici videatur pro Villa aut Monasterio (ut possit aliquot inferius) rem perspicuam fecit Trevisa qui Ranulfum transferebat in fermoneum Angliam An. Dom. 1337. locum hic reddit: *of he moite com to his feste, he thewe have salme prove.* Ubi feste, idem nobis quod convivium.

Redditus olim in edulis plebibus annales reditus in edulis collegiis. Liqueb. hoc uberius testimonium, cum de Legibus & Chartis antiquis Alamancis, tum de libris Anglorum fiscalibus: ubi Reges etiam nostros ita victimasse (donec Henricus 2. ex iusta occasione morem commutavit) deprehenderit. Rem totam est supradictio ipsi Autore Scaccarii (qui ex ignorantia verbi Firma sub illo seculo, dignoscatur Normanus) infra referam licet prolixius, codicum enim nisi furum fol. intuitur. Sed videamus primum qualem fuit usus ille, & quam in elocandis pradiis, tenuerunt rationem. Non enim (ut hodie) imposuit pro voluntate dominus in Tenentem, elocator in conductorem. Prohibitum saltem Inas Rex, modum hunc (in ceteris æquè observandum) suis legibus constituit. ca. 70. fil. ut ex decem hydys terre (hoc est quanta totidem fufficit aratri) exhibebantur.

Lege cautum est de quantitate exsilium reddenda pro x. hydys.

Vile Sida. Mellis dolium 1. Panes 30
Cervisie Wallice, i. potentiori, ambra 12
Cervisie tenuiori ambra 30
Boves adules 2. aut veroces 10
Anseres 10. galline 20. oves 10
Bucris ambra 1. Salmones 5
Fodri seu pabuli libra 20
Anguille 100

Sin ad unam hydram, carucatam, seu a Firma annona ria unius hydram, hæc reduceris, erunt:

Mellis dolium 1. Panes 30
Cervisie potentiori ambra 12
Cervisie tenuiori ambra 30
Veroces 1. Galline 2. Oves 10
Bucris ambra 1. Salmones 5
Fodri seu pabuli libra 20. Anguille 10

Sic cum Anketus quidam ævo Edm. redi R. (qui floruit An. 1000.) terras de Hicheling & Kintidona cum firma & servitio (ut ipse loquitur) fuisse habentem in suo dominio, Abbati & Monachis Ramelint, post fuffilip obitum concessisset; voluit interea, ut durante vita etiam sua, hæc de terra de Hicheling firmam annuam perciperent, viz. ad festum Sancti Benedicti quod est in æstate, 10. mittas de brysses, & 5. de grato, & 5. mittas farine triticeæ, & 8. perov & 16. colos, & 2. vacas pinguis. In capite autem quadragesime, & 8. fratribus xijci annuatim. Sect. 144.

Sed accedamus ad librum Domestici ubi multa de Firma, pauca perspicue, rem tamen annuam, & quæ ad mensam pertinet, quasi mensalem, seu *hospeland* significante. Titt. Sudex Comes Merion. Bone. T.R.E. (id est, tempore Regis Eduardi Confess.) reddidit Firmam unius noctis: Intellegit (si hoc Firma unius noctis) edulia ad cenam unam, vel fortè eo noctis. runden pretium. Sic in Wiltst. Titt. Rex. i. tenet Regis, Firma unius noctis sepe numero occurrit. Titt. Sudex Rex. Tempore Adalberti parvi Regis Eduardi reddidit hæc rita maneria dimittunt Firmam noctis. Titt. Northant. tescire. Rex. Northantescire reddit Firmam tri. noctis. Firma 3. noctis. Titt. Oxenford. Rex. Comitatus Oxenford reddit Firmam tri. noctis, hoc est, 100. lib. Titt. Essex. Rex. Hundred de Chemesford. Writelan. Time reddidit hoc Manerium 10. noctes de Firma, modo 100. lib. ad pondus, & 100. fol. de Rium. Gersama, Simile in Hundredo de Tendring in Brichricliria. Titt. Sudex. Will. de Bray. Bredeingens. T. R. E. reddidit unam diem de Firma, & valebat 1111. xv. lib. diei. Firma unius diem de Firma, & valebat 1111. xv. lib. diei.

Firma unius diem de Firma, & valebat 1111. xv. lib. diei. vi. den. & post valuit L. lib. modo x. lib. Titt. Hantescire. Rex. Hæc tria Maneria, Basingstoc, Clerc, & Ebbesford, reddidit Firmam unius noctis. Titt. Cornevalge. Scos Plericus Lanprius. De hoc Manerio alibi supra supra reddidit Comitatus T. R. E. Firmam 1111. septimanarum. Ramef. Sect. 192.

Jam Authorem Scaccarii cuius supra mentionem fecimus, belle de istis perorantem audi. Sic enim ille. l. c. 7. de institutione examinis arguit. Sicut traditum habemus à patribus, in primitivo Regni statu post conquestum: Regibus de fundis suis non aut vel argenti pondera, sed sola virtualia solvebantur, ex quibus in usus cordationis domus Regie necessaria ministrabantur: & noverant qui ad loc deputati fuerant, quantum de singulis fundis pro-

provenibat. Ceterum ad stipendia & domatus militum, & alia necessaria de placitis militum vel conventibus, & ex civitatibus vel castellis, à quibus agnoscantur non excedebat.

Provenibat. Ceterum ad stipendia & domatus militum, & alia necessaria de placitis militum vel conventibus, & ex civitatibus vel castellis, à quibus agnoscantur non excedebat. Tunc igitur Regis ultimum tempore, profecerat hæc agnoscant, usque ad tempora Regis Henrici filii ejus: adeo ut viderem ego ipse quædam, qui villatula statim temporibus de fundis Regis ad Curiam deferri videbant. Ceterumque habebant Officiales domus Regie, à quibus Comitatus traxerant, in quibus diversas species carniarum, vel equarum pabula, vel quæque necessaria debebantur. Hinc vero solutis secundum constitutionem modum cuiusque rei, Regii Officiales computabant Vicecomites, redigentes in summam denariorum:

Pro mensura, scil. tritici ad pascem centum bonum solid. unum.
Pro corpore boni pascuati solid. unum.
Pro ariste vel oves xij. den.
Pro pascenda 20. equorum similiter xij. den.

Ocasio mutande firme virtualium in denariis.

car. juen. don. exemplar de hac stipendio.

Succedente vero tempore cum idem Rex in transmarinis & remotis partibus, sedulius militibus bellicis operam daret: coniegit ut fures sibi summa necessaria ad hæc exempla numerata pecunia. Confluebat interea ad Regis Curiam querela multatudo colonorum, vel (quod gravius sibi videbatur) pretervenit frequenter excohibebat, oblati comitibus in signum deficientis agriculturæ. Innumeris enim molestiis prehebatur occasione virtualium que per plurima Regni partes à sedibus propriis deferrebat. Horum igitur querelis meliorum Rex desinno magno concilio destinavit per Regnum quos ad id prudentiores & discretiores cognoverat, qui circumcunctis & oculata fide singulos perlofrantes habita estimatione virtualium que de aliis solvebantur, redigerent in summam denariorum. De summa vero summam que ex omnibus fundis surgebat in una Comitatus constituerent vicecomitem situm Comitatus ad Scaccarium teneri, adentes ut ad scalam solverent, hoc est propriis quantitate maneratum libram 6. den. rati sunt cum prædicti temporis, de facile poss. fieri, ut moneta rati fortis, à suo statu delectet. Nec ex seculis quibus: unde coacti sunt constitutere, ut firma maneriarum non solum ad scalam, sed ad periculum solveretur.

Firma pro reditu pecuniarum, &c. Gall. fermeage. Multa habet superior narratio Remcurii digito consignanda: sed ab ea tempestare dicitur firma tam de pecuniario reditu ex elocatis provenientem, quam de annuario: non autem de perpetuo illo quem assise vocant. Hoveden in Johan. R. An. Dom. 1199. Rex pravo usus confilio, de firmam maneriarum (Archiep. Eborac.) de termino Penrecofles sibi retinuit: pronuntiat, quod in reditu Archiepiscopi omnia ei solveret.

Firma, metonymice pro ipso prædio elocato, villa, mansio, colonico. Malmsb. in

Williel. Ruffo An. 1089. Rex Will. ecclesias & manasteria, fere totius Angliæ, in manu sua pascuati definitis retinuit: & grava omnia deputata ecclesiis, & infra firmam loca communiabant, Concil. Westmonast. An. Dom. 1127. Episcopi, Prælati, Abbates, Monachi, Priores, subactis firmam tenere subdicerent. Concil. London. An. 1237. &c. Constitutum Phil. R. Franc. (supra in Expectationem) Dedit villam Burgesiam, firmas, blade, molendina, &c. ville de Guingecamp.

Firma Regis, pro villa Regis, seu Regis Manerio. L.L. Aluredi cap. 2. sive bpa ðæpa mýnster bama þor þýðine rýðle 55. recc. ðe ne cýnnyng þeome to þellme, &c. Id est iuxta antiquum verionem: Si quis ad Ecclesiam pro quacunque culpa confisgit aut ad firmam Regis non pertinet, &c. Hic Melchior ego viciem autem Lambardus cýnnyng þeome vici. Regis. Ea enim alibi non firmam interpretatur.

Firma pro elocatione. Ingulphus Saxon. fil. Hic Croyl. — ngram esse possessionem, non firmationem requirit & affirmat, cum addit 20. anni de firma villarum referre antiquam consuetudinem anni concessi — completantur. Hinc

ad firmam ponere vel dare, pro dimittere vel elocare. Clara R. Henr. 1. de libertatibus Angliæ. Santham De Ecclesiis libram ponit, ita quod nec eam vendam nec ad firmam ponam Huntingdon in Will. Ruffo. Episcopus & Abbas reddidit aut in manu sua venimus ad firmam dedit. Siquidem die qui dñis in proprio habebat Archiepiscopatum Cantuariæ & Episcopatum Wintonie, & 11. Abbas ad firmam dedit.

Firma dealbare. Vide supra Dealbare, & de Saxon. Gloss. ad 2. Anst. v. o. c. Firma. locis illic citatis istum adice ex eodem Authore lib. 2. Cap. Quod aliter de firmis aliter de custod. respond. pag. 22. Soluta hoc termino à Vicecomite firma de qua examen per combustionem) facta est, &c. Deinde facta detractione per combustionem sicut supra dictum est eadem dealbare, &c. Mox, Similiter quod solutum fuit Termino Pasche & dealbare. Iterum, sicut que in Testamento solvantur dealbare per combustionem. Ex omnibus his locis non possum coniecare, quid fit firma dealbare ut prius, purgatam à fordibus metallicis, ad nativam albedinem (quasi ad puritatem) reducere.

Firma albam, alias Albam firmam. Dicitur Auth. lib. 1. cap. 4. Coloni moverent à patribus suis edicti quantum de albo firme pro singulis libris solvere tenebant. Paululum infra: — in libro iudicario (nempe Domestici) in quo totus Reges de scriptis diligens continetur, & san. de tempore Regis Eduardi, quem Regis Willielmum sub quo factus est, singulorum fundorum valentia exprimitur, nulla profus de albo firme fit mentio. Unde probabile videtur quod facta illa descriptio tempore tam dicti Regis, de albo firmam fuisse à studiis qui constitutionem propriæ causæ que inferius amantur.

Fir.

maiorum foreste nemo maiorem apponat, quod si quis fecerit, reus sit fractum Regalis chace.

29. Si quis verum illicem aut arborum aliquam, que cultum foris sepepedit, sciderit, præter fractum Regalis chace, emendet Regi viginti solidi.

30. Volo ut omni liber homo pro libro suo habeat veterem sive viridem in planis suis super terras suas, sine chace tamen; & debeat omnes meas, ubicunque eam habere voluerit.

31. Nullus medicorum habeat nec custodiat canes, quas Angli Grethounds appellant. Liberali verb, dum genuscilio eorum salta fuerit coram primario foreste licetis, aut sine genuscissione dum remoti sunt a limitibus foreste per decem millaria: quando verb propius venerint, emendet quodlibet militem uno solidi. Si verb, infra septa foreste reperiantur, dominus canis forsiciat & decem solidi Regi.

32. Valeres verb quos Langeran appellant qui genuscilio canis in sui milie esse perierit, cuiuslibet licetis sine genuscissione cui custodire, idem de canibus quas Ramhunds vocant.

33. Quod si casu inauspicato huiusmodi canes rabidi fiant & ubique vagantur, negligentia dominorum redduntur illiciti, & emendetur Regi pro illicitis, &c. Quod si intra septa foreste reperiantur, salis exquiratur herus, & emendet secundum pretium hominis medicis, quod secundum legem Werinorum, i. Choringorum, est ducentorum solidorum.

34. Si canis rabidus memorandis feram, tunc emendet secundum pretium hominis liberalis, quod est duodecim solidis centum. Si verb fera Regalis mors fuerit, reus sit maximi criminis.

Notæ quædam ad Prædictas Constitutiones.

Multe his inferuntur injuriæ, cum a transcribente, tum ab ipso interprete, qui vel Normannus fuisse videtur, vel Normannicum secum idioma. Singulas non est mei vindicare, quædam prout potero, restituam. Harum autem constitutionum nusquam in suis legibus meminit Canutus, nec de venatione quidpiam, nisi in capitulo 77. ubi omnibus licentiam cedit, in propriis ipsorum terris & silvis, omnimodum exercere venationem; dum tamen (ut iustum est) ad Regia abstineant: cui & in his ipsis constitutionibus bene convenit capitulum 30. Egit igitur videtur Constitutiones istas, cum leges illæ prius jam essent conditæ.

In 1. articulo occurrit Pegene, in 2. Pegen: & utrumque; reddit interpret, liberalis. Agnosco me nihil in his verbis sapere, nec a-

pud Saxones aut Danos postros classim aliquam deprehendisse, quæ vel Saxonicæ nomine Pegen, vel Latine, liberalis, distingueretur; nisi quod generaliter liberales & liberales vocamus, qui vel ingenio, vel moribus, vel conditione, ita invicem feceruntur. Considerant igitur mihi penitus, elucere videtur Scriptoris vitium, qui Saxonicas literas male callens, pro pro legi, hoc est, pro pro th: & perinde Pegen scripsit pro Thegen, quod Theimam significat, g ut solet in i sepius transeunt. Thegen autem & Theimus (alias Thamus) voces sunt Danis nostris & Saxonibus frequentissime Baronem (quem hodie vocamus) significantes. Et quemadmodum Baro sepe apud antiquos legitur pro viro forti (ut supra ostendimus in ea voce) sic & Thegen idem significare alicubi B. Rhenanus, ut postea videris in verbo Thamus. Norwegios verb, pro th sepius in usurpare manifestum est in Crumogæ Algrimilone, nisi & illic irrepsisse errorem Typographi iudicaveris.

In 2. Lepeggen, lego Ler-Segen, id est, Theimam seu Baronem minorem. Theimorum enim duo erant genera: Majores quos Theinus Regis appellabant (nos Barones Regis & Theini simpliciter, seu Theini minores, qui iidem erant, qui Barones minores; hoc est manerorum domini, Nobiles minores, & nonnumquam libere Tenentes nuncupantur; verbi dicatur a tunc, quod minus significat, ut a tunc hoste, a tunc pigge.

In 4. Tineman, lego Tienman Saxonibus aliter teodungman, id est, decurio. Huius supra mentionem fecimus in Frisinga.

Ibid. Veneris & vi huius. Ridiculè vertit interpres vulgare fecurus, heet and beneep, ubi vox posterior a venando ducta, venari scriberetur: & perinde Latine reddendum, ut supra legis pag. col. in Hoveden clauto, venationis & viridis: prout passim utique in antiquis nostris Statutis.

Art. 11. Opgangspæl. Vide infra Ordulium.

Art. 17. Pepe & Pice. Hic iterum se ingerit Scriptoris imperitia Saxonorum characterem & idiomata. p enim Saxonice (hoc est w) pro p Romano legit; & perinde Pepe & pice, pro pepe & pice. Vide vocabula.

Art. 18. Gebpæch, Lege Gpiðpæch. Grith enim pax, breche, fractio, violatio.

Art. 23. Preit sui, id est, Vore sui vergidis, ut Art. 17.

Art. 25. Scutum libertatis. Vide Armarum adeptum, in vocabulo Arma.

Art. 27. Caprelli, Rocs. Art. 33. Werinorum, id est, Choringorum, lege Thuringorum; quorum lex hic habet Tit. 1. §§. 1 & 2. Si quis Adalungum occiderit CC sol. componat. Qui liberum occiderit CC sol. componat. Adalungum hic expono Theimam majorem, quæ Constitutiones iste corrupte vo-

vocat Pegen & Pegend; liberum: Theimam minorem, hic utique lepeggen nuncupatum.

Numerant quidam in Regno Angliæ 68 Forestas (præter Chaceas 13, & parcos, plus minus, 781.) Occurrunt vero plurimum nomina: five quod nonnulla pluribus gaudent appellationibus, five quod in diversis se porrigentes Comitatus, partes exhibent tanquam integras. Dubium solvant liberiores, ego nomina mihi obvia referam, adjectis præcipuis Comitatus quibus sitæ sunt, nam in variis plurimæ terminantur.

Foresta.	Comitatus.
Applegarth	Ebor. N. Rid.
Arundel	Suff.
Asludene	Suff.
E. Beave	Ham. & Wilt.
W. Beave	Hamp.
Birmwood	Buck.
Blackmore	Wilt. deforest.
Blethuz	Radnor.
Bowland	Lanc. Ebor. W. R.
Breden. al. Braden	Wilt.
Buchole	Hamp. Wilt.
Cantefly	
Cardith	Carmar.
Char. al. Char	Hamp.
Charnwood	Leicest.
Chipeham	Wilt.
Chua	Wilt. Bark.
Coldrath	Penb.
Copland	Cumb.
Croisdale	in faldor in Northumb.
Dalington	Suff.
Darmon	Wilt.
Delanere	Devon.
Dene	Ches.
Derefeld	Glocest.
Dome. al. Waterdome	Salop.
Exmere	Suff.
Fekkenham	Devon.
Fekham confes. Joh.	Wigorn.
Marchal. Pet. 1. H.	
3. m. 11.	
the Forest	Cardig.
Fromslowood	Somerf.
Frimantell	
Gauernack	Wile.

Foresta.	Comitatus.
Gannes	Ebor. N. Rid.
Gullingham	Dorset.
Hatfield	Effex.
Harrowood	Salop.
Hate	
Hylt	Dorset.
Hugstowe	
Ingelwood	Cumb.
Knearsworth	Ebor. W. Rid.
Kingwood	Gloft.
Knuccles	Radnor.
Lancaster. v. Bowland	
Leecester	Lecest.
S. Lemards	Suff.
Lansdale	
Lames	Northumb.
Lime	Ebor. N. Rid.
Leffeld	Rutl.
Mallershamp	Westmerl.
Mellisham	Wilt.
Mocletry	Salop.
Narberth	Penbroc.
Nerach	Som.
* New Forest	Ebor. N. Rid.
Peake	Derb.
Penbere	
Peefham deforest.	Wilt.
Pickering	Ebor. N. Rid.
Radnor	Radnor.
Refob	Cardig. Carmar.
Ridgale. al. Rhod. idale.	Northumb.
Reckingham	
Sapler	Northumb.
Savernack	Wilt.
Sherewood	Not.
Shotover.	Oxon.
Selwood	Som. Wilt.
Saucy	Northumb.
Wairid	Hunt.
Walsham	Effex.
Water dome. al. Downe	Suff.
West Forest	Hamp.
West Wood	Cumb.
Wincwood	Oxf.
Wintfield	Westmerl.
Winclebar	
Whitewood	Northumb.
Wintow.	
Worfield	Lanc.
Windlebare	Barkf. &c.
Womer	
Wod	Ebor.
Worth	Suff.
Wurmer.	Hamp.

[Forfastus, & Forsfastus.] Vide Forfastus.

[Forsang, Forseng, & Forseng.] Capcio obsoniorum, quæ in foris aut mundinis ab aliquo fit, priusquam minister Regis acciperet quæ Regi fuerint necessaria. Anticipatio, antecapio, a Sax. poþe, ante: pangēn, pendere. LL

Actor hodie
nihil solvit,
propterea
quod testis
plegios Jo-
hannem Doe,
& Richardum
Roe) de pro-
sequendo
ponit

¶ *Friborga, Friborgus, Friborgh.* *Friburgio* Italiae, & *Freiburg* a Sax. pced. id est, *frid*, & *burgus*, *friburgus*. Sed *friburg* a *frid* & *burg* non est, etiam est *friburg*. Nominis autem significatio *Frank* pluri. Erat autem *friburg* Collegium five Societas decem primariorum hominum in unaquaq; plerumq; villa, qui singuli fideiufiores invicem existerent erga Regem de fideiis fidei-mis, & de restituendo damno ab eorum quolibet alio Saxonicis alteri tueretur, *id est, decuria*; & *tienmantale*, id est, *decem virorum numerum*. Latine pariter, *Decuria, Decuria, Decima, Decemula, decursio*, seu *decemviralis*, & *Decemviralis* collegium.

Reliquis præerat in hoc sodalitiū dignior
unus, Saxonibus nuncupatus *ceobungmon*,
id est, *decurio*, & *tienheopod*, i. *capitalis* de-
cemvir: *bophealepod*, *was senior*, seu *fide-*
jussor primarius: *fpeo-bopheheopod*, q.
libera fidejussio: *capus*: & Latine præterea,
Capitalis plegius, *Capitalis friborgus*, & *Justi-*
tarius friborgi. Sodalitiū instituendi autorem
laudant Aluredum, Regem armis, prudentia,
& pietate præstantissimum: de quo supra vide

Decurio.
Capitalis
censur.

Capitalis plegi-
us.
Capitalis fr-
borgus.
Fusticiarii fr-
borgi.

i. fidejussio-
nem.

i. Fidejussorem primum

quid sit, preparare quod iustitia pareat. Sed si
iustitia terminetur, non erit nisi poenitentia,
quia in omni fratribus unus erat caput, quod
vocabatur p^{ro}b^{ro}ph^{et}a theophoro, et quia capituli
fuerunt duo de pluribus fratribus, quos
duos fratribus sibi propinquioribus acciperet de
tribusque capitulis. Et duo de melioribus uni-
usqueque fratribus sibi posse habere. Et ita se
duodecimo existens purgare se Et fratribus
suis facere poffe de forisfacto Et figa
supradicti mactaverit. Quod si facere non
posset, ita cum fratribus suo damnum restaurare
de proprio mactaverit quantum daret, quod
deficiente de suo s fratribus sui perficeret.
Et erga iustitiam emendaret, secundum
quod legaliter eis iudicatum fuisset. Tandem
quod si iustitia non potuissent adimple-
re, tres fratribus sibi recipere de suo
ipsi iurarent, seque mactarent in capite, et
Et si quando posset cum recuperare ad
eremum ad iustitiam, aut iustitiae dicere ubi
esset.

Ocellus infinis infinis etiam edicere
 ibidem infia Cap. 2. *o cellus enim congre-*
ret, quod quidem, l. et impio grauius
rimis confusi erit vicius fuis firmitatem,
perant sapientes aduicem fuis bo habere con-
ferant. Et flantur iugiter fuis quae
 decem frigosus, quos decimus pallores
 erigat erit tienpoebos diti lina, i. ca-
 pite de decem. *Infia viciis et viciis*
redidit, et flantur forfatis emenda-
tionibus: capientes, et conuolaciones facientes,
videlicet, de pacatis, pratis, melleis, et de liri-
gatumis inter vicius, et immutabilibus
uicibus decretatoribus quae humanam fragili-
tem infleunt, et capis incassant oppugnat
causae, et caufe maiore puerorum, referen-
tibus ad viciis, et viciis, et viciis, et viciis,
praditi lapines super os puerorum, et viciis,
super decem decem, quos puerorum decem
eriones, vel conuolaciones, quod super centum frigos
puerorum iudicant.

[illegible]

hactenus.
 § *Frigidare, & Occidentare.* J. Sicut
 hymnorum & sequentiarum generis, id dicitur
 a tropis & modis musicis, quos *tonos* malue-
 runt appellare Monachi, Martianum Capellam
 imitati. Sic Goldastus ad Eckehardi juri. cap.
 4. ubi & legitur. *Forerit quando Petrus jubet
 ad sequentias, quos Meretres vocat.* * *Roma-
 nos vero Romanos nobis* & contra. *Et amane*
*de suo jubilo modulaverit: quos quidam post No-
 deri quos videmus verbiis legibus legit.*
Amor, & occidit, & occidit, & occidit, & occidit,
illius amantur enim ipse, & ipse, & ipse, & ipse.
 Hac eadem Eckehardus Minimus in No-
 deri vita c. 9. & predictis adjungit Goldastus
 quae sequuntur nostram enim in re musica
 imperitiam palam agnoscimus. *Frigidarum* origi-
 nem a Graecis, *Occidentarum* ab Latinis e-
 ire, vel ipso nomina fidem faciunt. Nam *Frige-
 re* confuit ex modis, quos Graeci vocant. *Phry-
 gian & Dorian*, integris de praeter animis
 qui de Musica integros libros reliquit. Mart.
 Carol.

i. decemvir.
* Codex noster
MS. casulas.

Videtur Æthelstani quodam profugi ad hoc asylum iurabant adesse sacris pro anima sua.

- * al. *Romulus*.

* 21. *Agrostis*.

Friederz.

•

Occidentales:

Linea omis.

*Ufus, quid in
musica.*

Medi Musici.

Capellanus Aug. Angilium, Boethium, et
fidorem Hippolytem, videlicet Henric. Lo-
rensius Graecus in Dodonech, M. An-
Majorius orat in 23. & post Vincentium
Gaileum de nova & antiqua Maffia, Ery-
cis Puteanus in Mithridate. *Occidentem* etiam
videtur mutari Graece Ecclesiae, modo à B.
Ambrosio Medolanensi Episcopo invenit, &
Gregorio M. Pontifice Rom. in Occidentali
Ecclesia infirmè, & in Alamaniam apud
Francian invectè, ut verbis non obcur-
taderet videtur Johannes Diaconus in obitu
vita, quem Eikehardus nofter et fecit. Et
confirmare videtur, quod notantur scriptis
innotantibus Iagons Reutlingens Episcopi.
(ut putatur) coevis, in Problemò: *Peys-
en* etiam in *Almaniam*, *Almaniam*, *Almaniam*,
Ecclesie, & *peysiden*, & Gregorius Androsius
centum Mafficum quædam *Almaniam*,
Almaniam, cum ceteris legationibus divinis
nationibus, utitur in divinis officio, in eo so-
lominibus, videlicet in Antiphonibus &
Gradale, coligit, dicitur, & necessest fieri ne-
cessari. Preceptum tamen tempore quidam Almania,
& procul canonici orationi S. Benedicthi, qui
centum Mafficum non solum ex ore, verum
etiam ex ipsi & confutatione precepti & cordium
dicuntur, ipsum, maffici requirit & linea, que
in noma sua maffici cavetur, simplici-
ter in libri eorum tamen ceteris, & sic
dicuntur videtur duntaxat, & *sancti* duntaxat
sine arte ex frequenti ipsi & magna confu-
sione autem informare, qui tamen sic per con-
fessionem duntaxat à diversa provenit loca.
Unde tamen non Maffia, sed ipsi duntaxat.
Unde tamen non Maffia, sed ipsi duntaxat.
& Debetur à duntaxat duntaxat à Debetur,
& Debetur à duntaxat duntaxat à Debetur,
oportet ceperit. Et duntaxat duntaxat
ignominia ipsi duntaxat duntaxat.
ipsi prolo non sicut enim Almania habet
miffibiliter per centum fideles ad verum
Maffia revertitur. Et quæ sequuntur de
Gregoriani cantus depravatione in Occi-
dentali Ecclesia, quam maxime Alamaniam,
ejusque reformatione per priores artis Muffe.
Verum de hoc Gregoriano cantu, quem &
Occidentalem, Latinum & Romanum videtur
appellare, exstant ipsi Gregorii, item
Romani Monachi, & Notkeri Balbuli de
Muffia libri, quam rem nunc qui addubito
non facient ceteris. Dicunt tamen loqui
amplius ad centum Mafficum, quatenus & lo-
qui se desiderat, & si nobilium pollitas
non videretur. *Maffi* Maffi innot tantum
quor videretur. *Deriva*, *Pluribus*, *Ljus*,
et *tenus*. Quibus per acceptum *Aljus* &
tenus. Quibus per modum acceptum *Aljus* &
illorum vitiis nunc non appellatio ignori,
Quippe autem quidam nuntius per
autem a duntaxat cardinalis nomen, primo,
secundo, tertium, quartum. Quibus solum
inter alios quatuor ab haud fice quo inventus,
plagis *plis* *plis* à duntaxat, quo primus
nil vebementer memoria fidei & Graecus
Greca præpositio à ceteris duntaxat, no-

[illegible]

¶ *Frilazén.*] *Memonissus*, *libertus*, *libernus*. Ab Anglo-German. *fre*, Sax. *fre* ob *liber*, & *taichser*, Gall *taicher* & *lauffer*, Sax. *leran*, *dimittere*, *diffovere*. L. Boior. tit. 7. cap. 10. Si *cum libera manu*: *frilazénica* *veris*, *quam frilazén vocant*. &c. Glott. Latino-Theotic. (inquit Lindenbr.) *libernus*, *frilaza*. In vet. carm. Germ. *Eigen leius lasse rich* fep. Vide infra *Laegi*.

¶ *Frilingi.*] *Gentis Saxonicæ* *Ordo* *medius*. Nithardi *historia* lib. 4. p. 661. *Saxonica gens omnis in tribus ordinibus divisa*

K k

T. amantibus Lessert; Z
auch in valis an
germinum 3.

Galcarum folium est huiusmodi navium clavis. Chron. Augustini in Epist. Freder. I. Convenire fecimus apud Pilsa villagium galcarum folium.

Galeida. Ex Gotfr. Monach. Annal. Meurf. *Vetus castra militum Christiana, galeida solum dicitur fuit.*

Galium & *Gallia* juxta Italiam pro grandibus galeis apud Graeco-barbaros leguntur, & alibi *Gallia*.

Galilea. I. *Tamala*. Ita appellabatur tempus illud omne, ad Refurrectionem sive Pascha, usque ad Ascensionem, quod in Galilea Saluator noster exegit, ut notat Meurf. plura subiungit.

Galliarum. Vide *Goliardus*, & *Goliardus*.

Gallipens. Pecuniae genus unicum *Dukins* & *Dolthys* abulium Statu primo An. 3 Hen. 5. ca. unico.

Gallioche, al. *Galiges*. Gall. Calceum genus cuspidatum, à Gullieno Rufo (ut ne legimus memini) introductum. Cuspidem autem ita demum porrexit extra recentior, ut hos alii carnis argentei, alii deaurati, plerique fibulis è bysso, à tibis suspendere cogerentur. Anno igitur 4. Edwardi 4. id est, gratie 1464. Cautum est ut nemo cuspidem illis ultra duos pollices produceret, sub poena 20. solid. & (ut Chronicle referunt) anathematis. Vide juvenis Hibernicus quoddam ejusmodi calceis indutus, sed cuspidem mediocriter extendentibus.

Sunt & *gallicies* hodie apud Gallos, crepidae seu calcei quidam lignei, quibus in rure utuntur coloni, in Academia scholares nulli ascripti collegio, sed vitium hospitantes; atque hoc idem (ut accepimus) nomen, inde per ludibrium contrahentes.

Galmagium. Final concordia inter Jo. Ducem Britan. & Alanum Treoricenf. Episc. An. 1267. in Hist. de Bret. liv. 4. ca. 24. — *salvus nobis & heredibus nostris avengius & galmagius nostris in feudis & terris Comitem ubi ea capere consueverunt.*

Gales. Vide supra Cro. & Reg. Majest. lib. 4. ca. 24. & notas ibid.

Galo, al. *Galona*. Mensurae apud nos genus, vernaculè à *gallon*: forte à Grec. γάλλος. Composit. mensura. An. 51 Henr. 3. Denarius Anglie qui nominatur *sterlingus*, rotundus sine rostris, ponderabit 32. grana frumenti medio spica, & 20. denarii facient unciam, & 12. unciae facient libram, & 8. librae facient galonem vinum, & 8. galones vini facient bussellum Lond. quae est viginti parvi quarterii. Et Statut. de Pistorib. ca. 8. *Quandam bussellum galonem & alia, sigillo domini Regis ferreo signentur diligenter, &c.*

Gamastra. Verber, percussio. L. Boet. Tit. 2. ca. 4. §. Final. — *ante Comitem*

fuum 50. *gamastra*, id est, percussiones accipiat. Sic *gamastra*, Grecis.

Gamalis. Filius à legitimis nuptiis oriundus, spurio & naturali contrarius. Sic juxta Gloss. Non tamen dictus à Grec. γάμος seu γάμος, id est, nuptiae seu nuptialis (licet hæc sit ultro offerant vocabula) sed à German. *Gemal*, al. *Gemael*, id est, conjux, & Sax. *maelen conjugare*, quo sensu Angli hodie dicimus *to male* pro *vincere*, & *conjugare*.

Gem, tantum particula est verborum praepritis & participiis praeteriti temporis apud Saxones & Germanos praeposita: sic ut *Gemalis* proprie significet *filium conjugalem*. Longob. lib. 2. Tit. 55. 17. Si quis de *sacramentalibus* maritus fuerit, potestatem habeat ille qui *pulsus*, in loco *maritus* similiter alium nominare, de proximis legitimis, aut de naturalibus, aut de *gamalibus*, id est, conjugali.

Sed licet & quæ aliter sentiam, de hoc De *gemalibus* alia sententia. Quod si *gemales* intellexero de filiis, nec spuris, nec post consummationem matrimonium natis: sed qui à patre & matre consubulati (i. patris jam nuptiis licet non adimpletis) procreantur? Vide tur enim hic legis paragraphus, triplicem filiorum speciem (& satis perspicue) constituit, videlicet, legitimis omnino, naturalibus, id est, spuris, & *gemales*, q. ex deponitis editos. Nam *consulatus*, est pacifici, & deponere. Vide *Fabula*.

Gemma, *Gammadia*, *Gammadium*. Quod ad speciem littere formatum est. Trigoni. Siculus Ploceus de Condit. agrapud Meurf. *Aligundum etiam peria occurrentes in finibus notata invenimus: quidam, si persisterit rigor, nota habentes, in vestibus vero gemmas, sed fluctantes suas rigores.* Et postea. In vestibus vero quæ notata sunt, aut decessit invenimus aut *gemma*. Et Frontinus de limit. agr. lib. 11. Terminis autem si transversi possit fieri, *gemmam* facient.

Gammadium hoc idem esse videtur in vestimentis Ecclesiae. Fortis ex trigoni forma, sacrosanctam innuunt Trinitatem: quam tamen à littera expressis redderet. Conjecturanti fiat venia. Anastasius Bibl. in Leone 3. Fecit *communi argentatæ* 8. *gemmas* dno, & arcus dno cum crucibus argenteis 5. Mox Et tabulas chrysolabas à cum gemmis ornatas, atque *gemmas* in ipsa veste chrysolabas quatuor. Multo intricatius — *arcum argenteum cum gammadiis suis.* Et in Leone 4. Et super illud oborum feci oleas quæ pendunt in circulis altaris, habentes tabulas 4. exauratas, nec non *gemmas* numero 4. Illic creberrime. Et in vita Benedic. 3. *Vestem* de fundato unam habentem in medio crucem cum *gammadiis* de quadruplo. Septius jungitur cum crucibus.

Judiciale scriptum in *pulsu* nostris apud Codinum, superius erat ex auro solo in speciem

F littere

litteræ quod ille *pulsus* in dicitur à *pulsu*, q. *gemmificare*, hoc est. I. *speciem* referre.

Gammuridii. Angli. *Gammuridii*, nam *ga* & *ge* ut supra dicimus in *gemmalibus* sunt participii ejusdem. L. Boet. Tit. 18. ca. 2. §. 3. Si *seruus furivus* forte, *supradicta* more occipit *fuerit*, & *ita obsequi*, *quod gemuridii* dicitur. Pluræ ut lex nostra. Vide *Muradum*.

Ganerbiom & *Ganerbinatus*, condicio, origo, societas, eorum, lapsus, & prescriptio, arces, urbes, differentia, administratio, &c. In transitu, de lege Salica.

Ganerbiom conditio.

Ganerbi. *Ganerbiom* societas, quam *Ganerbinatus* vocant, apud Germanos ampla, potens, & antiqua est: à nobilitate conditione parum distans. Nobiles enim & *Ganerbi* hoc conjungit sui Saxonicum *Burger* oder *Burgmann* istem die *Ganarben* und *Ganellen*, &c. id est, *Cives* & *Castrales* (i. qui in castris habitant) dicuntur *Ganerbi* & *Nobles* qui olim sub domo Castri in castris habitabant, & tunc temporis vocabantur *Burgburger*, i. cives castrales. Item alibi. *Burgknecht* (i. castrales feudum) est *burgum* feudum ubi multi *Nobles* vel *Ganerbi* (ut nunc dicuntur) unum idemque castrum simul habent à Principe, & Domino cuius est castrum illud. Ex quidem nulla inter ipsos & alios vassallos feudales ferè differentia est, nisi quod pacta & conditiones societatis, & fœderis inter ipsos mutuo. Quæ res tunc da *das* *sanct* *Reich* im *Reich* *burgum* *burgum*. Tum enim ante factam & promulgatam Pacem publicam, i. *dem* *Reich*, cum passim itinera essent minus secura, & latrones in arcebus apud sui generis sive *Farine* homines, latrones latrant; alii quidam Nobiles, quibus virtutis potius, quam rapinae studium charum erat, conseruerunt sibi arces munitas, in quibus cum familiis suis & rebus pretiosioribus, ab aliorum invasione violentis, tuti essent. Et ut potior fieret hæc conjunctio, eoque major & constantior, fuisse viribus se & sua fœderis descendere: fratemitates & confederationes quidam, certis *Regibus* & conventibus contraxerunt *die* *Burgknecht*, id est, *pacem castralem* appellatur. Confederatos hos *Ganerbi* vocant *die* *Ganarben*, *quali* *genere* *Orben*, id est, communes heredes, & condominos. Sed dilabitur splendida hæc confederatio in deterioram partem. Nam & ipsi *Ganerbi* viribus suis & arcebus confisi, etiam rapere & opprimere conerunt: aut alios suas societas confratres, aut condominos quondam delinquent receptant, & protegerant.

Origo.

i. Quando in

matrem domi

naturatur.

Societas.

Etymon.

Lapsus.

Eaque tandem audacie & furori perventum est, ut publicis legibus, & Imperiali Consilio. Interdictio. Imperator enim Maximilianus in Comitibus Augustianis An. 1500. inter alia edixit: *Ne Ganerbi sive condomini hominum ab Imperio, in artem introducti, licet etiam ea se communi ei cum aliis, sed potius à sua societate excident: quod si verò fecerint fuerint, ut ipsi quoque acceptaverint, in penam pacis publice violatæ debent declarari, & promereri.* Præterea in Comitibus Wormacienibus An. 1495. quadruplex est constituta poena *des* *die* *Reich* *und*, id est, 1. Primo si *aliorum* corpora & bona civibus sua concessa, & nemini illis alienari possit. 2. Ut omnia *aliorum* jura quæ contra alios habent, cessent & sua moriantur. 3. Ut *arantes* *feudum*. 4. Ut habeantur *submissi* sui infames. Revocatur hæc constitutio alia Comitibus Wormacienibus An. 1521. deinde Augustanis An. 1548. & inferta denique Ordinationi Cameræ An. 1555. part. 2. tit. 13. Petrus Denais in *jura Ganerbi* tit. 266. verb. *receptantur*, non.

Arces & munitiones aliquot quæ vocantur *Arces*. *Ganerben*, hæc recentior. Primò arx Rotemburgensis procul à Norimbergæ distans. Deinde est Fringium in Veteravia quæ arx etiam est celestis Salomonis. Tertio est arx Salzburch ad Salern in Francia orientali. & Imperatoris Comiti (qui cognomen Salici inde adeptus est) Regia olim fuit, & lex Salica primò lata est à Pharamundo ejusque consiliariis quatuor, Wifogast, Awerast, alia & rectius Bologast, Salagast, Vindogast, qui & in prologo legum illarum nominantur, & à Siegherto in An. 422. de quo vide plura hic infra in verb. *lex Salica*. Hæc autem arx etiam hodie est domus *Ganerbica*: & habent inique singulos suos Burgavos iudicis loco, quasque leges & Regalia. Rotemburgensis quoque antiquis dominis ad coronam Bohemie pervenit: tandem ad Electorem Palatinum, reservato tamen recto domino; condomino numerat plus quam septuaginta Nobiles.

Sunt & nonnullæ civitates *Ganerbica*. Cruzenachum, oppidum situm ad Rheinum, condominos habens Electorem Palatinum, & Marchionem Badenensem. Item Schmalzalda dum viventes Comites ac Principes Hennebergenses, ex parte dimidia ad ipsos, ex altera pertinuit ad Landgraves Hesse: quod Landgravius ex solis potestate. Tale olim fuisse Henneberg quod in facris litteris habetur, & in Decretis Gratiani, 1. *Hibern* 11. quest. 2. notat. Conradus Rutenhulius in *partitione* *jura*. *feud* *lib* 1. ca. 17.

Constitutum autem *Ganerbii* & bona *Ganerbica*, pactis & conventionibus ipsorum inter se condominorum: accedente plerumque confirmatione & protectione superiorum, puta Imperatoris & aliorum Principum. Et dari possunt in *Ganerbicatum* non solum bona allodialia & patrimonialia, sed etiam feudalium, dum

Arrium admi-

nistratur.

Civitates.

Bona.

Differentia.

dum tamen non inferatur tertio præjudicium uti agnatis in antiquis feudis; filius (si hoc dictum sit) in novis; & his de quibus pactum est, in utriusque. Hinc exigua illa differentia inter *Generbros* & vassallos feudales, de cuius supra meminimus. Quoniam enim aliqui in *Generbros* societatem acceptos, & condonatus factus fuerit, in aliis tamen rebus non mutatur persona ejus, nec vassallus esse definit prioris domini sui, nec privilegia & regalia quæ ab Imperatoribus totum obtinebant condonatorum collegium, singulorum sunt, fed pariter omnium.

Bonorum administratores.

Solet autem plerumque inter eos qui *Generbros* constituntur, eo convenire inter fe, ut maximus natus in ea gente fit administrator bonorum; & pro opere administrationis partem aliquam fructuum sibi habeat præcipuum: reliqui fructus dividantur æquis portionibus inter omnes gentes & agnatos, qui quidem sunt puberes, maxime si vel studiis, vel rei militari dent operam.

Renuntiatio.

Denique fraternitati & confederationi inter condonatos renuntiari potest ab eo qui non amplius libet in illa societate & communione stare: uti quilibet societates renuntiatione tollitur §. *manet. Feft. de societ.* Similiter & jam à rectore five domino illius arcis in qua *Generbros* est constitutus, liberabitur, renuntiatione, Conrad. Rittersh. d. cap. 17. per. ubi simul tradit discernendum esse *Generbros* à pacto quod vocant *Co-beneficiu*, receptum est inter familias quodam Principum de quo Gall. 2. dñ. 127. Itemque majorata & legato familie ut ibidem explicat Vide *Hottomannum* in *Lexico feudali* verb. *Heredes accedentes*, ubi allegat locum juris Saxonici dñ. 17. Et *Modellum*. Piltoris p. 1. confil. 21. nu. 45. & 42. Hæc à Matthia Stephan. Pomeran. Tract. de Jurisdic. lib. 2. par. 1. ca. 2. memb. 3. at non nisi aliis verbis, fed aliis auxiliis, aliis contraxit, ut nostro magis conveniret inferunt. Addam verò quod Glosiographus ad 17. Artic. Speculi Saxonici affert, *Generbros* dici quod illorum hereditas descendit, non ascendit, &c.

¶ *Garsia*, & *Garsbach*.] Hoc in Boior. LL. Tit. 2.0. §. 2. exponitur, accipitur qui *arses* capi: cujus & meminimus in verb. *Acceptor*, quod vide. Illud à voce *Gars* pro anferre, Germanis hodie in usu, non minus quam olim. Plinius enim lib. 1.0. ca. 2.2. In Germania (inquit) *arses* candidi, *verum* minores, *gancæ* vocantur. *Capit* idem est quod accipiter: nos autem p in v vertentes, non syllabice *Capit* proferimus, & pro *Capit*, *Capit*, *Capit*. In Glosario legitur *Garsa* *arses*; sed an emendandum, *Garsa*; haud scio: fallor enim si nostri *arses* *Garses* non dicant de alio voluere. *Garses* autem antieris generis esse Plinius docet, ubi supra, & *Garsa* haud multum ab eo discrepare suspicio.

¶ *Gantus*.] — Nec illud silentio regimus, quod prædictus dominus Carolus in præfatio retinuit loco, istud scilicet, quod quando in *Pictaventum* urbem venit, ipsi monachi præfati conebio afferant illi *gantus* unos, & duos cereos, cum duobus botis neclatæ plenis, &c. *Proverbes de l'hist. des Comtes de Poitou* p. 157.

¶ *Gaula*.] Carcer, ergastulum. Cambr. Brit. *Gaul*, ergastulum, carcer.

¶ *Gatham*.] Longob. lib. 2. Tit. 2.1. 1. 3. *Nihil licet alium pro alio pro quolibet de loco pignare, excepto illo qui gatham esse invenit, id est, eubere ejus proximior*. Gloss. *vet. Gatham, haret.*

¶ *Garathingi*, al. *Gargathingi*, & *Garthingi* & *Garthini*.] Longob. lib. 1. Tit. 7.1. 15. ubi *garthini* — *ille qui placaverit eum componat quali non de mun signa* — *ter in garathingi*, id est, secundum qualitatem aut donationem persone. Et l. prox. fecit, nec non Tit. 9. *Garthingi* & *Garthini* 3. si ingenuus fuerit, qualiter in garathingi vel qui prælio homicidii componat.

¶ *Garathinx*.] Longob. lib. 2. Tit. 17.1. *inter omnes Si gathidius aut gathidius aliter Regi* — *aliquis per garathinx, id est donationem ab alio* — *quoniam factum, consueverit, sit sibi sibi, &c.* Longob. lib. eodem Tit. 15.1.1. Si qui res suas alio dolo & pacto thingare voluerit, non desinit, sed ante liberis & iudicibus homines ipsam garathinx faciat. Et ibi l. 3. *Item ubi alio Nihil donator licet ipsam thingam quod ante thingare dolo fecerit, iterum in aliam hominem transire in LL. Longob. dñ. tenent est ut ille qui garathinx fuit l. 2. h. l. 15 ubi cepit, tales culpas non faciat donator suo, & pariter inchoat quales solent ingredi filii parentis suis facere.*

¶ *Garathinx* (inquit Glossa) *donatio* — *de significatione versariis*. Alie Glossæ: *Garathinx fecerit, noster meminit* — *id est, donationem quid fecerit extra hostem*. Et *hæc fra in voce* Papias: *Garathinx, domus*. Sic Lindenb. Sed pro *garathinx* cum *Thinx* simpliciter (Saxonice *ding*) *de domo* — *ac num & manus significet: garathinx amplius* — *magis trophæum* — *quiddam significaturum videtur: fortè munus* — *garathinx* — *libertatis, atque illud quod omnino, & integrè* — *datur* — *donationem* (ut inquit Glossa) *non* — *id est, a vobis* — *versariis: Gar enim & gar Sax. gæpe: consuetudinem* — *manus, profusio, etiam quod paratum est* — *vide vocem* — *Vide Thinx & Perthinx.*

¶ *Garba*.] A Gall. *Garbe*. Faticulus, five è frugibus, five è lignis. Provinciale Anglie lib. 3. Tit. de decimis, Ca. *Erris*, §. 1. — *frugum suorum decimam garbam* — *facientes*. Ibi Guiller. Lindewode: *Ha garba: per hoc ad* — *(inquit) etiam ad faticulos qui de fructu ceduntur* — *fructu* — *extendi possunt: proferunt cum* — *garbina* — *manu* — *redditis sine cedas, frugum nomine appellatur, quæ autem* — *in dicitur in gloss. prior. LL. Edoardi* — *patet hinc* — *Confess. cap. 8.* De omni annua decima garba *patet hinc* — *Deo debet* §. 8.

¶ *Garcio*.] *Puer*, à Gal. *Garom* *hui Garom* — *garom*. Ital. *garzone*, unde Græco-barb. *garzon*. Meur. *Annals* de Carolo Boëmo Imp. omnia autem inferiorum mensurarum paramenta, etiam pro garzonibus, & argenti fuerunt. *Assidit panis & cervisia* An. 51. Henr.

3. Tribus ferventibus: denobis duobus garciobus obolum.

Brito Armorian. Philippid. r. i. pa. 378.

Affuit è famula Electi garcio quidem. *Ipsam precedens, Cornutus nomine, furti* — *Corporis, mortifero barbatu qui dextra currit.*

Et infra, Electum alloquens jugulandus.

— ne me parari iniquo. *Sylere damari: ne garcio fueris autem* — *Gaudere esse mei.*

¶ *Garandia*, *Garania*, *Garanium*, *Garantizate*, & *Garantizate*.] A Gall. *Garum*. In LL. nostris *Warantia*, *Warantum*, & *Warantizate*. Longob. LL. *Warum*. In speculo Juris Saxon. *Waranda*, *Warandatio*, *Warandator*. Radicitus omnia à Saxone præpar, id est, tueri. Sic in Canuti LL. Ecc. cap. 20. *7 apppe eallum mubum þu þorðræper þæpar*, id est, *Et omnibus veris bonorem ejus tueri*. Vel à præpe pro redemptione, q. præpar redimere. Galli autem femper guttuntur pro Sax. p, id est, pro w, & habent omnes hæ voces propriam famam significationem apud Forenses Anglie, Gallie, Germanie, quam nec ulla dictio unica apud Romanos exprimat.

Est etiam *Garantizate*, *Garum* & *rotham* auctoritatem exhibere: non solum, tueri, protegere, defendere, redimere, patrocinari: sed quod etiam donatorem & venditorem obligat ad fundi, seu rei alterius eviccionem confectionem (vel ipsam præstantem) tribut. Cum igitur de feodo, seu predio dato, postuletur donatorius, ad garantiam *Garantizate* vocat donatorem, qui hoc ipso nomine molem litis in finem suscipere, & in ea *Garantizate* *Garantizate* damnum tenetur reficere. Advocat autem donator seu venditor, sium (si non habeat hoc alitrum ligamine) Authorem, atque ipse tertium, tertius verò non quartum secus Jus Normannie ca. 50. ubi sic legitur. Et notandum est quod *Garantizate* (id est, Author laudatus) aliam potest vocare *Garantizate*; & sic potest hoc vocatio fieri etque ad tertium. Tertius autem *Garantizate* quoniam non potest advocare: sed ipsam oportet querelam defendere, vel alius defensum dimittere: quam si defendere voluerit; feodum pariter contraria obinebit, & querelatus excommuni. Et hoc intelligendum est de primogenitorum excommunicatione. Apud nos verò nullus (quod sciam) advocacionis limes est, paritque igitur nosmetipsos hodie conjungimus in *Garantizate* (quam vocant) generaliter, licet hoc olim frequentissimum esset. Vix enim occurrat Charta antiqua, cui non hæc clausula. *Et ego & heredes mei, prædictis tertis prædictis N. contra omnes gentes: vel contra omnes homines & feminas, Warantizate*

Garantizate fort. multa.

linus & in perpetuum defendemus pro præsentis. Hodie non solum *Warantizate*, nisi contra nosmetipsos & heredes nostros.

Sed convenit lex Normannica, Longob. lib. 2. Tit. 2.8.1. §. 51. *qui epum suum vel rem suam super alium petiverit, & ipse se Warantizate daret dixerit, statim juret, ut ad certum Warantem eum conducat, & super tertium Warantem & tertium Constitutum non præcedat.*

Vide cap. 50. Juris Normannici quod de *Garantizate* inferitur: & hic infra Waranda.

Est igitur *Garandia*, *garantia*, *waranda*, *warandatio*, *garantizate*, & interdum *garantizate*, nexus præstante auctoritate, patrocinii sui eviccionis rei alicujus data seu vendite. Inde in le grand *Chastelier* de France liv. 3. pa. 79. in marg. quæritur: *An in rebus donatis habeat locum garantia?*

Garantizate etiam, & Longob. *warum*, Spec. Sax. *warandatio*, is est qui tali nexu astringitur. Donationis seu venditionis auctori laudatus, vindex litis, &c.

¶ *Gardianus*, al. *Gardingus*.] Hoc juxta Saxonice *garþung*, illud Gallicum, *Gardien*. Feudalis, *Gardien*. Defensor, tutor, patronus, cultus. Is cujus fidei quod committitur: ut *Gardianum Ecclesie*, qui rem Ecclesie procurat, puerum, ministrat: aliis *Defensor Ecclesie*, quod videtur.

Gardianus (seu *Castus*) *quinque portuum*; magnus apud Anglos Officialis est: quinque præcipuis Regni portibus que vicinior Gallie opponuntur, præpositus; omnem belli aliam expectatorem, portuumque eo strenue subit. Angl. *Lord warden of the Cinque Ports*. Vide supra *Barones* quinque portuum.

Gardingus verò apud Hispanos dignitatis classis fuit, vel saltem muneris: quam tamen ipsi Hispani hodie non satis explicant. In LL. Wigornior. ejus sæpe mentio. Libro. Tit. 2. l. 8. *Dux aut Comes, Thyphagus aut Vicarius, Gardingus, vel quilibet personæ*. Ibid. l. 9. — *Si majori loci personæ, i. Dux, Comes, five etiam Gardingus*. Et in Concil. Tolentan. 13. ca. 2. De *ecclesiis* *faciendis*, seu etiam *opimatis palatii*, atque *Gardingus*, &c. Hæc idem Wigorn. lib. 12. Tit. 1. lege 3. edita ad confirmationem illius Concilii. Eam 722. Victor Tonneuf. pa. 38. *Gardines* & *Gobaudum gardingus* fratres Regis perimunt.

¶ *Gariola*, al. *Garriola*.] *Pica glaudaria*, Ger. *Peter*, vel *Peter*, Lyd. L. Alasman. Tit. ult. §. 13. *Anas*, *Gariola*, *ciconia*, *corvus*, *corvidus*, *colymba*, *chabua*, & *querula*, ut alia *famula* requiruntur.

¶ *Gartena*.] Vide *Waranna*.

¶ *Gartennum*.] A Gallo-Angl. *Gartier*, Subgaleum cruris; *Budeo* *perforatus*. Vox jam inde in usu à quo Edoardus 3. mibit

Exaltor Regis. alior Regis equo infirmo, cum paucis praecurris ad portum, &c. Quis fit Exaltor hic Regis, peripicium facit Suggestus de possess. B. Dionysii. Ab oppressione exaltorum regumque notum graffones: multo labore, multisque placitis transpauerunt. Et Glossar. quoddam Saxonicum: geperan (inquit) Cenforis, Easores. Hæc nostra sententia. Lambardus autem gepera à gepcecan ducti, quod est, regere; & Lyplus sono verbi captus, Graffionem, a *gepa* scribere.

Cum autem proprie exaltorem significet; non inepte ad Officiales transferitur, qui multas, & jura exigunt. Perinde ad Judices; atque hos præsertim quorum sententia res in flicum tolluntur, rapiuntur, & deportantur. Vetus diploma, *Judicem flicalem, quem Graffionem appellant.* Alias (& certe frequentius) Comes dicebatur. L. Ripuar. Tit. 35. *Judicem flicalem quem Comitum vocant.*

Dicitur & gepera & perinde Graphio, pro villico, & quem Senefallum vocant. Evang. Sax. Mat. cap. 20. v. 8. *pa pæbe re jungepæpæ biapone hÿr geperan;*

Sed vident eruditæ ne male decernant de *Comite* & *Grafione*: nam licet confundantur, diffinitæ, re vera tamen diversi sunt. Proprie enim Comes est, qui gladio Comitatus cingitur. *Grafio* is qui ejusmodi Comiti est à vice, & à juribus Comitatus exigendis. Saepè igitur in Conciliis & antiquis legibus, semper in Wisigothorum, *Vicarius* dicitur: in Normannorum utique *Viccomes*; ut à Duce suo quem illo ævo Comitum æquivocè appellabant, distingueretur. Superiores verò nostri Saxones Comitum dixerunt *Aldehermannum*: inferiores (vel potius Dani) *Erlam, Carl*, quod nos hodie nomen retinemus: *Grafionem* verò seu *Viccomitem*; *Gryte, Rete, Schirete*, & *Schire-greeke* nuncuparunt, Latine (translata vocis significatione) *Præpositum*: ac si *Grafio, Gryte*, & dictiones affines, genuina interpretatione *Præpositum* notarent. Hoc itaque sensu frequens olim apud nostrates, *Gryte*, vocabulum in officialium denominationibus; ut inferius mox patebit, cum Germanorum consuetudines aliquot exposuerimus. Multiplex *Gryte* quoque *Grafionum* apud nos species non minus quam apud Germanos. His enim *Grafio* primo *Judicem*, postea *Comitem*, deinde *Præfectum*, & *Domitum* significabat, ut è dictis intelligas, & sequentibus.

Gracius verò *Comitem* hodie plerumque denotat, nec enim solum qui gladio Comitatus cingitur, sed qui ex eo natusque filii omnes: uti & *Dux*, appellantur, qui ex Ducibus Normani Angli non recipiunt. A *Gravio*, multum oriuntur composita, viz.

Mergavius: Dominus major, mæpe enim majorem & clarum significat. Sic in L.L. Ed. Confess. cap. 35. *Tuonici etiam & Frisones & Flandreses, consules suos Mergere, quasi majores Dominos, vel bonos pacificos, vocare so-*

lent. Et ficut male vocantur *Greece*, qui super alios præfati sunt habent, ita apud Anglos antiquis vocabatur *Calbepanen* quasi *seniores, non propter senectutem (non quidem adolecentes) sed propter sapientiam.*

Margravius à *Marchia* (hoc est è limite quem tenebatur) quasi *limitensis Comes* appellatur: et alius *Marchio*, quod vide.

Palatogravius, seu *Palzgravius*. Comes Palatinus. Specul. Saxon. Art. 52. *Societatis est iudex culpe Judicis, & Palatinus seu Palatogravius, Imperatoris iudex est.* De hoc quare plurima in Comite Palatino.

Rheingravius, à fluvio dictus, q. *Comes Rheini*. Vulgo *Rhein und Rheingrave*, id est, *Rheini & fluvij regionis: nam Rheini* (ut apud nos in Cantio) *fluvius* notat. Vide *Rheingrave* suo loco.

Wildgravius igitur, est *Comes pagi silvestris*.

Landgravius, *Comes Provincialis*, alias *Lantvog*.

Gogravius, *Comes seu Præfectus pagi*.

Burgavius, *Comes, Iudex, Præfectus Burgi* seu Castell. Spec. Sax. Art. 52. *Burgavius, i. perpenus Castellanus: iudex est Marchionis.*

Dingravius. Vide mox infra *Thingrave*.

Centgravius est centum militum evocatorum *Comes*, seu *Præfectus*. Primiipuli ductor: Primiipulus: Centurio: vulgò *Centgrafe*, ut Willichius ad Tacit. de Germ. mor.

Nostri majores mutato vocali, *Gryte* & *Rete*, pro *Gryte* (ut supra diximus) proferebant. Hinc

Shiregerece, Shiregrece, Shirefe, & Shireve: quasi *Shiregrece, Shiregrege, & Shirevece* est *Comitatus Præpositus*, alias *hÿgepepa*, id est, *Capituli* vel *summi hÿgepepa* appellatus: Normannis & Anglis inferioribus, *Viccomes*, quod vide, & vocabulum *Præpositum*.

Porigere: Civitatis vel portus præpositus. Sic olim dictus est urbis Londonienfis præfectus, quem hodie *Majorem* nuncupamus. Sic hodie *Græfendia* Præpositus.

Thringgravius: qui tertia parti Comitatus preponitur. Vide *Thringpa*.

Ledgravius est ledæ præpositus, i. portioni Comitatus fæ appellatur. Vide *Leda* & *Leidgravius*.

Thingrevis idem (reor) qui *Thringrevis* & fortè, qui Germanis *Dingravis* nominatur. Quære.

Hundegrese: Hundredi, id est, Centurie Præpositus: quasi *Centgravius*, de quo supra. Vide *Hundredum*.

Thingra-

Tungrevis quasi *Tungenepe*, id est, *villicus præpositus*. Villicus, Moderno, vulgo, *de Kapitt of the hamlet*.

Seave: in villis maritimis is est, qui maritimum domini jurisdictionem curat: latus lustrat, & ejusdem maris (quod *Wree* appellantur) domino colligit.

Dikerve, qui fossas ad mandatis aquas, & aggeres, contra fluctuum impetus, in palustris regione expedit & tutatur.

In Imperio equidem minores istiusmodi Officiales, & ministri (nam majores naccem) *Comites* dicebantur: ut *Comes filiquorum, Comes metallorum, Comes formarum, seu aque ductuum, Comes riparum Tiberis, Comes clacaron, Comes portus, Comes borreum, &c.* quorum omnium munera supra videas in *Distributa de Comitibus*. *Grafionem* igitur (splendidum in provincia magistratum) *Comitem* appellari, non est sine exemplo: certè quoniam *Comitis* solummodo fit vicarius (scilicet majoris) ut supra dictum est. Sic enim *Comes* largitionum in Occidentali Imperio, sex alios largitionum *Comites* sibi habuit: a ministris: & *Comes rerum privatarum*, duos alios filiosque *Comites*. Vide hos supra. Sed ut distinctiora fierent duo isti in Comitatu magistratus, *Comitum* nomine appellati: obtinuit quorundam locorum usus (sic patet in ante dictis) ut superiores, *Comitis* appellationem retineret (etiam & *Dux* interdum) inferior verò, *Grafio, Vicegrafio, & Vicecomes* appellaretur. Nostri quidem majores juxta vernaculum antiquum, *Gryfa* (ut supra) & *Gerve*; per contrarium, ævo *Edouardi Confessoris, Gryte*; & deinceps sub *Anglo-Normannis* (& *exaphterfi Rete*, quæ hodie vox alius vivacior.

Sed adverte denuo legem *Edouardi Confessoris*, de *Gryte*, seu *Gryeo* sententiam, ca. 35. *Gryte quæque* (inquit) *nomen est potestatis, Latinorum lingua, nihil expressit sonum quam præfectura, quoniam hoc vocabulum adeo multipliciter diffunditur, quid de Sore, de Wapenachii (quemadmodum etiam est leð) de Hundredis & Burgis, etiam de villis, Gryte vocem.* In quo idem sonare videtur & significare quod dominus. Videtur etiam quibidam, *Gryte* vocabulum, esse nomen proprium ex Anglico, *gryd*; & v. *Latine, gryd* enim pax est; v. *meseria, ipso domino assignata, qui dicit, Væ tibi Bethesda, væ tibi Corathai.* *Gryte* igitur ideo dicitur, quod jure debet *gryd*, id est, pacem, ex illis facere qui patria inferre vult, id est, *meseria*, vel *malem*. *Tuonici etiam & Frisones, & Flandreses, Consules suos, Mergere, quasi majores dominos, vel bonos pacificos, vocare solent.* Et ficut modo vocantur *Gryte*, qui super alios præfati habent, ita apud Anglos antiquis vocabatur *Calbepanen*, quasi *Seniores*, non propter senectutem, cum quidam adolefcentes essent, sed propter sapientiam, &c. In eynno, ridiculè, ut crebro id fecimus: sed quod ait, de *Sore, wapenachii, leð, hundredis, burgis, & villis,*

Gryte vocari: intelligendum est, præfuisse singulis, istius nominis Officialium: viz. *Schiregreve, Wapenachgreve, Leðgreve* (al. *Leðgreve, & Leðgreve*) *Wapenachgreve, & Leðgreve*; quibus g literam interiores antecerebant. De *Gryon* munere copiose in antiquis Legibus: de ceteris verò, plura hic vide in suis locis.

Grafis, & *Grafio*: Dignitas & Officium *Grafionum*, etiam territorium quo fæ exercet ejus jurisdictionis.

Grafis, & *Græis*.] *Gradda*, quod vide. Sed quare in *Græis*, ita planè accipiendum sit in *Cultum*. Prior de *Leves* pa. 24. *Hæc sunt quæ Altrudus accepit cum Ecclesia & terra: 5 boves unumqueque accipiat 40000 & 6 vacca, unumqueque accipiat 32 den. 3 equos, unumqueque accipiat 3 fol. — item archam, 1 greil, 1 pælam, & 1 triparium, & 3 barillis, & 20 dices, &c.*

Gramalla.] *Laice* vestis genus oblongum, quo in Hispania *Barcinones* & *Castellani* utuntur. Vide infra *Gramu*.

Grampele.] *Picis* grandior, qui marino jure ad Regem spectat, atque ideo regulis dicitur. Occurrit tæpè in privilegiorum diplomatis. A *Gall* grandè id est, magnus: *paiss*, picis.

Gramamellon.] Vide *Grua*.

Granarium, Granateria, Granæa, Granacia, Granica.] *Locus* ubi frumenta reponuntur. *Armentarium* Ceteris, *Gall* *Graner*. *Boior*. Tit. 9. ca. 2. §. 3. *De illo granario quod Paro appellatur*. Gloss. *Granarium* *granisarius*. Et intelligitur de horreo: nam Glossar. Latino-Theonic. *Granarium, spicarium; & Granarium, spithæ art.*

Granateria. Constitut. Sicul. lib. 1. l. 84. — *exadentis, granaterias, piscarias, &c.* ad procuratorem sue sollicitudinem revocabit. Quære quid sit *Grana teria*: fortè vebulè è *granatis* collectum.

Grana L. Alani. Tit. 81. §. 2. — *suram, aut granam, vel cellaria incenditur.* Et differt *Grana* à *spicario*, nam §. 5. dicitur: *Grana, qui granam servi incenditur cum sex fol. componat: & §. 6. qui spicarium servi incenditur cum 3 fol. componat.* Est autem *spicarium* (ut docet Glossar.) *borreum cum teito.*

Grangia.] *Gall* & *Angl. Grange*. Provincial. Angl. lib. 2. Tit. de iudiciis, ca. Item omnes. De comibus manerii, *grangis*, & aliis locis ad Archiepiscopos, Episcopos, perennitatem, &c. Ubi *Lindewodius*: *Dicuntur* (inquit) *grangie, domus sive ædificia, non solum ubi reponuntur grana, ut sunt borreæ: sed etiam ubi sunt stabula pro equis, hostaria sive præposita pro bobus & aliis animalibus: caule pro ovibus: porcetia, pro porcis: & sic de aliis que pertinent ad economiam: ut sunt loca deputata serventibus, ad agriculturn, & opera rustica: & de eis fæ mentio in ca. autoritate. Extrin. de conf. M m 2*

Vete.

Comes, pro Gryte, Rete.

Plura de Gryte.

Vicarius, Vicecomes.

Grafio.

Port hostaria

um autem honorem sanctius conservandum, edicto cavit Philippus Augustus, ut Regalium hæc ritum Ceremonia, nulli conferrentur Regii armorum muneris candidato, donec cingulo militari (sipsis olim Regibus in desiderio) ornaretur.

Heroldi confectio.

Leigh ait, aqua mixti.

Quoad consecrationem *Heroldi*, nihil è magis antiquitatem prædicat. Nam ut militum illi antiqui sacri fuisse memorantur & sacerdotum: sic *Heroldi* quilibet hodie & profecto Ethnorum more (res enim inde petuntur) confectur: Principe, aut vicario ejus Comite Mariscallo, craterem vini in *Heroldi* caput prolutus in genua effundente, nomenque muneris imponente. Hæc lihandi olim & consecrandi ceremonia. Dicant mythologi. Ego *Aeneæ* Sylvii Episcopii, qui subinde Pius 2. salutari, Epistolam in senam dabat.

Heroldorum nomen & officium unde exortum sit, Ep. CXXVI.

Aeneas Dei gratia Episcopus Senensis, Domino Joanni Hinderbach, Secretario Regio & amantissimo fratri, S. P. D.

Querere multi solent unde sit *Heroldorum* nomen exortum: Quis *Heroldi* primus instituit, & quid officii genus hoc hominum inter mortales habeat. Quæ res mihi quoque aliquando fuerunt dubiæ, sed cupienti plurima nosse, ut est humanum ingenium, quærenti certior fieri, apud Angliam, quæ olim Britannia dicebatur, in sacro nobilibus ædis sancti Pauli Londoniensis, vetus historia in manus venit, ante annos sexcentos, ut signatum erat, conscripta; quæ si vera est, & nec potest & aliorum fatiscere cupiditatem. In ea quid invenierim tibi scribere decipiam, ut acri tuo judicio, cum viro primario & doctissimo Domino Ulrico de monte Solis quid tenendum sit censas, mihi quæ referas.

Thucydides.

Author historię Thucydides Græcus notatus erat, quem fama celebrem & clarum novimus, translatoris nomen nullum inveni. Constat tamen peritum fuisse, qui magnum illum & facundissimum autorem Latine lingue non minus quam Græcus esse reddidit. Non teneo verba historię, ut erant contexta, sententia memini: in ea ad hunc ferè tenorem scriptum erat.

Heroldi & Herodesque, qui & unde.

Heroldi sunt qui apud majores nostros *Herodes* vocantur, quod majores hominibus, diis minores fuisse tradunt. Nam quem præfatus viris indignum videbant, gratum populi, virgite sublimem, in Deorum cœtum colligebant, si modo miracula creabant, quibus cum supra naturam aliquid operatum fuisse confatent. At si miraculi nihil erat, vir-

tus tamen admirabilis videbatur, hunc neque Deum neque hominem compellere fas putabant, sed medium inter utrumque sortiri vocabant, *Herodes* vocabant, quasi semideum: Sic *Herodes* introducti à quibusdam corrupto vocabulo *Heroldi* sunt appellati. Illos autem instituit primus omnium Dionysius, qui etiam primus armatus & cum exercitu invasit Indiam, ac rudes illos & agrestes homines, corticibus arborum, & crudis ferarum carnibus utentes, in urbes legi, boves aratrum jungere, frumenta ferre, Deos colere, nutrire comam, mitram ferre, & unctiões docuit unguentorum. Fuitque his datus vini fici & Græcis, armavit eos armis Martialis, & ad usum vite cultioris erexit. Quibus compositis cum vellet abire atque alias lustrare regiones: fuerunt complures in ejus Comitatu qui jam senio confecti & attitudinis attriti laboribus, neque remanere volebant sine Rege, neque sequi ducem volebant. Recurruntque principem Jachrymis & fletibus obsecrabant ut sui miseretur. Ad quos

Dionysius, i. Bacchus instituit *Heroldi*.

* i. Bacchus.

Herodum privilegia à Baccho datus.

Veterani.

Veterani.

Rex *Herodius* datur.

Regum officio.

Heracles auxit privilegia.

rant, & contra Gerionem triplici anime, & Antæum terræ filium arma tulerant, longis itineribus & seneſta ætate defunctis. Sed cum venisset ad mortem, multoſq; filios haberet (multis enim mulieribus matrimonio junctus fuit) unicam autem filiam fustulisset Pandæum nomine, huic Regum commisit. Et ut ostenderet *Herodum* quanti faceret præ cæteris liberis, unum ex numero *Herodum* nomine Jobarem, virum filiz dedit, qui Regem gereret, quingentisque huic elephantis, quatuor millia equitum, & centum triginta millia peditum constituit, quibus Regnum tueretur. Ex hoc natus est Polimbrotas à quo dicta est urbs maxima Polimbrotæ. Cujus posteritas usq; ad Alexandrum magnam, per centum & triginta octo Reges Indiam gubernavit. Ex quibus ortus est Porus, cujus virtutem miratus est Alexander, atque adeo dilexit ut victor victo Regnum dignitatemque restitueret.

Fr. Alexander Magnus.

Fr. Alexander Magnus.

...

Hæc & quæ sequuntur sunt Interpretis.

Veterani.

Herodes apud Judæos.

A Julio Cæsare honorati.

Et ab Octavio Augusto.

Tum quoque Alexander ex suis militibus *Herodum* legitimes quingentos, longa & laboriosa nimis militia contritos, quos Porocommendavit, quibus singulis annis in singula capita viginti argenti talenta daret: adjectis privilegiis *Herodum*, ut auro & purpurei coccinei vestibus, & paludamento uti possent. Quin & arma Regia & insigne deferre, quovis gentium terrarum; loco fuerint. Si quis hos manu pulsasset aut verbo lalesset, capitis reum esse, bonaque sua fisco deberi. Sic Thucydides, ut ille refert qui transiit, qui familia Herodotum, & Didimum, & Magasthenem, & Xenophontem sentire contendit. Addeque demum ex persona sua auctor ignotus.

Habemus igitur *Heroldorum* nomen idem significare quod apud veteres *Herodum* significabat, Dionysiumque primum hoc genus hominum, apud Indos, instituisse. Officium eorum esse ut Regibus assistant, ut consulant reipublice, ut virtutes extollant, vitia fulminant. Nec aliud sunt quam milites *Veterani*, qui post multa egregia facinora, multaque bella mirifice confecta, & amplissimos triumphos, exhausti viribus fessique senio, à labore militari remittuntur, & in curiam consulti acceruntur.

Traditum quoque apud majores est hominum homines semper honoratos fuisse, ac tum Saulis, tum Davidis; Salomonis, tum ceterorum Regum Hebræorum latera conspici. Quin & inter Machabæos hæc dignitas locum obtinuit.

Legimus & Julium Cæsarem, cum victo Pontio, in Ægyptum perrexisset, hoc nomine & hoc honore plerisque suis commilitibus donavisse, qui secum & in Gallia & in Britannia & in Germania & in Græcia, fortiter militaverant, juncque torpente senectute lugebant.

Nec Octavianus Augustus hoc præclarissimum gentis hominum neglecti, qui superato, apud Actum, Marco Antonio, extincta

Cleopatra, cum Pothorum superbia, timore polito, veniam postulat, ablatq; Marco Cæsare cum precibus muneribus signa remittit, tum Reges Indorum ad famam tanti nominis moti, utque ad Hispaniam legatos mittent, ac ultro parere se Romano Imperatori obtulissent. Cum Iubero Canticabro, terra marique pacem Romanus populus haberet, clausisset: denique jam portas, hujusmodi ferre legem tulit. Omnes idcirco mortales exercere se solent & oblectare periculis, ut aliquando pace frui quiete possint. Nec labor est ullus qui premia non expectet. Ea propter majores nostri militibus qui bene pugnavissent, non solum stipendia quibus se suamque possent nutrire familiam, sed honores amplissimos constituerunt; ut coronas, armillas, hastas, & alia virtutis insignia, quasi solamen & premium laboris exacti. Similiter & nos facere decet, qui diis faveritis & magna virtute militum, rem Romanam restitueritis, & altam pacem toto reformaveritis orbe, ne milites qui longa & durissima nobiscum bella peregrinasti, ac plurimum sanguinis tum sui tum hostium effuderunt, sine mercede tanti laboris evadant. Quinque ergo per decemum nobiscum militaveris, si modo quadragenarius fueris, five pedites, five eques stipendia merueris, militia posthac & omni labore vacato, *Herodum* esto, veteranisque miles. Nemo te civitate, foro, templo, hospitio, domo prohibeat. Nemo tibi crimen ascribat, onus imponat, pecuniam ex te querat. Si quid peccaveris, solam Cæsaris vindictam expectato. Quoquid turpitudinis admiserint homines, te judicem propagatoremque timeant, seu privati, seu principes fuerint. Quod dixeris affirmaveris, quæ nemo falsum arguat. Libera & aperta tibi omnia itinera locaque sunt. In adibus principatum mensa tibi potiusque esto. Stipendia quibus te tuamque domum ferves, ex publico quotannis habeto: quam legitima facie duxeris uxorem, cæteris fœminis præferat, quem exprobraveris infamemque dixeris, hic reprobatum homo & infamis esto. Arma, insignia, nomina, & ornamenta *Herodum* ferto que Reges decet. Quæ dicere aut facere velis, ubique gentium, locorum, nationum; facito. Si quis tibi injurius fuerit, servare caret: uno fœderato nec queritis, Cremo-næque, qui contra vos Antiochi partes fecerunt, agros tibi nique similibus partibus dividendis assignamus, qui si pauci fuerint, addimus & Mannanos, ut bona fide & alta virtute profuturæ te reipublice gaudeas. Sic Octavianum veteranos suos honorasse confirmant.

Decreverat idem Pœmus Hannibal facere, nisi fortuna fractus adversa, Antiochi Regis & Prullæ coactus fuisset supplex tribus Italia petere.

Comperimus Attilam Hunorum Regem Attilæ, quamvis effraus & inanem gloriam, familia suis veteribus privilegiis concessisse. Nec

Thucydides.

Hannibal.

Attilæ.

Thucydides.

Hannibal.

Attilæ.

Ejus privilegia *Herodis* & *Veteranis* data.

¶ *Herpefium*.] Vide *Herofium*.
 ¶ *Herpex*.] Infrumentum quo agricolae post arationem glebas comminunt, & terram sequunt. *Crates, occa*.
Herpicatio pro opera unius diei cum *herpice*. Extenta manerit de W. 13 Ed. 3. Item facit 3. *herpicationes*, vel *herpici* 3. den.

¶ *Herfchildi*.] *Servitium militare, Scutagium*. Chron. Laurifham. pa. 91. — *ie idcirco Rex remiferat, ne forte dignitas regalis abbas, militari clypeo qui vulgo herfchildi, fubtratto, diminueretur*. *Altum An. 1147*.
 ¶ *Her*, exercitum: *rebulot, cypren*. Vide fupra *Herfium*: infra *Scutagium*.

¶ *Herthamun*.] L. Frifon. Tit. 22. §. 28. Si *precordia*, id est, *herthamun* gladio teigenti. Vera (inquit Linderb.) videtur lectio — *Precordia id est, herthamun* gla. reg. Germ. *herre*, cor: *herthamun*, cultus.

¶ *Herthobereingreves*.] Verbum fefquipedale, fed quod eifdem apicibus exhibet & codex meus MS. & Cottonianus, in L. Henrici 1. ca. 8. *Interfuit autem* (Comitatum comitis) *Epifcopi, Comes, Vicecomes, Herthobereingreves, Leidgreves, Vicarii, Canonarii, Aldermanni, Prefecti, Praepofiti, Barones, Vafallos, Theogreves, & ceteri terrarum domini*. Diu me torfit, tandem reftitui: *Epifcopi, Comes, Vicecomes, Herethochi, Theogreves, Leidgreves, &c.* Vide *Herethochi* & *Tringa*.

¶ De *Herio* Dea praeforum Saxonum & Anglorum.

¶ *Heribus, & Hartus*.] Suevorum & Borealiū Germanorum dea: perinde & eorum Anglorum, qui cum Saxonibus Britanniam noftam applicantes, nomen noftatibus reliquerunt. Cultum & immanitatem deae refert Tacitus in Germ. mor. *Requies deinde & Aetates & Angli & Varini, &c.* — in commune *Herium*, id est, Terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, in velti populi arbitrantur. Eft in infula Oceani Caftum nomen, dictum in eo vehiculum velle comectum, attingere uni sacerdoti concessum. It adeffe penetrati deam intelligit, veliamque bubus feminis multa cum veneratione praefequitur. Leti tunc diet, fefla loca, quaeque advenit hofpiti dignatur. Non bella incens, non arma fumunt, claufum omne ferrum, pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem sacerdos fatiatum conversatione mortalium deam templi reddat, max vehiculum & vellef, & fi credere velt, nomen ipfius secreto loci abfultor. Servi miniftrant, qui ftatim idem labi haurit. Arcana hinc terror, faufcitate ignorantia, quod fit illud quod tantum pervituri

vident. Porrigitur Germania, Taciti avo ad mare Balticum: ipfiusque hoc mare Oceanus videtur, infulus exhibens. Cafo loco & penetrati *Heri* deae infigne. Mallem vero deae nomen *Herthum* fcribi, quam *Herthum*: etiam fine afpiratione inceptiva. Nam Saxones noftri & nos hodie, *carthi*, pro terra, à Graeco *tes*: *herthi*, dicimus pro focali.

De *Herio* dea in noftarum antiquitatem latibulis nihil reperio: ni ingentia illa faxa, quae in planicie Salifurienfi confpiciuntur, *Herthi* templum iudicare arbitremur. Cum enim terra orbis fit, & in aere pendens: haec ipfa rudera orbicularis templi veftigium praefertunt, faxis illa alii impofitis, ut pendere quaedam magis videantur, quam fuffulciri: atque inde *Herthamun*, i. faxa penfilla, appellari. Hac templi specie Terram colere veteres: Magnam eam matrem nominantes, quod ut homines deos, fce ipfa deos pariter & cœles, & cœtera animalia procreaffet, rerumque omnium cultus efferet & origo, ut Lucretius lib. 2.

Quare magnus deum mater, matrisque faratur, Et noftri genitrix haec dicta est corpori und.

E plurimis enim terre facultatibus, plurimum sibi effudit Ethnica flultitia numinum appellationes: quibus interdum illas facultates, interdum terram ipfam adumbrabant. Cybelis, Ideae, Opis, Rheae, Maiae, Cereris, Ifidis, Herae, Hecatis, Proferpinae, aliorumque infernalium, quae una (licet ignotis nobis vocabulis) populi boreales ante alia coluere. Ea enim terre fructibus praefte opinati funt, virtutemque vegetativam hyeme in latibula terrae receptam, confervare: vere & aestate in mortalium ufus, reddere fecundiffimam. Vim etiam gignendi & procreandi penes illa effe: largitaque hanc ex abundantia aequilione incolentibus, cultum viciffim abundantius vendicare. Hinc in infernalium honorem temporis fefla, non per dies & annos (ut cœterae Genes) fed per noctes & hyemes, boreales populi numerabant: iuxta illud Taciti, *Nox dum ducit*. Ex hinc nocturna illa facrificia, calentique humano fanguine hecatombae: inferis graze ob fœviam, terre propter effufi cruoris fecunditatem: unde *Orvidus*,

Luxuriae Phrygae fanguine pingis hominis.

Cum autem omnia ifta numina in terre penetrabilis, tanquam in utero fuae matris foverentur: honores Terrae impendi ad fingula pertinebant: ideoque una in Terrae fimulachro, velut in Pantheon, venerabatur. Simulachrum non defcribit Tacitus quod in vehiculo teftum (ut in terra funt omnia) foli innovit sacerdoti. Iatro tamen fuiffe, prodit: nam deam (ait) templo reddi: & nomen abire. Quale

Herthi templum, quale.

Simulachrum Terrae.

Quale apud Barbaros habebatur (variantur enim pro arbitrio Gentes, cultus numinum & fimulachra) nufquam forte confertitur. Sed ut in aureis nummis M. Fighi, & antiquis aliis Romanorum deprehenditur fide effigie Cybelis: matrona erat turrigero capite; cui Servius *Enclid*. 10. clavam addit, quod tempore verno aperitur, hyemali clauditur. Lucretius loco hic fupra citato Terram deam plurimis defcripfit: & fic inter alia.

Ejus defcriptio.

Hanc veteres Graecum docti cecinere poëtae, Sublimem in curru bigas agitare leones: Aeterni in spatio magnam pendere docentes Tellurem, neque poffe in terra fiffere terram. Adjungere feras, quia quævis effera prelo Officium debet moliri velle parentum. Muralique caput fumantem cinxere corona. Eximius munia loci quæ fuffinet urbes: Quo nunc infigni per magnas praedita terra Horrifici ferit dracones matris imago, &c.

Virgilius haec multo fuccinctius *Aen*. 10.

Alma parens Ideae deum, cui Dyndina coras, Turrigeraque urbes, bigaeque ad frons laetis.

Hi, leones in curru jungunt ratione à Lucretio reddita. Tacitus vero boves foeminae, agriculturam & uberatam fignificaturas. Ideo autem ifta commemoro, quod ad antiquitates noftas rimandas in aliquibus conducant: nam in hunc ufque diem praefce quaedam infantiae veftigia. Non folum enim feptimanas per noctes edicimus (ut *Semigius, Feftigius*) fed & fluvios plures habemus Ifidis nomine infignes.

¶ *Hervefium*.] Breve Regium in actione fur le cafe apud Fitzherbert fol. 94. Si W. Sc. tunc pone J. Sc. *Hervefium* quae idem J. tres curus pro vidualibus & hervefius ipfius W. ad partes transmarinas ducentium — facere & fabricare apud S. affumpfit, proque *Hervefium* habet.

¶ *Heftha*.] Domell. Tit. Ceftra. Quando Rex ipfe ibi veniffet, reddebatur ei unaqueque carucata CC. geldum, & unum cinam plenam cerviffie, & unum butiri rafum. Heftham intelligo pro capo, vel gallo caltrato; vel pullo quopiam gallinaceo: A Gall. *heftaud*, unde *heftauden*: ut *Chapen*, *Chapomeau*.

¶ *Hevvard*, & *Hevornarh*.] Domell. Tit. Grentebre. Picot de Grentebre. Hefthon. — Et viii. *Aera*, & viii. *Iuward*, & iii. *Hevvard* Vicecomitis innotuit. Sic iterum in Tadel; fed neutro liquid.

¶ *Hyward*.] Rei palatze curator. A Sax. *hy*, i. *graven*, vel *hæg*, i. *fepe* (quod utrumque; Anglo-Normanni huc pronuntiant)

GLOSSARIUM.

& *peapo*, i. *cuftis*. Hodie paffim pro armenario accipitur, *An Beartman*.
 ¶ *Hickyn*.] Beda in Hym. pag. 401. Tom. 1.

¶ De *Hidi* & *Hidagii* Anglo-Saxonici.

Sed. Pl. Hen. p. 508
 ¶ *Hida*, & *Hyda*; Scotis, *Hilda*.] Terrae portio, quae vel ad alimonium unius familiae, vel ad annuum penfium unius aratri designatur. Authoribus mediis temporis, *Manfem*, *manfia*, *carucata* terrae, *cuftonia*, &c. Beda, familia. A Sax. *hyð*, non ut Polydorus intelligit, pro corio bubulo; ac fi tantum contineret foli (juxta id Virgii *Aen*. 1.)

Taurino quantum poffent circumdare tergo:

fed ab *hyðen*, pro *egere*. Sic ut *hyð* apud Saxones noftros, idem fit quod apud Latinos *terram*. Continet autem (ut etiam *Manfem*, *Manerium* & ejusmodi) non folum ipfam domum in qua habitatur: fed acceffus pariter fundus, quo diftinguens alia vetus Bedae Interpretes Saxonicum, *hybelander*, quali ter. *Hildland*.
 ra ad *hydam* feu teftum pertinentes appellavit.

Huc convenit voc *Scotorum Hilda*, nam *Hilda*, *hilden* etiam eft *egere cooperare*.

Quoad *Hyde* fignificata: dicitur primo pro ftatione & confugio; nam fic budae interpretantur Gloff. Cant. 7. in u. ut fepit inter Saxones, tranfmittant.

Pro *manfia*, & *manfione*. Sic ubi dicitur in Charta Ethelwulphi R. circ. An. Dom. 845. Famulus Dei fempiternum manfionem perdonari adjudicari: Willielmus Mainesburienf. hanc enarrans in lib. 1. de Gell. Regum. *Semperque* (inquit) *adfinem fefti in omni fe hederatit decima hida, pauperem veftiri & cibari praecipit*.

Pro familia. Nam quas Beda in Hiftor. Ecclefiaft. familias vocat; Authores alii, & Interpretes gus Saxonici (ut fupra diximus) *hidas*, & *hydelander* nuncupantur.

Pro carucata: id eft, portione terrae, ad unius aratri penfium annuum fufficienti. Nota haec & vulgaris fignificatio. Henric. Huntingdon. Hift. lib. 6. in A. Do. 1008. Regis Edeldredi 30. *Fecit Rex parari per totam Angliam ex 310. hidis novum vinum*: & ex otto *hidis*, *loriam* & *geldum*. *Hida* autem Anglice vocatur terra unius aratri cultura fufficiens. Item Author Annalium Warwicenfiū in Anno 1083. *Mftr Rex 5. Hiftorianos fuit per unamquamque loriam, i. proventum Angliae, & ingruere fecit per jujuramentum, quod hida*, id est, *ingruere unius aratri fufficientem per annum, offere in unaqueque villa*. Hoc idem Mat. Paris in eodem Anno, adjungens: & *quis autem*

Et An. 25. Stat. 5. ca. 8. *Nul home fait ar-
Re de troce genz d'armez, hoberi, n' archers
autres que ceus qui seignent par nels services,
si ne soit par common assent & grans fait en par-
lement.* Durav vocabulum uique ad gradum
Henrici 8.

¶ *Hobunna.*] Vide *Hoba*.

¶ *Hocday, Hokeday, Hectuejay.*]

Festivitas quam denitis ejusque jam Danis
Angli (ut exactis Regibus Romani, *Fugalia*
annue in letitiam celebrabant: quae nec ho-
die apud mediterraneos penitus exolevit.
Lambardus in Itinerar. Cantii Tit. Sandwich,
dictum putat, quasi huckewepæ, id est,
diei Maris trifloris. Non inficior: vulgari
tamen nomini bene convenit hodiernus cele-
brandi ritus. Nam cum *hocken* idem sit Ger-
manice quod *holare*, *cingere*, *incubare*: alii in
hoc celebrant alios oblidere, capiunt, ligant
(praefertim viros foeminae) atque inde,
binding *Wednesd.* i. *Diem Martis* ligatium
appellat. Origo rei inde videtur petenda,
quod Æthelredus Rex sub armorum lustran-
tium specie, subitis ita eodemque die per uni-
versum Regnum datus omnes occidit: ut re-
stantur LL. Edouardi Confess. ca. 35. Con-
summatio verò ipsi Edouardo tribuenda est.
Nam irruentibus, instar turbinis, in ulionem
Danis & rerum summā undequaque potius:
eos denudè fecit Ejecit Edouardus, ut ipem om-
nem redeundi ademit. Caedem sub Æthelredo
perpetratam refert Hen. Huntingtoniens. lib.
6. in festivitate S. Bricii, i. 13. Novemb. &
ordinaria lustrationis dies (ut proditum est
in dicto LL. capitulo) singulis annis in crasti-
no Purificationis beatae Mariae indicabatur. Sed
hæc nostra celebratis in neutro istorum dierum
peragitur, ut in estate. Sic enim vetus quod-
dam Rentale Manerii Regalis de W3, p. 35.

Et sciendum est quod unumquodque averagium
strivile, fieri debet inter Hokeday & gulan
Augusti & per diem sabbati, &c. M. P. Con-
tin. An. 1258. pag. 933. Post diem Martis
que vulgiter Hokeday appellatur, factum est
Parlamentum Londini. Et superius in An.
1255. pag. 875. In Quinquena Pascha, quæ
vulgiter *Whitwed* appellatur, conveniunt
Londini, &c.
Sanæ dies incerta videtur, & plerumque
pro arbitrio vulgi & locorum. Cur autem foemine
rei obtineant magistratum, ego rationem
non teneo.
¶ *Hocketours.*] In Statuto prius quod
Henricus 2. in anno Regni nuncupat, sic legitur. *Quod eni-
m in die S. Martini, hocketours, ne sui juris, non
chofen per hocketours, ac barroffers, parons
que la verrie ne sui enst.*
¶ *Hoffwart.*] Germ. Vide *Hova-
wart*.

¶ *Hoga, Hoghia, Hogian, & Ho-
gan.*] Mon. coll. A. Germ. *Woch* al. *hog*.
Belg. *Woch* i. alium, educe: unde Anglica
obsoleta, *wo* & *hoid*, pro *mensis*, & in 10 muta-

to. Sic in Domest. Hundredum de *Greute-
bold* in Comitatu Norfol. *Greng-hoga* dicitur,
i. *mensis circuli*. Liber Sharburnensis MS.
idem *centatus* (Rex) dedat predicto Edmundo (de
Sharnburne) villam de *Nersham* (hodie
Stanham) integrantem toto dominio *Wroge*,
& plures alias terras in Comitatu Norfolcie:
& similiter dedat ei vicem *Plamien* non cultam,
sed vagantem, *veffu orientem*, & predicta villa
per *Sex miliaria Anglicana*, ab illo Edmundo
irruentis quendam collum & *hogen* per *Sex*,
illi incipit edificare quandam villam, & vo-
cavit illam *Stanoghiam*, quæ postea vocatur
Stanhoe. Locum pluribus refert in antiquam
memoriam. Sonat autem *Stanoghia* montem
lapideum: *Stane* enim, lapidem; *hogia*,
montem.

¶ *Hogafter, & duplici g.]* Vide o-
ver.

¶ *Hoghenelhyne.*] Bract. Vide *Hou-
kenius*, & *Himelhyne*.

¶ *Hofings.*] Vide *Hofings*.

¶ *Holde.*] Saxonum. Praefectus
militiæ, ab *holban* *care*, *custodia*. L. Æ-
thelstani MS. de Wergeldis, hoc est, capitis
restitutionibus. Comitatus Wergeldi quæ
decem miliaria *thymia*. *Holde*, & *summi* *Re-
pols*, quatuor *thymia*. Intelligit miliaria: nam
exemplar Saxonum legit: *holdey* i. heb-
denæ par 4. *byrenda*. *Hoc holdem* duos
eundem esse qui alias *Hersochius*, quod
vide.

¶ *Holme.*] Vide *Hulmus*.

¶ *Holt.*] Sax. *Lacus*, *nemus*. Unde
Germ. *Holt*, *lignum*. Legitur item pro *silva*
& silva grandiori: nam Pfalz. 28. al. 29. ipsa
Libanus tam *holt* appellatur.

¶ *De Homagio & Homine feudali, quedam
(inter alia) historicæ, &c.*

¶ *Homagium, Hominium, Hominiatus,
Hominiatio, Hominiatio, Hominiatus.*]
Legio hæc omnia: hominum antiquitus *homini-
um* frequentius. Duæ ab homo pro vassallo
non ut curiosi quidam volunt, à Græc. *homo*,
jur: in *homagium* enim prestando non jura
vassallus, fed in fidelitate supra in ea voce
offendimus. Græcè etiam ab ipso Latino,
homo, *jur* dicitur: Latine verò, quasi *hominis*
agium: nam obiens proficiter se domini sui
hominem (i. vassallum) *agitur*. Quæ autem
homo & homagium verba sunt feudalia, & in
fundamentis juris illius: copiose de his pas-
sim & Jus illud, & ejusdem Consilii: præter-
tim Hotomannus, & Lexica, ad quos te re-
legamus, pauca tamen ad rem historiam
pertinentia subnecturi.

Homagium foliennius arctius, & humilius *homini-
um* servitii genus est, quod libere homo tenere vel quod
beneficii ratione, domino suo præstiterit: pro-
prio

co Romagio civi incognitum, fed gratiis
per lapsum, huiusmodi, introductum: & fe-
dali natus, quem *homagium* vocant, inopitum.
Conditiones & dures admodum servitute,
surgit expositissimè in voce *Feodum*. Nunc pro-
fessionis formulæ, quæ apud plerique Gentes
eadem fuit, indicabimus. Novus quique in
hereditatis feudalem successorem infra
anum se domino fittere, atque inimicis diffin-
ctus, nudis capite, & provolutus in genua,
supplicibus ita manibus inter fedotis domi-
ni manus comprehensis, eum (velut adorantem)
in hunc modum alloqui. *Devoio homo
vestre ab hac die in posterrum, de vita, de mem-
bris, & de terreno honore: vobis & fidelis vobis
ero, & fidem vobis parabo ab terra quæ è vo-
bis tenet; salvo fide Domino vestro Regi & he-
redibus suis.* His dictis dominus osculum ei
impingit, & vassallus erectus, suis jurandum
fidelitatis (quod supra vide) exemplo præsta-
bit. Manibus vassalli (seu ut nos dicimus *Te-
nens*) inter manus domini conclusis: *Agni-
ficatur* (inquit Bracton lib. 2. ca. 35. num.
8.) ex parte domini, *protectio, defensio, iuramentum*,
& ex parte tenentis, *reverentia & respectus*.
Postmodum est homagium fœdali tantum:
fed modo ab eodem vassallo, licet domini sepas
morianur vel mutentur: ac nec per literas
(sunt) nec per procuratorem, fed in persona
tam ipsius domini quam vassalli: loco & con-
venitu celebrioribus. Proprie in Aula domini-
ci, seu Curia Manerii. Apparet autem in
Culturnar. Normannie Art. 105. vassallum
legitimis excusationibus impediri, ut bello,
carcere, morbo, vi undarum & huiusmodi,
posse per procuratorem suum exequi *homagi-
um*. Hoc tamen non fuisse videtur ab antiquo,
fed differt potius *homagii* præstationem. Certe
Philippus Pulcher Rex Francorum, omnino
renuit ab Edouardi 3. procuratore, *homagi-
um* suscipere pro Ducatu Aquitanie & Comi-
tatu de Poissy: vehementer exigens ut Edou-
ardus ipse personaliter adimpleret, quod &
fecit An. Dom. 1328. Apparet unique Art. 108.
licere domino procuratorem substituere
ad recipiendum vassalli sui *homagi-
um*: & hoc magis congruè, quàm è contrario.
Licet autem dixerimus, non juratum esse in
homagio, fed in fidelitate: intelligendum est
quod fidelitatis præstatio indivise sequitur
homagium, atque hoc in causis esse consilio,
quod antiqui docti afferunt, in *homagio* iu-
rari. Vides tamen apud Krauzium lib. 8. ca.
29. Humburgensis & prius ipsorum more
Regi fecisse *homagium*, sine fidelitatis sacra-
mento. De *homagio* quidem, multa (inquit)
vetera: sed de præstando juramento sic dubitavi.
Offendunt cives veterum observationem, eamque
charis privilegiorum affectum: atque ut
Regia maiestas illis acquiescere vobis, quibus
omnes sui in comitatu parvi acquirere. Dis-
cipulorum est longa ceterorum alteratio: fed
hæc civium allegationibus, cessat Rex moderat-
issimis permixtis operibus vobis probantem
dus consuetudinem. In nostris tantum iure, ha-

bent *fidelitas* de essentia *homagii*, nam si quis
fidelitatem renitit, causum facit ipsum *ho-
magium*.

Mulieres & viri Ecclesiastici celebrantes *homagium* mil-
homagium, non dicant, *devoio homo vestre*. Item & Ec-
clesiasticis arbitrio coniugii potest Eccle-
siastici, Deo (qui in forum celum) famularum.
Laicis igitur fidelitatem & obsequium iuranti-
bus, si candidè videtur mentis professionem
olim edidisse: ut tamen An. 873, in exem-
pli à Papho datus, inter 12. Scriptores rerum
Franciarum. Sed cum hoc Regibus (et quorum
munificentia, villas, castra, oppida, urbes,
provincias, & Regalia amplissima adepti
essent bellorum atque hostium metu laboranti-
bus, non fatisceret: vifum est ut communis
salutis gratia ad archidia vincula, id est, ad
homagium, & fidelitatis iuramentum potes-
tentur. Hoc autem eo gravius, quod prædi-
corum uia fructus ad conducendum alendumque
militem *homagii* nomine fuit exacti. Urbanus
igitur Papa in Concil. Romano, ut refert
Hovedenus, An. 1099. (inter laicales invet-
situras ambientes) *excommunicavit etiam eos*
qui pro Ecclesiasticis bonis, laicorum homi-
nibus sunt (id est *homagium* inveniunt). De his
acriter disceptatum est inter Seculæ & Sacra-
doti principes. Sed Ludovicus Confess. Rex
Francorum, ipse interea discessit An. 137.
concedit Gualfredo Burghardensi Archiep.
& suffraganeis eius, ut in Episcoporum & Abbatum
suarum electionibus, canonice canonici *omni-
o gaudent libertatem, obsequio homini, iura-
menti, seu fidei per manum dare & obligatione*.
Anglis vero incaluit disceptatio: *homagium*
enim fortius exigunt Gulielmus Junior, &
Henricus 1. Constant negat Anselmus Ar-
chiep. Cantuariæ, & in Epistolâ Emulfum
Priorem: *Hoc autem scitote* (inquit) *quia volun-
tas ipsa est quæ iuramentum Deo nullius mortalium
homagium, nec per sacramentum alius fidei pro-
mittitur. Haud aliter ad ipsum Regem scribit*:
& *Papalem* 2. Romanum Pontificem totum
habere a patribus; qui in Epistolâ ad Anselmum
ait: *Nuper in Synodo apud Lateranensem consi-
lium celebrata, patrum nostrorum decreta*
renovavimus, facientes & interdicentes ne
*quisquam opinio clerici, hominum laici fa-
ciat, aut de statu laici Ecclesiam, vel Eccle-
siam dona, suspiciat.* Sed mutata brevi est hæc
sententia. Nam directi Roman legati, *contra-
cessionem non esset agnam singulari probante*
sedulorum. Consensu ipsiusdem Papa (Paphis)
ut Rex bonorum de electis suspiciet, sed nulla
per beatum & canonem interdicentem. Wil. Mal-
mesb. de gest. Pont. lib. 2.

Ex hoc deinceps tempore ad *homagium*
rediguntur, & fed Hen. 2. in Comitibus Claren-
doniensibus An. Dom. 1164. ulterius cautum
est, ut Episcopi & Abbates per Baroniam ne-
rent, atque inde tanquam Barones laici re-
ponderent: omittis [reor]] in professionis
formula verbis illis, *Devoio homo vestre*, ut
offensus Clerus in aliquibus molueretur. Multò
autem antiquis, *homagii* professionem, ab
Episcopo,

De homagio
ab Ecclesiasti-
cis præstando
magna lis.

* *Concordia*

Episcopo, in Episcoporum Synodo, scriptis porrectam deprehendo: verbis non planè eisdem, sed penè æquivalentibus. Sic enim in lib. 5. Almodini nuncupato, ca. 14. sub An. 870. *Ego Hincmarus Ecclesie Laudensis Episcopus — Seniori meo Carolo Regi, sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero: sicut homo suo seniori, & Episcopus per se, suo Regi esse debet, &c.*

Post alias unguendi, coronandi & Regem intronizandi ceremonias, cuncti proceres Homagium faciunt: Archiepiscopi & Episcopi, genuflectentes: sic.

I. A. S. Shall be faithful, and true faith and truly bear unto you our Sovereign Lord, and to your hereditings of England, and I shall be and truly acknowledge the service of the lands which I claim to hold of you, as in the right of the Church, as God help me.

Quo facto sinistram Regis Buccam deofculatur.

Proceres verò temporales hoc modo Homagium faciunt.

I. A. S. become your liege man of life and hymene and of earthly fellowship: and faith and truly I shall bear unto you, to love and dye against all manner of folk, to God me help.

Quibus omnibus peractis, manus suas corone in capite Regis exstanti imponunt, cum toto posse suo candem supportare promittentes.

There be two kinds of homage, Sovereign and feodal. Sovereign homage is due only to the King, in right of Sovereignty. And this comonly is called liege homage, because it bindeth the subject to the King, but so also has the other anciently, for thus it bindeth the subject to the secular Lord. Many examples to that purpose.

Rich. 1. being in the life of his Father Duke of Aquitaine, refused to do homage for it to the younger H. Hen. his Brother, but Geoffrey Duke of Britan did it for Britan. M. P. 135. l. 38.

Historia Offic. Regis Merciorum in MS. S. Albani ait, *Regis Officiarius ingressus moris sue tempore totius ditionis sue convocavit nobilitatem: quæ convocata ex Regis precepto & persuasione, Officio suo primo genitum legum fecerunt fidelitatem & homagium.* fol. 7. a. Ex his nota Auctorem falli quod Officium ærum pro sui ratione expendit. Ignota tunc quidem Homagium & fidelitas Angli. Vide plurima de Homagio apud Bractonium lib. 2. cap. 35.

Pro homagio & servitio. Occurrit huc clau-

sula in Chartis nostris antiquis, statim ab ingressu Normannorum, sed frequenter ab ævo Henrici 2. usque ad annum 18. Edwardi 1. Parte enim, doni rationem continet. Nimirum donatorem ideo concessisse prædia, ut ab accipiente, ea recipiat quæ ad homagium pertinent & servitio feudali. Hoc est, ut accipiens, homo ejus fiat seu vassallus, dominumque agnoscat feudalem, & data prædia ab eodem tenet, consuetudines & servitio debita præstaturus: ea scilicet Capituli domino donator ipse est obnoxius, habita portionis datæ ratione ad integrum feudum, si ipsam integram non donetur, vel servitio alia in donationis Charta non exprimentur. Non autem constat ex nudis his verbis: utrum per servitium teneat militare, an (ut nos dicimus) in focaggio. Nam homagium semper incumbit tenentis militari, sæpe etiam tenenti in focaggio: & servitio tunc tam civilia quam militaria. Civilia voco, si filiter se Manerii Curie, inter reliquos Tenentes seu homines, de rebus cognoscere ad dominum, dominumque pertinebunt, censum reddere, auxilia, operas, consuetudines utilitates præstare. Sed cautum est statuto (quod diximus) anni 18. Edwardi 1. ne quis terras deinceps daret à seipso tenendas, at à superiori earundem domino; delictum jam inde hæc in Chartis clausula reperitur.

Respectu homagii. Est ejusdem dilatio in ulteriori diem, puta in quintum unumquemque Terminum, Tenenti in Capite ideo concessisse de die in diem Regem oportuit vacantem ad recipiendum Homagium. Fieri enim debet homagium, quam primum hæres ad ætatem pervenerit, aut in patrimonium quis sit ingressurus. Pro hac autem gratia, vassallus seu Tenens Regis sub statim temporibus, modicum aliquid argenti (Finis nomine) in Saccario pendit. Et quoniam dilatio ista necessaria sit perpetua, propter graviora Regis negotia, & homagiorum multitudinem: ipsa etiam solutio necessaria sit perpetua. Concedatur verò hujusmodi respectu, inter alios quoque dominos & Tenentes suos per homagium: & Galli dicitur, *sufrance de Seigneur d'avec au vassal, &c.*

Homagium legium. illud est quod summorum Regi debetur ratione supremi dominii: & dicitur à legendo, quod ab hoc nemo se potest liberare ut (renunciando feodo) ab aliis hominibus. Nemo etiam in hoc excipitur. Vide Customar. Normannie Artic. 104. & ibidem Berhaltii commentarium: & quid nos inferius dicimus in voce *Legum*, & interea quid Arrutus Dux Britannie lib. An. 1202. Hist. de Bretagne. liv. 3. ca. 71. proficitur. Novissimis quid ego feci clarissimo meo domino Philippo Regi Francorum illustri, homagium legium contra omnes qui possint vivere, vel mori, de feudo de Britannia, &c. salvo omnibus tenentibus de quibus ipse dominus Rex, & homines sui, tenentes erant eo die quo ipse discessit Johanne Regem Angliæ. Huc pertinet homo legum quem

Chartis quid; & quando de-

fic expressit Brito Armoricanus, Philippid. lib. 2.

Richardus Co. *Esse tenebatur homo legum, atque fidelis, Et tanquam domino jurando jure legum, Reddere servitium quod jure feudali requiritur.*

Formam homagii legii ab Episcopo professum An. 870. habes in paulo perennis recitat, Sed cum homo legum à ligando dicitur, & vassallus ornatus ex homagii vinculo domino suo archid. fit ligatus: subditorum etiam vassalli sæpe apud veteres, homines legii appellantur. Sic in lib. Ramef. Sect. 280. *Filicardus factus est homo legum Abbati & S. Benedicti.* Et Sect. 292. *Et ipse Willelmus — effectus est homo legum Abbati, & legium fidelitatem fecit ei. Vide Legum.*

Homagium dissolutio. Rex Henr. 3. cum Richardo Marefcallo pepigit quod desierit esse suus homo, & liber ab homagio, si Rex pactum violaret. Unde (inquit Comes) homo suus non fuit, sed ab ipso homagio per ipsum Regem absolutus. Mat. Par. in An. 1222. Hodie non valet istiusmodi pactum. Vide *Quæstio.*

Homagium etiam dicitur coetus vassallorum Manerii (quos nostrates tenentes & homines dicunt) five ad inquirendum de rebus ad dominium pertinentibus, juratorum: five alia de causa dominum tangente, confcriptorum. Alter, *Inquisitio ex officio nuncupatum*, quod videtur. Et connotatur hoc nomine, non tantum coetus vassallorum Manerii, quod domino tenentur in homagio: sed & prædia quæ ipsi tenent, redditus & servitia quæ prestant, & jura omnia quæ ad dominum ratione feodi pertinent: in lib. fundationis Waldensis Cœnobii, Tit. Fundatores, uu. 11. *Universis, &c. Willelmus de Mandevilla Comes, Effectus, salutem. Novissimis universis vestris me reddidisse Deo & S. Marie, & S. Jacobi de Waldensia & monachi ibidem Deo serventibus, totum homagium in villa de Waldensia, à cruce de Nigra super ripam versus Cantburg: viz. in hominibus & eorum servitiis, & in omnibus ad eos pertinentibus, unde Gasfridus filius Petri pater meus eos dissolvit, Tenendum, &c. in puram & perpetuam elemosinam, sicut Charle Comitis Willelmi, & Beatricis de Say has habens testatur. Huius testis, &c. Intueor (ibidem num. 5.) Chartam Willelmi Comitis citatum, elucidandi istius gratia, ubi fic lego expressit — Novissimis universis vestris me dissolvi, &c. Et præterea omnes homines illius & magna villam quæ maneri super vocem de Waldens, scilicet à cruce illa quæ est in chivino de Nigra versus Cantburg, quantum terra mea excedit in villam patrem, cum omnibus tenentibus & redditibus, & servitiis eorumdem hominum. Sequitur immediate totidem prorsus verbis Charta dicitur Beatricis de Say: at sub nomine Beatricis de Mandevilla: nam in Mandevillorum hereditatem jam fuerat*

cesserat, & cum Saio nuptias nondum contraxerat.

Homagium, num. iungit. Lib. Ramef. Sect. 317. *Henricus Rex, &c. Si Abbas de Ramsey poterit monstrare quod nullus antecessorum suorum operasset ad hominibus de Bracton, Homagium intelligo pro coetu Tenentium Manerii (ut jam supra Homagium) domino operantium.*

Homagium, vox antiquior & Authoribus olim utitur. Ingulfus Saxo. Hist. Croil. *Petransium etiam tunc, & ultra progredient, inclutus Rex Willelmus in Scotiam, cum sibi subiecit, & Malcomum Regem qui sibi hominum facere & fidelitatem jurare ab Alenithi coegit.* Flor. Wigorn. Contin. in An. 1139 — venit ad urbem, circum circumjacentium hinc inde finium expetens dominum, & sibi omnes hominibus. Accipitur etiam ut homagium in Curia Manerii.

Homagium ligatura.

Homagium Gregorius Papa (7 ut opinatur Jurens in MS. codice penes Thuanum. Ut clericus à laico nunquam possit fieri, nec pro terra, nec pro alio rebus quæ ab illo tenent, nec sibi hominibus faciat, sed omnino quæ ab eo tenent, sibi autem nullum pariter injuriam dimittat. Sin autem gradum suum perdat.

Homagium. Instrumendum recognitionis factæ per Rotlammum de Montpelato, domino P. Archiepisc. de castro de S. Nazario. An. 1226. mens. Junii. Manibus vero vobis fidelitatem & hominibus facto. Juror.

De Homine, quod significationem multiplicitate notatam.

Homo, à Romana significatione variè no. Pro militate. In Jure feudali si primarie dicitur, quæ feudali. accepto feodo, domino tenetur militare: hominibusque & servitia militaria prestare. Alias Vassallus, Vassus, Miles, a Clientis fidelitas, Tenens per servitium militare: olim aliquando Baro, & Leodes scribitur. De hoc passim libri feudorum: & Glanvilla nostras, & sequæ antiquitatis Author lib. 7. ca. 9. *Plenum (inquunt) itaque custodiam habent domini, filium & heredem hominum suorum, & feudum suum, ita quod plenum vide habere disposicionem, scilicet ut, ad plenum eorum ætatem. Hoc fecit Hovedenus in Ric. 1. An. 1193. Hugo Bardolf & Will. Stuteville consensere noluerunt, quia erant homines Comitis Johannis Moretonii.*

Dicitur & de quovis prediorum Tenente, five colonico & Socommo, five militari. Sic Lib. Ramef. Sect. 310. — tam de hominibus alterius hominibus, quæ de tenura Albaris. Hinc Tenentes prediorum cunctique, sunt generis, in Curia Manerii confcripti, Homagium appellantur.

Q. 9

Dicitur

Pro homagio & servitio. in

Pro quovis prediorum Tenente.

Pro quovis
cliente famu-
lo, subdito.

Dicitur præterea & de eo qui nullo accep-
to feodo, nullo prædio, se in aliteris tradidit
militari, servitium, obsequium, clientelam:
& in genere, de omni famulo, ministro, sub-
dito. Hos, non minus quam præcedentes,
complecti videntur loca ista sequentia, viz.
Greg. Turonens. lib. 4. ca. 34. — *appro-*
pratus & criminibus obstrictus Episcopum, *per-*
secutus res Ecclesie, spoliatus homines ejus. Flo-
doard. Hist. Rem. lib. 3. ca. 26. — *ut*
hominem ipsius sine confessione ejusdem recipere
noluisset, & quodidem homo — sine licentia
sua irreverenter abesset. Breve Hen. 2. Ju-
sticiariorum de Norfolk. Preceptum in S. Benedicti
de Remese ita tenet: & liberi habeat *scam* &
faciam suam, &c. & homines ejus sint in pace.
Occurrit sæpe hoc modo in antiquis Privile-
giis, non solum vassallos & Tenentes, sed
famulos & subditos quolibet significans.
Hovedenus in Hen. 2. sub fine An. 1173.
vide pro Armigero, quem & *Servientem*
vocabant, usurpare. In quo castello, multi
(inquit) milites, & servientes capti sunt, quorum
hæc sunt nomina: recitatisq; 15 militibus,
sequuntur, *Casteis*, homo Sacer de Terres;
Gaiardus, homo Jo. Maumenie: *Rog.* homo Will.
Ryon. — *Ruffellus*, homo Huberti Ryl-
mans; *Valgerius*, Henricus, homines Petri de
Pofis, & multialii. Vide *Servientis*. Præter
quid.

In Jure Civili
quid.

In Gentium
LL. antiquis,
quid.

In Gentium LL. antiquis usi venit ple-
rumq; pro municipio, & servilis conditionis
homine: ut *Germani*, Græcis interdum
εργατορες. Sic homo fiscalis, homo Ec-
clesiasticus, & alia hinc infra.

Homines de armis. Juxta Gall. Equites gra-
vis armature. *Catapleriti*, *Laucemen*. Tho.
Walling. in Hypodig. sub An. 1345. — *trans-*
fractis in Vafcon. cum 600 hominibus de ar-
mis, & totidem sagittariis.

Homo castatus. Qui in ædibus servit. Cap-
tular. lib. 5. ca. 126. *Biduanus omnes faciant,*
tam Episcopi, Monachi & Moniales, quam ca-
nonici, & eorum infra castati homines. Vide su-
pra *Castati*.

Homo chartularius. Servus per chartam
manumissus. Vide mox infra *Homo dena-*
rius.

Homo commendatus. Qui se in manum al-
terius commendavit, causa patrocini, alimo-
nii, &c. L. Ripuar. Tit. 72. §. 5. *Homo com-*
mendatus, vel fugitivus. Sæpe in Domest. &
aliis, ut hic supra in verbo *Commendatus*,
quod vide.

Homo denarius, denarius, denarius, &
male denarius. Multis modis apud Fran-
cos veteres (ut notat Bignonius) procedebat
manumissio. Primo ante Regem denario ja-
ctato, cujus formulam habet apud Marcul-
fum lib. 1. ca. 22. sub his verbis in *Precepto*

denarius à Rege prolati. Illustris vir ille, ser-
vum suum nomine illum, per manus illius ad
nostram presentiam valente denario secundum
legem Salicam, dimissus ingenuum: ejus quoque
absolutionem per profectum auctoritatem firma-
mus. Rege etiam absente, fiebat hæc manu-
missio ante ipsius proceres: ut testatur *Cheris*
denarius in Veter. formul. no. 24. Secundo
in Ecclesia per chartam seu tabulam, coram
sacerdotibus & abbatibus: quibusq; extat for-
mula inter Romanos veteres, no. 12. Tertiò
per privatam Epistolam, cujus multe sunt
exemplaria in locis prædictis. Hinc alii *dena-*
riales, *denariati*, & *denariarii* appellantur:
alii *Chartularii* seu *Tabularii*. Capitular. lib. *Tabularii*,
6. ca. 208. *Homo denarius: non extra here-*
ditare in sua agnatione poterit, quem usque ad
tertiam generationem perveniat. Homo chartu-
laris similiter faciat. L. Ripuar. editionis
Basilienfis Tit. 59. §. 4. *Si autem denarius:*
abique liberis defecerit, non alium nisi filium
nostrum heredem relinquet. Ex Tit. 63. §. 3.
Quod si dominus ejus cum ante Regem denariu-
um facere voluerit, licentiam habeat. Reor
mendosè pro *denariarum*.

Homo Ecclesiasticus. Qui in servitium ali-
cujus Ecclesie ascribitur: præsertim domus
& mancipium. Testamentum S. Regini apud
Floardard. Hist. lib. 1. ca. 18. *Vineam*
possidens cum Melanio vintore, quem de tu
loco Ecclesiastici hominis Almonici, ut Almon-
ici libertate plenissima possiderent. Capitular.
lib. 5. ca. 151. *Quicunque de prædictis homin-*
ibus Ecclesiasticis, quantum facti tenet, cum suis
animalibus servit (i. domino) *sua plerumq;*
non item cum suo aratro in campo dominico
aver: & post ea nullum servitium ei manuale
in ipsa hebdomada à seniore suo requiratur.
Sæpe in L. Ripuar. & aliis antiq. Vide *Fa-*
stium suo loco.

Homo exercitatus. Idem quod miles. Lon-
gobard. lib. 1. Tit. 9. l. 21. *Constitutum enim*
est, ut pro minima persona que exercitatus homo
invenitur esse, 150. sol. componat, & pro eo qui
primus est 300. sol. Wisigothor. lib. 19. Tit. 2.
l. 9. Si quisque exercitatus in eadem bellicam
expeditionem profectus, minimè ducem secutus
fuerit, &c.

Homo feudalis. Qui aut feudum, aut feodi
partem tenet. *Vassallus*. Interdum dicitur de
ipso domino, fed respectu capitalis, ut etiam
Gall. *homfeodal*.

Homo fiscalis & fiscalis. Qui ad fiscum
pertinet colonus, vel servus. Formul. solenn.
ca. 90. — *pro maiestate domus illius, qui*
illius à Domino vasa & comodatus de iniquaque
valla fiscalis: erit homines ex serventibus, in
utroque sexu, à servitio relaxare. Vide *Fisca-*
lis.

Homo ingenuus. Idem qui homo liber & ho-
mo francus: scilicet qui iustis legibus vivit. L.
Ripuar. Tit. 31. §. 1. *Homo ingenuus in ob-*
sequio plebis. Quidam ingenui — ant pro
classe plebis notæ; quæ *Ingenui* appel-
lantur.

Homo

Homo liber, pro libero Tenente.
Homo liberalis. In LL. foretæ à Canuto
datæ, de *Tenacis* & Nobilibus intelligitur. Vide
LL. hic.

Homo ligius. Vide supra *Homagium ligium*,
infra *ligius*, & *Homologus*.

Homo francus. Homo liber. Privileg. Ec-
cles. Mindens. *Homines ipsius Ecclesie francos,*
liberos, & Ecclesiasticos. Sic francus *Tenens*,
pro libero Tenente. Dicitur & *Homo Fran-*
cus, pro Gallo, ut sepius in Chartis
Anglo-Normannorum. Omnibus homini-
bus suis *Francis & Anglis.* Vide *Fran-*
cus.

Homo major, medioris, minor: inde assi-
mentur quod in Longob. lib. 1. Tit. 14. l. 7.
Homines minores dicti sunt qui nec casus nec
terram habent. Sæpe in Waligod. LL. &
aliis, *medioris persona*. In Burgund.
medioris Burgundis. In Alaman. *medius*
Alamanus. De statu singulorum in repub.
intelligendum.

Homo novus. Qui novo donatur feodo.
Vide *Fudon novum*, & *Socmannus*.

Homo perennus. Qui glæbe ascribitur.
Servus feodalis. Longob. lib. 1. Tit. 16. l.
8. *Si homines perennentes sine voluntate do-*
mini sui hoc fecerint. Leo Maric. lib. 3.
ca. 43. *familias hominum ad ipsorum locum per-*
tenentes.

Homo Regius. Qui vassallus aut servus Regis
est, aut ad villam regiam pertinet. L. Ripuar.
Tit. 11. §. 3. *Si qui Regis aut Ecclesiastici*
homini de quatuorq; libris re farciat fecerit. Sic
& *Servitus Regia*. Burgund. Tit. 36. *Adul-*
teram subditi jubentur Regis servitium.

Apud Gallos *homme de fief*; *homme de paix*,
homme de pleture, *homme de service*. Cujus lib.
2. feud. Tit. 7. pa. 133.

Homo Romanus. Romani dicuntur omnes
Gallicæ, & provinciarum aliarum incolæ vete-
res ex Constitutione Antonini Imp. L. in orbe.
De statu homin. evergo. jam Imperio eadem
appellatione, à victorici populo (i. à Barba-
ris) distinguuntur. L. Salic. Tit. 34. §. 3.
Si Romanus Francum ligaverit, &c. Et Tit.
42. §. 6. *Si qui Romanum hominem contra-*
viam Regis occiderit, &c. §. 7. *Si Romanus*
homo possessor, &c. §. 8. *Romanus tributarius*:
nam Francus ingenuus (ut refert Gregor.
Turon.) non pendebat tributum. Sic & Italia
distinguitur in Romanos & Barbaros in
præfatione Edicti Theoderici R. Vide *Roma-*
nus.

Homo sishindus. Is inter Saxon. nostros
cujus capitis æstimatio erat 60. fol. Sic
Homo Tishindus, Trishindus, Tishindus,
&c. is erat qui 200, 300, 1200 solid.
æstimatur.

Homelyne, Hegenelyne, Agen-
binc.] Is imò dicitur qui tertia nocte apud
aliquam hospitium est. Tenetur quippe pe-
terfamilias de eo exinde respondere, tan-
quam de supposito famulo; & illatas ab eo

dem injurias refarcire, si delinquentum iusti-
tiam non fitteret. L. Divi Edouardi Confes.
ca. 17. de hospitibus. *Quod si tertia nocte ho-*
spitatus fuerit, & si alteri forisfecerit, habeat
eum ad rectum tanquam de propria familia, quid
Anglice dicunt tpa night geyt, dno
night agem hinc. Id est, duabus noctibus,
hospes: tertia habuit et domesticus. Dracton.
lib. 3. Tract. 2. ca. 10. Item secundum anti-
quam consuetudinem dicitur poterit de familia at-
ticius, qui hospitatus fuerit cum alio per tres
noctes, quia prima nocte dicitur poterit
incognitus secunda verò, *Gut* (i. hospes)
tertia nocte famulus. Nam *homo & hogh* do-
mestici famulus. *Agem-hyne*, proprius fa-
mulus. Briton ca. 12. scribit *Agem-hyne*,
aut perperam *agum*, pro *genuo habitum*
intelligens. LL. Hen. 1. ca. 9. *Nemo igno-*
rum vel vagantem ultra tradidit, alijque securi-
tate detineat, &c.

Hongelken.] Vide *Hogena*.

Homo.] Pro vassallo, & multiplici alia
significatione: vide paulò hic supra in calce
vocis *homagium*.

Honilaband.] Qui rem furtivam
in manu habens deprehenditur. Bract. lib.
3. Tract. 2. Cap. 8. 32, 33. Vide *Bac-*
bered.

Homologus.] A feudistis appellatur
idem qui homo ligius, quod in homagio & fi-
delitatis juramento neminem excipit. Vassal-
lus enim non homologus: Regem excipit, &
antiquorem dominum: ut de feud. lib. 4. Tit.
31. ubi vide *Cujacum*, & ibid. Tit. 93. nec
non lib. 1. Tit. 7. *Homologus* autem non di-
citur ab *homolog*, vel *holog*, i. *deditoris*,
quod non solum in ipso dominisui, sed in
ditione pariter fit constitutus, omnemq; ei
subjectionem debet. Sic l. ult. C. Theod. de
patroc. vic. colonus *homologus*. Unde forte
Feudistarum hoc vocabulum imperitè duc-
tum q. ab *homo*. Sed *homologus* igitur ne-
mo habet nisi Imperator, Rex, aut Dux, qui
dominium suum à nemine tenet in
feudum.

Hongecolra.] — Ego Guil-
dei gratia Flandr. Comes petitioni burge-
nium S. Audomari, pasturam adjacentem villæ
S. Audomari, &c. in pratis, & in buvis, &
in Hongecolra vitibus eorum concedo, &c. Les
Preuves de l'Hist. des Comtes de Guines p.
195.

De Beneficiis Regalibus que Hon-
res dicuntur.

Honor.] Apud ipsos Romanos inter-
dum dignitatem & magistraturam significat:
ut *Honor* Consulibus, *Honor* Prætoribus. Sic & Ju-
venalis Sat. 1.

Q. q. 2

Sed

John's Epistolam videntur
quod ante hoc tempore
homo honoris spoliis
in pauperibus deditur.

Sed cum sanamus bonos fuisse comput et anno,
Sporella quid referat.

Sub inclinato Imperio dicitur de admini-
stratione reipub. cum dignitate, ejusdemque
premio: nec non de illustriori magistratu &
aspirato eidem territorio. Sic administratio &
territorium Ducatus, Honor Ducis: Comitatus,
Honor Episcopi appellantur. Greg. Turon.
lib. 5. ca. 14. Guntheramus
Ducem suum Episcopum sepelivit acrius dam-
nat, & ab honore revocavit, Guido Imp.
in Longob. lib. 2. Tit. 53. l. 2. Placuit etiam
nobis statuere summopere, ut Episcopi & Co-
mites imiti sint in suis parochiis, & in Comita-
tibus: ita ut nullum predonem, raporem, vel
inestum in suis subditis vel concessis honoribus,
permittant morari. Infra. Si Comes episcopus
huius hoc implere neglexerit, proprio honore pri-
vatur. Capitulum. Caroli magni lib. 3. ca.
69. in rubrica. De his qui regales habent ho-
nores, & in hostem veniunt ad conditum placitum
non venerint. Et subinde in textu. Quicumque
homo nostris habens honores in hostem veni-
tus fuerit, & ad conditum tempus non vene-
rit, quot diebus post placitum conditum venisse
compellatur fuerit, tot diebus a fineat & carnis &
viva. Et.

* Et in Chron.
Camerac. lib.
3. ca. 72. Ca.
Bellaturus H.
et Castellus.

Honores 172
ks.

Beneficium Re-
gali.

Honor continet
prælia.

Vox in Anglia

Quid Anglo-
Normannis.

Diversum videtur Honor à Beneficio Re-
gali, hoc est, ab illustri feodo, licet cum
eodem sepe iungatur, sepe confundatur. Sic
enim inferius ca. 71. Quicumque ex his qui
beneficium Principis habent, potest suum contra
hostes committere in exercitu pergentem dimis-
sit, & cum eo ire vel stare maluerit, honorem su-
um & beneficium perdit. Honorem, hic intel-
ligo de iurisdictione: beneficium, de ipis præ-
diis. Quere.

Honoris tamen appellatione continentur &
ipsa prædia. Anonymus de gest. Episcoporum
& Abbatis. Turonens. Hec oppida ad hono-
rem & consularum Turcoman pertinebant an-
tiquitus, & ex diebus Episcopatus erant Turonensi.
Transivit vox in Angliam cum Norman-
nis. In prælia tamen Inquisitione dicitur quod
Wigodus de Wallingford tenuit honorem de
Wallingford tempore Regis Haroldi, perinde
acsi recepta esset iura appellatio sub An-
glo-Saxonibus, quod non reperio, aliter
quam à posteris (ut hoc ipso loco) attri-
buitur.

Honor igitur ab Anglo-Normannis dictum
videtur univocum; maioris Baronis, feudale
patrimonium, seu Baronia: adjuncto pierum-
que, sedis ejusdem capitalis, aut ipsius inter-
ioris Baronis, nomine. Charta Gulielmi 1.
Abbati Ramel Sed. 174. Scitis communitatem
nostram accepisse in manu mea & defensione
eorum Honorum Ecclesie de Remesce, &c. Et
in Brevis Hen. 1. in lib. Ramel Sed. 224.
Henricus Rex Anglorum, &c. coram
me testificatus & recognovit esse per Barones
de bouge Remesce. Gervasio Tiberienis liber

seppolitus, par. 2. ca. de Excidentib. — de
firma illius honoris, scilicet baronia est. Brevis
Hen. 2. Henricus, &c. Vicecomiti Comitatus
Norfolc. & Suffolc. Saltem. Quia feoda Ba-
ronum nostrorum que tenent de nobis ut honores
in Comitatu tuo & diversis Comitibus Regni
nostris Anglie, de quibus auxilium, nobis con-
cessum est ad maritandum Isbellam sororem
nostram Romanis Imperatori, Mandamus, &c.
Videatur hoc Brevis singulis Baronibus lin-
guis Honoris tribuere, feodas; ad Baroniam
pertinentia velut membra Honoris æstimare.
Computus Edm. Oldhall nuper Vicecomi
Norf. &c. de Auxilio ad Blancham Regis
Ed. 3. primogenitam maritandam. De honore
de Wyrmegay quem dom. Thomas Bardolf
Chivaler tenet de Rege in Capite per Baroniam,
cum aliis parcellis infra Hundredum de
Clackegle, & in aliis hundredis, que conti-
nent 14 feoda militum, &c. Honor hic,
feoda & reliquis Baronia partes comple-
ctitur.

Cum verò Barones & Magnates, non è
feodal consuetudine, sed vel Brevis Parla-
mentum (quod præcipue sub Edouardo 1. accepit
vigorem) ex Regis diplomatis (quod à
Richardo 2. fuisse dicitur initium, nulla
ascripta iurisdictione, nullis Regalibus, co-
mpensent infitui: defuerunt illico patrimonium
eorum Honores appellari, restabatque deinceps
vocabulum in antiquis solummodo Baronis &
Comitatus. Sufficitur autem denud ad nova
aliquot illustria dominia, que Baroniarum ri-
tibus nunquam claustrum, exornandum. Nam
cum Rex Henricus 8. in locis quibusdam fi-
fili Regio haud satis paribus sedes augustissi-
mas condidit: non solum eximia lati-
funda, potiorque delicias; sed & nobilia
multa maneria, auctoritate Parlamenti eisdem
annexuit: ne vulgari deinceps laborarent
nomine, Honores decrevit appellanda. Sic
Statuto anni ejus 31. ca. 5. **Pampon Court**,
in Honorem erigitur. Statutis an. 33. ca. 37.
Manerium de **Ampthill**, & ca. 38. Manerium
de **Chaston**, eodem donatur titulo. Anno
verò illius 37. ca. 18. **Westminster, King-
ston upon Hull, & Olives, & Donnington**:
nec non que & Rex præterea volue-
rat: Honores designantur, ejus diplomate con-
stituuntur.

Deniq; ut Manerium plurimis gaudet (in-
terdum feodal, sed plerumque) Tenementis,
consuetudinibus, servitiis, &c. ita Honor pluri-
ma complexitur Maneria, plurima feoda mi-
litaria, plurima Regalia, &c. Dicitur etiam hic
olim est Beneficium seu Feodum Regie tenentis
semper à Rege in Capite: illud, Beneficium
seu Feodum mobile simpliciter, & à mediis
dominis frequentius quam à Rege tenebatur.
Horarum ratio. Malm. Nov. lib.
2. pag. 188. 11 Cal. April. her. 9. (An. 1141)
Sed. 4. f. 4. Edipio &c.

Sigeb. in An. 1106. 4. Non. Feb. stella
per diem visa, est in celo de her. 3 usque ad ho-
ram 9. quæsi cubito distans à sole.

Hor-

Honorum ap-
pellatio qua-
do diffinita.

Et sufficit.

Honoris partes

et postea in nota

Horgrist.] L. Boiorum seu Baiwar. Tit.
7. ca. 3. Si quis propter libidinem liberam manum
ingressus, aut cogens seu acrii alterius quod Ba-
uuaris horgriste vocant, cum sex fil. compari-
tatis revertitur: giste, ratho. Lindenb. nec
Angl. fecus.

Horvith Horn.] Anglium. De cornutis animalibus dicitur, compendendi pri-
vilegium habentibus: velut cornu cum cornu,
vel cornutum cum cornuto. Constituit. Rob.
Dunelmensis. Episc. An. Dom. 1276. Simili-
ter de decimis que de vacuis proveniunt statu-
dum duximus, quod ubicunque fuerit receptacu-
lum carum, licet in vicinis parochiis, Horn
vith horn, secundum Anglicam linguam pascua
quas ant. illi remaneant tota decima ubi fuerit do-
miciunt & remanentia.

Hornegeldum.] Tributum quod à
cornutis animalibus exigitur. Horn, cornu:
geld, solutio, tributum. Diploma Hen. 3. ca-
nonicis & monialibus de Sempingham. Et
sunt quieti — de omnibus geldis & Angel-
dis & waldais & fenegeldis, & hornegeldis,
&c. Quere.

Hoj.] Calga. Vox & vestis An-
glo-Saxonum, Longobardis communis. Pau-
lus Warnefridus de gest. Longobard. lib. 4. ca.
23. Postea vero caperunt hostis uti, super quo
equitantes rubrigi birreos mitabant. Hinc
Gallic. hoste pro corra. Aliud videtur signif.
care in Statuto armor. R. Ed. 3. final. Et
que les Ruis de haraz rursu tant boues des ar-
mes sans plain.

Hofendwic.] Tributum in Imperio
inferiori ejus instar quod Scythiam Angli di-
cimus. Brut. in Feudal lib. 4. ca. 14. Con-
stitutis Consulibus in Hofendwicis petendo, ut licet
dominis Hofendwicis petere, nulla præscrip-
tione obstante. Hofendwic dicitur aliquid
quod faciunt vassalli domini, Roman cum Rege
in hostem pergentibus quando cum eis non va-
dunt. Verbi gratia: in Longobardis xii denar.
de modio. In Tentonia reitiam partem
fructuum, facta computatione fructuum
solummodo ejus anni quo hostem faciunt.
Vides hostem hic dictum pro exercitu à
Gall. hoste: & inde Hofendwic. Quibusdam
Heribannum.

Hofit, & Hofium.] Exercitium; à
Gall. & Angl. hoste. Sic jam supra in Hofen-
dwic. Edictum Piffense domini Karoli Calvi
An. 864. ca. 3. — quando necessitas nobis
venierit, ut hostem nostrum adiuvemus.
Concil. Triburienf. An. Dom. 895. Can. 51.
Assineat se à carne, cæco, &c. & nisi vel in ho-
ste aut in aliquo magno sit irimere, vel longe aut
du ad dominicum eorum, &c. Sepe in Conci-
liis, LL. antiq. & mediæ ætatis Authorib. LL.
verò Hen. 1. ca. 2. de jure Regis: Quia in do-
mini Regis vel familia pugnet; ut in hoste pa-
tem frigerit, &c.

Hofetpoteb.] Vox fori nostri rerum
commixtionem significans: præsertim hære-
ditatum inter forenses jam prius divarum, sed

ex occasione nova fiat partitio. In Longob.
lib. 2. Tit. 14. l. 15. miscere in confu-
sionem, dicitur. Vide supra de hoc, Fadel-
sum.

Howanarth.] Edium vel aule cu-
stos: à Hævis, & Hævis. Quasi Hofard:
à Sax. hof æderman: pepo-pape & pappe,
cogit. Hinc Hofard & Hofward: qui
alias Gafaldus & Oeconomus. Sed dicitur &
de canonicis à tutelis L. Baiuvarior. Tit.
1. q. 9. Si autem canem qui curam domini
sui defendit (quem locum arbori dicunt) occiderit
in nocte post occasum solis, cum trivis sol compa-
nat, qui furivum est. Chron. Constantinenf.
p. 637. Botta de Hofward in Barona prope In-
golfadum uxor Henrici Comitis Alsturi, &c.
An. circ. 882. Sic in onomatolo Latino-
Sax: Hofarius suppreb: Janarius, get-
peno.

Houkenbine.] Vide Hofchine.

Hofelota.] Vide Bosa.

Hofanze.] L. Salic. Tit. 2. §§. 1. & 2.
Si quis porculum laicentem furaverit de rithme
prima aut mediana, & inde fuerit corvatus, 130
den. — culpab. judicetur: Si verò in rithra
rithme fuerit, 600 den. Et. Lindenbrog.
Hofanze, Gall. Ren. unde Campanis solens
locutio: mettre les porcs en rithan ut pinguio-
res fiant.

Hofesant, al. Hævesant.] Ventris
fere alvi vulnus. A Sax. hofp pica lingua
Germ. (ut ait Lindenb.) hofet vel hofre, id
est, venter, alvus, ilia; & Hofant, Sax. rufus,
vulnus. Hinc diaphragma five mæculus ro-
tundus qui viscera spiritalia (hoc est, cor &
pulmones) à naturalibus (scilicet jecore & liene)
velut interjectis paries intercepti & dirimit,
Angli hodie the Hofstift, vocamus, quasi,
ventris partem medianam. L. Alamani. Tit.
65. §. 25. Si autem interior. membra vultu-
ras fuerint, quod hofesant dicitur. Idem Boi-
cor. Tit. 3. ca. 1. §. 6. Sed Tit. 1. ca. 6. §.
2. Et quanti homines ibi rufus fuerint (hoc est,
sub intesto culmine) & inde de incendio vo-
caverint: unicuique cum sua hereditate com-
ponat incendiariorum. In LL. Alured Anglo-
Sax. ca. 40. Gif mon bið on hofp
gepunoð geylle himmon xxx reall.
Codex imprel. venit. Si quis in alio vulnus
acceperit, 30 solidorum solutio sequitur.
MS. verò antiquus: Si quis in vultu vul-
neratus, &c.

Hofings.] Annales Francorum in-
certi authoris (à Pithæo editi) Anno 796.
— Cagan & Inguro principibus Hunno-
rum civis bello & nefastis cladibus suis occisi,
campus eorum quem vocant brigum. — ab
dictis & capessit, & omnes Hunnorum ejus
& hofarii solati. Et. hofing, amulum ul-
tilitatis, hic verò circulum significat: nam in
circulo culta metabantur Hunni seu Avares, ut
supra de voce Circulus. Scribitur cum aspira-
tione Saxonum more, qui Grecos sequuti, sed
in Principio dictionis semper aspirant: Sed

1092

nos hodie levigamus. Campus etiam hic dicitur pro castris. Vide Hæg.

¶ **Hropant.**] Boior. Tit. 3. §§. 7. & 8. Si qui eum funibus ligaverit contra legem, cum 12 sol. componat. Si cum per vim impulerit, & non ligaverit, quod hropant dicunt, cum 6 sol. componat. **Rupe** Ang. pape Sax. fons: & si hropant referatur ad ligaverit, sensus perspicuus est fin ad implere (quod rectius videretur) alius querendus est, & hic me fugit, ni dicatur à Sax. pæpan intercepte.

¶ **Ha & Cric.**] Vide Hæfiam.

¶ **Halmus.**] Anglis, Danis, Germanis **holm.** Locus infularis; insula amica. Etiam marina: nam que in Baltico mari sita est infula majuscula, **Born-holm** appellatur. **Holmer** etiam dici animadverto depreffos humi planities, plurimis rivulis & aquarum divortii irriguas.

¶ De Hundredo & Hundredario apud Anglo-Saxones, & antiquos.

Varia ejus nomina.

Infinitio.

Quantitas.

¶ **Hundredus, & Hundredum,** parce Hundred.] A Sax. hundped, i. centum, unde etiam Latine **Centena, Centuria, Centenarius, &c.** Saxonibus aliter, **Wapentachum,** Cambro-britannis, **Canred.** Rationem vide in ipsis vocabulis. Diximus non semel, Angliam totam ab Aluredo Rege in Comitatus distribui: Comitatus (pro locorum varietate) in Trithingas, Rapas, & Lathas: eas iterum in Hundreda, seu Wapentachia: atque ipsa denique in Tithingas, quas & Decurias vocant & Friborgas. Divisiones nusquam æque, nec partium quantitas usquam certa. Gervasio Tilberienf. suggestus liber, Par. 1. Ca. penult. **Hidam** ait ex 100 acris constitisse: **Hundredum** vero ex bidarum aliquot centenariis. Numerum consulto præterit, nam Hundredum unum, duplo, triplo, quadruplo, aliud superat. De 100 villis non intelligendum est licet Ranulf. Cestriens. & codex MS. quidam antiquus, sic exponant; & **Canredum** similiter Giralduus Cambrensis, adducens. **Manan** insulam 243 villas habere, **Et pro villis canredus reparetur.** Nusquam (quod scio) reperitur 100 villæ in aliquo Hundredo per totam Angliam. Nefcio an medicas. Magni habentur, qui vel 40, vel 30 numerant. Multi ne 100. quidam duas tantum, & nonnulli (ut Hundredi de **Chebam, Spa ren, &c.** in Comitatu Cantii) unicâ sunt contenti.

¶ **Stanford** verò in agro Lincolnienf. geldum pro duodecim Hundredis & dimidio dedit: ut Domefsei liber in Scaccario recordatur. [Vide Vocab. Domefsei.]

Quid sit.

Eit autem Hundredus portio Comitatus, qua olim debebant centum pacis Regie fiduciosiores, ut Decuria, qua decem: &

complexus est igitur Hundredus decem Decurias; ut centenarius numerus, decies decuriam.

Fideiuflores isti, nomen similitur à numero sumentes, juxta vernaculum, **Hundredarii**, juxta Latinum, **Centuriones** & **Centenarii** nuncupantur: & tanquam **Centenarii** illi apud Tacitum & Ovidium **judices**, de litibus in **Centuriis** seu **Hundredis** suo cognoscantur & judicabant. Non quidem omnibus (nam hoc prohibent LL. Inre MS. adjecta) at de modis summorum. Leves enim à decurionibus terminabantur in Decuriis: difficiles ad Comitatum fuit delatæ. Jurisdictionem expressit intelligit & LL. Edouardi Confess. Ca. 32. quod supra vide in verbo **Centena.** Modum judicandi ex Ethelredi LL. quas in frequentiquapud Vanetingum senari fincivir, cap. 4. hic fere verbis, ut Lambardus exhibet. *In singulis (inquit) Centuriis comitia sunt, atque libera conditioni veri ducenti, ætate sapientes, una cum Præpositi sacra tenentes iuratis, se a deo virum aliquem innocentem haud damnaturus, sententiam abstinentes.* Agebantur hic olim de furto, & de re Ecclesie, ut mox patebit: etiam de aliis que in LL. Ethelstani videas ca. 20. & procedebatur ad triplex Ordalia, ut perspicuum est ex Ethelredi LL. ca. 1.

De tempore tenendi **Hundredum** seu **Curiam** Tempora tenendi, hic LL. veteres Inre legibus subinde scripte. *Hic est iudicium qualiter Hundredum dret. Tenori debeat. In primis ut conveniant semper ad quatuor hebdomadas, & faciat omnis homo rectum alii, — & faciat fieri rectum suum, & LL. divi Edouardi Confess. Ca. 35. Debet autem Sciregomas, bis; Hundreda & Wapentachia duodecies in anno congregari, & septem diebus antea Summumiri, nisi publicum commodum, vel dominica Regis necessitas terminum præveniat. Dabo in lucem Chartam Henrici 1. de Comitatu & hundredis: tenendis: hic ubi placita de divitis terrarum sunt terminanda. **Henricus Rex Anglorum Sampson Episcopus, & Cyprianus de Alveit, & omnes Barones Francie, & Anglie de Wapentachia, salutem.** Sciatis quod amodo & præcipio, ut amodo Comitatus mei & hundreda in illis locis & eisdem terminis sedant, sicut sedarunt in tempore Regis Edouardi, & non aliter. Ego enim quando voluero faciam ea scitis Summumiri propter mea dominica necessaria ad voluntatem meam. Et si amodo exurgat placitum de divisione terrarum: si interfecti Barones meos dominicos, tractetur placitum in Curia mea: & si est inter Vassallos duorum dominorum, tractetur in Comitatu, & hoc dolo fiat, nisi in eis remanserit. Et solo & præcipio, ut omnes de Comitatu eant ad Comitatum & hundredum, sicut fecerunt tempore Regis Edouardi, nec remaneant propter aliquam causam, pacem meam vel quietudinem meam, qui non sequantur placita mea, & iudicia mea, sicut tunc temporis fecerunt. **Tofte R. Episcopo London. & R. Episcopo, & Rensfo***

Charta Henrici 1. de Comitatu & hundredis: tenendis.

Terminat.

¶ **Renulfo** Cancellario, & R. Comes de Mail apud Radig.

Hundredis convocati extra statuta tempora.

Loco munito.

Plures simul.

Trial per pais.

Qui aderant Hundredis.

Jus Ecclesiasticum illic administratum. Quando separatum.

Renulfo Cancellario, & R. Comes de Mail apud Radig.

Docet lex ista, convocari olim Hundredum aliis quam statitis temporibus: Rege scilicet ex occasione præcipiente. Certe & unâ interdum plurimos: sic enim Breve vestri Regis Wilhelmi 2. *Wilhelmus Rex Anglorum, H. Cancellarius salutem.* Facias convocare & congregare tres hundredos & dimidium apud Fitchamhurch, propter terram illam de Holm que pertinet ad Rensford, & quem Abbas Rensford reclamat ad vestrum & vestrum Monasterium suum. Et si Abbas poterit ostendere ratione & testimonio comprovincialium, quod antecessor illius eandem terram habuerit eo die quo pater meus fuit vivus & mortuus, tunc præcipio ut illam terram & omnia que iussu perierunt: ad Abbatem suum, pacifice & honorifice habeat. **Tofte R. Bigod apud Windesford.**

¶ **Fitchamburgh,** à S. Felice (qui in vicinis appellus) notum ducentis, hodie locus est ubi Hundredus de **Freebithing** constituitur, & (ut notum indicat) antiqui operis munimine, ad conscriptorem securitatem, circumdatur.

Convocabantur aliis ut hic vides plures Hundreda, sic etiam in lib. Ranulphi Seci, 298. *Notum esse volumus Remundum Abbatem Rensfordensem apud Colmarum in prefentia Rob. filii Walteri eo tempore Vicecomitis, & Alani Subvicecomitis Norfolcie & Suffolcie, & in prefentia multorum aliorum Francorum & Anglorum, divinationem fuisse testimonio virorum de novum hundredis ibi congregatorum, quod Rex Canutus, &c. Inferius. Fuerunt nempe viri prædicti de novum hundredis jurare parati, se audisse & vidisse, &c. Ex his initiis prodiit (reor) hodierna Juratarum & plurimam Hundredis conscriptio: & causarum examen illud quod Patria, & per patriam dicitur: vulgò, **Trial per pais.***

Hundreda adesse tenebantur omnes Hundredarii, omnes sectatores, & ligatores: hi ut iustitiam acciperent, illi ut ministrarent: singuli, ut ea que ad pacem & pacem spectabant utilitatem, intelligerent. LL. Edgari ca. 5. decemum hundredos gemote pax hinc accipere pax. Id est, Hundredis quique sumeretur, ut jam notum sanctum est. Sanctum & decemque vides in Charta Hen. 1. jam nunc citata. Adertant hic Thani (quos, Barones vocant postea) ut pater & LL. Ethelredi ca. 1. ipsi; Iudices Ecclesiastici, cum parvis illis Clero. In Hundredis enim non minus quam in Comitatu, unâ tunc agebantur quæ ad forum pertinet Ecclesiasticum, & quæ ad Seculare: donec Guillelmus Conquistor, divitis jurisdictionibus, hanc ab illa separavit. Charta ejus Decano & Capit. Lincoln. quam in Jano lib. 2. §. 14. plenè exhibet Jo. Seldenus. *Propere mando & Regia auctoritate præcipio, ut nullus Episcopus vel Archiepiscopus de legibus Episcopatus amplius in Hundredo placita teneat: nec causam, que ad regimen animarum pertinet, ad iudicium secularium hominum ad-*

ducatur; sed quicunque secundum Episcopales leges, de quacunque causa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum quem de hoc (qui elegit) & monasterio veniat, ibique de causa sua respondeat, & non secundum Hundredum, sed secundum Canones & Episcopales leges, rectum Deo & Episcopo suo faciat.

Abesse nemini licuit ab Hundredo. Tertio autem deficientis, Overbryffe reus (i. contra pacem in ipsum Regem) declaratur Ethelstani lege ca. 20. dum tamen Hundreda inditio, septem (ut præferunt) diebus, enuntiata fuerat. De vocatis autem in jus, sic in Emendationibus Guilelmi Baftardi, i. Conquestoris decretum est. *Requiratur Hundredus & Comitatus sicut antecessores suaverunt: & qui iussu venire debent & noluerunt, summoneantur semel, & si secundo non venerint, accipiantur bos unus, & si terra, alius bos, & si quatuor, reddatur de rebus huius hominis quod calumniam eorum est, quod dicitur ceapgylo, & insuper Regi forisgiteant.*

Hundredarius & toti Hundreda, præfuit ex antiquis, unus, qui **Dominus hundredis** appellatus est. Germanis **Centenarius**, aliis **Centurio**, **Centenarius**, & **Hundredarius** simpliciter; licet hoc utiq; nomen omnibus competat libris Hundredis Tenentibus. Illi autem **et** idem, sui tamen ipsius nomine non recte idem, utantur, at tanquam Vicarius Comitatus aut Vicecomitis. Proprie enim ad Comitatum spectant omnes Hundreda: & à Vicecomitis eorumque ministris plurimi hodie administrantur. Eorum etiam est de divisionibus Hundredum cognoscere: sicut enim LL. divi Edouardi Confess. Ca. 13. *Divisiones Scirarum Regis propriè cum iudicio 4. electionum Regiarum sunt. Divisiones Hundredorum & Wapentachiarum, Comitibus & Vicecomitibus, cum iudicio Comitatus pertinent.* Voluere igitur Statuta an. 2. Ed. 3. ca. 13. & an. 14. eisdem ca. 9. omnes hundredos ut olim, Comitatus refutit, iterumque annecti: & ut Vicecomites probos eisdem Hundredarii, alioq; ministris constituerent. Vix hoc obtinuit quoad hundredos in manibus Regis: in aliorum autem qui antiquis Principum diplomatis, eos hereditarie possidebant, non item. Voluit antiquus Statuta viz. An. 9. Ed. 1. Hundredarii à Cancellario, Theſaurario, & Baronibus Scaccarii designari. Antiquissimè vero à populo eligebantur, modo admodum solenni quem infra videris in Wapentachio. Quoad electionem eminaliter non actum est in Hundredum quam in Wapentachio, me admonet Ranulf. Cestriens. lib. 1. ca. 50. ubi ait, *Wapentach & hundred, idem sunt quod gressitum centum villarum: sicut nunc reddere annu in adventu domini: (scilicet) novi domini Hundredis, in subjectionis testimonium.*

Totum hundredum olim habuit in clientela, ejus æstima: & obsequio, Dominus hundredis (viri Comes tunc aut Vicecomes, Comitatus) multa inde aux-

Abfentem paria.

De Dominis Hundredis.

Ejus deſidia.

Habensilius? Concordia inter Priorem de S^{to} Nele, et P^{re}latum R^{em} de Hunsdon in 2da p^{ar}te p^{re}dicti
Prior solus p^{re}dicti P^{re}lati ad f^{am} Regis facendam 2° quoc^uq^{ue} Hunsd^{on} & Lancos p^{ar}tes
fau^{or}es v^{er}o de. Cota de anno 14th 3° Hunsd^{on} in f^oto

miræ prædictæ legem S. Edwardi concina-
tor, ca. 35. Debet etiam in London que ca-
put est Regni & Legum, semper curia Domini
Regis singulis septimanis de Lane Hastingis
fieri, & teneri. Fundata enim erat olim
edificata ad iustitiam, & ad iudicium, & in memo-
riam veteris magnæ Troje, & ipsa in hodiernum
diem, iuger, & p^{ar}te, & lignis, libertat^{is},
regisq^{ue} consuetudinis antiquæ magnæ Troje in
se continet. In ea itaque superius ardua com-
pota, & ambigua placita æternæ, & curia do-
mini Regis totius Regni prædicti, que iusticiæ
& consuetudines suas una semper immutabilitate
conferat, &c. Galfridum Moremuntensem
totum spirat. Sed quoniam tanta hic Tro-
je mentio, ad fabellæ gratiam facit quod
pondus illud quo aurum & argentum pen-
satur, omnium ore, Troje & Trojeam,
Saxonumq^{ue} ævo penitus hystingie Londoni-
ensis appellatum sit, & in Hystingie conserva-
tum. Charta antiquiss. Lib. Ramefien. Sect.
32. & 127. Ego Ethelgiva Comitissa, do
S. duas op^{er}es argenteos de 12 marcis ad
pondus Hystingie Londoniensis.
Mandat autem lex ista (Edwardi Con-
fessoris) Hystingium singulis septimanis de
Lane tenari. Hodie autem non ita, sed de
Mauris. Ne parum remouimus: rousillius
Curie, præparacioni intelligitur ab antiqua
institutione; passim inferitur, Tenari de
Lane: & distinguatur velut in duas curias.
Alterâ enim septimanâ, de placitis hic agi-
tur merè realibus: alterâ vero de mixtis, &
communibus aliis quibuscunque.
Referam ex eodem libro Ramefien. Sect.
268. antiquam transactionis & traditionis
formulam, præter hodiernum morem, in
Hystingie habitam. Nunc sit universitas sanctæ
Ecclesiæ filius quid Wifneus de Walebroc
de London, vendidit Reinaldo Abbati Ramefie
quandam suam terram quem habebat super
Walebroc, unde & ipse Wifneus de Wale-
broc vocatus fuit. Et quandam domum de la-
pidibus, & quoddam cellerium quod super terram
illam fecerat cum hostiis ferreis & fragilibus supe-
rius & infra, &c. vendidit prædictis Wifneus
Abbati Ramefie (terram illam) & iussit eum
per quandam baculum, & clauiculus solan
& quoniam, & ipse omni calumpnia, & ipse
Matthæi filius sui, & filia uxoris quam prius
habuit, & Matthei uxoris sua quam post eum ha-
buit, & Henrici filius illius, fratre, uirg, nu-
tueri, & Christiana filia ipsius, carum omni
Hystingie de London, in duas assignari filii
Lestieri, omnibus dubiis amplexu in perpetu-
um in Ecclesiâ Ramefie habendam pro 10 libris
denariis, que in præsentia rurius Hystingie
dedit ei. De his vero 10 libris, dedit ipse
Wifneus 40 solidos Matthei filio suo propter
suum concessum, quia per suam matrem tunc tem

illum habuit, & Abbas ex sua parte dedit ei
dimidiam marcam argenti, & uxoris Wifneus,
& duobus alteris infantibus, propter suum concessum,
dedit quicquid solidos. Atque verò vendidit
nisi & emptiis testis ex parte Hystingie huius
sunt. Will. de Einesford Vicecomes de London,
& Joh. Saluicome epus, & Gerotius Clericus
epus, Andrus Baccini, & Rad. fil. epus, & Rad.
cognatus epus, Galfridus Prouisus, Will. Bule-
ret, & multi alii.
Dati nulla hic mentio, sed Reinaldus iste
ab Henrico 1. Abbas Ramefie constitutus
est, ut sui ipsius Henr. Chart. indicat, Sect.
2.14. habuitq^{ue} succedentem Walterum Ab-
batem (haud reperio quo anno ingressum, sed)
florentem Anno 1149. (id est, Stephani R'
14.) ut patet Sect. 299. De antiquitate igitur
tunc iudices. Later exoleta autem nomen
la, perspicue hinc constat, Londinium suo
claruisse Vicecomite sub ævo Henrici 1. licet
Annalium plerique scriptores, Vicecomites
cum Majore, & Ricardo 1. Regnum inuen-
tæ concessos afferant, illorumque ideò ca-
alogum ab istius anno primo, i. Dom. nostri
1189. exordiantur. At Vicecomes ab
Henrico 1. datus cum Comitatu Middlesexie
satis liquet, ex Charta ejus liberatum Lon-
donensibus in vestibulo Regni concessam:
nec multum differunt Major & Vicecomes,
ad priores duos Magistratus Pergræu
& Preyslie, ut in his infra nonnibus ani-
maduertis.
Suo etiam habuisse Hystingie perhibetur
Eboracum, Winceltria, Lincolnia, Shep^{er}cia,
aliq^{ue} Burgi & Civitates. Vide Fletam lib. 2.
ca. 55.
Hystingium. Est strepitans clamor &
ejulatio, quibus fugientem latronem & rei
capitalis fontem, excipientes omnes tenentur
prosequi, donec malefactor deprehendatur.
Angl. Hue and Cry: à Gall, Higer, ejulare
exclamare. Braeton. lib. 3. tr. 2. ca. 1. nu.
1. — omnes tam Mulieres, quam alii qui
sunt 15 ætatem & amplius, jurare debent, quod
ullatque, mardrator, robbatores, & burglato-
res non receperunt, &c. & si Hystingium vel cla-
morem de talibus audierint, statim audite cla-
more, sequantur cum familia & hominibus de
terra sua. Et mox infra. — sed sequi non
oportet de terra in terram, velle in villam, cum
malefactor capti su. 2. la bane. ILL. Edwardi
Confess. ca. 21. — si cui fortificarent, &
clauem vicinorum de eis asporteret, &c. Gallis
dicitur Haro, Harol, Clamur de Haro & Haro
oric.
Hystingium. A Gall. hurin. Rixator
urbulentus. Hotom. Franco-gal. cap. 27.
— imperio Regis Ludovici Hurni, qui no-
mine præfixa lingua nostra Turbulentus significat-
ur.

Vicecomites
London.
v. postea
v. supra

Thurpacia

JAdircus, Jellircus. Qui vadimo-
nium deferit, vel sic in causâ deficit, ut
foro cadat, & ejicitur. De iur. ioseph
by betam. Formul. Solen. 159.
Placitum suum neglexit, & iudicium exinde re-
mansit. Et num. 157. — neutra pars ex
ipsis (litigantibus) jellira apparet. Caroli
Calvi Edictum Pithenæ, ca. 32. Nistis quis
que Comes missum suum qui sacramenta ascul-
tit, ut ipse homines p^{re}stare iuramentum.
Hinc jellirare, pro jellirum facere: ut
eodem Edicto, ca. 33. Multis inde censendis,
& se inter se jellirant. Infra: Si ad hoc audi-
endum non venerint, jellirant.
Alter jellire, hoc enim dicitur pro citare
in iudicium. Ut supra in verbo Aljehitub
istiusmodi plura.
Jamunlingue. Qui se & res suas in
potentioris tradidit patrocinium: puta Epif-
copi vel Abbatis, ut sic militiam & reipub.
onera declinet. Privilegium libertatis ab O-
thone Imp. Adaladi Epif. supplicatione,
monasterii concessa. Si verò aliqui ex libe-
tate voluerit jamundling vel litus fieri, aut etiam
colonus ad monasteria supradicta, cum consensu
coheredum suorum non prohibeatur, &c. Dictionem
reor, quasi gemundling i. in alterius protectio-
nem positus. gemundian enim Saxon. est
protegere: hinc, ut in Adelingue ostendimus,
junior, tener, pusillus, alumnus. Huc Germa-
nica sonant, Spanuliu, & symundian, vete-
ribus etiam munduliu. Epistola Ebonis
Halitgario Epif. apud Flodard. Hist. lib. 2.
ca. 19. Non dubito esse id nomen esse carita-
tis, quanta nobis Ecclesiæ digne p^{re}stet, quan-
tissime nostrorum necessitatibus subditur, &
insuper mundulium oppressum, quibus cordis
agitatione, cura confregit.
Inter Ecclesiasticâ privilegia non medio-
cre fuit, Jamundlingorum five Mundulium in
suum suscipiendi clientelam: cum ditiores
multi huic inihiarent beneficio, ut se militie
subtraherent, & oneribus reipub. Constantiani
igitur & Valentiniani Constitutionibus, jam
olim fuit prohibitum: ne potestas secularis
nimium hoc modo emervaretur. Vide Mun-
dialiu.

Gemundling.

Munduliu.

JAdircus, Jellircus. Qui vadimo-
nium deferit, vel sic in causâ deficit, ut
foro cadat, & ejicitur. De iur. ioseph
by betam. Formul. Solen. 159.
Placitum suum neglexit, & iudicium exinde re-
mansit. Et num. 157. — neutra pars ex
ipsis (litigantibus) jellira apparet. Caroli
Calvi Edictum Pithenæ, ca. 32. Nistis quis
que Comes missum suum qui sacramenta ascul-
tit, ut ipse homines p^{re}stare iuramentum.
Hinc jellirare, pro jellirum facere: ut
eodem Edicto, ca. 33. Multis inde censendis,
& se inter se jellirant. Infra: Si ad hoc audi-
endum non venerint, jellirant.
Alter jellire, hoc enim dicitur pro citare
in iudicium. Ut supra in verbo Aljehitub
istiusmodi plura.
Jamunlingue. Qui se & res suas in
potentioris tradidit patrocinium: puta Epif-
copi vel Abbatis, ut sic militiam & reipub.
onera declinet. Privilegium libertatis ab O-
thone Imp. Adaladi Epif. supplicatione,
monasterii concessa. Si verò aliqui ex libe-
tate voluerit jamundling vel litus fieri, aut etiam
colonus ad monasteria supradicta, cum consensu
coheredum suorum non prohibeatur, &c. Dictionem
reor, quasi gemundling i. in alterius protectio-
nem positus. gemundian enim Saxon. est
protegere: hinc, ut in Adelingue ostendimus,
junior, tener, pusillus, alumnus. Huc Germa-
nica sonant, Spanuliu, & symundian, vete-
ribus etiam munduliu. Epistola Ebonis
Halitgario Epif. apud Flodard. Hist. lib. 2.
ca. 19. Non dubito esse id nomen esse carita-
tis, quanta nobis Ecclesiæ digne p^{re}stet, quan-
tissime nostrorum necessitatibus subditur, &
insuper mundulium oppressum, quibus cordis
agitatione, cura confregit.
Inter Ecclesiasticâ privilegia non medio-
cre fuit, Jamundlingorum five Mundulium in
suum suscipiendi clientelam: cum ditiores
multi huic inihiarent beneficio, ut se militie
subtraherent, & oneribus reipub. Constantiani
igitur & Valentiniani Constitutionibus, jam
olim fuit prohibitum: ne potestas secularis
nimium hoc modo emervaretur. Vide Mun-
dialiu.

Son Ieronymi ego Distinguis

Jasson, Jexxon, & Jolxon. Voces
Juris marini. Vide Fletam.
Jusgias. Panis primarii genus. Pa-
nis similitudo. Ang. Cockat head. Anony-
mus prius.
Die panem lapidem: quæque die istiusmodi, quæ?
Hoc quis de facili fingit annis bono.
Ignis Græcus. Scaviffimum ignis genus,
quod ne aqua extinguatur: ad infania quæ-
R 2 dam

Antique tra-
ditionis for-
mula in Hys-
tingie.

probare & latrone cognoscere: videamus igitur quae placita pertineant ad Curiam (Baronis) & quae ad Comitatum. Sicut enim quidam Barones & alii, qui libertatem habent scilicet. **Barones**, **Vol. Eam**, **Infangtheft**, **Urfangtheft**, isti possunt iudicare in Curia sua, si quis inuentus fuerit infra libertatem suam, **sejssus** de aliquo latrocinio manifestus, sicut **Wodhabe** & **Barberend**, & insecutus fuerit per **Saccabod**, quia nisi fuit in **sejssina**, licet aliquis sequatur vestrum eum, sicut vestrum latronem, non pertinebit ad Curiam (Baronis) **Hundreda**, vel **Wapentachia**, cognoscere de huiusmodi furtis, nec inde facere inquisitionem per patriam, utrum talis qui non fuerit **sejssus**, culpabilis sit vel non: nec quod vadit inter aliquos **duellum**, **sejssina**. **De hoc quod dicitur Infangtheft**, videndum est quid sit. Et dicitur **Infangtheft**, latro capus in terra aliqui, de hominibus suis propriis, **sejssus** latrociniis. **Urfangtheft** vero dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena, & qui capus fuit in terra ipsius qui tales habet libertates. Sed non sequitur quid ille possit hominem suum proprium capere extra libertatem suam reducere usque, nisi a libertatem suam, & ibi eum iudicare ex tali libertate. Debet enim qui iuri subiacere, ubi delinquit. Proprie enim latrones & alieni, infra libertatem suam capto, iudicare possunt.

Vides legum vicissitudinem. Edouardi enim illa Confessoris, ait, iustitiam cognoscere latroni ad Curiam Baronis pertinere qui habet **Infangtheft**, negat vero a quo Bractonius, asserens hoc nemini tunc competere nisi Regi.

Quoad iudicium de **Infangtheft** capto cum furto manifestum: Brittonus lib. sui ca. 15. duci eum jubet in Curiam, rectissime coram Coronatore festinantis accersito, Saccabod & testium accusationibus (nulla expectata responsione) morti iudicandum. Grave hoc, & Standfordo ita visum lib. 1. ca. 23. non tamen iniuriatur. Conuenit quippe legi Halifaxie satis notae.

Quid sit furum manifestum, liquet ex precedentibus, Bractonius tamen alias (viz. Tract. eodem ca. 32. nu. 1.) sic definitur. Furum manifestum est, ubi latro deprehensus est **sejssus** de aliquo latrocinio, scilicet. **Wodhabe** & **Barberend**, & insecutus fuerit per aliquem curia reuilla fuerit qui dicitur **Saccabod**, & si fuit scilicet cognoverit se inde esse latronem, coram Vicecomite, vel coram Coronatore vel Seruiente domini Regis, cum testimonio bonorum & proborum hominum, extrinsecus furum dedecore non possit, quia tales in hoc habent recordum. Et (si cunctum quidem) illud idem erit, etiam sine **sejssina**.

Furum non manifestum superius paulo enunciat. Et (inquit) ubi quis furti fuerit est de latrocinio per famam parie, per inhibitionem & reuillam, & ubi graues presumptiones facimus contra eum. Sed si **sejssus** non inueniatur de aliquo latrocinio, non habet qui potestatem inquirendi, nec procedendi contra eum ad inquisitionem.

nec, nisi ipse dominus Rex in Curia sua. — Et si coram Balliuis vel Coronatoribus furum cognoverit, tamen non tenetur ex tali confessione, sine **sejssina**, licet cum **sejssina** recordum habere.

Hodie nec in curiis Baronum qui antiquis fuis Charis **Infangtheft** aut **Urfangtheft** obtinuerit; nec in Hundredo, aut Comitatu, talis exerceat iurisdictionem. Comitatu ademptum video Statuto Magne Chartae ca. 17. placita coram Vicecomite prohibere: ejusdemque forte vigore, Hundredis illis & Wapentachiis quae tunc in Vicecomitum erant administratione. Quo autem fit ut Baronibus adimatur, non reperio. Antiquari potius exultum quam adimi: & hoc ad evitandum crebris Senescallorum Baronum in procedendo contra reos, errores; neque enim inficitia sibi & dominis suis molestiam sepe, libertatum nonnumquam dispendium, inferrent. Sic Willielmo Basset Senescallo Will. de Valentia accidisse videas in Mat. Paris. continuat. An. 1259. Sic Abbat. de Croyland, aliquando, uti referunt juris facti in ca. 2. Richardi 3. Vide Statut. 2.7 Hen. 8. ca. 24. annum hoc quidpiam.

Est & Scotis eadem lex de **Infangtheft** & **Lex Scoto**. **Urfangtheft** quae nobis olim. Bractoni quippe rum.

locum qui hic superius istis notis & intercluditur, in suas leges (Quoniam attachiamen- ta appellatas, ca. penult.) totidem plerumque apicibus transcripserunt. In eorum etiam Regia Majest. lib. 1. ca. 4. ita legitur. **Quaedam placita criminalia pertinent ad quosdam Barones** — maxime qui habent & tenent curiam suam cum **sacco** & **sacca**, **furca** & **fossa**, **Tail** & **Toeme**, **Infangtheft** & **Urfangtheft**. Ubi notandum est, **furcam** & **fossum**, de communi iure ad curiam illam pertinuisse, cui licuit de **Infangtheft** & **Urfangtheft** cognoscere: sicut & **sejssina**, ut in dicto Tract. ca. 8, refert Bractonius. Vide **Furca** & **Fossa**: & **Urfangtheft**.

Infangtheft curiam. Dicitur cum iudex ea suggerit Advocatis, quae vel per lapsum vel per ignorantiam praetermissum; iuxta illud Juris Civilis: **Iudex potest supplere ea quae Advocatus desinit.**

Infangtheft, Inferendale. Tributum quod annuatim inferebatur. Ludovici Imp. ad Capitular. Addit. 4. ca. 83. **Quicunque Vicarii** (puta Vicecomites) vel alii ministri, tributum quod inferenda vocatur, maiore pretio ad populo exigere praesumpserit, quam ad Missi bone memoriae generis nostri constitutum fuit, hoc est, **duo solidi pro una vacca**, quod iniuste superposuit aique abutuli: cum sua lege restituar, & insuper fructum nostrum compensat. Aimonius de gelt. Franc. lib. 4. ca. 26. **Quingentas** namque vaccas inferendales ad Clotivirum seniorum — Regie mensae inferre iussi fuerant. **Furca inferenda.** Quae ideo inferendales dicebantur: eo quod singulis inferrentur anni.

Cognitio de **Infangtheft** antiquata.

Infangtheft placitum LL. H. 1. c. 29. Inferendale, dicitur c. 33. hoc iudicium formatum, et ad placitum finem sonat a Gall. inferre.

Infangtheft, al. **Infangtheft**. Est feudum in aliquem conferre. Traditione fuisse terram cedere. Inde **Infangtheft** & **Infangtheft**.

Infangtheft. Sepe in historiis dicitur non tam fidei & sacrae, quam fidei & sacrae, talis facramentum domino feudali iuratum, violantes. Capitular. Caroli lib. 4. Tit. 34. — pro iudicio, tenetur, quia facramentum fidei & sacrae, quod nobis promissum, irritum fecit. Idem Longob. lib. 1. Tit. 34. l. 2.

Sic **infangtheft** Synod. Engulhemie apud Floardard. lib. 4. ca. 35. **Infangtheft** sunt de infangtheft ipsius senioris sui. Et lib. 2. ca. 20. **Depositi** est ad Episcopum pro infangtheft Imperatoris. Feud. lib. 4. Tit. 47. Non est confuetudo Madelin, ut de solennia aut infangthefta pugna fiat. Nullum crimen hoc olim odiosius, quod itaque periculo acquirat Brito Armor. Philip. 12.

Vassallo infangtheft voluit Rex fides haberi, qui servare fidem iuratum noluit illi, quem licet poterat quous extinguere leito Cui debebatur cultus & similia.

Culcus, fuscus, in quo parricidii cum funia, cane, gallo, & serpente inclusi, mari immergebantur.

Infangtheft pro latrone. Capitula Caroli Calvi ad Silvaticum, ca. 6. Qui comitatus fuerit quod latronem in hospitio suscepisset, quod latro & infangtheft iudicetur: quia latro infangtheft non fuit, & Francorum, & qui illum suscepisset, similitis est illi. Vide Fideles.

Infangtheft. Insignitum, obligare. Longob. lib. 2. Tit. 29. l. 2. Si infangtheft rei fuit cuiusque vendiderit vel infangthefti. Pluries ibidem.

Infangtheft, Informatorium. **Informatorium**, unde Capitular. lib. 2. Can. 29. **Informatorium**. Locus cum in monasteriis, tum & aliis, quo infirmi & agrotantes curantur. Prisco apud nos vocabulo, a **Fermory**, ex quo fratres quidam, **Fitters of the Fermory** olim dicti sunt: Latine **Informarii**. **Informarii** tamen alium habere radicem, loco debito supra ostendimus. Constitutio Benedicti Gregorii Papae 9. In **informaria** nullus comedit, nisi propter infirmitatem vel debilitatem, illuc fuerit destinatus. Fuldenlib. 3. Tradit. 35. — caput epistolum, siue vestimentum quod melius haberet in usus fratrum in **informarian** cederet. Constitutio Benedicti Papae 12. de Benedictinis, ca. 26. **Quous** vero plures simul carnes in **informatorio** comedat, versus & oratio in principio mensae dicatur, & continuum discumbendo silentium observetur. Unde legatur (sicut in refectorio) continui aliquid quod adficeret auditum; nullas personas seculares, ad comedandum nisi invitatus. Ingulfus Saxo. Feiti ipse de eodem meritis, plurima pulcherrimisque edificia, scilicet. **informito-**

Informarii.

Informatorium.

rium Monachorum, longitudine & latitudine decemissimum.

Informari. Fisco adjudicari, in hunc rapti. L. Alamani. Tit. 25. Res ejus infangtheft in publico. Chron. Camerac. lib. 2. ca. 18. **Monasterium** S. Vindemici — postquam variis militibus infangtheft & pre immunitate verum, & ad raritatem fructuum redigatur.

Informator. Vox fori. Is qui ex parte Regis, interdum fuit ipsius nomine, delinquentes contra Statuta quae vocant penultia, ergo prosequitur ut multae reformationem. Delator, & qui in Apocyp. ca. 12. & **sejssus** & **sejssus** ubi dicitur.

Informari. Firmare, munitionem reddere. Infrumentum pacis inter R. Hen. 2. & filios ejus apud Hoveden. in An. 1174. **Castella** vero quae firmata sunt vel infangthefta postquam guerra incepit — debent redigi in illum statum in quo fuerant, &c. A. Gall. Euforci.

Ingenuus. A Gall. **engin**, artificium, techna, dolus malus. Greg. Turon. lib. 6. ca. 22. Proclamatur vero Episcopo & dicitur, quod sepius hinc ingenia querebat, qualiter eum ab Episcopatu deieceret.

Pro machina, & cuiusque rei instrumentum. Flor. Wigornensis Continuatio in An. 1138. **Exierunt enim iam sepulchra de Castello**, & ingenia egi. vel succedant, vel incenduntur.

Pro stentore, Mat. Par. in An. **Omnia** est creata tota vixit, coram & pallis, creavit & lampadibus, & quibusdam prodigiis ingenii.

Ingenius, Ingenuus. Ingenius est qui ex matre nascitur, conceptione, partu, medietate tempore, liber. Etiam qui ex servitute manumissus est. In manumissionis enim apud Alamannos formulabatur ut **semper ingenius atque securus existat**: unde illi olim **Semperpurgus**, quasi **semper liber** appellatus est. Vide Goldast. ad Burkhardi cap. 9. Greg. Turon. de Mirac. S. Martini, c. 23. **Erant enim ingenius**, & possessionem propriam possident, Vocem nuperi quidam, classis apud nos plebeiae quae **Peemmen** dicitur, genuine nescio an Latine magis cooparatur. Quos autem non habet & legales homines dicimus in Tribuni Concil. An. 895. ingenius dicuntur. Viz. Si nobilis homo ingenius in Synodo accedat & negaverit, si fidelem eum esse severius cum 12. ingenius se purget. Vide **Peemmen**.

Ingeniutis. Ad ingenium pertinet. Chirographus Leudonis Remens. Ecol. prepositi in Append. ad Floardard. — **manus datus ingenius**, & **officius**.

Galli, **ingeniutis** vocant, quos nos, **Libertengentes**, transloque dividunt in **indominatus**, **ingenius**, & **severus**; uti nos predia in **dominatus**, **liberatus**, & **natus**. Eorum autem **ingeniutis** non sunt liberi a ruitis servituti, ut bo-

S f 2

Manus ingenii.

dū nostri plerumque Liberē tenentes; sed velut pīci nostri Socmanni, agros domini colentes. Abundē est illius testimonium in libro antiquo censuali Remensis Ecclesie, cuius mihi copiam fecit vir eximius Nic. Fabricius Petrethius, Provincie Senator Regius, multa mihi necessitudine coniunctus. Vide plura in *Manerio regensi*.

¶ *Englsheria*.] Vide *Englsheria*: & ejusdem generis, *Walslsheria*.

¶ *Ingraffator*.] Is in genere dicitur qui integrum rei aliquis copiam emendo fatagit comparare, ut distrahendo postea charius vendat. A Gall. le gras, pro integro, vel plenitudine. *Monopola*.

In specie, & sic vulgo notior, multoque execrator, is est, qui crescentes fegetes, aut rem annonariam Statutis non permittit, similiter congerit, & accumulatur. Hanc Reipub. erucam assidue accupantur Informatores, i. corvi corvum, lupi lupum.

Ingraffator longē alio sensu dictus est, qui forensi caractere acta & instrumenta forensia paginis infribit membranis: unde ævo Henrici 6. *Ingraffator* magnæ regie appellatus fuit, qui hodie Clericus pipe est: & duplex *Ingraffator*, qui nunc Pipe contratorator.

¶ *Inlagare*.] Efectum restituere in legis patrocinium. Lega enim à Saxonicis laſe, lex est. Annals Waverl. in An. 1074. Edgarus puer veniens ad eum à Scotia, & Rex eum inlagavit & omnes homines suos. Breve regium apud Bracton. lib. 3. Tract. 2. ca. 14. — Et tunc denum ipsam B. inlagari facias, & ad pacem nostram recipi. Inde

Inlagatus, *Inlagh* & *Inlaughe*. Bracton. Tract. eodem ca. 11. nu. 5. Femina utlagari non potest, quia ipsa non est sub lege, id est, *Inlaughe* Anglice, scil. in franco plegio, sive decima, sicut masculus 12. annorum, vel amplius. Hinc etiam

Inlagatio & *inlagaria*, pro actu inlagandi. Vide his omnibus contraria *Exlagare*, & *utlagare*, & eorum patronymica.

¶ *Inland*, & *Inlandum*.] Terra dominicalis, pars Manerii dominica. Vox Saxonicam, terram interivem significans, nam quæ Colonis & Tenentibus concedebatur, *Inland* dicta fuit, hoc est terra exterior, hodie *Tenementalis*. Testamentum Brithenpi, in Itinerar. Cantii. to pulgegeat inland, i. to ælſerge ðac *Inland*, i. Lego terras dominicales *Wulſſge*, Tenementales *Ælſſge*. Lambardus Anglice: *To Writhe the inland of demeanes, and to Give the outland of Ælmaney*.

Chirographus Withlasi R' Merciorum An. 833. apud Ingulfum Sax. — 4. *bovat* terre de *Inland*, & 10 *bovat* in *ſervicio*. Vox in Domest. frequens. Titt. Oxenford. Episc. Baſon. *Rebent* *venet* de *Episc*

copo, de *inland* 2. *bidu*. Charta Humfridi Bohun Comitis Effexie & Conſtab. Anglie, Monasterio S. Jacobi de Waldena nu. 19. fine dato. — 7. *acras terre arabilis de domusico meo in campo meo qui vocatur Inland, propugnatores domibus dictorum Monachorum*.

¶ *Inligare*.] *Confederare*, in ligam (h. combinationem) care. Greg. Tiron. lib. 9. ca. 20. — *inter præfatos Reges pua & simplex est in Dei nomine concordia indigat*.

¶ *Inloquium*.] Geſt. Episcop. Turon. &c. in Auctor. Regali An. 912. — *ducibus legatorum limitis inloquii*.

¶ *Innamu*, plu. vel *Innamum*.] Finis levatus in Curia Regis quindena Michael. An. 10 Henr. 3. in Itiner. Lincoln. inter Abbatem de Kirkſt. & Willſi. Gilder de Beningsworth. — *inamna non capiantur nisi per communem assensum*. Dictum videtur de animalibus jure compascuo recipiendis: à Sax. in, pro inno, & naman, capere. In Marchis Wallie hujusmodi animalia *Intakes*, appellatur, i. introcepta. Vide *Namum*.

¶ *Inſeny*, & *Outſeny*.] Registrum Monasterii B. Marie de Cokesford. pa. 25. De *Inſeny* & *Outſeny*, consuetudo talis est in villa de *Est Rudum*, de omnibus terris que in *burgum* tenentur, viz. — *quod ipse tenet, si autem sua vendiderit vel dederit dictam tenuram alicui, dabit pro quitu denarium, pro ingressu suo. Et quod Ballivus tenet, si autem vendiderit, vel dederit, denarium unum, aliter deliberando. Et si predicti denarii arerit fuerint, qui tenent rivi, Ballivus domini distringit pro eisdem de (sic) cum alio fuerint nati in eadem tenura. De hoc item in Curia ibidem habita circa Festum Epiphaniæ in anno 12. Ricardi 3.*

¶ *Invania*.] Clausura, inclusura: hoc est, fundus sepimento conclusus, à Sax. innan, intra: unde viscera & interiora, innoſ, dicta, Charta quædam. *Sciatis me concessisse totum illud messuagium in Barton Bendich & unum croftum & duas inmonias aut inclusuras, vocatas Involmes, eidem messuagio adiacentes*.

¶ *Inquestio*.] Idem Gallis sub Caroli Magni ævo, quod nobis hodie à *Inquest*, & *Inquestio* dicitur. Geſta de villa Novillaco, post Appendicem ad Floardum. Subreptis rebus & mancipiis quibusdam ville Novillaci, Carolus anno regni sui 32. id est, gratie 800. *Missi sunt Missi ad hoc inquirendum, & inquestione facta, & veritate (sicut est dictum fuerat) inventa, quoniam predictis subreptores ad rationem non venerunt, sic ut banniti fuerant, &c.* *Missi*, hoc ævo dicti sunt, quoniam hodie, ipſique Gallis, *Inquestarii*: *Banniti*, iidem qui nobis *Ulagati*. Sic hodiernam nostri Juris formulam, in illis (ut in aliis plurimis) à Gallis habes: nec ingenue id fateri piget,

pigeat, quod antiquis meliù reſult Juvénalis Satyra 15.

Gallia cæsariensis dicitur facunda Britannia.

Sed deductus hic ritus est in Angliam, Normannis nondum ingreſſis. Sic enim leges Edouardi Conſell. ca. 38. *Postea inquisisset Justitia, i. iulitarius, per legem, i. legales homines, & per meliores homines, de burgo, vel de villa, vel de Hundredo, ubi manifestus eſtor, &c.*

¶ *Inyctenis*.] Ordinatio Romanensis marſiſe, pa. 73. Item ordinaverunt quod quilibet acra pro *Walsi*, *inyctenis*, & *watergaſi*, *overius* pro 40. ſol. Interpretis quilibet fuit, locum reddidit: *that every acre for the walls and watergates, be bought for 40 billings*. Nescius quid sit *inyctenis*, ipsum præterit. Reor eſſe, de meritorio aggere dictum, qui dirupso jam exteriori, intrantes undas denovo præſoleat. An *Walsi*, à Sax. inſyctena, i. inſertum, vel interius positum.

¶ *Inſiliarius*.] Experts conſili. Flor. Wigorn. in An. 855. — *ſilius Regis Anglie: consilio, i. consilio cum omnibus suis consiliariis, causam facinus perpetrare ausi sunt, ut regem à regno proprio repellent*.

¶ *Inſilium*. Idem Author in An. 1016. — *nisi perſidus Dux Edricus suis inſidiis & inſiliis, eum retineret*. Continuator Florenti, in An. 1140. — *ut suo consilio, nisi inſiliis conſentiat, & ſecum veniat*.

¶ *Intakers*.] Prædonum genus Ridesſiam seu extremam Anglie plagam borealem habitantes, sic dicti quod à participio suis quod *Outputters* vocant, prædam è finitimis Scotie deportatam, recipiebant. Illi, quasi intro recipientes: illi, velut foris portantes seu *regentes*, recentibus *Outputters* nuncupati. Fit amborum mentio in Stat. An. 9 Henr. 5. ca. 8.

¶ *Intercharaxare*.] *Interlineare*, Hincmarus Archiep. Hincmaro Episc. apud Floard. lib. 3. ca. 21. — *ſi viro scriptoris pro detractione, quod est diſſimulatio vel differendi, de ratione, quod valde tractem, non debet accipi potest, intercharaxatum non ſuit*. Vide *Charaxare*, & *Keraxare*.

¶ *Interpedatari*.] Conſuetud. & Af. ſit foreſte, *Licium est Albari de Burgo S. Petri, cenari & capere lepores, vulpes, & mulas pro Inſepſidialibus, infra metas forſte, & habere canes qui canibus inſepſidialibus Interpedatari*. Videtur medium quiddam finare inter *expeditarios*, & *inexpeditarios*. Salutaris conſule, & quære ſupra *Expeditarius*.

¶ *Interplacitare*.] Vox fori. Dicitur cum ex obliquo, litū incidit dubitatio, cuius necessario habendum est examen, priusquam de ſumma litij iudicetur. Vide *Placitare*.

¶ *Interpreman*.] L. Salic. de Occisionibus, §. 1. *Qui nobilē occiderit ICCOCCXL ſol. componat*. *Reoda quod dicitur apud Saxones CXX ſol. & interpreman CXX ſol. Gloſſ. (inquit Lindenb.) Interpreman, inſegillatim*.

¶ *Intierare*.] A Gall. *intiercer*. In manum tertiam ponere, tertio tradere, tertium advocare. *Sequeſtrare*. L. Salic. Tit. 49. *ſi puer ſic inſciper*. Qualiter homo furatas res intierare debet. Si quis rem ſuam ſub alterius poteſtate agnoverit, mittat eam in tertiam manum — Et in iſto placito quantumque fuerint qui rem intieratam vendiderint — omnes inter placitum ſuum committantur, Tit. 33. Si quis rem ſuam cognoverit, mittat manum ſuper eam, & ille ſuper quem intieratur, tertiam manum querat, &c. ubi formulam examinis videas. Capitular. lib. 6. ca. 209. Si res intieratur, ſorte aliter fuerit, licet et ſuper quem res intieratur fuerit, ſacramento ſe excuſare de forte. LL. Ine MS. ca. 74. Si capitale quolibet intieretur, & illi ſuper quem intieratur, advocet inde, ſi advocatus noliſ hoc recipere, & dicit quid nunquam hoc vendidit, ſed aliquid, tunc licetis advocatus manum in ſerum mittere, quod nullum alium vendidit quam hoc iſum. *Adde bene: Michael 83.*

Autorem vendiditmiſi advocare: ad *Warrancium* (quem dicunt) provocare: rem (inquit Lambardus) pene alium defendere. LL. Edouardi Conſell. ca. 25. *Quod ſi quilibet aliquid intierat ſuper alium, & intieratus non poterit narrare ſuam habere, erit ſenſactura ſua, &c.*

¶ *Intubronizare*.] Ecclesie & Juris Canonici Scripturibus frequens obvenit, pro *aggravare* Episcopos. Cum enim *intubronſare* Regum ſit propriū, Regibus in Seculo, æquiparatur in Sacerdotio Archiepiscopos *Walafriſus* Strabo lib. de rib. Eccleſ. ca. 31. & ab his ad reliquos Episcopos vox deducitur, quorum utrique dignitates ſedes, *thronus* *Tironus* appellatur.

¶ *Introvitus miſſe*.] Et, *Introvitus*, ſimpliciter dicitur, quod à choro cantatur dum ſacerdos miniſtraturam intrat ad altare. Habet initium (inquit Amalaris lib. 3. ca. 5.) à prima antiphona, quæ dicitur *Introvitus*, & ſinitur in oratione, quæ à ſacerdote dicitur ante leſionem. In Ambroſiano canone Eccleſie Mediolanenſis, *Ingreſſus* appellatur, *Ingreſſus*. Item habet Rad. Decanus Tugentſ. propoſit. 12. *Ingreſſus*, *Introvitus* inſtituit Coſeſgreſſus. (quod ſoruit An. 423.) ut Micrologus & alii tradidere. Vide hunc de Eccleſiaſt. obſervat. ca. 1. Amalarium de Eccleſiaſt. Offic. lib. 3. ca. 5. Rad. Decan. loco citato. Durand. lib. 4. ca. 5. Durand. lib. 2. ca. 11.

¶ *Inroadare*, Longobardis *Inmediare*.] *Oppugnare*. Rob. de Monte in An. 1190. *Willelmus Comes Pſitavenſis inroadavit eandem civitatem* *Reymundo* Comiti S. Egidii — *propter*

ejus sunt multiplices pro varietate rerum occurrentium, & natura Curiarum: duo vero maxime eminentes; *delictoria*, & *judiciaria*.

inquisitio,
inquisitio.

Gravitas
Jurata,
Magna inquisitio.

Jurata delictoria ea est, quae delinquentes rimatur, eorumque nomina una cum delictis ad Judicem deferit, ut in examen vocati, juris fubeant sententiam, sive ad condemnationem, sive ad liberationem. Dicitur hæc etiam *Inquisitio* & *Inquisitio*, quæ vide: & vide delationis formulam in *Indictamentum*. Duplex est hæc *Jurata*: *Major* & *Minor*. *Major* quæ totius Comitatus lustratio, ut in Affiliis & Seffionibus pacis, nec non in curia Regii tribunalis, demandatur: & aliis dicitur *Gravitas Jurata*, alias *Magna Inquisitio*, *the Grand Jury*, & *Great Inquest*. *Minor*, quæ minor jurisdictionis, ut unius Hundredi in Seffionibus pacis creditur.

Jurata judiciaria ea est quæ de fumina litis (quod factum) decernit, priusquam iudex de jure pronunciat. Hæc item duplex est: *Civilis* & *Criminalis*. *Civilis* quæ in civilibus actionibus inter fribitum & fribitum cognoscit. *Criminalis*, quæ de criminalibus inter Regem & fribitum: & ex hoc genere illa est quæ vulgo dicitur, *the Jury of life and death*, id est, vizæ & mortis *Jurata*. Mito de singularum Curiarum *Jurata* differere. Singule autem (quæ de *Jurata* agunt) suas habent *Juratas* (etiam infimæ curiæ) sed alici supradictarum specierum referendas.

Civilis Jurata, adeo in Affiliis numerosa est, ut in uno quandoque Comitatu, uniusque Affiliis, plus minus 200 (ne dicam 300) pro litium numero reperiantur *Jurata*.

Unaqueque enim lis suam habet *Juratum*, è vicineto rei litigatæ conscriptam, quæ auditis utriusque litigantium testibus & probatoribus, lictori jure ballivo committitur cultodienda: sed jurato prius solemniter quod Juratores eisdem uno conservet ab omnium aliorum confortio, sine cibo, sine potu, sine ignis & candleæ beneficio, donec inter se convenit de questione. Unanimis demum ad Judicem reducit: rogaturque sit ne postulationes suas uti rei litigatæ: respondet ex assensu reliquorum primarius *Jurata* verbo unico, *Willeit*, *L. Jura*, vel not *Willeit*, *i. Jura*, & hæc responsio, eorum credidit appellatur. Similiter proceditur in *Juratis criminalibus*.

Ejus numerus.

Personarum numerus non idem est in unaquaque *Jurata*. *Delictoria* excedat duodecim, quoties Judici placuerit; non autem deficiat, ut in quibusdam aliis *Juratis Inquisitoriis*, interdum evenit. In Brevis enim ad inquirendum de damnis; & (apud Glanvillam lib. 13. Capp. 15. & 16.) in Brevis ad inquirendum de ætate Patentis, 8 solummodo habeantur. *Judiciaria Jurata* semper constab ex duodecimviris, prout in Adhærum *Juratis* observandum statuit Rex Henricus 2. vel è duplicato interdum numero, ut ubi grandior

Jurata ad arguendum minorem falsi sacramenti, contribuitur: vel *Magna Affilia*, ut supra videtur.

Duodecem virale autem istud judicium *Duodecimvirale* altioris est originis, & ab ipsis Anglo-Saxonibus, ut è L.L. Regis Ethelredi in frequenti Senatu apud Venatingum editis Ca. 4. refert Lambardus. In *singulis* (inquit) *Centuriis comitia sunt, atque libera conditionis viri duodecim, ætate superiores, omnia cum propolis sacra tenentes jurant, se ad virum aliquem innocentem hand delinquentem, fontem absolutum* Vide Feod. Alur.C. 3. Simile in Consilio De Monticulis Wallie, sub ævo ejusdem Ethelredi, Ca. 3. de *pignore dilato* 12. lapmen reylon phice 7 vi p. j. p. j. p. j. id est *Viri duodecim jure confitit* (seu *legales*) *Anglie* & *Wallie* *judicio dicunt, sibi Angli sex, & Walli undem*. Hodiè, mediætem lingue, hoc vocamus.

Et 12 viros de lingulis Comitatus conscriptit Rex Guilelmus 1. anno Regitui sui 4. ad L.L. Angliæ colligendas. L.L. Ed Conf. Cap. 1.

Krantius de Bello Dithmarli. lib. de Ciribris. Si quis stare judicio non vult, ad 12. constituit fidei judices sive arbitros—provocare licet, pag. 432.

Rarum nihilominus fuit duodecemvirale examen huius illis seculis, & quod inter peritus aliorum decades (ne dicam centurias) erat Hen. 2. Passim quippe in usi erant vulgares *ade* seu purgationes, atque alias Canonice. Certe ipsius Ethelredi leges quæ profant, *Ordalium* in Hundredo solummodo indicant. *Duodecemvirale* tamen jam tum adultum non inficit, nec ad Normanos transgressisse si recte Author Normannicus in descriptione Normanniæ, ad initium veteris ejusdem Cushmanii. Ait enim Sandham Edouardum Confessorem cum diu fuisset in Normannia intritus, leges Normanniis dedisse, Angliæque & Normanniæ fecisse consuetudines. Citans etiam locum è Ca. 1. de appella, ubi mentio fit de consuetudine Angliæ ad probandum aliquid per credendum 12. bonorum vicinorum: ait eandem consuetudinem vigere in Normannia, & fementipsum de his dixisse in Gloss. Confuetud. Cenomanniæ. Profect & ad ista suos testes. Morem igitur five è Normannia ductum, five apud Anglos jam tum repertum, citò est amplexus Guilelmus Conquestor. Sic enim in proemio Confirmationis legum divi Edouardi, quam ipse fecit anno Regni sui 4. *Electi igitur de lingulis totius parvie Comitatus viri duodecem, jurejuramentum coram Rege primis confirmaverunt, ut quod possent recto transire incidentes, nec ad dextram nec ad sinistram divergentes, legem suam & consuetudinem sancta pascarent, nihil pretermittentes, nil addentes, nil prevariando mutantes*. Juramenti formula non ab hodierna diffina.

Danda itaque Polydoro venia, *Duodecem* viri Polydori ex-

torum cultio.

Rarum tamen
utrumque
utrumque
utrumque

Normanniis e-
tiam in usu.

Duodecim vi-
ratoris exte-
rit etiam in
examinibus fre-
quentis.

eorum judicium (quod *terribile* nuncupat) à Gallicano Conquestore illatum adherent. Antea enim facti videbantur diluissile, postea; haud insigniter floruisse, donec ad duelli casum (inquit Glanvilla, sed rectius impia-tem) declinandum, ab Henrico 2. inducere-
tur. Vide Glanvillam lib. 2. Ca. 7.

Duodecim item; numerus valde apud exteros frequens exat in pollularum examini-
bus. Sic in c. 2. q. 5. cap. 19. *Lex Papa* 12. Episcopus in sua purgatione habuit: fuit ad exam-
plum Christi & 12. Apostolorum. Concil. Triburienf. An. 895. V. *Ingenius*, Nobilis homo ingenius — cum 12 ingenius: se pur-
get. Decret. Childeberti Ro. §. — 12 per-
sonis se ex hoc Sacramento exuat. I. Burgund. Tit. 8. §. 1. cum 12 jurat. L. Boior. Tit. 8. §. 3. cum 12. Sacramentalibus jurat de lite sua, vel duo campiones propter hoc pugnent. L. Frison. Tit. 14. sua duodecima manus juret. Denig. Feudor. lib. Tit. 1. §. Si autem. Si verb probare non poterit (feudum paternum tulle) prædicto modo, dabitur ei defensio (inquit) 12 Sacramentalibus. Ubi Cujacius: Defensio (inquit) est purgatio que fit dato jurejurando, cum jurato-
ribus 12. Frequens hic modus in antiquis legibus. Sed cum isti *Juratores*, alias *comparatores* & *sacramentalis*, à reo proferebantur ad fuipias juramentum confirmandum æquius visum est nostratibus ut videri perituri gratia, neutra pars litigantium juraret, at ut 12 vicini æqualiter à vicemine nominati, suo rem decernerent Sacramento juxta allegata & probata. Apud nos autem quod non probatur non presumitur.

12 Vomeres.

Ad similitudinem etiam 12 virorum iforum adhibebantur aliis in vulgari purgatione, 12 igniti vomeres (ut infra videris in Ordali-um) perinde ac in ipso hoc numero secreta quedam esset religio.

Vide plura in *Inquisitio*, *Inquisitio*, *Affilia*, *Hundredum*.

Jurati. Alias dicitur, qui ad similitudinem Aldermannorum villæ presunt regimini, ut 12 illi Tenterdonie. Deducitur exemplum à Gallis quibus inter alios, *Major* & *Jurati* *Suessenfi* habentur. Vide Chopin. Doman. Fran. lib. 3. Tit. 20. Sect. 11. pa. 530.

Jurnale, al. *Jornales*, & *Jornata*. Terræ spaciū quod una die boum jugo aratur. Puta in solo rigido, jegerum, vel acra: in leviori jegerum & plus dimidio. *Arpens*, vel quiddam ejusmodi apud Gallos, sed Campanis idem. Dicitur à Gall. *Jornau*, & hoc à jura pro die. Lib. Centual. MS. Eccles. Remend. vol. 59. De terra *Forenfi jurnale* 1. Vide *Jurnale*.

Jus commune. Sic dicuntur Anglo-
rum leges, ex causa quam in Tit. *Lex Edouardi* Confessoris inferius ostendimus. Proprie autem est *Jus civile Anglorum*: nam *Jus quidem civile* ex unaquaque civitate appellatur: ut ait

Justinianus Instit. lib. 1. Tit. 2. Decreta Guilelmi 1. — ubi consuetudines regni nostri & jus nostrum commune — deperire non possunt. Lambardus in L.L. Edouardi fenioris Ca. 1. Interpretatur polcephice, *jus commune*; quod tunc fufcepit effed hæc legum nostrarum denominatio, quod non credimus. Sic etiam jus Longobardorum & inferiorum Romanorum. Constitut. Neapol. Freder. 1. lib. 1. Tit. 59. Ca. 1. — secundum consuetudines approbatas ac domum *seculum* *Jura communia* Longobarda, viz & *Re-mona*.

Jus curialitatis Angliæ, vel *Scotiæ*.] Qui uxorem duxerit habentem prædia, in quibus hereditaria ficerent proles, ex illis nuptiis oriunda: nascuntur, aliquando ejusmodi proles quæ ejulando intelligitur vivere: maritus, moriente uxore, prædis gaudet quæ usq; hic vixerit ex gratia legis Angliæ. Et dicitur ista gratia curialitatis Angliæ: maritudo ipse, Tenens per curialitatem, alias per legem Angliæ, *Tenant by the courtesy of England*.

Coke Instit. fol. 30. b. præsum non tenens vocabulum: per te *curtesy* (inquit) in Latin, per legem Angliæ.

Sic etiam Scottis, quibus in Reg. Majest. lib. 2. Ca. 58. habetur titulus, De curialitate Scotiæ scriptus: ubi Skeneus, Maritus (inquit) habens jus curialitatis, non potest alienare terras. Normanni eadem item; lex, sed non alius (quod sciam) gentibus.

Jussu.] Malm. Nov. lib. 2. p. 187. Tenterdon primis Regis precludum pugna face-
res, quod *Jussu* vocatur.

Diatriba de Justitiariis. Eorum origo, species, & munera. De capitali, jus-sus. Capitalium apud Angliæ catalogus.

Omnia in gratiam Juris nostri studiosorum.

Justitia, al. *Justitiarius*.] *Judex*: Quis & unde. ceu administrator justitiæ, sed in foro plerumq; seculari. Delata fere ad Anglos vocabula sub Edouardo Confessore, vel potius Guilelmo 1. cum uno Normanno tum irruentibus. Ad Italos pariter ultiores, à Normannis sub Tancredio filius, circiter Annum 1040, illic utiq; novas ditiones aufpicantibus factum est, ut inter Neapolitanis Siculis. Continuationes, multæ habeantur præcis nostris similes, minus officia, magistratus, vocabula, eadem fere, vel confonantia. Prior autem vox per adjuncti metonymiam dictam fuit pro selesito: potestas, pro potestate & magistratu in Juris nostri formula solummodo videtur sitata, atque

U

Caupia

Provinciarum
gubernatores
dicti sunt *Fu-*
sitarii.

Capitulis fu-
sticiarius idem
qui aliquando
Major domus
Comes Palatii
Senescallus,
Dapifer, &c.

nates di Provincie, & p[er] vulgarmente Vicer di Provincie son detti: Numeri ille 8. istiusmodi provincias in Regno Neapolitano, & Justitiarum singulis singulas gubernatas. Mos per vicissitudines ab antiquo mansit in Hibernia, & deinceps jam mansit in postero. Angli enim 3. Henrici 8. Ca. 2. Limitari faciunt: ut vel moriente Regni Praefecto seu Deputato, vel ex occasione sedente: Regis illic Consilarii, Anglium eligant in Justitiarum & gubernatorem Regni, regio beneplacito duraturum.

Justitiariorum
Proregi,
Collegae
addiri.

In hac autem Vicaria potestate, adiunxerunt saepe Reges Justitiarum sui Proceres aliosque Justitiarum Regni utique appellati sunt: & divisi alias Ricardus 1. Capitalis Justitiarum munus in duos magistratus, suis distinctis jurisdictionibus: borealem nempe & australem, ut in Justitiarum catalogo inferius videbitur.

Capitalis
Anglie
Justitiariorum
militum.

Coalescunt autem Illici, & fluctuant usque ad excessum Henrici 2. eorum potestate: ab Edwardo 1. in classum fuit redacti inferiorum. Animadvertit enim Rex quam potens hic esset. Magistratus in ciendis forendis, regni difficultati, patri suo atque, a quo infestus. Minuendam igitur vim esse ejus eminentiam, in persona dignitate: illinc, in officii amplitudine. Praetermissis itaque Regni magnatibus (turbiniis saepe reipub.) novam & minori Nobilitate Capitalium Justitiariorum seriem exorditur. Non popularem, non pertinacem, non Magnatum consanguinitate, aut numerosa plebeciorum clientela turbidam: cautam vero & sui cognoscentem, imperatorem facilem, & in juris prudentia multo magis illustriorem. Crevit enim jam inde legum scientia in sublimi artificio: nec à diversis studia seculantibus (puta Magnatibus militum, Clericis theologiam) succisvis amplius horis consequenda; sed hominem totum, vitam integram, nervos omnes, liberos & solutos exigens.

Quoad perferendam.

Potestatem etiam cancellis circumscriptis archonibus: adeo ut femotum jam à rerum fastigio, & praeae amplitudinis functionibus: forensi solummodo negotio, & iudicii exercendis cum addicaverit. Anonymus quidam ante aliquot annos MS. ad alium (inquit) Henrici 3. 1272. *Sommarum Anglie Justitiariorum auctoritas cessavit*: Postea Capitalis Justitiariorum ad placita coram Rege tendendum appellati sunt. Aliis vero, Reges Justitiariorum Banci superiorem. Sed ipsum constitutionis Breve in tuere, formam (ut est verisimile) antiquam retinens. *Jacobus Dei gratia, &c. Dilecto & fidei nostro Rempulo Cremo Maltri, uni Servientium nostrorum ad legem, salutem. Quia volumus quod vos sitis Capitalis Justitiariorum noster ad placita coram nobis tendendum: vobis mandamus quod officio illo intendatis. Teste meo ipso apud Westmon. 26. die Jan. anno regni nostri Anglie, &c. 22. Scotie 58.*

Primum nomen aut penitus adempit.

Noluit igitur cautes quidam, ut eximius ille Magistratus, Capitalis Anglie Justitiariorum hodie appellandus sit: gravius sub Jacobo Re-

ge, cum invidia reprehensio D. Eduardo Coko aliterbatur, quod in Relationum suarum frontispicio Part. 1. c. 1. hoc se insignivisset titulo. Vulgarem tamen fecit est loquendi morem: & rationis quidem non expremens. Angli enim totum quoad pacem regiam, & Corone dignitatem, nonnulla placita promittenda, adhuc recinent in jurisdictione Capitalis ille Justitiarum. Emittens etiam usque Regni terminis mandata sua: Anglia, trinum praefigit in margine jurisdictionis indicium. Non igitur designata sunt diversa Parlamenta ipsius (licet praeclara (spoliatur amplitudine) nostro aeo Capitalium Anglie Justitiariorum & agnosceret, & nominare: ut in Statutis videas anno 34. Henrici 8. Ca. 26. Et 37. ejusdem, Ca. 12. Et in decreto super eodem Statuto, 2. Ed. 6. Ca. 13. Et 18. Eliz. Ca. 12. Et Statuto privato 23. Eliz. Ca. 5. citato in Novo lib. Intrat. Tit. *Action for the cases Sect. 5. &c.*

Eligebantur olim Justitiariorum ceterique omnes Qui olim eliores, Clero plerumque; apud Gallos, Nor. Germanos, Anglos, & gentes alias: laici tunc, adhuc militum potius quam literas administrabant. Quoad Gallos, perspicuum est in Capitulis Caroli Calvi, Silvaci editis Anno 853. ut infra videbis in verbo *Missa*. Quoad Normannos, & veteri eorum Constitutionum Ca. 9. ubi sic legitur. *Judicarii autem sunt discrete persone & auctoritate, qui iudicium proferunt in curiis de auditu: ut Archiepiscopi, Episcopi, & Ecclesiarum Cathedralium Canonici, & aliae persone in Ecclesiis dignitate obdinentes: Abbates & Priores conventuales, & Rectores Ecclesiarum qui fama discretionis ac honestatis, fide digni esse & commendati. Balivi siquidem atque Milites omnes, ac Servientes spade principes, & Senescalli Barorum, quos honestas & discretio fecerit fide dignos. Quoad Anglos, nos idem (fine dubio) cum Normanis: Anglorum enim Consuetudines in Normanniam transievit illic enutritus Eduardus sanctus seu Confessor Rex Anglorum, ut patet in Descriptione Normanniae, dictum Consuetudinum precedente: & Normannicum hunc morem permansisse apud Anglos ostendit Mat. Parisius in Willelmo 2. dicens, *Nullo clerico nisi causidico.**

Mior tunc in Canones violentiam, Ecclesiasticam, & ministeria secularia in Canonicis adeo prohibentes. Certe cum Hubertus Walterus Archiepiscopus Cantuariensis à Ricardus 1. constitutus esset Justitiariorum Angliae: Innocentius Papa Regi imposuit sub interdictiōis periculo ut Archiepiscopus ad officium Justitiariorum renouaret: praecipue (inquit) cum non liceat Episcopis negotia secularia simpliciter. Mat. Parisius in Anno 1198. Paruit exemplo Rex, Gaudridum filium Petri Justitiariorum constituit: nec ad hanc potestate dignitatem surrepsit (quod sciam) alius unquam Ecclesiasticus: nisi sub Johanne Rege Episcopus Wintoniensis qui intra biennium etiam exutus est; & Hugo de Pateshull Clericus, sub Henrici 3. & Jo. Margil.

Durabant

Ecclesiastici
pullatim à
secularibus
remoti.

Causae quare
utuntur Ser-
vientes ad
legem.

Durabant autem in aliis Justitiariorum, Officialium, & ministrorum munibus Ecclesiasticis, usque ad aetatem Edwardi 1. Sed cum in rerum administratione gravius indies peccavissent, nec valeret Rex in delinquentes facile animadvertere, propter clericatus eorum privilegium Canonum memor eos paulum (ut Rex etiam Francie) curavit amovendos, & cum liberis coactores, latos inducendos. Criminalis enim potestas ad usum consuebant sui clericatus, licet hunc aut prius abdicassent, aut seculari aliquo indumento (nam id moris fuit) eousque obtegissent. Hinc calebra linea (quam *casam* vocant, hodieque utuntur Servientes ad legem) primum (ut censet) est induta, ad tonsuram celandam clericalem, de quo supra vide *Causae* Gulielm. de Bussy in carcere rapidius nec flagitia, cum festinat detrahere: ut nudato clericatus sui charactere, & à carcere liberaret. Petrus etiam de Rivalis Theaurarius Henrici 3. cum Rex cum multis onustum criminalibus in turrim Londoniensem immisit, furus esset: *Domine* (inquit) clericus sum, nec debet incarcerationi, vel sub laicorum custodia deputari. Respondit (autem) Rex, *Te ut laicum hominem gessisti: à te regere ut laico, cum meum commisi thesaurum exgo.* Ex. Mat. Paris. in An. 1134.

Hoc tandem modo remouentur Ecclesiastici à iudiciis secularibus excedendis, in quibus sub Epiphaniis aetate (ut ex ipso liquet) operam aliquando adhibuerant. Plura vide ad notitiam Capitalis Justitiariorum pertinentia, in sequenti post pauca catalogo.

Hi omnes in Justitiariorum antiquissimo sunt genere. Restant alii, sed plerumque notiores atque breviter transiendi.

Justitiariorum
Assessorum.

Justitiariorum Assessorum, qui ad assiduas capendas in Comitatus legantur. De his vide *Assisa* pro curia: & in *Iter*, §. ultimo.

Justitiariorum
audientium &c.

Justitiariorum ad audiendum & terminandum: qui ad motus repentinos & insignia maleficia cognoscendum preterendumque, constituntur.

Justitiariorum
forensium.

Justitiariorum & Prototypistiariorum Forensium. Vide Forensia.

Justitiariorum
gaule.

Justitiariorum gaule deliberande, sunt qui ad malefactoribus incarcerationis iudicant: si ve ad poenam five ad libertatem.

Justitiariorum
invenientes.

Justitiariorum invenientes, alias errantes, & delinquentes. Vide *Iter*.

Justitiariorum
de Nisi prius.

Justitiariorum de Nisi prius. Vide Nisi prius.

Justitiariorum
paci.

Justitiariorum paci dicuntur qui regio suffragii diplomare, in delinquentes contra pacem Regiam animadvertunt, paenitentiam & tunc. Originem sumptumque (ut tradit Polydorus Virgilius) sub Guilielmo Conquestore: ut sub ipso Regni Edwardi 3. initio; ut exautorato jam pridem Rege Edwardo 2. populi motum (si quis sublequeretur) comprimentem, *Gaudium* & *Custodes pacis* tunc adhuc appellati. Justitiariorum enim nomen, vel à Statuto an. 18. Edwardi 3. ut quidam

Cardines &
Custodes pacis.

volum, vel potius (ut Lambardus contendit) anno ejusdem 34. ca. 1. affecti sunt. Multi horum in singulis uribus, & comitatibus, cum è majore Nobilitate tum è minori, à D. Cancellario seu Custode magni Signilli Anglie designati. Primi institutione duo vel tres formandus, & juxta Statutum 13. Ricardi 2. non ultra sex: sed aucto indies eorum munere, reperti demum sunt sexaginta atque eo amplius in uno aliquo Comitatu, ad hoc fuerunt.

Erant olim paci etiam Custodes à populo electi in Comitatus: nonnulli ex tenura ratione, & quidam virtute officii: sed de his vide Lambardum Eirenar. lib. 1. Ca. 3. Justitiariorum de Traille-questum. Vide Traille-questum.

Habentur alii Justitiariorum species, at dixisse sufficit de potioribus.

Catalogus Capitalium Justitiariorum Anglie, & (qui ab eis deducuntur) Capitalium Justitiariorum Banci Regis, Capitalium Justitiariorum Banci Communis, & Capitalium Barorum Scaccarii.

Præfatio ad Catalogum.

Perspicuum est ex his quae diximus, Capitalium Justitiariorum Anglie, triplex ordo.

Primum illorum qui vices Regis extra Regnum existentis (ut Proconsul in Provincia Romana) administrabat: *Custos* & *Gardianus* Regni (exteris *Prorex* & *Vicerex*) Malin. in Wil. 1. pag. 111. l. 52. *Vicedominus*, appellatus. Hic igitur extraordinarius fuit Magistratus, & revero Rege, *Expositarius*.

Secundus, in iudiciis ad Aulam Regiam & Scaccarium pertinentibus praefatus; sacrum patrimonium, rem fisci, thesaurum Regis, & maxima quaeque Regni negotia administrans. Primum post Regem, & perpetuus plerumque Magistratus, sed à Baronibus sub Henrico 3. ad annum penè redactus. Rege de Regno egresso, ad hunc spectabat vice officii, Regni fore *Custodiam*, sed adiunctos saepe habuit in hoc munere collegas: & praeternitum interdu ipsos, alios hoste delinquentes et *Custos* Regni. Cum autem hi omnes Capitalis Justitiariorum Anglie praefati in hibernis nuncupati sint, difficile erit ex eis servitum discernere. Cognitur ideo iustitiosus in catalogo exhibere, sed in beneficium posteritatis, pauca de singulis (quos invenimus) concinnavimus.

Tertius ordo eorum est qui semoti ab antiqua functionis amplitudine, ad Regi tribu-

en- 34 Hen. 3.

um 3 Ed. 1.

on- 18 Ed. 1.

Ed. 2.

erto
uet
2 I.
09.

20 2 Ed. 2.

20 Ed. 2.
1 Ed. 3.

Rex
 60
 Ed.

4 Ed. 3.
5 Ed. 3.
9 Ed. 3.
in- 14 Ed. 3

16 Ed. 3
28 Ed. 3
30 Ed. 3
40 Ed. 3

43 Ed. 3
48 Ed. 3
11 Ric. 2
19 Ric. 2
1 Hen. 4

1 Hen. 6
2 Just 14 Hen.

17 Hen.
18 Hen.
27 Hen.
1 Ed. 4

11 Ed. 4
16 Hen.
Oct. 18 Hen.

22 Hen.
10 Hen.
12 Hen.
Rob.

Turkey. De hoc men- 24. Hen. 2.

332. col. 2.
e ibidem.

Cædis & flagitiorum 3 Ed. i.
n mittitur An. 18 Ed.
de in *Radulphus de Heng-*

Mil. eiektus (ut ostendi- 1 Ed. 2.

giò an. 18 Ed. i. nunc
ndi fiducia huc ascribitur
flociatis ei *Will. de Bere-*
, Petro Mallere, Lamberto
den de Sionem ut liquet

inter Part. par. 1. mem. 2 1.
anno sequenti, i. 1309.
non citus hic reperiatur

Mit. floruit usque 20 2 Ed. 2.
ricus 20 Julii. 20 Ed. 2.
9 Jan. hic constituitur 1 Ed. 3.

le Scrope qui sub Ed. 2.
ci Regis & forest. ultra
constituitur secundus Just.
3. par. 1. m. 1. & 38. Rex

ultra antiquum feudum 60
n. 240. marcas singulis an-
no illo steterit: 4 Feb. I Ed.

2. Mar. Sedet Paf 9.	4 Ed. 3.
rin. 9. &c.	5 Ed. 3.
fil. 14 nien. & 15 in-	9 Ed. 3.
	14 Ed. 3.

Trin. &c.	16 Ed. 3.
20 Febr.	28 Ed. 3.
Jun.	30 Ed. 3.
14 Apr.	

47 Ed. 3.	47 Ed. 3.
48 Ed. 3.	48 Ed. 3.
11 Ric. 2.	11 Ric. 2.
19 Ric. 2.	19 Ric. 2.
2 H. 6.	2 H. 6.

1 Maii. Sedet 13 an.	1 Hen. 6.
14 cap. Baro post. cap. iust	14 Hen. 6.

17 Hen. 6.	
18 Hen. 6.	
27 Hen. 6.	
1 Ed.	

30 Sept. Obiit 17 Oct. 18 Hen. 7.

Sed 12 an. 22 Hen. 7.
27 Jan. 10 Hen. 8.
Paf. Sed. 10 an. 12 Hen. 8th.
Rob.

- 23 Hen. 8. *Rob. Norwich* Mil. Paf. Seder 3 an.
 27 Hen. 8. *Jo. Baldwyn* Mil. Paf. Sed. 10 an.
 37 Hen. 8. *Ed. Montague* Mil. 7 Nov. Sed. 7 an.
 1 Mar. *Ric. Morgan* Mil. 5 Sept.
 2 Mar. *Rob. Broke* Mil. 8 Oct.
 6 Mar. *Ant. Branne* Mil. 5 Oct. Sed. Hil. 1 EL.
 1 Eliz. *Jo. Dier* Mil. 22 Jan.
 24 Eliz. *Edm. Anderson* Mil. 2 Maii.
 3 Jaco. *Fran. Gaudy* Mil. Sed. T. Mic. tantum.
 4 Jaco. *Ed. Cole* Mil. 30 Jun.
 11 Jaco. *Hen. Hobart* Mil. & Baronet. 26 Oct. O.
 1 Carol. *bit* 26 Dec. 1 Caroli, magna reipub. jactura.

Capitales Barones Scaccarii: hoc est, *Summi Judices fiscales*.

- Ed. 1. *Adam de Stratton*, a Stowo, Clericus quidam: sed ab Holinshed, *Capitalis Baro Scaccarii* perhibetur. In celebri illa *Justitiariorum* & forensium castigatione anno 18 Edouardi 1. publicatis omnibus bonis ejus & prediis temporalibus, spoliatur 34000 maris numi veteris (lithodieni supra 100000) & corona (quae ferebatur) Regis Johannis, praeter insignem copiam monilium, vasorum argenteorum, & rerum aliarum pretiosarum. Mihi autem de hoc quaerenti, non innotuit *Capitalis Baro*, sed tantum *Camerarius Scaccarii*.
 3 Ed. 3. *Jo. Stoner* admitti dicitur Cap. Baro Scac in Ter. S. Mic. 3. Ed. 3. sed diploma constitutionis ejus datum gerit 22 Feb. ejusd. anni Pat. 1. m. 34. & videtur fuisse aliquantisper cap. Baro Scac. & cap. Just. Banci.
 5 Ed. 2. *Rob. de Sadington* Ter. Paf.
 24 Ed. 3. *Gervaf. de Wilford* Ter. Paf.
 35 Ed. 3. *Will. de Skipwith* Ter. Trinit.
 40 Ed. 3. *Tho. de Ludlow* Ter. Mic.
 48 Ed. 3. *Will. Tanche* Ter. Hil.
 50 Ed. 3. *Hen. Afty* Ter. Mic.
 4 Ric. 2. *Rob. de Plesington* Ter. Hil.
 7 Ric. 2. *John Cary* Ter. Trin. al. 10 Ric. 2.
 11 Ric. 2. *Tho. Pincelbecke* Ter. Paf.
 1 Hen. 4. *Jo. Caffie* Ter. Mic.
 2 Hen. 4. *Jo. Cokeny* Ter. Mic.
 1 Hen. 5. *Will. Laingby* Ter. Paf.
 7 Hen. 5. *Will. Babington* Ter. Mic.
 7 Hen. 6. *Jo. Jygn* Ter. Mic.
 14 Hen. 6. *Jo. Fraie* Ter. Hil.
 26 Hen. 6. *Petr. Ardenre* Serviens ad legem T. Paf. 26 Hen. 6. & Ter. Paf. 1 Ed. 4.
 2 Ed. 4. *Ric. Illingworth* Ter. Hil.
 11 Ed. 4. *Tho. Urfewyle* Ter. Trin.
 19 Ed. 4. *Wil. Nottingham* T. Paf. Feodum ejus 110 marca. Idem (Mil. Paf. 1 Ed. 5.)

- Honf. Starkie* admissus Ter. Trin. 1 Ed. 5. & 1 Ric. 3. & 1 Hen. 7.
Will. Hedy Miles.
Ric. Broke Mil. Ter. Hil. al. 17 Hen. 8.
Ric. Lyster Miles Ter. Trin.
Rog. Cholewey Miles Ter. Mic.
Hem. Bradshaw Miles Ter. Hil.
David Brook Mil. Ter. Mic.
Edm. Sanders Mil. nuper *Capitalis Justitiariorum* Banci Regis, modo (scilicet Ter. Hil.) constituitur *Capitalis Baro*.
Rob. Bell Mil. Ter. Hil.
Jo. Jeffry Mil. Ter. Mic. prius secundus *Justitiariorum* Banci communis.
Rog. Manswood Mil. Ter. Hil. prius 2 *Justitiariorum* Banci communis.
Will. Pryam Mil. Ter. Hil.
Tho. Fleming Mil. Ter. Mic.
Lauren. Tanche Mil. Ter. Trin.
Jo. Walter Mil. Ter. Paf.
 Grave est omnia ab archivis rimari & incertum est quod non inde petitur. In pluribus igitur praestitum, ut crebram *Justitiariorum* sub antiquo seculo mutationem (quam nec usq; consecuti sumus) compertam habemus. Cetera exhibeo non mea fide, sed qua comparare potui diligentia.

Justificatores.] Lib. Ramefice Sect. 188. *Will. Rex Angl. H. Camerario* & *Justificatores* suis, omnibusque suis fidelibus *Noff. salutem*. Inquire per Comitatum qui *justitias* hujusmodi forisfacturas haberes tempore parisi mei, five *Abbas Ramefice* five antecessor *W. de Albeneis*. Et si Comitatus concordaverit quid *Abbas rectius praedictus* forisfacturam debet habere, tunc praecipio ut C. solidi quos *Rad. Pafel* implacitaverit, sine mora *Abbati reddantur*. T. *Episcopo Dunelmensi*.

Justum.] *Deorsum*, aliis *Justum* quod vid. *Ekkhardus junior* de *Castro*. S. Galli, ca. 4. In ipso quoque (antiphonario) primus ille literas alphabeti significativas, notulis quibus visum est, aut *Justum* aut *Justum*, aut ante aut terro, assignari excogetavit. Haec eadem habes apud *Ekkhardum* Decanum in vita *Nokteri* ca. 9. Vide item *Sufum*.

Jute, al. *Juti*, *Guti*, & *Jutones*.] *Bea* *Vite*. *Ethelwardus* prius Author Sax. (lib. & ca. 1.) *Gutos* hos nuncupat: & *Algrimus* *Jonas* in *Cryme*, *gea*, *Jat* & *Got*, pro *Gotho* intelligit: notans praeterea, *Jat*, in aequilonari illo (puta *Gothorum*) idiome, remanere significare: quae *Gothis* (genti fortissime & robustissima) maxime convenit appellatio. Vide *Gogi*.

K.

Clavis. 20 H. 3. m. 12. Jo. Maj. Madoc. et Thes. & q. magnam (amicum & apud Wyth. bene vindi. clavis) depingi ad medium Curia et in magno gable just. (and. juxta hostium depingi. Cidum illam. Kenedant Kent) no. pive. & desine. be.

GLOSSARIUM.

345

K Litera nec Germanis propria, nec a Saxonibus nostris (quantis a Graecis ortum, & vocabula plurima deducuntur) utitur: Belgis vero frequentissima.

Kaia.] Area in littore onerandarum atque exonerandarum navium causis, & compactis tabulis trabibusque (clavium instar) firmata. Saxonice *cæg*: unde *Anglis* (in y. liquecente) a *kep* dicitur.

Kaiagium.] Portorium quod kaie nomine, exigit telonarius.

Kancium.] L. Boior. Tit. 21. Sect. 6. Si verò de minutis *fistis* de *Wic*, vel quocunque *homo* vegetum reciderit: cum *solido* & *fistili* componat. Ubi *Lindenbrog*. MS. *kuin*, *kupe*, Germani *salitum* vocat: sed veriorum (inquit) lectionem arbitror de *minuti* *fistis* de quocunque *gaio*. Est autem *gaio* *lylva* densa, ut suo loco ostendimus. Sed *Kathum* & *cainetum* dicuntur pro *cainetum* (i. eliso) a *Gal. casine*, i. nigrum, vel domus rustica, sic enim *Guilielmus* de *Casinet*, vulgo *Chene* appellatur.

Caraxare.] *Scribere, literis mandare*. Lib. Ramefice, 174. in diplom. *Guiliel. 1*. *quas hic videlicet terras karaxari mandavimus*. Hinc in *Floardi* praefat. *Charaxatum* insuper *indignem* *caraxati*, i. scriptorum & notariorum: & in prius vocabulario *Carax*, notatio, character. Vide *Charaxare*, & *Incharaxare*.

Kerhere.] In bundello *Ekhaet*. de an. 3 Ed. 1. num. 29. sic legitur. *Inquisitio* & *extenta* *terrarum* & *temerum* quae fuerant *Rob. de Monte* alto nuper *deposuit*, in *Rising* in *Noff.* *fat* die *Lune* in *crastino* S. *Fidis* *virginis*, viz. *Regni* *Reg.* *Edm.* *tertio*. Et inter alia. Item de *quadam* *conferentia* quae vocatur *Kerhere*, ad *festum* S. *Michaelis*, *duodecim* *denar.*

Karle.] *Homo* simpliciter, & pro famulo. Inde Saxonibus nostris, *Bascharus*, homo domesticus, famulus. Vide huc suis locis. Sane *Basle* etiam hodie accipitur ab Alamannis de homine probi, bono, utili, strenuo, ut notat *Goldastus* ad *Ekkhardi* Jun. cap. 1. *Carolum* inde dici opinatur, & pro homine simpliciter in Suecia, & Saxonia, ut observavit (inquit) *Flaccius Illyricus* praefat. in *Otridum* *Willenburgenfem*.

Karnes.] Vide *Kernellare*.

Katalla.] Pro *Catalla*, quod vide. Sic lib. Ramef. Sect. 358.

Karinas, Karina, & Karinare.] *Ekkhardus* Jun. in *Calib.* S. Galli ca. 13. *Necne* *vis* *rus* *Karinas* *vis* *ferre* *non* *potero*. *Balbus* *Cathol.* *Karinas*, arguere, convitiare, illudere.

Kelchyn, Keltem, & Kelten.] Triplex apud *Scotos* mulier occidit imponebatur, *Kelchyn*, *Cro*, & *Gaimen*, incerta autem distributione. *Kelchyn* enim modo domino, modo alteri penditur: aliae due parentibus seu confanguineis, sed an solis non liquet. Sonat *Mos* iste cum illo *Saxonum* & aliarum gentium, qui pari ratione *Wergildum*, *Megbotam*, & *Manbotam* exigebant: alias *Fredam*, *Megbotam*, & *Manbotam*. Vide huc *feorftum*, & de prioribus in voce *Gwadadiciens* quae leguntur in *Reg. Majest.* lib. 4. ca. 38. §§ 1, 2, 3, 4. Item *Kelchyn* *unius* *Comitis*, est 66. & due *partes* *unius* *vaccae*. Item le *Kelchyn* *vis* *Comitis* *aut* *Thani* *est* 44. *vaccae*, § 21. *denarii*, & due *partes* *unius* *duili*. Item le *Kelchyn* *vis* *Thani*, est *paris* *per* *quarta* *partem*, *quoniam* *paris* *vis*, § 30. *vaccae*, § 11. *denarii*, & *tertia* *partes* *unius* *duili*. *Rofitius* *nisi* *habet* *le* *Kelchyn*. *Quae* *sequuntur* §§ 5, & 6. supra habentur in voce *Cro*. Sed vide *Skenesi* notam in hoc Caput, ubi *Galichen* dicitur *pro* *Scotum* *lingua*, significare *multam* *pecuniariam* *quae* *pro* *delicto* *alicui* *infigitur*: mihi tamen, *Kelchyn*, *Cro*, & *Gaimen*, labium sonant *Hibernicum*.

Kernellare.] Vox frequens in antiquis diplomatibus ubi *Rex* *fremendi* *munit* *dique* *Castellum* *five* *zdes*, *privilegium* *concedit*. Nam aliqui nemini hoc licet, ideoq; in *Capitulis* *Egacrie* *demandantur* *est* *Et* *chartori* (Artic. 24.) ut inquirat inter alia: *Item* *de* *castellis* *&* *domibus* *kernellatis*, *filleris*, & *tumbrellis* *sine* *Regis* *licentia*. *Carnes* (a *Gall. Carnes*) pinnae: the embattlement of a wall, *Carnes*, pinnae, embattlement: a *Carn*, i. angulus, an edge or corner. *Alexand. Necham*: *Carnell*, *karnes*: & *pinnet* *torrium*, *karnes*: & in notis, *Cancellus*, *karnel*. *Karnes*.

Kidellus.] Angustia in flumine ad pificationem coarctato, alias *Wera*. *Magna Charta* ca. 24. *Omnes* *kidelli* *deponantur* *de* *cetero* *penitus* *per* *Thamesiam*, & *Medeweyam*. & per totam *Angliam*, nisi per *cofferem* *maris*. Sic etiam in *Magna Charta* *R. Johannis* apud *Mat. Paris* in vita ejus, qui (ut antea *Ricardus* 1.) concessit civitati *London* porticem de *kydellis* *amovendis* *per* *Thamesiam* & *Medeweyam*.

Y y

Et

¶ Landemera.] Terra limes, vel metus.
A Sax. land gemæpe, 5 ut solet in i, ve-
fo. Land autem terra: gemæpe, finis, u-
minus: uoc hodie agrorum partitionem
seitas vocamus. Foedus Aluredi & G-
thurni RR. ca. 1. in primis de nostris landim-
ris, sursum in Thanetia, & non superius in L-
eam usque ad exortum ejus, &c. Sic codex M

¶ *Largica.*] Longobardor. lib. i. Tit. 6.
l. 6. Si vero coxam ruperis super geniculum
hoc est, largicam: componat sol. 16. Si autem
subtus geniculum, quod est tibia, componat
sol. 6.

A Gall. *larrenc*, atque hoc a Latino *larrensi* *St. Wep.* 1. c. 18.
 niam, et t in r mutato. Præf. *Anglica* *larren* *lex* *pñt* *larrenc* *que*
larrencium *fus* *furtum* *divit* *in* *maius*, & *rament* *ous* *u* *u* *u*
 minus: majufque dictum eft, cum res furata *larrenc* *7* *3* *3* *3*
 12. *valere* *denarios*: minus, cum non tantum *valere* *gh* *u* *u* *u*
 altitaretur: & hoc flagro, illud patibulo *gh* *2* *2* *2* *2* *2* *2*
 (protur fidei) luebat. Annimadvertit autem *gh* *2* *2* *2* *2* *2* *2*
 in quantum alperitatem, *rem* *tempor* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 que viciffim *larren* *lex* *antiqua* *abripit* *ur* *ur* *ur* *ur* *ur* *ur*
 enim olim aliquando 12. *van* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 fidei hæpe 20. *van* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 nec via hominis *larren* *lex* *chor* *plur* *et* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 12. *larren* *lex* *frumenti* *modi* *non* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 effluat 12. *denari* *ut* *in* *Affria* *p* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 anno 51. *Hen* *3*. *videre* *et* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
sep *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 Quid igitur 7. *furripit* *larren* *lex* *modi* *u* *u* *u* *u* *u* *u*
 modios, morti non tradendus fuit: cum ejuf-
 dem hodie reus fit, qui quantum modi fuit: par-
 tem cleperit. Jultum certe eft, ut collapfa-
 legis æquitas reitetur, et ut divine injuriæ
 vehiculum, quod fupiores pridem æque
 graviffima crimina nequaquam tollerent (ut

Infirmitas, & ab omnibus aliis confectum in
Cherna Hen. 2. Ordini de Sempingham:

can habere in totam terram suam, & latrocinium, &c.

Et confirmat R^{mo} de Lathmar h^{mo} de Tschahin ex per scriptum Lathmar facient in Com Dublyn. Carl^o Joh^o 4
Griffins de Sutton tunc Buxton ex de dono R^{mo} p^{re} Joh^o. R^{mo} per Carol^o de esse Lathmarius m^o
Anglos et Walensi. Tista de N^oasil in Com Salop.

Liquidambar et
Paspagio

Gallica mille & quingentorum passuum metitur. Corrigendus igitur flos hic locus & legatur, *leuca sunt passuum mille quingentis*. De da Solution. Arithm. col. 107. Tom. 1. In *leuca* autem sunt 1500 mille passuum, 7500. pedes, 90 unciae, &c. V.

Pro duobus militibus passuum. Ingulphus qui suprà. *Leuca ipsius mensura terram metierunt apud Francos, constat de duobus militibus passuum*. Sic infra: — *4 leucas, id est, 8000 passuum*. Idem Lyranus nostras in Daniel Ca. 4. 27. *Belyon — erat edificata in quadro, & quolibet leuca quadri habebat 16 miliaria, id est, 8 leucas*. Hæc vulgaris atque hodierna apud Gallos æstimation.

Pro mille passibus, seu militari. Sub Romanorum ingressu, Angli per *leuca* cumeabant spatia, ut passum in Domeld. Non autem juxta mensuram Gallicam, sed hoc nomen suo imponentis militari, quod à mille, alias, *mil*, alias *durandycapa*, id est, *mille passus* appellatur. Conducit hoc magnopere ad Domesei codicis explanationem, ne quis *leuca* illic pro duobus mille passibus intelligeret. Audi Ingulphum coetaneum de eodem, pag. 910. Cum *scias* Abbatie nostre in longitudine, id est, de *Sc.* dicitur habere 4 *leucas*, i. 8000 passuum, & in latitudine, i. de *Sc.* 2 *leucas*, i. 4000 passuum, horum neutrum verum est. Sed scire debemus Anglos sub dominio Francorum, transisse in multis ad morem Francorum, & ideo loco militarium *leuca* dixisse, sed miliaria intellexisse: & cum longitudine quo excedit 4 miliaria, & latitudo 2 miliaria, prudentissimi metatores contra militiam emulorum priffime providentes, potius plus quam minus ponere voluerunt. Acceptat hoc rationem tota vicinia taxatorum, acceptat & Regia curia, cum veritas spatii exigeretur in incorporatione Regalium vidualum. Locum reddo copiosius, ut intelligatur quo ingenio villarum dimensiones in eo codice exhibentur.

Pro tribus mille passibus. Sic nautæ nostri marina metiuntur itinera.

Quidam leucam Hispanicam, 34 stadia metiuntur, id est, miliare Germanicum, 4000 passuum. Sed Hunterum audi Cosmograph. lib. 1.

Quatuor ex gravis digitus formabitur uncia, Est quater in palmo digitus, quater in pede palmus: Quinque pedes passum faciunt passus quatuor, centum Quinque & viceni stadia dant, sed miliare Quid dant stadia, & duplaxum. Sed tibi leucam.

Pro seu Mansterii, cum spatio in circuitu, puta plus minus unius leuce seu mille passuum, inferiori jurisdictione privilegiique donato. Alias *Leuca*, *Leugata*, *Banleuca*, &c. Gall. *Banleue*. Hujusmodi est quod fuit nomine *sedis* Abbatie sue id est, Croylantie, in novissimis hic supra descriptis. Ingulphus: & de *leuca* seu *leugata* Comitum Ramefensium vide supra in *Banleuca*: quibus hæc de ejusdem privilegii cognoscere est Charta Hen. 1. —

Sciatis me concessisse Deo & S. Benedicto — legem & fœdum, &c. & omnes alia libertates corone mee pertinentes in terra sua quam habet infra suam legem circa Ecclesiam S. Benedicti, & omnia placita corone mee perennia, &c. Charta Wilhelmi 1. instituentis Abbatem de Bello: Si infra legem, vel in Mansterii Ecclesie (S. Martini de Bello) Mansterii coenobii vel thesaurarii inventus fuerit, Abbat & Monachorum sui utrumque. Weremarus proprium in ipsa lege habet Ecclesie, & in omnibus suis Mansterii.

Fleta lib. 2. Ca. 4. Ipsi autem fervienti commissa est virga coram Rege deferenda, quæ signat pacem, ut unde dicitur *virga*, quæ sequitur Regem ubique fuerit in Angliâ, spatium continens 12 leuca: tempore autem guerre Regis erit ejus officium, &c. *De dictum de milite Marcellus MS. fol. 132.*

Habebatur apud Anglos alia lege ratio. Chron. Mon. de Bello. MS. *Oito virga unam hanc faciunt: Wista vero 4 virgas constat. Leuca autem Anglica duodecim quærentis. Quarentena est campellaria area interce latitudinis, sed 40 perticas secundum longitudinem definita. Alias Stadia dicitur: & cum 8 stadia miliare conficiant, ego hoc loco legam intelligo de militari & dimidio, juxta Authorem lib. de mensuris Agrimenfibus & Gramaticis, Parisiis editi An. — pa. 14. *Miliaria & dimidia apud Gallos leucam faciunt habentem passum mille quingentis. Duae leuce seu miliaria tres, apud Germanos eam rationem efficiunt.**

Leugata est spatium longe circa monasterium, ut *longa* suprà. Sic occurrit lib. Ramef. Secd. 198. 216. 236. 342.

[*Leudis*, al. *Leudis*, & *Leudis*.] *Vassallus, client, homo ligatus, seu feudalis*. V. Goldast. ad Burehar. cap. 8. pa. 216. Vox uraque ex eadem radice (m) diphthongo Saxonico in (au) versa, ut in *feudum* pro *feudum*. Leob Sax. plebem & populum significat: etiam subditum & servum. Sic in hominibus Saxonibus leobcap, pro servitute. Hinc Gallis leuca pro vassallo, & quem nos Tenentem dicimus: Germanis *leute*: Anglis veteribus *toine*, pro ferviente & subdito; *leuten* pro subministrare, & consequere: unde id Chauconeri.

De condito non religioſis che loſte, &c.

Non potuit mare Religioſum conſequere.

Leudes apud Gallos liberi sunt aut serviles: *Leudum* vernacule *leudes* franci & *leudes* fœdi. Mi rei rustice scripti, tributa pendunt & opera servilia. Illi ad militiam designati, Nobiles habentur & immunes à tributa.

Pro *Baronibus*. *Leudes* igitur generaliter dicuntur de omnibus regni subditis, specialiter de vassallis prædialibus, tam servilibus, quam feudaliibus & nobilibus: inter nobiles restrictis adhuc de vassallis illis Regis quos Barones vocant: & hac quidem significatione frequentius veniunt in historiis, sed

sed ab aliis fæpe vix decernendi. Greg. Turcom. lib. 1. lib. 3. Ca. 13. Theodorus Rex & *Leudis* sui designati, & in Reges subditum. Idem lib. 8. ca. 9. *Ordo* (inquit Rex) *aliquis ex Leudibus* missus sit filius, non si de *Leude* nostra fuisset, ad hunc usque fuisset deportatus. Anonymus lib. 3. ca. 80. *Præ autem Contrarius in levitate præsumit, Clerici* facti *Leudis* sui *banitum* præsumit, *Leudis* sui *decedunt*, *gentibus* *exterioribus* *pacem*. Lex Burgund. in Additione 1. Ca. 1. §. 14. aperte distinguit *leudes* à *Leudis* subditis. Cum enim de omnibus averit Burgundionibus in genere, particulariter adjecti, *Leudes* *ut si hoc præsumptum fuerit* — *fieri*, &c. Non male igitur Hieronymus Bignonius vir de-Stiff. ad Marculi lib. 1. formul. 40. *Leudes* (inquit) *apud Gregorium Turcomensem* si dicuntur qui *subditi* Regi sunt, & qui *nulli præsumunt principem* *omnem* *functum* *seper* *etiam* *Barones* *docti*. Citat hæc inter alia, ex Appendice Gregorii ca. 54. *Cletharius* cum *procurator* & *Leudibus* *Burgundie*, *Trevisani* *compositur*. Et (quod notat, *leudes* Barones nomine comprehendere) ca. 41. *Burgundia* *Barones* *verum tam Episcopi* *quam ceteri* *leudes* *timere* *Burgundien*, &c. Dubito tamen an hæc loco (& familia) de illo leudem genere solummodo sit intelligenda, qui *Barones* & *Fideles* Regis (scil. ob acceptum beneficium) dicebantur: Erant hi quippe Regis proceres, quos ab aliis quibundam *leudibus*, fecerunt videtur *leudes* Appendicis: cetero à *leudibus* nihil de Rege percipientibus. Tale enim fuit genus aperte indicat Wigthor. lib. 4. Tit. 5. 15.

Quod si inter *leudes* quicumque nec Regis beneficium aliquid fuerit concessum, *Leudes* igitur *alii* reperio.

Pro *subditis*, & pro vassallis in genere: cujus Gregorius Turon. vocabuli (perinde ac non tunc in usu) nullum, si rectè meminim, mentionem fecit. Sic autem Appendix ca. 56. *Dagobertus universos leudes* *que regibus in Austria* *habes* *in exercitu* *promoveat*. Item ca. 58. *Tanto timore* *pontificis*, *proceres* *in Burgundia* *conspicentes*, *seu* *&* *ceteros* *leudes* *adonatus* *Dagoberti* *concesserat*. Et mox, *Chm Lingones civitatem* *venissent*, *tanta* *in universis* *leudibus* *fuit*, *sem sublimitas* *quam pauperibus* *judicabat* *justitia*, *ut crederetur* *omnino* *fuisse* *Dei* *placabile*, &c.

Pro laico, populari, & illiterato. Leges Albrecht MSS. tit. de *Saxanitionibus*. *Leges Norwæ* *omnia* *formidantibus* *in vestes* *aut in finem* *comprehendit*: *fit* *hoc* *duplo* *expeditius*, *sem* *ante* *suppliciter* *de laica* *decernunt*. *Godex* *Saxon*. Ca. 18. *hic* *pro* *laica* *legit*, *mea* *hepe* *omni*, *i* *de laici*. Append. Greg. Turon. ca. 1. *Constituentibus* *Regi* *Francorum* *cum* *factu* *tribus* *vinique* *faciendis*, *visus* *fit* *offendi* *bus*: *&* *cum* *leudis* *erat* *apostolus*. Idem hic suprà Albrecht lib. 3. tit. 80. Et Chauconeri notat,

Leudes de the trus man, Etet omnes fidei hie bellis sen.

Beatus pol vir ille laicus, Qui fides tantum symbolum callet.

Gloss. Sex leudes man, laicus. Medulla Gram. MS. laicus, ca, cum, *leude*, & populari. Etiam promptuarium vetus Anglo-Latin. *leude*, illiteratus, laicus, infirmus, ignarus: & juxta Catholicon; incipiens. *Leudes* of *Clergy*, illiteratus, idem autem lit quod fides, *leudes*, idem quod Gall. *leues*, ut quibundam videntur.

Pro nequam & improbo. Sic ne hocdie solummodo utitur.

Leudis, etiam *leudis*, & *leudum*, dicuntur Pro *Wergildis* de capitis æstimatione *Leudis* occisi: scil. de compositione quam alter *Weran* & *Wergildum* vocant. Vide hæc. Formul. incerti Authoris (post Marculi.) ca. 23. Sic ab ipsi viris fuit judicatum: ut illam *leudem* solvere deberet. Mox, nec de ipsa *leude* — *repartitionem* *agere*, Longobard. lib. 1. Tit. 9. l. 28. — *componat* (freudum Regis. 60. fol.) & *ingulphus* *transcriptio* *ipsa* *fit* *de* *ipsa* *homicidio* *quo* *leudis* *leudem* *ipsum* *perimus*. Sepe in L. *Leudum*.

Leudum priore dicitur (ut *feudum*) pro terra quam *Leudis* à domino accepit in *Leuditionem*, seu servitium *leudis*, de quo in proxima.

[*Leudifacium*.] Hærent hic eruditi. Bignonius *leude*, fidem, intelligit: *sanctum*, vel corruptè scriptum, vel notis *sacramenti* (ut *anox* videtur præfatus) Lindenbrogius *leude* *sanctum* accipit pro manere, aut servitio quod *leudis* domino debet: ut *litumum*, quod litus. Nostrum adjectivum calculum cum Authore claverimus Formula solem. Lindenb. 39. f. infirmitur. *De leudifacium* *promissionem* *Regis*. Deinceps. *Rex* *Comitis* *illi*, *Sc. Episcopus* *aut* *omnes* *peccatis* *vestros* — *congrue* *faciam*: *quatenus* — *fidelitatem* *pro* *loca* *sanctum*, &c. debent *promittere* *&* *conjurare*. Hoc Marculi lib. 1. ca. ultimo, distinctius: *fidelitatem* *pro* *profectu* *filiu* *nostro*, vel *nostro*, & *leude*, & *sanctum* *pro* *loca* *sanctum*, &c. ut suprà. *Divide* (videt) quod alter conest, & tria designat (non à Baronibus tantum & vassallis feudaliibus quos alii *leudes* exponunt) sed ab universis subditis conjunctis: *fidelitatem*, *leudem*, & *sanctum*: *ream* *eam* *Sax.* *est* *am*, & per traditionem, apponit *tributum*.

[*Leugis*, & *Leugata*.] Pro spatio in circuitu Monasterii, Regis munio privilegii. Charta Guillelmi Conq. Abbatie de bello. *Concedit* *etiam* *eidem* *Ecclesie* *leugam* *circumque* *adjacentem*, *liberam* *&* *quietam* *ab* omni

antiquis, plurima è Danicis illis Canuti Regis concinnavent, Anglis imponit observandum. Quo auspicio, licet, et Florentio conjectare sic in An. Dom. 1142. referente. *Interpellata est à civibus* (Londoniensibus, Matildis Imperatrix Henrici 1. filia) *ut leges eis Regis Edwardi observare liceret, quia optime erant, et non parvis sui Henrici, quia graves erant. Verum illa non bono isti consilio, pro nimia austeritate non acquievit eis, unde et motus magnus factus est in urbe, et facta conjuratione aduersus eam* — ignominiosam cum suis fugam arripuit, omnia sua, suorumque supplicitem post tergum relinquit. Obsoleverunt deinceps istae leges, sed hodie manet in Scaccario codex earum regis de cuius exemplari nos hic passim multa exhibuimus. Vide Lex Salica.

Fit item mentio aliarum legum Henrici 1. Parilius in Johanne Rege An. Dom. 1213. *Ex eisdem Regis (Johannis) parte sumitur preceptum esse, quatenus leges Henrici avi sui ab omnibus in Regno custodirentur.* Intellego, proci sui, id est, Henrici 1. & de illis in Magna ejus Charta à Parilio ibidem exhibitam, non in dicto codice declaratis: ni ad leges *Edouardi Confessoris* (quas, ut proximus, alias recepit, alias rejecit) deferendum censetas. Quare.

Atribuntur etiam in antiquis MS. Henrico 2. fide leges, hodie sub Glanville nomine in lucem date: videtur; Hovedenus leges *Edouardi Confessoris* à Guillelmo 1. emendatas; & ab Henrico 2. denuo restitutas, restituenti attribuitur. Si enim ille in 1180. Eodem anno Henricus Rex Anglie pater (id est Henricus 2.) constituiti Rouphum de Glanville summum Justitiarum totius Anglie, pater sapientia comite fuit leges subseripsit, quas Anglicos vocamus. Recitat deinde dictas leges Edouardi à Guillelmo emendatas.

Lex Hæli (aliis Hæli) Dha, id est, Boni Britanni à Saxonibus in Walliam profugati, libertatem illis & ritus patrios tuebantur. Sub Anno verò Domini 914. Principes eorum *Hæli Dha*, adhibitis populi suis frequentibus Comitibus in loco celebri cui nomen *Trey Gwyn* à *Tref*, i. Ca. candida super fluvium *Tef* (aderant quippe ex Ecclesiasticorum coetu 140) leges pristinas longe receptas consuetudine aboluit, Britannici; novas dedit quæ à conditoris nomine, *leges Hæli Dha* sunt appellatæ, & hæc referunt in proemio. Habentur julto volumine antiqua earum exemplaria, cum & Latine tum & Britannicè MS. at subacta in Angli ditionem Wallia, sub Anglorum legibus hodie floret, partim ab Edouardo 1. circiter An. Dom. 1284. sed omnino ab Henrico 8. impositis. Nos inde alia atque alia sparsim huc transulimus.

Lex Longobardorum: Longobardi, Saxorum erant colonia, quos Pannoniam occupantes, in Italiam vocat Narfes Princeps militum Justiniani Cæsaris, circa An. Dom. 550. eo-

rumque fretus auxilio, Totilam Regem Gothorum fudit, Gothosque in Italia delevit. Confundunt deinde Longobardi in Italia, auctoribus facti quotidie, cum in numero, tum in potentia, Regnum sibi anteq. iura instituta è Saxonum moribus delinunt. Hinc nostratium cum Longobardorum legibus, ritibus, vocabulis, priscæ sepe analogia, & in plurimis hæcenus consonantia. Quas autem Majores nostri è Germania traduxere consuetudines, non (ut Longobardi) in legem scriptam redigunt, sed ex more Lacedæmoniorum & gentium veterum borealium memoriter propagant. De Longobardis sic Paulus Diaconus alias Warnefridus Hilt. Longob. lib. 4. Ca. 44. *Rebæris Rex Longobardorum leges quas sola memoria et ista retinebant, scripturam serie confecta, quodcumque ipsam edictum appellari fecit. Erat autem annus ex quo Longobardi in Italiam venerant septuagesimus. Hunc Hermannus Contractus ad An. Dom. circiter 627. rejicit. Abrogatis autem legum istarum aliis, aliisque emendatis; plurimas addunt Principes subsecuentes Grimoaldus, Luitprandus, Ratchis & Aistulphus: deinde Carolus Mag. & Ludovicus Imp. etiam Lotharius, Pippinus & juniores, in singulis legum apicibus annotati.*

Lex major & Judicium majus, fortè Constatu est; minor, *Hændred*. LL. Ed. Conf. Cap. 31. Pax per Breve Regis, unum hæc modum emendationis. Et hoc, iudicio quod majus habetur in *Seyr*. Ex Cap. 19. *Et si quis eos (abjuratos) gratis detinuerit, pro una nocte solus, majore lege Anglorum vel Danorum emendabit, &c.*

Lex Merciorum. Occurrit in historia mentio Legis Molmutiane, & Legis Mercie alias rum, Molmutii, Martiane. Illam à Molmutio Rege Britonum, quem floruisse asserunt anno non dum elucens gratiæ, 430. hanc à Regina Martia (Lelando Martia Proba) Guenthelini Regis vidua, dum infantis filii Regnum tueretur, ferunt conditam anno ante natum Christum 350. *Hæc duas leges (inquit Cestrensis Monachus lib. 1. Ca. 50.) Gildas historicus transulsi de Britannico in Latinarum: & Rex Aluredus postmodum de Latino in Saxonicam quæ Martenelaga dicitur. Ipse quoque Aluredus legem Anglicam conscriptam superadjectis quæ Wellich-enelaga vocabatur. Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia lex emanavit quæ Danelaga dicitur. Ex his tribus legibus Sanctus Edouardus tertius Communem edidit quæ leges Edouardi usque hodie vocantur. Alii lucidius referunt Aluredum Regem leges Merciorum in suas transcripsisse, id est in *Wellich-enelaga* seu leges Occidentalium Saxonum. Fateretur hoc ipsum ipsemet in legum sui ipsius præfatione. Quæcumque (inquit) in aliis hæc Gentilis mei, Offæ Merciorum Regis, vel Eadberti (qui primus Anglorum sacro iuribus esse baptizatus) iustitia deprehendi, ea hic colligi omnia,*

Lex Mercie.
L. Constatu.

omnia, reliqua plane omisi, &c. Constat igitur Aluredi leges è Merciorum legibus partim conditas: sed eis seilicet quæ ediderat Offa Rex Saxonius & Christianus, non Britannia Martia idololatriæ. Haud enim verisimile est, Offam hostem Britannorum acerrimum, qui pulsus esset ex omnibus suis ditionis finibus in Walliam adeptus, pulvorem leges inter spolia reportaret. Præteritum cum adeo inique videretur, ut ab ipsis Britannis subsecquenti seculo antiquæ fuit, & æquiores late, ut supra in Lex Hæli Dha demonstravimus.

Lex Molmutiana. Vide hic supra novifima

Lex parilibus. Eadem videtur apud Siculos Neapolitanos & Scotos; quæ Normannis, Gallis, & Anglis, Lex apparet, sed latiori veniens significatione. Legem enim apparentem Normanni & Angli de duellio plerumque intelligunt certamine. Siculi & Neapolitani, etiam de iudicio aquæ, & ferri candidenti, quæ nos Ordalum vocamus. Imperator igitur Fredericus 2. vanas istas & diabolicas superstitiones sua ejiciens repub. in Constitut. Sicul. & Neapolit. lib. 2. Tit. 31. ita loquitur. Nullus ipsas leges paribiles, quæ ab fœsse à veritate deberent potius nuncupari, aliterque fidelibus nostris indicere, &c. In sequenti etiam titulo, de pugnis & duellis tollendis sigillatim agit, ac si hæc sub legibus parilibus denominatione percipere fatetur non habentur. Skenæus verò legum interpres Scotiae, non tantum intelligit de litium examine quod duellum finitur: sed de illo etiam quod sacramentali recognitione (quam Affiam vocant) deducitur. In Notis enim ad Regiam Majest. lib. 4. C. 1. §. 4. ubi legitur, per legem patrie pœnens est: docet alias haberi, per legem apparentem, quod (inquit) est duellum, ut infra ver. 12. Sed ait præterea in verborum significatione, hanc apud Scotos legem apparentem, in Norman ... Lib. 9. Ca. 10. la loy apparsant nuncupari: omnesque controversias, tam de bonis quam de prædiis, juxta legem apparentem ventilandas, & vel sacramentali inquisitione, vel duello terminandas. Quæmòrem & legem dicit paribiles ponit, à parium pugna vel concertatione, quasi Lex duellum. Vide aliam nominis rationem, & de hac re plura in Lex apparet. Res Ripuariarum. Ripuarii dicuntur interpres Germaniæ populus, Rheni, Mosæ, & Moselle fluviorum ripis circumclusi. Quibusdam, Austradii perperam & Neutritii, non pro ipso fluvio dicunt veteres (ut infra in Lex Ripuariarum, & cingunt hic fluvii tractum Luxenburgensem, Geldriensem, & Clivenfem. Quando & à quibus leges accepere Riparii, supra declaravimus in Lex Ripuariarum. Eas verò adeo approbavit Rex Anglorum Henricus 1. ut non solum multas inde in suas descripsit, sed totidem

Lex apparet.
legi.

interdum verbis sic enim ille ca. 90. Si autem virgo desinit seipsum incantare missa sit, & aliquod interfectio: secundum legem Ripuariarum solvatur. Sin autem desinit legem in virginem, si impulerit, non est solvendum. Eadem hæc leguntur in L. Ripuariarum Tit. 70. §. 4. & quæ procedunt in §§. 2. & 3. & quæ sequuntur in §. 5.

Lex Salica. Franci populus Germaniæ qui transivit Rheno plurimum Gallie subigere, primò (ut refert Frisingensis) digi sunt Saxones, postea à Salo Buvio (ut Rhenano placuit) Salici & Saligni. Anno tertio Regni eorum conditoris Pharamundi, nondum Christiani: ut ei capere (inquit Sigebertus) legibus, & legem Salicam dixerunt per 4. gentes sue proceres electos de pluribus, his appellatis nominibus, Viogesi, Bodegesi, Salegesi, Vuidigesi, in villis. Germanie Salestaim, Bedobaim, & ad Hæli Goinetide Windobaim. Hi 4. proceres per tres mallos convenientes omnes casuum origines solliciti, ratiocinantes, de fœssis disceptando fuit Lex Salica declarata, iudicare decreverunt. Idem, vix alter, in utroque; prologo ad eandem legem: sub posteriori verò sic notatur. Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi DCCCXVIII. Indictione sexta, Dominus Carolus Rex Francorum inclitus hæc libellum tractatus legi Salicæ scribere ordinavit. Sunt qui edita leges exemplaria non integrè suspiciunt, sed hæc nequaquam immixtam controverfice. Speciatissimum inter cæteros iste editi paragraphus. IN TERRAM SALLICAM MULIERES NE SUCCEEDANT. Sic codex unus. Alius à Fran. Pithæo & Fred. Lindenbrogio datus Tit. 62. §. 6. fic legie: De terra verò Salica nulla portio hereditatis mulieri veniat: sed ad virilem sexum tota terra hereditas perveniat. Antiquior tertius, Bablenfis, fusius multo rem decernit exemplarium animadvertas varietatem, in quibus item antiquis legibus frequentissimam Quænam autem fuit terra hæc Salica apud Authores non convenit.

In legibus Hen. 1. Regis Angliæ multa Quædam in reperio è lege Salica depremta: interdum LL. Hen. 1. nominatim, interdum verbatim Cap. 89. sub Salic. Ripuarii initio — qui hoc fecerit secundum legem Salicæ hæc hæntes mltas gam moratur &c. Cap. anteriori 87. Si quis Capitula Legis Salicæ in conventibus aliquo communi, vel potissimum per Carolum magnam vel huiusmodi fuerit occisus, defendens se vellet illa apud Lindisbergem legem Salicam. Si in convivio ubi quatuor vel quibus fuerint homines, unus ex ipsis fuerit interfecit: illi qui remaneat uno unum convivium reddens, aut omnes mortis illius compositionem consensit: quæ lex usque ad septem qui fuerint in convivio illo, conveniunt observare. Si in convivio illo, plus quam septem fuerint, non omnes tenentur domare, sed quibus fuerit imputatum secundum legem componere &c. usque; ad finem Capituli: ubi omnia (ab altero hinc fieri superius notato) expresse leguntur in L. Salica Tit. 47. §§. 1, 2, 3. & lio alibi.

Lex Saxorum Germanie. Saxones olim dicti sunt Thuringi, sed è Græcia prius oriundi ut eorum tradunt historici, & illud Gotfridi Viterbiensis Chron. par. 15.

Saxo, velus credo, quæ sit ante Malcolm.
Regis Alexandri miles ubique fuit.

Vide cetera.

Origini ascribuntur leges, à quopiam institutæ qui philosophiam in Græcia audierat, optinuit Huldricus Mutinus Chron. Germ. lib. 12. Multa enim (inquit) Platoni legibus conveniebant.

Saxonum verò leges quæ inter Antiquas divulgantur, Heraldus Dano (qui floruit An. 984.) nonnulli referunt: auctoritate ducti Alberti Abbatis Stadensis, cuius nos sententiam supra posuimus in *Lex Frisonum*. Eadem recidit Helmodus in Hist. Sclavorum lib. 1. Ca. 15. — *adæ clarus* (Heraldus) *leges* & *iura statuta quæ auctoritate vix, non solum Dani, sed & Saxones habere ferunt consuetudinem*. Cetero autem alii Lindenbrogii, Herald leges recentiores esse Saxorum illis & Frisonum, à se congestis Hartum enim exemplaria, cum in membranis, tum in manus vetustate, Caroli Mag. statum optinuit antecedere. Sed caveat vir doctus: nam faciuntur inter eas quedam ad rem Ecclesiæ, quedam ad solum Regis Francorum pertinentia: cum ne ante Caroli regnum conversi essent Saxones ad fidem Christi, nec Francorum semet iugo suppositissent. Fateri nihilominus quod nec ille tacet, Saxones leges alias habuisse antiquiores, inter editas non repertas. Vide locum in ejus Prolegomen.

Lex Scottorum. Quales ante susceperunt Christi characterem habuerunt leges (cum ut aliarum gentium barbararum fœdite essent in multis & inhonestis) non hic referam. Perstrinxit eas divus Hieronymus in Epistola ad Oceanum, & ab ipso non tacentur Historicis suis in vita Regis Ewini 3. Extant verò candidæ aliæ Kennethi Regis qui Pictorum cum Regno populum delevit sub An. Christi 839. & Machbethi item qui ferro sustulit Duncanum Regem circa An. 1046. Reperiuntur harum Capitula apud Hectorum Boethium, & quodam aliis res Scotticæ Auctoribus: non tamen apud Skenezum leges Scotticæ concinnantem.

Ordinur ille à legibus Malcolmi 2. regnum inuentis An. 1004. si (quas profert) tanta gaudeant antiquitate. Plurima enim illic vocabula recentioris ævi: mores etiam nonnulli, Magistratumque & ministrorum nomina. Quatuor item libri qui inscribuntur *Regium Maystatem Scottie*, Davidi 1. tribuit, quem crepide (inquit) regnare An. Ch. 1124. (id est, sub 24 Hen. 1.) & regnasse anno 26 (hoc est, usque; 18 Regis Stephani. Ranulphus autem de Glanvilla (quem Balcanum fecimus,

Contem Celtrix perperam vocat) non clarescit iustitarius Angliæ, usque; annum 26 Hen. 2. id est, gratias, 1180. *tenentque ipsi iustitie gubernacula: Tractatus de legibus & consuetudinibus Angliæ* (qui Glanvilla dicitur) est compositus: ut fronte præfert liber editus, & in antiquissimo vidimus MS. Hic autem liber juris Angliæ, & *Maystatem ille Regium*, legis Scotticæ; in præfatione, dispositione, catione, verborum, integrorumque; capitulorum textu, adeo inter se passim consentiunt (mutatis vel acrispitis quæ utriusque; generis postularatio) ut alter ex altero manifeste cognoscatur desumptus: sed an nos è Scotia jurisprudentiam nostram reportaverimus, alii judicent.

Lex Sclavorum & Neapolitanorum, Constatimere, nuncupata: partim à Principibus è Normannia oriundis Rogero & Guilhelmo, sed plenius à Frederico 2. Imperatore anno vel beato (ut è Molinico in Consuetud. Parisi Tit. 1. nu. 95. refer Lindenbr.) post suam coronationem Romæ Anno 1221. condita. Dignoscitur cuiusque; legis auctor ex affixo in fronte nomine.

Lex Wisigothorum, id est, occidentalium Gothorum, quid in Hispania solum collocantur: nam Otro-gothi (i. orientales) in Pannonia, Hungaria, Illiria, finitimusque; regionibus confeder. Utraque; autem gens sub prioris venit interdum appellatione: & effusa per Europam una vel altera, non solum bella & cladis, sed legum reportumque; induxit vicissitudines. Tenebantur verò non jure scripto, at è ritu borealium populorum patris meritis, donec sub Rege Euridico (aliis Eurico & Theoderico) Era *DIV.* id est, An. Dom. 466. *instituta scriptis habuerunt*: ut in Gothor. Chron. refert Isidorus. His à Levigildo postea (Era *DCVII.*) in aliquibus emendatis; rejectis item nonnullis, & adjectis compluribus, plenissimum impendit vigorem Reges Chindasvindo & Reccasvindo. Recentius tamen Egica ingulorum acha, fuisse, hinc illinc interfectis, auctoritate Concilii Tolentani 16. omnia confirmavit, ut pluribus ostendit Lindenbrogii. Hinc illarum legum usus in Hispania & Gallia Narbonensi, quæ à subactis & incolentibus Gothis, Gothia dicebatur.

Legem facere, est legem variare, vel legem variatam perimere.

Legem vadiare, & Wadiare: est cautionem dare de primiplo legis exigentiam de inligata: ut de præstando sacramento ad indicandam diem, cum indicio consecrationalium seu conjuratorum numero, &c. Vide *Vadiare*, & *Wadiare*. v. *Vossii in præf. libellorum*.

[*Lia*] Charta vet. Joh. de Lacy Com. stabul. Celtrix. — *conferimus Dno & S. V. huius Hospitalis Jerusalem* — 22. *ar. terre in villa de Alancaster infra lim. diocesis, scilicet de orientali latere de Stauchard usque ad fontem que, &c.*

[*Liard*] Vide *solida*.
[*Liber, Libellus*] Pro Charta donationis, charta prædiali, teligrapho. Conciliab. Clovelhorie An. Dom. 824. *Habuit autem Episcopus ante nominatus (Heabreicus) terram aliam cum libri, sicut Reabreicus ante præcepit. Leo Maric. Catenæ. lib. 1. Ca. 50. Libellum etiam fecit Gasfrido Masconio, de S. Gregorio in Servitiano, cum servis — at pertinentiis que. Inde,*

Libellarium jux illud dicitur, quod per Chartam donationis confertur. Idem Leo ibidem. Hic Abbas concessit *Agelrade Auguste Lambertii Regis matris, libellarii jure, diebus tantum vite sue, cellas duas lupis non nocerent, cum omnibus rebus suis: vixit in locis, &c.*

[*Liber homo, Liberi homines, Liberi & legales homines*] Ad Nobiles olim spectabant illi tituli, à majoribus ortos omnino liberis. Maxima enim vulgi pars, aliqua servitutis specie coarctabatur, sic ut sui esse mancipii non liceret. Qui verò manumissione affecti sunt libertatem, Romanis *liberis & liberis*, inferioribus seculis *Ingeniis* dicebantur. Vide *Ingenius, Legalis, Homo francus, Tenens liberis, al. liber Tenens*, quæ etiam sensu occurrunt interdum *homo liber*.

[*Libera mara, Libera varana, &c.*] Vide *Vara*, & *Varana*, &c.

[*Libertatis, libertatura*] Libertationes dicuntur res necessariæ quæ vel ex debito vel honoris gratia, Magistratui, hospitibus, seu peregrinantibus ministrantur. *Libertate*, Charta Regis Ricardi 1. Willielmo Regi Scottorum: & Hoveden in An. Dom. 1194. p. 738. *Concessit, &c.* multa, & ex quæ Rex Scottorum intravit terram Regis Angliæ, habebit quoddam de buria Regis Angliæ 100 solidos de liberatione. Cum autem Rex Scottie ad curiam Regis Angliæ venisset, quam diu ipse in curia Regis Angliæ moram fecerit, habebit quoddam de liberatione 30 solidi. & 12. mactellæ domoicæ, & 4. sextaria de dominico vino Regis, & 8. sextaria de vino expensibilibus, & 2. libras de pipere, & 4. lib. de cymum, & 2. petras de cera, pel. 4. carus, & 40. grossi longos colpones de dominica candelæ Regis, & quater viginti colpones de alia candelâ expensibilibus; & cum ipse in parvam suam redire voluerit, condicent per Episcopos & Vicecomites, de Com. in Comitatum, &c. Veniens igitur Rex Scottie Alexander Londinum visitandi Regem Angliæ (Henricum 3.) gratiâ petiit dicitur dictæ liberationis exhibitionem: Sed licet hoc fuerit stultis quasi de jure peritum, nunquam tamen fuit per plerumque assensum,

nisi de liberalitate exhibuit, inquit Mat. Westmonast. in An. 1260. p. 302. Causa liquidè apparet ex collatis quæ præterea refert Hovedenus, & Westmonasteriensis illis.

Pro corrodio. Constituit legatim. Othobon. Tit. quod nulli religiosi vendi liberat. — *visum est capitulum quæ spem. Alipet. &c.* ad certum tempus, vel ad vires silvarum quibus sit concessio, ceterum quid (quod communiter libertates appellant) communiter vendunt & assignant. Athon. ibi in gloss. Libertationes, aliis verò nuncupantur corrodio.

Pro mercede vel salario. Mag. Chart. Ca. 22. Nullus — capiat equum vel carredum aliquis pro caragio faciendo nisi reddat liberationem antiquitatis suam. — Skeneus de verb. signif. *Libertatio, ane lex quibus ane tenebandi officii, quibus in talio ane liber, &c.* ad Leg. Malcolmi Macglenis ca. 4. *Footum or free is commony of silver and money, and an livery is of meat or clothes. But this distinction of difference is nocht perpetual.* Hæc ille.

Libertate etiam dici videntur certe portiones lignorum, estovariorum, scilicet aut alterius velture prædiales, quas è solo communi vel alieno, debite reportant alii, Lib. Prior. Dunstapule Tit. Houlton Ca. 5. *Libertate* *bos* quam habet Prior in *Boswid*. Et infra: *Libertate* *prati in le Sauli made*. Reor idem esse quod alias *Dala (a dale)* à distributione appellatur: concedi; ant ex alterius fundo.

[*Libertatis*] Libertum facere, Libertate donare. Willigothor. lib. 12. Tit. 2. l. 14. *Libertate* verò *servitium Christianum* Hebreus si maluerit, ad civium Romanorum dignitatem eundem manumissionem debet, nulli scilicet Hebræo vel quolibet obsequio servituro.

[*Libertaticum, & Libertinium*] Obsequium quod libertus patrono debet: libertinitatis obsequium. Formul. soler. 99. *Nec mihi nec hereditas meæ ullum impendat servitium, nec lustrationem, nec libertaticum, nec alium obsequium, nec patronatus gratiam.* Lindenb. Calpur. Declam. 14. Ego postulo tunc libertinium quod vix sufficit qui finierit. Apud Romanos libertus patrono donum, munus, operas debebat. L. 20. §. 2. ff. de acquirend. & amit. hæred. & toto Tit. ff. de Operis libertor.

¶ De libra manaria & multiplici
eius ratione.

¶ **Libra.** Ad antiquæ hystorie elucidationem, conduci sepe *libra* & *manorum* explicatio, quo me negotio non immergam: quædam tamen non pigeat annotasse. *Libra manaria* nomen non pigeat annotasse. *Libra manaria* nomen non pigeat cepit, quod libram quam vocant *Trojanam*, hoc est, uncias 12. olim pendebat. Inde etiam Saxonibus *punde*, & Anglis *pound*. Æstimabatur autem aliis solidis, aliis denariis, aliis oris, hoc est, uncias.

Libra Anglo-Saxonica continebat solidos 48. argenteos: solidus verò 5. tantummodo denarios. Extant certa rei monumenta (ut Jambardus refert) in denariis argenteis tempestate Ethelredi Regis, excusis.

Libra Anglo-Normannica 20. pendebatur solidis: solidus autem interdum 16 denariis, sed plerumq; 20 ex argenti uncia confisus. Hinc in Domeſd. crebro: Tale *Manerium reddit* x. vel xxx. *libras denarium* de xx. in ora; ut de specie conflet solutionis. Hæc igitur *libra* duplex fuit: scil. majoris uncie, & minoris vel majorum denariorum, & minorum.

Libra denariorum illa frequentior est in Domeſd. (& periode sub illo seculo) de 20 denariis in uncia. Tit. Oxenfordiæ Rex. Oxenford. *Reddit de moneta* 20. lib. denariorum de 20 in ora. Ibidem: Pro censibus 23 lib. denariorum de 20 in ora. Titt. Herefordiæ Rex. Lenc. *Prepositum* — veniente domina sua in *Manerium*, presentaret ei 18 oras denariorum ut esset ipsa laeta animo. In append Floardi pa. 45. annuatim perolvere libram unam denariorum *Remensis moneta*.

Libra sterlingorum, eadem olim fuit quæ *libra denariorum* de 20 in unciam, nam denarius aliis dicebatur *sterlingus* & *estelingus*. Nominis rationem vide in *Estelingus*. Consecrunt autem sequentes Reges *sterlingorum libram* ex denariis de 40 in uncia; & novissimi, de 62. vel eo amplius: retinentes tamen *sterlingorum* appellationem, utpote jam pecuniam legalem significante. Præca igitur *libra sterlingorum* ex 120 denariis constabat, pondus æqualis gravitate: media ex 480. hodierna, ex 722. & quidpiam supra. *Sterlingorum* autem nulla (quod sciam) in Domeſd. mentionem, cum recentioris sit originis vocabulum.

Libra ex oris, eadem est quæ ex uncias, ut supra.

Libra etiam aliæ occurrunt denominationes atq; ipse in Domeſd. codice triūfuit: *Libra numerata*, *penſa*, *arſa*.

Libra numerata. Currebant in primis pecunie (ut hodie argentæ) solummodo numératione: acceptiq; inde hæc *libra* nomen, de-

narios veteres (ut supra diximus) 120. numerant exhibens.

Libra penſa, seu *penſata*. Cum autem multa essent ubiq; locorum cuneagia (nam illuftriores plurimæ civitates, villæ, Episcopi, proceres, sua habuere) factum est, ut leves sepe denarii à cuneatoribus & hiliariis cuderentur, deorsum; sepe alii in publicum proreperent. Venit igitur in usum non solum *libram* numerare, sed (ut aures hodie) ad penſum trutinare.

Libra arſa. Crescente nequitia, neq; numerus sufficit, neq; pondus. Corrupto igitur metallo ad examen igneum progrediuntur: ut decocto adulterio, simplex reddatur, vel debita temperies, quam veteres *legam* & *ladan* (nisi fallar) appellabant: *the alloy*. Decocturam inde *libram arſam*.

Aſſonem instituisse refert Author dialogi Roffalis, Salisburyensis Episcopum (intelligo Rogerum Cadomensem) sub Henrico 1. cum idem Rex frumentarius & eſculentis redditus in pecuniis commutasse, numero atq; pondere perſolvendo. Hic [inquit] *postmodum* ex mandato Principis accessit ad *Scaccarium*, ubi cum per aliquos annos perfectisset, comperta hoc solutiori genere non plene ſiſſe ſatisfieri. Licet enim in numero & pondere videretur ſatisfactum, non tamen in materia. Consequens enim non erat ut si pro *libra una*, numerata 20 solidis, ciam *libra pondus* respondentes, solvisset: consequenter *libram* solvisset argenteam. Petrat enim corpus vel quavis esset mixtum, solvisset, cum non fuerit examinatum. Ut igitur regia simul & publice provideretur utilitati, habitio super hoc ipso Regis consilio, constitutum est ut fieret ordine predicto *ſerme* (1. annui census) combustio, vel examinatio. Combustionis ſeriem copiose describit in precedenti Capite: perhibetq; non esse legitimam Regni hujus monentam, si examinata *libra decidas* pluriquam 6 denar. à pondere deficeret.

Sed reſtituit, non instituit *aſſonem* seu *combustionem* hunc morem Sarisberienſis Episcopus: nam de his omnibus speciebus creberim agitur in Domeſd. libro sub Henrico 1. patre condito, ut in ſequentibus liquet. Titt. Chent. Archiepiſ. Cantuar. Civitas Cantuar. Item reddi nunc 30 lib. *arſas* & *penſatas*, & 24 lib. ad numerum. Lincoln. Rex. Chircheby. Tempore Regis Edwardi valebat *xl. lib. modo xl. ſol. cum pondere* & *arſa*. Titt. Wilteſſe. Rex. De tertio denario Sarisberie habet Rex xx *ſol. ad penſum*, de clemento x *lib. ad pondus*. Ibi sub, Aldeburne. Hæc *Manerium reddit* Lxx. lib. *ad penſum*, ſed ab Angliis non appreciatur nisi ad Lx lib. ad numerum. Simile in Coſham. In Devonſhire occurrit ubiq; sub Titt. Rex. *Ad penſum* & *arſum*. *Ad penſum* ſolum. *Ad pondus* & *arſum*. *Ad pondus* ſolum. & in Wilteſſe. sub Titt. terrarum Regis, invenies (inquit Agardus) redditum ad penſum, & ad numerum penè esse eum. Differentiam

Loga seu Libra
quid.

Libra etia, g.
didi, bianca,
argentea, &c.

Blanket.

v. pag. p. 20. n. 10.

rentiam verò si quam intelligit inter *libram ad penſum*, & *libram ad pondus*, ego non teneo.

Libra ad ſcalam. Habetur apud eundem Authorem dialogi. *Libra iſtus* mentio, ex hac occasione. Cum Rex Hen. 1. eſculentis suos redditus in pecuniis tranſtulſſet, constitutum est, ut ſinguli Comitatum Vicecomites indicitas pecunias annuo colligerent, & in Scaccarium ad *ſcalam* ſolverent: *Hoc* (inquit) est *præter quantitas libram 6 denar.*

Rati ſunt enim de tractu temporis facile poſſe fieri ut moneta tunc fortis, à ſuo ſtatu decideret. Nec eos ſeſſilis opinio: unde coacti ſunt conſtituere ut firma Maneriarum non ſolum ad ſcalam, ſed ad penſum ſolveretur, quod poſſet non poterat niſi longè pluribus appoſitis. Servabatur per plures annos ad Scaccarium lex hujus ſolutionis: unde frequenter in veteribus annalibus rotulis Regis iſtius invenies ſcriptum: In Theſaurario, C. lib. ad ſcalam: vel, In Theſaurario C. lib. ad penſum. Poltea ſubſecutus est moſ ille Combuſtionis, à Sarisberienſi Episc. (ut ſupra) inſtitutus. Sed ad codicem Domeſd. revertemur.

Habentur illic præterea, *Libra alba*, candida, bianca, argentea, de albo argenteo, de albo denariis, candidorum numerorum &c. quæ omnia vel de argento cuſa, vel de rudi & informi in ſolutione exhibitio intelligenda cenſeo. Titt. Bothinghamſ. Rex. Brunhale. Inter totam redditis per annum xxxviii lib. de albo argenteo. Hereford. Rex. Lucwordine. Hæc *Manerium reddit* x lib. modo de albis denariis unum tantum auri. Glowceſtre. Rex. Tochimune. Modo reddit 24 lib. candidorum numerorum de 20 in ora. Elſex. Comes Euſtachi. Hundred de Angra. Tunc & poſt valebat 16 lib. modo 20. candida. Hantef. Rex. Adinton. Reddit 12 *libra bianca* de 20 in ora. De his dubius & incertus nihil pronuntio: ſed fuiſſe aliquando pecunie genus *Bianca* & *Blankis* appellatum ſuprà videas in his vocabulis.

Libra duri. Refert Author incertus, *marcam auri* 50 marcas auri continere. Sequitur perinde ut *libra auri* (nam *libra* marcam proportionem reſpicit ſequilitera) 75 libras complectetur. Quære, & Vide *Marca*. Cupio varias pecuniarum libras annotare, ſed factus deſect. Qualem accipe.

Libra Anglica. Præſi illa ſæculi continebat (ut diximus) 220 den. i. 12 uncias argenti. Sic Stat. an. 51 Ed. 1. Inferioris, duplatur: hodierni triplum, & aliquantulum ſupra.

Libra Sconice antiqua. De hac Affia de ponderibus & meſuris Rob. 3. qui floruit Anno 1293. *Libra duri ponderis* 25 ſol. Et. 34. & 5. 888.

Libra Hiſpanica valet ſol 15. Angli-

Libra Andagavia. Vide *Marca*. *Libra Barrenſis* valet 14 ſol. Turo-

nenſ. i. minor uno quam 18 den. Sterlingorum.

Libra de Burdeſis valet 12 ſol. & dimid. vel dimid. libe Parisienſis.

Libra de Menſis eſt 4 ſol. ſterling. vel 2 libe Turonenſis.

Libra Parisienſis val. 20 ſol. Paris vel 25 ſol. Turon. i. 2 s. 6 d. Sterling.

Libra Turonenſis inter Gallos uſitatiffima, tantum valet 2 ſol. Sterl. Stow in An. 1262. i. 46 Hen. 3. Pactum eſt, Normanniam Regi Francie remanſuram, ſolventi Regi Angliæ & hereditis 30000 *libras Turonenſis*, i. 3000 libe. ſterling.

¶ *Lida*, & *Lidas*.] Vide *Lira*. *Lids* [carti.] L. Baiunario. Tit. 3.

Ca. 1. §. 21. Si *aurum maculaveris*, ut exinde turpi appareat, quod *lidſarti* occat, cum 6 ſol. componat. Gloſſ. Lind. Germ. *lid*, membrum. *Schacht*, ſiſſura; unde & *lidſarti*, auris abſciſſa, Alman. Tit. 61. & *Arano* [cart. ſpicanum abſciſſo, Boior. Tit. 12. Ca. 8.

¶ *Lidolap*.] Longob. lib. 2. Tit. 15. *Jonaha morbi causa* 1. 2. *Signis rei ſuæ aliſi ſingueris*, & dixerit in ipſo illico *lidolap*, i. qui in die obrus ſui reliqueris; non diſperget ipſa rei poſtea dolore animo, niſi ſtruat cum ratione. Linden. Germ. *laib*, corpus: *lido* quid ſi non liquet.

¶ *Lidunſgi*.] L. Friſon. Tit. 12. §. 35. Si *quilibet digitus* 4. longioribus in ſuperioris articuli junctura ſua percuſſus fuerit, ut humor ex vulnere decurrat, quod *lidwagi* dicunt, 2 ſol. componat. Idem Addit. Friſon. Tit. 3. §. 32. Si *quis in junctura membrum cuſperit* ſua percuſſerit, ut humor ex vulnere decurrat quem *lidwagi* dicunt, ter 4 ſol. componat. Hic Lindenb. ait. Germ. *lid*, membrum vel articulus: humor autem de quo hic agitur *lidwate* vocatur, Anglo-Saxonice *lidwate*. Sic enim verba L.L. Alfredi Regis intelligenda arbitror Ca. 40. *Gif mon exale bið gepuneð* &c. *Sæt lidwæp* ut ploper. gebeþ mid 30 ſoll; Si *quis in humero vulneratus fuerit*, ut humor inde decurrat, 30 ſol. componat.

¶ *Liferent*.] Redditi, & emolumenta prædialia, quæ quis percipit aut ad terminum vite aut ad vite ſultentationem. Skeneus ad Quon. Attach. Ca. 18. v. 5. *Nora quod* *ſchæta* terrarum ſolmi poſt annum & diem (viz. *his liferent*) ipſo vivente computatur inter bona mobilia.

¶ *Liermit*.] Flea lib. 1. Ca. 47. Adulterii multa. Vide ſuprà *Lairmit*.

¶ *Lieg lord*, & *Lieg man*.] Vide *Li*: *gania*, & *Ligis*.

¶ *Liga*, *Ligare*, *Ligantia*, *Ligius*, &c. cum compoſitis.] A *liga* & *ligare* Italice pro vinculo & vincire. Per translationem, *ſædæ* & *ſœdus* pangere.

Liga, pro foedere. Alb. Argentin. sub. An. 1337. inter Principem (Ludovicum Cæarem) & Francum imperatorem iuramentis, & confectis literis, liga perpetua est formata. Inferius, Ligan contraxit, & sparium sepe, liga facti.

Pro ipsum societate & confederatione, quam Cæsar & Tacitus ciuitatem vocant. Iodoc. Willichius ad Tacit. pa. 1. Ca. 23. Itaque vel iuxta Redulphi finitionem, ciuitates Germanorum (veterum) sunt confederationes & facta quoniam ligan barbari solent appellare.

Ligare, pro inire fedus apud eundem in An. 3046. Papa cum Mediolanensi antiquo legte fedus amicitie ligauit. Infra. Venerunt autem cum ipsa solelem nuncios Angli in Frankenford, Principem & Anglum colligare querentes, cum quibus Princeps cum pleno collegendi mandata Reb. Ducem Bavarie, &c. destituerat.

¶ **Ligantia**, & inde **Ligantia**, & **Aligantia**. ¶ Vinculum artius inter subditum & Regem utroque; inuicem connectens; hunc ad protectionem & iustum regimen, illos ad tributa & debitam subiectionem.

Dicuntur ligari utriusque, Principes nempe, **ligati domini**: subditi vero **populi ligati**, & **homines ligati**. De natura verbi istiusque; vinculi, copiose definitum est an. 6. Jacobi R. in Casu Postnatorum: adiungit tamen que vetustius deprehendit. Cultumar. vet. Norman. Ca. 43. **Ligantiam** autem lege legalitatem de omnibus hominibus suis totius provincie, debet (Principes) habere: ex quo ei tenentur contra omnes homines qui mori possunt aut vivere: propriis corporis prebere consilii, & auxilii adiuvamentum: & ei se in omnibus innocens exhibere: nec ei adversantium partem in aliquo consuere. Ipse etiam eisdem tenetur regere, protegere, ac defendere, eisque secundum iura & consuetudinem, & lege patrie petraare. Nuberigenti. hist. lib. 2. Ca. 37. — Regi Anglorum (Henrico 2.) tanquam principali domino, hominum cum ligantia, i. solenni cautione standi cum eo, & pro eo, contra omnes homines, Rege proprio precipiente, fecerunt.

Ligia fedus. Walling. in An. 1213. Johannes Rex Anglie videns Barones suos contra se insurgere, utpote qui cum Rege Francorum per litteras sua ligata fecerant, &c. V.

Ligi igitur & ligo idem sunt quod ligari, sed à generali significatione desinunt voces plerumque, in specialis: utpote de eis dicuntur qui propriis dominis tenentur à partibus stare contra omnes mortales, ne Rege quidem excepto, vel antiquiore domino; unde illud Feud. lib. 4. Tit. 93. **nullo exceptio, fidelitatem fecit**. Mos ille vetus: sed Fredericus Barbarossa An. Dom. 1152. Roncallis cavit Imperatorem in omni fidelitatis sacramento excipiendum: quod & deinceps faciunt alii Principes: adiunguntque Jus feudale, quicquid dominus etiam eximendo. Hinc in sacra-

mento illo, vulgata clausula: *salva fide domino nostro Regi, & aliis dominis meis*. Vide plura in verbo **Fidelitas**. Ex his provenit ut **ligati** debet appellentur Principum tantummodo subditi, supremo gaudentur dominio. Gloss. ad Clementin. lib. 2. Tit. 11. Ca. 2. **Postulati**. Dicitur autem **ligatus** quod **ligatus**, vel **legatus** quod **legalitatem servans**. Et infra: **boni legati** **boni legum** (i. ligantia) **sunt Imperatores** vel **Reges**, nullus aliorum fidelitatem servat: sed in vassallico vel fidelitate reformatur saltem Imperatoris fidelitas vel auctoritas, &c.

Distinguntur nunc igitur perspicue **ligati** & **ligati** & **vassalli**, **vassalli**: item **ligatus** seu **ligantia**, & **vassallus**: quod clarius emicat apud Albertum Argentinum sub An. 1304. **Quomodo autem** **idem Principes Agnitionis** (intellige Gallicæ Belgicæ, &c.) **ipsam Franciam ipsi graecum, excofiam habent**: cum tamen omnes quasi ejus essent **vassalli**, nisi ab Imperatore moverentur cuius essent homines **ligati**, invadentes eum cum honore occasionem aliquam non habebant.

Quando autem hæc exceptio in Anglorum devenit professiones, nec compertum habeo, nec utrum voces **ligati** & **ligantia** semper venerint auctoriori acceptione: nam & privatos, suos habuisse **ligati** deprehendo. Lib. Ramf. Sec. 244. **Reinaldus Dei gratia Abbas Ramef, Proprius & hominibus de Brancefiro, & omnibus vicinis Franci & Angli saltem. Sciatis me dedisse terram Vif in Depedene hodie Depedale** huic **Befino** & uxori; ejus **Affine**, ita bene sunt homines de Brancefiro illum testificari verum habuisse, ea conditione quod **efficiantur sunt homines ligati**. Floruit Reinaldus sub ætate Henr. 1. quod & clausula, **Francigeni & Angli**, testatur. **Ligantia** etiam inter privatos meminit Glanvilla lib. 7. Ca. 10. Si vero plures habuerint dominos: ipsi heredes sub custodia constituti: capitales eorum Domini, i. illi quibus **ligantiam** debent sicut de primis eorum feodis, eorum habebunt custodiam. Idem totidem verbis Regia Majest. Scot. lib. 2. Ca. 44. ver. 1. ubi Skeneus. **Ligantiam** fecerunt, id est (inquit) **privatam fidem, seu homagium, & ut nunc loquuntur, à quibus prius feofamentum acceptaverunt**.

¶ **Ligati**. ¶ Sax. lyte, & lytean: **scilicet, limbo, margo**. Anal. in Leone 3. **Super altari majori vestem albam fecit bolfercan vestem, habentem in medio tabulam de chryfclau cum hiforia Domine refecturam, & in arcibus hifiam de chryfclau**. Item in Leone 4. **Fecit certissimam lineam cum cruce in medio, & in pro hifia de fundato mira dominum dicitur**. Maricanus in Chron. Calnef. Ca. 29. **Mifia B. Benedicte purpuream pallium operum, de quo Abbas pulvinale faciem, aureis liffis ornari**. Sæpe in dictis Authoribus. Magna (apud nos) Charta. Ca. 26. una (i. liffa) **latitudo parietum tenementi** &c. **scilicet, due vifia liffa**.

Quidam

Quidam lineam esse aiunt, dictumque; inde **Subfifus**, **operantur**.

¶ **Liffa**. ¶ Idem quod **liffa**, & velut **liffa**. **Affia** de mensuris Ric. 1. apud Benedicem pa. 774. **Lous pociu ubiucunque fiant, vifis de eadem latitudine, scilicet, de duabus vifis vifis liffas**.

¶ **De litania, praefectum solennitibus**.

¶ **Litania**. ¶ **Regio, supplicatio**. Sed praeterea publice supplicationis genus est quo Dei misericordia ex solenni more ardentius imploratur. Concil. Mogunt. sub Leone 3. An. Dom. 813. Ca. 32. **Litaniae Graeco nomine appellantur** que **Latine dicuntur rogationes**. Inter **diversas** autem & **isagogice** hæc differentia, quod **Exomologesi** pro sola peccatorum confessione agitur: **Litaniae** vero que indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam ejus. Indicebantur **litaniae** gravi quovis imminente discrimine: puta famis, belli, pestis, &c. quandoque ad impetrandam clementiam benedictionem, ne trahis frugibus sequeretur fames: de quo postea Greg. Mag. Episcopus Sicilie hostium invationem metuens, Lib. 9. Epist. 45. **Ecce hactenus (fratres charissimi) ut omni hebdomada quovis & sexta feria (i. die Mercurii & die Veneris) letaniam inexcelsis indicantur**; & contra barbarie crudelitatis incursus **suprema praesentium auxilium imploratis**, &c. Simile in imminentibus adfectibus, decrevit Liberius Papa, & de fructibus benedicens, alii.

Litaniam multæ sunt species: duæ vero solenniores: **Major** & **Minor**, hæc antiquior, illa insignior. Nos temporis fecuti rationem, à **Minore** exordiemur.

Litania Minor, vulgari nomine, **Rogationes** appellatur, & **Processionis**; nec non **Triduana Litania**, quod tribus diebus ante Ascensionem Domini, annuo per omnes Galliarum, Germaniarum, & Britanniarum Ecclesias celebrata fuit.

Concil. clovesioe sub Cuthberto Arch. Cant. An. 747. Cap. 16. **Ut letaniae, i. Rogationes, & Clero omniique populo his diebus cum magna reverentia agantur, id est, septimo Kalendarum Martiarum juxta ritum Romanæ Ecclesie, que & letania major apud cum vocatur**. Et item quoque secundum morem priorem nostrorum, 3 dies ante Ascensionem Domini, **in festis in celos, cum jejunio**, &c. Conc. Brit. pag. 249.

Non exolevit apud nos consuetudo; nam vicium sub his diebus hastramus ante annum terminos, Dei magnificentiam in colitis agnoscentes beneficis, & in desideratis misericordiam expetentes. Infinitum ferunt hæc **letaniae** apud Galles, Clodovæ æro primi Francorum Regni conditoris & fecit

gente sua primi Christiani circiter An. Dom. — à Mamerto Viennensis urbis Episcopo. Territa quippe crebris prodigiis urbe illa, & frequenti sic concussa terre motu per annum integrum cervorum feret & luporum furore; flagrantemque coelitus in perniciem relique urbis domo regia: Mamerti lachrymis & orationibus mulceatur Dominus. **Cumque hæc agerentis appropinquante Ascensione (ut diximus) Mamertus dominice induxit populi (Presul) jejunium, restituit orandi modum, edendi seriem, erogatis hilarum dispensationem**. Cessantibus quoque exinde terroribus, per concilia provincie dispersa facti famæ concilio sacerdotum citari conveniunt, &c. Greg. Turon. Hist. Lib. 2. Ca. 34. ex homilia B. Aviti de Rogationibus. Hanc **litania** fuit eodem tempore fieri cernit Aurelianensis apud Gallos Synodus An. Dom. — liberamque à servili opere celebrari: fide Hispani ideo quoddam scriptum est, **Non possunt filii sponsi legere, quam dum cum illis est sponsus, infra Quinquagesimam Paschæ** (id est, dum in terris ageretur Dominus noster) reculant jejunare: suas referens **litaniae** ad feriendam quartam, sextam, & septimam in Pentecostes hebdomada, qua nos utique jejunium Quatuor temporum celebramus. Alii etiam eorum Idbus Decembribus **litaniae** statuant **ridiculosas**, atque; Decembribus Calendis, ut habet Walafridus Strabo de reb. Ecclesiast. ca. 28.

Litania major ab Authore, **Gregoriana**: à **Litani** **major**, loco **Romana**: ab ordine, **seperjournis**: ab habitu, **Crucis** **major** & praeterea **Mayores supplicationes**, & **Processio major**, appellatur. **Major** autem quod majori institutione, majori procedit solennitate. A magno enim Gregorio instituta **est** per urbem & Italian totam lites ingenuaria (seviens circa An. Dom. 594.) multas mortalium myriadas, atque unâ Papam ipfem Pelagium 2. dum profectionem ageret, corripuit. Orta dicitur pestis ista ex putredine quam reliquit ingens Tibridis exundatio, murus Romæ (i. Mamertio fides) supergedens. Extincto Pelagio succedens Gregorius populum urbis (velut exercitum vim in coelos allaturum) ad **litania** confecti: disposuitque; per cohortes sepegenio ordine. In primo ponit omnem Clerum (rectoremque; agminis proculdubio semipiternum) Secundo, omnes Abbates cum suis monachis. In tertio, omnes Abbatissas cum suis congregationibus, in quarto, omnes infantes. In quinto, omnes laicos. In sexto, viduas omnes. In septimo, mulieres omnes conjugatas: effusique inter ardentissimas orationes, imbre lachrymarum. Dei reportat misericordiam. Apud Romanos igitur in consuetudinem venit annue celebrari: factumque; ei dies 7 Cal. Maii, id est, in festo S. Marci, quod sub hoc tempore ad bellum proceditur contra inimicos (juxta Alcuinum) vel quod florulentibus jam campis, exorandus sit Deus ad benedictionem fructuum. Capitul. Caroli Mag. & Ludovici

B 4 b

Ligatus domini.

Ligatus.

Ligatus.

Triduana Litania.

Macarius, Machecarius, Machecarius: item Macerarius, pro Macellaris, ut scripsimus in r verso.] Is qui carnes vendit. Macellaris. In Ll. *Edouard Confess.* ca. 29. titulus est *De emptoribus & Machecariis*: & mox in lege dicitur — clamaverunt machecarii de civitatibus, & burgis, quas Angli vocant *fielbmongers* i. carnum mercatores. Hinc

¶ *Macgrieffi*, alias *Macgrieffi*. Qui carnes furatas aut emunt aut vendunt scientes. *Britton* ca. 29. In *Turnis Vicecomitum*, 12. *juratores*, inter alia, presenterunt — de *Macgrieffi* actatans & vendans ad efficient chars embles. *Crompton* in *Eirenarch*. fol. 193. a.

Mact, Caro; *griffer* Gallrapere, eripere, Sax. *græpan*.

Sed unde *Mace* pro carne? Certè ex eo quo *macellum* pro loco ubi carnes veniunt & hoc quidem inquit *Plutarchus* in Problem. 53.) *ἀνὰ τὸν μακρίαν*, γ in κ & ρ in λ commutatis. Novissimè enim (ait) g Romani adhibuerunt. Authore & inventore *Corbilio Spario*. Huic tamen etymo non bene fides, ad historiam transit quæ *Macellum* prædonem quandam supplicio affectum refert; *Macellumque* ex pecunia ejus ædificatum nomen pariter accepisse. Dicantur verò & *Macellarii* & *Macerarii* fati appositè à *macerando*, quod alias est *machare*, ut Græcè item *μακρύνω*. Vide Ll. *Ine* cap. 20. de carum furtivam emente.

¶ *Mathumium*, *Mahanium*.] Vide *Mathemum*.

¶ *Machecarius, &c.*] Vide supra *Macarius*.

¶ *Machicollare*.] Est munire catro-rum portas, turres, aditus eo tutaminis genere quod Gallis *machecollis*; nec ita pridem *machicollis* dictum est. Imminere solet portarum ingressi interdum & muris, structura quedam sic in imo perforata, ut impedimentum & nociva quæque per meatus ejus in hostes deiciantur. Nomen videtur contraxisse à *machet* seu *machil*, i. mandibulum, & *coulisse*, i. cataracta, & quicquid demittitur ad obstruendum ingressum: vel quia muro prominens ut mandibulum pectori: vel quod irrum-pentes conterit ut hoc idem cibos. Reperitur

in antiquis privilegiis ubi Rex licentiam concedit de castro erigendo & muniendo — *imbatellare, kemillare, machicollare*.

¶ *Macbolum*, & *Macolum*.] A *Gallico Machu*. Horreum sine tecto: sive fer. 4. Gloss. inquit F. *Pitheus* ad l. *Salic*. tit. 18. §. 2. *Si quis spicarium, aut macbolum cum anona incendiis III. denar. qui faciunt sol. 62.* Si culpabilis judicetur. *Spicarium* (reor) quo sine culmo spica: *macbolum* quo pariter congeruntur. Notat *Diodorus Siculus* lib. 4. Britannos olim inter colligendum menses, dissectas à culmo spicas sic ræs *xyretylos* videndi: in domibus seu horreis subterraneis repositas, & ventiosiores cotidie, prout sufficeret vellicantes, ad victum concoxisse.

Habebat *Macbolum* pro ipsâ frugum seu garbarum stive, quam hodie dicimus a *crack* & *stack of Corn*. Hujus olim ad constructionem epulari solebant agricola, & meliores: unde Ll. nostratum MS. eodem regius: Dabatur (inquit) *hypeac-cp-popum*, id est macholi summis: & firma (id est edulium) ad *Macbolum* faciendum.

¶ *Macinare*.] Statut. *Veron*. lib. 3. cap. 83. *Bladium vel legumen portare ad ipsâ molendina pro macinando* &c. Italis *macinare* est molere; & *macina* molina. Sic *Joh. Latrius* al. de *Lati* Lugdunensis Batavus doctiss.

¶ *Macitiones*.] Odo de vitâ S. *Gerald*. lib. 2. cap. 4. *Reversus autem lapidinosus & machiones undecunque fuisse aggregari ad constituendum*, &c. Gall. *macina*, cementarii. *Hyder*. lib. 19. Orig. cap. 8. *Machiones dicti à machina, in quibus infistunt propter altitudinem parietum*. Latus Galli hoc *macina* scribitur; sed utatius *macina* ex quo vulgare nostrum *apstone*.

¶ *Machla*.] Stragula seu culcitra ex juncis compolita. *Remph. Cist*. lib. 7. cap. *Machla* super quam orare solebat.

¶ *Maculare*.] Pro vulnerare, sæpe in antiquis legibus. Sic *Alaman*. Tit. 61. §. 1. *Si superior palpebra maculata fuerit, ut claudis non possit*. Tit. 63. §. 1. *Si labium superius aliquis sui quis maculaverit, ut dentes appareant*. *Baiuar*. Tit. 3. ca. 1. §. 21. *Si aurem maculaverit*. 23. *Superiorem vero palpebram vel superius labium si maculaverit*.

¶ *Madere*.] Vide *Anadere*.

Mos antiquus Britannorum.

Mos recentior alius.

¶ *Mada*.] Vide *Meda*.

¶ *Magbota*.] Compensatio pro cognato interfecto, ab interficiente & cognatis suis, cognatis interfecti præstita: ut *manbota* domino interfecti, pro famulo seu vasallo interfecto. *Weg Sax. cognatus, progenies*; *bote compensatio*: man autem *compensatio*, famulus. Videatur *magbota* ista lex & *Mofaica* desumpta *Exod*. 21. 30. ubi dicitur: *Quod si pretium ei* (hoc est, mortis reo) fuerit impositum, dabis pro animâ suâ quicquid fuerit postulat. Præcium (inquit *Hugo Cardin.*) id est si permittum fuerit ei ut redimat se precio, ad postulationem parentum mortui, vel populi nobilitatem, vel utilitatem reipub. Item, Postulat (inquit) à parentibus mortui, vel iudicibus, vel arbitris. Sic & alii glossographi. E quibus constat licere alias penas corporales in pecuniarias transmutare & commutare (ut aiunt) poenitentiam. Præcium autem istud apud majores nostros, non sub arbitrio erat, sed lege definitum, juxta occisi cuiusque capitis æstimationem, quam idem *Wicram* appellabat & *Weregildum*; hoc est, viri pretium vel solutio. Fufius hæc in illis vocabulis.

¶ *Maforium*, al. *Majorie*, & *Maforis*.] Græco-bar. *Μαζοριον*. Stola seu pallium cum & foeminarum tum & Monachorum. *Hyder*. Orig. lib. 10. cap. 25. *De pallii foeminarum*. Stola matronale opertivum quod cooperto capite & scapula à dextro latere in laevum humerum mittitur. Stola autem Græcè vocatur quod superemittatur. Eadem & ricinium Latino nomine appellatum, eo quod dimidia ejus pars retro ejicitur, quod vulgè & *Maforiem* dicunt. Vocatam autem dicunt *Maforiem* quasi *Mazorem*: signum enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est. Caput enim mulieris vir est, inde & super caput mulieris est. De monachali habitu sic & Gloss. Arabico-Latinis *Maforium*, fascialis (lego inquit fascialis, id est, cinctus) id est angustum pallium, quod utitur Monachi collum pariter atque humeros tegens. Vide apud eum plura in nomine Græco-barbaro.

¶ *Magister*.] Quantum hic titulus in Imperio fuit, dicat tibi *Cassiodorus Variar.* lib. 6. formulâ 6. quæ de *Magistris dignitate* infirmitur. Reverendum hominem fuisse, quique Magistri nomen accepit, quia hoc vocabulum semper de periculis tenet, & in nomine cognoscitur, quod sit de moribus æstimationem. His tribui solet, qui vel clausi, secreti, muneri præfunt, vel in scientiâ aliquâ præstant literatâ, eminentie gradum consecrati sunt. *Gloss. ad Clem.* lib. 5. tit. 2. cap. 2. de *Magistris*, ait: quod quidam dicunt, quod doctores in Jure Canonico vel Civili: *Magistri* dicuntur in Theologia vel artibus: & (secundum *Hugonem*) qui septem docent libérales artes, (scilicet) recipi apud Italos. Sed illi, tramontani communiter (inquit) vocant *Ma-*

gistros. Videntur & in textu ibidem ipse *Clemens* 5. totumque Viennense Concilium *Magistri & Doctores* vocabula confundere. Ad coerendum enim ingentem *Doctoratus* seu *Magisterii* inveniendi sumptum, cavetur, ut dictum recipientes honorem, juramento prius attingant, ne ultra tria millia Turonensium argenteorum (quæ in Bononiensi moneta ascendunt ad quingentas libras Bononiensium parvorum) in solentate circa hujusmodi doctoratum aut Magisterium quomodolibet adhibenda, expendant. En quantus hic sumptus cum in aliis, tum in Oxoniensi nostra Academia (nam & de ea nominatim illic cavetur) ævo scilicet Regis *Edouardi* 1. Et ultimorem tunc fuisse apud nostrates *Magistri* titulum quam *Doctores*, fuisse *Treazeti Annales* MS. qui sub Anno 1294. id est 23. *Edm.* 1. sic loquuntur, *Ceo veniat le Roy Edouard. 1. rendi sui son homage au Roy de France par sie Hugues de Malmesbury, Maître de divinité, del ordre de Freres Prebears, questis jure al conseil le Roy le Dinglestere*. Antiquius etiam (puta sub Henrico 3.) in hanc sonare videntur sententiam *Matthias Paris* illud in An. 1267. ubi ait: *Magistros Oxonie ad Parlamentum venisse, ut pax reformaretur, &c.*

Tempore verò *Lotharii* Imp. differentia *Doctorem & Magistrum* exorta est: cum & circa ipsum tempus ars Typographica Moguntii inventa esset, à *Gansbergio* ut refert *Stephanus Pomeranus* J. C. lib. 3. par. 2. ca. 4. ubi & *Doctores* omnes sub *Magistris* antea contineri memorat. Opinatur denique *Alextius* ad l. *cui præcipias*, de verb. sign. 57. generali *Magistri* appellatione contineri Baccalarios, Licentiatos, Doctores: sed quales ille in Jure Civili Licentiatos vocat, nos in nostris Academicis in aliis facultatibus *Magistros* artem nuncupamus.

De *Magistro* in Theologia (quem hodie *Doctorem* appellamus) institutione, Concinator quidam circa ætatem *Henrici* 6. vel *Edouardi* 4. ut MS. codicis suggerit intuitus) in Sermone quodam apud illo Psalmi 29. v. 11. *Que utilitas in sanguine meo*: sic effatur.

Reverendissimi, sicut noverim homines *scabiles* qui fuerunt *Oxonia*, vel *Canabrigie*, quando *Magister* in theologia debet incipere; ponitur *præcedit in Cathedra*, & tunc ponitur *Pileus super caput ejus*; deinde leges unam lectionem, & post lectionem lectionem, deservit unam questionem. Vide *Landerode* in notis ad tit. de *Magistris* ca. 1. §. 1. & *Vulturn*. lib. 10. tit. de *Professoribus*. &c. cum notis ibidem. Sed innovasse videntur *Doctores* nomen & gradus apud nostrates sub ævo Regis *Johannis*. Innocentius enim Papa 3. ad eum scribens An. 1207. in causâ *Stephani Langton* Archiepiscopi *Canabrigie*, sic alloquitur, *Ilud ei* (scilicet *Stephano*) non esse impetandum ad culpam, sed ad gloriam potius adhibendum, quid Parisius

dui

duo vazarum liberalibus studiis, in tantum proficit, ut meruerit esse Doctor, non solum in liberalibus facultatibus, verum & in Theologicis disciplinis. Sed cum hac ad Academicos præfcriptum spectant, imentur ipsi omnia ex archiepiscopis suis.

Magistri etiam cum in Jure aliquando Imperatorio, tum in legibus Gentium municipalibus, sæpe dicti sunt non solum splendidi magistratus, sed in infimo etiam ministerio partes primas agentes, ut **Magister Porcarius**, Longob. lib. 1. tit. 11. æque ac **Magistri Tustitiani** Neapolit. lib. 2. tit. 9. 14. &c. **Magister Cancellarius** in Mat. Paris. An. 1215. **Magister Otto** Dom. Pape nuntius in Anno 1225.

Magisteria, i.e. Dignitas magistri **Cassiodor.** Epist. 12. Sane igitur magisterie infusiles, dignitatis usus omnibus privilegiis, que tui habere constituti decessores. Græco-bar. **Μαγιστρία.** Mour.

Magisterianus. Græco-bar. **Μαγιστριανός**, & **Μαγιστριανός**: Agens in rebus juxta Gloss. Latino-græc. **Corrigendus** est (inquit **Meursius**) **Vitæ Tironensis** in **Chronico**. Literarum istius **Justiniani** principi per **Olympianum** magistrum mutavit. Hodie editur **magistrum**.

Magus Magister Francie. Idem sub tertia Regum serie, qui sub prioribus datus **Comes palatii** & **Major domus** nuncupatus est: sub initio etiam tertiæ, **Senescallus Francie**. De ipso igitur plura vide in hîc dictione: **Luculentus** apud **Tilius** & **Falerius**. **Gulielmo** Tyræ Bel. sac. lib. 4. cap. 5. **major Senescallus** dicitur, & in Orientali Imperio **Megadomesticus**. Hic solummodo annotabimus, **Henricum** 2. Regem Angliæ jure Comitatus Andegaviæ, hæreditarie fuisse **Magnum Magistrum Francie** (ut **Tilius** loquitur) **Senescallum Francie** (ut **Robertus de Monte** in An. 1170) de quo plura inferius.

Magulum. Græco-bar. **μαγυλον**, Genæ, bucca. Interpretes **Juvenalis** Satyr. 2. Peribonius: nomen Archigalli cinædi, quem **magulum** conpurcatum dicimus, qui publice impudiciziam perpeffus (male probus) est. Vide **Meurium** de Græco-barbaro.

Diatriba de Magnâ Chartâ: Ejus nomen, origo, deliquium, reparatio, discrimen multiplex, & confirmatio numeratim.

Magna Charta. Augustissimum Anglicanum liberatum diploma, & sacra anchora: condita prout extat hodie in libris juridicis anno 9. **Henrici** 3. & confirmata de novo annis 25 & 28 **Edwardi** 1. Inter Regni constitutiones (quas Statuta nuncupamus) prima est, majorumque, nostrorum opibus & fir-

nis sæpius comparata; sudore autem & cruore plurimo ægrè adeo conservata, ut Erythream dixeris, & sanguinem.

Magna dicitur ab amplitudine, quâ tertio Nomen superat **Chartam de Foresta**. Sub hoc autem nomen contineri olim videatur nonnumquam utrag; liberatum pagina, civilium nempe & feriarum. Fortè quod in Charta liberatum **Henrici** 1. caveatur inter cetera de **Forestis**: ut in Charta postmodum **Johannis** Regis, quæ in Rubro libro Scaccarii exhibetur. Apud inferiores vero & hodiernos sigillatim dignoscuntur his nominibus **Magna Charta**, & **Charta de Foresta**. Vide infra in Anno 1253.

Emanavit prima ejus fabrica ab **Henrico** 1. Prima ejus fabrica ab **Henrico** 1.

Regnum inuente, qui plerique ejusdem capituli (ut uberiora nonnulla quam gaudemus hodie) vel specialiter in distinctione articulis, vel generaliter sub confirmatione legum **Edwardi** Confessoris, spontaneâ concessit voluntate: singulisque Comitibus Chartas ejusdem singulas in Cœnobio aliquo ad servandas mandavit. Chartam ipsam apud **Parisiensem** videas in An. 1100. qui & in An. 1215 de eadem mentionem faciens: Continebat (inquit) **Leges continet** **Edm. Conf.**

quasdam libertates & leges **Edwardi** sancti, Ecclesiæ Anglicanæ, pariter & magnatibus Regni concessas: exceptis quibusdam libertatibus, quas idem Rex (**Henricus** 1.) de suo adiecit. Hinc est quod **Edwardus** 1. in primâ Chartâ suarum Confirmationum datâ An. Regni ejus 25. Cap. 1. ait: **Magnam Chartam** ejus legem Communi. Id est, communem legem.

Sin & alius repetitam velis, concessit ipse **Henricus** 1. legem **Edwardi** Confessoris, cum Rubro libro Scaccarii. Charta ejus in quibusdam auxilionibus, in singulis observandis. Quæ igitur in Chartâ deprehenduntur **Henrici** 1. de suo addita, & ad legem **Edwardi** Confessoris minime pertinentia: orta videntur ratione Juris feodalis, quod Angli primus impoluit **Gulielmus** Conquestor, & cohibere jam in multis est dignatus **Henricus** 1. eodem enim ipso nomine leges **S. Edwardi** nuncupantur: ut sic intelligas ipsum **Henricum** 1. nihil novi in hac sua Chartâ constituisse.

Nam & libertates quas **Parisiis** ait cum de suo adiecit ad leges **S. Edwardi**, novæ sunt. Siquidem non sunt appellandæ libertates, sed novarum consuetudinum (quas è Jure feodali atrociter sulcavit **Gulielmus** senior, cumulatim auxit **Gulielmus** junior) pie abrogationes & mollimina. Hæc **Henricus** 1. bonitas & justitia, hoc **Charter** vice beneficium quod agnoscentes proximi sui successores probant alacritate, & confirmant.

Stephanus Rex: Sciatis (inquit) me concessisse & præfenti Chartâ meâ confirmasse omnibus Baronibus & hominibus meis de Angliâ, omnes libertates & bonas leges, quas **Henricus** Rex Angliæ avunculus meus eis dedit & concessit: & omnes bonas leges & bonas consuetudines eis concedo, quas habuerunt.

Stephanus Rex: Sciatis (inquit) me concessisse & præfenti Chartâ meâ confirmasse omnibus Baronibus & hominibus meis de Angliâ, omnes libertates & bonas leges, quas **Henricus** Rex Angliæ avunculus meus eis dedit & concessit: & omnes bonas leges & bonas consuetudines eis concedo, quas habuerunt.

Henricus 2.

Parti modo **Henricus** 2. Sciatis (ait) me concessisse & reddidisse, & præfenti Chartâ meâ confirmasse Deo & Sanctæ Ecclesiæ, & omnibus Comitibus, & Baronibus, & omnibus hominibus meis, omnes consuetudines quas **Rex Henricus** avus meus eis dedit & concessit: i. adjecta sanctione, ut libere, quiete & plenariè teneantur.

Ricardus 1. nullam (quam reperio) confirmationis Chartam edidit; sed in coronatione sua, pacem Dei & Ecclesiæ; rectam justitiam, malorum legum & consuetudinum deletionem, bonarum observantiam, tactis sacrosanctis Evangelis, Sanctorumque; reliquiis ad Altare juravit.

Juravit & **Johannes** Rex in eandem sententiam: sed quâ religione colebantur ille confessiones, confirmationes & juramenta sub hoc seculo bellis & discordiis laborante (præsertim sub **Johanne** Rege, cum perfundata penè esset potestas Regia & jus datum fœderis) paucis non est enarrandum. Extat Charta quædam ejusdem data anno Regni tertio, quâ mandat

Ingeni Nevi protoforellario, *Quid non omittat propter Chartam aliquam quam Rex ipse dicitur fecerat, quâ Forestas Angliæ (in quibus eximia libertatum vis emicuit, per easdem leges custodiendæ, quæ fuerant in Forestis tempore Henrici Regis patris sui: Et mutasse tunc Forestæ libertates vehementer non est dubium.*

Regul. Niger. Oritur sub triennio postea inter **Johannem** Regem & Papam **Innocentium** gravissima discordia, quæ sequentium omnium hic malorum occasionem præbuit. Acriter siquidem contentendibus de electione Cantuariensis Archiepiscopi, Ecclesiæ illius Monachis lis ad Papam promoveatur: Et cum de neutro Electo consentire dicerentur electores, coram Papa, is è coetu Cardinalium suorum tertium ingerit, Anglum utique; **Stephanum Langton** nomine; sed inconstitito Rege, & contra voluntatem ejus & jus Regni, Monachis tamen imponit sine mora hunc eligere & electum ipse statim consecrat. Dedicatus **Rex Johannes** Cantuariensis Monachos in exilium mittit, eorumque terras adhibitis fisco insequitur Cleri maleficio, & ad Papam fertur querimonia, quæ Regem admonet & mulcere statique blandiloquiis, non audientem vero, fulmine sternit Pontifici. Primò Angliam totam sub interdicto ponit (ut sic nec Regi restaret, nec ipsi Deo) Inde Regem excommunicat, denique Regnum ejus **Philippo** Franco decernit expellendum. Sevit jam **Johannes** Rex in universum Clerum, proscipitque; exponit directoribus **Philippus** Rex.

Diu devoratum fuit Angliæ Regnum ingenti aggreffu molimine, Subditi qui terre arma possunt undequaque; erocant. Militiam detrectantes Culveragi stigmatè devoratos prædant. Hæret in adverso litore immensis hostium exercitus: & hic do-

Papa Angliam interdicti, &c.

An. 1213. pa. 224.

mi confunduntur omnia è perfidia subditorum.

Fractus his angustis **Rex Johannes**, & quinquenniali penè jam decotus excommunicatione, Pontificiorum suavis, se & Regna sua tam Angliæ quam Hiberniæ, in Papæ crediti patrocinio, coronam supplices tradit **Legato ejus Pandulphi**. Jurat conceptis articulis commissor omnium redintegrationem, & quod bonas leges antecessorum suorum, & præcipue leges **Edwardi** Regis Confessoris revocaret, & observandas traderet. Jurant pariter in Regis animam 16 Cortices, & Barones multi potentiores, ita tamen, ut Regem recedentes omnes ad articulos cogentes observationem. Præter hæc, centum annuam Papæ concedit: 700. marcas sterlingorum pro regno Angliæ, 300 pro Hiberniâ. Homagium unâ præstitit & fidelitatis juramentum: implegit; jam integritate penitentis ministerio **Stephani** Cantuariensis Archiepiscopi, ipse ab excommunicationis vinculo **Wintoniæ** absolvitur, & Regnum Angliæ ab interdicto liberatur, ablati Clero ægrè adhuc restituit. **Rex Francie** post exhaustis in belli apparatu sex centenas mille libras (trends licet) à Papâ prohibetur Angliam lascivere.

His ita gestis **Rex Johannes** **Gorsiam** navi gaturus & recentis nondum immemore juramenti Concilium ad S. **Albanum** prid. Non. Augustianno Regni sui 15 edicit, quod inquiri jura de damnis Prælatorum &c. Conveniunt (absente Rege) summus Angliæ Justitiarius, Archiep. Cant. Episcopi, & Magnates, pacemque; Regiam cunctis denuntians, inter alia ex parte Regis firmiter præcipiunt: ut **Leges Henrici** avi sui (id est **Hen.** 1.) ab omnibus custodiantur, & omnes Leges inique penitus enerventur. Sed verfabatur hæc in generalibus; nec constabat quænam erant **Leges ille Henrici** 1. obsoletæ scil. & posthabite. Hactenus etiam nihil datum nisi verba: nihil scriptis, nihil Charta Regia & sigillo Regni confirmatum.

Reverfo Rege, Synodus celebrat 8 Cal. Sept. in Ecclesia S. **Pauli Lethaniensis** Archiepiscopi, cui inter Prælatos multi affuerunt. Procursus Regni. Acta antiquiper Ecclesiæ Archiepiscopus proceres aliquot (ut tunc fama erat) in recessum vocat. Deploret profligatas libertates Regni, & bonas leges **Edwardi** Confessoris Regem memorat in abolitioe fide Wintoniensem jussisse revocare, & in Regno eadem ab omnibus observari. Hoc ut melius expediantur, inventa est (inquit) nunc quædam Charta **Henrici** 1. Regis Angliæ, per quam si volueritis libertates diu amissas, potestis ad statum pristinum revocare Chartarum proferet; quâ periclitâ, juramento invicem fide alitrumque Proceres pro hîc libertatibus vel ad mortem (si res exigeret) certaturos. Ferre pollicetur Archiepiscopus auxilium. Coeunt sequenti anno (id est 1214. fide 14. Calend. Novemb.) velut orationis gratiâ ad Monasterium S. **Edmundi Buriesis**, sed de libertati-

Inquiritur de damnis & denuntiantur Lib.

Francus illud.

Pa. 230.

Archiep. profer Chartam **Hen.** 1. que Barones jurant propagandæ.

Pa. 230.

Pa. 230.

in Comitatus, Synodis, Ecclesiis, & ubi-
cumq; locorum homines conveniant, ut *Ma-*
gna Charta, quam Rex *Johannes* concessit &
Rex iste praefens multoties reconcessit, in-
violabiliter tueretur: Et lata est sententia
(toies repetita) in omnes ejusdem viola-
tores.

Pa. 91.

Sequenti enim anno poena horribilis ana-
thematis in Londinensi Synodo prioribus ad-
jungitur, statuuntq; libertates sub ejusdem
periculo conservandas: Et ne quid praeterea
desideretur, accesserunt paulo post duae simul
Bullae *Alexandri 4.* ad Chartarum sententia-
rum; roborationem.

Jurant Rex &
filius legum
observantiam.
Pa. 91.

Rex seu telis victus Ecclesiae; seu quod Ba-
rones munus exhibentes dextrarum, juraverant,
quod non omitterent propolium perfecti per
pecuniam vel terrarum amissionem, vel etiam pro
vita & morte sua & suorum: in Parlamento
Oxonii An. Dom. 1258. Regni 42. semel
iterum, sed jam etiam cum *Edwardo* filio suo,
Chartarum jurat observantiam; & 24. prudentium
virosum, nationis Anglicanae (nam ad
alienigenis passim modo sunt gravissima)
quos sub ipso ad Regni gubernationem elige-
rent, consilio se commendavit.

Abfolvitur
juramentum
patris, sed spernit
filius.
Pa. 958.

Non clapo autem benivolentia, Rex ab *Urano*
Papa juramenti potius absolute: nec sui
tantum sed & filii, quam Princeps optime
adeptum spernit. Mittuntur jam Hertfordiam
ex mandato Regio Justitiarum itinerantes,
contra formam (ut asservitur) dictarum pro-
visionum *Oxonii* repudiatio; ideo à majori-
tate illarum partium cassi redierunt.

Pugnatum est
capitq; Rex &
filius.

Succrescentibus vero novis indies grava-
minibus ex alienigenarum (qui Regis aures
atq; latus occludebant) insolentis: Proceres
eas Chartarum; una violationes, statuunt
denum vi compellere. Accenduntur ergo
belli faces cruentissimi. Cadit utrinq; ingens
multitudo, capiuntq; An. 1264. in Lewen-
si praedio strenue dimicantes Rex & filius.
Sed versa brevi rerum alecta, filius à custodibus
elapsus, ex improviso hostem novis copiis a-
dortur, insignis; clade Eveshamis fundens,
non solum patrem sed & Regiam dignitatem
liberavit An. Dom. 1265.

Rex jam liber
sponte cedit
Lib. & moritur.

Actum jam videtur de libertatibus; sed è
coelis ecce misericordiam Domini, qui Prin-
cipum corda nec ferro coercentibus mortali-
bus induritis, levissimo afflatu subigit & emol-
lit. Praestitit ipse illibelles altius conatus reli-
qua Baronum parte: Rex in Parlamento
Malebridge An. Dom. 1267. Regni 52. Cap.
5. utrimq; Chartarum, in singulis tam ad Re-
gem, quam ad subditi pertinentem tenen-
dam statuit: Breviarij, Regia gratis conce-
ditur in transgressores. Rebus in hunc modum pra-
ter spem compensis, sub anno altero pax edi-
ciuntur per totam Angliam & *Edwardus* Prin-
ceps cruce jam insignis, Hierosolymis pro-
ficiscitur, triumphatq; hostibus Rex in pace
animam reddit An. Dom. 1272. Regni
57.

Henricus mortuo reverfo; Rege *Edwardo* R. Ed. 1. om-
ni. vacillant etiam aliquoties Charta libera-
tum (ut videtur est in praefatione Articulorum
super eisdem) quas ideo stabilire nixus est
aeterno robore (*Justitiam* noster) idem *Edwar-*
do. Resilire quippe nolit à sacramento,
quod cum patre in Oxoniensi Parlamento ali-
quando juraverat, nec absolvi, ut praefati fu-
erant. Anno igitur Regni sui 25. dum in Flan-
driam transiret, *Osmine* moraretur: pre-
cepta sub sigillo suo Westmonasterii data 2
Aprilis, in omnes milites Angliae Comitatus
Chartarum exigentia observantiam.

Rot. Parl.

Confans etiam in proposito, duas simul
earundem edidit confirmationes, sub testimo-
nio filii sui *Edwardi* Principis, ejus tunc in
Anglia Locum-tenentis (nam in Flandria
verebatur ipse) Londini datas, alteram 10
Octobris, alteram (sed priorem) 12. Octobris
dicto anno. In hac recitatur per Insuperimus,
Chartas *Henrici 3.* patris sui, sigillatim eas
concedi, firmari, & corroborari: In illa neutram
recitat, utramq; junctim confirmat, & quae
ad eorum conductum observantiam multa
decebat utilissima.

Primò, quemlibet in istis articulis, te-
nendum Sanctis: mittendaq; Chartas sin-
gulas sub sigillo Regio, Justitiarum, Vicecomi-
tibus, & aliis omnibus ministris Regis, civita-
tibus; Regni; una cum Brevibus, Principi-
busq; utantur eas populo annuntiet, & in sin-
gulis observent.

Secundo, iudicium contra aliquem ea-
rundem articulum, fore irritum & cancel-
landum.

Tertio, mittenda etiam ejusmodi Chartas,
ad singulas Ecclesias Regni Cathedralis: non
ibidem solum custodiendas, sed & annuo bis
legendas coram populo.

Quarto, Episcopi bis item quotannis ex-
communicatos denuntient Chartarum viola-
tores, & qui illis sunt vel ab auxilio, vel à
consilio. Et ut Archiepiscopi Episcopos ad hoc
coerceant. Lata tunc etiam est solenniter e-
jusmodi sententia à *Roberto* Archiepiscopo
Cantuarij.

Rot. Parl.

Gandavi praeterea existens (ubi nullis popu-
li pulsaretur precibus) hanc sponte Chartam
totidem omnino verbis, magno suo munivit
sigillo 5 die Nov. anno 25 praedicto, & in
Angliam gratiò misit.

Cum tamen in Parlamento Regni sui 28. Et confirmat
affidit à Baronibus (praesertim à Comite in Parlamento
Hertfordiae & à domino Mariscallo Angliae)
obtestaretur: ut Chartas denuo confirma-
re parlamentaria auctoritate; hesit in arti-
culis aliquot à *Westmonasterio* memoratis. Et pa. 73.
ad ipsarum calcem annexendam voluit (om-
nium renarum) *Salvo jure Coram imperatore*.
Animadvertens autem commotum populum Pa. 76.
& percussos proceres: consilium mutat Rex
eximius, non solum annui Chartarum confir-
mationem, sed in earum etiam auctorem
explanationem & libertatum auctorem co-
ronidem

An. Reg. 28.

ronidem imponens, quam *Articulos super*
Chartas appellamus, sic inter alia promul-
gavit.

Articuli.
Chart. ca. 1.

Chartas libertatum in omni articulo con-
servandas, tradendasq; unicuique: Vicecomiti
sub sigillo Regis: ut legatur populo quater
annuo in pleno Comitatu, viz. proximè post
festa s. Michaelis, Nativitatis *Dominici*, Paschalis,
& s. *Johannis* Baptiste.

Eligendos etiam è Militibus cuiusque Co-
mitatus per Comitantes in foro Comitatus,
3 Justitiaros qui diplomate fulti Regis, de
delictis cognoscere contra Chartas, eadem-
que factas testas conferrent, &c.

Multoties eti-
am Reges suc-
cedentes.

Post varios casus & ut *describimus* remem-
brare, emicere sic tandem Dei beneficio sacrae
hae Chartae libertatum Angliae, pleno vigore:
& ne decederent aliquando postea, trigentes
atq; eo supra à succedentibus Regibus confir-
matae sunt: decimaquarta scilicet vice solo sub
Edwardo 3. Ex uberius aliquem in aliqua parte *sui* cor-
poris domino nostro divo *Jacobo* Rege: Cu-
jus ut in perpetuam felicitate floreat mag-
num sololis incrementum, floreat haec
semel (precor) in perpetua claustrata. A-
men.

¶ *Magnam Concilium.* Plerumque in-
telligitur de summo illo Concilio totius Re-
gni (quod Parlamentum vocant) è tribus Or-
dinibus constitutum. Sub hoc autem nomine
continetur aliàs Aristocraticum illud, quod ad
ardua etiam Regni negotia cogebant aliquan-
do Reges veteres, consilium Brevis quo & ip-
sum Parlamentum, sed praetermissa plebe &
minoris solennitate. In magno enim Concilio
quod tenuit *Edwardus 3.* anno regni sui 15.
circa festum Translationis *Thome* Martyris
(quod erat 7 die Julii) nec 40 dierum ratio
in ejusdem summatione habebatur, nec Ba-
ronum omnium convocatio: Sed cum in
Parlamento *Westmonasterii* immediate jam
tam praecedente, 54 enumerati essent (pre-
ter Episcopos) seculares Proceres, hic Londini
evocabantur 22 tantummodo. De *Magno*
Concilio fit saepe mentio in Annalibus nostris;
sed de quo praedictorum genere intelligen-
dum fuerit, saepe etiam dubitatur. Archivum
confite.

¶ *Magonellus, Magonale.* V. *Gom*
in Or. Vocab. Anglo-Lat. Epist. *Baldovini*
Imp. *Adolpho* Colonienfi Archiep. apud
Godofridi Monach. Inter quosdam teretes (in
maro urbis) à parte maris, quo noster tuncbat
affluens, & turris lignea erigitur super mare
stationibus trius aut quatuor, multitudine
contemni armatorum, nubilumque etiam inter
quosdam duo turresq; pariter, sic *Mago-*
nellus erigitur. Item Epist. Comit. de S.
Paulo ibidem proximè supra. Praeterea quib-
usdam asperius *magonellum* summi habebat ere-
ctum.

¶ *Magulum.* Graeco-bar. *Μάγανος*. In-
terpres *Juvonialis* Sat. 11. Peribonius. No-

men Archigalli cinedi, quem magulum confu-
cationis dicimus, qui publici impudicitiae per-
fusus est. Meurf.

¶ *Mahemium, & Mahemium, alibi*
Mahabium, & Mahabium. V. Forensi
vocabulo *Mahim*, Gal. *Melaisig*. à verbo
hangere, à mutilare, claudum facere. Juris-
consultis nostris *mahemium* dicitur, cum vid-
etur vel membrum aliquod ita cuiusdam con-
tatu aut mutilatur, ut invalidior fiat ad
militandum. Auris igitur vel nali mutilatio
gravius luitur, sed inter *mahemia* (quae se-
lenice dicuntur perpetrari) non numeratur.
Majeft. Reg. Scot. Lib. 4. Ca. 3. §. 1. Declinare
autem duellum potest accusatus in huiusmodi placiti
si per machinam, vel per aciem. Et mox.
Mahemium autem dicitur effusi capillibus fractio,
vel testa capitis incisio, vel per abrasionem carni
attenuatio. Verba sunt Glanville nostri lib. 3. Tract.
de Coronis Cap. 24. nu. 3. Mahemium vero
dici poterit ubi aliquis in aliqua parte sui cor-
poris effectus sit inveniatur ad pugnandum; & maxi-
mè per illum quem appellat, ut si effa extrahatur
à capite & sterda magna levetur, ut pre-
dictum est. Item si ei frangatur, vel per, vel
manus, vel digitus, vel articulus pedis vel ma-
nus, vel aliud membrum abscindatur, vel per
plagam factam contracti sunt nervi, & mem-
brum aliquid, vel quid digiti carni reddatur,
vel si oculis effusus fuerit, vel aliud fiat in cor-
pore hominis per quod minus habili & utilis
reddatur ad se defendendum. Sed quid dicitur
de eo qui dentes habet fractos? si fractis denti-
bus iudicari debeat ad mahemium? Ad quod
sciendum, quod est quoddam mahemium quo quis
invenitur effectus ad pugnandum, de quo supra-
dictum est.

¶ *Mahona.* V. Navis genus apud Tur-
cos, cuius mentionem fecit *Hieronymus* Co-
mes *Alexandrinus* in Commentariis de Bello
Meliteni An. Dom. 1565. Erant (inquit)
Padi Basse classis Turcae praefecto, & rivas
munitiones à 30. Mahone 8. sunt autem Ma-
hones naves explorantes convolvendis com-
matis, & militibus apparibus accommo-
date.

¶ *Maialis sacrificium.* Salici ad porcum
distinctionem alios anniculos vocant,
alios imes, tertullios postanniculatos. Item
porcellos porcos verres scrovas, scrofas duc-
rias, maulas sagivos & non sacrificios: de qui-
bus omnibus *Lex Salica* Tit. 3. Et de hoc par-
ticulariter ibidem §. 14. Si quis maialem
sacrificium, qui dicitur ovis, furaverit —
fid. 17. culp. jud. Et §. seq. Si quis mai-
alem non sacrificium furaverit — *fol. 15. cul-*
pab. judicetur. Glossar. in hunc locum. *Sacri-*
ficus (inquit) qui est defensor aliorum pecorum.
Porci sacres Varroni & Festo dicuntur qui
sunt ad sacrificium idonei. Haec ibi.

¶ *Maialis votivum.* V. Vide jam supra
Maialis, & adice quod ex *Gregorio* *Tornemsi*
de mirac. lib. 2. cap. 3. notat L.

¶ **Maigenagium**, *gii.* Lib. Ramef. Sect. 265. Idem Hugo tenebat unum *cofeite-landum* cum libero *servitio* in villâ que dicitur *Seleye*, & unum *maigenagium* in foro *epiflem* *villæ*. Officina fabri ærarii, nam *Maigen* Gal. faber ærarius.

¶ **Maicampus**, *al. Magicampus.* Occurrit interdum vox utraq; sed apud *Remigium* Præpositum, utiatur postera, pro conventu Scabinorum five Judicum (quem & *Mallum* dicunt) in agris Rhetie Curienfis juxta oppidum *Masefeldis* ubi quondam singulis annis in mense *Maio*, sub titulis in apertis campis, Missi (quos Angli dicimus Justitiales) Regum Francorum & Imperatorum Romanorum, malos publicos celebrabant, unde & oppidi nomen *Maicampis*, i. *Maii* campus, ut *Melchior Galdassus* in Antiq. Alaman. Scrip. toribus.

¶ **Maille**.] Medietas denarii tam in pondere quam in nummis. Obolus. Habet varias acceptiones apud Gallos de quibus ipsi dicant, & aliis ex auro fuit. Senalis. Abrincensis Episc. lib. de mensur. & ponderat. — Aurei nummi quos Gallici appellamus, mailles, non ab oboli ratione traxerunt originem: immo potius ab aliâ nostri idiomatis nomenclaturâ, quam dicimus, *medailles*, eo quod Principis numquam aliquis faciem præferant.

¶ **Maile**.] Etiam latius accipitur: nec tantum pro denariis pluribus, & portione aliquâ rei frumentariæ vel annonariæ: hoc verò in plagâ Angliæ boreali *black maile* dicitur pecuniario illo distinguatur. V. *Black maile*.

Inquisita post mortem *Will. de Cows*, an. 26. Ed. 3. n. 63. *Lanc.* Est in *Chewston*, quoddam proficuum *Crestinales*, & quoddam proficuum apud *Plampion* vocat. *Cowes maile*.

¶ **Mainbour**, & **Mainbourne**. Item **Manburnie**. Idem quod **Mundeburium**, quod vide inf. a.] Veteribus Francis pro tutelâ vel curiâ dicitur. *Froissard*. Vol. 1. cap. 155. — *suffent en garde, baile, tutelle, cure, manburnie*. Big. pa. 506. *Main* manus, *bour*, Saxonicus bopb & bopop, fidejussio, expresse *hand-boyetu*, quo Saxones nomine eos omnes vocabant, qui in eodem erant friborgo, & data invicem fide, mutuo fide curabant & tuebantur. Huc & finat Juris nostri vocabulum *Mainprise*, i. Manuceptio, cum quis fide pro alio fidejussorem aut vadem exhibuerit. Vide *Fribourg*.

¶ **Maine-porte**.] Tributum exiguum, quod quibudam locis parochiani solvunt Rectori Ecclesiæ in compensationem quarundam Decimarum. Vide infra *Maureport*.

¶ **Maureport**.] Vicaria de *Wragby* consistit in toto Alaragio & in ceragio vulgariter dict. *Maureport*, in panibus vulgariter dict. *Maureport*, &

in incremento denariorum *S. Petri* vulgariter dict. *Maureport*.

Quiddam etiam pecunie, puta triobulus vel drachma è quibudam dromibus Rectori Ecclesiæ perfolutum, ut in Parochia de *Welfon* in Com. Nottingham. Testis quidam in decimarum lite juratus inter Rethorem & Parochianos aliquot dixit parochianos illos nullas è præditi litigatis unquam perfolvisse Decimas quod earum nomine *Maureport* Rectoribus dependissent. Ex relat. Dr. *bour*, *icura*. Fuller 6 Dec. 1628.

¶ **Major**.] (*Speyer*) pro genere quodam Nobilium apud Germanos, orto à Majoribus villis, qui ab initio ex plebe erant & vulgo & progressionem postmodum factâ, cum à dominis suis non solum Principibus sed etiam Baronibus & Nobilibus, prædia in beneficium (five feudum ut J. C. loquuntur) acceptissent; eo titulo etiam nobilitatem sibi vindicare cœperunt. Quo ex forte infinita Nobilitas profuxit multitudine: etiam ab officio nomen restitutum ingens apud Alamanno-Heilveticos numerus: puta *Majores* (*Speyer*) de *Herdtberg*, & de *Glarus*, de *Hochfelden*, de *Windick* & multi alii, quos è plurimis refert: mihi in his Author) *Melchior Galdassus* in notis ad *Elkehardum*, Cap. 4.

Major pro Colono, & servo. A majoribus villis (de quibus diximus) temporum fluxu & vitio tandem enatum est: ut ii *Majores* dicti est, villis, vocarentur, qui servi non essent, sed prædia colenda certâ mercede conductissent, suo nomine Coloni dicti; cujus rei exempla in Chartis (inquit *Galdassus*) observavimus. Addit præterea: hodie apud Germanos ultiores omnes coloni five liberi, five servi sint, eo nomine gaudent, non item Alamanni. Quod igitur in Centuriâ Chartarum Alamannicarum legimus num. 31. non videtur de hujusmodi *Majore* sed de villico intelligendum. Ait autem: In contra receptum precium venditur ad emptorem cum vocato suo honorato & cum majore suo *Alamann*. Hinc ut *major* dicitur pro Colono & servo ministeriali: *Major* *Majoris* pro servâ & ancillâ Lex antiqua, Si qui majorem, infessorem, famulum, mariscallum, fratre, servum ferrarium, auriferum five *Carpetarium* fuerit, aut occiderit, aut vendiderit, Et. Ex §. 7. Si vero majorem aut ancillam ministrantem voluerit sol. 25. superiorem causam contrahi obnoxio. Refert hæc *Lydus* ad L. *Salicam* Tit. 1. §. 6. & 7. Ego non reperio apud *Leudingium* sed *majorum* & *maiorum* trahit hæc (ut dixi) *Lydus* à *ma* pro *Æthiopo*.

Major villæ aliud est apud Gallos & notat fratres quâ villis *major* apud Germanos: præpolite. hic minister & domini sui patrimonii dispensator; ille magistratus & in municipio aliquo jurisdictione fretus. Academici (qui nihil non Romanum supiunt) Prætorum vocant, aliâ Consilium. *Dreyfus* verò (in *Methodo Juris*, *Longævulum* secutus & *Alciatum*) duos illos apud

Maire, & *Maire* *significat*.

I. pupillis & decuriones de verb. sign.

apud Gallos vicorum majores seu Præpositos, imaginem quandam exhibere assentit Duumvirorum (municipialium & magistratuum, qui apud Romanos) annuatim ex decurionibus eligebantur, & quorum meminit L. *Im. C. de judic.* §. 4. & *Licet alium* (inquit) ad ipsi præstare habeant. Jurisdictio eorum est inferior, plerumque vulgo *bassa justitia* nuncupata: Regis tamen privilegis copiis aliâ adornatur. Charol. *Loysleu en Traite des Seigneuries* Chap. 15. Sect. 59. *Les Maieurs* (inquit) & *Échevains* ont *basse justice*. Et de veritate in *nos anciens livres de pratique*, & *en vieilles coutumes* *Maire* signifie *basse justice*, & le juge du *bass justicier*, est appelle *Maire*, come encor *es articles secrets: de la coutume de Paris*, &c. De hac *Choppinus* in *doman*. *Fran. Lib. 3. Tit. 20.* Sect. 10. *Talem jurisdictionem præfata vestitus nominant Maïriam seu Præposituram Regiam qua perpetua locazione multis urbibus dicta est certo conducto solaris*. Exemplo est *Charta Regis Philippi 3.* oppido *Medunten* dicta. An. 1274. quam in lib. de legib. *Andegavorum* Cap. 2. idem refert *Choppinus*.

Et hic magistratus *Major* simpliciter dicitur, quod inter suos collegas, five Aldermanos, five Burgenfes, five Juratos (certo numero consilium ei & auctoritatem Regio statutos diplomate) magis eminet. Regimini formam à Romanis ductam ostendit *Sperianus* in *Sepeto* Sect. 5. Deinde *Alexandri* sui benevolentiam dedit, qui sine publico consilio, ita ut sub Regibus ante, vivebant uno iudice contenti, quem *Cæsar* dedidit. Buleute Græcis inferioribus *βασιλευς* idem sunt quos hic apud Decuriones, & hi, ut *Pomponius* ait, ex eo dicti sunt quod initio cum colonie ducebantur decima pars colonorum consili publici gratia confcribi solita sit & nihil Decuriones in colonis & Municipiis à Senatoribus Romanis differrent, *Novella 38*.

Hinc oriuntur municipia que nunc *Corporationes* vocamus; & ex istiusmodi decurionibus, duorum electio, qui apud Gallos *Majores vicorum*, & singularis illius inter notratos qui *Major* Civitatis vel Burgi nuncupatur. Anglo-Saxonibus parti significatione Aldermanus Civitatis vel Burgi (quod supra vide) *Forstrevius*, *Burgrevius*, &c. Anglo-Normanni, alter Custos Civitatis Præpositus, & Ballivus.

Ante Normanorum autem adventum non reperio vocem *Major* pro magistratu apud ipsos in usu, nec municipio cuiquam inditum, donec *Richardus 1.* anno Dom. 1189. Londinensium Balivos in *Majorem* commutavit. Eo exemplo *Johannes Rex* anno Regni sui 6. Domini nostri 1204. ballivum *Conili Episcopalis* (quod hodie *Bishop's Lynn* appellatur) *Majorem* etiam fecit, dum ubi Norwicus celeberrima ante annum 7. *Henricus 5.* id est, gratie 1419. non obtinuit sub hoc nomine magistratum.

Ad prædictas atque istiusmodi *Majorem* species, illud pertinet, quod in *Cephalare Caroli*

& *Ludovici* legimus lib. 5. can. 107. *Ut Prefbyteri curas seculares nullatenus exercent, id est, prefbyteri, iudices, neq; Majores villarum fiant*. Et quod antiquis sub anno Dom. 787. in secundo *Niceno Concilio* (hoc est 7. generale) Can. 10. Ubi *Majores* isti Græcis *μειορες* & *μειορες* dicti simpliciter, Curatores exponuntur, multisque eorum *καταγραφαι*, id est, curatio. Vendendi in hunc canonem *Bellarmus* & *Joh. Zonaras*, & ad illum *Carol. Fran. Pithæus*.

Major etiam simpliciter habetur apud *Florentinos* in visibonibus, siquidem—hi essent Archidiaconi, Præpositi, Judices & majores atq; Decani: sed incertum an hic pro seculari seu pro Ecclesiastico. Nam in glo. ad diltine. 89. cap. 2. dicitur, quod *Majores* est quædam dignitas que est in quibudam Ecclesiis, ut *Uccellus* in Ecclesiâ *S. Marie*.

De Majore domus.

Major domus dicitur de quovis oeconomico: sed reperitur in Aula Principum triplici gradu.

Primo (si rectè conveniat nomen superiori agnoscanti) i qui rem in domo curat ad vicum solummodo pertinentem; & aliis olim Eleater, Præfectus mensæ, Archiclinus, Dapifer, & Princeps Coquorum nuncupatus, Hoc sensu Gloss. *Isidori* Archiclinus, *Major domi*.

Secundò, qui rem omnem familiarem, & cum jurisdictione Officiales domesticos moderatur, alias *Major Palatii*, Oeconomicus, Domesticus, & juxta recentiorum Hellenum *Μεγαδομesticus*.

Tertiò, qui omnia domini sui negotia intus & foris bello & pace tractat, disponit & exequitur. Auctoribus aliis Præfectus Palatii, Præfectus Aule, Comes Palatii, & quibudam Præfectus prætorio à similitudine Romani magistratus, qui ad Imperatoribus inferiori seculi ad regendas Provincias cum summo imperio mixtus. *Proffert* igitur (inquit *Cassiodorus* lib. 6. Epist. 3.) nulla dignitas est æqualis, *Vice Særa* (i. Imperatoris) ubique judicat, &c. *Planus* vicarius Principis, *Prorex*, & quem hodie Regis *Locum-tenentem* appellamus.

Alterum si non utrumque, priorem exhibere plerumque Principum Aule, Burgundici, Neutricæ atq; Orientalium illi Francorum apud *Gregorium Tournemif*: Sic *Majorem domus*, *Hædericus* Regis Anglorum, apud *Florantium Wigornens* in An. 1040. reperitur: *Heroldus*, *Edwardi* Confessoris apud *Inghelsum* Saxonem, *De Majore domo*, Episcopis meminit *Gregorius* mag. ad... lib. 9. Epist. 66 ubi & de Officio sibi obolet. Frater noster *Papstus* & Vicedominum sibi ordinat. *Majorem domus*, quatenus possit vel hospitibus lupet

fus, &c. Has Malmesb. *marcas* vocat. Afficimus *manussai*. V. Bp. in An. 1398. pa. 181.

[*Mandatum*.] Est liberior alimonii inter pauperes distributio. Dicitur forte à Gallico *mande*, pro *calato* vel *spouta*: ut pecunia & cibis quæ in sportulis olim erogabantur, sportulae etiam nuncupate sunt, atq; inde fratres sportulantes, qui ex eisdem vivitabant. *Hystor. Croyland.* MS. à Petro Blefenfi *ut videtur composita*, pa. 89. *Mandatum pauperibus quotidianum*. Infra in *Joffrido Abb.* pa. 104. de institutione *mandati* in mense Maii, viz. Ego *Joffrid* &c. precipimus in ultimo die mensis Maii, mandatum pauperibus facere, & eos pascere, & unicuique pro Christi amore unum denarium erogare, ut isti nos pascant & reficiant (puta orationibus) in nostra ultima necessitate.

Hinc quinta feriâ Magnæ hebdomadæ scil. Pascham precedentes, quæ aliis Cœna domini, nobis *Spandie* & *Thurday* appellatur, quod in ea crebra sunt elemosynæ. Ipse etiam Princeps noster de antiquâ Regni consuetudine, cultu acinus humilitatis, linteos, tot jam pauperum pedes quot regnavit annos, publicè lavat, tergit, & osculatur: singulisq; par unum calceorum, alium caligum, togamq; insuper & cibi ferculum, totidem in crumenâ denarios quot Regni agit annos elargitur. Mos ab Imperio devenit orientali, ubi sic describitur habes à *Caropala* in *Offic. Constantinop.* pa. 141. *Πες 3 της δευτερας, 4 της τετρατης, &c.* Ante liturgiam autem die ejusdem magnæ hebdomadæ quinto, sic lotio in hunc modum. Imp. numerum videtur observasse 12. Apostolorum, non ut Reges Angliæ ætatis suæ. Preparentur pauperes duodecim, & induantur eis subucula (*σινδωνες*) sive tunice, brevia tibialia & solæ: postoque in cellâ Imperatoris polibulo.....

[*Mandeburdes*, dit.] Tutela, Defensio. Sed emendatius legendum censio *Mandeburdi*, alias *Mandeburium*, quod vide. *Concil. Constantin.* sub *Nicholao* Pa. An. Dom. 860. *Voluntas ut Ecclesiæ & Caste Dei, & Episcopi, & Dei homines, Clerici & monachi, & nomen, idem mandeburden & hominem habuerat, sicut tempore nostrorum antecessorum habuerunt.*

[*Mandylion*.] Græc. barbæ flectunt à *manvle*, à quibus ad nos hæc eadem manavit dictio nam sagæ dicimus *mandylion*.

[*Mandela*.] 1. Infecitium genus quodcumq; herbarum legetes corruptens, viz. id de quo *Vergilius*,

Infelix solum & sterile dominatur avenæ.

Quære an hoc non illud sit quod Norfolcienses circa *Halt*, *Bomes* dicunt, apud quos inter quarandum villarum leges est, ut si hujusmodi plantula inter aliquos legetes inveniantur 1 die Maii 3 d. pendet pro quavis plantula. Apud *Scotos* *guld* dici-

tur & *guld*. Stat. *Alexand.* 2. Regis Scot. cap. 18. Si *firmarius tuus ponat manetiam in terra domini Regis, vel Baronis; & non vult eam deliberare & mandari, debet pariri, sicut iudiciorum qui ducit executionem in terram Domini Regis, vel Baronis. Item, si navius tuus habeat manetiam in terra sua, pro qualibet plantula dabit tibi vel cuiuslibet alius suo domino, munus ad satisfaciendum suum; & nihilominus terram mandati à manetia. Legem hanc primo tulit fertur *Kennet* Rex; delinquentemq; primò, bove multasse; Secundo, denis: tertio, soli amissione. Vide *Hæthor Boet.* lib. 10. Et apud *Skeneum* plura in hoc verbo.*

[*Maneri*.] Pro mansi incolæ qui hydram colet. *Manfmarus*, Colonus, villicus, Anglis foraneis Tenens: hic à tenendo, quod de domino suo prædium tenet; ille à manendo, quod in mansa, colonica, seu villa colonica maneat. *Affor. Meusevel.* sub An. 855. Per omnem hereditariam terram suam, semper in 10 manentibus unum pauperem aut indigentem aut peregrinum cibo, potu & vestimento succorsurus suis, usque ad ultimum diem iudicii post se pascere præcipi: Scil. *Abelwulfus* Rex occidit. Sax. *Domest.* Titt. *Somerst.* Episc. *Schuburn.* *Wellingum* terra sex erat manentium quando illa. Item cum *Leodiard* 12. erat manentium, *Camd.* 180.

[*Maneri*, & *Maneris*.] Pro patrefamilias Mansi vel Colonice rustice cultore, à manendo ibidem. *Concilium Synodale Clavæ*, floruit An. Dom. 822. in fine — Agellum quoque quatuor manentium pro ejus amicitia adjecti apud *Hergam* Terram quoque 30. manentium, ubi dicitur *Cumbe* cum libello ejusdem terræ, pro emendatione Archiepiscopo dedit.

Item — ut pro plena reconciliatione, sufficeret in quatuor locis, terram centum manentium.

[*Manerium*.] Est feodum nobile, partim vassallis (quos Tenentes vocamus) ob certa servitia concessum: partim domino in usum familie suæ cum jurisdictione in vassallis, quæ concessa prædicia reservant. Quæ vassallis conceduntur terras dicimus tenementales: quæ domino reservantur, dominales: totum vero feodum, *dominium* appellatur, o. *lim* *Baronia*, unde curia quæ huc præfæ jurisdictioni hodie *Curia Baroni* nomen retinet. Dicitur autem *Manerium* à *manendo*, quod hæc manere solius est tam ipse Dominus, quam Tenentes: ille tamen ex stupis placito, isti vero è tenuræ ratione, ut semper præfæ essent ad servitia perimplenda: disticho hinc olim sunt *Manentes*, ut in eo verbo latius videas, & *Manerium*, alias *Mansus*, *Manf*, & *Manfio*, Ital. *Mansu*, sed conveniunt hæc sæpè vocabula prædiis servilibus, quæ & Colonice dicuntur: ut Galli item *Manerium*, nosstrates vero hoc semper intelligunt de feodo quod diximus nobili, sua freto jurisdictione, quod & Itali *Possidatam* dicunt. Vide.

Vo-

Vocem *Manerium* à Normannis acceptum, deferente *Gulielmo* invasore *Edwardo* Confessore, incertum: Nam & in *Domestico* occurrit sæpè, & in *Chartis* non semel *Edwardi* Confessoris, qui Normannis multa Anglica, multa Anglis & Normannica vicissim transfudit.

Quid *Manerium* igitur à Saxonibus diceretur, non intelligo; hujusmodi enim cum jurisdictione, *dominium*, illi villam vel prædium dixere cum *Soca* & *Saca* & *Team* &c. quæ Anglo-Normanni omnia sub voce *Manerium* complectebantur. Ut quæ illis etiam *Grihbrec*, *figlwit*, *blodwrit*, *hamflege*, &c. figillatim recitabant, hi conjunctim sub *lete* nomine intelligebant. Jurisdictiones igitur illæ Saxonice & Regum privilegia fortasse sunt originem, *Manerium* autem postmodum è Jure feudali: nam quibus licuit feodum dare, eisdem licuit & vassillis suis jura dicere, & curiam instituire, cæteraq; adrogare privilegia, quæ ad feodum nobile pertinebant.

In Manerio instituido hæc olim ratio fuit Singularum plerunq; Villarum territoria singuli possidebant domini, sicut; famulis clientibus & colonis prout poterat concedere. Hoc vero tempore, quo tantum erant hominum laicorum genera rure degentium; militares & coloni: quorum utrorumq; cum domino maxime necessarium esset servitium villam seu prædium suum sic disponere solebat. Primo suæ habitationi designavit locum; eidemq; (ut juttum fuit) ubiiores ad familiam suam alendam conscripsit fundos, qui hodie terre dominiæ appellantur.

Partem aliam largitur clientibus, quot alere videatur milites ob subsidium in bello, & horum portiones *feoda* nuncupabant militaria. Sin ad militem alendum integre non valeret portio, pro quantitate tamen contraheret partem paciam, scil. dimidiam, tertiam, quartam, & nonnunquam pro dati fundi portione exultantem, seagestimam vel centesimam: ut vel tantillo levior esset sumptus domini militaris.

Tertiam partem colonis (quos *Socmanni* appellant) & servus elocari decernit: ut pro tenementorum suorum ratione frumenti aut vestis aliquid (juxta *Tactum*) aut obsequii aliorum; necessariorum reddant faciantq; præterea ad ædes domini, & sua prædicia omnia opera rustica & servilia, fundum colant, arant, feniunt, metent, messent in horrea congregent, trirentq; fodiant, sepiant, larva & greges curent, & indidit singula exequantur.

Nec interea Dei oblitus est: nam & Ecclesiæ locum dicit & Sacerdoti (ut Concilia volum) mansum, cum colonica. Agriculis item suis & pauperibus qui familie suæ navant opera, latam fundi portionem cedit, quo eorum victui nutrantur animalia; & cum in communi igitur depascatur, *Communium* solent nominare.

Hæc agoria distributio, quæ cum è domini oritur beneficentia, quæ etiam parvi voluntatis, legibusq; eas impoluit regebat, ut occurrat sæpè, & in *Chartis* non semel *Edwardi* Confessoris, qui Normannis multa Anglica, multa Anglis & Normannica vicissim transfudit.

Quid *Manerium* igitur à Saxonibus diceretur, non intelligo; hujusmodi enim cum jurisdictione, *dominium*, illi villam vel prædium dixere cum *Soca* & *Saca* & *Team* &c. quæ Anglo-Normanni omnia sub voce *Manerium* complectebantur. Ut quæ illis etiam *Grihbrec*, *figlwit*, *blodwrit*, *hamflege*, &c. figillatim recitabant, hi conjunctim sub *lete* nomine intelligebant. Jurisdictiones igitur illæ Saxonice & Regum privilegia fortasse sunt originem, *Manerium* autem postmodum è Jure feudali: nam quibus licuit feodum dare, eisdem licuit & vassillis suis jura dicere, & curiam instituire, cæteraq; adrogare privilegia, quæ ad feodum nobile pertinebant.

Reperitur etiam *Manerium* aliquando dictum de ipsius ædibus domini, seu domicilio ubi dominus hujusmodi manet: ut cum dicimus locum aliquem esse *Manerium*, quo nihil vulgatus. Sic & *Mat. Paris* in *Hon.* 3. sub An. 1251. *Hic (Paulinus cognomen Pæper) emptor terrarum instabilius, manerium adificat exstruit incomparabilis. Et (ut de aliis sciam) tenet vi.* Tudinorum, adeo palatium capella, thalamus, & alia domibus lapideis & plumbo cooperis — omnibus ut universis administrationem paraturis, &c. Et lib. 5. Alani MS. in vitâ *Joh. 23. Statuere etiam Abbas (Joh.) manerium cœtrixi, cum molendino ad vicum prædicti. Sic in Statuto An.*

H. 8. Cap. Rex dicitur *Manerium* adificare apud *Bampton Court* &c. vide.

Oder. vit. Ecol. hist. pa. 523. A. — *Gaufridus* quosq; *Confruentis* Episc. &c. dono *Gulielmi* Regis, ædificans & octoginta villas, quas à manendo *Maneris* vulgo vocamus, obtinuit.

[*Maneris*.] Pro Tenentibus. *Concil.* à *Radevic*. lib. 2. c. 47. *Abbo Flor.* lib. 21.

[*Mangaz*, *Manganau* b, *Mangon*, *Manganicum*, *Mangonale* c, *Mangonellus* f, *Mangatella* g, & n fugato *Magonale* h, *Magonellus*, & *Mogonellus* i, item *Mogangos*, seu *Momangos*, & perperam *Marga* l, & *Magna*, pro *Manga*.] En ut fluctuant voces à radice *Mangonum*, quod nostri instituti cancellos excedit: emarrandum tamen reliquorum causâ.

Mangonum, Græcè *μυγανον* *machinamentum*, *machina*. Sic *Hesychius*: *μυγανον*, *μαχινον*. Sed hoc in genere. Reperitur *μυγανον* in specie pro *machinamentum* violentum, quâ non solum, fæce ingentia, sed & Hero ca. 27. carapute inter alia (ut *Lyfus* refert) hominibus & eorum cadavera projiciebantur. Et quidem longius. Sic partim (inquit) in *Chro-*

Chro-

Chronico suæ urbis. Leodicensis castrum de Argentea fortiter impugnare cepervit, jactis lapidibus magnis, cum mangonalibus, & fuso metallo in vasculis terreis, ferroque candenti projecto, tandem scervicibus etiam injectis.

A proiciendo igitur Balista dicebatur, nam Balista jacere, projicere. Otto Frising. de gest. Fred. 1. Imp. lib. 2. Cap. 17. Ferunt quadam die lapidem vi tormenti ex balista, quam modo Margam vulgo dicere solent, propulsam, ad superiora maniorum loca confecisse, ex collisione parietum tribus fractis frustis tres simul milites armatos — uno illi percussisse, necique decessisse. Male obrepit pro n, marga pro manga, quod & Lippus notat. Mausius tamen mangara rejicit, et apud Radevicum de gest. Fred. 1. Imp. lib. 2. ca. 47. manganas ponit pro Mangas — Obliquo eorum (inquit Radevicus) machinis alligatis, ad eorum tormenta (que vulgo mangas vocant, & intra civitatem novum habebantur) subvertendo obiciendos. V. horum usum in subvertendo castellum Falcesii in Scobis, apud Camde-nam.

Breviter ut dicam, nuncupatur alias ab Authoribus Tormentum, à torquendo; Fundas, à fundendo; Petraris à petras emittendo & Catapulta de ejiciendo catapultis. Sic enim Vossius ad dictum Radevicum locum. Manga, Catapulta, quæ pila aut grandia faxa jaciuntur. Glossar. etiam Anglo-Latin. incl. Lennens. An. Dom. 1460. Gunne (inquit) petraris, mangonale, mangulium.

Ejusque adeo aliquando fævit impetus, ut lapidem trium talentorum, quæ lingua Virgilio pendunt pondo 120. emitteret, quod ne fulmine nostræ machinæ (ut notat Lippus) hodie faciunt. Sed hæc generis sunt immanissimi, fiebant & pro arbitrio leniores. Hægesippus lib. 4. Cap. 20. de Nerone, Manganum sibi quoddam de ligno paravit, quo se necaret.

Fabricam igitur inquiramus, quæ sine dubio fuit varia. Hero cap. 27. Lignum longum interpositum in figurâ inflexi angonis, quales sunt in quæ lapides jaciunt Monangones, quos novissimi Fundas vocant. Et in sequenti capite, Ipsa (inquit) Monangonis constructio ad catapultam etiam contemplationem volentes inspicitur. Pluribus Abbo Floriens. in Obfid. Lutetie lib. 1. fed nec ille lucide, nec quod sciam aliquis.

— Magna cum pondere nostri [agras Tigna pasent, quorum chalybis densissima per Machinas, quo citius Danum quisset terebrari: Conficiunt longis æqui lignis geminatis Mangana quæ proprio vulgi libris vocantur, Saxa quibus jaciunt ingentia, seu jactando Allidunt humiles scænas gentis truciæntis, &c.

Hofsem enim, muros communis minu-it Turpinus de Carolo Mag. cap. 9. Aptatis juxta murum petraris, & mangatellis & trois, & arictibus ceterisque artificibus ad capiendam, & castellis lignis &c.

Sed ut muros labefecit, muros etiam tuebatur. Epit. Baldovini Imp. apud Godfr. Monac. in An. 1203. — inter quilibet duas turres (super mare) seu petraris, seu magonellum erigitur. Videtur hic distingui Petrariam, & magonellum, forte, quod hic catapultas jam egeret, illa lapides: Efflo. Repertur utiq; in navali prælio. Epit. Comit. S. Pauli ibidem proxime supra. Præterea quilibet usarius mogonellum suum habuit erectum. Ulfesia, naves belica grandiores. Vide rei aliquot icones veteres apud Lippum Poliorctic. lib. 3. dialog. 3. & præter hæc addenda plurima. Balista formam V. apud Anc. Mar. lib. 24. p. 291.

¶ **Mango.** [Mercator. Sax. Mangepse. inde **Stammanger**, &c.

¶ **Mangones.** Vagabundi, Gal. Gneis, vel gneis. Angl. **Manges**. Beat. Rhenan. Rer. Ger. lib. 2. cap. 1. Leges aliquæ Francorum Mangones vagabundi & Cationes, qui impo-nunt homines ludens, concitent. Mangonum adhuc (inquit) nomen & res apud Germanos manet, de Mangel. De his Carol. Mag. & Ludov. in Capit. lib. 1. cap. 79. legem uli, quam supra vide in voce, Cogitatio: ubi & alia adnotavimus.

¶ **Manicare.** Mane convenire, festinare ad eundem mare. Luc. 13. 38. Et omnis populus manicabat ad eum, ibi in margine, mane ibat, & Glossa quedam, mane venire accelerabat. Sic de vespere in antiquis legibus dicitur solisante quod V. Durandus vero Offici. lib. 5. cap. 5. nu. 1. legit, populus manebat, id est (inquit) mane expectabat, id est, ad eum mane solisabat.

¶ **Maniclavium, vii.** [Manualis clava. Græco-barb. **Maniavium** veteribus (ut affert Meursius) Achides: quam Sereus describit Æneid. 7. Achides sunt tela quedam antiqua, ut nec usquam commemorantur in bello, legitur tamen quod sint clava, cubito & semis factæ ementibus hinc inde acuminibus, quæ ita in hostem jaciuntur, religate loro vel line, ut peractis vulneribus ad domos possint redire. Putatur tamen esse telis genus, quod per flagellum in immensum jaci potest.

¶ **Manipulus.** [Formula degradationis Archiepiscopi, inter paramenta Suppellectilium, fandalia cum caligamichis, albamcigulum, Manipulus, Tunicella, Stola, Dalmatica, Chirotheca, alia stola, Planeta, Annulus pontificalis, pallium, baculus pastoralis, & aliqua vestis habitus secularis.

¶ **Manitia, vnum.** [Chirotheca: Ital. guanti. In vitâ B. Philiberti, Manitia quæ nos peregrina lingua manio vocamus. Et post, Sinum offendens, ubi ipsa manitia latebant. Lind. in Wani.

¶ **Mannina, næ,** aliâs **Mannita, i. e.** & **Mannito, vms.** [Montio, admonitio, submonitio, citatio, in jus vocatio. A Germ. **Manen**, Sax. manien, à quo maninge, i. monitum, monitio, inde **mannina** q. ma-

nima g in n mutato, ut affloet. Ang. Som-mance, Gal. Semence. Hincmarus ad Episcopos Francie, Epit. 4. cap. 15. Comes & vicarii vel etiam decani, plurima placita constituent, & si non venerint, compositionem ejus exsolvere faciunt: & quia per maninas venientes, excogitaverunt quidam, ut per bonos venientes ad placita, quasi propterea melius esset, ne ipsas maninas alterutrum solverent. L. Salic. it. 52. §. 2. Quod si noluerit, solem eis collocet. Et si eis solem collocaverit, tres solidos super debitum addat, & sic usque ad tres vires per tres maninas facere debet. Ista igitur omnia facta, si adhuc noluerit debita componere: usque ad novem solidos debitum ascendat, i. per singulas admonitiones, vel solem culcatum terni solidi ad-crescant. Ubi (videt) manitas vocat admonitiones, vel solem culcatum, i. dies indicatos, quos jurifconsulti, tam Anglici quam Gallici ad **journements** appellaverunt. Addit. Hincmarus Imp. ad leg. Salic. cap. 6. De manitionibus vero, nisi de ingenuitate aut de hereditate, non sit opus observationum: de cæteris vero per districtionem Comitum ad mallum veniant, & ipsi examinentur ad justiciam faciendam. Hic autem animadvertant jurifconsulti nostri, quibus in callibus emanant olim districtiones: quibus etiam submonitiones.

¶ **Mannio, it, ire.** [Cito, submoneo, in legem voco. A Saxo. manien eadem significat. Binnius autem ad Canonem 17. Concil. Mogunti. 1. ubi legitur: Pauperes non fiant manni ad placita, id est (inquit) viris vocati: ac si à vocabulo man (hoc est, vir) deduceretur; non (quod nos asserimus) à Sax. manien. Sed lex ipsa Salica, ut jam supra vides **mannitis** interpretatur admonitiones: tamque audire ulterius de modo **mannendi**: Tit. 1. §§. 1, 2, & 3. Si quis ad mallum legibus dominici manitus fuerit, & non venerit, cum sumis (i. legitima excusatio) non detineatur. Id denariis, qui faciunt solidos 20. culpabilis judicetur.

Ille vero qui alium mannit, si non venerit, & cum sumis non detineatur, ei quem mannit similiter DC denar. qui faciunt sol. x. componat. Ille autem qui alium mannit: cum rebus ad domum illius ambulet, & sic cum manniat, aut uxorem illius, vel cuiusque de familia illius detineat, ut ei faciat notum, quomodo sit ab illo mannit, &c. libidem Tit. 59. de contumace. Ad regis (inquit) præsentium ipsam manire debet. Docet Glossar. manitionem tribus testibus componi esse. Edit. Car. Cal. apud Voss. cap. 6. p. 303.

¶ **Mannitis, te, & Mannito, & Mannitis.** [Vid supra **mannina** & **Mannina**. Car. Cal. 303.

¶ **Mannus, ni.** [Equis nobilior. Hieronymus ad Panmach. — ubi ceteri sumare paupers, & phasides acer lentis caperebus decoqui, ubi argenti pondus, ubi ferociter vestire Mannos, conarulo pueris, pretiosas vestes, pila sapientis, ubi ditor est largire cui largire.

dum est. Erasmus ibi in Scholiis, Manni (inquit) nobilium equi vocabantur, quibus per urbem equitabant. Horatius, Et Appian mamis teri. Ferentes vocat, dactri & bene pesser. Nam aliqui mammi dicuntur, quod manui affluerant. Quidam codices habebant buccinas, quidem buccis, quidem amittunt hanc vocem. Hæc Erasmus: Sed vide hic supra Boccium.

Mat. Paris in Hen. 1. an. 1107. Robertus Normannus fugiens ab eisdem (custodibus) captus est, incidens suo manno in Bitumen profundum. pag. 60. l. 21. Hinc Mannus gradarius.

¶ **Manopera, va, & Manopus, operis.** [Opus manuale. Id operis genus quod manu pericuri, ut Carropera, caris. Admonitio seu Admonitio Caroli Reg. apud Piffas cap. 29. — Ut illi colant, tam fideles, quam ecclesiastici, qui (sicut in n. palpitius continetur) & ipsi non denegent] carropera, & manopera, ex antiqua consuetudine debent, & margillam & alia queque cariores, que illis non placeant, remittant. — & de manopera infamia battere debent: quicquid eis cariores, & precipuis de opere carroperæ (quod illam facere debent), sine ulla differentia cariores: & quicquid eis de opere manopera, quando illam facere debent, precipuit similiter sine ulla differentia faciant. Manopera in maneris nostris hodie dicitur **daies** **boths**, que plerumque tamen in censum commutatur. Sed de his piæ statuti Carolus Mag. Capit. lib. 5. cap. 151. ut nec manopera nisi frequenter dominus à colonis exigeret, nec que jultæ essent colonis domino subtraheret. Videtur autem manopera etiam aliud esse. Chart. Reg. Ric. 2. Johanni Duci Lancetr. — Ex ad totum vi-tam suam haberi quicunque bona & catalla vocata manopera, capta & capienda, cum quacunque persona infra terram & fructum predicta, ac per eandem personam eorum quocunque Judice deus vocata.

¶ **Manfa, fa.** Idem quod **Manfus**, & **Manfus**. [Que vide infra.

¶ **Manfellus, li.** vel **Manfellus, li.** [Parvum manum seu habitatio. Marculf. lib. 2. form. 36. — edimus tibi à die præsentem locellum nuptiationum (illud) esse manum illum infra terminum velle nostre (illud) cum omni usque, ad ipsum locellum esse manellum adpiciet, terris, domibus, mancipiis, vineis, pratellis, glevis, reliquis beneficiis, ibidem adpicietibus.

¶ **Manfer.** [Vile ferpa Mener.

¶ **Manfa, ite.** [Idem quod **manfus**, Habitatio vel sedes rustica; non edes tantum complectens sed terras etiam ad alendam familiam idoneas. Chart. Regis Kenulphi in annalibus juris Ter. Trin. 1. H. 7. fol. 25. a. b. Ego Kenulphus Rex Merciorum de consilio & consensu Episcoporum & Senatorum gentis, Monasterii Abbatem, & Monachi ibi de servitibus, quandam rursus mei portionem,

id est quinquedecim Manfos, in loco qui à Rurico nuncupatur Caliam, cum omnibus utilitatibus, ad eam pertinentibus, tam in magnis, quam in modicis rebus: campi videlicet, prati, pascuis, &c. Hida vel manfo Mat. West. in An. 857.

¶ *Manfo, Manfionarius, Manfionare, Manfionarium, Manfionaticum, Manfionale.*] De excipiendis hofpitibus dicta viz.

Manfo, pro hofpicio. *Capitulare Caroli* lib. 6. cap. 81. Si qui homini aliqui pergenis manfionem contraxerit 60. fol. componat in publicis. Formul. Solen. 33. Quando ad vos venerit, manfionem ei & fcam, pacem & aquam largiri dignemini. Vide infra *Parate*.

Manfioner hoc fenfu appellantur militum diverforia extra civitatem per circuitum difpolita.

Manfionarius, qui hofpitibus manfiones dividit. *Manfionum Marcellus*, Metator Gal. *Herberger*. In aula orientalis Imperii *Manfionarius* appellatus est, de quo videndus. *Manfius*. In occidentali verò & palatio Regum Francie, *Manfionarius*, cujus locum inter officiales Regios, *Hincmarus* Epif. 2. ca. 16. post Apriciarium & Cancellarium, qui conftituit: — *Comitem palatii, Senefcallum, Bucularium, Comitem ftubli, Manfionarium, Vratones principes* 4. *Falconarium* unum &c. Et cap. 23. pluribus refert munus ejus in preparandis tempore opportuno manfionibus loco quo Rex venturus effit.

Manfionarius, pro *Ædituo* quem Sacrifcium vocant. *Cassiodorus* lib. 4. ca. 53. *Quandam* de *Manfionarius* ingreffus Ecclefiam, — *lampadem ardentem invenit*.

Manfionare, manfione, vel hofpicio collocare. *Ekkehard*. *Mon. Caf. S. Galli* Caut. *Sandratum* bene manfionatum, hofpitaliter tractatum decernit.

Manfionarium, Xenodochium, hofpitale. Vide *Diaconia*.

Manfionaticus, & Manfionaticus. Quod Hofpitibus preftatur, vel in eorum folutionem folvitur, expenditur, aut contribuitur. *Littere Caroli* magad *Pipinum* filium in Conftituit. ad *Lotbar*. reduci. in Epit. Pervenit ad aures elementie noftre, quod aliqui Ducis, & eorum juniores, gñandi, Vicarii, centurarii &c. per fimples territoria habitantes ac difcurrentes, manfionaticos parva rheda accipiunt, non folum fuper liberi homines, fed etiam in Ecclefis Dei &c. Ubi *Amerpachius*: *Quid* (inquit) fi manfionatici effectus qui opus fieri facimus, aut in prediis quos Manfos adhuc in Italia vident. Male fine dubio: nec meo judicio rem aut teigit qui *Amerpachium* corrigens manfiones exponit magnus ipfe *Cyaci*. Cuius enim aut homines aut manfione vicatim in rheda colligendis fenferit *Aimwin* lib. 5. ca. 10. *Manfionare* interpretat expensis ad hofpium fufceptiones. Et lib. eodem cap. 17. Ad *caufin* (ait) *antidendi*, vel *fonda* aut *in-*

buita exigenda, aut manfionaticos, aut paratos faciendos. Opportune addit paratos: funt enim quæ hofpitibus parantur, & confundi aliis folent cum manfionaticis. *Exactio* Normanni conftituta An. 877. *Nemo in villis noftreis, vel in villis uxoris noftre, manfionaticum accipiat*, &c.

Manfionaticus exhibendi mos antiquus eft, & ut meminit *Hieronymus Bignonius* in notis ad Marculfum, origine Romanus, qui fufceptionem hofpium metatum appellabant, de quo titulus eft 40. lib. 12. Cod. & publico fumptu alienos qui à Principe cum tractatoria alibi digrediebantur, declararet titulus ejusdem libri, De tractatoris & ftatus. Originem etiam inquit appetit *Livius* initio lib. 42. de *L. Pofthumio* & *Albino* Cof. qui primus literas mifit, ut magiftratus obviam exiret, locum publice pararet, in quo diverteretur, jumentaque: cum exiret inde præfto effent.

¶ *Manfus, Manfun, Manfa, Manfionile.*] Radicibus à *manendo*, & fic Germanis, Gallis, Italici; Anglis in ufu. In Registro *S. Gregorii* *Manfa* dicitur, unde *Tallicum mafe* & forenfe noftrum meffagiū, quod vide.

In Concilio Valentino *colonica*, Gallis aliter à vernaculo *carri*, caruata. Bedà *familia*, Saxoniis noftris *Hida*. Eft habitatio cum prediorum debita portione ad alendam familiam unam designata. Cum autem varia fit familiarum dignitas & amplitudo, varii funt etiam necesse est *manfi* ipfi, cum in quantitate tum in æftimatione, alii tenues & vulgares, quos dicimus igitur ordinarios; alii nobiliores & luculentis, qui cum rariores fuerint, extraordinarios appellabimus. *Manfus* *Manfus* habitaculum villici, cuius primū exquirenda. *B. Papias* fequitur vel ruffici. nota *Bioniana* ad Concil. Wormienfem Anno 868. Ca. 50. *Sanctum* eft, ut unicuique Ecclefie unus manfus integer abfque aliquo fervitio attribuitur. *Manfus* (inquit notat) eft ager jugerum duodecim.

In Concil. Valentino An. 855. Cap. 10. *manfi*, ponitur *colonica*, ut fic *manfus* & *colonica* idem effe intelligas. Vide igitur *colonica*. *Papias* Author præfatus: *manfus* dictus à *manendo*, quod integrum fit 12 jugeribus. Sed jugerum varia mefura: perinde in *Wandalis* lib. 4. ca. 15. *Adolphus* recentior quæ manfos permifit Duci ut per manus ejus affignarent in dote Ecclefie. Infra Cap. 25. *Eat Epifcopus* in *Vagrian*; adhibiti viris indultis, *officarii* faciat prædia; quod defervit de 300 manfis ego fupplebo. *Veneris Epifcopus* depredandi prædia vix centum implere manfos. *Quamobrem* Comes volens redarguere agri manfures, adhibuit *manfionem* fiam fufculo brevis & *bonum* incomperto. *Flodoard*. *Hist. Rhem.* lib. 3. cap. 27. *Scriptis* *Hincmarus* *Temburge* *Abbatif* pro ordinatione *Avermaci* *manfioner*, quem ipfe quendam cum *transvada* *Regina* difpofuit de numero Clericorum & *Norma-*

733

rum, æque de rebus ipfis manfioner; viz. 1150. manfos; *figuraque* fe *depoſuit*. Clericos & 40. *Normas* ibidem conſtitere poſſe. &c. Ubi fi *manfus* fingulos, 12. æſtimaverimus jugeribus, affurgunt prædia manfioner ad 13800. jugera; quod certe proſumum nimis videtur ad 60. perſonarum alimoniam, præferum qui abſtinentiam proſequentur & anguntiam.

Sella Manfi.

¶ *Manfi ſella.*] Admunit. *Caroli Cal.* apud *Piſtas*, Cap. 30. colonorum hæreditates. *manfa* vocat, *domicilia manforum*, fellas; ſepararique prohibet à fellis *manfa*, ne diverſis terris confundantur *manfa*, ſubducantur ſervitia, & deſtruantur villæ. *Præſci* enim moris fuit è ſingulis *manfis* non tam ſenſum ad loculos domini, quam manoperas, carroparas, ſervitia ruſtica, & agrarias præſtationes ad familie ſue ſuſtentationem exhibere: quæ cum varia effent ex ſingulis penè *manſioner*, ſequi necesse eſt confuſionem ex *manſioner* diftractione. Retinuit hunc morem vetus Anglorum Oeconomia uſque ad *Henrici* 2. ætatem, ut è *Gerſoſio* liquet *Tilberghii* lib. cap. — & converti tunc coepere in cenſum opera, & redditus annuarii.

Manforum nomina.
Manſi, ſe.

Habebant & *manſi* (prout ipſe villæ) ſua nomina. Vita *Zacharie* Pap. Con. Tom. 3. *Poſſiveſ* poſſulaverat donationem in ſcriptis de duobus manſis que *Nymphas* & *Normia* appellantur. Sæpè in *S. Gregorii* epistolis, ſub maſſi nomine, quod vide.

¶ Hujusmodi *manforum* duo ſunt genera; *Ingeniuli*, & *Servituli*.

¶ *Manſus Ingeniuli* eſt: quo ingenuſ gradebat & homo liber, ruſticis licet ſervitibus onnoxi, ne dicam ſervitibus aliquando. De his loqui videtur *Admonitatio Piſtenſis* ſupradicta, de *manſis* agens, qui colonorum erant hæreditates, vendique à colonis poterant atque diftrahi: *Servituli* enim hoc non contigit, quod omnino effent in dominorum poteſtate. *Ingeniuli* autem ſervitia opera ratione fundi imponere novum apud Germanos non fuit, cum eisdem olim, liberi (ut inquit *Tacitus*) non multum ſupra ſervos ſunt. Sed nulla fepe pendebant opera ingenuiles *manſi*. Appendix ad *Flodoardum*. *Herbertus* Comes petiti dari à nobis ſibi, noſtri juris eam que dicitur *Villa victrici* — eſt viz. ratione, ut pro veſtiti villa (ſcil. *Canonicis*) ad preſens ex ea retineremus, manfos duos ingenuiles, & veſtitos.

¶ *Manſus ſervilis* eſt, qui ſervo ceditur excolendus, fructus operaque à domino injuncta exhibendum. Vetus Germanorum mos: cujus meminit *Tacitus*. *Cæſaris* ſervis, non in noſtrum morem deſcriptis, per familiam miniſteris, utique. *Suum* quique ſidem (pau à manſum) ſue penates regit. *Fraternis* modum dominus, aut potius aut veſti, ut colono injungit: & ſervus ſuſtinet. *paret*. Nos hujusmodi ſervos *Villanos* dicimus & nativos, *manſus* ſuos villanos. De *manſo ingenuale* & ſervile vide plura mox in *manſis indominicatis*.

Manſus extraordinarius Nobilium eſt &

dominorum, prædia continens indefinite quantitas, pro arbitrio fui facultate domini conſcripta, privilegiiq; donata: quorum etiam pars una in manibus domini retinetur ad Oeconomiam ſuam expediendam: altera coloniſ dividitur in manfos ordinarios, referatis domino redditibus & ſervitiis ad partem dominicam dependendis. Nos hujusmodi *manſum* (cujus ſtatim exemplum videris in *manſu regali*) *Manerium* appellamus: partem in manibus domini reſervatam, terras dominicas feu dominicales, & dominicum ſimpliciter: partem coloni� expolitam, terras tementales, & Tenementa ſimpliciter.

Manſus Regalis eſt, qui ad Regem pertinet. De omni tamen non dictum cenſeo, ſed de hoc præſertim, qui ſaltu hofpitique Regio dignus fit. Authoribus medi ſeculi & noſtratis villa Regia, & *Curtis* Regalis nuncupata. Diploma *Henrici* Imperatoris apud *L. Laſum*. — *Unum Regalem manſum, cum omnibus ſuis pertinentiis, & utriusque ſexus mancipiis, terra cultis & incultis, arvis, edificis, prati, paſcuſ, molendinis, aquis, æque-rumque decimis, poſſeſſionibus, ſervis, venationibus, ſaginatibus, cum omni utilitate, qui aut ſcribi aut nominari poſſit, in proprium tradiderat*.

Manſus indominicatus vel *dominicatus*, eſt ſedes domini & pars illa quam in diſtributione coloni� prædia, ditius (ut præſati ſumus) ſubſtitit retinuit, in peni ſubſidium & apparatus famulis propriis excolenda. Terræ dominicales. Vide *indominicatus*. De triplici *manforum* genere ſe *Carulus Calvus* Imp. in exactiōe Normanniſ conftituit. An. Dom. 878: cujus & meminit *Aimwin* lib. 5. cap. 30. *Epifcopi, Abbatres, Comites*, ac veſſi *manſioner* ſuis hominibus de unoquoque manfo indominicato domeni denarios 12. de manfo ingenuili, quatuor denarios de coſſu indominicato, & duo de facultate manſioner. *Falcatum* juſſit hic corrigi *Bignonius*, *manſum* de homine intelligentem, quod perſpicue dictum eſt de fundo.

Manſus Eccleſiaſticus, eſt qui ad Eccleſiam vel Monafterium pertinet; & eſt ſervilis, ingenuilis, vel indominicatus.

Manſus veſtitus. Occurrit ſæpè in diplomatis antiquis, & intelligit *Colonicus* in Not. ad Chron. *Camære*. de grano aut legumine. *Cal. veſti*. Nec alienum hoc à ſenſu forenſium noſtrorum, qui veſtium terræ, herbam exponunt.

Vetus alius vocabularius *Manſus* (inquit) ſecundum vulgare Italorum, dicitur pars terre que duobus bonis ſufficit in uno anno ad laborandum. Sic etiam *Aleuticus*: & *Lindewade* noſtras in gloſ ad tit. de Judiciis, cap. Item omnes, verb. *maneris*: eoque citat c. 1. Extra. de cenſi & deci. coll. ſi de ſeu. contra fue. c. 1. Cum autem jugerum dici-

Ecc

tur

succesivē, Urī Abbates & Priores cum Convētibz, Decanū cum Capitulis : Urbium, oppidorum, villarum Magistros & Communitates, Ballivi & Burgenses, Societates, Collegia, Gildas, fratres, & quosunque in municipium confcripti Principis indulgentia. Hoc à Jurisconsultis nostris dicitur *Corpus corporatum*, precedens aliud, *Corpus politicum*, quod utique nomen æque convenit alteri speciei, quam nos igitur *corpus politicum* simplex potius dicimus. Sed quid meis nugis Iuris interpellō sapientiam ?

Inter ceteras omnes *marum* manū species, longē eminere cum in dignitate tum in latitudinis Ecclesiasticæ. Descripta quippe tota Angliæ sub *Galieno* Consequēte, repetitū; illiæ 602.15. feodis milium, possidisseprehenduntur coramē 280.15. His adduntur que ab exco. Consequētoris usque ad annum 7 Ed. 1. torrentem illum cōhibentes, Ecclesiæ data sunt & perquisita, & dimidium feodorum Angliæ in sortem Cleri optabaris transiisse. Igitur ne *Magi* absorberetur ab *Averne*, tribus ceteræ à Levitica, fūctum est an. 7 Ed. 1. ut Religioſiſive aliis amplius non darentur prædia, ut in *manum mortuam* pervenirent, sine Regis licentia. Hinc legem ipsam *manum mortuam* appellantur: repertaque est adeo necessaria, ut an. 15 Ric. 1. cap. 5. ad laicos omnes ejusmodi facietates (Corporationes vocant) traderetur. Mitto laicos. Frudent interea Religioſi: licentiā tamen perquirendi in *manum mortuam* adeo sit prodivisus ingens prædiorum vis, ad Cœnobitas transvolat, nihilominus. Saginatos igitur supra modum, fize tandem machatavaritæ Rex *Henricus* 8. & quas per mille totos annos melles congefserant, in horrea diripuit vorax illa bora qua de excidendis Mōnasteriis lata est sententiā anno Regni ejus 27.

Henricum tuncantur quibus cordi est; *Edwardum* nihil contra pictatam statuisse evincit exemplum *Moyſi*. . . . qui vel ipſi plus conferre quam fuisset & iustum esset, præconis ministerio prohibebat.

Manutene, Manutentor, Manutentio, Manutentia, & Manutentum. A manu & tenere, quasi sustinere, asistere, stipenditare, partes aliquas asserere vel tueri. Gal. *Manutentor*. Vox prima verbum est; secunda notat personam; ceteræ actionem. In Angliam cum Normanni traieciſſe reor, nec hic audias prius. Reperio tamen *manutene* in Epistola *Elisabæ* Pape, Lucio Regi Britannicæ An. Dom. 169. conscripta, vñ. *Gentes verò Regni Britannicæ, & papali, vestri sunt, & quos drosus debetis in unum ad concordiam, & pacem, & ad fidem & legem Christi, & ad sanctam Ecclesiam congregare; revocare, fructu, manutene, præagere, regere, &c.* Nollem Epistolam non suscipere, sed terret vox *manutene*; quam licet gratiorem reddideris dividendo, cū tamen nec gaudet

Romana dialectus. Psalms etiam quam citat verisimiliter *delphi non amittendum dicit sua*, non videtur tunc adhuc condita; præferri fit Hieronymiana; nec vocabulum, *dimidiatum*, adeo grandævum esse.

Provinciale Angl. lib. 5. Tit. de sentent. excom. cap. supremo.

Maner. i. Filius sortis. *Papia* 72. Effenceus in Comment. ad Tit. 1. digress. 1. adversus filios Maneros Barfardos ex quoque illegitimo coitu, &c.

Erasm. colloq. quod Fumus vocat—*Quid si libet esse curisum, exquire quid agat* & *Maner* & *Maner* & *Maner*.

Juriconsulti *Maner* vocant ex incesto ratos. *Erasm.* in expol. difficil. verb.

Mar. i. MS. quidam agens de *Canui* folia vocat *Gnos* & *Canui* Rege excipit per 5 miliaria inter *Remsey* & *Willelmere*, propterea quod *Emma* Regina eus & sibi folios per aquam *Willelmere* à *Remsey* usque *Thames* transiens, maximo veragrabur periculo, per illam laram magnamque *marum*, quæ Angliæ *Willelmere* appellatur, navigio transiret curabant. Sed pro dolor! cum ingressi *marum* illam fuissent, euerunt nequissimi venti tempestasque turbulenta—ita ut de vita illorum funditus desperaret.

Marabotini. i. Numismis Hispanicus. *Hov.* 565. l. 40. & infra M.P. in An. 1176. pa. 127. *Rex Aldefonsus* dones liberatiter *Santio Regi* singulis annis usque ad decimum 3000. *Marabotinorum*, & sic pacem haberent, &c.

Marca, &c. i. Pecunie numeratio quæ hodie continet apud nos 13 fol. & 4 denar. Antiquè autem, cum ponderosiores cidebantur numi, 2 fol. & 6 denar. æstimata fuit: hoc est idem quod *manca* & *manca*. Confunduntur ergo apud veteres hæc vocabula: nomenque videntur sortiri à re unā, scil. ab impressa aliquā figura. *Manca* enim, ut quidam volunt, significat rem *manu casam*. *Marca* autem palam provenit à Saxo *meapce*, i. *Signum, nota, vestigium*, à quo etiam aliis *marcata* dicitur, quasi signata vel notata.

Ait autem *Steneus* in verb. signū *Mark* (i. *marca*) in tractatu de ponderibus & mensuris: significat unciam pensam, vel dimidium libre, unde drachma pars est octava, Sicri uncia, est pars *marce* octava. *Cheſſi* in Consuetud. Burgund. Rubric. 1. §. 7. verb. 65. *ſitq; Tunc*: Solidus (inquit) in iure capitur, pro aureo, quorum 72 faciunt libram auri. Et duodecim uncie faciunt libram, & octo uncie *marcam*. Gl. & J. Faber in §. nos autem, verb. solidos inſtit. de artil. tuor.

Novem millia *marcarum* argenti, five auri, vel monete ejusdem legitimatiōis & precii. *Roderic. R. G.* 502. l. 19.

Char. Reg. *Joh. de* dote B. Regine (quondam ux. R. *Ricardi*.) Patent. 3 *Joh.* m. 17. n.

Donard. Glouc. & Pizic. *Barone* dñi R. 110 mark argenti. *Briton Burgon* dñi R. 110 mark argenti. *Briton Burgon* dñi R. 110 mark argenti. *Briton Burgon* dñi R. 110 mark argenti.

31. *Affignavit* ei pro dote sua mille marcas argenti annuatim, xii s. io d. computatis pro marca.

Marca Danorum. i. Videtur fuisse tantum 2 den. In Ll. enim Ed. Conf. Cap. 10. dicitur, *Omni qui habuerit 30 denarios vicia pecunie in domo sua, de sua proprio, Anglorum lege dabit denarium* S. Perri, & *lege Datorum dimidium marcam*. Iste verò denarius debet summari in *ſolemnitate Apſtolorum* Perri & Pauli, &c. Sed fortè *Danorum* elemoſyna munificentior erat Anglorum quæ. V. *marca* post ca. 12.

Marca auri. i. Exponit author incertum marcam auri, 50 argenti marca continere. Lib. *Remf.* Sect. 148. *Dedit* *inſuper* 5 *marcas auri* probandis [Vide *marca*] Sect. 239. *Centum ſolida denari* vel marca auri. *Steneus* in An. 1150. pa. 187. notat *marcam auri* vel argenti octo uncias continere tempore Hen. 3.

Charta R. *Joh.* de feodis magni Sigilli anno Regni sui 1. Iner aliam 8. De Charta novi *ſolemnitate* terrarum vel quorumlibet tenementorum, vel liberatum capitur *una marca auri* vel decem *marcas argenti* ad opus Vicecancellarii; & una *marca argenti* ad opus Prothonotarii: quinque solidi pro cera.

Ret. *Magnus Pipe* de ca. 5. Regis Steph. Reg. 5. m. 2. *Humedemſir*.

Ricardus de *Bolcamp* liberavit ix *marcas argenti* pro 1. *marca auri*, pro breve Regis, & quietus est. Vide *Marcha*.

Marcha, aliis *Marcha*, & *Marchia*, *Marchatus*. i. Terminus, Limites, territorium limitaneum. Antiq. *Ful.* pa. 623. & quod notatur diverſant veteres, à Sax. ut diximus jam supra meapce, i. nota, signum, terminus, meta.

Vita *Caroli* Mag. ab Engoleſmenſi Monacho pa. 49. *Vide Comes* qui in *marca Britanica* preſidebat. Hoc *Antimius* lib. 4. cap. 89. sub An. 799. *Guido Comes* & *profetius Britannica* *limitis*.

Hinc *Marca Anconæ*, quæ & *Marca Firmiana* dicebatur, idem est quod *Territorium Anconæ*, vel *Firmianum*. *Marca Trevisana*, ſimiliter. Hinc *Marchiones* dicebantur, quasi limitanes proceres. V. supra Comes.

Marchata. i. Quod est valoris unitas *marce*, quod supra vide. *Glossul.* lib. 12. exp. 5. *Rex* *renes* de *domino* *Rege* in *denariis* *viliis*, per liberum *ſervitium*, *ducentis ſolidorum* per annum: vel de una *marcata* *redime* in *illa* *villâ*, &c. Lib. *Renn.* ſect. 378—quid *Will.* de *Say*, *infra* *proximum* *dies* *Mercatoris* *offendebat* *ei* *omnem* *marcatam* *redime* de *terris* *ſua* *in* *hundred* de *Claſco*—*taxati* *one* *legati* *ſunt* *limitum* *provincia*. Ex quo videtur *marcatam* ſignificare ipsam terram annui valoris unitus *marce*.

March. i. Equus, caballus, vide *Marcheta*: hoc hodie apud Cornwallenſes noſtros, *marc* *quaddo*, equus albus. *Cæſar* *Conſul* *Suroy* pag. 55. b.

Marcha, cba. i. L. Car. Cal. pag. 275. & 404.

Hift. Norm. pa. 1056. a.—*Preterea* *nos* *delatum* (ſcil. *Johannes* *Rex* *Angl.*) *domino* *Rege* *Francie* 20 millia *Marcharum* *ſterlingorum*, *ad pondus*, & *legem* in *quo* *fuerint*; *vñ.* 13 s. & 4 d. pro *marcha*, *propter* *vacationem* *ſuam*, & *propter* *ſceda* *Britannie*, *que* *Rex* *Francie* *nobis* *dimſit*.

Marchet, Marcheta, & Marcha v. *Chera* *quoniam* *Marchet*, & *Bracton* *Marchet* *de* *droit* *ſu.* *be* *tuor*. i. Turpi Scotorum veterum conſuetudo, quæ territorii dominus vaſſalli ſponſam primâ nocte comprimere, floremque carpes *Vassau* *ſpouſo* *ind* *ret* *pu* *dic* *titæ*. Hanc inſtituiſſe fertur *Rex* *uic* *Drithonaire* *de* *ſubſtituiſſe* *rex* *Malcolmus* 3. *Chriſtianus* *J.* qui floruit Annum circiter gratie 1080. redemptionis nomine domino ſtatuiſſe impendendum (ut ait *Hector* *Boetius* lib. 3. cap. 12.) *marcam* *argenti*, *marchetamque* inde ſuggerit appellatam.

Duxerat autem *Malcolmus* ſeu *Malcolmus* *ille* *Margaretam* *Edmundi* (ferrei lateris) *Regis* *Angliæ* *ex* *Edwardi* *Exule* *ſui* *ſuo*, *neptem*: Ex uxoris fize precibus dediffe fertur (inquit *Buchan.*) ut primam novæ noctem, quæ proceribus per gradus quodam *lege* *Regis* *Eugenii* *debeatur*, ſponſus dimidia argenti marca redimere poſſet: quam penſionem adhuc *marchetæ* *mulierum* vocant.

Sed *Steneus* ait: *March* equum præſca Scotorum linguâ ſignificare, deductaque metaphorâ ab equitando, *Marchetam* mulieris Virginalis pudicitie primam violationem & delibationem. *Quoniam* & *March* præſca lingua Britannica ſive Cimbrica, ſilvam ſonat & mulierem, *hemiſtorique* *perinde* *cymo*, *Merchetum*, *id* *dicatur*, *quod* *pro* *ſilia* *penditur*, *ſeu* *muliere*. Penſionis modum hic decernit *Reg. Maſſi*. lib. 4. ca. 31. quod inſcribitur de *Marcheti* *mulierum*.

1. *Scindum* *est*, *quod* *ſecundum* *aſſum* *terre* *Scotiæ*, *quæ* *quæ* *mulier* *fuerit*, *ſive* *nobilis*, *ſive* *ſerua*, *ſive* *mercenaria*; *marqueta* *ſua* *erit* *una* *vacca*, *vel* *6 ſolidi*; & *rectum* *ſervientis* *6 denarii*.

2. *Et* *ſi* *ſilia* *liberi* *ſit* & *non* *domini* *villæ*, *marqueta* *ſua* *erit* *una* *vacca*, *vel* *6 ſolidi*; & *rectum* *ſervientis* *6 denarii*.

3. *Item* *marqueta* *ſilia* *Thani* *vel* *Ogeſthani*, *2. vacce*, *vel* *12 ſolidi*; & *rectum* *ſervientis* *12 denarii*.

4. *Item* *marqueta* *ſilia* *Comitis*, *est* *Regine* *12 vacce*.

Marchetam autem filiz *Thani*, vel *Ogeſthani* *Steneus* dicit *ſua* *vidis*, *et* *12 penitus*, i. duos capreolos vel 12 denarios.

Certe antiquorum Scotorum immunditiam perlinxit olim D. Hieronymus in Epist. ad Oceanum—ne bonestas iungantur matrimonium; sed Scotorum & Aetiorum ritu, ac de repub. Platonis promiscuas uxores, communes liberos habent. Hinc & illud forte quod Lamiacus Chalcobylas civis Atheniensis, insulam totam suffugavit—Quando quis amici domum vocare ingreditur, cum uxore (inquit) amici corcubat, ut hospitio desineat excipiant. In peregrinationibus quoque multo usitatus uxoris socius. Eandemque refert observari consuetudinem Pharaonum (i. Flandrorum ut opinatur Orelus) regione ibi maritima, usque ad Germaniam. Marchete non diffimilis fuit mos Lydonum apud Elianos Var. lib. 4. Cap. 1. Scilicet, ut mulieres semet aliis profiterentur priusquam cum maritis ire haberent, deinceps autem caste viverent.

Tranavit furtim & totam Angliam mercedibus huius pecuniarum confectio in mancipiorum filibus maritandis. Braden. lib. 2. tit. 1. cap. 8. nu. 2. Merchetum vero pro filia dare non compit Libero homini. Extenta Marnerii de *Wiltshiro* 18 Dec. 40 Ed. 3. & alia 13 Ed. 3. An. Dom. 1230. Ric. Burre tenet unum *meffuagium*.—Et debet tallagium, scilicet Curia & Marchet, hoc modo, quod si maritare voluerit filiam suam cum quadam libero homine extra villam, faciet pacem domini pro maritagio. Et si tam maritaverit alicui Consuetario villae, nihil dabit pro maritagio. Floruit (audio) & mos iste in Gensy, insula Normannica.

Merchetum. Hoc est, quod Solemanni & nativi debent solvere pro filiis suis corruptis, siue defloratis s. r. 4. d. Regit. Abb. de Burgo S. Petri in bibl. Cant.

Placita coram concilio domini Regis T. Rem. Mich. 37 H. 3. Rot. 4. Suff.

Johanna Deokery attachata fuit ad respondendum hominibus de Berkhof, quare exigit ab eis alia forisicia que, &c. unde dicit, quod tempore Regis H. ex Regis, solebant habere talem consuetudinem, quod quando maritare volebant filias suas, solebant dare pro filiabus suis maritandis duas horas, que valeat 32. denarios, &c. Postea venientes homines & concedunt, quod domina Johanna potest eis talliare semel in anno secundum facultatem eorum, & quod debent carere maritum; & quod debent dare Merchetum pro filiabus suis maritandis, scilicet, xxxii. d.

Placita de Banco a die Pasch. in 15 dies 34 H. 3. Rot. 20. Berkl.

Will. Maynard, qui tenuit terras in Heufch, cognoscit se esse villanum Abbatis de Abbedon, & tenere de eo in villanagio, & per villanos consuetudines, viz. pro festum 18 d. per annum, & dandi maritagium & Marchetum pro filio & sorore sua, ad voluntatem ipsius ad-

batis, & faciendo omnes villanos consuetudines. Vide de Marchet infra in *Ward-pen*.

[*Marchalli*.] Casus ab equo. *March* Germ. equus, fall casus, defectio. *Lex Baiwar. Tit. 3. ca. 3.* Si quis aliquem de equo suo depserit, quod marchalli vocant, solid. 6 componat.

[*Marchia*, & *Marcha*.] Sax. meapc, Germ. March, Limes, meta, terminus, finis, vel consilium Regni, Regio limitanea, *Mat. Par. in Henr. 3.* Eodem anno (i. 1242.) cum renuisset Comes de Marchia, qui inter Pictaven- sis universis, semper eminenter clarus potestissimus. De eodem post plurima. pa. 572. 132. Insuper addidit Rex Francorum. Chastan-tilam quam ipse, sicut & predecessores sui ab antiquo tempore (i. Regibus Francorum antecessoribus meis) habuerunt tenuis, de decem milibus libris, de siso meo annuatim pro marchia, & hac parte Regni mei custodienda (quam septem milia custodire) maxime nunc precipiendo, sine aliqua contradictione, mihi resignet, cum quicquid clauentia annui census supersiderit. Ad hoc Comes Britannie subdando pignus faciens, cum summa, insillens auri regis ait: Consulo ut retineatis vestris & consiliis, vos ad modo Marchiam vestram custodiatis. Ibidem passim.

Mat. Westm. iuxta finem Anni 1264. pa. 328. 123. Marchia tunc tellus erat, hac nunc vero Ducatus. *Ligur.* 360. [*Marchisus*, *fil.*] *Hincmar.* Epist. 3. cap. 30. Si inter marchios in quibus Regi parte, et aliud tempus dextre date fuissent.

[*Marchio*, *omni*.] Qui regionis limitem incolit.

Mat. Westm. in An. 1264. pa. 225. *Marchimes* Wallie, viz. Rogerus de Mortuo mari, Jacobus de Andele, Rogerius de Clifford, Rogerius de Leiburn, Hannio Extraneus, & illi de Turbervilla, cum pluribus aliis, qui de bello pradicto de Lewes nuper fugerunt: viribus congregatis, guerram moventes in marchia, Baronibus recalcitrare moluntur. Ex de iisdem agens in vestibulo anni 1265. i. 50 H. 3. Comes (inquit) Glouernie Gilbertus—factus cum Marchionibus initis, & exercitum adonavit.

Hos ipsos supra pag. 328. *Marchisus* vocat. V.

Chron. MS. Crenobii de Bello in Hen. 3. de Baronibus in marchia Wallie, in Leweni praelio marchiones autem dilapsi, fuga celeri sibi consilulere. Ex inferius—marchionibus omnibus interim ad Comitum Glouernie adunatis.

Brandeburgensis omnium primus marchia, *Munst.* p. 904. Caroli mag. xvo. Sed quere de hoc, nam recentior videtur.

Ex hi *Margravi*, q. Proceres vel Comites limitanei. In *Ed.* legibus cap. 35. *Mergraves* dicitur, q. *maior*, i. *major*, & grave dominus.

Aimoin

Aimoin. lib. 5. ca. 2. Carolus iussit & accessit filium suum (Hindovicum parum) bene equitatum, cum omni populo militari, relictis tantum marchionibus, qui fines Regni tuerentur, omnes si forte ingreuerent, hostium arcerent incursus. pa. 267. a.

Malin. Noel. lib. 2. pa. 188. *Jauceronis* cum ea (Imperatrice) & *Esclaverot* pro ea *Roberta* frater eius Comes Glocestris & *Brianus* filius Comitis, Marchio de Wallingford, &c.

Car. Cal. pag. 404.—Quia periculum est longius a marchia (Barcinone) eis abducere, dominus Rex commendatis suo Marchioni, qualiter eos distringat atque castiget.

In vita Ludov. Pii pa. 226. a. Pithoco dicitur Custodes finium.

[*Marchizau*.] Dens maxillaris. L. Alamannorum tit. 63. §. 5. Si autem dentem absciderit, quem Marchizau Alamanni vocant, cum tribus solid. componat. L. Baiwar. tit. 3. cap. 1. §. 24. Si quis alicui dentem maxillarem, quem Marchizau vocant exciderit, cum 12 solid. componat. Simile tit. 5. §. 13. *Rede*, inquit Lindenbrogius, dentes terminales interpretari possunt, id est, qui caninos a maxillaribus dentibus separant, quosque nunc, Germani *Schneidezahn* appellant.

[*Marvus*, *ti*, item *Marculus*, & *Marcellus*.] Est autem Marcus, malleus grandior, de quo Obsolete quidam. Malleus est marcus, nomen proprium quoque Marcus. De *marculo* Author vite *Ludovici Pii* pa. 177. clausi & marculis facile capere videntur. Sed hoc Phinio notum.

[*Marcanus*.] V. *Morenium*.

[*Marchallus*, *Marchalcus*, *Marchallus* & *Marchallus*.] Primitive omnia (nam fontes rimor) *agalonem* significant, h. qui equos curat, colit, pabulo donat, expedit & adornat. *Spate* Teutonice equus, & (ut Anglis) potius equa, Germ. *Sparch*, *Sparch*, servus, minister. Sic *Marchalcus* equorum minister, vel potius equorum, quod prebaret olim videtur quoque fovebatur, ut apud Grecos in Jovis Olympici certaminibus de quo *Virgilius Georg.* lib. 1.

Martie & *Ellianon* palmas Epirus equarum.

Eodem utique *Homero* Iliadum 8.

Torus *de* *ity* *Exoris* *vous* *pyrindus*, *Tis* *Evpon* & *Evpon*, *medicus* *ipsum* *et*.

Eque equidem *valde* *opina* *erant* *Pberidae*, *Quo* *Eumenis* *urgibus* *peritibus* *et* *valibus*.

Plinius causam exhibet lib. 8. Cap. 42. *Melastomus* (inquit) *quantum* *verum* *capiti* *non* *impedit* *ridular*. Ad bellum igitur apud Scythas apudores. Sed hoc alius.

Beatus Francorum lib. 2. *Marchallus* exponit de pecto in curandis & tractandis equis. Hinc & pro medico usurpatur, & de ipso quos morborum famam preficiunt, *Marchallus* vocant *divum* *Antoni* *Marchal* cum *ignis* *fieri*: *divum* *Rechin* *Marchal* cum *pestis*. Hinc etiam & quod ceteros ap- pingunt equis ferrari, *Marchallus* utique nunc pro ferrario cupantur.

Ab equo igitur quaque nomen: humile officium & officium, quod & Capitulis *Caroli* *Calvi* (ad *Sabatium* Anno 853. Ca. 13. & post reditum ad *Consuetudinem* Anno 861.) non obscure deprehendas. *Missi* (inquit) *in illorum* *missis* (id est, *Judices* in eorum circuitibus) *curam* *habent* *ne* *homines* *nostris* *tempe* *hiemis*, *quando* *Marchalcus* *illorum* *ad* *foras* *dirigunt*, *vicinos* *maiores* *vel* *minores* *deprenderent*. Vide *Fodrum*.

Hinc *Marchallus* inter pastores numerati, distincte invicem suis gradibus iuxta numerum equorum quibus preffere. Ut ex lege patet Alamannorum, ubi Capitulum 79. inter *Marchallus* De eo qui pastores vel artifices occidit, & in textu §. 4. sequitur: Si *Marchallus*, qui *supra* *12* *caballos* *est*, occidit, 40 *sol.* (i. quanto *Senescalco* qui 12 *vallis* *præfuit* *componatur*).

Hinc *Marchallus* pro stabulario, seu *stallarius* (ut infra videas) & *Marchallus* pro *Stabulario*, & equorum *præfectura*. Codex *vet.* MS. S. *Altheti* fol. 115. b. ex rotulo expensarum domus dom. *Bromundi* *Comitis* S. &c. per *V.* *Clericum* *hospiti*, &c. sub tit. *Marchallia*. In *feno* *de* *instaur* *pro* *13* *equis* *empt* *10* *den.* *Item* *in* *avenis* *de* *eodem* *pro* *præbenda*, &c. 1. *quasi* *dimis* *præ* *2* *sol.* Et sic in *vadis* *4* *garciomis*, cum eo *pagetis* *12* *den.* Manifeste hic *Marchallus* pro *Stabulo*; tacite etiam ostenditur, 4 istos *garciomis* & *pagetos* *videntem*, a *servicio* *fuisse* *Marchallus*.

Sed ut e *figuro* *Capitulum* & *exiguis* *sepe* *initis* *res* *oriuntur* *augustissime*: sic e *stallus* *ministerio* *ad* *amplissimum* *Regni* *magistratus* *interit* *Marchallus* *appellatio*. Haud secus quàm *epistolis* *apud* *Romanos* *veteres*, que *Varrone* *atque* *Nasio* *testibus* *primùm* *de* *equorum* *moderatione*, *postea* *ad* *ceteros* *omnes* *quibus* *rei* *alicujus* *regimen* *decebat* *batur*, *est* *delata*. Ita *Marchallus* *regium* *nuncupati* *sunt*, non *solum* *stalluli* *demum* *curatores* & *prepositi*, sed & *regis* *dominus*, *regis* *exercitus*, *curantibus* *regiarum*, *minorumque* *plurimum* *officiorum* *administratores*, *nihil* *cum* *equis* *si* *stalluli* *contrahentes*.

Humilis rei originem non designantur Officium *Ar-* *chimagistralis* *Imperii*. *Imperii* *Principes* (etiam in apice fere dignitatis) *proferri*. In aures etiam *bulis* *Caroli* *4.* *Cap. penult.* sic de Duce *Saxonie* *Archimagistralis* *Imperii* *fuit* *obseque* *officium* *legitur*: *Statuimus*, *ut* *quandocumque* *Imperator* *vel* *Rex* *Romanorum* *sollemniter* *curia* *sua* *celebraverint*, *in* *quibus* *Principes* *Electores* *sua* *deservire*

27.

vide

Marefcallus &
Comes stabuli.

Marefcallus
Protostriator
Comes equo-
rum.

vire vel exercere debent officia subfcriptis in his ordo feruatur. Primi enim Imperatoris, vel Rege ipfo in fide regia, feu filia Imperiali fidentis, Dux Saxoniæ officium fuum (i. Archimarefcalli) agit hoc modo. Ponitur enim ante adificium fiffimus Imperialis vel Regie, acceffus aeneæ tante altitudinis, quod peringit ufque ad pectus vel fellam equi fuper quo fedebat ipfe Dux: & habebat in manu baculum argenteum, & menfura argenteam, que fimal faciant in pendere duadecim marcas argenti: & fident fuper equo, primò menfuram eandem de arena plenam accipiet, & famulo primitiua veniens miniftrabit eandem: quo facto figendo baculum in arena, recedet, & Vicmarfcalcus ejus, puta de Papenheim, accedens, vel eo abfente Marfchalcurie, ulterius aeneam ipfam diftribuet.

Videtur Marefcallus fub hodierno Imperio idem effe, quod in fuperiori & fub Carolo magno Comes stabuli: Germanofque vocem illam, veluti itius interpretem fufcepiffe. In hodierno enim Imperio non reperitur alius Confabularius, quam Marefcallus: & in fuperiori, non alius Marefcallus quam Comes stabuli, fi Hincmar Archiepifcopo defcribenti officiales Caroli magni, fidem adhibueris. Quippe Comitibus stabuli tunc officium equitationis præftritur Principis & caballorum victui (ut Hincmar uti verbis) deftinatum fuit, prout alias Marefcalli, & in fuperiori Imperio orientali non reperitur aliter. In inferiori vero nec Marefcalli mentio, nec in equile Comitibus stabuli. Qui enim apud Carolum magnum, & apud Nicephorum à *μαρκαβήτης* magnus Conftolaulus, & apud Nicephorum à *μαρκαβήτης* magnus Conftolaulus appellatur; copiarum auxilium Dux fuit ex Italia, Gallia, aliisque regionibus occidentis fub Imperatore merentium, Francorum nomine (ut apud Turcas hodie) comprehenfurum.

Non defuerunt tamen qui fub aliis nominibus hæc obierunt munia: Protostriator vicem Comitibus stabuli, & Comes equorum vicem Marefcalli: hic enim Imperatori parat & profert equum, ille afcendentem furrigit, & affleffo freno moderatur: Longobardis (ut refert Warmfredus) Marip dictus, quod vide. Chomates vero de Imperio Baldini Flandri, ait: Græcos eum appellaffe Protostriatorem, quem Latini in exercitu *marfcalcum*: fed *marfcaldum* videtur accepiffe latiori fenfu (ut Germani aliique folent) pro Confabulo, vocetque invicem confufidit. Sic in LL. *Edmundi Heretichii*, *Latini dicebantur doctores exercitus, apud Gallos Capitales Confabularii, vel Marefcalli exercitus*. Hoc ungue munere Protostriatorem donat *Codinus: διὰ τὸν αὐτὸν ὅτι ἀρχιστράτηγος ἦν*, i. Propter hoc Protostriator appellatus est, quod totum ipfius (Imperatoris) exercitum antegrediret. Sunt tamen qui malunt à Latino *strator*, ut infra in Protostriatoribus.

Inter marefcallum verò & Comitum stabuli, ea olim videtur fuiffe differentia, quæ inter dominum & famulum. Comes in stabulo unitur, marefcalli plures: ille à Principe datus, hii à Comitibus affumpti.

Imperium igitur, stabuli penes Comitum, minifterium inter marefcalli fuit, & hoc quidem arbitrio Comitibus, cui in omnibus famulabantur marefcalli. Elato itaque Comitibus stabuli ab Officiis domestico in militia præfectorum (quod apud Gallos primitiua videtur obtigiffe *Friderico de Chalon ævo Philippi 1. annu circiter 1083.*) effertur una Marefcallorum affimatio. Cum enim in tractandis eque Regiis & equitandi artificio (ex quo Equites appellari cœperint) alios plerumque omnes antecellerent, delecti funt ex eis fæpe potiores aliquot; unus fortè vel alius, qui in militariibus expeditionibus hostem lustrare, castrametationis locum feligere, pugnaque inuendæ rationem decernere, mitteretur. Deinde primam aciem (ut in orientali Imperio Protostriator) educere, equitribusque pugne turmis (ut Comes stabuli, exercitus) pugne initium accendere, quod Britonum Armoricanum non latuit *Philipp. lib. 8. sic de...*

Cujus erat primum gessere in prælia pilum, Quippe Marefcalli clero fubeat honor.

Clarus revera jam tum Marefcalli honores, ævo *Gilberti Philippi Augusti*, qui Regnum inivit, anno gratiæ 1179. ante ætatem verò *Ludovici Crassi*, qui regnare cœpit anno 1107. non reperitur (Fautchet fido indagine) Francie marefcallus. Et *Tilletus*, refert Gallis tantum fuiffe duos marefcallos, donec *Franciscus 1.* qui Rex falutatur anno 1115; auxilium numerum.

De Marefcallo apud Anglo-Saxones.

Inter rerum Anglo-Saxoniarum Scriptores veteres, non reperio vocem *marefcallus*: fed qui navasse hoc officium videatur, Latine alias *Strator* & *Stallarius*, alias Dux militie, Princeps militie, & Præpositus regalis exercitus: Saxonice *holde*, *heptoge*, *heptogen*, & *hepotoche* nuncupatus est. Videtur & hæc ipse vocem eundem alias designare Officiale, alias diversum, *holde* nimirum, belli Imperatore & militie principem: *hepotoche*, &c. copiarum duces & *Polemarchos*, summo tantum belli Imperatore inferiores. Prior vox occurrit in *Aethelstani* LL. cap. 4. ubi capitis ejus æstimatio qui *holde* appellatur, 400000 thrimis expenditur; tanti scilicet. nec plurius quam Præpositi Regis quem *hepotoche*, id est *high heptoff* vocant. Intelligendum igitur cenfeo, non de summo regni Imperatore militari sed Comitatus alicujus, qui perinde alias *Heretichii*

Marefcallus
fub Comitibus
stabuli.

Qui promove-
tur.

chius dictus est: & vox hæc altera in legum *Edmundi Confessoris* Auctario cap. 35. uberrimè exprimitur: quod ejusmodi officialium nomen, numerum, electionem, dignitatem, & officium. Locum integrum dedimus in *Heretichii*: sed cum hic denovo requiratur, coram intueri. Erant & alie potestates & dignitates per provincias & patrias univerfas, & per singulos Comitatus totius regni prædicti constitutæ, qui *Heretiches* apud Anglos vocabantur, scilicet *Barones nobiles, infignes, sapientes, & fideles, & animosi*: Latine verò dicebantur *duces exercitus*, apud Gallos *Capitales Confabularii* vel *Marefcalli exercitus*. Illi verò ordinabant acies densissimas in præliis & alas constituiebant prout eis decuit, & prout melius visum fuit ad honorem Coronæ & utilitatem Regni. Isti verò eligebantur per commune consilium, pro communi utilitate Regni, per provincias & patrias univerfas, & per singulos Comitatus in pleno polemothe (in *Caria Comitatus*) sicut Vicecomites Provinciarum & Comitatum eligi debent: Ita quod in quolibet Comitatu semper fuit unus *Heretich* per electionem electus ad conducendum exercitum Comitatus sui, juxta præceptum Domini Regis ad honorem & utilitatem Regni prædicti. Item qui fugiet à domo, vel focio loco pro timide belli vel mortis in conductione *Heretichii* fui in expeditione navali vel terrestri, perdat omne quod suum est, & suam ipsius vitam, & manus mittat dominus ad terram quam ei antea dederat, &c.

Non habentur hæc in veteri nostro legum istarum MS. nec in exemplari ab *Hovedeno* dato: sed cum pluribus aliis à recentiori quodam videntur inferi, sub ætate Regis *Henrici 2.* vel inferius, ut exinde liqueat quod in eisdem aliis occurrit mentio *Thome Archiepiscopi Cantuariæ*, qui fub *Henrico 2.* passus est. Hinc & in exemplari à *Lombardo* edito (ut à cæteris innoteant) minori excuduntur litera Italia.

De canone itaq; LL. *Edmundi Confessoris*, itæz habenda esse monco, nec tempeftati illi tribuenda, ficut nec cætera omnia, quæ Romanâ illic extant literâ, cum inferius feculum (puta *Gulielmi junioris & Henrici 1.*) sæpe prodant. Quæ hic igitur de *Confabulario* & *Marefcallo* apud Gallos supra referuntur, de iis cenfeo intelligenda, qui fub ævo florere *Henrici 2.* Regis Angliæ. Sed liceat obsecro animadvertere quædam in citatum locum addere.

Primò *Confabularium* & *Marefcallum* fub illo feculo, pari dictos fignificatione, apud Germanos atq; Italos. Germani enim (ut præfati sumus) alium in Imperio non agnovit *Confabularium* quam *Marefcallum*: Itaque *Confabulum* dicunt de unoquoque; manipuli ductore (ut fuperius in eâ voce demonstravimus.) Docti etiam confundunt voces *heptoff*: sed apud Gallos & nostros, semper sunt distincti magistratus.

Secundo, Munus *Heretichii* speciem exhibere utriusq; muneris, scilicet *Confabularii* & *Marefcalli*.

Tertiò, Tot fuiffe *Heretichios* feu *Marefcallos*, quot in Regno erant Comitatus feu Provincie; fingulique Comitatus singulos habuiffe *Heretichios* feu *Marefcallos*, qui exercitum illius patriæ educerent, &c. Hos verò omnes, summo belli Imperatori à Rege dato, confertis copiis, quasi summo *Heretichio*, summo *Confabulario*, vel summo *Marefcallo* subaudientes esse & subiectos.

Quartò, Quod *Heretichii* munus, prout hic defcribitur, ad *Marefcallum* potius inferioris feculi, quam ad *Confabularium* pertinebat: videlicet exercitum ducere (quod nomen loquitur, hepe enim exercitum sonat, *τογεν ducere*) acies ordinare, & alas disponere.

Quintò, *Heretichios* istos feu *Marefcallos*, electos fuiffe in pleno polemothe, ficut Vicecomites, hoc est populi suffragiis in Generali Curia Comitatus, quæ in capite Calendarum Octobris certo convenit annuatim: nam & tunc eligebantur etiam Vicecomites, suffragii populi. *Heretichiarum* autem hæc electio exolvi videtur mox ab ævo *Henrici 1.* & illa Vicecomitum ad Regem est delata Parlamentariâ autoritate antea...

Sexto, Militiam aut conductionem *Heretichii* feu *Marefcalli* subfugerere, Saxonibus & Longobardis hepeffice dicebatur, & ut reatum plebebat in majestatem. Vide *Heretich* & LL. *Cantuariæ* cap. 55.

Septimo, Sub hoc feculo ad *Heretichium*, & perinde ad *Confabularium* & *Marefcallum* pertinebat, tam navales copias, quam terrestres educere: & ex eo natum suspicio quod *Carolus magnus* Imp. anno Dom. 807. *Burchardum Comitum stabuli* fub quo corrupte Confabulum appellamus, cum classe militum in *Castigam* ut eam à Mauris defenderet, &c. *Regino* lib. 2. in hoc anno. Hinc & Præfetti classis *Richardus 1.* in Terram sanctam ducentes & *Confabularii* navigii fui apud *Hoved.* nuncupari videntur. An 1190. p. 666.

De autoritate & jurisdictione Marefcalli.

Ut *Marefcalli* dignitas simul & fernel non enafciatur, ita nec imperium ejus & jurisdictionis: Mox autem cum è stabulis primo est delatus in militiam, cultus datur militaris discipline, curare ordines armorum & metatas militum, vigilas, contubernia, & castrametationes, Martisq; omnia utensilia. Dehinc ut in Imperio potius animadvertere in Armorum fabricatoribus, Scutarios, Loricatoris, gladio & hastarum opifices, tribuuntq; alias hinc exigere. Pervenire denum in palatium Regis, personam ejus nocturno cingere præfidio & hospitii pacem promovere, fuazq; demura

F f f gestione

confitui non debere. Alia editio legit *matricur* appellatur.

Matronian.] Anafafius in Symmacho — *Et Cameracensis* & matronem. Inde Græco-bar. *uaterpax* apud *Messium*, quod ex Codreno addit.

Mattiaris.] Am. Marcel. Lib. 2.1. Sec. 12. *Lancearius* & *Mattiaris*.

Maturitas.] Pro crepusculo matutino vel aurora. Ekkehard. Jun. Ca. S. Galca. 1. p. 179.

Matutinellum. li.] Jentaculum. Reg. Prior. *Leaves*, f. 18. Ad matutinellum *pene bordes* & *cafo*. Et f. 23. *Dabit matutinellum de confuetudine* his qui *uenerint propter salem in estate*.

Matucis.] *uelfera*, 'Maffa', clauva. V. Codin. pa. 44 & 281. & 283.

Meale, & Maile.] Vide supra *Burtau meale*, & *Black meale*.

Meafe, & Meje.] Idem quod *Mef* frugium. A Germ. *Meje*. Vide supra *Maffa* & infra *Mefjugium*.

Medella. aliis *Medella*. L. Alam. tit. 69. qui inscribitur *De eo qui medellam aut carucam alterius inuolauerit*. §. 1. Si qui medellam *rumpit*, aut *inuolet*, sol. 3. soluat. §. 2. Si carucam *inuolet*, aut *rumpit* totas in priore parte, &c.

Medietas seu italis.] Dicitur tenura illa quæ media est inter dominum capitalem & vassallum.

Medius.] Pro homine mediocri conditionis. L. Alam. tit. 67.

Medellum. ti, aliis *Melletum*.] Culpa dicitur quam quis inopinatè commiserit non rixando solum & pugnando, sed immiscendo fe pacifice rei cuius vel negotio. Opponitur autem præconitate malitie, ut sit quasi admittit subitanea, à Gall. *meller*, l. liquefcente. Afferit tamen *Stenueus melle* apud Gallos veteres contentione & iurgia significare, quod ex certè non reperitur, nec ad amicum ita conuenit cum vocabulo nostro *medellum*, uti cum illo suo *melletum*. Sed & hodie Angli dicimus *to melle*, pro fe immiscere rei alicui, patetq; ex sequentibus, *medellum* aliud esse contra pacem aliud sine pacis perturbatione. Hinc placitum de *medellia*. Et *Glanvill* lib. 1. cap. 2. Ad *Viccomitem* etiam *perlines* per defectum dominorum cognoscere de *medletis*, de *verberibus*, de *plagiis*, nisi *accusator* adiciat de pace domini Regis *infra*. Hoc *Bracton* iisdem modis placita in comitatu. Cognoscere quidem potest de *medletis*, *plagiis*, *verberibus*, & *confimilibus* pro defectu dominorum, nisi *quærens* adiciat de pace domini Regis *infra*, vel *solonim* apponit, ex tunc etiam *de Viccomite* non debet inuolueri, cum hoc tantas *personam* domini Regis & *Coronam* suam. Et ideo *Coronatores* querelam illam siue *appellum* *irrotulare*

debet, &c. Et quibus animadversas, *medletis* alia ad iurisdictionem dominorum manerionum pertinere & torpentibus ipsis ad Vicecomitem Comitatus; alia verò ad iurisdictionem Regiam, scilicet hæc pro *infra* pace; illa verò quæ *habet* ita sunt. Eadem juris sententia apud *Scotos* habetur antiquè. *Reg. Majest.* lib. 1. cap. 2. §. 7. & 8. Ad *Viccomitem* etiam *perlines* propter defectum dominorum cognoscere de *medletis*, de *verberibus*, & de *plagiis*. 8. Et etiam ubi *accusator* adiciat de pace domini Regis *infra*. Moneo autem pacem *infra* tractam vel *infra* tractam alias pacem violatam significare, alias sanam, quod ad auctoris animum accipitur est.

Hinc apud *Scotos* prius *chaud mella* pro delicto quod calore animi & repentino motu fit commissum, *chaud* enim Gal. fervens, callidum. Vide supra *Chaudentelle*. Vide *Fleuit*, & *Cow*.

Medo.] Hydromeli. Cervisia mellea. Germanis & Anglis *mede*, quod & Græci degustant qui hoc *barbare pulbre* vocant. Concil. *Tridentin.* An. 809. can. 56. — *Et abstineat fe à carne & cafe, à vino & medone, ac mellea cervisia, nisi dulcis dominici*. &c. Item *mox*, vel *carne*, vel *vino*, vel *medone*, &c. V. *Meu* à Græc. *μέλι*, i. vinum, unde *Bacchus* *Medus* & *patruus* dicitur.

Et *Medon* vel *Medus*, idem. Gunter' *Poeta* *Ligurinus* *Auftrid*. 9.

— *Zythumq; propinquit*, *Grandique exportare melleis pocula tredi*.

Megadomesicus.] Will. Tyrus *Histor. belli sacri* lib. 4. cap. 5. ut hunc citat *Bigunius* & nos vidimus, pag. 514. l. 2. *Alexius* megadomesici dignitate (quem nos *magissem* *Senefallum* appellare consuevimus) fueretur officio, ab Imperatore secundu. Vide supra *Major domus*.

Melarian.] Pomarium, locus quo poma reponuntur, *Mela* & pomum. Vide infra *Perrarium*.

Meliseoh.] A Sax. *melo*, iudicium vel delatura; *peoh*, pecunia, præmium. Scilicet pecunia vel premium indicationis vel delaturæ, quod olim delatoribus (quos hodie Informatores & Relatores dicimus) assignabant. *Melba* igitur Sax. delatorem significat & proditorem, *Melban* proditores. L.L. *ine* MSS. Ca. 20. al. 17. *Qui inuestigabat eam (carneum factum) habet* le Meldeoteh. Et infra cap. 45. al. 43. ubi Sax. legatur pro eam *bip melde*, *securis* (inquit est) *acclamatricis*. proditor furis suo fontis. Vide locum: In L.L. Rom & Gentium borealium delatura nuncupatur: Et *Vadianus* exponit *pretium* quod delatori est constitutum. Hinc in L.L. Sal. tit. 1. §. 1.

Melle, & Melleta.] Vide supra *Medellum*.

¶ **Memoria.**]

Memoria.] Pro Sepulchro. Hieron. in Gen. cap. de *Epaph.* — *memoria* vendere mortuorum. Sciatur igitur qui Sepulchra vendit, &c.

Memoria. ti.] Cornu ligneum, *Scotis* dictum, a *flex* *hops*. Sax. enim *hops* *forma*, *hops* *cornu*. Leg. *Swiff.* Scot. cap. 2. *Corneum* *memoria* perpetram scriptum esse docet *Scotus* pro *cornu* *memoria*. Defectibus hoc ex lignis fieri materia suis circulis etiam hæc constructa, & in usu adhuc esse apud remotiores *Scotos*: vidisse etiam fe utiq; apud *Helvetios* An. 1568. Ipse certe opinor fuisse hoc, sicut genus aliquod quo tibicines olim uti sunt, atq; inde nomen reportasse. Gallis enim hodie ipsi *menefre*, Anglis *menefre*: quasi *menefre* appellatur. Accedunt vox nostra ad restituendam eam quam rejicit *Stenueus*.

Mensa rotunda.] Vide *tabula rotunda*. M. P. 819. festum ejus celebratum ab Ed. 1. an. reg. 9. Hol. pa. 280. b. l. 57.

Mensale.] Græco-bar. *Mensal*, quod Gloss. *Basilicor.* exponit *repudiata* *regni*, & l. *Mappa*.

Mentio, nis.] Mendacium. Gloss. Ant. inde

Mentio, nis.] Mendax. L. *Alam.* tit. 41.

Mentionalis. li.] Quod ad mentum usq; hominis stature mediocri pertingit. Sic *Ripar.* L. tit. 72. *Sepe mentionalis* exponitur.

Mercadum, di, & Mercatum, ti.] Item *Mercatu* Anglis aliisq; Forum rerum venalium: Locus publicæ mercationis. Form. vet. 45. In *quocumque* *portu* *civitatibus*, seu *mercado*. Form. *Salen*. *Lind* 161. — in loco qui dicitur *ilo* seu in *marcado*. L. *Longebard.* 2. tit. 18. l. 2. — qui *caballum* in *mercato* *comparare* *voluerit*, &c.

Agobardus in Epist. de duello, p. 108. Si *Res* *valde* *absurda*, nisi aliquis eorum in *causa* *populi*, aut etiam in *marcato* *publico* *commiserit* *aliquem* *procuratorem*, non *congruatur* *testium* *sed* *finatur* *perjurare*, &c.

Ll. Seu *Emendat.* *Will.* *pro*. Item nullum *mercatum* *vel* *forum* *sit* *vel* *fieri* *permitteretur*, nisi in *civitatibus* *regni* *nostris*, & in *burgis* *clausis*, & *muro* *vallatis*, & *castellis*, & *locis* *curiosis*, &c.

Mercat, tus.] Terminus. Antiq. *Fuld*. 623.

Merchenlag.] Sax. *Mypnæaga*, i. *Mercurius* *lex*. Hi *Saxonum* *gentes* *ante* *meditullium* *Anglie* *possidentes*, *fuisse*, *viventes* *legibus* à *reliquorum* *Insule* *discrepantibus*, sed omnium *iudicio* *probatissimis*.

Mer.] Stagnum. Sax. *Depe*. Hinc *aquas* *dulces* & *lucide* *parentes* *meris* *appellamus*, quod *inter* *enigui* *maris* *fe* *presbent*.

¶ **Mercanum, ti, & Mercia, e.**]

A *prius* *Gall.* *mercen*, i. *ligum* *conditorium*. Anglice *Scinder*. *Inguiph.* *Hist.* *Croyl* *pa*. 888. l. 30. — *uener* *licentia* *Regie* *Claria*, *arbores* & *meremiam* *de* *ditis* *fructis* *ad* *manerium* *Croylandie* — *carriari* *fecit*. *Scotis* *marium* & *mercurium* etiam dicitur.

Mercetis.] Pro militibus. *Wigorn.* lib. 9. tit. 2. l. 4. Si *aliquis* — *de* *hoste*, *ad* *domum* *suum* *refugerit*, *aut* *de* *domo* *sua* *in* *hostem* *proficisci* *voluerit*, *in* *conventu* *mercenium*, *publicè*, *cautela* *flagella* *accipiat* & *reddat* *solidus* *decem*.

Mergere.] Qui differe videtur à *Margrave*, i. *Comite* *limitano*. Ll. Ed. *Conf.* cap. 35. — *Teutonicis* *etiam* & *Frisonis* & *Flandrensis* *Confulis* *suis* *Mergere*, *quasi* *maiores* *dominos*, *vel* *bonas* *pacifice* *vacare* *solent*. Sax. *mæp* *major*, *gepeve* *præfectus*. Unde *hujusmodi* *Præfecti* *simpliciter* *Majores* *dicuntur*. V. R. A. 190.

Meria.] Parsdivisio, à Græco *Marp*. Hinc *agrum* *limites* *meris* *dicimus*.

Meritum.] Pro jure vel (quod vocant) *Appendicia*. *Form. Salen.* *Ar.* 60. — *Villa* *cum* *omni* *merito* & *termino* *suo*. Et 60. — *cum* *omni* *jure* & *merito*. *Lind*.

Meris & Merf.] *Meris*, locus palustris: à quo incolæ *Mersi* dicuntur, hoc est *Palustres*. *Krantz* lib. Sax. 1.1. cap. 6. — *Nomen* *illi* *natum* *ex* *loco* *licet* *conjectare* *se* *uo* *quomodo*, *ceteri* *ejus* *regionis* *homines* *loci* *nominis* *habitantibus* *hollati* *patriæ* *lingua* *dicuntur*; *ita* *palustres* *Merfi* *dicuntur*, *Wiltmeris*, *Crempemere*, *Wiltmeris*, *palustria* *enim* *aquosa* *loca* *Saxonum* *meris* *appellamus*. *Vides* *Merlandie* *nostræ* *etymon*.

Mermorhin.] Saxonico veteri *mæpe* *peappe*, id est, equo *dejectore*. *Saxonum* *enim* *equum* *mæpe* *dixerunt*, *Germani* *alii* *maroch*, & *merforhin* *pro* *peappen*. Nos autem *hodie* *meare* *solummodo* *de* *equi* *intelligimus*. *Longob.* *Lib.* 1. Tit. 36. Si *servus* *Regis*, *obierit*, *aut* *ecorin*, *seu* *mervopen*, *aut* *quambet* *talent* *culpam*, *vel* *minorem* *fecerit*, *ita* *componat*. &c.

Messa, al. Metza.] *Measure* *genus*, apud *Noricos*. Vide *Quarta*.

Mese, al. Mesje, & Mese.] Vide *Messa*, & sub oculis *Messugium*.

Messugium.] *Honestiss* est *habita-* *culum* *cum* *aliquid* *fundi* *adjectis* *in* *e-* *jusdem* *usum* *deputati*. *Vetus* *Cænobii* *Waldensis* *Chartularius* *paffim* *legit* *Messugium*, hoc a *prius* *Gallico* *ma*; illud vel à *recentiori* *mex* (x ut solet, in fl. linguefacto) vel à Germanico *mesj*, quod Angli *mesj*, *Burgundiones* *meiz*, *Normanni* *meiz* *dixerunt*. *Agium* *verò* *ab* *ago* *quidpiam* *notat* *actionis*; ut *fit* *messugium*, *vel* *messugium*, locus in quo *messe* *vel* *messe* *negotium* *agitur* *domesticum*. Sic *Festus* — *Aquagium* *(in)* *pellamas*, quod *inter* *enigui* *maris* *fe* *presbent*.

¶ **Messugium, ti, & Mercia, e.**]

Ggg um

um *a massa*, ut pars à toto, situs Manerii à Manerio; & fella mansi (in *Administratione Pistenfi* Cap. 30.) à mansio reliquo.

Messuagium igitur propriè est *sedes massæ*, & transferitur ad honestum quodvis domicilium sine prædio: unde & aedes urbana *messuagia* nuncupamus.

Metatus, li.] Mansio, mansus, fella statio. Locus quo quis degit sic dictum quod funiculo olim mansiones populo dimeticbantur, ut ex eo liquet quod refert *Crantzii* in *Wendalia* lib. 4. ca. 15. Locum supra vide in *Mansus*.

Flodoardus lib. 4. cap. 10. — *Amicitiam cum eodem Præfite se fungunt refarcire quærentes locum ultionis, explorantque quemadmodum à metatu suo ad Regis cohibentis stipulatoribus vallibus proficisci solent.* Et cap. 15. — *Pontifex Regem intercipit ad eodem loco suscipiens, ad metatum suum deducit.* *Spyod. Esgulenheim.* ibid. cap. 35. *Salutæ obsequio, oppidum ingreditur, moxque metatus dependi disposuit.*

Greg. Turon. Hist. lib. 3. Sect. 7. — Chlotharius Rex valedicens ad eodem loco suscipiens, ad metatum suum deducit. *Spyod. Esgulenheim.* ibid. cap. 35. *Salutæ obsequio, oppidum ingreditur, moxque metatus dependi disposuit.* *Greg. Turon. Hist. lib. 3. Sect. 7. — Chlotharius Rex valedicens ad eodem loco suscipiens, ad metatum suum deducit.* *Spyod. Esgulenheim.* ibid. cap. 35. *Salutæ obsequio, oppidum ingreditur, moxque metatus dependi disposuit.* *Greg. Turon. Hist. lib. 3. Sect. 7. — Chlotharius Rex valedicens ad eodem loco suscipiens, ad metatum suum deducit.* *Spyod. Esgulenheim.* ibid. cap. 35. *Salutæ obsequio, oppidum ingreditur, moxque metatus dependi disposuit.*

Huc respicere videretur *metairie* Gallicum pro villa, colonia, domo rusticæ vel suburbana, nisi *Thierius* in dictionario suo Gallico-Latino hoc à Græco *ματρία* pro consorcio & communione mahuerit.

Capasties. In *metropolitani*, non Episcopi, sed *episcopatus* & *metropolitani* (id est Circitores) institui olim, ut Canone 57. Concil. *Laodic.* Can. 10. Concil. *Antioch.* Can. 6. Concil. *Sardie.* hæc vicorum matres erant (*the mother Churches*) ut metropoles Civitatum. Unde forsitan *Cephassellam*, act; Concil. *Chalced.* in hac Subscriptionem — *Noe Episcopus Cephassellæ subscripsi.* Et nos in Gallia Narbonensi *Metropolitani* appellamus. *Pnuc. Beterius Pithonensis* distrib. 1. c. 6. pag. 71. *Metropolitani.* [V. M. P. An. 1093. pa. 16 & 17. & Prat.

Metta.] Sax. *metta*, Lu. 16. 7. Chorus.

Michis.] Extenta de *Wissen* ex *Grensted.* in dorso. *Will. Lambæ* — Capient de prædicto Priore pro qualibet *Wysa* circiporum 3 albos panes vocatos *Michis*, & nigrum panem & alia cibaria. Vide *Ward-jew.*

Mildernix.] Anno 1 Jacobi cap. 24.

Michini.] V. hic supra in *Foresta* Constitutiones *Canis* Regis de *foresta* Cap. 6. pag.

Mils.] Valeant Romani: Germanos adeo. Mos illic in Martis limine salutandus, solennis admo-

dum. Scaturit in concione celebri votivus adolefcens, magnâ stipatus propinquorum & amicorum multitudine, quem & coetu aliquis Laudanum Principi offert votum & professionem militiæ facientem. Tunc Princeps futo & framæ Martis arrabone adolefcenstem donat, partemque jam Reipub. qui paternæ hucufq; gratiæ habebatur constituit: laudis deinde epularum est & ab amicis undiq; gerulatum.

Hæc illis, inquit *Tacitus*, virilis toga: & hoc nobis militaris ordinis fundamentum. Quos enim *Milites* appellamus, Gall. *Cibitales*, aliunde dignitatem non sunt affectui quam ab honorariâ istiusmodi armorum collatione, quâ à gregario milite distinguuntur. Ad gregarium quippe militem constituendum, sola sufficit vulgaris conductio nominique in tabulis militaris conscriptio: ad honoratum solennis evocatio.

Romani cingulo
German. antiq. scuto & framea
Salici balneo
German. recent. cingulo gladio & framea
Eques scuto
frameæque: contentus est. Tac. 632.

Ne Regum Francorum filii prius Regno digni iudicentur quam ad Equetrem ordinem fuerint admissi. *Corp. Fr. p. 50. Et Longob. Reges filium ad mensam non suscipere prout quam armis donatur militibus. Paul. Diac. Et Rex renuit filiam dare Regi — nondum militi.*

Milites feudales.] Dicti subvassores *Li. Malcol. ca. 8. §. 8.*

Militares Ordines.] V. copiosus in fine *Prædicæ Cameræ Apollol.*

Miles dominicus Regis.] Vide *Tai-nus.*

Milites.] Qui M. P. 283. l. 54. 500 Milites, 1000 fervientes pa. 354. Bachelarii pa. 743.

Milis Justitie.] R. Alm. pt. 1. pa. 221. Et 203. ult.

Milium Militum.] M. P. 332. pro familiis.

Ad militiæ dignitatem evocatur qui 15 lib. terre possidet, 37 H. 3. Chro. pa. 248. col. 1. Ego Ed. 2. 201. V. Rast. Tit. *Knights.*

Et qui 10 libratas terre habebant. M. P. in an. 1256. pa. 906. l. 48. 15 librarum census ad militarem evocantur dignitatem, vel ad multam sustinendam. an. 1256. *Den. 3. 41.* Anglia sicut Italia militibus roboraretur pa. 897. M. P.

Militis arma deponere ante Altare &c. 12 Script. in viâ Ludov. Pii pag. 249. & 250.

Sic purpuram deponere, ut *Diocletianus* & *Maximinianus* in *Cassiodor. Chron. pag. 1236.*

Miles est qui legitime in militiam ascribitur. *Alciopio*

Alicripro ab antiquo duplex, honoraria, & vulgaris: Hæc gregarii militis, illa insignioris, præstantioris. Ad gregarii sufficit post evocationem vel conductionem nudo solummodo in tabulis militares conscriptio. Ad alterius solennitas adhibenda. Armis enim induitur non suppletis arbitrio, sed honoris gratia fultu quodam à Principe datis concessis. Herorum antiqui instar, qui vel ab ipsis Diis, ut Poete fingunt, armorum decus gestunt auspiciati.

In hoc utiq; duplex rursus Imperatorius, & Germanus. Imperatores dignitatem cingulo militari conferebant omnium armorum nomine, quia pars illa in armis eminentior alias cingit, sustinet & adornat. Inde cinctus & acinctus pro ipso armato & in rem omnem expedito dicitur, disinctus pro exuto militia, & ignavo.

In exercitu R. Franc. Ducis 16. Comitibus 26. 3000 milites, & sexcenta centum milita pugnatorum. *Walf. in Recar. 2. pag. 324.*

Milites natalitii.] Baptizati. *Car on dis communement, que tous les fils des Rois de France sont Chevaliers sur les fens à leur Baptême.* Appendix *Manitralci* apud *Clopp.* De Dom. Fran. Lib. 4. Tit. 26. Art. 13. Pag. 574.

Miles pro tenente libere.] *Hov. in W. juniori a. 466. — Comitibus Barones, Vicecomites suos, milites & vassallos ipsorum, & Reges non medicam summam auri & argenti detulerunt.*

Miles pro famulo.] *Cassid. lib. 6. form. 9. in form. Comitiva patrimonii — Trade etiam militibus tuis, quam scilicet dederis animi castitatem. Gervaf. Tilb. Miles argentarius.*

Miles Burgenfis.] *Constit. Sicul. l. 3. tit. 23. l. 1.*

Miles & Doctor.] *Li. M. P. An. 1245. pa. 643.*

Milites etiam dicuntur, Qui per servitium tenere militibus de Dominis manerium. *Li. Ed. Conf. 21.*

Et videtur idem aliquando quos *auratus* dicimus, & *bachelarius*, feudum enim apud Gallos olim à domino suo accipiebant traditione annuli & baculi, per *raia* & *bastan*, atque hinc *Bachelarius*, illinc *auratus* dicitur, ut hi qui pro balnei ministerio creati sunt *bachelarii*; qui vexilli traditione *vexilliferi* & *Banerarii* nuncupantur. V. *Cyacion* ad feud. lib. 2. tit. 3. pag. 118. Sic & alii quique baculari appellati, *gladium suum baculi tradidit olim videmus accepisse*; Et cum *Tyones* in quavis facultate sic instituti essent *calibet* &c. hoc dicti sunt nomine.

Miles argentarius.] V. hic supra & converso pro famulo.

Milites Teutonici.] Munster. lib. 3. cap. 482. pa. 928.

Milites apud Saxones præter hos qui *Thani* & *Ministri* dicuntur. V. *Ingal. pag. 844.*

Militare.] *Ingal. pa. 910. l. 38. Angli autem utuntur terram metiendo militibus: & dicitur militare, quia constat de mille passibus; sic vocatur quia Hercules sub iuto tractu halitus sui, mille passus fecit, ut dicitur *Idorus*, lib. 3. &c. & mox infra — Sed scire deberis Anglos sub dominio Normannorum transisse in multis ad mares Franciarum; & ideo loco militarium, leucas dixisse, sed militaria intellexisse &c. Vide illic que præcedunt, & que sequuntur, & V. *Leuca.**

Milis, li.] *Oculi pars. L. Alemanorum tit. 61. De eo qui palpebras alterius maculaverit: & final. Si autem ipse visus, foras exierit, & milis, 40 sol. componat.*

Mina.] Mito quas apud Latinos habet significationes à Græco *μῆναι*: viciniis illud Gallorum *Mine* (variatis licet in quibusdam acceptionibus) amplectentes. *Mentura* est cum & aridorum & liquidorum, rim & agri præterea portiones.

Pro mensura aridorum *Budeus* in *asse. Sertarii* (inquit) *nostris trivariis dividitur in duos denos modios, quos bostellos appellamus, ut Boetius posuit.*

Est autem *bostellus* (*Galbostellus*) idem Gallicus (ut docuit *Cæsar*) quod duodecima pars sextarii, & hæc alicquantum minor quam mensura illa & eisdem semis que Londinensibus *le peck* dicitur: eorum enim *bostellus* tritici 20 libras ponderat, & *le peck* nostrum farinæ triticeæ 14 lib. Non morabor in transmarinis, *bostellus* nostras longè alius est quem Statutum anni 12. *Henr. 7.* cap. 5. dehiavit continere 8 gallones tritici, & gallonen quælibet 8 lib. tritici Troiani ponderis, libram quælibet 12 uncias eisdem ponderis, quælibet unciam 20 sterlingos, & sterlingum quælibet 32 grana tritici ponderare è medio specie desumenda. Audi quid in archivis Regis. *Placita coram Joh. de Mettingham & Joas suis Justis, de Banco Term. Mich. 19 Ed. 1. fuentie & 20. incipiente. Rot. 153. Norff. Ric. fil. Wil. de Rekele per Jur. de messuag. 66 ac. terræ, & acris pratis, & acris bosci, 13 s. 8 d. redditus, & de redditu triginta minarum francorum in *Churchebroke*, versus Ric. fil. Regum de Carvill, quem Abbas de Hulmo vocatur ad *Warrentum*, Ideo Abbas habet ad vacationem.*

Quoad *mine* nostras quantitate audi prætera lib. *Johann. de Westerham* Prioris *Roffensis* circa An. Dom. 1320. sub Capite *Quid mensura grangi continet. Mensura* (inquit) *ad frumentum & ad bladum & ad pum, quæ dicitur mensura vocatur continet 5 bushells de doro blado; & iste 4. Minae, cum Gata quæ dicitur Gaudulsi, faciant 3 Junas, unde Mina & Gata faciunt 3 quarteria.*

Mina ad gradum recipiendum continet 7 bushells.

Episcopos, *Misfus* & Comes simul in Comitatu confidebant: *Epist. Synodal. Caroli* an. 846. b. to. 3. p. 663. V. *Misforium Misfarica*, & *Misfas* fuisse Episcopos in *Caroli* Capitul. pa. 112. q. hic inferendum pollicitur in *Fustisariorum* electio.

Et Formulæ sequenti. — Nos Apostolicæ
aut venerabilis virum illum, cum omnibus re-
bus vel hominibus suis, aut gasfandis, vel amicis
seu undecunque ipsi legitimo redibis mûto: jux-
ta ejus petitionem, propter malorum hominû in-
licitas infestationes, sub sermone nationis nostræ
visi sionus recepisse sub mundeburde vel de
fensione illustris viri silius Majoris domus no-
stri G. Et in aliâ formulâ securitatis 123

[illegible]

Modius villæ.] Donatio ARthmar
Regis Guentiz Landavenſi Eccleſiæ cir
An. 986. Largitus eſt Sc. Villam Lann
ſpiargel, Libris cum tertiâ parte prati—

Dusht. *Antennidium laterale* var. *subtile*

quid.
Sciold-moer.
quid.
Amazones
Sciold-moer di-
etæ.

Modius villæ.] Donatio ARthmar
Regis Guentiz Landavenſi Eccleſiæ cir
An. 986. Largitus eſt Sc. Villam Lann
ſpiargel, Libris cum tertiâ parte prati—

Scythiam, hoc est Sarmatiam Virgines nuncupant. Eodem nomine ipsas Amazones quarum utiq; Reginam & virginem fuisse & scutis (quae peltas vocant) instructa duisse agmina ostendit *Virgilius* *Aen.* 2.

quid.
Sciold-moer.
quid.
Amazones
Sciold-moer di-
etæ.

En quantum in spretâ jam voce antiquæ gloriæ? Sed corrumpi hanc fateor vulgare, quod *Spother* matrem significat etiam pro *Spier*, hoc est, *puella* pronuntiatur § *Mossulus*.] Quomodo *Arnoldus* *Ginsius* magno foltato circumcinxit *A* deam.——Hæc enim rustici cum *bigis* *ravariis*, & *arvis* *finariis* *calculos* *trahentibus* ad *sternendum* in *viam* *moftulis* & *scapularis* *sejssos* ad *laborem* *invicem* *animabant*. Les pro

2
ri
as

k
r-
r-
r,
is
is

ves de l'Hist. des Comtes de Guines, p. 257. Vide *Maffia*.

[Molinarius, s. m.] Qui pertinet ad molendinum. L. Salic. tit. §. 5. *Servus molinarius*.

[Molinus, & Molinas, Molendinus.] L. Wigodori. lib. 8. tit. 4. l. 30. Si quis molina cunctis effregit, quod frigeris, infra 30 dies reparare & isuper 30 fol. cogit exsolvere. Et mox. Eadem de flagitiis, quae sunt circa molina, conclusiones: aquarum precipitum custodiri. L. Salica tit. 2. §. 1. Si quis ingenuus in molino alieno animum furaverit, ei cuius molinus est DC denar. qui facinus 15 fol. culpab. judicetur. Alibi pluries.

[Domes.] Titt. Sudie. Terra Comitis Rogerii num. 11. *Castrum Harumel T. R. E. reddebatur de quodam molino 40 s. Et ibidem alibi. T. R. E. reddebatur Oxenford—Comiti vero Alvaro s. libris adjectis molino quem infra Civitatem habebat.*

[Molm.] Idem forte qui Germanis *Mialmen* & *Malmun* quae V. supra. Prior Lew. pa. 16.—Item omni molman invenit equum si habuerit ad portandum corrodum Prioris: & habebit duo panes ardei: & si panes portaverit, de isidem 2. habebit cum compaginis, & flagellabit prebendam Prioris per unum diem cum corrodio domini: & habebit 2 panes ad vesperum cum compaginis, exceptis illis qui non dant villager.

[Molatus.] Molatus, à verbo molere. Inde apud Bract. lib. 3. Tracl. 2. cap. 23. *Arma moluta plagam faciunt*; ut Gladius, bacula, &c. Vide *Bractia* in Interlacundis.

Etiam particip. à *Molus*, i. terror, acur. Anglice *to be made sharp or ground*. Constitit Sicul. lib. 1. tit. 9.—*Prohibemus ut culus arma molita* & *prohibita*, cutellus & enses, lanceas panceras &c. scum deferre proluant. Hinc *Molitus*: a *grist* & *grinding*.

Arma molute, & ling. *Arma molutum*.

Bract. Stanf. 80. b.

[Mona, Monath.] Beda lib. 6. de temp. rat. ca. 12. *Apud Saxones* (inquit) luna Mona, mensis Monath appellatur. Eadem ut Graecis, *μῆνας*, i. mensis, à *μῆνα*, Luna. Sic Macrobius, & rectius (mea sententia) quam Cicero lib. 2. de nat. deor. quia mensis spacia conficiunt, mensis nominantur. Mona autem Germanis prioribus *Mon*, aliis *Man* (non à Dorico *μῆνα* pro luna (ut quidam sentiunt) vel *μῆνα* pro mense, quae ab Atticis *μῆνας* & *μῆνας* sunt) sed à *Mon* aliis *Man* veterum ipsorum Rege & Deo patrioquem *Tacitus* meminit & in Luna celebrabant. Ex hoc Lunam masculinum (ut Hebraei) dicunt genere, *Ides Mon*, dominique; ejus & amalam est ejus aspectu alias languet, alias respicit *Ides Mon*, quasi hunc Lunam, hanc Solem. Hinc & idolum Lune, viri fingeant specie; non ut *Perseus* opinatur hominem, ex quo & vestem miram ad genua vix dissimilant.

Tunicatum enim est quod ad foeminas non pertinet, & caput quod virile est, & faciem prout Lunae accidit, modo oppertit, modo aperit, indurum. Quae etiam est caput erigunt non (ut ille) aures sunt (licet fulvae religioni bene convenire aurum caputium) sed emblema Lunae, cornu; unde apud *Plutarchum* *ἐκ τῆς φεγγέως* nuncupatur. Quin & aculeati cuncti velocitatem denotant. Interpretor quibus deficiat *Perseus*, & recte ad Germanos, qui non solum Lunam ipsam, sed in Luna & Egyptiorum *Isidem* juxta *Tacitus*: Graecorum Romanorum; Cererem & Proserpinam, juxta *Diodorum Siculum*, & Gallorum *Ditem* juxta *Cesarem*, colere. *Ditem* reor sub *Mami* nomine, *Tisiphone* filii (qui *Nimbrois* (id est *Savum* Babylonici) coetaneus censetur) contineri.

Cum vero hi omnes inferna haberentur numina, & nocturnis maxime delectati cernoniis; non Germani solum, sed populi omnes boreales, noctem prae die hyemem prae aestate, Lunam prae Sole, & in Luna tanquam in *μῆνα* & totius Coelestis virtutis receptaculo & administratrice, ceteros omnes venerati sunt: In auspiciandis igitur negotiis temporibusque distinguendis Lunam superstitibus observant, à nocte diem exordientes, & pro dierum multitudine noctium subtrahentes numerationem. De *Gallis Caesar* lib. 6. *Galli se omnes ab Dite patre prognatos se praedicant* & quae *Druidibus* proditum dicunt. Ob eam causam spacia omnis temporis non numero dierum sed noctium finitur, & dies natales & mensium & annorum initia se observant ut noctem dies subsequatur. Et de Germanis *Tacitus*—*Cum autem nifi quid fortissimum incidit, certis diebus, cum autem invocetur Luna, aut implentur: nam augendū rebus hoc auspiciis finium initium credunt. Nec dierum numerum ut nos, sed noctium computant. Sic constituent, sic conduunt, nos ducere diem videntur.* Secundum hanc in *Ine* Regni Anglo-Saxonis legibus, Cap. 2. Cito binum *huit* gum nuba *ry* gerulpa, i. *Infans intra 30 noctes baptizetur*. Et in *LL. Aluredi* Cap. 1. *ry* he *proppis* nuba in caprepe, *Teneatur* (*pejerant*) 40 noctes in carcere. Passim illis, sed *Lambardus* passim, dies posuit pro noctibus: vir eximius fed antiquae non hic aequae lectioni, Mos ne hactenus excoluit. Quod enim Latini recentiores à dierum exordis Septimanam, q. septimum mane nuncupantur: nos à noctium numero, a *hætenight*, q. Septinoctium dicimus, & perinde a *Fortenight*, pro 14 dierum spatio.

Sic aestate hyemem praetulerunt: huic anni tribuentes initium; illi finem: annorum numerum per elapsos computantes hyemes per hyemes computant: uti *supra* alle puncto per omnes annos. puncta *ad hæpæd*: *etatem habet*, vel fat annorum. Et in *Chancery archidom*, *hæpæd* *etatem* nō.

Charta *Officij* Episc. Wigorn. in MS. e. jud. Eccl. fol. 80. *8ir per geon ymbe ny gon hano puncta 7 jreos 5 reoket &c.*

1. Hic

1. Hic factum fuit circa 966. Hyemem. Pluries.

Annus illis duplex, Naturalis & Civilis. Naturalis, non à Sole, ut plerique Gentis, sed à Luna perit; & ab eo praefertim Lunae affectu quo dependent in maritimis maxime innotescit Lunae virtus: hoc est, in plenilunio post æquinoctium autumnale. In duobus enim æquinoctiis, æstus maris, qui illis Maline, Graecis *μαλινῆς* appellantur, vehementiores excreverunt, quam aliis temporibus: in autumnali verò (inquit *Plinius* lib. 2. ca. 97. & nos comperto novimus) amplius quam in verno. Ab hoc igitur æstu & plenilunio, quod illis *Wincep-pilith* alias *pletet*, id est, hyemale dicitur plenilunium annum hunc suum ordiebantur; primumque ejusdem mensis eodem appellabant nomine.

Et principaliter annum totum (*Beda* sunt verba) in duo tempora, hyemis videlicet & æstatis, dispartiebant: sex illos menses quibus longiores noctibus dies sunt, æstati tribuendo, sex reliquos hyemi. Unde & mensis quo hyemalis tempora incipiunt *Wincep-pilith* appellabant, composito nomine ab hyeme & plenilunio; quia videlicet à plenilunio ejusdem mensis, hyemis fortiter initium. *Lib. de temp. ratione*, cap. 13. Vides *Beda* annum hunc naturalem in duo tempora diffinisse; hyemis & æstatis. Hyemem verò constituisse anni principium, hyemisque plenilunium, & mensis qui *Wincep-pilith* appellatur, & quem ipse paulo superius *Octobrem* fuisse refert. Cur igitur *J. Scaliger* lib. 2. de emendat. temp. tit. de cycl. *Halim*, Septembrem, qui Saxonibus *Halimnath* nuncupatus est, primum eorum mensis facit, & *Wincep-pilith* secundum, non mihi quidem occurrit ratio, nec ab ipso est apposita.

Nescio an veterem quampiam Danorum computationem sit secutus: nam in tabula quam exhibet prima mensium series ad quam Romanam & Saxoniam coaptat, Danica est.

Videatur tamen & *Beda* recte possit anni initium, *Octobrem*; & Septembrem *Scaliger*; hic juxta æquinoctii positionem in nostro ævo; ille in veteri, quæ multis jam diebus antequam. Cum enim *Solignus* Mathematicus *lib. Julio Cesare*, annum Julianum per communem & bissextilem constitueret: deprehensum ab eodem est vernale æquinoctium in 8. Calendarum Aprilis, i. die 25 Martii: Et in 1. Nican. Concilio, cum de Paschate eaderent Canonis, id est An. Dom. 322. occurrille traditur 21. die Martii: nunc vero ad uodecim ejusdem mensis pervenisse omnes norant, hoc est 14 diebus citius quam sub *Julio Cesare*, & 10. quam sub *Niceno* Concilio, ex quo Gregoriana processit Calendarii restauratio. Pari ratione autumnale æquinoctium, quod hodie statuitur in 12. Septembri. *Cæsaris* ævo diem 26. ejusdem mensis possidebat, superiori alio festo 29. &c. Sic ut autumnale plenilunium

in Octobri semper eveniret & perinde anni hujus Saxonici famitter principium. Quod si dubia in hoc effat *Beda* fides venerabilis testem (quem laudat) habet multo antiquiorem, qui singulos menses sua signa in quibus \odot recipiant habere referens, ait,

Sylvere Virgo tuo Racciam September optima. Aquas & Octobri semetius tempore Libram.

Quod sic expono: Septembrem, vindemiam exhibere: Octobrem, fementem, & in fementis tempore, Libram (i. dies & noctes) æquare. Peripicue æquinoctium in Octobri collocat, & ut mihi videtur in parte mensis anteriori, nam in posteriori non fit fementum, quod intra 500. supra Christi incarnationem annos, non acciderit.

Quod mobile fuit hoc anni initium propter plenilunium constantiā: deduci videtur ab inferioribus, ut stabile & fixum esset ad tempus medium, h. ad tempus S. Michaelis Archangelii, quod autumnale plenilunium alias precedit aliis subæquinocti, & circa id ipsum semper tempore accidebat. Juxta hoc anni initium fide passim antiquales inchoat *Adamus Morenuth* Pauline Londoniensis Ecclesie Canonici, qui Roruit An. 1380. Et in conducendis elocandisque prædiis, maxime apud nos hodie observatur velut anni agrarius, quo receptis anni præcedentis fructibus, nova jam sementis nova agriculturæ exorditur ratio.

De Saxorum anno Civili.

Annum Civilem seu Artificialem à certo incoeperunt termino: quem *Beda* dedit—*Incipiebant autem* (inquit) *annus ab octavo Calendarum Januariarum die, ubi natus Natale Domini celebrant, tunc gentis vocabulo* *Wodpænce* *id est quod martium appellatur menses*; ob causam ut suspicamus cærenarum quas in ea peragunt ægredium: *quæ quicquid communis esset annis ternis mensis lunaris singulis anni temporibus dabat. Cum vero Emulsiarius, hoc est 13. mensium lunarium annos occurreret, superfluum mensum esset appendere, ita ut tres mensis lida vocarentur, & ab id annus ille Trididus: nominabant habere 4. menses æstatis: non tamen ut semper tempore cærenam. Hæc Beda ca. 15. plurimo indigentia commentario, quæ *Brithnotus* tamen mutis tradidit & *Novogau*. Sine ut quidpiam amotum, quo vacillare (sed valde inopiose) *Scaligerum* censam. *Wodpænce* (inquit *Beda*) id est, martium appellabant noctem. *Scaliger* quæ supra videtur legisse non Martium noctem sed Noctem Martem, *Wodpænce*, quæ illa (inquit) esset & patens & princeps omnium reliquarum noctium: utpote à qua caput anni civilis fuisset. Sed editio tam vetus quam recentior *Martium* exhibet gentium plurali, & dicitur*

H h h

ferre

ferre convenit vox Saxonica; nam *Moopa* est genitivus pluralis à *Moop* pro matre, non accusativus singularis, ut Scaligeri videntur. Elucet anni effectus initium, eoque sensu *Moop* necesse seu Nox mater diceretur, cum tamen festum *Beda* defuncti, matrum tribuens ceremoniis, prout Romæ *Matronalis*.

Sed unde Saxonibus nostris hoc anni initium Natale Domini non observantibus? Reor à solstitio brumali, vel ejus plenilunio: nam solstitium sub ævo Cæsaris in 8. fuisse tradunt Calendarum Januarii, id est, 25. Decembris. collapsumque jam Solem & mundanam lucem ad intimam periodum, à nascente tum Christo (Sole gloriæ & luce perpetuâ) suscitatum in 8. restitutum. Deinceps igitur Christiani facti non à *Moopa*-nec gentiliurum festo, sed à Natali Domini Christianorum solenne, annum computant, octavâ die ante Romanam Ecclesiam: Et eum morem veteres penè omnes nostri Annalium Scriptores retinuerunt. *Florentius Wigornensis, Willielmus Malmesberiensis, Henr. Huntington, Rog. Hoveden, Mat. Paris, Tho. Walsingham, &c.*

Typographi verò Astrologi & Calendariorum apud nos artifices nonnullique alii frequentes computationem, à Circumcisione Domini, id est, primo Januarii, annum inchoant, ipsam ideo diem *Æm. Year-Day*, ut Gall. *Noël* appellantes.

Hic autem omnibus prætermisiss Ecclesia Anglicana & usus omnis forensis annum citius quam Romana Ecclesia ab ipsâ incarnatione Domini, hoc est ab Annuntiatione B. Mariæ virginis, quæ 26. die Martii celebratur, inchoant, tardius autem eum numerant quod illa annum respicit completum, ista fluidum & currentem.

Quo verò tempore, & quo auctore instituta est hæc computatio rimanti mihi hæcenus non innotuit. Illud certum est, quod ex computationum varietate crebra apud Auctores oritur discrepantia. Et in *Rassali* factis error sæpissime unius anni præsertim in annis antiquorum Regum, quod meminisse non est inutile.

Sed ut hic annus initium sortitur ab adventu divinæ gratiæ in verbo incarnato; sic & nature ipsi magis consentaneum est, & Zodiaci exordio vicinior, quo ab hyeme compressæ facultates jam nescuntur reviviscere.

In quo die perperam videatur nos ab incarnatione orientes annum eos sequi, qui à Circumcisione petunt, cum incarnatum fuisse Dominum omnes norunt circiter quædam antequam natus & circumcisus, intelligendum est eos annum currentem numerare, nos finitum.

— Donec hęc monad bñd agon
Donec bñd reo nñt tñt cñd lang 1 je
dæg bñd ð jlyc.

Donec je opoan onad man nemneð on
leben Aprilj 7 on upe geðeoðe ea; tpe
monad.

Donec pñtan monad 7r nemneð op le-
den maur. 7 on upe geðeoðe ðrñmlice.
ponðam pñtic genjbtñm 7r on bñt-
ene 7 eac on germania lande op ðam
engla ðeoðe com on ðar bñtene ðac
hig on ðam monð ðrñta on dæg hñg
meolodon heopa neat. on ðone nýðoðan
dæg ðer monðer bñð rumoper pñuma.
ðe rumop þarað buoný gontig daga.
7 ðon gangað ða reopan tceoppan utan
up 7 on undera onfret. 7 ðonne ðrñ-
mlice monð bñð geendoo. þonne beop
reo nýht ehta cñd lang 7 je dæg rñx-
tene cñd.

Donec pñtan monad 7r nemneð on le-
don Junij 7 on upe geðeoðe je epna li-
þa. þorþan þe 7r nemneð liðan. þorþan
þe reo lýt 7 þa pñdear beop þonne
rñmlice. 7 mannum bñð þonne ge geþu-
nelic ð hñg liþan on rñt bñme on þon
reoper 7 tceatigoþan dæg bñð rñmlice
7r on upe geðeoðe rñmlice þorþan
ðe reo rñne rñandep on mýðe lýtce.
þonne je monð bñð geendoo þe je nem-
naþ je æppa lýt. þon bñð reo nýht
6. cñd lang 7 je dæg 18. cñd lang.

Donec reopoðan monad þe nemnaþ on le-
don Julij þorþan þe ealðe men hæþene
nemdon þon monð þam naman on þer
cæreþer aþpeophnýt 7 Julij þer nem-
neð þorþan þe þe þer on þam monðe ac-
cende. þone monad þe monad on upe ge-
ðeoðe je æpþealþa. þon je monad bñð
geendoo þe je nemnaþ je æpþealþa. þon
bñð je nñt ehta cñd lang. 7 je dæg
rñxene cñd.

Donec ehtopþan monþe mon nemneþ on
leben augurtur þomana dugoh býne
nemde æpþet þam naman þorþan on ðam
æpþetam dæg þer monþer þe ge tymbne-
ðe þomana cñndom 7 ofeþrþe ðe ða þe
æp ð to rñppon 7 on upe geðeoðe þe
namnaþ þone monad reod monþ þorþan
ðe hig on þam monþe mæzt geæaxþ.
þone je monad bñð geendoo þe je nem-
naþ reod monad þon bñð reo nýht 10.
cñd lang. 7 je dæg 14. cñd.

Donec nýgeþan monþ mon hætte on
leben septembrij 7 on upe geðeoðe ha-
liþ monþ þorþan ðe upe 7r þan þa
hýlle hig hæþene þepon on þam monþe
hñg gulðon hýpa ðeopul gulðum.

Don bñð je monþ geendoo þe je nem-
naþ haliþ monþ þonne bñð reo nýhta 12.
cñd 7 je dæg þat ðe. Alfricus nominat
hunc mensem hæpþet monþ.

Donec tceoppan monad mon nemneþ on
leben Octobrij 7 on upe geðeoðe pñtce-
pilleþ. Donec je monad bñð geendoo þe
je nemnaþ pñtceþ pillap þonne bñð je
nýt c xliij. cñd lang. 7 je dæg cñn cñd.

Se enolýrtan monað 7r nemneð on le-
den Novembrij 7 on upe geðeoðe bloo
monað þorþan þe upe 7r þan ða bñc
hñg hæþene þepon on þam monð hñg
abteotan þatir accendon 7 beneanðon
hýpa ðeopul gýlðum þa neat þa ðe hig
þolcon plean. 7 þonne reopþan dæg þer
monþer bñð pñtceþ pñuma. ðe pñtce
þaraþ tpa 7 hunonýgentig daga.
7 þonne gangað þa reopan tceoppan 7 on
æfen 7 on dægþeð on fret. þonne je mo-
naþ bñð geendoo þe je nemneþ bloo mo-
naþ þonne bñð reo nýht 16. cñd lang 7
je dæg 8. cñd.

Se tceþrtan monað 7r nemneð on le-
den Decembrij 7 on upe geðeoðe je æppa
geola þorþan ðam on þar tceþen
rñneð nemþe anum naman oþer þe æppa
geola oþer þe æpþeþa þorþan þe hý-
pa oþer gangað þepon þara þunpan
æp þon þe heo cñppe hig to þer dæg
þer lenge oþer æpþeþ.

Hæc *Supraſcripta deſcripti ex lib. Saxoni-
co bibliothee Exoniensis vocate ſpell
hoc pñtceþ 7 rñmceþ. Principi-
um æque nominis ſonis libri deſcripti.*

¶ De Menſibus apud Saxones.

Menſium duplex genus, civilem & lu-
narium.

Verſtegan pa. 62, &c.

Gerſt. barly monat.
Wyn monat.
Wint monat.
Winter al. Heligh monat.
Wolf monat.
Sprouet kele.

Menſis

Hymaliſ ſemicycli.

Haligenmonath.
Winter fullenþ.
Blot monath.
Giuli æppa.
Giuli æftera.
Sol monath.

Verſtegan pa. 61, &c.

Lenſt monat.
Ofter monat.
Trimilki.
Weyd monat.
Hen. al. Hey monat.
Arn. al. Barn mon.

Menſis

Æſtivaliſ ſemicycli.

Martius
Aprilis
Maius
Junius
Julius
Auguſtus.

Reht monath.
Eolter monath.
Trimilchi.
Lida æppa.
Lida æfter.
Triildi Embol.

¶ De Januario; Saxo. Giuli.

Beda ſcriem aliter repetit Romanos ſecu-
tus. *Primus* (inquit) *coram*, i. *Saxonom* menſis,
quem *Latini* Januarium dicunt, dicitur *Giuli*.
Intelligo prima eorum menſis ſecundum Romanum
computum, alioquin nullo modo *primus* eſt. Saxo-
nibus enim geola æpþeþa dicebatur; i. *Giuli*
poſterus: December verò geola æppa;

Horum 13. in quovis anno numerum,
illorum in ſingulis tribus annis communibus
12. in quarto, quem addunt Emboliſmum no-
mine, 13. itemque adduntque in ætatis
fine ponunt, ut tres hoc modo menſes ſint
euſdem nominis, quod clarius poſtea decla-
rabitur, licet de initio atque fine ſingulorum
menſium rationem nequeam exhibere ſatis
lucidam.

Primus (inquit *Beda*) eorum menſis, quem
Latini Januarium dicunt, dicitur *Giuli*. Qui
ſit obſcuro ut *Januarius* primus ſit eorum
menſis ſi ab octavo Calendarum Januarii,
qui nobis 25. Decembris eſt, annum ordian-
tur? Juſtum igitur ſuſceperit ut initium & fines
ipſorum menſium explicuiſſet: nam videtur
hoc modo Januarius computare ab ipſis Idi-
bus Decembris, & ſic de cæteris.

Quæritur præterea quoniam modo in-
tercalandis ſit quarto quolibet anno
menſis integer emboliſmus? nam ſi anno
Civilis vel Solaris menſis ſolaris vel lunaris
addetur, excreſcet ille annus ad 395 dies vel
393: quod temporum ſeriem ſupra modum
perturbaret. Intelligendum igitur eſt necellario
de anno lunaris, qui 12. ſuis lunationi-
bus, 12. anni Solares non complet menſes,
ſed ex reſiduis quolibet anno diebus inte-
grum menſem quarto miniſtrat anno.

Sed redeamus ad menſium enumerationem,
quorum ſeriem ſic pono.

id eſt *Giuli* *primus*. Ex incongruum eſſet, id quod
ſequitur primum dicere, id quod præcedit
nuncupare poſterum. *Beda* ipſe hanc agnoſcit
conſequentiam, nominis; reſert rationem. *Men-
ſis* (inquit) *Giuli* à *converſione Solis in autum-
num* (inquit) *coram*, i. *Saxonom* menſis,
quem *Latini* Januarium dicunt, dicitur *Giuli*.
Intelligo prima eorum menſis ſecundum Romanum
computum, alioquin nullo modo *primus* eſt. Saxo-
nibus enim geola æpþeþa dicebatur; i. *Giuli*
poſterus: December verò geola æppa;

Quod interpretationem nominis *Giuli* ſi
apud *Beda* ſine legimus, non arior aliuſde
H h h 2 traſum

quoque eodem mane, quod ad nuptias celebrandas Ecclesiam ingrediebatur sponsus, designata quadam terrae sponfam adornavit.

¶ *Moregpeche.*] Regilum Abbatie de Oney fol. 104. *Waldell Hareng dat Abbatii terram in Oxon.* — Hanc donationem feci apud Oxon. in placitis Regis, quae appellantur Moregpeche.

¶ *Ad Morganicum.*] Conjugium ad *Morganicum* dicitur, cum Princeps vel Nobilis filios aut prolem habens, inferiorem duxerit, ea conditione quod nec ipsa dignitatis suae titulum usurpet, nec filios ex iis nuptiis suscitatos cum prioribus hereditatem fortiantur; sed hoc contenta sit, quo mane Nuptiarum sponsus ejus eam donaverit, quod *Morgangaba* dicitur.

¶ *Moric.*] L. Longob. lib. 1. tit. 6. l. 6. — Si quis homini libero brachium super cubitum, hoc est moric ruperit, componat sol. 20.

¶ *Mortitia.*] Confitit. Neapol. lib. 1. tit. 84.

¶ *Mortuarium.*] Confitit. *Symon Langham* Archiep. Cant. Tit. de Confectu. Cap. Statutum. §. 1. — Si decedens 3. vel plura cujusque generis in bonis suis habuerit animalia (optimo, cui de jure debitum, reservato) Ecclesiae suae à qua facta recipit dum viveret, sine dolo, fraude sine contradictione qualibet pro recompensatione Decimarum personalium, necnon & oblatorum, secundum melius animal referatur post obitum pro salute animae suae Ecclesiae suae hujusmodi liberandum. Quod si duo tantum in bonis decedentis extiterint animalia, de mansuetudine Ecclesiae, exactio quaelibet nomine *Mortuarii* remittatur. V. *Lindwode* ibid. fol. 15. Et V. Stat. V. munus more.

Constitit. Rob. Dunelm. Ep. An. 1276. in Rubr. De rebus liberorum decimandi, & Mortuariis inde solvendi. Et in textu. — De bonis propriis, si existant, mortuarium matri Ecclesiae solvere teneantur.

¶ *Mortuum vadum.*] Vox fori nostri. J. Consultis Hypotheca: Gallice *mort-gage*, atque inde Anglicè *mortgage*. Mort enim mortuum sonat, *gage* vel *gagis* pignus, *vadium*. *Comellus* Instituit. juris Anglicani in dic. dictio. obscur. — *vadium mortuum* (inquit) est Hypotheca crediti sic oppignorata, ut fructus, qui durante tempore oppignorationis produciunt, omnes fiant creditoris idque sine computo indebitori fiendo. Rectè ille; sed Jurisconsulti hypothecae appellationem, ad res tantum immobiles referunt, & vulgari sermone mortuum *vadium* Anglicè *mortgage*, de rebus etiam mobilibus (quas pignora vocant) enuntiat. At hoc fortè minus propriè.

¶ *Moltpa.*] M. P. pag. 348. Scurra.

¶ *Mota.*] Curia, placium, conventus,

à Saxon. *gemote*; i. *conventus*. Hinc *Bugimote*, i. Curia, vel conventus burgi, *Saxonum*, scil. foreste. *Mota* de Hereford, i. Curia vel placia Comitatus de Hereford. Charta Matildis Imperatricis filiae Regis Hen. Primi.

— Scitis me fecisse *Milnem* de Gloucester, Comitum de Hereford, & dedisse ei Matiam Herefordiam, cum toto Castello in feudo & hereditate, sibi & heredibus suis, ad tendendum de me & heredibus meis.

Hinc forensibus nostris *to mote* idem est quod placitare; Scotis, *to mote*, unde illis dicitur *the Spurehill*, i. *Moti placitis*, de quo supra.

Alii verò *motam* pro munimine interpretantur, nomenque servari aiunt in vestigiis multis adibus fossa aquae cinctis, quam *motam* etiam nunc dicunt, juxta Saxonicum, ubi *mōtan* fretum significat Mar. 8. 18. & 28. Sed *mote* & *motte* Gal. idem esse quod *colle*, *colliculus* & *meta*; ut *mota* de Windfor, & de Hereford.

Sic in Charta pacis inter Stephanum Regem & Henr. Ducem, postea Regem tradende dicitur *Turris de London*, & *mota de Windfor*; Anglice *the Tower of London*, and *motte of Windsor*; Holin. Anno 1153. Stephani 19. pa. 62. b. ult.

Le preuves de l'Hist. des Comtes de Guines p. 147. — Videns igitur *Arnoldus* (scil. Comes Ghislenensis) quod omnia sibi arderent, & *Motam altissimam*, sive *dominam eminentem in munitione signum servavit*, & in aggerem coarctavit.

¶ *Motel.*] Campana quā Saxonicis nostris indici solebat conventus publicus qui *foalmore* dicitur. *Spot conventus*, *bell campana*. Vide L. Ed. Conf. ca. 35. hic infra in *Folkmore*.

¶ *Motu proprio.*] Bodin. pag. 296.

¶ *Mortuarii.*] Vel ut scribitur *Mortuarii*.

¶ *Mortui, te.*] Motio, commotio, animi impulsus vel perturbatio. *Formal. Solen.* 119. — Per quod mortuus jacet, & in sua orta contentione, vel in sua movita, at in sua culpa ibidem interfectus fuit. Et in proxima seq. — Ego in sua orta contentione, vel in sua movita, atque pro sua culpa, in ipso loco eum interfeci. Juridici nostri dicunt de injuria sua propria, vel de *son tort* demerit. Gal. *Mau-*

¶ *Muccinum, & Mucidus.*] Et *Muc.* co. V. *Mucous*.

¶ *Mucous, ci.*] Nali proluvis, id quod est naribus fluir. *Plauto* *molet*. *Veget.* mul. lib. 2. *Muccinum*, id quo nasum emungimus, quod & inde Angli veteres *muckinder* appellaverunt. Hinc apud *Arnoldum*, contra Gentes — *Homo mucidus cui mucus est naribus fluir*; *Lindenh.* — *Es hinc Angli muck* vocant quicquid purgaminis in stercore arum projiciunt; *ipsum*, inde

inde stercore arum a *muckbill*, quasi mucus accutus. L. *Alaman.* tit. 62. §. 2. — Si autem summas nali, ut mucus cutis non possit, alijssia fuerit, cum 12. sol. componat. L. *Ripuar.* 70.

Et L. *Ripuar.* tit. 5. §. 2. *Mucare* pro *mucosa ejicere* — Si nasum excussit, ut mucare non possit. 100. sol. culpabilis indicatur. Si mucare prevaler 50. sol. componat. Nec ad barbaros profusus sunt hæc rejicienda; cum à fonte Romano emanarunt penè omnia simplici & conscripta. Apud *Catullum* enim *mucus* legitur: *Columella* *mucor, coris*, & *mucosus*, apud *Varronem* *mucidus*. Et in *Gloss.* *mucos, cas*.

¶ *Muchunt.*] V. L. *forest.* R. *Canis* Ca. 11.

¶ *Muffula, le.*] Chirotheca crassior contra rigorem hyemis à Gall. *manfelle*, *Gerin.* *Muffe*, idemque nostrum vocabulum pro manicis illa pellicea manus injunctis frigiditatis, *Ludovici Imp.* Addition. ad Capitular. par. 1. cap. 22. — De vestimentis monachorum. *Wantos* (id est chirothecae ordinariae) in astate; *muffulas* in hyeme vertecibus accipiant.

¶ *Multo.*] — Rex tenuit Ottoai de Grandifino in decem millibus *multum* auri. *Pat.* 33. E. 3. p. 2.

¶ *Multiplicium, ii.*] Indumentum muliebre, à multiplici plica dictum. Fortè pepulum, vel quod humeros opiat, Anglicè a *Kail*.

¶ *Multones.*] *Vervices*. *Pri. Lew.* Indecies 20. oves, 10. ad lac. & novies 20. *multones*.

¶ *Mulcellus, seu lun.*] Piscis genus, quod in mare Angliæ boreali copiose inestate capitur. Londoniis aliisque *Green fish*, *Lancastrensibus*. *Milwyn*, in *Cultumario* *Leni* Regis *Melwel* & *Haddoc*. q. MS. de Hospitali *Nicholai* in suburbio *Eborum*, *Matilda* Imperatrix dedit dicto Hospitali *S. Nicholai* unam carucatam predicto Hospitali contiguam, ad inveniendum quibuslibet leprosis *Eborum* venientibus in vigiliæ *S. Johannis Baptiste Mulcellum*, *buryum*, *panem*, *ceriviam*, &c.

¶ *Mund, Mundisum, Mundrice, &c.*] A Sax. *mund*, i. *tutela*, *defensio*, *profectio*, *pax*, *patrocinium*; *byrie*, *fractio*, *violatio*. Si Rex Ecclesiam, Monasterium, burgum, hominem aliquem vel societatem, eorumve res ad prædia in suam susceperat protectionem, dicebatur hoc omne & ejusmodi quicquid in Regis esse *mundio*, *Saxon* *Cynging* *munde*; cuius violatio etiam *munobpice* dicta est, q. protectionis violatio, aut date pacis fractio, quæ in Anglorum lege 5. libris plebatur. Unde in *Canis* L. *Eccl.* Cap. 3. *heapod cyngum* *gnobice* *if æt botpypdum* *pingum* *be Cynging munde*. §. *if pypdum* *on Englaga*, i. Ecclesie capitalis pacis fractio in rebus emendabilibus est *sua fractio* *protectionis*

nis Regis, i. 5. libris in Anglorum lege.

Cum igitur pax Regis vel Principis, in archismo ipse patrociniis & tutela, patrociniis Regis violet recte est qui pacem frigerit & lapsus igitur confunditur *Spudbice* & *munobpice*, i. fractio pacis & fractio protectionis, sicut & interdum *munobpice* quod est pacis in burgo stipulatio violatio. *Mundrice* (inquit) *Canis* L. MS. ca. 12.) id est infractionem pacis.

L. *Aluredi* MS. c. 3. *Archiepiscopi burghice* sive *mundbrich* emendatur 3. libris, vel ut habet codex alius, *Archiepiscopi burghice* sive *mundbrich* emendatur 3. libris. Aliorum Episcoporum vel Aldermanorum emendatur duabus libris. *Magis* autem placet prius illud nostri codicis; *mundbrich* enim aliud significat, ut mox suo loco dicitur.

Transfertur etiam *mundbrich* ad immunitatis, liberatum & privilegium fracionem. *Munobpice* etiam *læte* dignitatis crimen sonat, ut supra videtur in voce *Burghice*. Erant quidam *mundbrich* mentis fractum exponunt, cum *mund* etiam montem significat; sed hoc minus appositè.

Dicatur verò *mundbrich* *claustrum fractum*, nam *mund* munio sive defensio claustrum dicitur, apud Trinobantes nostros, *monny sepimenta*, *spouder* munition, septum, fortis circumclulum.

Mundum di.] Vox in legibus Longobardis admodum frequens; in antiquis reliquis non reperi. Inter Constitutiones tamen *Caroli Magni* in Capitular. quod incipit primo cap. de *Xenodochiis*, &c. cap. 12. sic legitur — De *mancipiis* *Palatii nostri*, & Ecclesiarum nostrarum, *solimus mundum recipere* sed nostra ipsa *mancia* habere. V. L. & Ad.

¶ *Mundeburde, Mundeburdia, Mundeburdum, & Mundiburdium.*] *Tutela*, *defensio*, *patrocinium*, quæ eadem etiam & *Mundum* implicitè significat. Placet igitur *mundeburdum* alius exquirere, upote à connectione duorum verborum *Saxonorum*, viz. *mund*, i. *tutela*, *defensio*, *patrocinium*, & *bono* alijs *boph, bopg, buph, & boup*, h. e. *missor*, *cas*, etiam & *fiduciosus*, *sponsus*, *vadamini*. Sic ut *mundeburdum* sit defensionis, vel patrocinii fidejussio & stipulatio. *Mundeburdum* vel *Mundiburgum*, Sax. *Munbopa*, *Longob.* *Mundualdus*, tutor, advocatus, patronus, defensionem & tutelam spondens, vel stipulans.

Concil. Meldens. An. Dom. 845. ca. 41. Tom. 5. — *Providendum est Regis Magnifici, ut mansuetudo quæ ab hominibus Deum invenitur in sua proprietate constructa, predcessores illius, causa defensionis & mundeburdi fidejussorem, ut libera libertate, remota spe hereditatis de illorum propinquitate, sibi rem reliqua observaretur, & mox in alioquin sine data; quapropter omnis exinde religio funditus esset, &c.* *Concil. Constantin.* An. Dom. 860.

secundum digna memoria avi & pie recordationis gentium vestri, capitula se commendatam & ipsas eisdem res abique aliquis interessum interpretatione amittunt.

Et lib. 3, cap. 20. pa. 228. — Carolus Pipini Regis filius eandem villam (Dudicam) apud Tilpinum Archiepiscopum obtinuit in presertiam, ea conditione, ut Capellas ad ipsam pertinentes, cum Nonis & Decimis, Episcopus Remorum retineret, &c.

Append. ibidem, de villa Novillaco — Dedit villam Novillaco in beneficio Angilbero Saxoni, qui Nonas & Decimas, ad partem Remensis Ecclesie de ipsa villa usque ad mortem pertinet.

¶ **Nonæ, & Nonalis.**] Gloss. in Caf. Ekkehardi junioris Cap. 9. Ex Uguisio Nonales & Nonalis dicuntur Nonas & Nundine.

¶ **Nonalis, & Nonalis.**] Ekkehard. jun. Caf. cap. 9. — Nam in Ekkehardo natura & studio caritatis dulcedine pleno, Spiritus sanctiorum quiescerat: qui de Josaphate, quod, ut diximus, ipse requisivit & tenuit, hebdomadam septem cotidie spiritualium statuit, cum pane abundo, & quince mensuram de cerevisia, quarum quintam Nonalem quidem vino comparari voluit. Ubi in Gloss. Haimsfeldus pag. 201. fulvis sic disputat. *Que est Cer- vesia Nonalis? An que a tributariis Nonarum penditur? Nam Nonæ & Decimæ tributorum species, cum Nona vel Decima pars exigitur, de quibus in Capitularibus Caroli M. in Additionibus Anni 16. cap. 5, 6, 7, 10, 12. & apud Ansgisum Abbatem lib. 1. tit. De Nonis & Decimis.* An Nonalis, id est, festiva, sicut festiva copia dicitur a Latinis? Uguisio: Nonales vel Nonalia dicuntur Nonæ & Nundinæ.

An Nonalis, que fratribus dabatur circa Nonam, que est hora tertia, umb die mon xii, quo tempore merenda solet sumi, que Alamanni corruptè **Benne** Infra cap. 11. Abbas invitavit tandem omnes pariter ad Nonales fratrum bibentes; ibi tanta hilaritate usque ad vesperum jam per se sonatione commens, &c. Sed profecto quod dicam, habeo; quod affirmem, nihil est. Hæc ille: qui in Glossa tamen ad novissimum hunc locum adjungit. Supra Nonalem cerevisiam dixit. An ergo & hic legendum bieres, **Et** & An Nonales bibentes vocat basium vesperinos, **Aben- tunc** & Cerit Angli, postmeridianas & vesperinas computationes in Academicarum jurisque Collegiis **bieres** vocamus, quod ex more suo Germani facile bibentes pronunciant: b nimirum pro u: Sed & eisdem pessim adhibe Nonum — male est. Nonalia edulia nuncupamus. Vide jam supra Nona.

¶ **Nonna, ne; Nonnana, Nonnani, & Nunnam.**] Montalis, foror velata. Monacha. Græc.

Nonnam appellationem sub primis Ecclesie sæculis immortale non est dubium. Ejus meminere inter Græcos antiquos Eusebius & Suda. Inter Patres Latinos, Hieronymus in Epistola ad Eustochium: Et quia (inquit) maritarum experte dominatione, viduati præferunt libertatem, casta vocantur & Nonnæ. In quem locum Erasmus — *Apparet hoc verbi (Nonnæ) ab Ægyptis in vulgi sermone venisse.* Solent enim aliquæ, res ejus gentis sortis vocabula, in qua præcipue fuerint, aut inde nata sunt. Ægyptus autem, præter ceteras provincias monachorum gregibus abundat: quorum lingua, puto monachos & sanctos Nonnos fuisse vocatos, monachos & Virgines Nonnas. Nam memini Suda Nonni cuiusdam Ægyptii, qui Parthenionem theologum versibus suis interpretatus. Et parthenion Græcè Virginem sonat, quasi vergo scripserit in Virginem. Denique in hac eadem Epistola, aliquando inferius, cum de monachorum æque generibus, Ægyptii utitur vocabuli. Hæc ille.

Sed audi aliam longè diversam sententiam *Ampetrachii*, in Notis ad brevissimum illud Capitulum in Constitutionibus Caroli Mag. quod ibidem inferibitur Clericis & Nunadibus, & editione autem Landegrobii, Capitular. lib. 1. cap. 17. Clericis & Nonnabus, Constitutionis verba sunt hæc, Item in Consilio (eodem Landegrobii) præcipitur, quod non potest mulier ad altare ingredi. Caput (inquit) *Ampetrachii* non convenit: Cum Caupon generaliter loquatur de mulieribus, & Caput sit de Clericis & Nunadibus. Ita enim & alibi appellantur sacre Virgines, vocabulo sumpto à Germanis, per translationem, quod proprie significat *Suam femineum cstratum*, sicut è contra ferè nos Græcæ voce nominamus equos castratos ab iis, qui se castrant propter Regnum Dei.

Concil. Clericobonens. An. Dom. 747. Ca. 19. — Monachi seu Nunones sua majori regulariter constituto humiliter subijciunt.

Nonnæ & Nonnani, idem quod Nonna. Vide jam supra id verbum.

¶ **Nonnus, ni.**] Monachus.

¶ **Non obstante.**] Chart. Celestini Patris 1191. Ho. pag. 754 & 48. 14. Litteræ pat. Johannis Ducis Britan. contra Judæos An. Dom. 1239. Hist. de Bret. liv. 4. cap. 23. — Quod si contra istam ordinationem me venire conigerit, Episcopi possunt non excommunicare, & terras vestras in suis discipulis supponere interdicto, non obstantè aliquo privilegio imperato rei imperando.

Mat. Westm. in An. 1244 pag. 177. — Utius hæc obditi obsequio, non obstante

stante privilegio, &c. V. M. P. 677. 130. & 706. & 784. 757. 937.

An. 1246. cir. ca 20. Reg. 50. — Anuq. Brit. Eccl. pag. 179. 1. 41. Inter gravamina Papala Regno Angli. illata & ab Hen. 3. in capitula redacta, viz. cap. 2. — *Præterea de nonis & priariorum omnibus fecit inaudita Papala nunciis & edicta, qui NON OBSTANTE dixerunt.* &c. V. Innocentius

Papin privilegio Regi Hen. 3. de gravaminibus consequenti indulto, facitur multa contra privilegia prius concessa perpetrari. Sed omnia (inquit) hæc & alia per hoc regulum non obstant, infirmantur. (& velut odorem habens, exclamans ait:) ubi ergo fides? ubi iura, que scriptis solebant fideri? (ibi respondens ait:) exsultant. Parilius in Hen. 3. sub An. 1246.

¶ **Notarius.**] Aimoin. lib. 4. cap. 26. Collegit lectam à Francie belliciorum sciam; quam nostram vel cancam appellare possunt.

¶ **Notarius.**] Legi (sed locum nescio) Notarius publicos Bulla papali hic in Angliā institutos esse tempore Regis Ric. 2. fide foris in re Ecclesie. Reperio autem Notarios nominari in Chartis Edw. Confess. fide in lib. Privileg. Sanctuarii Westm. in fine Chartæ ejus 2. fol. 9. b. in subscriptionibus. — Ego Rembaldus Cancellarius. Et infra, Symonis Notarius ad vicem Rembaldi Regis dignitatis Cancellarii hanc Chartam scripsi & subscripsi in Dei nomine feliciter Amen. Et in fine 3. Chartæ — Ego Rembaldus relogi & sigillari. Inferius in ultimis — Ego Affeguar Notarius ad vicem Rembaldi Regis dignitatis Cancellarii hoc privilegium scripsi & subscripsi. Dei nomine feliciter Amen. fol. 14. a. b.

¶ **Note, & Notula.**] Dicuntur brachygraphie, hæc penodiola scriptio characteres; quibus Scribæ & Cancellarii principum dictata illico designabant, al Sigle. Ekkehardus Ju. Caff. S. Galli cap. 16. — Ekkehardum autem notularum peritissimum penne omnia (que in Ortonum colloquio transierant) hæc, eisdem notavit in tabula verbi. Quibus Otto multum delectatus est, sibi relicto, cum ipse præter notulas nihil videret in tabula.

¶ **Notarius.**] Violentia L. Fritumum tit. octavus inferibitur De Notariis, & sequitur — Si que rem quamlibet vi rapuerit, in duplum eam restituere compellatur. Lindenb. Gloss. Latino-Theotice.

¶ **Novale.**] Ex cartulario Abbatis de Furnelle in Com. Lancin officio Ducat. Lan. tit. octavus inferibitur De Notariis, & sequitur — Si que rem quamlibet vi rapuerit, in duplum eam restituere compellatur. Lindenb. Gloss. Latino-Theotice.

¶ **Novale.**] Item nota, quod Novale est ager nunc vel terra antiquis primis præfuit, ut extra verborum significatibus innovat, ubi glossa dicitur Novale, terra de novo ad culturam redacta, cuius non extat memoria quod culta fuisset ibidem; quod Novale semel fuit, semper erit Novale, quoad Decimarum retentionem vel solutionem.

¶ **Novungeldi, & Novungildus.**] L. Al. tit. 99. V. supra Niungeldum. ¶ **Nudum.**] Qui nihil addere, natus nudas & inanes habens. Sic ut nudus, Ekkehard. Ju. Caff. S. Gal. cap. 2. — Devocum — nequam venire nudum. V. R. Al. 179.

¶ **Numerus.**] Pro cohorte. Ita sæpe in Notitia Imp. fol. 161. Sub Comite litoris Sax in Brit. Prepositus numeri Fortensis Orl. Præpositus numeri Tarnacensis, Lemoensis. Chryloft. hom. 22. in Act. Apost. Chorus (inquit) erat que vocatur Numerus, quod Occurrit in cap. 10. Act. Apost. recitat, & Tripartit. lib. 1. ca. 9. innuere videtur. Sed quandoque pro quibuscumque militum copiis Numeri accipiuntur (ait) Pancerius. Vide ibidem q. ult. & Niquez apud Meurf. Ex Lipsius notat Numeros, interiori ævo crebris legi sive de cohortibus, vide de legionibus ipsis Milit. Rom. pag. 82.

¶ **Numerorum.**] Notæ apud antiquos varie designantur, quarum aliquot n. s. hic idio referendæ duximus. V. Baron. An. 770. nu. 16. pa. 321.

¶ **Numerorum terre.**] Idem quod denariatus terre. Chart. vet. S. D. Wil. Fr. H. Reg. Angl. omnibus amicis suis & hominibus suis Anglicis & Francis, tam futuris quam presentibus Sal. Sciatis me dedisse & concessisse Ecclesie S. Marie de Wallingham, & Canonici ibidem Deo servientibus in perpetuum elemosinam 40. numerorum terre in Wallingham, que fuit Archetel & Brining fratris ejus de focca Wichune, liberè, quiete & honorificè abique omni servitio & omni consuetudine. Test. Engelger, de Bism & Rich. de Lahai, & Rad. de Tones, & Alen. de Faleis, & Rob. de Briencourt, & Rad. de Ciaris, & Galf. de Trefoz, & Barolom. de Wilmotia, & Hug. & Howard, & Ocelin, & Lesfene filio Wig. & Gaus. ejus filius.

Notatur in dorso, manu vetustâ, Carta Will. Longespe Fr. Regis de duobus foccagis de Wichton que fuerunt Archetel & Brining.

¶ **Nunmus.**] Pro simplici denario. Chart. ant. sine datâ. Sciant, &c. quod ego Cuncti filius Tolomæ filius Meghi, concessi, & in perpetuum elemosinam dedi Ecclesie S. Marie Magdale, quod Norwic, & fratris sui & sororis ubi, &c. 12. nunnos redditus in Westfeld pro salute, &c. quicunque hanc tenorem tenet post obitum illius (S. Godrici) super Altare in die festi S. Marie Magdal. annuatim reddit. 12. denarios. Hic testibus, &c. Mat. Westm. An. 1095. — Cum vero essent plus quam CCC. annuatim millia (in Terra Janelia, tanta eis suppetas copia, ut aries uno nummo, bovis 12. nunnis venderetur).

¶ **Nunciatus.**] Pro ferviente Curie qui literas citatorias & precepta forensia exequitur. Anglicè **Alipartici, Bergrant, Beasdale.**

¶ **Nun-**

¶ *Nacivis.*] Pro Legato Pontificis Romani. fol. 239.

¶ *Namantis, Nonnamis, Nonna.*] Quod vide supra.

¶ *Nasca.*] L'Anglor. & Werinor. tit. 5. §. 6. — Mater meritorii filio terram, mancipia, pecuniam, dimittit: filie vero spolia colli, i. murum, nufcas, monilia, inanes, vestes, amillas, &c. Lindenb. Gloss. Latino-Theotic. *fibula, nufca.* Item *haule, Nufculi.*

¶ *Nybedripes, al. Nled.*] Grand. Culturar. Monast. de *Bello, Tit. Bromham* fol. 91. a. — *Alicia fratre tener, &c. Et de boyg dabo ut supra* 4. d. *salutare per 3 dies, curare fenem ad 3 Nybedripes in autumno, cum 2 hominibus.* Post nonnulla ibidem. *Jo. Forten debet mtere & ligare in autumno 1. nedacram, invenire 1 hominem per 3 dies ad Nybedripes ad vendendam à mercede usque vespere.* Similiter fol. seq. *Rogerus Cray.*

¶ *O. Ba.*] Vide *Hoba.*
¶ *Obeccare.*] Pro occludere; ut *Folius obeccare*, i. desuper occludere, ne pateat.

¶ *Obedientie.*] Concil. Eboracens. An. 1195. Hoved, pa. 756. — reddus quis obedientias vocat.

¶ *Obero.*] Longobar. 1. tit. 24. l. 5. — *Mulier curti raptam, quod est oberos facere non potest: quod obitardum esse videtur, ut mulier libera aut ancilla, quasi vir cum armis vim facere possit.* Et L. seq. — *Si quis peculium suum de claustra aliena tulerit occidit, & non rogaverit, componat curti raptam, id est oberos, fol. 20. Et tit. 36. l. 4.* — *Si servus Regis oberos, aut occiderit, aut mercurphini qui quantibet talem culpam, aut minorem fecerit, ita componat sicut de servis aliorum exercituum decretum est.* Legendum autumat Lindenbrog. *Hoberi. Hobe* (inquit) vel *Hove*, live ut nunc pronuntiat *Hoff*, Germanis, & quod *Curti Gall.*

¶ *Obeffentia.*] Concordia finalis inter Jo. Duc. Britan. & Alanum Trecoren. Episc. &c. An. 1267. Hist. Bret. l. 4. cap. 24. — *quod nos debeamus habere obeffentiam & districum in terris & hominibus Regium Trecorensium, & in feudis Ecclesie Trecorensis.* Et mox *Salvis nobis & nostris hereditatibus, obeffentia, & redemtionis nostris à dictis hominibus, de terris & feudis, quas & quos tenemus, &c.*

¶ *Oblata.*] Sunt panes azymi quos olim in Ecclesia offerebant Christiani in rebus apertis (i. in conviviis clarissimis) ut loquitur *Bas. Judas* Apostolus. Quos si conficiantur, hostie dicebantur. Si hujusmodi convivia faciebant, & benedictio tribuebant in fratres eulogie, à posterioribus oblata ab offerendo. *Iffo de Mirand. S. Oelmeri* lib. 1. cap. 3. — *quendam panis rotule, que vulgo oblaze dicuntur.*

¶ *Obolatus.*] Frequens earum apud Alamannos, fed in usum propinquum, confectio, ritinence nomen antiquum. Exempla in *Ephemerid.* Sic *Gloss. Haiminifeld* in *Borchardi* Cass. S. Galli cap. 6. ubi sic legitur. — *Quod autem auxerit prebendam ex hoc concilio, quia in bebdomada Paschelesian in meridie, & vintum & obolatus fratribus dari constituit, to. 1. 188. & Al. V. Oblata in Capitulum & perpende an huc pertineant alia L.*

¶ *Nagervog* lib. 4. de rito agens celebrandi festum Akenensis, — *Pofit huc sis deceptor panis quem barbara turba nuncupat Oblatas; cui sepe admixta papaveris imponit puris: finiens magno omnia risu.*

¶ *Obligatores.*] Qui fascinationibus, quas ligaturas vocant, ununtur. Capitulum lib. 1. cap. 64. — *Præcipimus, ut nec cancellatores, nec incantatores, nec tempestarii, nec obligatores faciant, &c.*

¶ *Obmallo, as.*] Causam in malo ago, teneo, lree ago. Partes alterius in malo tuor.

¶ *Formul. Solen. 9.* — *Tubemus ut memoriam Pontifici — seu advocato ejus in vicem auctorum suorum, palsa ipsius licentiam habere ad assumendum vel Obmallandi. L. Salica tit. 37. Si legem noviter ponerit & Obmallare ut leudem non solvat.* Vide *Mallo & Ad-mallo.*

¶ *Oblata terre.*] Vide *Fardella, & Nannamata.*

¶ *Obfario, onis.*] Longob. lib. 2. tit. 55. l. 19. Si quis in Curia Regis causam habuerit, & evenerit ad prius curia Regis sacramentum deducere debeat, si minor causa de 20 sol. fuerit, per sacramentum obfarioonum, cum acervibus finiat. Gloss. *Obfarioonem, Carcerum custodiam.* Chronicon Sangal. de Carolo Magno lib. 2. pa. 376. — *Dixit monachum non revera Episcopum ad obfarian vel fcarionem*

nem suum, cujus dignitati aut ministerii veri apud antiquos Romanos Adulterum nominis confectum. Foritan sic quoque intelligendum; quod in veteri martyrologio legitur in vita S. Vigoris — *Assumptio ejus caput ejus ab Eurone.* — Et paulo post — *Fecit cas incendi ex se ab Eurone.* Lindenb.

¶ *Obolata terra, & Obolis terre.*] Occurrunt diversæ & incertæ. Quidam (Thomasius) aliterunt *Obolam* terre continere longitudinem 10 pedes; latitudinem 5. tota scilicet superficie 50. In jure autem nostro *Obolata* terre longe aliter videtur accipi, ut notavimus supra in *Fardella*, ubi de *quadrantata, obolata, denariata, solidata, & librata* terre mentionem fecimus, licet haud explicitam.

¶ *Alii Obolatam* terre exponunt de dimidio perticatti; nam *denariatum* terre pro ipso perticatu accipiunt, qui juxta Stat. de *terris mensurandi*, 16 pedes & dimid. continet. Niger Codex Prioris Lewenf. Manerii sui de *Hechem* fact. an. 4 Hen. 6. pa. 17. *Sibill Bartolet* tenet totam acram & 5 denariatus terre in eodem tenemento *Makgo* &c. Hoc in recentiori Supravisione exhibetur: *Willielmus Joly* tenet 1 acram & 5 perticatus terre quondam *Sibille Bartolet*. Pag. 21. In manu domini post mortem J. S. 4. denariat. & 1 Obolatam terre in Tenemento *Cutley*. Pag. 35. J. H. & J. uxor ejus — *tenent dimid. rodem & 3 denariat. terre in fine boreali Messugii* &c. Pa. 48. Sim. *Lucas tenet 3 Obolatas terre, cum 1 cotagio* &c. Ex his constat *denariatam* terre non solum acram minorem esse, sed & dimidium Rodæ, quod acra pars octava est, plures etiam *denariatas* comprehendere. *Obolatam* etiam partem esse *denariatæ*. Quadrat hoc certe adamussim cum veteri quadam computationis genere, memorie causâ ab agrimenforibus excogitato. Siquidem acram terre marce argenti assimilantes, totidem in hac denarios numerant quot in illa perticatis, utraq; kil. 160. dividentes; perticas in dimidia, & quarterios: his opponunt utique *Obolis* & quadrantes argenteos: Sic ut acra contineat 160 denarios, 320 *Obolis*, & 640 quadrantes.

¶ *Occasio.*] Pro molestia, impedimento, litis juris; actione. Chart. libertat. Hen. 1. — *Quoniam Regnum oppressum erat vniuersis occasionibus & exactionibus.*

¶ *Chart. Forest. cap. 12.* — *Vniuersique liberi homines de cetero sine occasione faciat in bos suo vel in terra sua — molendina, vivaria, &c.*

¶ *Occasione, us.*] Vox for. Inquire, in jure traho, litibus angio.

¶ *Occasiones.*] Elidat quæ dicuntur in Forestis, alias *Exerta*. Plinio interlucationes. Angl. *Quarts*. Dicitur, ab occasione ab occasione. Hiarum tenent *Gervasius Tiberiens.* &

Manwoodus, ut supra diximus in voce *Essartum*, quod vide.
¶ *Occid.*] Brito Armorican. Philippid. lib. 2. pa. 253. l. 27.

¶ *Occis.*] *Nunc concus, nunc clava capis pum* vix bipem. *Excebrebat; sed nec bifurcata, sudis, vel hasta, Occis vel gladius dicit.*

¶ *Ociutians.*] Sunt hymnorum & sequentiarum genus, quo Ecclesia utitur occidentalis; à Gregorio M. Romano Pontifice inventa; ideoque cantus Gregorianus, *Ociutians*, *Latini*, *Romanique*, alias atque alias appellatur; ut sic à Grecorum innotescat quod *frigidiorum* vocant, de quo supra.

¶ *Occupatum.*] Est quod quis aut de prædio Regis, aut de viâ publicâ subtrahit propriæ suæ terræ id adiciens, alias *Purpurata* dictum, quod vide. Et locum ibidem de Gerv. Tiib. de exidentibus & occupatis citatum.

¶ *Ocherna.*] Alias *Ogetharius*. Nomen dignitatis apud Scotos, aggluberi quem vocant tenentes, i. prædia possidentis. *Sic. Alexand. c. Recordatio* 26. Ex videtur ejusdem esse honoris, eadem Thani filio vel filia quibus utriusque caput esse *Mercheta*, viz. (tua *hids*, i. duæ) capitem vel duodecim denarii. Lib. 4. ca. *Ocherna* 63. Similiter *Cro* (hoc est multa) hominis qui dicitur *Ogetiam* Thani & *Ocherna* hominis quatuor vacce. Lib. 4. c. *Statui* 64. Multa item; *unlatu* appellata, quam Rex exigit à Thano, sunt sex vacce; ab *Ocherno* vero oves quindecim vel sex solidi. Hæc ex *Signes* veritatem: Sed *Merchetam*, quam citat vide alter æstimatam hic supra in eâ voce, & infra in *Ogetharius*.

¶ *Oblata, va.*] Æterna requies; dies requirit celestis, quæ ideo *oblata* dicitur, quod septem hi nostri dies mundani ad laborem pertinent: Dominique nosster in *oblata* die ad æternam refurret requiem, *Hepidamus* in *Amal.* An. 978.

* *Quis dederis partem* (voluit) * *quam dare* * *Quis.*
Necnon Octavam, & Dec Janit, nam. * *Quum.*

Et an. 1017.

Hartker in melius mutatur (ut opto) *reclusus, Dexter* in *Octava* *su bene* *Christe tua.*

¶ *Octave* dicuntur non omnium fed quorundam festorum sequentie, quibus dies *Octava*, institutio Romane Ecclesie, non tantum honoranda est; sed & iocris nonnullis solennitatibus, quæ in ipso festo ununtur, honoranda. Festum enim ipsum significare aiant anime ejus transmigrationem in celos, cujus sit festum: *Octavum* autem sequenti corporis resurrectionem, quod tamen omnibus sanctis

K k k

Lectio libri Levitici.

Forma Iudicii per Ordinium.

Incipit Exorcismus aquae ad Iudicium Dei demonstrandum.

Ex textu Rof. ientii.

h. 87
 de diffinit. apud
 Lambrij Orig. Hamburg
 .1.2 ad A.D. 1257
 thelofen. Synagoga Iuris
 .48. c. 18. Alex. Chiffan
 anst. in v. li. Decretal
 .63. de pugal.
 thephanus in rols ad
 p. Saxoni Grammat.
 .10. c. 13. Munkha ad
 brum de Luxu Roman.

Peractis coram Sacerdote trium dierum jejuniis, cum homines vis mittere ad iudicium aquae frigidae ad comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines, quos vis mittere in aquam, & duc eos in Ecclesiam, & coram omnibus illis canter Presbyter Missam, & faciet eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget Sacerdos eos, cum adjuratione & dicat, Adjuvo vos [vel te] N. per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per vestram [tuam] Christianitatem quam suscepistis [ti] & per unigenitum Dei filium, & per sanctam Trinitatem, & per sanctum Evangelium, & per istas sanctas reliquias quae in ista Ecclesia sunt, & per illud Baptismum quo vos [te] Sacerdos regeneravit, ut ne praesumatis [mas] ullo modo communicare, neque ad Altare accedere, si hoc fecistis [ti] aut confensistis [ti], aut scitis [scis] quis hoc egerit. Si autem tacerint [te], & nulli hoc dixerint [te], accedat Sacerdos ad Altare, & communicet. Postea vero communicet illos [um] quos [em] vult in aquam mittere.

Incipit Missa Iudicii. x.

N. Iustus es domine & rectum iudicium tuum; fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam.

Ps. Beati immaculati in via.

Oratio.

Absterge quiescentis domine tuorum [tu] delicta famulorum [ti], ut a peccatorum suorum nexibus, quae pro tua fragilitate contraxerunt [ti], tua benignitate liberentur [etur]; & in hoc iudicio, prout meruerint [vel te], tua iustitia praevenerit ad veritatis consilium pervenire mercantur [vel atur] per dominum nostrum.

In diebus illis, Loquutus est dominus ad Moysen dicens. Ego sum dominus Deus vester: non facietis fictum, nec mentientini; nec decipiat unusquisque proximum suum. Non perjures in nomine meo: nec pollas nomen Dei tui, Ego Dominus. Non facias calumniam proximo tuo: nec vii opprimas eum. Non voveatur opus mercenarii tui apud te usque mane. Non maledices iurdo: nec coram ceco ponas offendiculum, sed timebis dominum Deum tuum quia ego sum dominus. Alia.

Ad Ephesios.

FRS. Renovamini spiritum mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.

Propter quod deponeatis mendaciam, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo; quoniam servus invicem membra. Irascimini & nolite peccare.

Sol ne occidat super iracundiam vestram.

Nolite locum dare Diabolo.

Qui furabatur jam ne furetur: Magis autem laborem operando manibus suis quod bonum est; ut habeat unde tribuat necessitatem pauperum.

RS. Propitius esto domine peccatis nostris ne quando dicant gentes ubi est Deus eorum.

VS. Adjuva nos Deus salutaris noster & propter honorem nominis tui Domine libera nos.

Alleluia. Deus Iudex iustus, fortis, & patiens; nunquid irascetur per singulos dies? Secundum Marcum.

In illis. — Cum egressus esset Ihesus in viam, percurrentes, quidam genu flexo ante eum, rogabant eum dicens, Magister bone, quid faciam ut vitam aeternam percipiam? Ihesus autem dixit illi, Quia me dicis bonum. Nemo bonus nisi solus Deus.

Praecepta nosti? Ille dixit, Quae? Ait, Non occidas. Non adultereris. Non fureris. Non falsum testimonium dicas. Non fraudem feceris. Honora patrem tuam & matrem tuam. At ille respondens ait, Magister, haec omnia custodi a praevenerit mea. Ihesus autem miratus eum dilexit eum & dixit ei, Unum tibi desit. Vade, quaecumque habes vende & da pauperibus & habebis thesaurum in caelo; & veni sequere me. Of. — Immutet Angelum dominum. — Quia tu timentum eum, & eripiet eum: glorificat & videtur quam suavis est dominus.

Hic

Hic offerant.

ScRs.

Intercessio sanctorum tuorum misericordia tua Domine munera nostra concilies, & quam merita nostra non valent, coram deo peccatorum indulgentiam valeas devovere, per Dominum.

Praefatio.

O aeternae Deus: Qui nos solum peccata dimittis: sed ipsos etiam iustificas peccatores: Etsi non tantum penas relaxas, sed dona largiris & premia. Cujus nos pietatem supplices exoramus, ut famulus [vel lum] tuus [um] N. non de precatorum iudicibus reatibus, sed huius culpe venientia spectantibus infans, quatenus & in hoc populo sua praecona nominis tui offerat, & te vita praesentis & perpetuae aeternae agnoscat per Christum.

Benedictiones ad Iudicium.

Deus de quo scriptum est, qui iustus es, & rectum iudicium tuum; fac cum his [hoc] servis [a] tuis [o] secundum misericordiam tuam; ut non de proximis iudicemur [etur] reatibus, sed in hoc, prout meruerint [te] tua benedictione praevenerit veritatis subsequenter [aur] iudicium. Amen.

Et qui iustus es & amator iustitiae, & a cuius vultu videtur agnitas, fac in conspectu populi tui, ut nullis malorum prestigiiis veritatis tua subsecutur examina. Amen.

Petitiones nostras placatus intende, & culpam omnium praeteritarum eis [a] cunctis elementis attribue; & scilicet [ti] sunt [tu] tua largi benedictio non est [te] ad suffragium sed huius culpe ad insigniendam veritatem proficere. Amen.

Quid ipse

Hic communicet [cent] post Sacerdotem; & dicat Sacerdos,

Corpus hoc & sanguis Domini nostri Ihesu Christi, sit vobis [vel vobis] ad probationem hodie. Cos.

Iustus dominus & iustitiam dilectus, equitem videt vultus eius.

Post-communio.

Perceptis domine Deus sacris muneribus suppliciter deprecamur, ut huius participatio sacrar-

menti, & a propriis nos reatibus indifferenter expediat, & in famulis [vel a] tuis [o] devotatis sententiam declare, per Dominum nostrum.

Explicit Missa faciat ipse Sacerdos aquam benedictam, & pergat ad locum ubi homines [homo] proberunt [detur]. Cum autem venerint ad ipsum locum, det illis, [illi] omnibus bibere de aqua. Postea vero conjunct aquam ubi culpabiles [em] mittat.

Incipit adjuratio aquae.

Deus, qui per aquarum substantiam iudicia tua exerces, dilata inundatione milita populorum intereris; & Noe justum, cum populo salvandum conjuxisti: Deus, qui in mari rubro cunctos Aegyptiorum interfluxisti, & agmina Israelitica imperterrita abire iussisti, virtutem tuam benedictionis [ti] huius aquae infundere, & novum ac mirabile signum in eis ostendere digneris; ut invocantes a crimine [ti] cuius examinationem agimus more aquae, ut se recipiant, & in profundum petrae, & conficiant [um] autem huius criminis a se repellant atque rejiciant, pacem patienter recipere corpus, quod ab onere bonitatis evacuatum cunctis iniquitatibus allevavit, & in hanc consistunt; sed quod caret pondere virtutis, careat pondere propriae substantiae in aquis, per dominum nostrum.

* Furti, vel homicidii, vel a tulerit, aut alterius navis.

Item alia.

Adjuvo te creatura aquae in nomine Dei patris omnipotentis, qui te in principio creavit, & iusti ministrare humanis necessitatibus; qui etiam iusti separare te ab aquis superioribus; Adjuvo te etiam per ineffabile nomen Iesu Christi [ti] filii Dei veri, sed ejus pedibus mare & elementum divinum sed huius culpe ad insigniendam veritatem proficere. Amen.

Quid ipse

Hic communicet [cent] post Sacerdotem; & dicat Sacerdos,

Corpus hoc & sanguis Domini nostri Ihesu Christi, sit vobis [vel vobis] ad probationem hodie. Cos.

Iustus dominus & iustitiam dilectus, equitem videt vultus eius.

Post-communio.

Perceptis domine Deus sacris muneribus suppliciter deprecamur, ut huius participatio sacrar-

L11

Et adhuc eisdem vis aliqua modernâ linguâ relictur. Paucam enim partem *partem a small deal*, multum, *magnam partem a great deal*, nullam partem *no deal*; parturque *be best* dicimus, &c. ibidem, sed ne mentiri me usquam aliâ legisse prima hæc vocabula.

[*An Oxyang of Lond.*] Scitis *ane Oxengate* Bovaris terre, i quantum sufficit iter vel actum unius bovis. *Ox* enim est *bo*: *gang* vel *gate*, iter. Vide fu-

pra *Bovata*. Nos autem de iunctis bobus intelligimus. Nov. Justiniani *Agrocephalum*.

[*Oye*] Inter ordines antiquæ Scotorum unus hic fuit *Pagan* & *Ocherna*, ut videtur, æqualis: forte idem qui apud Scotos *cuyghe*, nam *cuyghe* puerum, ministrum significat, & apud Hybernicos (unde etiam Scoti profecti sunt) *aye* vel *oye* (utrobique enim vocabulo utuntur Scoti) *peccetum*, vel *juvenem* significat, qu.

[*Pacation*] M. Par. in An. 1256. pa. 906. l. 12. Creddo legendum *Pacationem*.

[*Pacare*] Vide *Paco*. [*Pacationis charta*] Chart. Vett. Alaman. 29. — *Placuit inter nos Chartam pacationis ex utraque parte alterari.*

[*Pacatio*] pro solutio. M. P. An. 1248. pa. 719. — *Pactus servitus*, & alia rapit violentæ sine pacationis retributione.

[*Pacis assertores*] Qui tuendæ paci præponuntur. V. infra *Pax*.

[*Paco, cæc, care*] Solvo, ab Ital. *pagare*. Leges Burgor. Scot. cap. 130. — *Et si non pacaverint nos tenentur plus commutare.*

[*Padrage*] Idem quod panagium & *passum*, aliâ *passio*; Ubi vide Chartam Regis Henrici 1. Ecclesiæ S. Martini de Beld.

[*Pagalâ, Pagatio, Pagatus*] Ab Ital. *pagare*, i. Solvere (Gallis *pago*, g. ut crebrâ mutatione solet in y transeunte.)

Formul. Solen. 12. — *Ita ut pro ipsa causa solida tamen in pagalia nobis dare detur.* Et Chart. Vett. Alaman. 80. — *De quibus (60 marci) conficiat sufficienter præsentibus me pagatum.*

[*Paganus*] Nefandi Paganorum (hæc est, Gentilium) *causu*. Synod. sub Carlo-manno Duce Franc. an. 742. Capitul. lib. 5. cap. 2. — *Episcopus in sua parochia, sollicitudinem habeat, adjuvante graphone, qui defensor Ecclesiæ est; ut populus Dei paganus non fiat: sed ut omnes spiritibus gentilitatis abiciantur, & resque, sive prophana sacrificia mortuorum, sive sortilegi vel divinos, sive phylacteria, & arguria, sive incantationes, sive sortilegi ignes, qui Nodfyrz vocantur, &c. V. L.*

[*Pagania*] Dicuntur eisdem *pagi* sive Comitatus incolæ, qui & inde etiam *Compagenses* dicuntur.

[*Pagina*] Pro Chartâ donationis, vel schedula.

[*Pagina præceptionis*] Flo. 391. b. *Pagella*, V. *Panella*.

[*Pago, gi, & Pagâ, gæ*] Comitatus, territorium, districum. Comitatus unus dicitur. Non vicus solum, aut villa. Cæterum habebat auctorem: qui lib. 1. bell. Gall. ait Helvetiam totam in quatuor fuisse divisa *pago*.

[*Pago*] autem hos, hodie distribuntur in 13 tractus, quos Gallicè vocant *Canones*, Latine *Angulos*.

[*Affer Meneven*] — *Obovenerunt illi omnes accolæ Somershamptoni pagi*, & *Wiltunensis*, omnes accolæ *Hantowegii* pagi. *Malmesb.* de Gest. Reg. Angl. lib. 2. cap. 4.

[*Ad hoc tandem inopie coacti*] est, ut vix tribus *pagis* in fide vigebimus, i. *Hampshire, Wiltshire, Somerset, &c.*

[*Nos huiusmodi Sectiones Shiras*] dicimus. Lib. *Ramel* Sect. 116. — *In pago* (inquit) *Bedfordia*, est villa quedam *Scutlingdune* antiquior dicta, &c.

[*Et Chart. Vett. Alaman. 85.*] — *Placitum in pago, qui dicitur Para*, in villa nuncupata *Durochheim*, coram *Burghardo* Comit. V. L.

[*Palles*] — *Edificia sunt Casæ & turris, de quorum incendiis nihil sunt solliciti: Potentiores sunt pyramides turres, quas Palles vocant, ex sola terra, que nec incendi, nec nisi magna militum vi ac sudore deici possunt; libi constructum.* 7. *Test. Scot.* de orig. moribus, & rebus gestis Scotorum.

[*Pais*] Vox forens veluti *trial per pais*. Quod non intelligendum est de quovis populo, sed de compagneibus; hoc est eorum, qui ex eodem sunt Comitatu, quem majores nostri *pagon* dixere, & incolæ inde *pais*, g. ut sæpe monuimus in, vel, converso. Sic Galli

pagon

peren pro *pagon*, *pasionis* pro *pagonis*, Angli item *norm* pro *pagon*: & in propriis nominibus *Paine* & *Painet* Anglicè, pro *Pagon* & *Pagonis* Latine.

[*Palestræ*] Vide infra *Palestræ*. [*Palatin*] Pro aulicis in genere. *Flo. doard* lib. 1. cap. 24. — *Perennis ad palatium, maxime parentis officii, laici palatinos invenit opprimi*, pa. 82. b. Et post aliquot *Veneratur Sanctus, tam à Rege, quam à proceribus*, glorificatur à *Palatinis* omnibus, laudibus offertur à *turmis vulgaribus*. V. *Calli*.

[*Palatini*] Pro optimatibus. *Privileg. Roberti R. Gall. pro S. Dionysii Cenobio*. — *ex sententia Palatinorum nostrorum adjudicamus*. Big.

[*Palatina*] Munia, officia, obsequia. V. *Con. to. 2. 1045. a. c. 1. Wifegothor*. leg. lib. 2. tit. 4. l. 4. — *Servo penitus non credatur* — *Exceptis servis nostris, qui ad hoc regalibus servitiis mancipantur, ut non immerito Palatinis officiis liberatiter honorentur: id est, stabulariorum, gillanariorum, argutariorum, coquarumque præpositi, vel si qui præter hos, superiori ordine vel gradu præcedunt*.

[*Palatinus*] A *Palas* regione, non à *palatio*. B. *Rienan*. lib. 3. pa. 235.

[*Palefredus, Palefredus, Palefridus*] Omnia juxta idioma Gall. *palefroy*, (fonte autem vicinus) *Palefredus*. Equus nobilior & ad fastum potior. Dicitur tamen à *paravero*, vel *veredo*, quod equum publicum vel cursalem significat: quod item & *Parfredus*. Continuator *Mat. Paris* in *Hen. 3.* sub initio anni 1251. — *Nec appreciabant aulici & Regales donativa, nisi præcisa & sumptuosa; utpote palefridos desiderabiles, cuppas aureas vel argenteas, monilia cum gemmis præcelsis, &c.* 108. l. ult. *Annal. Hair. Reddoff* An. 1347. — *Iustus vulneratum descendere Palefredum suum, & fugere*.

[*Palefragrationatus*] Spec. Sax. lib. 3. art. 53. — *Quelvis provincia Teutonice terre suam habet Palefragrationatum; Saxonia, Bavaria, Franconia, & Sueria; que antiquam à Romanis superabantur, Regna fuerunt, à quibus ipsa in Ducatus nomina fuerunt permutata; attamen illustres in vasallales & vassallorum feudum reservantes, que ipsi per imperium jam sublata sunt*.

[*Palingman*] Sta. an. 11. H. 7. ca. 22. [*Palla*] Tho. *Wallingham* de Abbatib. S. Albani MS. pag. 6. — *Pallas* *quon vulgo Baldekypnos vocant*. *Clot of Mothins*.

[*Palla*] Non solum mulierum indumentum, quod multi afferunt, sed virorum etiam, & antiquis notum Romanis, ut è sequentibus liquet. *Ovid.*

Ipsa Deus totum palla spectabilis aurea.

Et *Metamorph.* undec.

Ille caput flavum lauro Parnaside vincens
Verris humum Tyrio saturata murice palla.

Et *Virgil. de Metabo Volkorum Reges*
Æn. undec.

— *Pro longe regimine pallæ*
Tigridis excuria per dorsum à vertice pendens.

Vides igitur *pallam* virilem etiam fuisse vestem antiquissimam ipsis etiam regibus accommodatam, nec brevem instar Gallicæ illius manicæ, de qua *Martialis* Epigram. lib. 4.

Dimidiæque nates Gallica palla tegit.

Sed promissa usque pedes & terram vicerent, ut sic veterum Regum nostrorum solennioris indumenti exemplar habetas & antiquitatem.

[*Palla*] Pro umbraculo vel canopio. *Mat. Par. in Hen. 3. An. 1236.* — *Cyphodibus vero quinque portuum pallam super Regem cum quatuor hostis supportantibus*.

[*Palla Altaris*] Pannus quadratus lineus quo Altare tegitur & ornatur: Sic dictus à similitudine mulieris pællæ, quæ olim fuit quadrangulata: vel quod instar pallæ vel pallii Altare cooperit. *Palla* (inquit præf. vocabularius utriusque Juris) dicitur vestis, qua Altare cooperitur; videlicet lineus pannus consecratus, qui super Altare ponitur, super quem extenditur corporale.

Sumitur etiam quandoque pro cortina, vel panno serico, unde,

Lætitie causâ cibus est, non serica palla.

Et Alius — *Pallæ sunt mappe quæ ponuntur super Altare sub corporali*. Vide *Duran* di *Ratio*. lib. 4. ca. 29. V. L.

[*Pallium*] Formula degradationis Archiepiscoporum. *Prærogativa pontificalis dignitatis, que in Pallio designatur, te eximimus, quia male usus es ea*. Verba Episcoporum degradatoris dum *Pallium* eximit degradandum. *Fox*. 1932.

Quale fit, describit *Fabianus* in *Will. 1. p.* 304.

Nomen *Pallium* sub ingressu Norman. videtur ortum, sic enim *Hoeden* in An. 1191. Venerat enim à partibus Normannie Archiepiscopus ille præfatus (...) cum baculo pastoralis, cum mitra, & annulo, & superhumerali, quod novis temporibus *pallium* nuncupatur. Videtur nomen abesse in desuetudine.

L. 11. 2.

nam

nibus transmarinis petitis parco suo Woodstock inferre alendis. Stat. An. 1117. R. 18. pag. 197. *Matth. lib. 5. pag. 161.*

¶ *Pariter.*] Pro Confanguineis: Dicitur de curiam illam spectantibus; prædiorum transfectionibus interesse, & de iidem fidem facere, testimoniumque adhibere. Hinc *Burchardus* in lege Familie (ut notat *Bignonius*) Sententiam per Patres latam, *Judicium sociorum* vocat. — Si quis (inquit) ex aliquo commisso in manus Episcopi, cum judicio sociorum suorum pervenerit, ipse cum omnibus possessoribus suis, ex disjunctetur. Et in eundem sensum Comes opinor dici apud Tacitum, ubi ait, *Comiti singulis ex plebe Comites.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

nec ibidem poterant aut judicio sistere, aut munia sua exercere.

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

¶ *Vide sup. Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peten pag. 65.*

¶ *Id. f. 104. ex Conrad. Imp. Confit.* — Feudum prohibetur adiri nisi censita culpa & approbata judicio Parium Curie (quod laudamentum vocat. *Glossar. pag. 253.*) non ipsius Domini. Ut *Guntbertus Ligurinus. lib. 8.*

tibus, qui per pagos vel decanatus, & Principi Concilium aderant, vel eo altius à tertium viribus iudicibus apud Romanos, non inepte repeti. Sed cum in feudalibus, tuncquam in solo suo nativo se præcipue exhibuerint; ego hinc me Cancellis coercere ulterius non indagabo.

¶ *Pares alii dicuntur socii & aequales. Burchardus in Familie. Si quis (inquit) &c. Big. 524. & 525.*

¶ *Pares dicuntur, qui acceptis ab eodem domino, puta Rege, Comite, & Barone (sive majore, sive minori) feudis, pari lege vivunt. Et dicuntur omnes Pares Curie, quod in curia Domini illius cujus sunt vassalli parent habere potestatem; scilicet vassalli Regis in Curia Regni; vassalli Comitum in Curia Comitatus; vassalli Baronum in Curia Baronum. Cognoverunt hi igitur de causis omnibus ad Curiam Domini sui pertinentibus, & de se ipsis invicem, si quæ vel de feudo ageretur, quæ vel de fide erge dominum violata. Præter enim iure feudali domino adesse tenebantur in causis quibuslibet gravioribus; domi consilio, foris assensu; hinc obsequio, & necessario auxilio. V. Index.*

¶ *Homagium pro paritate, & Creatio Ducis Britan. in Patem. Chart. Phil. Regis ibi Compar. Pares militie. Capitul. lib. 3. cap. 71. Big. 524.*

¶ *Parium iudicium.*] L. Longob. l. 3. tit. 8. l. 4. Conrad. Imper. — Principibus & fratribus statim, ut nullus miles (nobilitatem libi homo) &c. sine curia & censita culpa, sum beneficium perdat, nisi secundum consuetudinem antecessorum nostrorum, & iudicium Parium suorum. In legis nostre ideamque habetur in Mag. Chart. cap. 30. Nullus liber homo raptus vel imprisonatus, aut disjunctus de libero tenemento suo — nisi per legale iudicium Parium suorum, vel per legem terre. V. L.

¶ *Parilia.*] Seu Charta parilia; ea est, quæ alii fit in omnibus paribus, atque inde nomen. Origo ejus hæc fuit; Cum statuto sacramentali numero, purgaretur quidam coram Comite Palatii se servum fugitivum non recipere: quia neutra pars victa habere tur mandavit Comes, ut eorum utraq; paria iudicii rescripta reciperet; ideoque parilia dicta est hæc Charta, quod utraq; effet per paria data exemplaria. Hinc apud *Marculf. lib. 1. formula 38* quæ de hac eadem, quam diximus, legitur Charta parilia inferibitur. Et inter formulas varias apud *Bignonium Charta 146* de combibitura inter duos Abbates — Unde (inquit) duo episcopi Pariculas, una tempore consecrationis, manus eorum vel honorum hominum, formatas, inter se fieri & firmari rogaverunt, ut quicquid post hunc diem, quod à pari suo in commutatione, vel in concambio accepit, teneat arguere possidet. Hinc Chartarum nostrarum (quas Indentatas vocant) origo & exemplum, aliis *Paria literarum*, nunci-

patarum. Ut *Rodericus de Gest. Fred. 2. Imp. lib. 1. cap. 10. r. c. 482.*

¶ *Antigraphus Cancellarius Glof. f. 164.* *Vigina* Comitatusque Saxoniæ temporibus Brancellarii dedit *Renshengi* Comobio, sic in Charta loquitur — Hæc scriptum fuit in vobis paribus doctis, quorum una remanet in manibus Athelstani Episcopi; alteram mecum retineo; tertiam obitu Ramfiam, Lib. Ram. Sect. 3. Floruit *Æthelstan* Episcopus ante An. Dom. 1000.

¶ *Parificor.*] M. West. p. 611.

¶ *Parliamentum, al. Parliamentum, & Parliamentum.*] A Gall. Parler, i. loqui, Colloquium appellabant veteres, & est Solenne Colloquium omnium Ordinum Regni, autoritate solius Regis ad consulendum, statuendum; de negotiis regni indictum. Hæc augusta vocis significatio: humiliores recipit.

¶ *Parliamentum* dixerunt Croylandenses Comobite sub temporibus *Wilhelmi 2. & Inguilphi* Abbas suis de rebus sui Monasterii consultationes, ut testatur codex illic antiquus MS. fol. 89. Et suas quoque; nostri hodie Jurisconsulti in hospitii fori, ut notissimum est.

¶ *Croylandenses libri hæc sunt verba* — *Concessimus etiam nos Serenissimo nostre Ecclesie Senanno de Lek; qui veniens coram Conventu, in nostro publico Parlamento, similiter juramentum prestitit, quod fides & fidelitas nobis exhiberet, & officium &c.* E quibus innuit prius etiam consultationes, dici *Parliamentum*; nam hoc publicum vocant. *Albertus Magnus* vocem intelligit de omni concilio, etiam militari: sic enim ille sub An. 1218 — Cum cum (inquit) milites *Baglenses* ad tornementa, baglulidia, & *Parlamentum* alia cum multitudine egredierentur, &c.

¶ *Et in antiquis scriptis prædialibus occurrunt mihi aliquando, Parliament bill, id est, Collis Parliamentarius, quod (ut reor) convenire hic olim solebant pagenses aliquot, ad causas inter vicinos dirimendas; prout in Hibernia frequenter vidimus hæc paria & Parlinge hille nuncupatos.*

¶ *Reperitur (fateor) vox antiquè in Canuti legis; sed recte recentiore Interprete Anglo-Normanno, Latine data: Danis enim & Saxonibus peregrina vox.*

¶ *Magni hujus Concilii specimen inter Normannos, Saxones, Britanno quæ sunt philologia, Britanno tepide ex illo Cæsaribus, Lib. 5. Summa imperii tepide administrandi communi Concilio permessa est. Calixtus. p. 87. Quid attente hoc concilium ad Civile notum? Quid confederatum copiatum adversus hostem communem coactum confugium, ad Ordinum Regni solennes concessus? Audi Tacitum de Britannis — Olim Regibus parabant; nam per Principes factionibus & studiis trahunt; nec aliud adversus validissimos gentes pro nobis utuntur, quam quod in com-*

etiam qui ex omni parte ad Nundinas conflunt: illiusmodi enim omnibus, repentina administranda est iustitia rerum & conroversiarum, quae in Nundinis oriuntur: propterea quod, finitis jam Nundinis, partes litigantes distrahunt usquequaque remotas, nec a domino Nundinarum remorandae sunt diutius.

Citationes igitur & summomitiones quae ibidem sunt crustum non admittunt Vadium: Sed & illa ipsa ante tertium fluxum & refluxum maris hic cossus protrahuntur Nundinae, finienda est. Differens igitur de istis, quibus ex causa moderatur summomitionis tempus, Item ait Bracton lib. 5. tract. 1. cap. 6. nu. 6. propter personas qui celere debent habere iustitiam, sicut sunt mercatores, quibus exhibetur iustitia **perpoudjons**.

¶ **Peditura, re.**] Opinor, Pedamen. Boior. tit. 1. cap. 14. §. 5. — Ad casus dominicae, stabulae, familiae, granicam, vel minimum recuperandum pedituras accipiantur coloni vel servi Ecclesiae.

¶ **Pedules, lis, Pedula, le, & Pedana, ne & Pedana, ne.**] Indumentum pedis ex panno factum. Anglis non ita recensibus, **a bampay & bampay**, nomen quod pedem obteggit superius, hodiernis nil fallat a **sock**. Pedules (inquit prius vocabularius) peds caligarum quae pedem capit; **a bampay**. Et Pedana (inquit) dicitur pedulus novus, vel de veteri panno factus, quo caligae veteri affiuntur. Ludovici Imper. Addit. ad Cap. 1. cap. 22. de indumentis monachorum — **addatur** & **tertia (capa)** & **pedules quatuor paria**, & **femoralia duo paria**. V. L.

¶ **Pegen, Pegend, & L'espegend.**] Vide quae notavimus ad Constitut. Causi R. de Foresta, artic. 1. 2. 17.

¶ **Pellicca, a Pelliccia, & Pelliccum, it.**] Tunica vel Indumentum pelliccum, Angl. **a pilych**. Ludov. Imp. Addit. 1. cap. 22. de vestimentis Monachis adhibendis — **Femoralia 2 paria, rocam unum, pelliccas usque ad talos 2. scizilia 2.** Sc. Ekkehard. In De Casib. S. Galli cap. 1. — **Plurima** fratribus celus dives opem, comoda feris: quoniam cum sui reverendo quidem — pelliccum traderet, & sui cum apud Deum memorem fore rogaret: pelliccum, ait ille tuum si volueris, tibi optime repetriar. Hinc **superpelliccum**, Angl. **a surplice, q. a surpliche**.

¶ **Pellota, re.**] Monticulus in pede canis, Angl. **the ball of the foot**. A Gall. **pelote**, i. pilula. Chart. de Foresta. ca. 7. Talis autem expeditio (viz. canum) fiat per assilam communiter usitatum, viz. quod tres ortelli abscindantur, sive **Pellota** de pede anteriori.

¶ **Penax.**] Codex Croylandie sub Joh. frido Abb. MS. — **Palcederimque Penacem** (per incendium illud) non perdidimus, & valde

sumptuosam de omni genere metalli pro curare **adheret** & **signorum mirabiliter** **fabrificationis**, Saturnus n. Jupiter autem aureus, Mars vero ferrugineus, Sol de auricalco, Mercurius electranus, Venus de stanno, & Luna fuit de argenteo. Colori & omnia signa **Reduci** **suas naturas**, **suas imagines**, & colores, **varius formis** & **figuris arte fabrilis sortientes**, **multiplicitate tam gemmarum quam metallorum**, & **tam coloris quon ingenia videntur supra modum sollicitudinis**. Non erat tale Nader notum aut nominatum. Rex Franciae quondam illud **Turketulo** **dedecrat**, & **ille in suo obitu communi bibliotheca, tam pro ornamento, quam pro iusticiam decorem commendaverat, jam igne vorate consumptum** & **in nihil liquifatum**. Ortus vocab. **Pinax** est **pugilaris epimeris**, **tabula nuda** est **pinis facta**. **Pinax** etiam dicitur **tabula in qua Philosophi figurae faciem in stipula pulvere**. Viruvio dicitur. . .

¶ **Pendatus.**] Suspendi a Gall. **pendu** Ital. **pendulo**. L. Ripuar. tit. 79.

¶ **Peny.**] Chart. Hen. 7. Abb. & Convent. Ecol. S. Petr. Westm. dat. 1. 9. Regni — **Et quod sint quieti de omnibus misericordiam**, & **Warda** & **Wardpeny**, **Averpeny**, & **Hundredpeny**, **tythingpeny**, & **Borthalpeny**, & **de omnibus operibus Castellorum, pontium, &c.**

¶ **Penigeldum.**] Denarii alicujus ex quavis consuetudine pro facultate aliqua vel privilegio habendo, puta in Foresta, aut alibi. V. **Geldum**.

¶ **Penills.**] Cui pensum incungitur. Longob. 2. tit. 9. l. 2. **Iner pensiles angillae** constituitur.

¶ **Pensionarii.**] Nobiliores satellites ad custodiam Regii corporis, alias **Spears**, i. **hastae dicti**; instituantur mense Decemb. 1539. Donantur singuli annua pensione 50 lib. ad feniempis & equos duo ad servitium Regis instructos sustentandum.

V. **Stow** 1. H. 8. p. 816. 50. **Spearmen instituti**, i. **hastarii**, qui brevi abieci in desiderium; sed restituantur 31 H. 8. An. 1539. **Stow** 973.

¶ **Pepulum.**] Pannum lineum, quod montalis gerit sub mento. Sic **Linum** in Provinciali lib. 2. tit. de statu regularium, cap. Ad hoc, ubi dicitur — **Decretimus, ut moniales, & caetera mulieres divum cultui dedicatae, velum, vel pepulum fricant non habeant**. Sc. Erat autem & pepulum formicis capitis involucrum, quo fauces etiam tegebantur usque ad nasum. **Mat. Paris** in Ric. 1. sub an. 1191. De summo Angliae Cancellario comendat Anglitate, cultu circiter **maebori** — **Tunica** (inquit) **viridi foveata inactu, capam habens ejusdem coloris**, **peplum in capite muliere portans**. Sc. **Mox**. — **Dolum suspicantes manus insperant in pepulum, quae fauces regebantur**; & **summatim deo, deo sique deosum, faciem hominis videtur negant** & **nuper rasam**.

¶ **Pelhi-**

¶ **Pequichinus.**] Brito Armorica. Philippi lib. 2.

— **Pugnare quidem vel aliter necesse est. Cessent censes, cessent Pequichinus & ignis, Terminat una dies longe certamina litis.**

¶ **Pera, re.**] Structura contra fluctuum impetus, tam in mari quam in fluminibus A. Latin. **Pera**: sive potius a Gall. **Pierre**, Sax. — **quod est Saxis fieri solebat**. Et pilis autem compacta **Pila** proprie dicitur: Sed obtinuit usus, ut & quocunque fiat materia **Pera** hodie nuncupatur: Hinc immensa illa moles quam **Germuthia** vidimus ex ingentibus trabibus maximeque vi Saxonum constructa **Pera** dicitur: atque hinc ipsa fundamenta quibus inniuntur columnae quae pontes fiant, **Pera** dicte sunt; sive ex Saxis sint, sive ex pilis, tabulis, & aggregata terra.

Vetus membrana de restauratione pontis Rovecefricæ in Itinerar. Cantii tit. **Rechefer**. — **Primum, ejusdem Civitatis Episcopus incipit operari in orientali brachio** (ejusdem pontis) **primam Peram** de terra: **deinde tres virgatas, planicas ponere, &c.** Et postea; **Secunda Pera**. Item **Tertia Pera**; **Et sic deinceps Nona Pera**, **que ultima est in occidentali brachio, est iterum Archiepiscopi, &c.** Ubi Nota, inquit **Landarbus**, quod ea operis pars quae faxea affurget vel terrea **Pera** dicitur a Lat. **Petra**.

¶ **Perambulatio.**] Refert **Plutarchus** in Problem. 13. **Noman Pompeium** cum finitimis ag: terminis constituisse, & in ipsis finibus **Terminum Deum**, quasi finium presidium amicitiarum ac pacis custodem posuisse. Hinc facta est dicata quae **Terminalia** nuncupantur, quorum vice nos quocunque ex vetustissima consuetudine parochiarum terminis lutramus; Saxonibus **ganga-gar**, hodiernis **Processiones** & **Rogationes** appellatas.

¶ **Perangaria.**] Est servitus personarum & rerum. Dicitur quasi perfecta & magna **angaria**. Est autem **angaria** servitus personarum & non rerum. Item **perangaria** dicuntur exactiones & praestationes patrimoniorum. Sic **prif** vocab. Latino-Anglic.

¶ **Peraria, rie.**] Machina bellica, quae lapides emittebat; utpote a Gall. **Pierre**, i. **laxum**, **lapis**.

Herodot. part. post. Ric. 1. — **Interim Richardus Rex Anglie fecit parari Perarias & alias machinas suas bellicas, quas fecit in terram Jerolymitanam laturos erat.** Idem in An. 1193. pag. 725. — **Rex Francie ita fraudatus desiderio suo, recessit ad Rothomag cum exercitu suo, & perarias suas numero 24. quas in circumsitu ejusdem locare rat.**

¶ **Perdingi.**] Legg. Hen. 1. cap. 30. — **Nulli verò, vel Coeseri vel Perdingi,**

vel qui sint hujusmodi, tales vel inopes personae, non sint inter legum Judices numerandi: unde, nec in Hundredo vel in Comitatu personam suam, vel dominium suum forisfaciant.

¶ **Peradatio.**] Ll. Ed. Conf. cap. 18.

¶ **Pere & Pite.**] Vide quae notavimus ad Constitut. Causi R. de Foresta Art. 17. in Foresta.

¶ **Perallique ingenis.**] Archaimè dictum pro, per nulla ingenia: Sic apud **Terenium** — **absente nobis**. Chartar. Alaman. 47. — **Si quis contra hanc donationem venire presumpserit, duplum ad ipsam monasterium restituitur; & quod repeti pernullique ingenis evincicare non valeat.** Similiter Chart. 58. Chart. verò 59. — **Auri libras 3. argenti pondera quinque exactis exsolvas; & quod repedit pernullique ingenis evincicare non valeat.** Chart. 60. — **Et quod repedit, pernullique ingenis evincicare non valeat.**

¶ **Perquisitum.**] Alias **Conquisitum** & **Comparatum**. Prædium est quod quis non a patre vel majoribus possidet, sed quo sua industria vel pecunia comparato gaudet. Forensi nostro idiomate **Pourche** dictum: quod acri prosecutione (nam sic Gallice sonat) comparandum sit. Hinc **Perquisitum** pro hujusmodi comparatione.

¶ **Persona.**] Pro rectore Ecclesiae. Inde **Imperatore** pro Rectorem instituit. Charta Hugonis Pufac (al. Pudley) & de Puteco tempore Hen. 2. — **Hugo Dei gratia Dunelmensis Episcopus omnibus Archiepiscopis suis Clericis & laicis Episcopatus sui salutem.** Sciatis nos ad praesentationem Roberti Capellani in Ecclesiam de Witefeld, quae in feudo suo sita est, canonice imperfonale Robertum nepotem suum. Hinc facta est dicata quae **Terminalia** nuncupantur, quorum vice nos quocunque ex vetustissima consuetudine parochiarum terminis lutramus; Saxonibus **ganga-gar**, hodiernis **Processiones** & **Rogationes** appellatas.

¶ **Perangaria.**] Est servitus personarum & rerum. Dicitur quasi perfecta & magna **angaria**. Est autem **angaria** servitus personarum & non rerum. Item **perangaria** dicuntur exactiones & praestationes patrimoniorum. Sic **prif** vocab. Latino-Anglic.

¶ **Peraria, rie.**] Machina bellica, quae lapides emittebat; utpote a Gall. **Pierre**, i. **laxum**, **lapis**.

Herodot. part. post. Ric. 1. — **Interim Richardus Rex Anglie fecit parari Perarias & alias machinas suas bellicas, quas fecit in terram Jerolymitanam laturos erat.** Idem in An. 1193. pag. 725. — **Rex Francie ita fraudatus desiderio suo, recessit ad Rothomag cum exercitu suo, & perarias suas numero 24. quas in circumsitu ejusdem locare rat.**

¶ **Perdingi.**] Legg. Hen. 1. cap. 30. — **Nulli verò, vel Coeseri vel Perdingi,**

Acushy non in fonsia nra de Pambren in Com' S. Helen de d. m. m. Gilbert de Bromlogh clericus 52 acras & unam radum p. p. r. h. m. v. g. d. n. m. 6 may 4 E. 2.

Acta

rum, qui hodie *Portegium* vices sustinent: ut Normannicis nostris Regibus primò introducta sunt, vel potius ab Aquitanicis. Ipsa namque Londoniarum Civitas Balivos non accipit ante annum primum *Richardus* primi, i. gratiæ 1190. Majorem verò non ante annum decimum Regis *Johannis*; hoc est Domini 1210. Precedentibus verò seculis sub *Portegium* fuit regimine, ut è diplomate videas *Willelmus* primi immunitates ei erogantis. Sic Saxon. *pillim cýng spæc* pillim Byrcep 7 goorped portgerpan 7 ealle þa Byrghpapn binan London, Latine *Willelmus Rex salutat Willelmum Episcopum & Goffredum Portegium*, & omnem *Burgavie* infra London. Vide Itin. Cant. pag. 483.

¶ *Portorium*.] Tributum quod viz refluende gratia in portis exolvitur: alias *Barragium*.

—Cum ad instructionem viarum (*Urbis* Aureliæ) tam commodè fratribus multis sumptus magnæ impense requiruntur, Reges nostri à multo tempore tributum ac Portorium quoddam ad illas viarum instructiones destinant. Ejus tributi exactio committitur illis, quos curatores viarum appellare possunt maiores de claustris, quod in ingressu portuarum urbis pendit, & exolvit. *Anselmus Robertus Aurelius* Rerum Judicatur. lib. 2. cap. 3.

¶ *Portuæ*.] Curia, portus, vel portui indita: quæ res ad portum spectantes agitantur. A Saxon. *portpe*, i. *portus*, & *genoc* i. *conventus*, quasi *Portogenot*. Sic *Burgenot*, *Smannot*, &c.

¶ *Portionarius*, al. *Portuarius*.] Qui portorium vel nullum exigit. Constitution. Sicular. lib. 1. tit. 76. — Superexactiones vestitus faciant & rapinas, quas gabellati, forficarii, platearii, portionarii, seu *portuarii* contra veterem formam, aut contra nova nostre Curia statuta in fideles nostros exerceant. Sed hic fortè *portuarius* ut legendum.

¶ *Proheredes*.] Chart. Alaman. 61. — Si ego ipse, aut ullus heredum meorum, vel proheredibus.

¶ *Posta*.] A Gall. *Poste*. Nuncius pernix. Sic dictus quasi *posita*, quod in vitâ publicâ ponitur ad stationem debitam decurrendam, *Anglicus*.

¶ *Postgenium*.] Pro filio secundo, vel qui primogenitum subsequitur. Vide *Postnatus*.

Tetamentum *Alfredi* Ran. 909. — *Insuper mea filie primogenite concedo villam de Welero, & mea filie postgenite concedo villam de Clere, &c. & mea minori filie, villam de Welige, &c.*

¶ *Postilla*.] Scholium est quod texti vel Authoris verba insequitur; feriatim, ac fortiter: quasi *post illa verba*. Hinc qui *postillas*

scribit, *Postillator* dictus est. Primus autem Bibliorum *Postillator* fuit *Hugo Cardinalis*, qui floruit An. Dom. 1240. ut notat *Gesnerus*, ejus opera enumerans.

¶ *Postheredes*.] Chart. Alaman. 58. — Si ego ipse, aut ullus heredum meorum, vel postheredum — contra hanc *Chartam* a me factam *presumpseris*, &c. Et Chart. prox. seq. — Si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel posthered. &c. Et subsequenti etiam Si ego ipse aut ullus heredum meorum, vel postheredum, &c.

¶ *Postnatus*.] Pro filio post primogenitum nato, filius secundus. Vide *Postgenitus*.

Reg. Majest. lib. 2. cap. 2. §. 5. — Si autem hereditatem, & conquestum habuerit (*Pater*) non indistinctè verum est, quod poterit filio suo postnato, quantum liber partem sive totam, cuiusque voluerit dare ad remanentiam de conquestu. Et cap. 2. §. 7. — Sed pari ratione videtur quod omnes alios filios postnatos possit unde excludere. Item cap. 2. §. 3. — Nullum tamen hominum, nec etiam fidelitatem aliquem teneant maritis filiarum postnatarum, mariti filie primogenite facere, &c.

Skenesius in verbor. juris Scot. signif. *Postnatus filius: ane secundum naxetio to the first begotten*, &c. i. Est secundus filius, primogenito proximus: Secundum dictionem Gallicam, *le puis aîné* (citatur opinor, que nos jam relictus loco, designatione autem diversa) & subnectit illico, *le aîné est primogenitus filius*; atque ideo *le puis aîné est postprimogenitus*; secundus filius. Sic ille: ego *puîné, q. puis-ne. Aîné, q.*

¶ *Postnati*.] Hodie etiam ex novâ occasione dicuntur, qui in Sociâ nati sunt post translationem Coronæ Angliæ ad *Jacobum Regem*, cum hac ipsâ distinctione fiant omnium Jurium Anglicanorum participes: de quâ tamen controversiâ gravissima habita fuit inter Jurisconsultos disputatio; sed refragantibus duobus tantum Judicibus ceteri omnes in eam coalescere sententiam Terminio — *Jacobi Regis*.

¶ *Potagium*.] Jus quod à coquo conficitur; dictum quod de eo agitur instar potus. Fri. Lev. Customar. de Hecham. ad usum, potagio, & duplici companionio.

¶ *Patenet*.] Aliubi in *Ekkehardo*, aut fuis classicos pro scabellis medicorum, q. inde calcamenta nostra *Patenes*.

¶ *Potestas*.] Pro Manfò Dominico, quod nos mænium dicimus. Habitatio nobilior cum latifundis & imperio in colonos ei subditi.

Scriptum de Valle Rodigionis in Append. ad Flodard. — Tradidit ad mensam fratrum, *Deo quique innotuit matri in Ecclesia Remensi decessit famularum*, potestatem quandem vultu Rodigionis, à *risulo* per medium decurrente, cuius denominatum. Et post — *Emma* adiens.

¶ *Potestas*.] Pro Manfò Dominico, quod nos mænium dicimus. Habitatio nobilior cum latifundis & imperio in colonos ei subditi.

¶ *Potestas*.] Pro Manfò Dominico, quod nos mænium dicimus. Habitatio nobilior cum latifundis & imperio in colonos ei subditi.

¶ *Potestas*.] Pro Manfò Dominico, quod nos mænium dicimus. Habitatio nobilior cum latifundis & imperio in colonos ei subditi.

adient *presentiam* predictorum fratrum petis *ibi dari eandem potestatem sub censu decem solidorum denariorum in Assumpzione sancte Mariæ perfoceandorum*, &c. Ibidem in Conventionali inter Manafem Comitem & Canonicos Remens. — *Nosum fiat omnia, tam presentibus, quam etiam futuris fidelibus, quod Manafes quiles potestatem illam que dicitur Vindensilla à Canonicis Remensi Ecclesie, &c. per precariam efficaciter obtinuerit*. Nec non & postea.

Rectius autem dicitur *potestas* de huiusmodi Manerio in quo Dominus merum habet imperium, i. jus gladii & animadvertendi potestatem in facinorosos: Ex quo & ipsi Magistralis *Postestas* appellantur. Apud Julit *Postestas* officium suum magnâ severitudine coarctat.

¶ *Potestates*.] Concil. Cabilon. an. 813. cap. 30. — *Dicitur non esse quidam legitima serorum maritima potestatem quidam presumptione divinitatem*. Tradit. Fulden. lib. 1. cap. 14. — *Traditumque in perpetuum esse vult quicquid in pago Salgione — Germanus meus Parahelich manu potestativâ mihi tradiderat*. Chart. Alaman. Gold. 27. — *Quam illi propriam, cum potestativâ possidisset, ad Manasterium multis testibus additis, reddidit atque revocavit*. Vide *Manu potestativâ*.

¶ *Potionare, Potionatus*.] Venero vel toxico inficere, venenatus. Vita MS. *Wiggi* 3 Abbatis S. Alban. — *Postea in brevi migravit ab incolatu huius mundi, ut dicitur potionatus cum odio Conventus, & maledictione*. Hinc Anglicum *poisonen*.

¶ *Prace*.] Chart. Alaman. 12. — *Et annis singulis censum exsolvam, id est 12 maldras de prace, & 2 maldras de frumento, & 2 maldras de frumento, & 2 maldras de frumento, & 2 maldras de frumento*.

¶ *Pradium*.] Pro *Prazem*. Chart. Alaman. 38.

¶ *Præbendarius*.] Pro mensurâ præbende equis date. Liber MS. *Reffensis* Ecclesie, Cap. Quid mensuræ granarii continent. *Præbendarius est mensura unde distribuitur præbenda equis*. Debet esse 13 pollicum latitudinis infra circulum, & altitudinis trium pollicum.

¶ *Precaria, & Precatoriæ*.] Vide infra *Precaria*.

¶ *Præconizatio*.] Constitutio. Ludovici Episc. Dunelm. An. 1319. — *in præconizatione causæ ea proponat Procurator causam bene scripta*.

¶ *Præfectus prætorio*.] Symphor. Campegius lib. 4. de origine & genealogiâ Capiti M. fol. E. 11. — *Tempore Theodorici regis Francorum inertia regum, prætorio Præfectus à rege proximam dignitatem obtinebat*. Ad quam potenterissimi quique Francorum summa contentione nitebantur, &c. v. I. erat Major domus.

¶ *Pregnum, & Pregaris*.] Gravidus. L. Alaman. tit. 73. Si autem aliquis, *bono illi fuerit pregnum junctum & abortivum fecerit, &c.*

¶ *Prelatus*.] Prelati Ecclesie vocantur nedum superiores Episcopi, sed etiam inferiores, ut Archidiaconi, Presbyteri, Plebani, & Rectores Ecclesiarum. Ad quod fide de officio ordi. c. *com ab Ecclesiis*. De officio delegati. c. *si quando*. Et notatur de foro competenti. c. *1. ver. laus*, per Card. lib. 6. Unde, quo ad hanc dispensationem, quilibet qui prelati curæ animarum dicitur esse *Prelatus*, immo dum habeat potestatem sacramenti dispensandi. Hæc *Limode*, & alia multa in Gloss. ad Provincial. Anglib. tit. de Sacra. iterum. vel non. cap. Ignorantia. ubi dicitur — *Sacramenta, quorum dispensatores sunt Prelati Ecclesie, &c.* Sic ergo in Bullâ privilegii apud Mat. Par. in Henr. 3. sub An. 1246. Innocentius, &c. universis tam Cathedralium, quam aliorum Prelatis; nec non Patriarchis Ecclesiarum, Clericis & Laicis per regum Angliæ constituta salutem, &c. p. 476.

Et rectè quidem *Prelati* dicuntur Rectores ipsi Ecclesiarum, cum ex more Regum dicantur inordinant, ut infra in eo vocabulo demonstrabitur.

¶ *Prejare & Prejaramen*.] V. Supra *Foras*, quod alias interpretatur iuramentum pro alio alius præjurementum: & in L. Can. MS. cap. 20. ante iuramentum. Locum consule.

¶ *Prepositus*.] De multis intelligitur magistratibus, Officiariis, Ministris. Summus Regis Prepositus, Hæc in An. 1002. pag. 429.

¶ *Prepositus Ecclesie*.] Saepè occurrit in Scripturis rei Ecclesie. Idem esse videtur qui *Gardiama Ecclesie*: quem *Chaucerus*, noster *Tyrus*, *Church erce* vocat in fabellâ *Faivis*, ubi de his agit de quibus Archidiaconus cognoscit.

¶ *De Church erce, and of Testaments, & of Contracts, & lacke of Sacraments, &c.*

¶ *Prepositus vel Prefectus Hundredi, vel Wapentachi*.] V. LL. Ed. Conf. cap. 28. 35. Hæc. 549. V. ibi eorum munus & dignitatem; nam sic appellat. Arma inspiciebant. Ed. Conf. 35. p. 136. b.

¶ *Prepositus villa*.] Sax. *rungerip*. LL. Ed. Conf. cap. 28. *Animalia & res premitte coram ipso & sacerdote decende erant*.

¶ *Prærogativa Regiæ*.] Lex Regiæ dignitatis. LL. Ed. Conf. cap. 18. — *Potest Rex ei, lege sua dignitatem condonare si velit; etiam mortem promeretur*.

¶ *Præsidium*.] Appellari censio apud mediorem seculorum scriptores, omnem ædium apparatus sive suppellectilem, *Stuff*.

O o o Anglice;

Anglicè: Sed & quod in *Prædictione* familiæ recondebatur aurum, argentum, & huiusmodi.

Greg. Turonens. lib. 6. cap. 4. — *Tamen ab illo loco discedentes invenimus in domo Lupi; & discepto omni prædicio singentes fide in Theodoro Regis recorderet, fuit cum domibus caritativis.* Et lib. 9. cap. 20. in pactione Regum Guntharini & Clotiberti. — *Exiitque de agris fiscalibus, vel spectibus, atque prædicio pro arbitrio sui voluntate facere, aut quicquam conferre voluerit, in perpetuum, auxiliante domino, conferretur.* Marculf. lib. 1. form. 12. — *Dedit villam nuncupata sila, suas in pago illi cum terris, &c. seu prædictione domus coram, argento & auro, fabricaribus, drappis vestimentis, vel cum stipendiis eorum.* Et lib. 2. cap. 7. — *Terris, villabus, domibus, cum omni prædicio, accedebat, mancipiis, vineis, &c.* Et ibidem cap. 10. — *Tradidit nam aliquod de rebus suis nobilibus drappis, fabricaribus, vel aliquis mancipia, &c. Et si amplius vobis insuper de prædicio vestra obvenit, tunc cum suis messis, arboribus vestris, pertinentiis &c. hoc debetis recipiatis.* Ex quibus locis conicitur Bignonius, prædictionem nuncupari numeratum aurum, argentum, & alia id genus, intelligi. Nam (inquid) & Celsus in l. Si chorur 79. §. 1. De legatis 3 ait Proculum referre, iussisse se Rusticum legem dicentem: — *Pecuniam sine pecunie, frugum esse: pecuniam appellantes, quod prædictionem causâ sponserunt.* Cui convenit (addit Bignonius) quod ait Constantinus Imp. in pecuniâ veteres robur omne patrimoniorum posuisse.

L. 2.2. Cod. De administrat. rerum. — *Prædicio etiam appellatione intelligi alias videtur omnis vis bonorum, tam immobilium quam mobilium.* Formul. Siles. Linderb. nu. 67. — *Accipit siquidem illi villa, nuncupata illi. Sicut ibi cum mancipiis, terris, &c. De prædicio vero drappis, fabricaribus, vel cum stipendiis domus, quicquid dies per nossegeri possit, sicut se ipsi sunt discessisse vel excessisse.* Et ibidem num. 69. — *Etiâ aurum, argentum, drappia, armenta, pecuniam, prædictionem uniusque sexus, mobile & immobilitate, sicut se tempore vestri fuerunt discessisse. Illa per utraque sexus, intelligit pecuniam & armenta, non mancipia: quæ ut videtur & loco citato pensulano, terris & villis ascribuntur, non prædicio.*

¶ *Præfaria, & Præfariolum.* Aliis Præcaria. Elocutio, dimissio. Charta elocationis vel dimissionis. Prædium ipsum elocatum vel dimissum. Anglice *A lease, tenement, tenementum.* Est autem hoc sub pactis annuo censu & conditionibus; proprie pro termino annorum sine vite: magis autem proprie imperpetuum quod alii feudum vocant; nos fœderi firmam.

¶ *Præfationem* vero rectius forè intelligatur de re locatâ quam de locatore.

Chart. Alamani. 68. sub tit. De Præcariis.

¶ *Hanc prædiciam* (scilicet Præfariolum) ibi

dem (supradictum) fieri & firmari rogaverunt. Et mox. Fœdâ præfariâ pro quinquennio renovata fuisse. Et in pede. — *Ego Wenilo qui hanc præfariam scripsi & subscripsi.* Et supra Chart. 66. — *Ut illa mancipia, que nobis ille de illa loco tradidit, ei iterum pro præfariam repositarimus.* &c. Ut ea habeat, tempus vite sue, conungat annis singulis inde sortos &c. Tradit. Fulden. lib. 1. cap. 23. — *Per vestram præfariam ad vitam vicam possidemus & utar.* Etiam alias ibidem non fœder. Floard. lib. 4. cap. 19. de script. Hincmar Archiep. Rem. — *Scribit (inquit Carolo Regi) pro villâ Dudaciaca, significans qualiter S. Clodaldus ex S. Remigio dederit, & quando Carolus Pipini Regis filius eandem villam quod Tiphinam Archiepiscopum obtinere in præfariam; & conditione, ut Capellas ad ipsam pertinentes cum nominis & decimis Episcopis Remorum retineret.* & Rex 12. libras argenti in luminibus Ecclesiæ daret: & quod hoc censum tam Rex quam successores ejus persolverent, & quod ipse quoque à parte illius eandem censum de præfata villa recuperet. Et quibus videtur præfariam dici etiam cum hereditaria elocatione possidendam, quod Angli dicimus in feudum firmam. Item cap. 21. — *Scribit iter pro rebus Remensis Ecclesiæ, quas sibi per præfariam Theodericus Episcopus delegari petebat.* Et (omissis aliis) lib. 4. cap. 2. — *Mater et præterea petimus super quibusdam præfariis privilegium.* Lib. deniq; 6. ca. 11. — *Requisi denique res diversas & villas Ecclesiæ quas antecessores sui per præcaria sine præfariis diversis contulerat personis. Et quo genuinam vides Præfariæ naturam, sed ut post statuum temporis intervallum remeare ad dominum: Sed Naturam hanc (ut supra etiam vides) immutavit olim Regis potentia: Cujus potestate exemplo Præcariæ multæ effectæ sunt ingreditur.*

Hinc Charta præfariæ.

¶ *Præfio, &c.* [E]loco, dimissio, in Præfariam tradit. Angl. *to lease, or let to farm.*

Chart. Alamani. 75. Complacitis nobis — *res que nobis tradidit Engelboldus, per bono præcariam ei præfariavimus.* V. supra Præfariæ. Ibi repositæ legimus.

¶ *Præfariolum, &c.* [P]ecunia fœderi datorum, sed & omne quod alteri muneri datur. Ipse elocatio.

Hinc in Ric. 1. cap. de Judeis — *Item provideatur 6 vel 7 tocanibus faciatis præfariâ sua. Mox. Coram illis — sunt præfariâ & Charta præfariarum hanc in medium charographi.*

¶ *Præfatus, al. Præfatus.* Idem quod Præfariâ vel subministratio rei aliquis. Marculf. lib. 2. cap. 1. — *Neque etiam capellanorum præfatus, paranda, &c. requiratur.* Hinc qui conducitur Præfatus dicitur, quali præfio & ideoque in conducendis militibus hodie dicimus

he is

præfio. Mallem tamen à Gall. *prendre*, i. capere, cuius participium est *præfio*.

¶ *Præfatio.* [P]ro eo quod Intruso dicitur apud J. C. nostras. Ll. Hen. 1. cap. 11. de his que sunt de iure Regis. — *Apud intrusoria, Herberch, Præfatio terra vel pecunie Regis, thesauri inventus, &c.*

¶ *Præfatiores, Præfati.* [P]ro Arrogantes. Edict. Theodor. ca. 144.

¶ *Præfatiatus.* [J] Chart. Alamani. 8. — *Ad Ecclesiam S. Gallens Confessoris condonare debuerim: quod & ita feci, in locellis præfatiatas in pago Durgauingis suis, qui dicitur Zurisgania; hac sunt nomina locorum, Cella Nusserech, &c.*

¶ *Præfator, ari, Præfatoratus.* [J] Ordinor, institutor, Ordinarius, institutus, Capitular. lib. 5. tit. 26. — *Clericum permanere oportet in Ecclesiâ, qui in initio ab Episcopo præfatoratus est.*

¶ *Præfator.* [P]ro villâ urbanâ & Manerio quod dicitur. Con. to. 2. 2026. a. ca. 3.

¶ *Præfator, terra.* [E]st interdictum itineris à loco decubitus ad diversorium meridianum, qui esset dimidius stathmus iuxta Tho. de Via (de itinere Geriozi) apud Senalem fol. 39. Et post plurima, inferius, fol. 41. — *Senatorio edito clorisa professionem ab urbe Parisiensi Remam usque, hoc est iter 300 leucarum sex diurnis terminatur intervallo; nec potest per verisimilem notitiam efficax diploma obtineri, quod breviori tempore censatur imperatum. Iuxta quam limitationem cursoris stationes quinquaginta leucis ab invicem distare censentur; verum de his loquimur, que moderata ac temperata professione perficiuntur, quas quatuordecim leucarum limites plus paulo minusque effecimus. Ex quo dimidiam stationem metiri licebit quam diximus à nonnullis interpretatam prandium terræ q. Hebraicè dicas cibith aarets, quod iter perfectissè Geriozi à nonnullis creditur, ut à Naaman Syro sanitatis adeptæ impiam reciperet mercedem, &c.*

¶ *Præfati.* [S]ecta hominum à colore vestimenti sic dicti. V. Precep. de bel. Persic. lib. 1. cap. 19. pa. 61.

¶ *Præfenda.* [V. supra Præbenda.]

¶ *Præcaria, Præcaria, Precarium.* [V. horum differentiam in Gratian. col. 117. Ca. 10. q. 2. cap. 4.]

¶ *Ulpianus præcariam* definit id esse, quod precibus petentis utendum conceditur, tamdiu quamdiu is qui concessit patitur. Unde præcariam rem dixerunt, quæ velut commodato accepta sit, & juris alieni censatur. Ovidius de Artibus.

Donatus ait: *personæ præcaria*, postquam imperiose postulantur iure 8 A. 642. 60: Imple.

¶ *Præcaria.* [I]n manerium nostrorum consuetudinarius diurni sunt opus & plerumque autumnalia, que temere ratione colonus domino præfatus, cum ad hæc fit requisitus, ideoque vulgo *hinc dapes* (corrumpit reor) pro *hinc dapes*, quod Saxoni. *Dies præcarius* vocatur, nam *indocet* est orare & precari. MS. vetus in bibliotheca Regis. — *In quibusdam locis datur firma ad Natale Domini, & firma Paschalis; & firma precum ad congerendas seggetes.*

Fuit autem *Præcaria* tam equis, curru, & carucâ, quam manopera iuxta dominiorum consuetudinem; & tam à liberè aliquando Tenentibus quam nativè. Morem locis exhibet grandis hereditarius Monasterii de Bello tit. Apeldarnam, fol. 60. — *Forhamer Aylmer tenet per irravallentum Carie unum messugium, & unum viginti terre, &c. Et debet invenire unum hominem cum uno equo ad herandum quilibet septimanâ per unum diem ad utrumque solum venale. Et quadragesimali, dum aliquid fuerit ad herandum de terrâ domini. Et ille qui heratque libet die percipit unum repagium, viz. panem, potagium, compenagium, & potum prec. 1 d. Et quilibet equus heratarius habebit quilibet de tantum de avena, sicut cap. post. inter duas manus. Non hoc dicit præcariam, sed pergendum ait: — *Et etiam debet venire quilibet anno ad duas præcarias caruce cum carne suis, si habet integram carucam, vel de parte quam habet carucæ, si carucam non habet in se regnam, & tunc arare debet utroque die quantum potest à mane ad meridiem, & utroque tempore, viz. carucæ & figurarum, habebit unum passum solumpanem utroque die prædictionum præcariam, &c.* — *Et debet invenire ad 3 præcarias in autumnop, quilibet die 2 homines, & habebit utroque dictorum hominum ad utrumque diem præcariam, primus unum panem unumque die de frumento & ordei mixto, qui ponderabit 18. lib. cere, precium cypilites panis 1 d. q. Et ad tertiam præcariam habebit utroque homo unum panem dicti ponderis totum de frumento prec. 1 d. ob. Et habebit prædicti duo homines comitum ad quatuor dies de prædictis 3, præcarias potagium & ferculum de carne sine potu prec. 1 d.**

Ad quartam vero præcariam in autumnop, que vocatur Hungery veepepp, inveniet unum hominem, & habebit 1 repagium, viz. panem, potum, & potagium, & compenagium ad dispositionem Servientis, cum cæso precii 1 d. ob.

Magna præcaria. Eiusmodi fit mentio in eodem lib. Monasterii de Bello fol. 97. b. — *Idem Johannes Bygonde tenet 1 coragium, &c. Et debet invenire 1 hominem ad magnam præcariam in autumnop. Frequens fol. 99.*

0002 Placita

[guem
Sed fide te credis, falsum qui versus in an-
Arma aliena moves quem forma præcaria
celas.]

tore. Suspicio ex eo quod Dux Normannie Gulielmus 1. qui *Conquestor* nuncupatus est, quod non iure hereditario successit in Regno Anglie, fed e legato *Edwardi* Confessoris hoc est (juxta vetus Gallicum idioma) per *questum* & *Conquestum*, vulgo *purchale*. Cum tamen in persequendo jure suo supra male fidei possessionem *Haraldum* Regem, insignem de eodem & Saxonibus victoriam reportasset, & jam inde non *Conquestor* solum, sed & Victor Subactorque salutaris: intelligi paulatim cepit vox *Conquestor* pro notiori ejus attributo, Victore scilicet & Subactore, & apud posteros furtiva hac gaudere significatione, quâ nufquam antea (prout noverim) reperitur.

¶ *Quintancia*.] Idem quod *acquiescentia*, quod vide supra.

¶ *Quies*.] Solutus, liberatus. Judiciarium Parium Francie contra Petrum Ducem Britannie pro absolvendo Barones & homines suos a fidelitate & homagio ei debitis. *Hist. de Britania*, li. 4. ca. 15. — *Judicimus* unanimiter quod Petrus quondam Comes Britannie propter ea que domino Regi forsificaverat &c. Basilium Britannie per justiciam amiserat, & quod Barones Britannie & alii qui ei (scilicet Petro) fecerant homagium, vel fidelitatem, ratione illius Basilii, sunt penitus absoluti & quieti ab fidelitate & homagio; nec tenebant ei obedire, vel aliquid pro eo facere. Dat. &c. An. Dom. 1230. 30 Junii.

¶ *Quies redditus*.] Dicitur qui in exoneratione aliorum servitorum, puta operum coloniarum, precariarum &c. Manerii domino annuatim perfolvitur. Vulgo *Quiescente*, qui & alias *quiescente* nuncupatur, quod in denariis & argento penditur. Hinc in Cantio de Tenentibus Eccl. Christi Cantuar. extra Waldum habitantibus, refertur in auri quis membranis solet, prout sequitur & *Lambardi* Itinerar. pag. 212.

De redditu — 7 s. — 6 d.
De viginti ovis — 1 s. — 1 d.
De gallinis & benerth — 16 d.

Summa — 8 s. — 11 d. *quies redditus*.

Notat & ibidem in margine, *Bowerth* servitium esse, quod Tenens prestat curru suo & aratro.

¶ *Quingentarius*.] Is qui militibus prestat quingentis.

¶ *Quinquagesima*.] Pro Pentecoste, quod dies *quingagesima* a Paschate. *Ambrus. Serm.* 61. — Sic disposuit Dominus, ut fiat ejus *pasche* in *Quadragesima* jejuniis contritionis, ita ejus resurrectione, in *Quinquagesima* ferijs letationis. *Hisp. fest. Christian.* orig. fol. 646.

¶ *Quingque portus*.]

Isti sunt 5 portus Regni Anglie, habentes libertates, quas alibi Portus dicti Regni non habent.

Hastings, Remene, Herbe, Doveria, Sandwicus.

Servitia inde Regi debita.

Hastings debet invenire 21 naves, in qualibet navi 21 homines, cum sarcone qui dicitur.

Ad quem pertinent tanquam membra, unus vicus in *Seford, Provenfelte, Hedon, Winchester, Rye, Hame, Wegebore, Cremeth, & Forthelpe.*

Remene debet invenire 5 naves, in qualibet navi 14 homines, cum sarcone ut supra.

Ad quem pertinent *Brombelle, Lyde, Ofwarstone, Dengemars*, & vicus *Romenbale*.

Herbe debet invenire 5 naves, in qualibet navi 21 homines, cum sarcone ut supra. Ad quem pertinet *Wesmerhe*.

Doveria debet invenire 21 naves, in qualibet navi 21 homines, cum sarcone ut supra.

Ad quem pertinent *Folkham, Foverham, Mergate*.

Sandwicus debet invenire 5 naves, in qualibet navi 21 homines, cum sarcone ut supra.

Ad quem pertinent *Fordwicus, Recolore, Serre, & Dale*.

Summa navium 57, hominum in eisdem 57188, summa sarconum in eisdem 57.

Servitium quod Barones 5 portuum præscriptorum, recognoscunt facere ad summopentionem Regis per annum, si contingerit per 15 dies ad cultum eorum proprium, ita quod primus dies computatur a die quo vela navium exeruerunt, usque partes ad quas tendere debent, vel ulterius quandiu Rex voluerit ad cultum ejus.

¶ *Quintadecima*.] Tributum singulis Civitatibus oppidis, villis totius Anglie ab antiquo impolitum: certum autem & definitum, quod tamen nec annuatim, nec sine Parlamentario decreto exigatur. Alias Tallagium & taxa, Gal. *Quinquiesme*, Angl. *the tax*. Originem sumpsit à Saxonom *Danageld*, quod vide, & *Hidagium*: nam cum ex hidarum plerumque colligeretur descriptio *Hidagium*, utriusque paratione *Canadagium* dicitur ab Authoribus.

Ex *Hist. Will. Thom. Monachi Cantuar.*

Ut apud Romanos centum virorum appellatio mansit. Quam non præcipue centum, sed lxxviij. homines, ut videtur, singulis tribus jurant.

Id est centum viri, sed et centum viri, 160 aeneas.

Vide (inquam) has voces. *Littere* Ed. 1. *Willelmo Spelman & W. Gilbert* — *Venire* faciatis coram vobis tot & tales, tam milites, quam alii probi & legales homines de *Compreche*, tam infra libertates quam extra, pro Quintadecima levandi. Dat. 24 Oct. reg. 3. Clauf. Rot. ejusdem anni.

Vid. Magn. Cartam, cap. 37.

¶ *Quintana*.] Ludi genus ad experiendam juvenum rusticorum agilitatem equorumque pernicitatem. Gallis *Quintane* & *Bersan*, Ang. *Quintane*, & *Quintane*, Mat. Paris in Hen. 3. sub initio An. 1253. *Es tempore juvenes Lond. statuto Pervone pro bravo ad stadium quod Quintana vulgariter dicitur vires proprias & equorum cursus sibi experiri.* Ejus forma (ut semel aliquando puerulus vidi) hæc est. Erectæ trabi peritica incumbit veritililis; uno fide peram demittens arenâ gravidam: altero tabulam affixam, que dum à currenti equite fortius hastâ impellitur, per violentius circumfacta, impellentis collum (ni citatus evaserit) fortiter verberat. V. Hol. pa. 247.

¶ *Quintana*.] V. *Quintana*.
¶ *Quingecernis*.] Vulgo s. *Mango*. David Lancelley in Testamento Jacobi 4.

A *Spals* of *S. Mungo* and a mighty *Creed*.

¶ *Quirites*.] Pro Equite auro. Brito Syponymis R. A. 1103.

Miles, eques, tyro, trojanulus atque Quirites, Atque Neopolemus, neque est regator in ius.

¶ *Quiritate*.] Pro relinquere, deferre ut *Cæcilium quiritate*. Final Concord. inter Joh. Duc. Brit. & Alam. Treveros. Episcopum, An. 1267. *Jura, salubra, districtus & obsequentia in terra &c. que salubra &c. — in premissis quiritatem totidem & omnia in perpetuum pro nobis & heredibus meis, Episcopo, &c. per quiritationem antedictam. V. supra *Refforum*.*

¶ *Quiritate*.] Apocha. V. *ferquidus*.
¶ *Quiritate*.] Pro Cultu. Final Concord. inter Joh. Duc. Brit. & Alam. Treveros. Episcopum, An. 1267. *Jura, salubra, districtus & obsequentia in terra &c. que salubra &c. — in premissis quiritatem totidem & omnia in perpetuum pro nobis & heredibus meis, Episcopo, &c. per quiritationem antedictam. V. supra *Refforum*.*

¶ *R* *Acba*.] Malm. Gist. Pont. lib. 2. — Ut etiam causas racharum vestibus ejus affigerent Cerniclenfes.

¶ *Racans*, al. *Rachana*.] Veltimentis genus.

Gregor. Epist. lib. 9. Epist. ult. *Barbara & Antonia* — Extremum autem vestimentum diu racanas, quas de labore esse mandatis libenter accepi: Sed tamen cognoscite quia, non mihi mandatum credidi: Nam vos de labore alieno laudem queritis: quia fortasse adhuc ad solum nunquam motum missis. Ex lib. 12. Epist. 16. ad Job. Abbatem de Monte Sinai — *Filio nostro Simplicio renunciantem cognovimus: lectus & lectissimus, in gerobomus: quod illic ab usuro constructum est desit. Propterea, minus lenas 15. racanas 30. lectus 15. precium quoque de emendis culcitris, vel nautis dedimus: que dilectionem tuam penitus non indigne suscipere: sed in loco quo transmissa sunt prebere.*

¶ *Rachetum*.] Ex minus in usu *Rachatum*. Redemptio Antiquioribus *Wergildum*, à Gall. *rachapter, rachater, & racheter*, id est, redimere, à verbo simpliciter *acheter*, sive *acheter*, id est emere, vel pecuniis comparare.

Prima Statut. Rob. R. Scot. cap. 3. — *Stat.*

rum est, quod si aliquis ab hac hora in antea, de quacunque condicione fuerit, si corvultus, vel atrox de homicidio, rapina, aut aliis delictis, tangentibus vitam & membra, commisit justitia sua de eo sine racheto &c. Hic sublatâ vides apud Scotos antiquas illas de *Wergild* consuetudines: qui igitur sit ut capitales sive inimicitie extarent, postea ita diu superfluit. Huc etiam pertinet quod ibidem sequitur cap. 9. — Nullus capias rachetum, hoc est, *chief-bute* de larcocinio. Est autem *chief-bute*, si expressus cupis, super redemptionem, vel compensationem, nam *chief* idem est quod *fur, bute*, Saxon. *bote* emendatio, *compensatio*.

Les preuves de l'Hist. des Comtes de Guines p. 301. — *He autem conventiones fuisse inter me (scilicet Inguerandum de Cociaco) & dominum Regem, salvo Rachato domini Regis, ad usum & consuetudinem Francie, si forte eveniret. Attam A. D. MCCxi.*

Rachetum pro *chief-bute*. Vide novissimum supra.

¶ *Rachinburgii*, *Rachinburgii*, vulgo olim *Rachenburgers*. Item *Regenburghii*.] Judices erant apud Salicos Ripuariis nonnullique alios Germaniz populos, Comiti in curia sua quam *mallum* vocabant affidentes.

& in rebus pluribus semper adjuncti. Nomen vero certe non definit, nominatus autem & peni. Fortè pro j. mutato, ut sit *raeba* pro *raeba* idem quod significante, & sic *Rachinburgii* idem quod *Sagibarnes*. V. Alex. ab Alex. p. 34. pro lit. s. in R. mutat. Dicitur in Germ. *raeba*, Sax. pace, hodie *raecht*, i. *causatus, argumens*; Unde *raechen* causam agere, & burgenses civitatis, quali causam civitatis iudices, ex quo aliis non simpliciter *rachinburgii* seu *rachinburgii* iudices appellantur. Vel dicantur etiam *rachinburgii*, q. Rectores civitatis à Sax. *paccebe*, i. *regere*: cui vox *Regenburger* supradicta, idem faciat. *Bignoni* hos esse existimat, qui alias *Scabini* appellantur. Lex Sax. tit. 52. De eo qui fidem factam reddere noluert. Post alias lites ceremonias — *Tunc gratia* (inquit) *congreget secum septem rachinburgios idoneos, & cum istis ad causam illius fidei iussur veniat, & reges cum si presens est: Per voluntatem tuam solve homini istis de ei fidem fecisti, & hoc quod debes secundum precium legem precium satisfacere stude. Quod si non volueris adimplere presens: statim rachinburgii presens adprecationem, quantum debemus illi veluti, de foris illius tollant, & si fructus antea de ipsa causa non fuerat datus, duas partes ille cuius causa est, ad se revocet: & graphia tertiam partem obtineat. Tit. 59. Agitur de rachinburgio, qui in malis constituit secundum legem non iudicant. L. Ripuar. tit. 32. §. 3. — *Quod si ad septimum mullum non venieris, tunc iste, qui cum monuit ante Comitum, quod 7 rachinburgii in arabo conjurare debet: quod 8. ibidem tit. 55. — Unusquisque (Rachinburgius qui secundum legem Ripariam dicere noluert) 15 sol. multetur. Similiter & ille, qui rachinburgii recte dicendum non adqueverit.**

Capitul. Caroli lib. 5. cap. 14. — *Si aliquis homo ad palatium venerit, pro causâ sua, & antea suo Episcopo, suisque ministris, qui Ecclesiastica sunt, & qui secularia suo Comitibus non immoventur in mallo ante rachinburgios &c. Vapulerit.* — Formul. vet. Bign. ca. 1. — *Dum hac causa apud istum Comitum, vel ipsos rachinburgios digresserit suis inventa. Formul. Solen. Lindemb. — In mallo publico ante illustrem virum illi Comitum, & ante Apostolicum virum illi vel presensbus quam pluribus viris venerabilibus rachinburgiis &c. Vide Bignoniun.*

Vocem reperi in prisca versione LL. Saxoniarum, viz. in LL. Canuti R. MS. cap. — *Fuit antea quod infans qui jacebat in cunabulis, licet nunquam cibum gustasset, à Rachinburgiis putabatur aquè reu (furi vel rei furatæ) ac si intellegens esset: Sed hoc ego prohibeo (inquit Rex ille bonus) modis omnibus in æternum, & talia multa que sunt Deo odiosa. In Saxonia vero exemplari Grecæ legitur pro Rachinburgiis, id est, auri pro casuarum iudicibus.*

¶ *Rachinici.* De quibus mentionem

fecimus in Casati. Vide *Rachinici*.

¶ *Radebenstres.* Vox in *Domeslei*, non femel, sed ignota mihi originis. Interpretari autem illic video de liberis hominibus, utpote qui liberi sunt, vel terrâ vel sanguine. V. infra *Radebenstres*.

Domesl. fol. 18. Titt. *Giorce*. Berchelay — *Hui Radebenstres, arabani & bircabani, ad curiam domini.* Et ibidem tit. *Derhuft*. — *De terrâ bupus maneri tenebant radebenstres, liberi homines.*

Fortè à Sax. pabe, i. *ter.* cempa *servitus*, miles. Belg. Kempur tit. idem quod *Brachion Radeknights*, & tunc scribendum cum m. Cennepce. Sax. genitrix.

Vide Cæc. lit. Sect. 117. Verbo *Socagium*, p. 86.

¶ *Rage, æli alia Raca.* Vestis genus de quo audiendus est *Meusius*.

¶ *Ragaleia terra.* Ex archivis Regis in arce Lond. hic habetur: una Regaleia terre vel Regaleia: dubie enim scribitur; Arbitror nihil pertinere ad id quod Gallis dicitur *seign Regale*, i. feudum in Capite.

¶ *Rageman.* Statutum dicitur de Justiciariis assignatis per Regem Edwardum primum & Concilium suum ad peragrandum Angliam, audiendâque; & terminandas omnes iniuriarum querelas per quinquennium factarum ante festum Sancti Michaelis anno regni sui 4. v. 1244. p. 37. v. 124.

¶ *Ragloria.* Chart. R. Edw. 3. quâ Edw. primogenitum suum Principem Wallie constituit in Parliam. *Wistm.* an. Reg. 17. à Joh. Soleno data in Tit. Hon. p. 597. — Cum *Freghit, Claveis, Parci, Bofit, Wilrenis, Handredis, Comitis, Ragloris, Rengeldis, Waderardis, Conflabulariis, Balicis, Forestariis, Comitatibus, &c. Raglatum*, apud Walles *Sene Gallus, Sarragenus, Prefectus, Praepositus.* Davies: an hic similiter, dicant Walli.

¶ *Raispewaldum.* Vide Reif. — *Ramburdi.* Constituit. Canuti R. de Forest. Art. 30. Item de canibus, quod Ramburdi vocant.

¶ *Ran.* Saxonicum. *Aperta rapina.* Leg. Saxon. Canuti R. cap. 58. §. 1. *he nan pÿtce bæte be ðam ðe seo dæbe pÿ; id est — Si (in prosecutionem militari) ran commiserit, pro facti ratione emoluit. Hæredus inter ea que *Willelmus* primus constituit in emendationem legum Angliæ part. postler. Henr. 2. — *Decretum est etiam illi, ut si Francigena appellaverit Anglicum, de perjurio, aut murder, furto, homicidio, Ran quod dicunt apertam rapinam, quod negari non potest, Angliæ se defendat per quod melius voluerit, aut iudicio ferri que ducto.**

¶ *Rapa, & Rapus.* Comitatus portio major. Latini insunt; quod plures in se continet hundredos seu centurias. Omnis

cl. 1144. p. 1. m. 13. — *scripsi combur. dicit quamp. l. 1. ubi in p. p. dicitur sancta charlas fuit. l. 1. palatib. vocat. Rageman fuit. blaunharian. cr. f. nos cr. r. Regim cognant.*

nis autem *Suffexia* in sex tantum raptos constituitur.

¶ *Raptus.* Dicitur cum per vim quosque feminam contraxerit: quod apud nos est capitale, id est feloniam. In LL. Hen. 1. ca. 11. De jure Regis, Violentus concubitus appellatur; & inter ea numeratur delicta quorum cognitio ad solum Regem pertinet. Conqueri autem oportet feminam cui illata vis est intra 40 dies juxta *Fleta* lib. 3. cap. 5. ¶ Preterea; quod à lege Salica videtur sumptissime originem. Formul. Solen. Chart. 88. — *Propter dilecta extranea puella (domini illi) licet re servus meus (nomine illi) abique voluntate parentum tuorum te ad conjugium visum fuit sociasse, unde cito periculum incurrere debuit, si non quam plures extraneæ persone, vel etiam, illustres viri, hac de causa seposuissent intercessionem; maxime verò quæ tu infra menses 40 secundum legem Salicam visâ ei reclandisset. Scitis verò.*

Si ultra unam mensem expectaveris ad habendum consilium amicorum suorum; ita quod recurre non facias sequentem, & hoc probetur; defendens. (raptor) quiescit erit &c. Reg. Majest. lib. 4. cap. 10.

¶ *Raptus foreste.* Inter delicta numeratur quorum cognitio ad unicum Regem spectant. Leg. Hen. pri. cap. 11. — *Violentus concubitus, Raptus foreste, Retractus Baronum suorum &c.*

¶ *Rasoria.* Les preuves de l'Hist. des Comtes de Guines p. 275. — *delictum ei committit decem & octo raserie acene & sex raserie ordei &c.*

¶ *Rasta, hæ.* Milliare Germanicum, leugas duas, tria millaria continens. Eo forte sensu dictum, quo hodie in eodem idiosincismo *Raste*, i. quies, perisum: ac si spatium hoc in vehementiori eorum cursu quiescentem veniam postulare & refocillandis. Equi decurrentis pensum, vel statio. Sic Græci *stathos* dixere aut *stathos*, i. à statione, quod Hercules eo spatio una cursu emens vestigiis. Hinc Angli opinor dicimus *in hocce rase*, & per apocopen *eliso*.

Raste autem appellatio antiquis innotuit; nam ejus fit mentio apud *Heronymum* in *Commentariis* 30. l. v. 18. — *Nec mirum si unquamque genti certa vicarum spacia, suis appellationibus; cum & Latini mille passus vocent, & Galli leucas, & Persæ parasangs, & rasta unversæ Germaniæ, atque in singulis nominibus diversa mensura sit.*

Mensuram *raste* habes in *Donatione Ludovici* imp. *Binhardo* concessa in Chron. *Ludovici*, sub anno 805. — *De qua (hæsticæ) in omnem partem quatuordecim partibus ad eandem locum inter campum & glaciem interge dua, i. rasta una.* Quod & *Glossarii* quidam confirmant, ex Authore incerto de mensuris Agrimenfionibus & *Gromaticis*, edito *Perf.* p. 14. — *Milliarium & dimidius*

apud Gallos leuagm facit, habentem passus mille quingentes, dua tercia, sive miliaria tres, quod Germanos, unum raltam efficiant. Idem icon *Glossar. Rast* in libro Teutonico *Reichenbuch*, plus quam semel legimus. *Thucydides* in *Chronica Hælogica* cap. 1. — *Talia Civitas nostra exo Ducatus diffinita sublesta est, & res raltas distat à Vienna.*

¶ *Rata.* Lindw. Pro rata dicimus, pro proportionem, vel proportionaliter. V. *Res.* Al. tom. par. 1. p. 206.

¶ *Ratio.* I. Salic. tit. 1. §. ult. — *Si in iussione Regis fuerit occupatus manum non paret. Si vero infra pagum in sua ratione fuerit, potest manum.*

Tit. 63. §. 1. — *Si quis de parentibus tollere se voluerit in mallo ante Turingum, ante Cennarchium ambulet, & ibi quatuor fustes alihino, super caput suum frangat, & illas quatuor partes in mallo jactare debet & ibi dicere, tu de juramento, & de hereditate & de te & illorum se ratione tollat. Glossi ibi. Gall. jace.*

¶ *Rauha.* Alias *Reupa*. Item & *Reba*, juxta Italicum. *Vestis*, indumentum, etiam omne genus suppellectilis. Gallice robbe quod archoris tamen est significationis. Saxoniæ pæp.

Rauha pro veste. L. Alamani. tit. 49. — *Quædam super cum rauha vel arma tu illi omnia sunt furta componas.* Hoc idem proximo §. vestimenta explicat — *Vestimenta autem, que super cum tuis vel furta componas.* Martul. lib. 1. form. 29. — *Vos mala mentes casum via ad illud vestis in solidis tauris ibidem abstulisset.*

Hinc latrocinium, quod in personam aliquis vi perpetratur, Roberti Angli hodie dicimus, quod infra vide.

Rauha pro suppellectile, juxta Italicum *Reba*. Formul. var. incerti Auth. apud *Bignoni*, cap. ult. — *Contigit, quod cellarium, vel spicarium vestrum infregit, & exinde annonam, vel aliam raupam in solidis tauris furavit. Ubi videtur etiam de annonâ dictum. Formul. Solen. Lindemb. 125. — *Ipsam ibidem interfectis vel occisisset, & rauha sua, caballus, aurum & argentum & drapalia exinde tulisset vel depreisset.**

¶ *Reactropian.* Struis frumentariæ, seu annonariæ summitas; à Saxonica *hyeac*, i. *struis*, alius *maculium*, & *cpop*, i. summitas. Sic Codex Reg. MS. LL. *Reactropian* etiam pro frure pisciarum; nam *cpopiar* etiam *spica* significat. Vide *Maculium*.

¶ *Reactraciamenium.* Vox *Foren.* *Reactracianus*, & *Reactracio*. Omnia dicta de re iterata. Vide igitur simplicia vocabula *Reactraciamenium* &c.

¶ *Resan.*

¶ **Reclan.**] Vexillum paganorum omnium: *asser Men. an. 878. ubi mendose Reclan.*

¶ **Rebello.**] Rebello, onis, qui rebellis est. R. Al. 1. 199.

¶ **Rebutto.**] V. Robuta.

¶ **Recellula.**] Diminut. a *Recl. Reclula*, res parvi momenti. Burgund. tit. 24. §. 6. — *nisi fortiter quod ex matris loma, i. in recellulis, est ornamentis.*

¶ **Reclausus.**] Greg. Tur. lib. 5. Cap. 9. *Eodem quoque anno Calappa Reclausus obijt.*

Reclusus. C. V. *Inclusus, Reclusus*, pro loco inclusionis. Anonymus de gest. Episc. cop. Turon. Et Abbatum majoris monasterii pag. 111. — *Harceus Abbas 14. Ecclesiam pro Dei amore decimo anno, die vii. caldas qui eam receperat, legemibus universis, omnibus commisit, dimisit, & in recluso, quod sibi ad dimittentes latentes excidia fecerat, 15 annis in religione multa, oratione continua, & alius mentis praedat inibi vixit.*

¶ **Recognitores.**] Apud Forenses Anglos dicuntur viri *Sacramentalis*, seu *juratores*, quibus recognoscenda disquidanda; rei veritas in Afis (qui vocant) demandatur. Aliis legum formulis *juratores* appellantur.

¶ **Recordum, Recordatio.**] Recordata dicuntur Regiarum curiarum actus solennes, responsa, mandata, iudicia: ipsae etiam membranae (rotulas vocant) & codices publici, quibus haec inferuntur & describuntur: eorumque adeo autentica est & sacra auctoritas, ut nec probationem admittunt, nec negationem; atque ideo, merito capite est quidquam inconstituta curia his delere vel immutare.

In Edicto Theodorici & Formul. Solem. *Gesta* dicuntur, & *Gesta municipalia*, quod Vide.

Glan. lib. 8. capp. 9, & 11. Sciendum tamen.

¶ **Reclen.**] V. *Reclen.*

¶ **Reclredo, Reclredo, Reclredo,** iterum me vel rem alicui credidi. Ivo Episc. 2. 75. — *Dicit Comes quod libenter reddet, aut recedet Comitum Nivernensium.* Vetus instrumentum in tabulario S. Martini Turonens. anno 3. Rodulphi R. — *Et sic ex ipso decimo sibi receditit & per festum curpuit.* Eignon. in Form. vet. 1. ubi fide. — *Ipsa homo in presenti pro colono ad casum sancti illius vel ipsius Abbatis recognovit, vel receditit.*

¶ **Reclatu.**] Suppositio ad reatum vocatur. Officium Coronatoris edit. an. 3. Ed. 1. — *De thesauris innotis debet Coronator inquirere qui fuerint inventores, & similiter quis inde reclusus est: & hoc potest fieri eo quod vixerit delictis & ubi non frequentat, & diu*

se se habuit, pro tali suspicione attachari debent &c. Stenew tamen in nota margin. ad Leg. Burg. cap. 80. ubi legitur — *Si quis fuerit innotus de aliquo malefacto, & reclusus a communitatibus suis &c.* Irretitus, alias (inquit) reclusus, i. vocatur in latus, ut reatum faciat: *ta no right.* Sed Labi videtur: nam prior hic locus rem satis manifestat. Vide *Recl. & Reclusus.* V. Bract. 123. nu. 8.

Hinc *Reclum* pro accusatione. Bract. lib. 3. tra. 2. nu. 1. *Furum non manifestum est, nisi qui suspectus est de latrocinio pro summa peritrie, per indictmentum & reatum:* Et Tract. eodem Cap. 11. nu. 8. *Sola autem fuga non sufficit pro cellatitio sine communitate, ad aliquem nalogandam, nec indictmentum, reatum, vel famam, nisi &c.*

¶ **Reclor Ecclesie.**] Lind. De Abbatibus dictum. Chart. Alman. 43. — *Sacrosancta Ecclesia S. Gallens, qui est constructa in pago Durgancia, ubi ipse in corpore requiescit, & Johannes Abbas alii praesens Rector Ecclesie esse videtur.*

¶ **Recloria.**] Pro munere Rectoris.

Recloria, Pro integrâ Ecclesiâ parochiali, cum omnibus suis iuribus, praediis, decimis, aliis; proventum speciebus: alias vulgo dictum *beneficium*.

Recloria, Pro mansione, seu domicilio Rectoris, quæ in Rectoria sua intar capitis vel aule est.

¶ **Reclum.**] Pro accusatione. Vide *Reclatu*.

Rog. Hoved. annal. part. post. f. 273. an. 40. — *Præterea præcipit, &c. quod omnes qui capti fuerant pro Foresta, liberarentur quieti, &c. Et ut omnes alii qui capti fuerant, &c. qui non erant reclusi, per commune reatum Comitatus, vel Hundredi, vel per appellationem, essent quieti: Et illi, qui per commune reatum sine reclusi, si plures invenire possint, statim ad reatum, si qui adversus eos loqui voluerit, liberentur &c. si autem per appellationem Reclati sint, si fecerint pacem cum adversariis suis redeant ad pacem &c.*

¶ **Redebere.**] Quasi reddere debere. Form. Solenn. 173. — *Et aliud de ista causa, quod nihil iudicatum fuit in nullo, non redebo nisi iustum & idoneum sacramentum (scilicet purgationis). Similiter formul. sequen. — & aliud in ista causa in nullo non redebo nisi in iusto & idoneo sacramento.*

¶ **Redemptio.**] Multa gravissima, utpote quæ estimatione capitis ipsius delinquentis impingitur. Nuperioribus seculis idem quod prioribus *Wera, Wergildum, Redemptio, Angli. Ransom.*

¶ **Redemptio, nate, & Charta Redemptio, nati.**] Ea scilicet quæ servus suo, le redimendi peculio liber factus est a domino. Formula chartæ apud *Bugenum* habetur inter vet. cap. 84. apud *Lindemb.* num. 99. *Redemptio* autem istiusmodi lex fuit, ut si clam

clan, domino hoc redemptionis pretium servus & proprio possidebat; liber omnino non exiret: Sciente verò domino, vel aliunde mutato, falsa fuit manifestum. Sic *Beatus*. lit. 15. cap. 7. — *Si quis servus de pecunia sua fuerit redemptus, & de hoc Dominus qui fuerit redemptus, de domini potestate non exeat, quia non precium, sed res servus sui damnum accepit.* Idem hoc (ut & alia) *Capitulum Caroli* lib. 5. cap. 207. &c.

¶ **Redemptus testis.**] Qui pecuniâ corrumptus testis. *Capitulum* lib. 5. cap. 247. — *Sine quidem qui contra Ecclesiasticum regulam pugnat videtur, & per testes redemptos putari se ad accusationem admitti debere, &c.*

¶ **Redeantia.**] V. *Obessentia.*

¶ **Redifficinia.**] Vox. forent. *Iterata difficinia*, quod vide. Est autem difficinia, cum quis terras alienas pro injuriâ invadit, verumque dominum ejicit.

¶ **Redmans.**] *Domestici* in fine *Celtigere* Tit. Lanc. *Blackburn* *Domestici*. — *Recl. E. tenuit Denebechant. ibi 11 car. sint in domino & 6. Burgens. & 3. Radmans, & 8. vil. & 4. bonar.*

¶ **Redabbers.**] Sunt qui pannum furatum mercantur, & ac agnoscit possit, novum formam seu colorem inducunt. *Bruton.* cap. 29. C.

¶ **Reclitorum.**] Locus in monasteriis quo comobites refecti sunt; hoc est vestibulum: ut dormitorium locus quo dormiebant.

¶ **Referendarius.**] Græcobarb. *paraphras.* idem qui magis Latine *Referendarius*. In palatio Romani Imp. *Referendarius* dicti sunt qui supplicum desideria Principi referunt & exponunt, Iulianus Principis Iudicibus insinuant. *Novell.* 10. 113. 124. Officiis formulam iuramentum habes apud *Caistorum* lib. 6. cap. 17. & quæ & nominis ratio intelligitur, scilicet ad referendo supplicibus responsa Principis quasi *Relator*. *Referenti* autem (inquit *Caistorus*) non licet aliquid immutare. In hoc quidem Magistris (quos dicimus) *Requellatum* eas diffimilis, in aliis *Caistorum* vicinior. Horum dignitas inter speciales fuit: numerus sub *Typhimano* 14. sed is venit novus suffici, donec ad octavum usque demorui essent, eumque numerum non excedi. Excevit deinde, nihilominus ab *Hercilio* ad 12 redigunt.

Erat & *Referendarius* secundæ pentadis seu clavis officialis in magnâ Ecclesiâ Constantinopolitana, cuius officium sic edit *Codinus*, & *paraphras.* *de re administranda* c. 2. *Canonici & alii ipsius &c.*

¶ **Referendarius** idem insinuator, & ad imperatorem mittitur, et ad magnam Principem. Erat autem (ut ceteri in hac Ecclesiâ Officiales) ex ordine clericali.

Habeatur & in aulâ Regum Francorum hic magistratus, cuius officium ab *Aimino* describitur *Hist. lib. 4. cap. 41.* — *Beatus Audouenus (qui & Dedit dictus est) Referendarius fuit Regis Dagoberti, siquæ prestantissimi viri Ambari.* Qui *Referendarius* idem est dictus, quod ad eum universæ publicæ de *ferrentur conspiciuntur*; ipsique, eas annuo Regis, live ab eo ligillo hinc commisso, munire, seu firmare. Hæc & *Sighebertus* intercalatur in anno 637 Sed notatur in *Aimoini* margine. *Referendarius* idem quod *Cancellarius*; & sic planè innuit hic locus: siudet; eo magis quod apud *Greg. Turonem* paulum reperio mentionem de *Referendarius* Regum Francorum, interdum & *Reginarum*, nunquam autem vel nomen *Cancellarii*. Sed *Constantinopolis* diversos fuisse manifeste prodit *Henrichi* Imp. constitutio, qui Clericorum Officialium numerum definit ut essent Synelli duo, *Cancellarii* duodecim, *Defensores* decem, *Referendarii* duodecim, *Notarii* quadraginta, &c.

Ad hoc etiam facit quod in diplomatis primæ Regum Francorum familie (cum maxime *Bonure Referendarii*) summorum etiam *Cancellariorum* (ut *Bugenum* refert) occurrit mentio. Sic ut *Referendarii* intelligentur ejusmodi fuisse, quos supra diximus *Magistri Regum* (scilicet) & libellis supplicum: Et. habere fortit proprium sui muneris Sigillum primario cuidam creditum. Sed confunduntur (certum est) plerumque a recentioribus.

Innotuit etiam apud Reges nostros Anglosaxonæ, nam inter testes Chartæ donationis monasterii SS. *Petri & Pauli Cantuariæ* Dat. An. Dom. 605. sic inferuntur, *Ego Augemundus Referendarius approbo.* *Ego Gregorius optimus confirmavi.* Et in alia Charta eiusdem Regis. *Testibus reverentissimo patri Augustino Dorobernensi Ecclesiæ Archiepiscopo primo, &c. Albaldo filio meo, Hunigilfo Duce Landavi Augemundo Referendario, Hocia Comite.* &c. Addidi testes plures ut videas quem locum inter eos *Referendarius* obtinet, *Referendarius*, Cuiuspalare *paraphras.* *de re administranda* c. 2. *Referendarius*, Curia, Iudicis refert. *Relator*. *Europ.* p. 5.

Referendarius, idem est dictus, quod ad eum universæ publicæ deferuntur conspiciuntur; ipsique, eas annuo Regis, live ab eo ligillo hinc commisso munire, seu firmare: Sic *Aimoini* *Histor.* lib. 4. cap. 41. Et *Sighebertus* in An. 637. V. L. & *Fier.* Sed ut me liberem à molestia, accipe *Bugenum* in *Marculf* lib. 1. cap. 25. *Referendarius* R. *Sæpe* apud *Greg. Turon.* V. *Glossar. Fr. Pith.* & *Novel. Juliani.*

¶ **Refra.**] Rapio, à Sax. *prepan*, i. rapere, spoliare; unde *perper rapina*: etiam & corvus quod ex rapacitate vivit, contra hunc hodie à *stare*. Item. *perpepe*, i. rapere, explator, *præde*. Primitive à *perp*, i. *vestiti* Q q q quod

* Bract. lib. c.
12. n. 10.

feodum in manus domini: ideoque * iacens appellatur, donec munusculo hoc dato in memoriam subjectionis, heredi liceat, vel vassallo novo ca tollere & relevare. Saxonibus hepe-
zeat, quod supra vide.

Munusculum dico, propterea quod grave nihil exigendum erat hoc nomine, ne sic forte in redemptionem, Gall. *raffine*, veteretur. Licet enim olim aliquando foda post mortem vassalli in liberam Domini potestatem reciderent; quin nec in alium transferri poterant sine ejus licentia (ut supra ostendimus in voce *Feudum*); tandem tamen factum est, ut sub hujusmodi *relevationis* symbolo, successivus quisque haeres ea libere ingrederetur. Charta libertatum Anglis concessa ab Henrico primo: Si quis Baronum morum, seu Comitum, vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit: haeres suus non rediens terram suam sicut faciebat in tempore fratris mei: sed legitima & iusta relevatione relevatus eam. Similiter & homines Baronum morum iusti & legitima relevatione relevabunt terras suas de Dominis suis.

Quoniam autem esset legitima ista & iusta relevatio etate Henr. 2. a Glanville partim liquet, lib. 9. cap. 4. — Dicitur autem, inquit, *relevabile* Relevium alicuius iuxta constitutionem Regni, de feodo unius militis, centum solidi, de feodis vero quoniam vult ceteris illius se legi per unum annum. De Baronis vero nihil certum statum est, quia iuxta voluntatem & misericordiam Domini Regis solum Baronia capitales, de Releviis suis Domino Regi satisfacere. Idem est de Serjantis.

Ramf. Scct. 3. 10. — Quod si Abbas Walterus moriatur, vel vitam suam mutet, Monachi relevabunt terram eandem, & tenebunt & facient servitium (scilicet duorum militum, ut illic supra) erga Walterum de Bolebeck, vel heredem suum, donec alius Abbas veniat, dando 100 marcas argenti: & Abbas qui venerit eodem relevamine eandem terram tenebit &c.

Certius autem postea definita erant omnia hujusmodi Relevia; primo per Chartam libertatum Regis Johannis: deinde ea Henrici 3. quae Magna appellata est, cap. 3. — Si quis Comitum, vel Baronum nostrorum, servitorum tenentium de nobis in Capite per servitium militare, mortuus fuerit: & cum decesserit haeres ejus plene aetatis fuerit, & Relevium nobis debeat: habeat hereditatem suam per antiquum Relevium, scilicet haeres vel heredes Comitum, de Comitatu integro, per centum libras: haeres vel heredes Baronum, de Baronatu integro, per centum marcas: haeres vel heredes militum, de feodo militis integro, per centum solidos ad plus: Et qui minus habuerit, minus dei, scilicet antiquum constitutionem feodorum.

Legibus autem Edm. Confel. cap. 35. tit. de heretochia, cautum est, ut qui in bello ante dominum suum ceciderit (sit hoc in terra fit alibi, sive ei Relevationis condonata: & habeant heredes ejus pecuniam & terram ejus sine aliqua diminutione &c.

De Sociagio non datur relevium, Bract. fol. 85. a. n. 8.

Eamus ad Scotos. Legg. *Malcolmi* 2. (qui cepit regnare anno Dom. 1004.) cap. 1. sub inscrip. De origine *Wardus* & *Relevia*. §. 3. Et ibi omnes Barones concesserunt sibi (*Malcolmo*) Wardum & Relevium de herede cuiusque: Baronis defuncti ad sustentationem Domini Regis. De quantitate autem *Releviorum* cum omnino hic taceatur, in postea Sanctum est in Reg. Majest. cap. 7. ut supra & *Glanville* nostro recitavimus; nec pluribus quidem verbis, sed nec aliis.

Relevia etiam & mentionem & usum apud Neapolitanos fuisse in Constitution. suis videlicet lib. 3. tit. 2. sub inscriptione Imperat. Fredericus. — *Recepto veritatem* idem *Relevio* (ut est moris) quid quantitate decem *virgatum auri* non excedat, pro assignanda possessione terre concessit.

Relevantium Tituli Regii. Vide Thanes. Domest. *Berengere* Walingford. — *Tanais*, vel miles *Regis* *Dominicus* *marianus*, pro relevatione dimittit *Regi* omnia arma sua, & equum unum, cum sella, & alium sine sella. Quod si essent ei Canes vel Accipitres, praesentabantur *Regi*, ut si vellet acceptat.

§ *Reliqua*.] In Jure Civili dicuntur, quae nos a voce Gall. *arrogia* appellamus: Pecunia scilicet, quae subdolis calculis & ratiocinationibus, debent constare; quam & in proximum computum transferre solent. Auditorum in ultimum computum operationem. Computans autem qui hujusmodi reliqui tenetur, *reliquat* dicitur; item & ipse reliquatur, unde etiam coëquidum reliquatur. Et debito pariter reliquatur de quibus omnibus si plura cupias Lexica Juridica consulta sunt.

§ *Reliquator, Reliquatio, Reliquor*, art. 1. Vide supra *Reliqua*.

§ *Reliquie*.] V. Sancturam patrocinia porare.

§ *Remallo, las*.] Item *Remallano*. Est autem *remallare* hominem, alias in mallum vocare. *Remallano*, ille actus. Formul. Solenn. 124. — qui ipsam hominem remallare coheret. Et seq. — Contra ipsam illam remallationem, nec ullam reclamationem. — *Possessum non habens ad faciem*. Vide supra *Malle*, & *admallo*.

§ *Remanentia, tie*.] A Gal. *remanens* h. id quod remanet. Reliquum, residuum, aliter Forensibus *tenementis*, sed nec verbo exprimitur. Est autem praedium in futuro possidendum; quod post alterius in eodem statum, vel terminum finitum, domino vel donatori non revertitur, & alicui tertio remanet perfruendum. In eo igitur differunt *tenementa* & *recessio*, haec post statum terminum, ad donatorem, locatorem, vel haeredes suos (uti in fontem) remeant: illa vero ad tertium quem ita (ceteri extraneum) progrediuntur.

Re-

Remanentia, pro perpetua.] Glavill. lib. 7. ca. 1. in fine. — *Notandum autem quod nec Episcopus, nec Abbas, quia eorum Baronia sunt de electio Domini Regis, & antecessorum ejus, non possunt de Dominici suis, aliquam partem dare ad remanentiam sine assensu & confirmatione Domini Regis*. Idem Reg. Majest. Scot. lib. 2. cap. 23. — *Nec Episcopi, nec Abbates possunt de terris suis aliquam partem donare ad remanentiam, sine assensu & confirmatione Domini Regis: ut eorum, &c.* Ibidem cap. 42. de potestate Dominorum in hereditate suorum hominum, &c. — *Nihil tamen de hereditate alienare possunt ad remanentiam*. Et hoc ipsum apud Glav. lib. 7. cap. 9.

§ *Renec*.] Apostata, qui fidem defecit, a Gall. *renier*, id est, *exuius verum*. Dicitur de Christianis, qui in Mahumetismi spurcitas procidunt.

Hereden in Rich. 1. sub an. 1192. — *Cepit in equitatione illa 24. pignora & unum Renec, qui quondam Christianus fuerat: & Dominum nostrum Jesum Christum negavit; & Rex posuit eum ad sagittandum, & sagittatus est*.

§ *Renga, ge*.] Vide infra *Renga*.

§ *Repassus*.] Idem quod passus, alias olim *Paras*, quod V. Formul. vet. apud *Prichum* in Glossar. — *Non ad manifestandum vel repassos exigendum*. Et ibidem — *non pro passu exigenda, non pro manifestando requirenda*, & Bign.

§ *Replegio, as, Replegiatio*.] *Replegiare* est, rem apud alium detentam, cautione legitima interpolata redimere. Et cautio, haec est stipulatio in forma juris adhibita, de stando juri & sistendo se foro. Dicitur autem *replegiare*, quasi *recondare*, hoc est vadem vel pignus unum loco alterius suggerere, constituere: plegium enim vas est vel pignus, ut supra, suo loco. V. *Lecturam* primam D. Joh. *Spelman* avi mei 5 Hen. 8.

§ *Reportus*.] Relatio gestorum forensium.

§ *Represso, & Repressa*.] *Repressare* est rem vel praedium ab aliquo acceptum eidem per praestitum relocate. Rem donatori, pro termino reconcedere.

Centur. Chart. vet. *Goldst.* no. 66. — *Convenit de illa mancipia, quae nobis ille de illo loco tradidit, ei iterum per praestitum repraesentemus*. Et nu. 70. — *Dedit aequo condempnit, usque iterum illas res praedictas, replegere per praesentem precariam delictorum: quod ita & fecimus*. Etiam 73. — *Complicavit nobis* — *ut res quas nobis tradidit, replegere, ei iterum, per hanc precariam repraesentemus*.

§ *Repressalia, Repressalia, & Repressalia*.] Angl. *Reprisals*, a Gall. *reprise*, i. resumptio, repetitio, capto rei unus in alterius satisfactionem. Quod cum fieri soleret inter duorum Regnorum finitimos, qui mar-

chas habitare dicuntur, *Lex marchie* appellatum est a nupte ioribus.

Est autem *repressalia* (secundum Juris Conf. Civiles, quae & nostri etiam conveniunt), potestas pignorandi contra quemlibet de terra debitoris, data creditori pro injuriis & damnis. Vel elucidiatur paulo. *Repressalia* dicuntur quando aliquis oriundus de terra uno, spoliatus est, vel damnum accepit, vel debitum non impetraverit ab alio, in terra alicui oriundo; quod solet potestas hujusmodi spoliato, quod fibimet ipsi satisfaciatur contra quemlibet de terra illa unde exiit debitor vel spoliator ejus: Dum tamen se abstineat a personis Ecclesiasticis & ipsorum bonis: nam hoc Jure C. omnino prohibetur *vis poena*. Excommunicationis & Interdicti. Vide R. Ex.

§ *Rescantia, Rescantia, Rescantia, & Rescantia*.] A Gal. *rescant* vel *rescant*. Locus quusque reficit. *Habitatio*, *Domicilium*. Angl. *Residence*.

Veteri autem Jure nostro, etiam & Scotico aliud significat; upote morbum validum, seu veteranum, quod quis exire de suis aedibus prohibetur. Effonium igitur quod de malo levis nuncupatur; hoc est *excessus*, quod ratione infirmitatis siffere se in foro non valeat, effonium nuncupat de *rescantia*. Glavill. lib. 1. cap. 11. — *Quandocumque intervenit (effonium) ex infirmitate de rescantia*. Ubi in margine notatur, *Effonium de rescantia idem valet quod effonium de malo levi*.

Sed hoc expressius in Reg. Majest. Scot. lib. 1. cap. 8. §. 3. — *Effonium, aliud ex infirmitate capiendi; aliud ex infirmitate languoris de rescantia, i. de infirmitate qua quis gravi morbo tenetur*. Sed in his decessum videtur a fonte Gallico, aut obcurritur potius judici: nam Gall. apertius dixerunt, *excois de mal rescant*. V. S. A. & ad.

§ *Rescussus*.] A Gall. *rescouff*, id est liberatio, vel redemptio; upote cum aliquis aut captivum aut praedam vi hosti eripit.

Pari ratione *rescussus* dicitur in Jure nostro, cum quis legitime comprehensus per regium Breve vel aliam potestatem, i. arrestatus, per vim eripitur a militibus; vel si quod per distributionem capitur, capienti auctoritate illegitime.

§ *Resciso, fis, Rescisio*.] Est terras iterum capere in manus Regis &c. Vide *Seffo*.

§ *Rescantia*.] Vide supra *Rescantia*. § *Rescantum*.] Litt. pat. *Philippi le Hardy* Regis Franc. An. Dom. 1275. *Hilde Brevaige*. 4. c. 28. — *Remittentes & quantitates pro nobis & successoribus nostris impetuerunt, vis si quod habuerimus in recipiendis advocacionibus antedictis: Salvo tamen tunc restitio quam alius jure nostro, & jure etiam alieno.*

§ Re-

¶ **Respectus.**] Pro mori, dilatione, vel continuatione temporis. Vox frequens hoc sensu apud forenses. Glanvil. lib. 12. c. 9. in brevi Regis. — **Præcipi tibi, quod pmi facias in respectum usque ad aliquem terminum competentem.** Reg. Majest. lib. 4. cap. 20. — **Vir ille calumnias habebit respectum, si velit certe dici.**

Respectus. Conventio de Villâ Virtutis in Appendice ad Fidei. Heriberus Comes, nostre humilitati advenit confectum, petitis daretur nobis, sibi, nostri juris cum que dicitur Villâ Virtutis — **es res, ratione, ut pro vestitu nobis ad presentem, et vestitus, pro respectu annuam persolvere libram annam denariorum Remensi moneta &c.** Vide Respectualis traditio For. Sol. 58.

¶ **Responsalis.**] Qui responsum deferat, Nuntius a responsis. Gregor. Epistol. lib. 1. cap. 42. — **Quod responsum eum tarde dimissum:** Paucis festinatis occupationibus implicatis, eum relaxare citius minime valimus.

In Jure Civili etiam à Comuni, **Procurator** significat, quem **Attornatum** dicimus, vel eum, qui causam alterius absentia, ad indicium diem foro exhibet; nobilium **exmatorem, & effoniatorem**, id est, **excusatorem**, quo item; sensu alibi legitur, **scilicet, Johannis. Epistol. 7. — Sufficientes excusatores, vel responsales misit.**

De **responsali** autem foro nostro antiquo constituto sic Glav. lib. 12. cap. 1. — **Placita in superioribus expensa — prosequi quis potest, sicut & alia quolibet placita civilia, tam per se ipsum, quam per responsalem, suo loco positum ad lucrandum vel perdendum, verum oportet eum esse presentem in Curia, qui alium ita loco suo ponit. Solet autem id fieri coram Justiciarii Regis in Banco residentibus &c.** Ubi, post plura, formulam exprimit Regii Brevis de recipiendo **responsali** in Curia, loco Domini.

Fleta autem differentiam ponit inter **Attornatum, Effoniatorem, & Responsalem.** Lib. 6. cap. 11. § Officium. Vide.

¶ **Rescissus.**] Vide supra **Refusus**.
¶ **Retitus.**] Suspectus. V. **Reo.** p. 6. **peh** declaratus. V. **Tat. Retatu.** Afflicte de Clarendun temp. H. 2. § 1. Si quis retatus fuerit coram justiciis Domini Regis de mardo, vel latrociniis, &c.

¶ **Retotus, Retare.**] Reputo. Suspicio. Reor. alias **Retto**, quod V.

Floard. lib. 1. cap. 20. **de effone Herigarii.** Item cum prius, ille visum retans mane, neglexit persolvere.

¶ **Retorna, Retonatio, Returnum.**] Restitutio, redhibito, reversio à Gal. **Tournier**, i. vertere, remittere. Hinc Breve Regis in Registro quod dicitur **Returnum irreplegiabile.** Et ibidem, — **Præcipimus quod eidem i. retor-**

num porcum prædictorum irreplegiabile sine dilatione habere facias. Et in breve de retorno habendo, p. 61. b. **Quo prædictis G. habere retorno avertorum prædictorum, & sic alias.**

Retorna Brevis dicuntur, Responsiones Vicecomitum aliorumque ministrorum, per quas curiae redduntur certiores, quid in executione ipsorum Brevis sit effectum, quod Jurisconsulti Civil. **Certificationum** vocant. Alias **Retornatio.** Statut. Roberti tertii Scot. R. cap. 1. § 3. — **Et quod Cancellarius, de cetero, salsum aliquis retornationis non det, nisi deperet (Ballie) pro ipso qui dictam inquisitionem impetravit, quod dicta terra — existant in manibus Domini Regis.** Ubi **Shenau** retornationem (inquit) voco **responsum eorum, qui Assise & inquisitioni interfuerint, eorum sigillis sigillatim, quod returnatur & remittitur per Judicem ad Cancellarium Regis; V. Marlebor.** cap. 23. & 27. & Stat. 51. H. 3. de die communis in Banco, p. 104. & 108. Cum autem in omni Termino (sic enim tempus appellamus juris dicendi) certi sint & statuti dies, quibus exhibenda sunt hujusmodi **Retorna**; usus jam olim obtinuit, ut & ipsi hi dies **Retorna** etiam nuncupentur.

¶ **Retorna, nas.**] Reddo, restituo. Breve de **Retorno avertorum.** Regit. part. 2. f. 4. — **Tibi precipimus quod eidem T. & H. acceris prædictis sine dilatione retornari facias.** Idem fol. 69. & alias.

¶ **Retorta, te.**] Vimen tortum ut sic tenacius sit, & flexibilis: à Gall. **retort**, Latine **retortum**, alias **Torta**, Anglicè à **Tortis** **creatus**.

Turpinus in vitâ Caroli Mag. cap. 22. & 26. — **Quatuor palis in terra fixis, cum quatuor retortis fortiter nexum.** L. Saliciti. 36. de sepibus, § 1. — **Si quis tres virgæ, cum quibus sepes super ligata est, vel retortas quibus sepes continetur, copulaverit, &c.** Idem L. **Repar.** tit. 43. Tit. verò 72. § 1. Si quis hominem inveniaverit, & infra placium mortuus fuerit, in quadringis, cum retorta in pede **spellatoris, &c.** Et § 5. Si homo commendatus (forte condemnatus) vel fugitivus defunctus fuerit, similiter in quadringis, cum retorta **spellatoris.**

Vidimus apud Hibernicos habenas colonicas ipsosque funiculos, quibus carri passim traherantur ex retortis hujusmodi viminibus confectos: etiam & laqueorum seu retium vice, his in patibulis uti sunt.

¶ **Retro-comitatus.**] Anglicè **riar count** tit.

¶ **Retrosedam.**] Lit. Patent. Phil. de Haris Regis Franc. A. 1328. Hist. Bret. 1. 4. cap. 28. **Cum in multis locis Britannia degenitum cassationem dilecti ac fidelis Comitis Britannie fierint advocaciones ad dictum Comitem, & recipere, & qualiter-**

cunque fierent in fodiis & retrofodiis suis: propter quod impediebatur jurisdictioni subditorum suorum, &c.

¶ **Retroseda, de.**] Pairs aciei posterior: nam & anterior **Augurada** dicitur, à **Garde Gal. catholia** Angl. **the rearward**.

Histor. Francor. Gest. **Ludovici R. fil. in illo consilio, Christi multis, tam domus non fuit aliquis de antegarda.** Et mox, **verum est, quod cum videretur post ipsos retrogardam, tam diu retardare, in suspensionem occiderunt.**

¶ **Retornare, & Returno, nas.**] Vide supra **Returnum**.

¶ **Remadio, dias, & Remadio, dias.**] Relaxo. Can. 62. Conc. Meldens. V. Lind. Nonze & Decime.

In Precepto restitutionis Rerum Ecclesie Remensis per Carol. R. fact. apud Fliodard. lib. 3. cap. 4. **Tubemus in quibusvis — aliquid retore aliquis, ex prædictis rebus teneat, possidere certius, Nonam & Decimam in Missorum nostrorum presentibus Missis Ecclesie (quidem) — revidet & annis singulis persolvere studeat.** Et in Epistolis Hincmari Archiepisc. apud eundem lib. 3. cap. 28. — **quia excomunicare revidare dolose fecerit, eundem suam alumnatum contra Episcopale interdictum.**

Capitul. lib. 4. cap. 58. — **Ut de debitis, quod ad opti nostrum fuerit revidadum, sed consideratio fiat, ut si quis ignoranter peccaverit, non totum secundum legem componere cogatur, sed juxta quod possibile visum fuerit.** Cap. 70. — **Quia anno presenti in hoste non fuerint bernardum revidadum, exceptis his qui propter necessarias causas, à Domino & genitore nostro Carolo constitutus, domi dimissi fuerint.** Ejusdem lib. 4. Append. 2. § 8. — **Ut omnia que vadinari debent, juxta quod in lege continetur, plenius secundum ipsam legem revidadita fiant; & si postmodum vel Dominus Rex, vel ille cuius causi est, juxta quod placuerit perdonet.**

Lib. 5. cap. 43. — **De his qui sine consensu Episcopis, Presbyteris in Ecclesiis suis constituti; vel de Ecclesiis episcopi, & ab Episcopis, vel quilibet Missi dominice admoniti obediunt noluerint: in bonam hostiam revidadare cogantur; & per studeant ad palatium nostrum venire jubentur: & tunc nos decernimus utrum nobis placeat, ut aut illam bonam persolvat, aut aliam amissionem sustineat.** Idem hoc Addit. **Ludov.** 4. tit. 71.

¶ **Revis, alias Greve, Germanicè Greve.**] **Præpositum, Præpositum.** Hoc à Saxone **gepeza**, illud à **pepa** quæ idem sunt **gepeza** enim à **pepa** provenit; atque ambo à **pepa** id est **raperi**: unde olim pagorum Præpositi, quos alii Comites vocabant, Saxones nostri, quod idiomate **Revis** & **Grevis** annuuntur: Germani ceteri **Gravato** & **Græpionem**. Latine omnes, **excoheres**: Ideo scilicet, quod multis regibus & principibus, ut facillites, in solum raperent, exigentem, deportarent; vide supra **Exactor**. Hinc apud nos **Pa-**

gorum Præpositi etiam hodie **Revis** **revis** appellati sunt. Villarium olim **Untegrevis**, à Sax. **tunggepeza**, i. **villæ præpositus**, quoniam frequentius vocabulo Normannico, postiori **Ballivum** dicunt: sed & **Revis** persistit. Est igitur **Revis** idem quod **Ballivus**, qui in villis (& quæ dicimus maneris) domini personam sustinet, quibus vice omnia disponit & moderatur. Vide supra **Ballivus**.

¶ **Reveras.**] Epist. **Josue. Vadianti** ad **Hebr.** **Bullerum** de Obscur. Alaman. verborum signifi. Alaman. Antiq. Tom. 2. par. 1. — **Perinde apud dabab coloni, quibus quo passio, quæse condicione, locatio facta esset, contrahatur.** Eas talibus quoque **Reveras**, & **Germanicè Reberet**, locationem autem ipsam **Orbichu** vocamus.

¶ **Reverth, tis, ire.**] Est acceptum investituræ, salsum, vel possessionem reddere, retribueret, vel resignare. Nostris **JC.** **reversare**, Angl. **to reverth**.

Chart. Alaman. Gold. 27. — **Quam ille proprietatem cum potestate possideret, ad monasterium multis iustis adhibitis redditibus, atque reversionibus. Et Chart. 77. — Et nos posthac exanti de omni re puerit nostra, reversionibus **Wastmann Monachum, & Missum ipsorum Monachorum** per tribus diebus & tribus notibus, & per beneficium ipsorum Monachorum reversionem. Marculf. lib. 1. cap. 26. — **Sic tunc ager antedictum ill. de supradictis villis reversione faciant.****

Item **Wisegebor.** lib. 12. tit. 1. l. 3. — **Rebus quas per autoritatem nostre vigorem perciperint decernimus reversioni.** Et tit. 3. l. penult. — **Licetiam habeat principalis pietas, & rebus eis tunc reversioni, & ab exitum erga illi reversione.** V. **brostima.**

Aliud autem significare videtur L. **Alaman.** tit. 14. — **Si quis Diacono, qui Evangelium coram Episcopo legit, & reversionis ante Alare officio fungitur, aliquam ipsam fecerit, &c.**

¶ **Revidio.**] Vide supra **Revidio**.

¶ **Rhedio.**] Ornamenta mulierum. L. **Anglorum** tit. 7. § 3. — **Qui ornamenta mulierum, quid rheo dicunt, furto abstulerit, in triplum componat.** Glossæ. vet. Latino-Theotic. (inquit illic **Linderbrog.**) **Ornamenta** torsema, interpretatur & **Ornamentum** **mobilia** sive ornamenta domus: etiam nunc **Germanicè** Obscuræ fortè. Sed huc etiam pertinet **videtur**, quod Angli hodie dicimus de muliere, omnibus suis ornamentis instructa, **Re is ready**.

¶ **Rhingus.**] **Aimoin.** Francor. lib. 4. cap. 86. — **Hincmarus regis (quæ Khingus vocabatur) infra. Præpositum Hincmarus trans Tisem fluvium fugit, eorumque regis, quæ ab eis dictum est Rhingus (à Longobardis autem **campus** vocatur) ex terra destruxit.**

¶ **Ribaldus.**] Homo nequam, nebulosus, furcifer, ex fce plebis; vagus, dissolutus, luxuriosus, spurcus à Gall. **ribault**.

Willielm.

tepnos vocamus. *Bracton* lib. 2. cap. 35. nu. 6. MS. pag. 52. Dicuntur *Woknnyre*, qui debent equitare cum domino suo de Manerio, vel cum domini uxore: quod an de maneris domini tantum sit intelligendum quere. *Fleta* lib. 3. c. 14. §. Continetur. Et hoc iuxta C. Quid fit investitura, ubi dicitur: Sub tali conditione feudum dari potest, ut vasallus in dictis feftis cum uxore domini ad Ecclesiam vadat. *Barrat*. pag. 8.

§ *Roga*.] Sigbert. in An. 633. — Cum quidam spado Imperatoris Heraclii distribueret Rogas militibus, &c. Et mox: Vix sufficit Imperator dare militibus Rogas. Fortè idem quod *Rex*, c. ut solet in g. mutato, nam *Rex* utebantur *Græci*. V. *Rex*.

§ *Rogationes*.] Vide supra *Fejtinum* rogationum. Etad Co. & Conc. to. 2. p. 200. & ibid. not. & 316. Maximè 373. in not. — Sanctus Gallus *Averne* Episcopus, ob suis inguinarie remedium Rogationes illas instituit, ut mediâ Quadragesimâ pallendo ad basilicam beati Juliani Martiris, intrare pedes (vix. 300 fladia) venirent. *Gre. Turon. Hist.* lib. 4. Sect. 5.

§ *Romani*.] Romani & Cives Romani appellati sunt uniuscujusque Gentis populi Romani Imperii provinciales, post constitutionem Antonini l. in Orbe. De statu homin. Et inde everfo Imperio, veteres provinciarum incolæ civium Romanorum nomine ab irruptionibus barbaris distinguebantur. Crebra in antiquis legibus exempla, & Britanni nostri, Romani pariter appellati. *Spartianus* de Hadriano, *Murum* (inquit) quo in Britannia excolitis Scotiâ, per ælogina milia passum, primus duxit, qui Romanos Barbaroque divideret.

Romanus, quasi barbaro contrarius. *L. Burgund.* tit. 10. §. 1. *Burgundio* & Romanus una conditio venientur. Et §. 2. Si alium servum, Romanum sive barbarum aratorem, aut porcarium occideris 30. sol. solvat. V. lex barbara.

Romani dicuntur à mediæ ætatis scriptoribus] Allobroges & Subaudiæ populus: quin & lingua eorum Romanica. *R. Al.* 1105. l. 3. Galli, *Bodin.* 172. c.

§ *Romescot*.] Sic enim Author MS. in vitâ ejus — Cum regnasset Offia 36 annos, votumque conceperet de Cænobio Britanorum protomartyris S. Albano magnificentiâ statuendo: ad Adrianum l. Romanus peregrin proficiscitur, indulgentia operi & privilegia plus quam ordinaria petiturus: que cum à Papâ humanissimè suscepta obtrivisset: Die crastina (inquit Author) scholam Anglorum que tunc *Roma* stantius ingressus: dedit ibi, ex regali munificentia, ad sustentationem gentis regni sui illic crecentis singulis argenteis de familiis singulis (omnibus imperium diebus) singulis annis, quibus vitæ, fors tantum contulit extra domum in pascuis, ut tringenta argenteorum precium excederet. Hoc autem per totam diem suam teneri in perpetuum constituit, exceptis

terris Sancti Albani sui Monasterio concessis, prout collata privilegia inde præstentur, ut sibi denario à generali contributione sit excepto, & dicto Monasterio sit collata, memoria denarii indelebiter perpetuetur. Et hoc tali tangente obstat, & conditio, ut de regno Anglie nullas publicè penitus, pro executione sibi junctæ penitentie, subiret exitum. Et inferius cum 23 Provinciis sive Shiras quibus tunc dominabatur Offia Rex enumerasset, Scil.

Hertfordensem.

Wigorniensem.

Globerniensem.

Warwicensensem.

Cestrensem.

Staffordensem.

Schropshireensem.

Derbyensem.

Leicesterensem.

Lincolniensem.

Northamptonensem.

Oxoniensem.

Buckinghamensem.

Bedfordensem.

Huntingtonensem.

Canterburiensem.

Dimid. Hertfordensem.

Essex.

Middlesexia & Derby.

Dimid. Hertford.

Norfolk.

Suffolk.

Northamptonensem.

Stonemensem.

Ex hiis (inquit) omnibus Provinciis dedit Rex præfatus Offia denarium beati Petri: eo tamen reventio & collato post receptionem beato Albano, per totam ejusdem Martiris terram. Et idcirco beati Petri denarius appellatur, quod læp dictus Rex Offia die S. Petri, qui dicitur ad vincula, ipsum Martirem ipso die meruit celitus invenire, & ipsum annum redditum ipso die Romanis Ecclesiis pro redemptione anime sue cumulus ad sustentationem, vitæ, scholæ memorie propter Anglorum rudinem & illic peregrinamium eruditissimam. Festivitas tamen inventionis S. Albani in crastino inventionis ejusdem celebratur, ne S. Petri celebratus detrimentum aut diminutionem patiat. Hæc ille. Abrogata fuit hujusmodi Denarii & pecunie solutio Statuto 25. Henr. VIII. cap. 25. Restituta autem: an. 1 & 2. Phil. & Marie. Sed Abrogata denuo an. 1. Eliz. cap. 1.

§ *Romescob, Romescob, vel Romescob, et Romescob, alius Denarius S. Petri, & Heart-penny.*] Sax. pompeob. l. num. Romæ datus: nam peob est nummus, pecunia, stipendium & pompennege *Rome* denarius: pennege enim (hodie a penne) est denarius. Vide *Romescob* quod jam instat.

§ *Romescob, Romescob, vel Romescob, et Romescob, alius Denarius S. Petri, & Heart-penny.*] Erat census annuus unius denarii è qualibet familiâ, Romæ perfolutus ad festum S. Petri. Saxones, pompegeoc & pompegeoc, quales monetas Romæ dicitur: georceoc enim & georce, partem, symbolum, censum, pecuniâ, significant: aliorum etymologiam jam supra vide.

Censum hunc per regnum suum annuo dependendum instituit primo Ine Rex Occiduum Saxonum (ut in *Hist.* sua refert *Malmesberienfis*) qui & regio supercilio deposito, pauper inter pauperes religio-

nis ergo, Romanæ est profectus. Nonnulli tamen hoc Offia ascribunt Merciorum Regi, & narrationem quidem multo magis perficiat. Ecclesia S. Albani protomartyris non solum libera fuit à *Romescob* impendendo: sed collectum per totam Hertfordensem provinciam libi retinuit in usus proprios. Offia Regis hoc à Romano Pontifice, impetrante. *Mat. West.* in An. 794. leg. p. 285. usque 240.

Fœdus *Edwardi & Guthari* Regum cap. 6. Gif hya pompeob pompeobes gileb laþrice mo denum. pice mo englum. l. Si qui *Romescob* (seu numum Romæ debitum) detinuerit: inter Danos subest videtur legi penam multæ, apud Anglos. *Leg. Edgari* Reg. cap. 4. *Heart penny* leg. denarius qui Petri redditur. Qui non tunc solvitur, Denarium illum, ad alios præterea 30 ad Romanam computatio: certaque literarum reficiationem domum reddens, se eo detulisse confirmato, & Regi denique 120 solidos numerato. Si quis secundo tunc detinuerit, denarium illum, ac præterea tres denos Romanos deferat, Regique postquam reddiderit 200 solidos dependit. Sin tertiò deliquerit rebus suis omnibus exstiter. Legem autem hanc gravaminis postea Canutus Rex, Legum suarum cap. 15. MS. — *Romescob*, Romæ census, quem beato Petro singulis annis reddendum, ad laudem Dei, Regis nostri legibus insignitus semper instituit, reddendum in festo S. Petri ad Vincula: qui supra tenent reddat Episcopo Denarium illum, & 30 denarios, & Regi deo 50 solidos. De hoc sollicitus, processit etiam Angliæ (cum auras jam habuisset Romanos) sic per literas admonuit apud *Malmesb.* lib. 2. cap. 11. — Faciat ut antequam Angliam veniam, omnium debita, que secundum legem antiquam debemus, sint persoluta: scilicet elemosina pro aratris, & decime animalium procreantur: & denarii, quos Rom. ad Sanctum Petrum debemus, sic ex urbis, sive ex villis, &c. Item *Edwardus* Confess. leg. cap. 10. Omnis qui habuerit 30 denarios vice pecunie in dono sua, de suo proprio, (Anglorum lege) dabit denarium S. Petri: Et leges *Danorum* dividam marcam. Ille vero denarius debet summari in seleniata appolitorum Petri & Pauli, & colligi ad festivitatem, que dicitur Ad Vincula: ita ut ultra illum diem non destinetur. Si quisquam detinuerit, ad Justiciam Regis clamor deferatur, quoniam denarius hic Regis elemosina est: Justicia vero faciat, denarium reddere, & persolvere Episcopo & Regi. Quod si forte domus habuerit, de illâ ubi residens fuerit in festo Appolitorum Petri & Pauli denarium reddat. Hæc eadem, ut testatur *Hovedenus* in *Henrico* 2. à *Wilhelmo* primo (subactâ jam Angliâ) recepta sunt, & de novo promulgata: nec non item ab *Henrico* ipso secundo: sed interea, sic in suis legibus *Henricus* primus cap. 12. — *Romescob* in festo S. Petri ad Vincula debet reddi. — Qui supra tenent, reddat Episcopo denarium illum, & 30 denarios addat, & Regi 50 solidos.

Rex Edwardus III. An. Dom. 1365. regni sui 39. Prohibuit denarios istos S. Petri decemque Romæ pendit, aut ab Anglis amplius colligi. *Stow.* Ibid. pag. 420. & ait summam fuisse 300 marc.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Cantuar. & Elor. Archiepiscopis, & eorum suffraganeis & dilectis filiis Abbas, Prioribus, Archidiaconis, eorumque Officialibus per regnum Angliæ constitutis, ad quos Literæ istæ perveniant salutem & Apostolicam benedictionem. Qualiter *Denarius beati Petri* que debentur Camere nostræ, colligantur in Angliâ, & in quibus Episcopatus vel Diocesis debeantur, ne super hoc dubitare contingat, præsentibus fecimus annotari, sicut in Registro fidei Apostolicæ continetur. De *Cantuariensi* Diocesi septem libras, decem & octo solidi sterlingorum. De *Londoniensi* Diocesi sex decem libras, decem solidi. De *Roffensi* Diocesi quinque libras, & 12 s. De *Norwiche* Diocesi 21 l. 10 s. De *Elisen* Diocesi 5 l. De *Lincolniensi* 42 l. De *Cieffrensi* 8 l. De *Wintoniensi* 17 l. 6 s. 8 d. De *Exoniensi* 9 l. 4 s. 5 d. De *Wigornien* 10 l. & 5 s. De *Hertfordensi* 12 l. 5 s. De *Satum* 17 l. De *Covenenti* 10 l. 10 s. De *Eborac* 11 l. 10 s. Data apud Urbem viterem decimo Cal. Maii Pontificatus nostri anno secundo.

De Denarii beati Petri sic scriptum reperitur in *Chronica* Ang. ætate DCCCLVII. A. *Græd.* II. §. 1. 30. *Northumbria*, pater Aluredi Regis, primus Monarcha, concepit solvi singulis annis Romanæ, quædam manculas, que taliter dividerentur ibidem; viz. Centum manculas in honorem S. Petri, specialiter ad luminare Ecclesiæ sue: Et Centum manculas in honore S. Pauli eadem de causâ. Præterea Centum manculas universali Papæ precepit singulis annis exhiberi, duas elemosinas ampliandas, præfidente tunc temporis Leone Papâ quarto. Et sciendum, quod manculæ & marca pro eodem tunc temporis accipiebantur; & sic singulis annis de denariis beati Petri solvebantur ab Anglis CCC marce. Item de quantitate summe prædictæ à singulis Diocibus regni Angliæ particulariter colligendas, constat per litteram superius proximo annotatam que creditur fuisse *Gregorii* Papæ quinti: Et continent summe scripte in dictâ litterâ CCC marce 6 l. & 8 d.

§ *Ron*.] *Arthuri* gladius. V. *Caliburne* & *Carnæ*. § *Rotarius*, al. *Rotaticum*.] Gallicè *voiage*, Tribunal quod rotarum nomine penditur: hoc est pro plausuris & carnis transcuribus; quasi *Gallicè* dicimus *rotule* *legale*. V. *Alam* ejus significationem in *Foriscur*, Bign.

§ *Rotta*.] V. *Routa*; rotarius Miles. *Liv.* levis armature.

§ *Rotula*, *Rotulus*, & *Rotulum*.] Tabulæ publicæ: quibus actus & responsa curiarum

R r r 2

Rouna together, inferno. Et sic codex alius iniquitatis impressus.

Prifcas igitur illas Danorum & Gothorum litteras non appellatas cenſeo *Runicas*, quod ad ſimilitudinem aqueductuum, fulcorum, araturæ (ut veſtra fert opinio) vel rei alterius cuiuſcunque formarentur: ſed quod eſſent myſtica & occultæ, Sacerdotalium illarum inſtar *Ægyptiacarum*, quas in ſimulacro *Campi*, Antuerpiam aliquando allato, *Geropius* exhibet Hieroglyphæ: lib. 7. pag. 109. Nec vulgatum olim nomen, *Runica*; nam *Iſidorus* in *Gothor.* Chron. ſub *Æra* 415. dicit *Gaſtilam* eorum Episcopum, Gothicas litteras (non *Runicas*) adinventiſſe. Sed cum ſubjuxerit, ipſam etiam ſcripturas ſacras in eandem linguam converſiſſe: anſam videatur fateor præbuiſſe cur dicerentur *Runicæ*; ſcil. quod rebus ſacris, myſticis, & occultis conſervandis eſſent jam adhibite. Sed nec *Tribemius Abbas* in ſua Polygraphiâ, nec *Bon. Vulcanius* in Commentariis quos de Gothorum & aliarum Gentium borealiu litteris edidit; vel quidquam produnt de voce *Runicâ*, vel agnoſcunt quidem nomine tenus. Ne (quod miror) ipſe *Agirinus Foma* in ſua Crymogrâ, ubi pluribus agit de hiſce literis.

Runicæ præterea nuncupentur, ſive myſtica & occultæ, tum quod ab aliarum Gentium literis, mirâ diſcrepant inſolentiâ: tum verò quod in occultis ſuis ſcientiis, pua magicis & præſtigiatoriis, quibus borealis illa mundi pars præ cæteris pollet & polluta eſt, huiſmodi literæ & characteres (ut ille *Canopi* in *Ægypto*) maximè clariſſent. Dicantur & perinde harum literarum & ſcientiarum profefſores, *Runici*, ſat appoſitè, quaſi Myſtagogæ, habeanturque idem apud Danos & Gothos, qui Britanni noſtris atque Gallis, Druides; Magi apud Perſas; Gymnoſophiſtæ apud Indos, & in quavis pene Gente ſimiles.

In eo denique quod Saxonibus olim aliâs pyne al. pune, aliâs gepyne & gepune legimus inconfitanter; intelligendum eſt, ge, particulam eſſe tum apud Saxones noſtros, tum apud Germanos omnes (ſed ſpiratum, ſbe, ab inferioribus) que non mutat vocis ſignificationem, ſed augeat potius & adornat. Præpoſitam verò aliis verbis & participiis præteriti temporis, aliis verbalibus, & ad Auctoris aliquando placitum, nonnullis aliis. Majores noſtri Normannos imitantes, hanc in y mutarunt, ut *Chaucerus* paſſim. Et quoad u in y migrationem, & e contra, illud etiam unicuique ceſſit pro arbitrio inter Anglo-Saxones, ut infinitis palam eſt exemplis.

Vides quo nævorum meorum rapior blandimentis; tu quod ſanius tibi videbitur, amplectere, inſitque noſtram cole amicitiam. Bene vale. *Londini* (pullulante jam Epidemiâ quam avertat Deus) Nonis Maii Cl. MDXXX. eſt vico *Barbacan*, Hafniam.

¶ *Rouda*.] Ll. Saxonum tit. 2. §. 1.

¶ *Qui nobilem occiderit, Rouda* xl. ſol. componat. *Rouda* quod dicitur apud Saxones, *Cæx*, ſol. & interpretum *Cæx* ſol. *Roud* veteri ſol. Saxonica cruceſignificat. Gloſſ. *Crux* vel *ſtans* *Rod*. Symbolum Apollolorum linguæ Sax. on *rove a hangen*. i. *Cruci affixus*. Atque inde forſan *Rungſtab* accuſatio capitis. Apud *Oſtridam* Evang. lib. 4. cap. 4. *Willeram*: in Cantic. Cantor. Hæc in legem illam *Lindenbrogius*, quam me fateor attamen non intelligere: niſi hoc forte voluerit: quod interfectior ultra cæteram vulgarem *Cruci* etiam dominicæ, que in unaquaque Eccleſiâ habebatur, *Cæx* ſolidos veniæ redimendæ gratiâ delibaret. Certe Saxones noſtri, *Crucem* poò appellarunt: Etiam locum eminentiorem, quo in Eccleſiis ſiſtebatur, poſterit *the Rodeloff*. Quin & diem que exaltationis *Crucis* addicta fuit, hodie nos *holy robe day* vocamus, i. diem ſanctæ *Crucis*. Etiam ſenes audivi puer, ſæpius jurantes, *by the Rode*, i. per *Crucem*.

¶ *Rupſis, pti*.] Brit. Armor. Philippid. lib. 5.

Littere Sequæno, muros ubi poſtea ruppiſſe Gaillarda ſtruxit.

Opinor idem quod *Rupta*, quod vide. ¶ *Ruptarius, & Rupta, te*.] Forte etiam *Ruppi*.

¶ *Rupta, te*.] Idem quod *Runa* & *Ruta* que vide.

Eſt autem turma, globus, cohors, manipulus.

Brito Armor. Philippid. lib. 7.

— Summe clientei
Mille quater pedites tecum, lupicaria rupta
Fecit ear: ſite ſimul veneranda noctis in umbra.

De quo Meurfius in vocabulo *Peſtor*, nihil eſt (inquit) quod hodie editur tecum lupicaria *rupta*. Nam lupicaria unus eſt eſt præfectus. Ideoque ſi ſic emendat lupicaria *rupta*. Certe Lupicaria littera maſculula ruat. Certe Lupicaria littera maſculula ruat. Certe Lupicaria littera maſculula ruat. Certe Lupicaria littera maſculula ruat.

Sed ipſum Britonem alias audi ne mendoſe huc vel ei vel ſcriptori rearis obreptiſſe. Sic enim ille lib. 5. de Episcopopo Belnaci & domino Melioci captivatis.

Quo: Marcherdi ſic claſſa rupta quod ambo
Dum patrie pugnari, capti vinctique carceris
Carcerem multa diu claſſi tormenta tulerunt.

Et paulo inferius, de exercitu Regis Richardi, Philippo occurrenti dum Curcellis pergeret.

Etiam lib. 9.

Cumque ſua nulli rupta parcente Cadocus.

Cumque cum nulla & pugnari militis eſſe
Armatis numeris, bellatorumque minorum
Militia dema quater & Marcherdi rupta
Excedens numerum.

Et lib. 7. quod Meurfius etiam ſe oculis obſtulit, nam illico ſequitur locum antedictum ab ipſo citatum.

Hæc ex parte Comes Robertus maſſis & heres
Hugo novi caſtri, Symon & rupta Cadoci,
Hi ſe claſſerunt prope ripas ingenuarum
i. machinarum.

Mat. Par. in An. 1199. Sed quoniam idem Episcopopus (Beluacensis) contra ordinis ſui dignitatem captus fuerat in armis, ut miles vel ruptarius, non prius eſt abire permiſſus donec 6000 argenti maris ad pondus ſterlingorum numeratis & ſiſco commendatis Regiæ concupiſcentiæ ſatiſfecit.

Vide *Ruttes*, Holl. pa. 243. b. & *Ruparii* ibid. pag. 99. c. a. Et 98. col. b. l. 51. &c.

Contra *Ruparius* & Brebantius, Vide Con. gen. Lateran. Anno 1179. M. P. pag. 132. l. 7.

Qui etiam locus pari laborat vicio in impreſſo codice, nam cadocum ſcribitur cum c minatori quod lectorem forte detineat. Sed maniſeſta eſt correctio: nam Cadocus dominus fuit caſtri Galienis, ut ſupra liquet lib. 5.

Quem Dominus caſtri ſumma de turre Cadocus
Initiusus, &c.

Et lib. 8. perſpicuè editur,

Cumque ſua nulli rupta parcente Cadocus.

Ruptarii. Qui ſunt & *rupta*. Mat. Par. in An. 1196. *Crucenſium ruptarii*. — Markadeus, Algaus, & Lupicarius. Et infra, qui Duces fuerunt catervæ (quam *Rutan* vocamus) militantes ſub Comite Jo. fratre Regis Richardi, equitationem facerent, &c. ¶ *Rupca, te*.] Domed. V. H. c. 18. ¶ *Rupche*.] *Mellarium, Alveare*. Sic enim ſignificare videntur in Charta Will. de Bray militis facta Canonice de Officy — Ita tamen ut ſanctus de apicibus, quas ipſe Will. & heredes ſui, & homines ſui, in Curris habebant, Decimas perciperent; ſcil. de Ruſchis. ¶ *Rupche* Gall. *Alveare Lat.* ¶ *Rupellus*.] Brito Armor. Philippid. l. p. 241.

Terra Bionſis habet caſtellum nomine Braiam, In quo Judeos plures Comitiffa Brenſis More ſuo membris dantes ad ſenis habebat, Conſigis, ut ſides noſtræ conſigis, agreſſis Quendam, quem plures ſolidos deberet eſſeſdem, Qui cum. nam. eſſeſ. ſolvendis, conſulti illis Arbitrio Comitiffa ſuo pœne ruſellum, Præcipue quoniam Judeis protra ſuſſeſſe, &c.

Hunc Judei vincum flagellatumque cruciferunt, lanus etiam ejus haſta perforaverunt, quam ob rem à Philippo Rege omnes combuſti ſunt. Sed hic quæritur quid *Rupellum* velit: quod me fateor ignorare, ni dicantur à Gall. *ruſer*, i. decipere, fraudare, ac ſi Comitiffa cum uti Judeorum fraudatorem tradidiſſet, quod pecuniam debitam non perſolverat.

¶ *Ruta, & Rutta*.] Vide Rota. ¶ *Ruſellus*.] Genus teli, rutabulum. Hiſtor. Aultrialis ſub anno 1296. Abbas Almundenis Scitæ ſævus exactor, tyrannus & hominum terror, à quodam ſuo cognito in lecho ſuo ſagittatus, poſtea gladiis & ruſellis contuſus, demum capite truncatus, &c.

¶ **Sallio, lis, lire.** Idem quod affilio, quod supra vide. Est autem in aliquo infultum facere.

L. Baiwar. tit. 13. § 2. Si autem altera persona istam animam per vim saltem compulerit, &c.

¶ **Saltarius.** & **Saltuarius.** L. Longo. tit. 25. § 5. — de servo fugace & ad vultu homine, si in alia iudicaria invenit fuerit, tunc Decanus, aut saltarius, qui in loco ordinatus fuerit comprehendere eum debet, & ad custodiam suam perducatur. Et l. 73. — Jurene scilicet, decani, saltarii, vel loco prepositi, ut nullus eos (scl. fugitivos) calet. Item lib. 2. tit. 38. l. 2. — Si quis Judex, aut sculdais, aut saltarius, vel decanus, de loco ubi erit, vel ariole fuerit, neglexerit amodo intra tres menses eos inquirere & invenire, & per alios homines inveni fuerit; tunc componat unguisq; de loco sic ut supra Lex est. Et si manifestum fuerit quod sciat Judex, aut sculdais, & saltarius, & Decanus, ubi isti arioli aut ariole sunt, & eos non condemnaverit, &c. Widrigild suum in palatio componat.

¶ **Saltatorium.** In notis Heraldicis, illud est quod a similitudine, alii *Crucem Andream* vocant: nos in Asplologia nostra docuem: quam x littera expresse indicat.

Erat autem Saltatorium machina, qua in Salibus predebantur fere, a quo & nomen.

¶ **Salvamentum.** Salus. Hincmar. Epist. cap. 8. — In regione Regni cum bonis & salvamento, & supplemento de his que necessaria sunt, possunt consistere.

¶ **Salvus conductus.** Gal. Salvconductus. Privilegium quod Principes vel Conducit veniendi tunc in Regnum ex Conducit suum, & redeundi. Quod sub belli tempestate fieri plerumque solet inimicis Regis, live de pace fere de redimendis captivis, vel hujusmodi tractantur: quia & ideo ligo regi conjunguntur. Eius forma solennis extat in Registro Brevium Original. p. 25.

¶ **Salva guardia.** Gal. Salvguard. Proctio, tutela, extra custodia. Speciale privilegium sigillo Regio immunitum: ideoque extens concessum, ut ligantibus ipsi in foro Anglie, nihil interea, aut personis, aut familia, aut bonis suis, per vim, vel injuriam laederetur. Forma ejus solennis extat in Registro Brev. orig. pag. 26. — Nos volentes alio, I. & A. ad oppressionem indubitati preterire, precipimus ipsi I. & A. re ipsa possidere, & bona sua quocumque in presentibus, & salvam guardiam regiam spectantem, &c.

¶ **Salus, & Salut.** Nominis aureus ab H. 5. in Francia cultus V. sup. Blanc. & Cav. Et Chron. in An. 1420.

¶ **Salvus plegius.** V. plegius. Est autem *Serdm* harpagonis genus quo barbae noxia & legibus divelluntur. Angli a meeting hanc. Et inde *Sagiere* lo totu.

L. Baiwar. tit. 20. § 6. — De his quidem viribus, qui de Salvaris per docu-

menta, humana domesticantur industria. Et. ¶ **Samitum.** J. Sericum villosum, quod apud Britonem Armor. lib. 12. pag. 384. Samum dici videtur.

Indonema regum nisi samiti, biffu, & ofirum.

An inde dictum quod & Sam venit?

¶ **Sanctuarium.** C. S. Bonifacius V. primus Pontificum iustitias & Ecclesias esse asyla reis. Plurima, Siegh. Illud Honorius & Theodorus antea sanxerunt. Hodie in Gallia non observant. Chronographia in 16. sub An. Ch. 618. V. *Prisfol*, ubi agitur de Asylo Sancti Joh. de Bevelac, & adice juramentum, quod ad hunc locum profugi suscipiebant in lib. MS. seu Calendario de reu fol. 17. b.

Sanctuarium vocabant agrimensores Tabularum: Quod si quis contradicat, Sanctuarium Caesaris respici solet. Omnium enim agrorum & diversorum, & assignatorum, formas; sed & divisionem: Commentarius & Principatus in Sanctuario habet, &c. Scialus Flaccus lib. de condit agror. Ubi viz. telliguntur agrorum, Villarumque descriptiones (ut in Scaccario *Domday-book*) reponantur.

¶ **Sanguis, nas.** Cruento, *audaces* unde *Malis amare*. Occidere.

¶ **Sapientes.** Pro Judicibus & Primariis Regni. *Malu*. 58. 92.

¶ **Sanzachegus.** Turcium, *Sanzach* vexillum, *eg* domus, i. domus vexilli domini vexilli: cui scilicet cum vexillo tradita est provincia, cui prepositi; & qui propterea militatum cum vexillum preberi solet. Greci hodie *praxibadus*, cui *praxadpis* aut *Hamelaris*. *Sanzachegus*, dignitas vel officium *Sanzach* aut *vexillari*, h. Provincie prefidis Prebidentis.

Langlevius Onomast. Alter. Burum *beg* sanctum, h. *begus* live domini vexilli Burum. *Mesum*, lib. 4. narrat ita vocatum fuisse Muratum, cum a paure prefectus Burum fuisse. Idem.

¶ **Saphirinae pelles.** Jorand de Got. cap. 3. c. 9.

¶ **Sarabatte.** Apologia H. 4. Imp. in Rer. Germ. Script. — Unde & Sarabattas, hoc est sibi venientes appellat sanctus Benedictus variationem genus Monachorum, quoniam (inquit) nulla regula observari experientia magistra sicut auctor in fortibus, sed & in pleribus naturam nullam ad hoc operibus serventem seculo memore Deo per sanctam recantur: quibus pro lege est desiderium voluptas: cum quicquid purgatur vel elegimus, hoc decem sanctum; & quod nolumus, hoc putamus licere.

¶ **Sarcle, das, & Sarcum, cli.** ¶ **Sarvaticus.** Adject. Ferus Silvofris, ab Ital. *selva*, pro silva.

L. Baiwar. tit. 20. § 6. — De his quidem viribus, qui de Salvaris per docu-

¶ **Sarco**

¶ **Sarcophagus.** Sepulcrum.

¶ **Sartans & Sarjans.** Vide infra *Serjan*.

¶ **Sartare.** Est sylvas succidere, vel locum silvis & dumis purgare. Lib. Pr. *Dorstep*. cap. 23. — *Arca illa* (juxta *Dorstep*) ubi *Wartlingge*, & *Abtingge*, (scl. viz) conversione, per Henricum Regem Angl. senem, primus sartabatur ad famulosque latruncis, dum nomine & sciencia suorum reformationem.

¶ **Sarum.** Indeclinabile, pro *Salutariis* Civitate. Ordo Ecclesiasticus officii seu liturgia, quae dicitur secundum usum *Sarum*, composita fuit ab *Opwado* 2. Episcopo *Sarum* temp. *Willel. Conq.* Chron. *Holl*. pag. 17. col. b.

¶ **Sauscor.** Sax. *sap*, *scat*, i. anime symbolum, & ita dicebatur quoniam sepulcrum predebatur. Vide L. *Canu*. 13. & Concil. *Emmenie*, & add.

¶ **Saxnum.** Telum Gallicum *caurion* cuius non meminit *Calapin*. V. *Diader*. Sic. part. 1. 306, 307.

¶ **Sauknfin.** In genealogis est recte lineae defectus, sic a Britone usurpat. cap. 119. quasi *sanguinis finis*.

¶ **Saxones.** Rofwina, de gest. *Odonum* cap. 1. pag. 163. Ger. 8. A.

Ad claram gentem Saxorum (nomen habentem a Saxo) per divitem mentis bene firmam.

Sed gratius illud apud Engelhusium.

Quippe brevis gladius apud illos Saxa vocatur; Unde ibi nomen Saxo traxisse putatur.

¶ **Saxo.** Brevis gladius. *Goffi. Vindob.* Chron. part. 15. pa. 362.

Pax ubi congeritur, sub fraude Macedo veratur, Ne male frustreretur, si totus inermis haberetur, Unde brevis gladius, clam tulit arte secutu, Iste brevis gladius apud illos Saxo vocatur, Unde ibi Saxo nomen peperisse notatur, Huius quoque cunctis vita redempta fuit.

¶ **Scabella, lorum.** Grallae. Lignea fulcra quibus innixi claustrum gradiuntur.

Flodard. lib. 2. cap. 14. Tres siquidem claustrum ab incolis ejusdem loci memorantur inibi fuisse curati. Cujus reditine sanctitatis indicia; *Scabelli* videlicet ac scabella in eadem Ecclesia sua sunt reposita.

¶ **Scabini, Scabingi, Scabinii.** J. Judices erant apud Germanos, Francos, Longobardos, malis publicis causis; tam capitalibus quam civilibus; nec terrestribus (scl. tam), sed & marinis, in quorundam Comitum, & Civitatis sub Comitum praesidio: a Missis regio live dominio (qui in hac *Ingilmaris Asse* apud nos

fuit) cum assensu populi electi: & in singulis malis septem constituti. Tanta eis reverentia, ut si quis repeteret quod ab ipsis judicatum esset, & in causa occidisset, aut 25. solidis rem componeret, aut acceptis a *Scabinis* 15. ictibus, suam lucreti temeritatem.

¶ **Quin** & ipsi *Caustidici* (quos a risosis clamoribus illa secula Clamatores nuncupant) lata jam a *Scabinis* sententia, si neque acquiescere vellent, neque eos profectui de iusto jodium, custodie non solium mandandi erant, sed & Regio suffendi supercilio. Nec impune interea *Scabini* ipsi delinquentes, nam & hos ejicere tenebatur *Misus* Regius.

Vox Germanica a Germanis petenda; de hac ergo sic *Landenbruggius* in Gloss. — *Scabini, Auditors Comitum*. Gloss. Latino-Theotici. *Judex, Receptus*, quia notione passim a Germanis usurpatur, atque inde quoque Gallorum *Receptus* deducuntur. Vide L. *Canu*. 13. & Concil. *Emmenie*, & add.

¶ **Saxnum.** Telum Gallicum *caurion* cuius non meminit *Calapin*. V. *Diader*. Sic. part. 1. 306, 307. ¶ **Sauknfin.** In genealogis est recte lineae defectus, sic a Britone usurpat. cap. 119. quasi *sanguinis finis*. ¶ **Saxones.** Rofwina, de gest. *Odonum* cap. 1. pag. 163. Ger. 8. A.

Ad claram gentem Saxorum (nomen habentem a Saxo) per divitem mentis bene firmam.

Sed gratius illud apud Engelhusium.

Quippe brevis gladius apud illos Saxa vocatur; Unde ibi nomen Saxo traxisse putatur.

¶ **Saxo.** Brevis gladius. *Goffi. Vindob.* Chron. part. 15. pa. 362. Pax ubi congeritur, sub fraude Macedo veratur, Ne male frustreretur, si totus inermis haberetur, Unde brevis gladius, clam tulit arte secutu, Iste brevis gladius apud illos Saxo vocatur, Unde ibi Saxo nomen peperisse notatur, Huius quoque cunctis vita redempta fuit.

¶ **Scabella, lorum.** Grallae. Lignea fulcra quibus innixi claustrum gradiuntur.

Flodard. lib. 2. cap. 14. Tres siquidem claustrum ab incolis ejusdem loci memorantur inibi fuisse curati. Cujus reditine sanctitatis indicia; *Scabelli* videlicet ac scabella in eadem Ecclesia sua sunt reposita.

¶ **Scabini, Scabingi, Scabinii.** J. Judices erant apud Germanos, Francos, Longobardos, malis publicis causis; tam capitalibus quam civilibus; nec terrestribus (scl. tam), sed & marinis, in quorundam Comitum, & Civitatis sub Comitum praesidio: a Missis regio live dominio (qui in hac *Ingilmaris Asse* apud nos

V. L. & Char.

Flammar. apud Scabinum in villa.

Tenuavit vox Britannum mare, succipitque; est in *Larne* porta Norfolkensis celebri, nescio quos diem supra annos centum: Chartam audi. — Scius presentis & futuri, quod nos *Richardus Borgiensis Aldermanus*, *Edwardus Rader*, *Joh. Brown*, *Rob. Sane*, & *Willel. Hall Draper*, *Cyphod* sive *Scabini*, & fratre *Fredericus* sive *Gilde* mercatoris *Sanctae Trinitatis* villa *Lenon* Episcopi, in *Con. Norw.* pro quadam pecunia *Junia* inter nos prefatus *Aldermanus* & *Cyphod*, sive *Scabini* & fratre, & *Thomam Miler* de *Lenon* predicti *Mercatorum* concordatam, tradidimus, dimissimus, &c.

nuncupator. Picti & Scythi venientes cum Roderico, Britonum connubia petierunt, pulvisque ab Hibernicis impetrant: ibid. Anno 76.

¶ *Scotala, Scotalia, Scotalium, Scotal & Scoteles.* Plur. Juxta quodam eff compositio, emungenda pecunie gratia, victis advenis, a quolibet exhibita. Quasi dictum *Scot*, i. pecunie, & *ale*, i. convivia: quod inverso vocabulo alii an *Alethos* nuncupant; & *ale* i. vobis *Scithal* vobis hinc.

Chart. Forest. cap. 8. — Nullus Forestarius, vel Bedellus faciat scotalas, vel colligat garbas, vel secum, vel hibernam colligat faciat.

Super hoc in Lectura Monasterii p. 216. Scotali (inquit) is ubi an *Officer*, &c.

¶ *Scotali*, dicitur ille Salutaris, aut qui Foris sit monasterii talem totos consociamus.

Angl. both keep an Alehouse, infra metas Forestie, excoletur hinc ad pecunie sue expensis totius exire per circuitum, ne aliquis sibi faciat in officium. Sic ille. Est autem

milii & alta lectura MS. super eodem hoc Statuto: quod nihil quomodolibet reperitur: Videtur enim illius author Scoteles illic ut pro genere, intellexisse sequentia omnia pro picebus.

Nec inepte quidem, fed nostro jure picebus: Nam in pluribus antiquis membranis scotalis hic legitur cum il duplici. Etiam in vetustissima (apud Mat. Paris)

Charti Regis Johannis de Foresta scotalium in neutro genere, quod remotius videtur ab

ala pro convivia, & vel talem vel collum designare, pro ridulo fere exactione, à Gall. *saute*, hoc idem significante.

Sic ut scotalium sit quasi scotalium, i. pecunie vel rei aliquis exactio, redditio, contributio: nam fore ut supra diximus, eff pecunie, *porci*, *symbolum*.

¶ *Scotia*, dicitur illa narratio, sub hoc genere factis appolite deducatur. Indici solebant Scotalia à sacerdote in Ecclesiis, quod in Concilio Oxoniensi sub S. Edmundo Cantuari. Archiep. hic prohibuit — *Bannum quod, scotalium per sacerdotem prohibemus, & si sacerdos vel clericus hoc fecerit, vel scotalis inestis, communis puniatur.* Cum Orlon. fol. 143. b. col. 2.

¶ *Scotia*. Apud majores nostros varie sumitur: Alias pro ea infula parte que Romanis *Britannia minor*, & secunda dicta fuit, & pro regno hodierno, quod ab Anglis, & Hibernicis determinat. Alias vero pro ejusdem parte que à mari Scotie, hoc eff, *The water of Forth* & *Firth*, in borealem extenditur: australi interea *Edenico* dicta. Quam distributionem agnovit Rex ipse David primus Regni sui anno 3. Domini verò 1126. per Chartam suam Ecclesie Dunelmensis in hunc consecutus — *Omni ubi Scotie & Anglie, tam in Scotie, quam in Edenico constituta, &c.* De quo plura apud Skeneum legas in vocabulis quibundam ab ipso expolitis ad Statuta Scotie elucidanda.

Scotia pro Hibernia. Sed à mediocri faculorum scriptoribus Scotie etiam de Hibernia intelligitur.

Author vite. Findani Confessoris Rer. Alman. tom. 1. part. 2. — *Vir igitur quidam, nomine Findan, genere Scotus, Civem provincie Laginensium (id oporere est) &c.* Mox — *Prædicti ergo viri (i. Findani) forem, gentilem, qui Nordmanni vocantur, plurima Scotie infusa, & de Hibernia dicta, loca vastantes inter alios feminas adducere Capiviam.* Et ibidem in hitor. S. Fidelini Confess. pag. 384. — *Sanctus Fridolinus ex Hibernia inferius Scotie oriundus, parentum generositate adeo immunitat præclarus, ut quique potentiores ejusdem Regni gratulerentur in tali cognati affinitate nunciat.* Plura ibidem seqq. paginis V.

¶ *Scrama, mæ.* Tei genus, vulnera forte inferens mucrone potius quam cuspidem. Scramme enim, uti mihi *Scilicet* autor est, cuius capiti infusum significat: *Wate* lass.

Wifegethor. lib. 9. tit. 2. l. 9. — *Unge quique de his qui fecim in exercitum dixerit, partem aliquam anni vel locum militum; plebsque eorum scitis, sicut, seranis, hinc, Legitque instruit — habuerit.* Hinc

¶ *Scramafaxus, xi.* Cultri genus apud populos boreales. Ex *Scrama* (quod diximus) & *faxus* compositum. Est autem *fax* & *jax*, Sax. *feram*, culter, & perinde securis illa multilux, olim adeo pollebat cæ. Gens, ut nomen inde reportavit; ut *Syle* & *Sila*. De hoc sic. — *Scramafaxi* meminit. Gregor. Turonens. lib. 4. c. 1. — *Tandem pueri cum cultis validis, quas vulgo Scramafaxos vocant, infestis venerunt, maledicti à Fredegunda Regina, cum aliam causam se gereve simularent, & tunc cæ (Regi scil. Sigeberto) latera ferunt.* At ille coactum, atque cornu non multo post spiritum emisit spiritum.

¶ *Screona, næ, Screuma.* l. Salic. tit. 14. §. 1. — *Si res homines ingenuum puellem de cati, aut de screonâ rapuerint, &c.* Tit. 29. §. 33. — *Si quis screonam, que clivem habet, effugerit, & aliquid inde tulit, &c.* Mox §. 35. — *Si vero screonam, que sine clivo est, effugerit, &c.* l. Sax. tit. 4. §. 4. — *Qui infra screonam aliquid furaverit, capite puniatur.* Addit ad legem. *Frison.* tit. 1. §. 2. — *Si quis caballum furaverit, aut bovem, aut screonam effugerit, capite sententia puniatur.* Hic *Lindemb.* In quibusdam codicibus *screona* legitur: sicut *leoder, leuder, leodun, leodun.* Rustici Campani etiam hodie *lycena* dicuntur camera illic demerite in humum, multo infuso sine onerata, in quibus hyeme, puelle simul convenientes pervigilant, sapie ad medium usque noctem.

¶ *Scriba, bæ.* Vide *Scriba*.

¶ *Scriba* Regis idem eff videtur Saxonibus nostris, qui hodie *Canclarius*. Ingulphus Hist. Croy. 85. l. 5.

¶ *Scribo, ons.* Greg. Mag. Regit.

lib. 8. Epist. 60. *Arimaro scribam* inscribit, ejusque dignitatem non vulgarem fuisse ex his ibidem indicat — *Proferamus peritorem gloriam; non voluntate dissimulat: sed illi confirmat corpori debili factum est, &c.* Mox autem ut *conducit, cense illis fuis magnitudinis ostre promissas non neglexit.*

Item Epist. seq. De Gentio Scribæ, viro magnifico — *Quoniam filius noster Gentio, vir magnificus, scribo tanta (Deo propitio) bonitate est, ut valde sit diligendus, &c.*

Munus Græcis innotuit, à quibus assumpta etiam vox eff *scribæ* item & *scribæ* nam *scribæ* confundit, & scribam pariter exponit.

Sed triplex (inquit) eff hujus vocis notio, aut enim *scribam* significat: aut præfectum satellitum Imperatoris: (quem Angli the Captain of the Guard dicimus) aut medicum castrensem, qui exercitum sequebatur, militibus in acie vulneratos curabat, atq. olim *scribæ* etiam dicebatur.

¶ *Scriptum, pi.* Synod. sub Domino Rege Pipino Cap. 4. p. 1203. De peregrinis similiter constitutus, qui propter Dominum ad Romanam vel alibi vadunt, ut ipsi per nullam occasione ad penes & ad excoletas, aut navigio non detineantur propter scrippta sua. *Scripi* Anglis hodie, *peris, facillius*, nohuit; Synodus ut peregrinantes pro hujusmodi scrippta tolones aut tributa pendente. Peregrinorum enim sunt hæc insignia: *bonius* scilicet & *peris*, *peris*, quibus igitur ne Reges designati sunt. Philippus itaq. Augustus celebris Francorum Rex cum in iter Hierosolomitatum accinctus esset, Anno Dom. 1190. in Ecclesia S. Dunstons — *Cum decursum (ut Regis ut verbis) ab oratione fugiens, sportam & baculum peregrinationis de manu Gulielmi Remensis Archiepiscopi amicum sui Apostolicæ sedis legati devotissime ibidem accepit.* In hisce autem sportulis, peris, scrippta, Carcerem deferabant, & timere necessaria, de quo Chauver in apparatu coloni sui ad S. Thomam Cantuariensem peregrinantis.

In scrippte hæc bote both btead and terkis.

Id eff.

¶ *Scriptorium.* Locus in Monasteriis quo libros exarabant: scriptoribus; operum dabant. *Egghard* vi. Calf. cap. 11. — *Venerunt in prade, & inde in lavatorium, nec non & proximum pradi Scriptorium: & hæc res regularissimas pro omnibus qui unquam viderunt, asserbant esse officinas.*

¶ *Scrofa, ducaria.* Duclitrium aliarum scrofarum. Gloss. l. Sal. tit. 2. §. 13.

¶ *Sulca, cæ.* Longob. lib. 1. tit. 14.

l. 6. — *Si qui in exercitu ambulare contempserit, aut in sulcam dei Regis & Ducis sui sal. 2.0. libi. Lindemb. Glossar. — Sulca, id est, cavata, Sed quid hoc? opinor equitatus vel equorum terna, ab Ital. *cavalla*, i. e. quæ. Angli autem multitudinem huiusmodi infirmam a frull, aliusmodi dicuntur: sic a frull of fish, i. piscium. Sed addit Lindemb. ex Theophrasto Simo. lib. 6. p. 314. —*

¶ *Sculdus, Sculdafius, Sculterus.* A Sax. *sculda*, quod in Gloss. Cant. interpretatur *calceus*, ideo fili quod delictorum poenas exigat. Nam *sculo, sculo*, & *scylon* Saxone. eff *delictum*, *reatus*, *culpa*, Germ. *Schuld*, à quo *Schuldheiter*, & *Schultheite*, pro *Prætor*, *Capitaneus*, & *Præfeto Prætorio*. Vel *Sculdafius*, quod *Sculdafius* vel *sculo*. Sæo autem juxta Glossar. Arabico-Latin. *penator*, *torator*.

In Glossar. dictus eff *Sculdafius pedaneus judex*, i. qui non sciamus sedens, fed humi pedes suum exercitur munus. Vide *Kilman*.

Sæpius occurrit in legg. *Longobardici*, nec in *Tufcia*, *Emilia*, *Austria*, *Neustria*, alijs; Francie & Germanie loci innotuit. Ministri autem partes potius quam magisterii in multis videtur præstitisse: Judici in quavis judicaria subministrant: Sed Decano tamen & Salarario quem vocant prepositum. Plures item *sculdafii* uni substant Judici, etiam in eodem judicaria judicis territorio: quin & ipsi nihilominus inter judices habiti. Horum verò munus, ex prolati hic infra legibus tute ipse conjuncto.

Longob. lib. 1. tit. 2. l. 2. — *Si qui in Ecclesia scandalum perpetraverit, 40. sol. sit culpabilis, &c.* & prædict. 40. sol. per sculdafium aut judicem qui in loco ordinatus fuerit exigatur, & in sacri Alari ubi, &c. po-nantur.

Tit. 14. l. 7. — *Sculdafius verò dimittat res homines qui caballos habent, ut tollant ad faunas suas ipsos caballos res, &c.* sic ad judicem diximus: in qua lege etiam apparet Sculdafium judice minorem esse, posse tamen eos cum in exercitu ambulandum sit, caballos, ut judices, tollere ad faunas suas: Judices vero sex; Sculdafius tantum tres.

Tit. 17. §. 10. — *Advocatus vel prepositus, sive Sculdafius, vel qualiter aliâ dignitate prædatus.*

Tit. 25. l. 50. — *De servo fugiente, & advenit homine, si in aliâ judicariâ innotuit fuerit, tunc Decanus, aut Salararius, qui in loco ordinatus fuerit, comprehendere eum debet, & ad Sculdafium suum perducas. Et ipse Sculdafius judici suo consignet.*

Tit. eodem l. 73. — *Item in Austria, quoniam in Neustria, quæque in Emilia & Tufcia & littore maris, perquirantur ipsi fugaces, & apud locum juratis, Sculdafii, Decani, Salararii, vel loco præpositi, ut nullus eos calet, &c.*

Tit. 2. l. 1.

Verb. Tera
ex scripto.

et originis, sua tamen ad arbitrium domini prædici possidebant et faciliates, opera rustica et servilia eis indicia per villas facientes, & Villani inde nuncupati. Hi quidem apud nos videntur fuisse usitatores: & *Thomæ Strymon* igitur hos non censentes, inter gentios, atque absolute servos, illud prodidit quod in Anglia antea (ingressum Normannorum) nullus fuerat servus. Sed fuisse proculdubio, ut e legibus Anglo-Saxonum: passim deprehenderis. Et quoniam nonnulli dictum hoc intelligunt de solo Cantio: nam *Lambardus* ait se legisse, *Servus* in Cantio non fuisse unquam: huic etiam *Ll. Bard.* conjecturam prohibent ipsorum Cantianorum Regum *Ethelberti, Hathari, & Wlstradi*, ubi utrumque titulum genus reperitur. De prædiali autem fere legem semper intelligendum casu, ubi multa pecuniaria et imponitur, non flagellum fere verbera, ut *Wlstradi* *Ll. cap. 14, 16, &c.* quære. *v. solum d. 4. ne*
¶ Seftrix. Extrema maneri de *Ches ringtones* — *Debet sperare in quilibet septimana, a festo S. Michaelis usque, ad gulam Augusti quilibet die operibus suum opus, pecuniam operi et, quæd. Et a festo S. Petri ad concula, usque, ad festum S. Michaelis suum opus in quilibet die operibus 1 d. ob. excepta festone Hæmæle. Mox ad festonem Quadragesime.*
¶ Seftrium. *Sedile. Brit. Armor. lib. 3. de nio juxta Gildonem.*

Que gremio viridi vestito gramine fesse
 Grata viatori fessoria prestat.
¶ Seftrix. *Ablo de obid. Lutetia de spuris sanctis.*

Ore meo sedat, mentem replens pie Domine
 Atibus atq; sacris, virtutum floribus oras
 Expellis feltrice sacra viridi procul arvi.

¶ Ser. Pro sed frequens apud veteres forenses.
¶ Setherdays flepp. Apud Scotos dicitur pitationis prohibitio à die Sabbathi post vespertus, usque ad diem Lunæ post ortum solis, quod Alexand. 2. legg. cautum est cap. 16. §. 2. V. *Sken.*

¶ Seucis, & Sews. Canis magnus qui & inde *seusus* & *seusus* dictus est. Germ. & alias *Spuchur* quod V. L. Alaman. tit. 82. qui indicibus alias De Canibus seutibus vel alin furatis, aut occisi; alius de canibus seutibus, &c. Et *Ll. 1.* — *Si qui Canem fessum primum casalem qui primis curis involaverit, sol. sex componat: qui secundum, sol. 3. componat. Et in Ll. Bætor. tit. 19. §§. 1, 2, 3.* — *Cautum est de eo qui Canem fessum vocatum teithpunt, & alidrem. Canem fessum vocatum teithpunt, & alidrem. Canem fessum vocatum teithpunt, & alidrem.*
 Er. L. Salic. tit. 6. §. 1. — *Si qui Canem fessum furaverit, aut occiderit, qui magister*

su, DCCC den. qui fessum sol. 45. culpabilis pæctor, &c. — *Si qui verò fessum reliquit aut volentem pæctorum fice velentem leporum furaverit, &c.*
 Hic canis alias *seutus* dicitur. *Ll. Burg. Addit. i. tit. 10. §. 1.* — *Si qui Canem velentem, qui leguntum, vel petramulum pæctoris involare, jubemus ut coram coram omni populo pæctoris ipsius ostendatur, & §. sol. illi cuius Canem involaverit cogatur exolvere, & multa nomine duci solido.*

¶ Sewera, & Sewera. Est fossa in locis palustribus ducta ad aquas effluenda, tunc fuit dicimus, cum aqua clam clabatur, quod à Gall. *fuer, i. fudare*, à quo *fuer, i. fudor, & fudator, fuerit, fudatio*. Ab his Galli latium & lachrimas, quæ ex vite & arboribus profiliunt fesse nuncupant.

Charta Regis *Ethelbaldi* apud *Ingulphum*, sub initio *Hilior. Croyl.* — *cum aqua occate affuerit, versus Aquilonem, sui communis fessera est inter Spalderlinge, & dictam insulam.*

A Gall. *affore, i. ficare, vel fere*, quod est excludenda ficare. Et hic primum vocis originem censio, nam *Welt's. the foor*, & ferebatur vocant.

Seweri etiam dicuntur antambelones feraculi, qui in epulis patinas delibant & disipunt. A Gall. *affore* opinatur *Cemellus*, hoc est, *disponere, collocare*: nam videlicet se refert librum antiquum Gallicum de militibus Regie Anglorum aulæ; in quo hic idem *Affore* appellatus est: & apud *Fietam* lib. 2. cap. 15. *Affore*, quod *Ordinatio, collocatio, dispositio*.

¶ Saxagena, næ. Spec. Sax. Art. 48. Ubi decima solvitur in campo decima *saxagena* dabatur æque bona vel decimus manipulus. Infra; ubi decima solvitur ut dictum est, in *saxagena*, funiculus duarum debet esse ulnarum à pollice incipientium, per quem manipuli ligabuntur.

¶ Sextariaticum. Greg. Mag. Epist. lib. 1. cap. 42. de iustis ponderibus rusticorum, &c. — *Valde autem iniquum & iniquum esse proximum, ut à vestris Ecclesiis, de sextariaticis aliquid accipiant, & ad majorem modum dare compellantur, quam in horris Ecclesiis inferant.*

¶ Sextarius. Tum liquidorum tum aridorum mensura, & in utroque genere varia.

Pro eo quod *Quarterium* vocant Londinenses, *leuti, & dram.* *Huntingdon.* Hilt. lib. 6. — *Cresce hoc tempore (scilicet Edwardi Confessoris) tanta fames Angliam invasi, quod sextarius frumenti, qui equa una solis esse oneri, venundaretur §. solis, & etiam plus.*

Pro eo quod *quarta* dicitur, Anglicè a *quarto*, diu ut loquuntur pias contemns. Hoc sensu apud *Gregor. Mag. lib. 6. Epist. c. 42. p. 360.* — *Officem sextarius videtur intus sui.*

¶ Sicut

Sicula hinc in Autumno rubet Algia tempore pennis, Unde Liqueor solas liquorem in Nosstra gradum.
 Gul. Arto. l. 6. Philipp. p. 334. v. M. Paris. d. obit. Johis Regis. L. m. N. m. d. codem.

¶ *Shewin, Shewaz.* Indicatio.

¶ Syb & som. Sax. *Pax, & securitas.* *Ll. Eadl. Canis Regis* cap. 17. — *callum spiritum manum ryb i rom gemene, id est, — Omnibus Christianis pax & securitas communis esto.*

¶ Sicla, Seila, Sigla. *Ll. Alaman. tit. 22.* — *Seri Ecclesie tributa sua legimus reddant 15 siclas de cerevisia; parum valentem tremisse uno: panem, modis duo: pulis 5. oca 20, &c.* Et *Chart. Alaman. Goldst.* num. 42. — *Pro istis res pætoris totum singulis hoc est, 30 siglas cerevisie, 40 panis, fructibus tremisse valentem, &c.* Num. 49. — *in censum habere, hoc est, annis singulis, de cerevisia siglas 15. & unum maldiam de pane.* Num. 59. — *Cerevisia siglas 30, panis 40, &c.* Num. 61. — *Per singulos annos 30 siglas de cerevisia & 30 panis, & fructibus tremisse valentem.* Num. 67. — *Triginta siglas cerevisie, & quatuordecim panis & fructibus tremissimum, &c.*

Quære an *sigla* five *sigel* hoc respicit, quod est quarta pars uncie, & V. R. Alam. to. 1. pag. 394. in Cor. Sed & apud *Jun. fessis* legitur pro numismate veteri Perpetuo 7 circiter denarios nobiscum valente.

¶ Sigala, & Sigale. Corrupte à *Pliniano Seale* (id est *Siligi*) à quo & Gall. *sigle*, Angl. *sipe*.

Capit. Carol. lib. 1. tit. 122. — *Medium unum de sigle contra denarios 4. modium unum de frumento parato contra denarios sex.*

¶ Sigillum. *Hilior. Offic. R. Merciorum in MS. S. Albani* — *Reff. Off. literas Regi sigilli sui munimine consignatas eidem nuncio commisit deferendas.*

Litt. Patent. *Aloni le Lange* Dat. die 10 Mensis Maii Indicti 11. an. ab Incarnatione verbi 689. *Hilt. de Breataine* liv. 1. cap. 28. — *Alia fuerunt hæc in uide Occidentis, sub nostro (viz. Alani) magno sigillo, & signo manuali, & etiam sub signis manualibus Comatum Cornubiensis, & Leonensis, presentibus reverendis in Christo patribus Gregorio Dilecti Archiepiscopo, Waltero Dilecti Cancellario nostro, Guilielmo Rhodemeni, & 11 aliis — ad hoc conferentibus — Die 10 Mensis Maii Indicti undecima, Anno ab incarnatione Verbi 689.*

Signum Alani Regis Britannie.
Signum Gregorici Archiepiscopi Dilecti.
S. Walteri Dilecti Episcopi.
S. Guilielmi Rhodemeni.
SS. 11 aliorum.

Sigillum pro signo *Chart. R. Ethebaldi* fidei suo Ministro dat. 1014. Indicti 12. *Ege. Ethelred Rex Anglorum præstat donacionem cum sigillo sancti Crucis confirmari.*

Signum etiam pro siglo. V. Signum.

¶ Sigillum. Obduramentum quod in summo doli orificio (ut *Apuleius* & *Goldstus* loquuntur) inferitur. *Alamannis Sigel.* Sic dictum, quia vasa olim signabantur. *Cujus rei* (inquit *Goldstus*) *habere elegantem locum in fa-*

ceus Hierocle philopoli, qui ante annos vulgati. Cap. 16. Ekkehard. Cat. S. Gal. cap. 5. — *Vasa vanaia usque ad sigillos aditu plena.*
¶ Sigillum. Pro campana: crebro apud *Gregor. Tironem. Fideiudicium*, & eorum fideiudiciorum auctores *Gregor. Hilt. lib. 2. cap. 23.* *Signum ad maturas.*

Fleobard. lib. 4. cap. 40. — *Signa Ecclesie Sancti Laurentii nemine possente sonare ceperunt.* Simile cap. sequenti. Et cap. 43. — *Cylos Ecclesie ad vespertina pulanda venis signa.* *Ekkehar. Jun. Cat. S. Gal. ca. ult.* *Signum pulsator ad Capitulum.*

Signa autem pro quovis pulsandi instrumento, quo quidam significantur recte potest accipi, notat *Bede* in libro 10. *Rationali* cap. 86.

Signum pro siglo. *Pract. lib. 2. Tract. cap. 16. nu. 12.*

Ord. vital. Ead. Hilt. p. 541. D. — *Hic* (scilicet *Tarquetus Albus Crulandus*) *magne generositatis fuit* — *Wendeburg, & Bebi, Uiriprot, & Elminton, Contemham & Ophintonam Crulandensi Ecclesie dedit, & reintegratione inde Sigillo Irreversibili Regis Edgari, filii Edmudi Regis signatum confirmavit.* V. *Hilt. Ingulphi* fol. 497.

¶ Signum manuale. V. *Sigillum.* *Signum, V. Campana.* *Synod. Celchyth* An. 816. ca. 10. *pulsator signum.*

¶ Silquaticum. *Ll. apud Romanos* quod pro expendantur mercium licentia dabatur. A *silqua* primo & minimo onim pondere. *Notri Stallagium* dixerit & *Borde.*

¶ Similo, las. Similis sum, simile facio. *Vigil. l. contra Eufych. Ret. Al. 1. 207.*

¶ Siminellus, Simnellus, Symnellus. Panis purior, sic dictus, quod à *similis*, hoc est, puriori farinae parte efficitur. *Panis simitaceus, vel simitaceus.* Angl. *Symnellus bread.* *Astiffa panis* An. 51 Hen. 3. *Symnellus verò, de quadrate ponderis 2. sol. minus quam Wigstetum.*

¶ Simmeria. Inferioribus Rhenanis mensura est quartam modi partem continens, i. *Goldthum* recte intelligi, in *Gloss.* ad *Ekkehard* cap. 1. p. 181.

¶ Sinadit, de. Et fontis propitius *Sneida.* Secundum *Gloss.* ad *leg. Longobard.* *viz.* nostram autem conjecturam non quævis, sed ea tantum quæ per incisionem fit in *lylvis*. A *Saxon.* *tribus* five *tribus* incideret, *secare*, unde *nolo pro ferra, & probe magis.* V. *riad Sax. Luc. 2. 21.* *bat* *Sec* *alio empyben* *perpet* — *ut per* *incisionem*.

Longob. lib. 1. tit. 26. l. 5. — *Si qui propter intentionem signa sua, aut thesaurorum, aut finium in fide alterius fecerit, & suam non probaverit: componat sol. 40. &c.* Et l. 1. l. 1. — *Si ferra extra possessionem domus sui thesaurorum, aut finium, in fide alterius fecerit, manus qui incidit. Et si cum possessione domus sui thesaurorum, aut finium in fide alterius fecerit, &c.*

U u u 2

tere, *examinare* fundum vel latitudinem rei,
uti maris, vel aquæ, à quo Angl. *to sound*
dicimus Hinc forte vox nostra *fiscalis* *sonum*,
quod vide.

G L O S S A R I U M.

¶ **Stoutberes.** [Sex. id est, Magnanimi Davini. Apud Anglos Orientales ita olim dicti sunt, qui animi magnitudine ceteris praevallebant. Hos ut à primà ipsa etate dignoscere, collocare solebant puerulos suos super tecto aedium stramineo, et qui timide illic haerebant, vel ut casuri qualesent pusillanimes fore pronuntiabant: qui vero comprehendens stramine, alacri prorsus et se fortiter fullinere deprehendebant, plausu magno strator-hares futuros acclamabant.]

¶ **Stowa.** [Locus à Sax. *stow*, via porticus. Joh. 10. 23. *in tē stōw eadēquā-* 70.]

¶ **Stradura.** [Chart. Alamann. Goldast. num. 58. De traditione precaria. — *Actum de hāc Ecclia & divite — pecunia ataxatum, hoc est anno & argento sol. 70. caballus 5. cum summa & redditu & fisco cum stradura sua ad nostrum iter ad Romam ambulandum. Opitor, stratum equestre, Ephipia: Apparatus itinerarius, ab Ital. *strada*, id est via, unde & quod sequitur *Strasiana*.]*

¶ **Strasura.** [Vestigal, in itineris expeditionem datum, Germ. *Wegsura*, hoc à *Weg*, illud à *Strada*: pro via: & *strata* idem forte quod *Stratum* pro copis, ut supra. Beat. Rhenan. Rer. Germ. lib. 2. leges aliquot Francorum — *Ad regem vel in bellum proficiscens, aut rediens, à vestigal quod Strasuram vocant immitti est. Stratum Germani hodie & Wegsuram appellant.* Hæc ille.]

¶ **Strat.** [Regionem ad fluminum decursum pacentem appellare solent (Scoti.) *Buchan. hist. Scot. f. 6.*]

¶ **Strata.** [Ab Italico à *strada*, Via. Vide.]

¶ **Strator.** [Stratores dicuntur milites qui caltra præbent, ut loca accommodatiora ad traducendum exercitum facerent; de quo *Vigetus* lib. secundo. Hoc etiam verbo usus est Otho Pontifex. Spigel. in illud *Ligurin. lib. 2.*]

[*rum* Strator eras de plebe quidam neque nomine multo vulgato modica in egressu mercede merebat.]

¶ **Streeman.** [Potens, vel potens vir. *Leland Collect. vol. 2. p. 188.*]

¶ **Strenaevalch.** [Bed. lib. 3. cap. 25. — *In monasterio quod dicitur Strenaevalch, quod interpretatur finis firi.*]

¶ **Strepa.** [Suber ephippiarius. *Vorliths Germ. rer. to. 2. 8.*]

¶ **Streptus, ti.** [Destitutio, prostratio, mutilatio, alias *Streptum*: à Gall. *stratus*, mutilare, detruncare radicibus: quando abbas decessit. Hinc in vet. rescriptis forensibus: *Streptum* & *ostium* facere, Anglice *strip and waste*, vel

strip and waste: quod alii intelligunt pro vasto (hoc est, pro destructione) cum strepitu seu fragore facto, utpote cum quis aedem iterat, ipse calvis vel securis fontus furem prodeit, ut in *hæc* leg. cap. 43. dictum est. Ad nostram autem sententiam facere videntur, in hac re *Brevia Regia*, ubi nulla de strepitu mentio, sed vice ejus destructio ponitur, viz. *Ecce castum, venditum, destruitum, & exitum de terris, domibus, locis, gardinis, & hominibus ipsius A. E.* Vide *Littempen-tum*.]

¶ **Stria.** [Idem quod *Striga*, Saga venefica.]

¶ **Strioportius.** [L. Salic. tit. 67. l. 10.]

¶ **Strip, & Waste.** [Vel *Strip & Waste*. Vide supra *Streptum*.]

¶ **Strucllus vestium.** [A suit of clothes. *Orderic. vit. p. 335. D. & 336. A. — Dum Rex [Guilielmus I.] struclum pretiosorum vestium Regio Comiti (Hereford) mitteret — ille prout ingentem ante se iussit parari, & ibidem vestigia ornamenta oblatum, sericam intertulit, & venientem de pretiosis pallibus peregrinorum murum subito comburi.*]

¶ **Strumentum, ti.** [Strumentum, ti.] *Apparetur* ambo, sed hoc barbarè V.]

Chart. Alamann. Gold. num. 31. — *Si quis aliquando contra hunc instrumentum ire tentare vel irripere voluerit, perfolvit diplomem &c. — mox factum instrumentum in eis Quadenis, iterum — hunc instrumentum furi regeretur.*]

¶ **Struba** al. **Stupa, stupa, Stupa.** [Hypocaustum, locus ad fundandum. *Lista à Germ. St. ut Gall. *stupa*, vel *stupa*, et Ital. *stupa*, omnia à verbo *stupa*, id est leniter coquere, sudare, calcificare, unde Angli à tunc, vel *stupa* appellatur.*]

Vox in usu *Dithmaris* evocata est, An. Dom. 1000. quod *Luffus* totus in Germania *Tutius* quæ etiam usus est ipse *Dithmarus* Episc. *Mersburgicus* Chron. lib. 7. — *Cetero à suis pendit deperit, in Stuba via recedebat.*]

Concil. Vinnens. An. Dom. 1267. in canon. de *Judais* — *Prohibemus insuper ne stibas, & balnea, seu tabernacula Christianorum frequentent, seu inire per eas aiant.*]

Histor. Austr. sub An. 1295. inter Germ. Script. — *Per totam hyemem atque adeo lenis fuit, quod stupis bene caruissent homines si coluissent.*]

Et apud *Palladium* de Architectura tit. est (cujus cum aliis meminit *Lindenbrog*) de *balneis & Stupa*. q. si hic *Palladius* non sit antiquior *Dithmaro* supradicto.

Hinc etiam *stues*, Gall. *stues* dicta sunt lupanaria: ejusmodi sita olim in australi Thamecis ripa, Rex *Henricus* 8. sub Anno Dom. 1546. Solenni edito imperpetuum voce Praeconis proflagavit. Hinc in vet. Martii 1546. ante 38 H. & cubi praedicti. 8. *Hol. St. p. 995.*

Quin

Quin & a *stue* dicimus *stueorum* ad conservandos pisces, Angli a *stupa*.

¶ **Stuppaas.** [Obturo, occludo, infarcio. Quasi *stupa* ingero, alias *stupa* inde unde Latini *stupa* & *stupa*, hæc eadem significatio. Uti etiam Germ. *Stuppen*, Gall. *stupper*, Ital. *stoppa*, atq. Angli. to *stop*, ideo scilicet quod in stipandis rariis rariis *stupa* adhibebant, *et tunc stop* i condensare vel consolidare.]

L. Alamann. tit. 59. — *Si autem ex ipso plaga cervella exierint (sicut solet contingere) ut medicum cum medicamento aut serico supparit, & postea sanavit &c.*

¶ **Suanegia.** [Chartular. Cornobii de *Wimondham* B. Mariz. p. 58. b. de tenuris in *Scarnbrun*. & *Stetfham*. Rog. Rultheg. Confirmavit Des & Eccl. B. Mariz de *Wimondham* & *Monachis* ibidem 40 aer. in *Scarnbrum* Eccl. cum dimidia falsoca — *Preterea eis totam turbariam, quam dominus meus Comes Arundel terris mihi dedit in suanegia, &c.*]

¶ **Subarrare.** [Clam arram dare. R. Al. 1104.]

¶ **Subbatio, ti.** [L. Salic. tit. 2. § 6. — *Si qui seronam subbanti in furis, hoc est porcellos à mare subbrat Eccl. Et in Recapit. ejusdem legis § 9. — Si qui porcellum alterius subbati, ut porcellos non habeat &c. Gloss. Lindenb. subbati porcellos in ventre matris occidit.*]

¶ **Subditus.** [Pro vassallo, cliente, & alio quolibet sub alterius potestate. *Floard. lib. 4. cap. 23. — Heribertus Anselmum Bognis* subditum, qui prædictum custodiens egeram cum ipso castello recipit. L. Henr. 1. cap. 6. — Si Episcopus à fide deviaserit, & subditi secesserit communiter incorrigibiliter appareat.]

¶ **Sublegerum.** [Saxonice à *suble* p. i. incestuosus, quasi cum consanguineis concumbens. *sub* enim cognatus est, *leger* accubitor, unde legatos residentes *legari* vocamus.]

Foedus inter *Alfredum* Regem & *Godum* al. *Aloredum* & *Guthrum* M. S. — *Et de sublegerum sapientes instituerunt, ut Rex habere superiorum & Episcopus inferiorum, nisi dignus emendaret &c. Ubi sublegerum est ablativus casus pluralis à nominativo *subleger*.*]

¶ **Submanico, cas.** [Longob. lib. 1. tit. 16. l. 17. — *Si ipsam (puellam) comprehendere presumpserit, & ad causam suam ligatam aut submanicatum adduxerit, comparet &c. Gloss. ibi Submanicatum, ligatum manibus propriis.*]

¶ **Subretulus.** [Analetha Lib. Ecclesie Cathed. Wigorn. fol. 25. *episcopus Rex Mocturum, cum Comite suo subretulo* Dictionum *Ordepe*, p. 27. *Fior. Wigorn. An. 1066. — Rex novum subregulus* *Harald*]

dux Godwinus Ducis filius &c. Hic apud *Huntington* *Conful* dicitur pag. 366. l. c. — *Algaro vero filius Legrici Confulis deus Confulatum* *Harald*.]

¶ **Subsidium.** [Apud Anglos tributum, dicitur, quod ob graviora Regni negotia auctoritate Parlamentaria Regi rogatur, ex integrâ estimatione cuilibet subsidii, vel secundum annum prædiorum ejus valorem, quæ ex unaquolibet reddunt 4 Sol. vel juxta bonorum computationem, quæ ex singulis libris 2 vel 8 den. dimmerant. Forma autem hujusmodi descriptionis & colligende pecunie ratio accuratissime semper instituitur in ipso Actu Parlamentum, in quo Subsidium ipsum efficit concessum.]

— *Quilibet tam conjugatus quam solutus uniusque sexus pro capite suo solvere cogebatur. Parliam. an. 1380. Walf. Ypod. 534. l. 37.*

I find not that the Saxon Kings had any Subsidies collected after the manner of those at this day: but they had many Customs whereby they levied money of the people, or personal service towards the building and repairing of Cities, Castles, Bridges, for military expeditions, &c. which they called *Burgbote*, *Brighton*, *Hecreure*, *Heregeld*, &c.]

But when the Danes oppressed the Land, King Egredius in the year 1007 yielded to pay them for redemption of peace 10000 l. which after was increased to 36000 l. then to 113000 l. and at last to a yearly tribute of 48000 l. This was called *Danegeld*. Danica solutio. And for levying of every type of lamb (that is every Church lands excepted) and thereupon it was after called *Hydagium*; which name remained afterwards upon all Taxes and Subsidies imposed upon Lands; so sometime it was imposed upon Cattel and was then called *Hornegeld*.

The Romans called both these sometime according to the Latin and Greek word Taxes: sometimes according to their own Language *Tallagium*, of tallor, to cut or divide; and sometime according to the word usual beyond the Seas, auxiliary & subsidia.]

The Conquerors called both these kind of Taxes or Tallages and made a Law for the manner of levying of them, as appeareth in *Emendationibus* ejus, pag. 125. §. *Voluntus* & hoc *formæ* &c.]

¶ **Substantia.** [Pro alimento. *Willelmo* lib. 8. tit. 5. l. 7. — *Quantum in substantia ipsius caballi expensum fuerit.*]

¶ **Subtilitatum.** [Quod subtiliter efficitur. L. Anglor. tit. 5. § 9. — *Si qui alium in*

bra

— *essendi in ipso qua vice streptum coram habebat. Hist. Ric. 1. p. 134. Henr. p. 233 in* *Ridicus* *Alfredus* [de *Ly. de* *Henr.* — *de* *Abbas* *de* *Grave* *planiham* *londra* *streptum* *streptum*, i. mutilare, detruncare radicibus: quando abbas decessit. Hinc in vet. rescriptis forensibus: *Streptum* & *ostium* facere, Anglice *strip and waste*, vel de co v. *Dugd. Broom* p. 112. 413.]

Chartae de Foresta, cum Regis Johani. quam Henr. 3. cap. 9. — *Nidum* iwanimotum de cetero teneatur in Regno nostro, nisi ter in anno; viz. in principio quindecim dierum ante festum S. Michaelis, quando agitatores veniunt ad agendum dominicos boscos, & circa festum S. Martini, quando agitatores debent accipere panem suum. (Et ad ista duo festivitatem conveniunt forestarii, viridarii, & agitatores, & nullus alius per districtionem.) Et tertium iwanimotum teneatur initio quindecim dierum ante festum S. Johannis baptiste pro venatione bestiarum nostrarum: & ad istum iwanimotum conveniunt forestarii, viridarii, & non alii per districtionem.

¶ *Swartzwild.* Boior. tit. 19. §. 7. — De his canibus qui infes vel bubalos, id est majores feras quod Swartzwild dicimus persequuntur. Lindenb. Gall. Bœste noirs Fera niger. Alam. tit. 99. cui contrarie feras ridet.

¶ *Sweizcholi.* Boior. tit. 13. cap. 1.1. — (Si equum) contra legem minaverit quod Sweizcholi dicunt.

¶ *Swerp.* Les preuves de Phil. des Contes de Guines p. 195. — Ego Guillelmus Dei gratia Flandrensis Comes — si cum Boloniensi Comite Stephano concordiam habuero in illa reconciliatione, eos & thelonio & Swerp, apud Wilsant, & per totam terram eam liberos faciam.

¶ *Swiro, al. Swuro.* L. Boior. tit. 15. cap. 11. §. 2. — Si firmare promissum emptori id est, Swuro. Lind. Swiren jurato confirmare Germ. sic & Angli. to *Swucar.*

¶ *Swulinga.* Rectius forte *Sulinga*. Dicit enim nudi videntur à Saxonicis vel

julph, id est, aratrum; idemque, significare quod carucans terrae; hoc est quantum sufficit ad annum pensum unius aratri. Majoribus nostris, aliter, *Hila*; exteris *colonica, manfium, &c.* Rantale MS. de W3, tempore Vener. patr. Thome Ludlow Abbatis, fol. 1. — Dedit etiam idem ecclesie Rex Wilhelmus (Conquestor) eidem ecclesie de Bello in Cantia, regale manerium quod vocatur Wy, cum omnibus appendiciis suis septem. Swullingarum, * id est, Hidarum, ex sua dominica Cerna, cum omnibus libertatibus & regaliis consuetudinibus, &c. *St. W. Kithon.* Idem tamen verbis in Chron. MS. Monasterii de Bello.

Lib. MS. vet. Archiep. Cant. f. 172. Catalogus habetur sic inscriptus — Sulinge Manerium Archiepiscopatus Cant. in Cantia; & scito, quod duo sulinge faciunt unum feodum militum. Item totius Cantie sulinge ut videtur.

De Deventa — 2 sul.
De Omeforde — 8 sul.
De Bixle — 3 sul. & sic de reliquis.

¶ *Syllabæ* Pro literis vel Epistolâ. Concil. Roman. 2. An. Dom. 745. — *Ante hoc dies syllabas reverendissimi atq; sanctissimi fratris nostri Bonifacii Archiepiscopi nobis reversisti. Et postquam apud illorum seculorum homines.*

¶ *Symyssa.* Rectius *Symmyssa* æquum, consors disciplinae vel studii, interdum secretarius. Ekkehardus Ju. Cass. ca. ult. — *Dicenti Diceno & Symmyssi suis.*

¶ *Synodus.* Ex interfectu Comes Flor. 135. Reges 173 & Magnates Laici plerumque sub eis feculis.

¶ *Abernaculum.* Fabrica honestior quâ Sacramentum quod vocant Altaris confervatur in Ecclesiâ Romanâ, pidx includum.

¶ *Taborum.* Aldelmus de laud. Virg. — *Premisso Christi taboro, & Christi vexillo armatus, nec venenata draconum derimenta premebimus extrimus.* Hoc corrigi *Mausius* in voce *tabore*, edit; *Christi labore*. Sapit quid agit vir acutissimus: sed auctori *tabore* videtur inferre, cum idem & idem sint labarum & vexillum. Aldelmus forte Latino-barbare dixit *taborum* pro tunica, à Gall. *taborre*, vel pro tympano à Gall. *taborre*.

¶ *Tabula rotunda.* Vel mensa rotunda. condita Walf. p. 164 l. 33.

Festum tabule rotundæ ab Ed. 1. solennius *Warwic* celebratur an. Regni 9. Dom. 1281. Holl. pag. 280. col. b. 56. Sed prius instituitur à Rogero Marimer heroe bellicofo An. 1279. dicti R. ad castrum *Killingworth*, conscriptis huic ludo militari 100 Equitibus auratis & totidem dominabus. Stow pag. 309. Ed. 3. An. 1344. domura edificat ad Castrum *Windslores*, quæ tabula rotunda vocaretur, diametrum habens 200 ped. &c. *Ypod.* pag. 515. p. 170. p. 170. *Ypod.* p. 170. p. 170.

¶ *Tabule nude.* Puerilis ludi genus, quo in monasteriis & scholis non pigris telluris calculus, sed lapillis duntaxat sive virgulis minutim dilectis utentur. R. Al. 1. 2. 11.

¶ *Tabule plumbeæ.* Floardor. lib. 3. cap. 5. — *Tota templi plumbæ cooper-*

* Sic emendo, nam scribitur idem pro id est.

perne tabulis. Angl. *Sherts of Lead.* ¶ *Taigni.* Domest. Vide *Tonu & Thonu.*

¶ *Tailium.* Rigord. de Gest. Phil. Aug. Anno 5. Regni, p. 172. — *Regerantem, ne Principes quibus terra confederata à Regibus delegabatur, Ecclesiam vel Clericum ipsam domum servientes aliquem angarium tailis, vel alia exactionibus gravare presumerent.*

¶ *Tainu.* Per totam hanc provinciam, i. Berkh. *Taine* vel miles Regis Dominicis, &c. Camb. ibidem p. 210. V. Car. E. MS. Cap. 28. *Domini adlegit sic cum 5 tainis, i. nobilibus, & sic fecit.*

¶ *Tainland.* V. Teinland.

¶ *Talare.* V. Talo.

¶ *Tailia.* Domest. Tit. *Linciofure*, Terra Dragonis de Beure. In hanc *Bitam* *Edmard* 7. car. terr. ad geld. Terra 7. car. *ibi habet Drogo* 11. car. & 6. *Sedman* de 1. car. *lupus terra.* Et 18. vill. & 3. *Bord*, cum 5. car. *terra*, & 2. *molend.* 3. *fol.* & *fabric.* ferri 40. *fol.* & 7. *acc.* *grati*, & CCC. *acc.* *silve* *pa-* *stui* *per loca*, T. R. E. & modo val. 6. lib. *Tailia* 40. *fol.*

¶ *Talitura.* Sciffura apud rei agrarie Authores.

¶ *Talio, i. ias, & Talio, i. ias.* Scindo. Ital. *tagliare*. Gall. *tailier*, g. in i. mutato, i. scindere, praecedendo, praecedendo rem ad Norm. perducere, radicatus à Sax. *tan* & *tan*, i. corrigere, capere, reprehendere, detrahere; unde & *talo* (pro auferro) quod V.

Varro & Peratius barbarice nescii originis *talere* ducunt à *talca*, atq; idem à talq; quadam similitudine. *Peratius*. A *talca* (inquit *Varron* sentit) *taliori* vulgo dicitur lignum, dum kinditur. Et *cutidari* dum praecedendo formatur. Ex Nonius Marcel. *Tales* (inquit) sciffiones lignorum vel praefigmina. *Varron* dicit de re rustica lib. 1. Nam etiam nunc rursus voce *invernalare* dicitur, dividere vel excidere ramum ex utraque parte æqualiter praefigim, quæ alii *tabulis*, alii *talca*s appellant.

Ll. Aluredi MS. cap. 13. iuxta impressi codicem — *Si quis nemus aliquis sine licentia comburatur, vel talice, praefigatur onere grassum lignum cum quinque solidis.*

Hinc *relativa* proffissura apud rei agrarie Authores, & apud nos *Talisto* & *Talimob* pro lignis focariis ad certam mensuram fisis & praefisis.

Hinc *callation* feodum & terræ italicæ ea nuncupantur, quæ non libere transant in omnem heredem generaliter; sed ejusmodi tantum; id est, particulari aliquo corpore emanaverint; id est, igitur volunt hoc hereditatis genus taliam appellari multianum & deterratum: cum tamen Oculip noster hujus *Liralerum* *callare* sentiat idem esse quod ad certitudinem ponere, quasi dixisset ad talem normam constituere.

Aconius Pedianus, tributorum genera facit tria; Canonem, ut in portoriis & vestigialibus; Oblationem, ut in vini districtione; Indictionem, quæ vulgo dicitur *talca*, Latine item collatio seu collecta; ut apud *Ciceronem* lib. 2. de Oratore. *Talcan* nummarum, sunt qui ex *Tai* *Levi* 8. lib. clarigationem appellari putent. *Rodgin*. lib. 5. cap. 11. pag. 275. b.

Hinc & *callare*, pro exigere pecunias, & tribum imponere, & multari.

¶ *Tallagium, & Talliazium.* Est descriptio eorum qui ad pendendum tributum censentur. *Adus talandi*, vel describendi, ipsumque tributum sic impensum, a taliis taxa.

Statu. de *tallagio* an. — *Nidum tallagium vel auxilium per nos vel heredes nostrum in Regno nostro penatur, seu leve sine voluntate & assensu Archiepiscopi, &c.* Hoc quidem antiquæ legis promulgatio est, non novæ; Sic enim in *Emendationibus* seu *Charta* *libertatum* *Willelmi* *Conqu coast.* — *Voluntis & hoc firmiter concedimus, ut omnes liberi homines totius Monarchie Regni nostri praedicti, habeant & teneant terras suas, & possessiones suas bene & in pace, liberes ab omni exactione injusta, & ab omni tallagio, ita quod nudi ab eis exigatur vel capiantur nisi servitium suum, liberrum, quod de jure nobis facere debent & facere voluntur, & prout statum est eis, & illi de nobis datum & concessum pare hereditario imperpetuum per commune Consilium totius Regni nostri praedicti. fol. 125. a. Dimissio Manerii de Bekerton facta Johanni Spelman die dominici prox. post. fest. S. Michaelis anno 26 Ed. 3. — *Ex praedictis Johannes Spelman omnia onera & tallagia praedicti Manerii incumbencia, durante termino praedicto omnino acquiescat.* Antiquus dicitur *Cutting*, quæ hodie in Hiberniâ utuntur voce pro dominorum exactionibus. Sic & *Gallis* *taille* pro taxa, vel impositione, à *tailter*, *kindere*.*

¶ *Tallia, i. e, & Tallium, i. i, & Tallium.* Censui vel tributum quod virum igitur; à scindendo dictum ut in verbo *talio*: quod est cuilibet facultatibus abscinditur; notior; id est vocabulo *excessu* apud *Belgas*, a *cutting* apud *Hibernicos*, hoc est *scisso* nuncupatur. Gloss. item vet. *Tallia* *kupe* & *gile*.

Concil. Lateran. sub Alexand. 3. An. 1180. Append. cap. 7. — *In Presbyteros qui sunt in jurisdictione vestra constituti, singulis annis quasi in sermo & mercenarius talliam faciant, quibus, nisi ad voluntatem vestram pecuniam solvant, durum officium interdicat.* Et mox — *Equummodi tallias & indebitas exactiones, exerceere non praesumant.*

Dionota Caroli 4. Imp. *Longob.* lib. 3. tit. 1. l. 48. — *Exactiones & tallias indebitas de bonis Ecclesie & redditibus exigunt & exquirunt.* V. Tallium.

Concil. Lateran. apud *Hooed.* pag. 583. X y y 2 Cup

ta quibus prædiorum jus continetur & tueretur. Alias evidens, numeraria &c.

Concil. apud Cleeve. An. Dom. 800. præfident. Coughs Rege Merciorum Willelmo Archiepiscopo etc. M. S. — Tandem Censuris Rex sua dultus penitentia, telligraphia, id est libellus qui à supradictis hominibus Ulrich & Osberto inijuste perciperetur cum magna pecunia Ecclesie Christi in Dorobernia remisit. Et in Concil. Celychyt An. 816. cap. 6. — Tamen forerunt libri primordiales cum aliis telligraphis, ne imperperum aliquid scrupulum contradiotionis innotuere cerneretur.

¶ **Telonaris.**] Pro conductore portus.

¶ **Tem.**] Vide supra Team.

¶ **Tementale.**] Vide Tementale.

¶ **Tempestarius.**] Dicuntur qui tempestates cient.

¶ **Timplarii.**] Digni sunt ordo militum qui in templo Hierosolymis sedem habuerunt id vorantes, ut peregrinis tutum redderent iter Hierosolomiticum, venientes, exciperent hospitio. Institutus autem fuit hic ordo An. Dom. 1099. *form. Ang. form. Cyprii.* Cæpit circa 1123. & dicitur circa 1312. sub Clemente 5. *Walling.* Ypodig. pag. 444. l. 26. in An. 1123.

¶ **Temporalia.**] Episcoporum dicuntur prædia laica, quibus ex Regum munificentia sua donatur Ecclesie, vel donari saltem permittuntur. V. *Spiritualia.* Ratione autem istorum temporalium, Episcopi Barones sunt, Baronumque id est, hominum Regis, induunt personas, Parlamentis interfunt Comitibus, iudicant exerceant ad civile forum pertinentia. Concil. apud Clarendon An. 1164. præfente Rege Henr. 2. & præfidente Joanne de Oxonia, de mandato ipsius Regis, præfentibus etiam Archiepiscopis, Episcopis, Prioribus, Comitibus, Baronibus, &c. facta est recognitio literarum Regis: inter quas sic habere. — Archiepiscopi, Episcopi, & universæ persone Regni qui de Rege tenent in capite, habent possessiones suas de Rege, sicut Baronum, & inde respondent Justitiariis & ministris Regis, & sequuntur & faciunt omnes consuetudines Regias: & sicut ceteri Baronum debent interesse iudiciis Curie Regis cum Baronibus, quousque pervenerint ad dimissionem membrorum vel ad mortem M. P. 97.

¶ **Tendehered.**] Mendosæ apud Hoveden in Hen. 2. pro *tenet-bred* vel potius *tenet-bred*, quod vide infra.

¶ **Tendin penny.**] V. Tethingpenny.

¶ **Tenementum.**] Apud nos prædium dicitur, quod vassallus tenet de domino. Quæ etiam appellatione Siculi & Neapolitani uti sunt: nec non pari de eodem cum nobis iure. Sic enim illi lib. 1. tit. 65. — Si quis Clericus de hereditate vel aliquo venimento, quod non ab Ecclesia sed ab aliis, vel aliquo per partimonium, sive aliunde tenet appellatur fuitis; vo-

luntus ut de hoc in Curia illius in capite terræ possessionem vel tenementum habuerit, respondet, & quod iustum fuerit faciat: non tenet ut persona sua exinde capiat vel percipere.

Tenementum pro Manerio. *Red. de Dico* in An. 1163. — Rogerius Comes de Clara pro tenementum de Tenebrege Thome refinit Archiepiscopo. Hoved. in An. 1194. pag. 734. in Concil. — Quod Comes Johannes frater Regis diffinitur de omnibus tenementis suis.

Vide originem rei & sacramentum Militem *Monf. Cdm.* lib. 3. cap. 453. pag. 895.

¶ **Tenens.**] Anglis idem quod vassallus exteris.

¶ **Tenentes ad voluntatem.**] Quomodo exorti. *Ger. Til.* fo. 10.

¶ **Tenentia.**] Pro tenementum. V. hic supra *Homagium legum.*

¶ **Tenco.**] Tenere terras de aliquo.

Tenere in Dominio, & Militare
Tenere per Servitium, & in Libera Electione.
Servitium. Vide Servitium. *motina*
Socagio, &c.

Tenere in capite.

Tenere de aliquo.

Tenere in servitium dicitur cum quis feodum tenet uti medius dominus, servitium a tenentibus suis percipitur.

Tenere per Servitium est, ut ipse servitium præstat domino suo, hoc est, superiori.
¶ **Tenhered.**] Decanus, Decemvir, caput vel princeps Decanatus sive decurie. Sax. tienheope, tien, i. decem, heope, caput.

Ll. Ed. Confess. cap. 29. Statuerunt Justitiarii super quousque, decem fratribus, quos Decanos possimus appellare. Anglice vero tienheof dicti sunt.

Hoc idem apud Hoveden. in Henr. 2. pag. 607. *tendehered*, sed minus recte legitur.

¶ **Tenmantale, vel Tenmentale.**] Sax. tienmantale. Decuria, Tithing. Saxones nostri centurias, quas Hundrede vocant, per Decanias, hoc est decem virorum societas seu collegia distribuebant ipsis tithingis dicta: qui Decemviri omnes pro lingulis suis sociis fideiuliores se præstabant Regi, de pace ejus observanda; dicebantur; igitur hæc societas tenementale quali decemvirorum numerus, ut imprecise leges Ed. Confessoris cap. 19. interpretantur: Noster vero earum codex M. S. licet ipsum hoc in textu reddidit in rubrica tamen ait: *Tenmantale*, sermo decem hominum. Et propterea quod omnes illi quibus præerat hæc societas, sub eisdem erant animæ defensionis re prehensione; dicuntur etiam non incepte decemvirorum animæ defensionis Sax. enim tien decem, men sivi, tale numerus, sermo inter-dum reprehensio, fua accusatio.

Ab

Ab isto autem vinculo, Rex per privilegium sui chartas, aliis concessit ut immunes forent. V. *Frithorgu.* Concilium fere fedus *Affedi & Godmri* R. in fine quod in impresso codice desideratur MS. pag. 21. — Omnes in legibus pariter decet, vel existerent, & pro exultibus habebantur, nisi eis obediens fuit, & in tenementale, id est, sub decemvirale numero & fideiulione libera, quod Anglice dicitur in Frithorgu sunt universi: ita quod si unus ex decem faciat, novem ad restitucionem eam habeant, aut sibi sibi & refinitur dampnum, quod idem fecit.

Hoved. in An. 1194. pag. 737. — Rex constituit sibi dari de unaquaque, carucatâ terre totius Anglie 2. solidos, quod ab antiquis nominatur *Tenmantale*.

¶ **Tenabilis.**] Lib. Prior. Dunst. Tit. *Hulton.* cap. 5. — Et est pratum illud tale, tale per totum annum, unde Prior post aliorum tenentem bene pro denarii loca partem suam. Prius loquitur de pratis, que aliquando propter siccitatem non falcantur.

¶ **Tenura.**] Sed nec illis transducens veterandus molter *Littleton*, in cuius cineres turpiter mixxit *Hottomannus*, qui nigro calculo librum ejus de *tenuris* Anglorum perlingens; non eum solum, sed totam nostram jurisprudentiam vilipendit; doctos videt aliquando & iudicio peccare & modestia præsertim dum sapere gestant supra crepidam, & in aliena republica curiosos fore. Infelix nimen *Hottomannus*, licet impingere, ut non solum clarissimum virum, sed totam nostram gentem flos provocet. Quippe *Littleton* omnium quas ea ætas noverit in scientia legum nostrarum primas obtinuit. Vir quippe in dicendo gravis in decernendo aequilini ingenii, & in iudicando dignus tripode, floruit 140. hinc anni Juxta purpuratus; Nostratibus tantopere displicuit *Hottomanni* ista ineptia, cum J. Civilis Doctor quidam, *Cocellus* nomine, verba ejus licet modeste recitasset in libro, cui *Interpres* nomen, de hoc inter alia postularum coram ipso Parlamento An. 3. Jac. R. quali de Ll. patriis male sentiens, & viri optimi haud æquus arbiter, de hoc inter alia fatore graviora sententia Parlamenti, traditus est custodie, & libri ejus publice sunt combusti.

¶ **Tenuarii.**] Sors, furtivulus. Sax. tana. L. Frison. tit. 14. — Sartes Tales esse debent. Duo rati de virgâ præciti quos rati vocant. Et infra — *Unquousque*, istorum septem centurias suam sortem, id est tenum de virgâ, & signis signa suo &c. V. Tacit. p. 376.

¶ **Tethingpenny, vel Tithingpenny.**] Mendosæ *Tethingpenny*, & in Semplynglandis diplomate *Tethingpenny*, ubi ad imperitis scribitur ut passim solet pro Sax. 8, hoc est 16.

Est autem pecunia quam subsidii causa Vicecomes olim exigebat ex lingulis decuriis sui Comitatus: quas *Tething* Saxones appellabant. Sic ex Hundredis *Hundred* pæn-

ap. Ex Tithingis: id quod *midas* dicebatur: rectius *frithing* pænny. Vide verba diplomatis singulamentis supra in *Hundred* pænny.

¶ **Tetinga.**] Henr. de Selgrave in Chron. M. S. dicit pro *tething*, & vel *tubing*, quod vide.

¶ **Terichetum, vel Trobichetum.**] Al. *Tumbrella* quod vide. *Maichina* tollentis instar ad puri marginem erecta, cuius prii auter *Cathedram* exhibent spures & rixolas feminas imponentes, aqua solent immergere. Anglice à *Cakehole*.

Dictum à Gall. *trabuclet*, id est, decipulum, seu tranfenna, quia fere deprædantur, quasi à *ref.* i. trabs, & *buchans* decidens.

¶ **Termini.**] Apud nos dicuntur certæ anni portiones agendis libris designate.

¶ **Termiones.**] Apud nos dicitur dies fasti & legum agendum: cuiusmodi sunt quatuor in anno.

Terminus Paschalis, qui incipit 18 die post dominicam Paschalem inclusive, finit die Lunæ proximæ post festum Ascensionis.

Terminus Trinitatis incipit die 12. post dominicam Pentecostes, & durat dies novemdecim.

Terminus Sancti Michaelis, qui incipit 9 vel 10 die Octobris, definit 28 aut 29 Novembris.

Terminus S. Hillarii, qui incipit 23 aut 24 Januarii, exit 12 vel 13 Februarii.

De terminorum origine variè fabulantur historici nostri.

Terminus pro vocabulo. Ut *Ley termes* de la ley 36 Ed. 3. cap. 15. — Et que lei leges & custumes de dis realme, termes & processus, sicut tenet & gardes, come ils sont & come este avant sei beauris. Et que per lei anciens formes & termes de countee null home soit perduez sicut qd mater del alison soit pleyn. *monstre.* Loco primo *Termes* videtur poni pro tempore iudicis, posteriori pro vocabulo juris. Statuitur illic, ut in placitando lingua Anglicana non Gallica recipiantur. *Terminus* idem quod *Terminolind.* Hiberni. V. *Erinach* &c.

¶ **Termondland.**] Vide lib. Hlb. *seemeth* to be the *Termondland*; land of the Church.

¶ **Termonres.**] Coloni Ecclesiastici. Lib. Hlb. fol. 14. a.

¶ **Terra nova.**] Saepè legitur in Chartis feodalibus & in censuibus schedulis, vel per terrâ noviter concessâ vel noviter affarâ. Prior. Lew. p. 1. — *Reddis* pro nova terra 2. sol.

¶ **Terra testamentalis.**] Dicebatur quam quis per Chartam; ut loquuntur, vel ex scriptis possidebat: Chartam enim antiqui *testamentum* appellabant; Hoc Saxo. *Bochans*, quali terræ per scripturam possesum appellabant.

11

feri, probemus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quævis potestis venia non negetur, Ecclesiasticæ tamen careat Sepultura.

Mac. Par. in An. 1241. pag. 546. — Comes Marcellus Gilbertus, cum quibusdam aliis Nobilibus, juxta Herefordiam — mare militari, quoddam hospitium, quod vulgiter Fortunium appellatur exercebat, ad effusum Equo suo de cæcis interiit.

¶ **Torno.**] Pro verto, & revento.

¶ **Torta.**] Vimen tortum, vel ad torquendum facile.

Nespol. 3. tit. 38. l. 4. — Tortam, vel tortum de nemore incidere. Vide supra Regoria.

¶ **Tortum.**] Injustitia, injuria: Recto contrarium. Littere de bello Consequentino extantes in Abbatis S. Florent. Hist. de Breting. liv. 3. cap. 17. — Eodem tempore] Anno Dom. 992. etiam est bellum inter Consenium Comitem Britonum, & predictum Eusebium Comitem Andegavensem, & cujus belli victoria post multam victricem justitiam, Consenium iocato, Eusebium pariter & predictum Procebiolum regis vulgatum: Bellum Consequentinum, quod tortum significat rectum. V. Derivatum.

¶ **Tofcheoderach.**] Barbarum nomen priscis Scotis & Hybernis, utitur pro Serjando, vel Serviente Curie, qui litteras citatorias mandat executioni. Et quod interpret Juris Civiles Nuncius dicitur. David. 2. Rex Scottie deici & concessit Guillelmo Wallace fori Armigero & fidei officium Serjandis Comitatus de Carrick, quod officium Tofcheoderach dicitur, vulgo ane Spat of fere. Ske-næus in not. ad Reg. Majest. lib. 1. cap. 6. §. 7. ubi legitur — Si fuerit Marus Domini Regis, vel Tofcheoderach ipsius &c. Fortè hic idem est qui supra Tondrach. Tofche apud Scotos & Hibernos idem quod Tharus. V. Reg. Maj. lib. 4. cap. 31 & An. nal.

¶ **Traber.**] Frugum meta continens 24 garbus, a trapeza containing 24 strates. Domel de Burgundis Derbat. — Hi autem ad festum S. Martini reddidit Regi duodecim trabes æmone.

¶ **Tradavium.**] Chart. Alaman. Gold. 99. — Proprie suum fuisse (mansum) & legibus suum esse debere, quia jam de tradavio uxoris sue fuisse; idcirco suum esse debere.

¶ **Traditio.**] Constitutio Phil. Regis Franc. An. 1317. inter Guidem de Brian. & Nibellum Ducem Brian. Hist. Bret. l. 4. cap. 34. — Dicitur Ducis ex causa predicta & dicto Duci, quippe hereditas in perpetuum, ex tunc omnino dimissa & resignavit, & liberavit: possessionemque ipsius Vicecomitatus, & jurium & pertinentiarum ipsam, in manu dicti Episcopi Miniacensis (scil. Procuratoris sui) per traditionem quamdam nomenclaturam, quas in manu sua tenebat, posuit per eundem Episcopum, di-

Be Duicelle tradendam, & integraliter restituendam &c. Sessio.

In traditione scilicet alias cepit tradunt, alias olim fagitam &c. alias virgine, prout Romani virga prætoris, quam vindictam appellabant, libertatem contulere; de quo Festus Sety. 5. Meursius p. 29.

Vindicta postquam meum in Prætoris recessu, Cur mihi non licet fuisse quocunque voluntas?

Traditio per fustim seu baculum. Chart. antiqui. A. nu. 2. — Sciatis presentes & futuri, quod ego Walterus de Lentes reddidi & quierum clamavi de me & hereditas mei per fustim & per baculum Domino Will. Mariscallo Comitis Penbreche, in Curia sua, totam terram de Winton, fustim illam in qua nullum sui habui, ad eandem illam & quierum, & ad quicquid voluerit faciendam, sicut de sua propria. Hic testibus Gualfrido fil. R. Henrici fil. Gerald, Will. Walterus, & alii.

Vide lib. Reg. Sect. 267. simile de terris & tenementis liberis in London, & Bract. similiter supra in Fagis.

Ricardus 1. ab Archiepiscopo Rothomag. tam Enem, quam Archiepiscopo de Curia Normannia, Proceribus multis presentibus in Ecclesia beata Virginis, ante majus Altare suscepit Radul. de Dievo in initio Ric. pri. An. 1189. quatern. 14. fol. 1. col. 4. in medio.

Zeno Imp. Italiam (quam occupavit Odoacer) Theodorico Gothorum Regi per pragmaticam tribuere, facti etiam velaminis dono confirmavit &c. Rjchold. Ferrar. de Theoderici. Rege Goth. adjunct. Jorman. pag. 171. V. Angulph. p. 901. l. 55.

De decima denarium & omnium reddituum forum de Angliâ Will's Comes de Warremia donavit Ecclesiam S. Pancratii [intelligo de Lewes in Suffexia] & Monachos ibidem Deo servientes. Et inde (inquit) scilicet cum per Capillos capiti mei, & fratri mei Radulphi de Warremia, quas abscondit cum cultello de capitis nostri ante Altare Henricus Episcopus Winton. Teste Theobaldo Archiepiscopo Cantuariæ.

Ducatus, dum officium erat, conferebatur Ducatu Apulie contententes, lis tandem hoc modo decisa dicitur, ut in dando Duci (Reginaldo) vexillo, utrique manum adhiberet. Otto Frising. lib. 7. cap. 20. ciriter An. 1132.

Aliud investitura, aliud traditio. Investitura est cessio feodi solennis sine contractus, qui sine traditione possessionis per se subsistit. Investituram sequitur traditio possessionis vacuæ, ut Feud. lib. 1. Tit. §. Si autem p. 35.

— Si investitura facta sit coram paribus Curis, aut in brevi testato: rectè eam qui investituræ est cognitor Dominus mittens in feudi possessionem. Pag. 115. — Investitura quidem proprie dicitur possessionem.

¶ **Traditor.**] Pro proditor.

¶ **Trabere faminum.**] Pro rapere.

¶ **Traybafton.**] Et quibidam (è Scriptorum fortè errore) Traybafton. Acerima apud Anglos inquitio fuit (sic dicam persecutio) quâ in fubditos suos usus est Edwardus primus, rerum gestarum magnitudine Franciscus illustrissimus, Anno Domini 1305. Regni verò sui 32. Grassantibus per Angliam plurimis sceleribus, quæ abente jam Rege, bellis Gallicis & Scotticis occupato, ubique essent exorta: dum de compehensendis ipsis Rex magnanimitas intentus esset, ita à ministris est fævitum, ut non lolium solum sed frumentum ipsum, h. vii integri inter foves contereretur; magnâ interitum ovum vi in voraginem hîci deportata. Rem ab auctore coactane accipe. Hist. Reg. fol. 120. De anno Dom. 1305. — Circa hæc tempora processit in publicum voce Inquisitionis Breve, quod Archiepiscopus Traybafton, contra Intrusores, Conditissios hominum capulatores, Conditissios fidei captivos, pacis infractores, raptos, incendarios, manducatores, pugnatos. Multis hoc peremptis, multis redemptis, multis roziis, pauci remissi sunt interiti. Adco quidem rigide processit hujus celeberrimi justitia, quod patet propria filio suo parceret &c. dicitur malis. Eadem Max. Regis. in An. 1305. Et Walsinghamus de Justitiariis locutus, hunc negotio præfatis — Hic (inquit) Justitiarius vocatissios ab hominibus popularibus Traybafton, quod Jonas trahit baculum.

Rex dilectis & fidelibus suis Radulpho filio Wilhelmi & Johanni de Barton de Riton salutem. Quia quamplurimes malefactoribus, & pacis nostre perturbatores homicidas, depredationes, incendia, & alia damna quamprimum nocte dieque perpetrantes vagantur in bosis, parvis, & aliis locis diversis, tam infra libertates quam extra, in Comitatu Eboracensis & ibidem receptantur in maximum periculum, tam hominum per partes illas transigentium, quam ibidem commorantium, in nostra contemptum: pacis nostre legem manifestam, ut accipimus: per quorum incursam potestatem supra peripsum de facili occurrere, nisi remedium super hoc citius apponatur: Nos eorum malitiam, in hac parte obviare & hujusmodi damnis & periculis præcavere volumus; assignamus vos, ad inquirendum per Sacramentum, tam Militem quam alium probum & legalium hominum, de contemptu predicto, tam infra libertates quam extra, per quos ipsa veritas incius fieri poterit, qui sine illi malefactoribus & eorum scientes receptores & eis consentientes; Et etiam ad inquirendum de illis qui pro numeris suis patium fecerunt, & faciant cum malefactoribus, & pacis nostre perturbatores, & eos conducunt & conducunt, ad verberan-

dum, vulnerandum, male tractandum, & interficiendum plures de Regno nostro inferis, necesse, & alio loco in dicto Comitatu, pro numeris, invidis, aut malis; Et etiam pro eo quod in offiis, juratis, recognicionibus, & Inquisitionibus factis de finibus ipsius fuerunt, & veritatem dixerunt, unde per conditionem hujusmodi malefactorum Juratos, Assisatos, Juratores, Recognitores, & Inquisitionum illarum, pro timore dictorum malefactorum & eorum minarum (siquis veritatem dicere, seu dictis malefactoribus indicere minime ausi fuerunt & sint: Et ad inquirendum de illis qui hujusmodi munera dederunt, & dant, & quantum, & quibus, & qui hujusmodi munera receperunt, & à quibus, & qualiter, & quomodo, & qui hujusmodi malefactoribus fovet, nutriunt, & manutinent in Comitatu predicto, & alii ipsos malefactoribus, tam per eos, quam per Vicecomitem nostrum Comitatus predicti arrestando, & persone nostra liberando, & salvo, & securi in eadem per Vicecomitem Comitatus predicti custodiendis, ita quod ab eadem persona nullo modo de liberentur, sine mandato nostro speciali. Et ideo vobis mandamus quod ad certum diem & locum, quod ab hoc provideritis, Inquisitiones illas faciatis; & Et assumpsi vobiscum sufficientes posse Comitatus predicti, Inquestores, dictos malefactoribus coram vobis fieri indicentes arrestatis; Et ipsi persone nostra liberetis in forma predicta; Et etiam omnia bona & catalla ipsorum malefactorum, qui sic subtraxerunt & fugam fecerunt postquam de finibus aliquibus coram vobis sollemniter inditi fuerint, per Vicecomitem Comitatus predicti in manus nostras capiat, & ea ad opus nostrum salvo custodire faciatis, donec aliunde inde vobis preceperimus. Mandamus enim Vicecomiti nostro Comitatus predicti, quod ad certos dies & locum, qui vos providere duxeritis, venire faciat coram vobis tot & tales tam milites, quam alios, qui habere decreveritis de Comitatu illo, tam infra libertates quam extra, per quos ipsa veritas incius fieri poterit; & inquiri; Et quod omnes illos qui per Inquisitionem culpabiles invenire contigerint, & qui vobis sic liberaveritis à nobis recipiantur; & quorum nomina eis fieri faciatis assumpti secum sufficientes posse Comitatus predicti sine dilatione arrestari, & in persona nostra salvo & securi custodiri faciatis in forma predicta, & Communitati dicti Comitatus, quod simul cum Vicecomite predicto vobis quovis tempore, quod fuerit in premissis pareat, assisat, & intendat, prout eis conjungitur ex parte nostra. In cuius rei testimonium, &c.

Ex Chronico Abingdonensi scripto per Monachum ibidem, quod incipit ab Anno Dom. 1216. usque ad annum 1307. per annos 91. viz.

Per anno Henrici 3. — 57. a. folad. l. 83. Edwardi 1. — 35. a. folad. l. 83.

Traybafston

* Lemovicum. tem.

Traylebaston coram Rogero de Grey, & fociis suis Justic. apud S. Albanum, An. Regni Regis Edwardi tertii, post Conquestum, quinto.

Dominus Rex mandavit Rogero de Grey, & Johanni de Canteburg, Roberto le Boufser, & Simoni de Branne, Justic. suis, Breve luum patens in hoc verba. Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie, & dux Aquitan. dilectis & fidelibus suis Rogero de Grey, Johanni de Canteburg, Roberto le Boufser, & Simoni de Branne salutem. Quia datum est nobis intelligi, quod quampres Vicecomes, Coronatores, Sub-efchacores, Constabularii, Ballivi libertatum, Wapentaciarum, Hundredorum, Trithungorum, & eorum Clerici, Cusodes prisonum, & alii Ballivi & ministri celarii memoris Domini E. nuper R. Angl. patris nostri & Isabelle Regine Angl. matris nostre, & nostri, nec non aliorum magnarum principum Regni nostri, in officiis suis male se possiderint, & colore eorum officiorum, & alii calumniis exquirunt; nec non alii ejusdem Regni locumibus de eodem Regno quampres Vicecomes, conspirantes, rerum extorsiones, dampna, gravamina, falsitates, transgressiones, & alia tit. 1. §. 1. Sed illic legitur tributum quod transitorium vocatur.

¶ **Transitus.** Pro morte, & obitu.

¶ **Transpasso.** Pro transire. L. Alaman. tit. 82. — Donec alium casillum quod jugum transpassare possit.

¶ **Transpungo.** Ut membrum transpungere, & transpunctus. Uti artus vel os transpunctum, id est, si fide sua elapsum.

L. Alaman. tit. 65. §. 30. — Ambros coxas meo ictu transpunctis. Et 31. — In genuculo transpunctus fuerit aut plagatus. Item §. seq. — Si ictu subito genuculo transpunctus fuerit. Sic ibidem sepius.

¶ **Transversas.** Tribunal quod habendi transitus gratia perfolvitur, al. Transversarius, & transversa dictum. V. Transitura.

Huntington. Hist. lib. 6. sub. an. 20. Regis Cnut. i. Cauti. Roman pergentis (Cnut) — Omnes malas exactiones in viaque per Gallias Romanis tendit (que vocantur solone, vel transversa) data pecunia sua dimittit fecit, usque ad medietatem.

¶ **Transpasso.** A Gall. tracer. i. vestigia aliquis sectari, in ipsis vestigiis insequi. Reg. Mag. lib. 4. cap. 32. — Nullus periret ut impediret eorum transsantem, aut bovinas transsantes cum ipsis ad sequendum latrarent.

hujusmodi conquerentibus faciend. secundum legem & consuetudinem Regni nostri. Et ideo vobis mandamus, quid ad certos dies & loca quos res, & vel duo vestrum ad hac provideritis, premissa omnia & singula faciatis & explatis in forma predicta, facturi inde quod ad justitiam pertinet, secundum legem & consuetudinem Regni nostri: Satis vobis amerciamenti, & alii ad nos inde spectantibus. Mandavimus enim Vicecomitibus nostri Comitatum predictorum, quid ad certos dies & loca, quos vos tres vel duo vestrum sciri faciatis, venire faciant coram vobis tribus vel duobus vestrum tot & tales probos & legales homines de Com. predictis, tam infra libertates quam extra, per quos rei veritas in premissis melius sciri poterit, & inquiri, & quod vobis tribus vel duobus vestrum in premissis omnibus & singulis faciend. & explend. auxiliantes sint, & intendentes, prout vos tres vel duo vestrum ex sciri facietis ex parte nostra. In cujus rei confirmationem has literas nostras fieri fecimus patentes. T. meff. apud Wingham 22 die Aprilis anno Regni nostri quinto.

¶ **Transpasso.** Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 7. — Si quis transire de vite sua incidit, componat medium sol.

¶ **Transitura.** Al. Transitorium & Transitura: Tribunal pro transitu impensum. Capit. Carol. lib. 4. cap. 59. — Ut nullus ad palatium vel in hostem pergens, vel de palatio, vel de hoste rediens tributum, quod transitoris vocatur, solvere cogatur. Idem Longob. lib. 1. tit. 1. §. 1. Sed illic legitur tributum quod transitorium vocatur.

¶ **Transitus.** Pro morte, & obitu.

¶ **Transpasso.** Pro transire. L. Alaman. tit. 82. — Donec alium casillum quod jugum transpassare possit.

¶ **Transpungo.** Ut membrum transpungere, & transpunctus. Uti artus vel os transpunctum, id est, si fide sua elapsum.

L. Alaman. tit. 65. §. 30. — Ambros coxas meo ictu transpunctis. Et 31. — In genuculo transpunctus fuerit aut plagatus. Item §. seq. — Si ictu subito genuculo transpunctus fuerit. Sic ibidem sepius.

¶ **Transversas.** Tribunal quod habendi transitus gratia perfolvitur, al. Transversarius, & transversa dictum. V. Transitura.

Huntington. Hist. lib. 6. sub. an. 20. Regis Cnut. i. Cauti. Roman pergentis (Cnut) — Omnes malas exactiones in viaque per Gallias Romanis tendit (que vocantur solone, vel transversa) data pecunia sua dimittit fecit, usque ad medietatem.

¶ **Transpasso.** A Gall. tracer. i. vestigia aliquis sectari, in ipsis vestigiis insequi. Reg. Mag. lib. 4. cap. 32. — Nullus periret ut impediret eorum transsantem, aut bovinas transsantes cum ipsis ad sequendum latrarent.

aut ad capiendum malefactorum. Vide Skennum.

¶ **Trangus.** L. Riquar. tit. 43. — Si quis &c. seu in clausura aliena trangum ad transgredium fecerit, 15 sol. multetur.

¶ **Tremaculum.** Gal. Tremail, retis piscatorii genus. L. Salic. tit. 29. — Si quis statum, aut tremaculum, aut vericulum in flumine fuerit &c.

¶ **Tremum.** Brachium subtus cubitum.

L. Salic. tit. 6. cap. 6. — Si autem (brachium) ruperit (subtus cubitum), hoc est tremum, conepant sol. 16. Vide supra Moric.

¶ **Trentale.** Officium pro mortuis, quo triginta cantabantur Missæ. Ab Italico, trenta, id est, triginta.

¶ **Trepellus.** q. tribus pelvibus, i. tintinabulis crucibustintinabulum enim Belli Germani & nos vocamus.

L. Salic. tit. 3. §. 7. Si quis taurum, gregem regem fuerit, qui de tribus villis communes vacas tenuerit, hoc est trepellus IDCCC den. &c. culpab. judicetur. §. 8. — Si quis taurum fuerit, qui unum gregem regis &c.

German. Editio, ut mihi auctor est Lindenbrogii, trepellus, id est (inquit) de tribus villis. Gall. de trois clochers, sicut loquuntur consuetudinarii.

Clecca Belli Latino-Saxonice. Sic Trimachia apud Paulsen, quod singuli equites Galli confarent ex tribus.

¶ **Trendus.** Al. Triutus. L. Alaman. tit. 99. §. 2. — Si servus iste (sicut qui furatus est) treudis non habet medium solidum componat (sur) si treudis habet, & cum ipso nihil sagittatum est, solvat solidum unum. An ergo treudis a Sax. tpep, arbor, quod Virgilius dixit Aenead.

— Corvix abortiva.

Sed L. Riquar. tit. 42. §. — Si ceruum domesticum, vel cum triutis occiderit.

¶ **Trenga.** Inducie. Pactio de pace pro tempore conservanda, proprie non inter Exercitum Imperatoris facta, sed privatos homines qui capitales olim sectarentur inimicitias. Indistincte autem utitur. A. Germ. & Angl. trettu, i. fides, pax, fidelis, verus, Sax. troyjan i. fidelem se ostendere.

Itæ pacis conservandæ leges, quas treugas scriptores vocant, a Frederico primo * Aenobardo capte sunt qui in expeditione Italica fœdix, ad privata bella & diffidia, que tantum invaluerant tollenda: ut Bignonius & Radevici lib. 3. cap. 26. restant. Brito Armorica. Philippidis lib. 2.

Quod concedas et treugas saltem octo diebus.

Et post multa.

Datur ergo dicrum Trenga trium, quia pacis agens de federe parit.

Et lib. 4.

Salvis concedo treugas tibi dum crucis armâ Servitio tuleris, dein mejs, medjs, timeto.

Ibi alias, & pluries.

¶ **Triant.** Trians, Triens. Triant, apud Salicos, est tertia pars unius denarii. Verba audis L. Salic. tit. 40. §. 13. Tit. autem 37. §. 4. — Sic 40 den. qui faciunt sol. 1. & triant uno, quod est tertia pars solidi.

¶ **Triatio.** Triatores, Angli Trepus; Et Tre, a. Vocab. forensia, quibus nulla (quod sciam) Latine respondent satis apposite. Eit autem triatio exactissima litis contestata, coram iudice, per duodecim viri facramentum exagnatio, quod & triare dicitur: & ipsi facramentalis inde, triatores: eorumque facramento res comperta, trias appellatur.

Pat. 3. R. Joh. m. 3. in fidelitate Leupni. Statuitur de triatione differentiarum dicti Leupni, &c.

¶ **Tribatto, trias.** Sine sanguinis effusione verbero vel cado, Angl. dyp-beat, a Saxon. tripe, Angl. dyp, i. aridus, & beate, i. percussio. V. Bacti.

L. Salic. tit. 40. §. 9. — Si quis iumenta aliena tribatterit & eos fecerit, &c. Et §. 14. — Caballus aut iumenta aliena tribatterit & debitor.

¶ **Tridig.** V. infra Trithinga.

¶ **Tridiane.** Vide supra Bidiane.

¶ **Trigeldum.** Tripla compositio, vel solutio, a Sax. troy i. mei, & gelbo solutio pecunie, &c.

Burgund. tit. 63. §. 1. — Qui messum in granariis furatus fuerit, si ingenuus est trigeldum solvat.

¶ **Trithinga, & Trihing.** V. infra Trithinga.

¶ **Trimarchisia.** Et sine aspiratione Trimarchisia. Paulsen, quod singuli Equites Galli confarent ex tribus. Taurus trepellus, V. Paulsen. in Phocidis sine lib. 1. o. pag. 405. Ubi Breni expeditio in Greciam edicitur, & sub Gallorum nomine Britanni continentur, nam venisse ait ab ultimis Oceani finibus, pag. 406.

¶ **Trimilich.** Matus mensis apud Anglo-Saxones. Ita dicebatur, quod tribus vicibus in eo per diem pecora mulebatur. Taxis enim erat quondam ubertas Britannie, vel Germanie, & que in Britanniam natio intravit Anglorum. Bedæ de ratione temporum cap. 15. Sax. troy tre, milich.

A 222

Trias

Spelmanni in 16. Germani observantur sacrum pacis quod Trevia vocant. Pelay. Gesta Guillelmi. Norm. p. 193. apud B. H. de forsan dicitur de Trenga, Trevia, vel Pace. D. de qua per Marca Hist. de Bona. l. p. c. 14. plura.

* Imp. an. 1155.

Inde in Registro originali Breve de viis & venellis mandandi.

¶ **Vente.** S. Conf. apud Gallos An. 1263, cujus *Renat. Cloppius* meminit lib. 2. De Dominio Fran. Tit. 9. Sect. 11. — Et pertinet ad *hujusmodi*, i. e. Episcoporum Majoras confus, ventis, investitura, & similibus.

¶ **Venates.** Vide supra Vendite.

¶ **Ver. & Verg. It.** *Skenius* dixit in Not. ad Reg. Majest. lib. 3. cap. 19. pro *Vite* & *Wergild* quæ vide infra.

¶ **Verboſor. ſaris.** Multiloquio utor, *Aggustin.* Sermon. de temp. 215. Si sum esse agreste hoc vocabulum non negaverit. — In Ecclesia *ſaris* nunc verboſari, ſed *ſolent* divinas petentes audire; qui enim in Ecclesia verboſari voluerit, & pro se & pro aliis reddiderit est rationem.

Vermum in Ecclesia facere, i. e. sermonem ad populum habere. *Addit. Ludovici* 4. tit. 41.

¶ **Verd.** A Latino *verde*. Dicitur forestaria five ad ſalutarios perennes, ſenſu duplici. Primò pro poteſtate, quam quis habet per conſecrationem Regiam ſecundæ ligna viridia infra foreſtam ad ſocii ſui alimentum. Secundò pro jure compendi animalia in foreſta, quod aliis dicitur *herbagium*.

¶ **Vereda, dæ.** Currus, Plautum. *Vide Pavan.*

¶ **Veredarii.** Dicitur. è Jun. *Poste*, idem *veredi*.

¶ **Vereditum.** Quasi *verè dictum*. Dicitur reſponſum quod duodenarii juratores aliiave, ut loquuntur, jurata Judici reddit ſuper factò aliquo ſive iniquitioni demandato. *Veriverbum* 4. feud. tit. 15.

In contentione feudi — *Electio temporis est veritatem jurando decernere, cum pares Civitatis veritatem non ſuſtinent.*

¶ **Verge.** Virgata à virgâ quam Mariſtallus portat ut ſignum ſive poteſtatis. *Fleta* lib. 2. cap. 4. §. 1. Cæ. Hinc *Virgatores*, id est *burgi*, qui in Eccleſiis argenteas virgas ſerunt. Eſt autem *vog* Germanicè *Tiergen*, quando magiſtratus cauſas exequitur, & abſolvit *Parade*. de antiq. Burg. cap. 15. pag. 111. & 144. inde *congregatus* juridiſtionis magiſtratus, ibid.

¶ **Vergell.** Vide ſupra *Ver*, & infra *Wergildum*.

¶ **Vero, enis.** Brito Armoric. *Philippid.* lib. 10. p. 35. in obſidione Nannetica.

Andactiffi viri quæ illa *Britannica* gignit Obſide vel ſervit extrema repugula curant, Ejuſ in occuſum porius in verone retecto. *Egoſſi* pugnam committere gaudeat audient.

Corrupti locus videtur, & carmen vitioſum cum ſortè elidatur more Enniano.

¶ **Verrus.** Pro verres. L. Sal. tit. 2. §. 12. — Si quis verum ſuſcitaverit, &c.

¶ **Verniculum.** Genus piſcatorii retis, Latinis melioribus *verriculum*. Gall. *Nortman-vermeil* juxta *Gloſſ. Lind.* L. Seli. tit. 29. §. 3. — Si quis *ſtratum* aut *remaculum* vel *vernuculum* deſervare *ſuſcitaverit*, &c.

¶ **Verviſa.** Panni genus, aliàs *plankets* dictum. An. 1. Ric. 3. cap. 8. *Cowel*.

¶ **Vefca.** Vide *Lepe*.

¶ **Vefſa.** Panni item genus.

¶ **Vefſiarium.** Ararium, Cimetarium, geophilacium. Locus in Eccleſiis quo velles theſauri & ſuppellex ſacra reponitur, *ſynodus* Auguſt. Epil. 109. — Et ſicut *paſſionia ex uxo cellaria*, ſic *inducuntur ex uxo veſtitariorum*. in. 2. 106.

¶ **Vefſiaria.** Ancilla, ſeu genetiaria. L. Al. tit. 79.

In oſtento jurare; id eſt, *Sagum tenens* jurare. Mos antiquus.

Frilon. tit. 3. §. 14.

¶ **Vefſitio, tis, Veſtitura, Veſtitio, onis, & Inveſtitura.** Item *inveſtio* & deſtio & receptio.

Eſt autem veſtire, plenam poſſeſſionem terræ, vel prædii tradere; ſcilicet dare, inſerere unde deſervire eſt poſſeſſione aliquem exuere; de feodo ejicere. Revertitur eſt ejusdem reſtituere. *Veſtitura*, ipſa poſſeſſio & poſſeſſionis traditio, &c. Omnia à *veſtito* dicta, quod per inveſtiti ceremony ipſius terræ *veſtitus*, hoc eſt herba, fructus, ædificia, proventus in alterius tranſferuntur dominium. Fructus enim terræ *veſtura* dicitur & *veſtitura*. Sic *Veſtim.* 2. cap. 26. — *Aſportare poſſunt veſtutam (terræ) & levare redditus, & alia proficua.*

Vide ſupra *Inveſtio*, & inveſtienti ceremonyam, ſicuti in vocabulis *Sejone* & *Tredizio*.

V. lib. de verb. ſignificatibus, ubi dicitur à *veſto* quod lingua Francogallica ſignificat poſſeſſionem, verbo *inveſtitura* & *deſervire*. Ergo à Saxone *veſt* quod ſignificat fructum. V. in dict. Sax.

Chart. Alaman. vet. Gol. nu. 42. — Ad integram à die præſenti trade nobis, & ſervum meum, nomine *Nhideng*, & uxorem ejus *Bruma*, & cum obâ ſua, & cum omni qua veſtiti ſunt: & alium ſervum meum, nomine *Wolframum*, cum uxore ſua *Atane* cum obâ ſua, & cum omni qua veſtitus eſt.

Veſtitus in Conc. Valentin. dicitur *coloniarius veſtitum*. Videtur dici de colonia utiſſimum in instrumentis inſtructa ruſſicia, *Burchard*, hoc reddit 12. *honorari*. Vide *Bismaria*. Sed terra *veſtitia* dicitur pro terra *ſua*. V. Terra *veſtitia*.

Veſtitia manu, & manus veſtitia. Dicitur, cum quis plenam rei poſſeſſionem obtinet; *veſtitum* ejus, i. fructus & emolumenta liberâ manu colligens, & percipiens.

L. *Baimo*. tit. 17. §. 3. — *Mei autem* foris

foris tenuerunt (territorium) & mihi in alodium reliquerunt, & veſtitia eſt illius domus cui tradidit.

Vett. Chart. Alaman. 58. in traditione precaria — *Post meum vero discessionem ipſas res (ſcil. prædium prenomina) ad monasterium S. Gallens admelioratas revertentur absque ulla traditione, vel minutione manu veſtitia, paribus meis &c. possident.*

¶ **Vetium namium.** Antiqua juris nostri locutio, & Brevis Regii nomen reciprocam captionem (juris Imperii repræſentationem) denotans; ſed quod in ipſis verbis non facile deprehenditur. *Namium* tamen aperte ſignificat captionem, ut ſuo loco ſupra demonſtravimus. Avus meus D. *Joh. Spelman* in lectione primâ an. 5. Hen. 8. Nota (inquit) de verito *namio*, quod per conſtructionem *Bractoni*, veritus eſt prohibitus vel injuſtus, & *namium* idem eſt, quod capio; & ſic *vetium namium* idem eſt quod *injusſta capio*, &c.

¶ **Veto, tas.** Pro nego.

¶ **Venta terræ.** A Gall. *ven*, viſio, vel viſus terræ, quod in libris ſæpe exigitur.

Skenius in Annot. ad lib. 1. Reg. Ma. cap. 9. — De judiciis cap. 93. — Porro viſus terræ *Gallici* vena terre dicitur, quod Latini dicunt in rem præſentem venire, teſte *Budo* in *Pandectis*.

¶ **Vexillum crucis.** Al. Hieroſolomitatum; ad magiſtrum militie Terræ ſanctæ pertinebat, multis donatum privilegiis. Capituli enim rei & ad ſupplicium tracti, ſi hoc tranſiens forte comprehenderent, immunes illico conſtituti ſunt. Producebantur autem cum in bellum contra Saracenos diſcendum eſſet; militum conſcribendorum gratiâ, quia & ergo ampliffima privilegia ex munificatione principum conſequuntur, ut videre eſt.

Brit. Armoric. *Philippid.* ſub exordio lib. 3.

Nec minus Anglorum zelo Rex meus *edmond Richardſſi*, Comes vexillo ſe crucis ardent. Exemplo quorum proceres *Conneſſſi*, *Duceſſi*, *Ordoſſi*, militie minor, Eccleſieſſi, miniſtri, Et multi de plebe viri, non impare voto Signale ſignare cruci, properant ardent. Par deſiderium cunctis habet; unica mens eſt Omnibus, unus amor Sancte ſuccurrere terre.

¶ **Vexillum feudale.** Spec. Sax. lib. 3. Art. 53. — *Comitatus perimunt ad feudum vexillorum, eundem non licet vacuam habere. Similiter non licet Regi vel Imperatori vexillum feudale durius retinere, quam illud conſerare infra diem & annum.*

¶ **Vi & armis.** *Suida ſuidus*, i. Adio de vi ſuſta, non tantum de ſtupro virginum, ſed in genere de quavis violentiâ dicitur: cuius convictus tantumdem Reipub. numerat.

quantum illi à quo reus peractus eſt. *Viaticum.* *Donell.* Fortef. cap. 22. p. 48.

¶ **Vicarius.** Pro Vicecomite. *Forſi.* fol. 172. ſup. in judicio Dei. *Wiſegothor.* lib. 4. tit. 5. l. 6. — Si heredes fundatæ poſtea nulloque probus ſpeliæ Eccleſie: tunc *Duchis*, vel *Comitibus*, *Typhadi*, atque *Vicariis*, additus accuſandi, & licentia tribuitur exequendi.

Lib. 8. tit. 2. l. 5. — Nullus Comes, *Vicarius*, *villicus*, *prepoſitus*, *Actor*, aut *procurator*, ſeu quilibet alius rem ad alio poſſeſſam ſine judicio uſurpet.

Lib. 9. tit. 2. l. 8. — *Dux*, aut *Comes*, *Typhadus*, aut *Vicarius*, *Gardigus*, aut *quælibet perſona tenetur ſcandalum Regno illius comprimere.*

Lib. 12. tit. 1. l. 2. — Nullus Comes, *Vicarius*, vel *villicus*, pro ſui utilitatibus populos aggravare poſſunt.

Caroli Auguſti Imp. ad leg. *Salic.* Capitular. 1. §. 20. — Hoc nobis præſcribendum eſt, ut ubiqueque inſerentur *Vicarii* aliqui *males*, *conſentientes*, & *ſatisfacientes* ipſos ejicere, & meliores ponere.

Et ſeq. *Comites* vel *Vicarii* eorum *legem ſciant*, ut ante eos qui neminem judicare poſſit nec *ipſam legem* mutare.

Ibi Capitular. 2. §. 5. quod item habetur *Longob.* lib. 2. tit. 47. l. 1. Et Capitular. lib. 3. cap. 11. — *Ut mali Advocati Vicecomiti Vicarii & Centenarii tollantur, & tales eligantur, quales ſciant & ſciant & velint juſte cauſas dicere & terminare, & ſi Comes pravus invenitur dicere nobis nuncietur.*

Longob. 1. tit. 25. l. 9. Et Capit. lib. 4. tit. 63. *Comites* & *Centenarii*, qui *ſuave* vel *latrone* colerebant, ſed deſcenderunt, ſecundum *diſtinctionem ſibi ſententiam* judicantur.

Videntur autem *Comites* & ſuam habuiſſe juridiſctionem: Et *Vicarii* ſui, ſuam peculiarem. *Longob.* enim lib. 2. tit. 62. l. 6. — De *Comitibus* ſtatuitur, ut ipſi de cauſa quacunque ad eos venerit *quæſta*, pleniffimâ & juſtiſſimâ deliberatione deſinire decernant, & ſic reſponſum & juſtum eſt ita agant. Et ut *primiſſi* ad placita eorum, *epiſcoporum*, *viciſſimorum*, nec non *pauperum* cauſa diſciderent. Legem autem ſequenti deſinita eſt *Vicariorum* poteſtas, ſcil. ut ante *viciſſimorum* nulla criminalis actio diſſinatur, niſi *leiores* cauſe que facile poſſunt judicari. Et nullus in eorum judicio aliquem in ſervitio hominem conſequat; ſed per fidei ſervitorem minantur, utque ad præſentem *Comitis*. Et ad ingenuos homines nulla faciant placita cuſtoſive, poſtea illa tria cuſtoſitum placita que inſtituta ſunt, ne forte contingat, ut aliquis aliquem accuſet, exceptis illis ſervitibus, qui cum judicibus reſidere debent.

Capitular. lib. 4. cap. 44. — *Juſtiſſimam faciant (Maſſi mſſi) de rebus & libertatibus injuſte ablatis: & ſi Epſcopus, aut Abbas, aut*

Bbbbbb Vi.

illum viceforibus istius (al. suis) ad legem faciendam.

¶ *Vicinium.* Latini melioribus vicinis, & viciniam. Scriptorum legibus, *Vicinium*, a Gall. *casin*, & vicinitas; sed hoc de personis, id de loco potius intelligendum.

Dicitur autem *vicinium* in iure nostro locus quem vicini habitant: qui olim intelligebantur de eadem villa five adjacentibus: atq; aliis de eodem Hundredo vel proximis: modo vero de eodem Pago five Comitatu, hoc est, compagentes. Cum enim Rex per Breve suum Vicecomiti præcepisset, ut venire faciat 12 probos & legales homines de vicinio de N. ad hoc, sufficere fi 12 illos ex quavis Comitatu parte Vicecomes exhibuerit: modo 6 eorum de eodem (quo fit N.) Hundredo fuerint; quod Stat. An. provifum est. Sic in leg. Alaman. tit. 45. §. 2. — & *posse mitti* in vicinio, & congregari parvi.

¶ *Vicinitas.* Pro duodecim virali inquisitione iuris responsio, pro Assisa, Jurata, Veredito vicini.

¶ *Vicinitas.* cap. 83. — Nulla vicinitas capitis super vicinitatem de una querela. Nec probatio super probatorem, nec perquisitio super perquisitorem. Quia de iure probatorum semel decisum non debet iterari. Ubi *vicinitas* in marg. vicinitas, i. Vereditum vicini, seu officii: nam generaliter nunquam potest esse duellum, nisi assisa est, nec e converso.

¶ *Vitualis, Vitualia, orum, Vitalarius.* Vitualis dixit Apud. pro eo quod ad victoriam pertinet: alii frequentius pro eo quod ad commensam; ipseque commensam Vitualia dicunt vulgarij, a Gal. Vitualis: eorumque venditorem Vitualarium.

Vitualis, pro ferculo vel missa. R. Alam. 201.

¶ *Vidua Regis.* Dicitur relicta ejus, qui de Rege tenet in capite; hoc est, de corona sui. Regis, ideo vidua nuncupata est: quod sine Regis licentia ad feudum nuptias non transeat, quin & dotem impetret ex Regis assignatione: regemque habeat patrum & defensorum. Viduam enim & pupillorum cura ad Reges pertinebat, quam ideo suis Comitibus, per provincias & pagos olim delegabant; ut apud Marculf. lib. 1. cap. 8. in Charta, qua Rex Ducatum, Patriatum, vel Comitatum concedit; viz. viduis & pupillis maximus defensor apparet. Et *Hindoveus* Imp. in additione ad Comes Capitulum. lib. 2. cap. 6. — Pupillarum vero (inquit) & viduarum & ceterorum pauperum adiutores, & defensores — iuxta vestram provisionem fieri &c.

Item Synodus Tricemina, sub Ludovico Italiae Rege, Pupillis & viduis præcipit.

¶ *Vigerius, & Vigeritia.* Illud magistratus appellatio; hoc fuit iurisdic-

tis territorium, quæ supra Vide in Vegenis.

¶ *Vilager.* Pri. Lev. pag. 14. — Quicunque in villa de Hecham habuerit bovem vel vaccam, dabit 1 denar. ad incrementum S. Crucis, & pro vincto unius anni, &c. Et qui plures habuerit sui denarii de vilager. Et paulo post, ostendimus de Stone pro suo vilager. &c. Iterum more, B. R. S. A. A. E. dant vilager cum suo censu. V. plus Corredum.

¶ *Villa.* Pro eo quod Angli & Galli manerium dicimus, vernaculè a *manus*, & *manus*; antiquioribus *mansum*, quod & Romani villam appellabant. Germ. *Hof*, *Obst*, *Hofhaus*.

Villa enim apud Saxones nostris antiquos, Romano feudum accipit videtur pro prelio unius alicuius in iure, cum idoneis scabibus ad respondens ejusdem fructus honestato. Non autem primitus pro multarum mansionum connectione, quod in oppidis potius expendendum esset: & successibus temporibus villis posita introductum est.

In M. S. tradans de Chartis quod dicitur

¶ *Chon. Attach.* cap. 83. — Nulla vicinitas capitis super vicinitatem de una querela. Nec probatio super probatorem, nec perquisitio super perquisitorem. Quia de iure probatorum semel decisum non debet iterari. Ubi *vicinitas* in marg. vicinitas, i. Vereditum vicini, seu officii: nam generaliter nunquam potest esse duellum, nisi assisa est, nec e converso.

¶ *Vidua Regis.* Dicitur relicta ejus, qui de Rege tenet in capite; hoc est, de corona sui. Regis, ideo vidua nuncupata est: quod sine Regis licentia ad feudum nuptias non transeat, quin & dotem impetret ex Regis assignatione: regemque habeat patrum & defensorum. Viduam enim & pupillorum cura ad Reges pertinebat, quam ideo suis Comitibus, per provincias & pagos olim delegabant; ut apud Marculf. lib. 1. cap. 8. in Charta, qua Rex Ducatum, Patriatum, vel Comitatum concedit; viz. viduis & pupillis maximus defensor apparet. Et *Hindoveus* Imp. in additione ad Comes Capitulum. lib. 2. cap. 6. — Pupillarum vero (inquit) & viduarum & ceterorum pauperum adiutores, & defensores — iuxta vestram provisionem fieri &c.

¶ *Villata, t.e.* Dicitur villa inhabitans, villæ quæ communis. Officium Coronatoris. — Statim accedere debet (Coronator) & statim mandare 4 villatas vicinas vel 6 quod sine coram ipso in tali loco. Et infra. — Appareat faciem terras, blada, & castalla, sicut statim vendi possint, & statim liberentur coram villate, ad respondendum de predictis, coram Vigintiaris.

¶ *Villicaria.* Lib. feud. Bar. tit. 4. cap. 10. — Si quis pro villicaria, & ut ita

¶ *Villicaria.* Lib. feud. Bar. tit. 4. cap. 10. — Si quis pro villicaria, & ut ita

Wagenfelig
Niribogon. c. 1.

villa. *Niribogon* An. 20. Regni sui Carolus villam fidelem præcepto suo quod habet, mus Obsequio Monasterio dedit. Vide villa Regis.

Villa, quandoque pro Cantare, & illud in oppido; quandoque Gallorum mansio, colonis curia, Germanorum *Hof* & *Hofhaus* accipitur, sig. ad *Mansum* pag. 502, & 610.

¶ *Villa Regia.* Pro Curia Regis, vel manerio Regis. Villa quæ sedes & curia Regis habuerunt. *Villa Regia* vel ad fidelem Regis pertinet; hoc est ad Curiam & dignitatem Regiam; neque ideo omnis villa, quæ in possessionem vel hereditatem Regis transeat.

¶ *Beata Eccles. Hitor.* lib. 2. cap. 9. — Per venit auctor ad Regem primo die Pasche, iuxta annos Doroventium, ubi tunc erat villa Regalis. Item cap. 14. Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam Regiam, quæ vocatur Adregin: origina fce dictus catechizandi & baptizandi officio deditus, manere. Et mox

Hæc villa, tempore sequentium Regum deferta, & sua est facta in loco qui vocatur Melmin. Adhuc inferius. — In campo Domi (ubi tunc etiam villa Regia erat) fecit Bapstianus: quam postmodum pagani — cum tota eadem villa, succederant. Pro qua Reges posteriores fecerit sibi villam in regimine quæ vocatur Loidis.

¶ *Alfred Meneven.* de *Alfredi* gest. an. 853. — Occidentalium Saxorum Rex filium suum Burgold Merciorum Regi in villa Regia, quæ dicitur Cippenhamme (nuptis regulariter facta) ad Regnum dedit. Et sub An. 871. — Pagorum Saxonicorum contra ad villam Regiam, quæ dicitur Radingam, in meridiana Tongru Fluvio fluvium ripa fuit.

¶ *Ex an. 878.* — *Agus Alfred.* Rex in filium adoptivum sibi filiosque de fove sacro baptizavit: climaverit — in villa Regia quæ dicitur Wadmoor.

Insuper adhuc, in fine anni 885. — Cum ad eam (scilicet *Alfredi regem*) advenisset in villa Regia quæ dicitur Leonaford.

¶ *Villa ficalis.* Dicitur ab exteris videtur, quæ nostratibus olim villa regia. Greg. Turon. lib. 6. fecit. 12. — Cum ad villam ficaltem ductus esset &c.

Sic domus ficalis vel ad fidelem pertinet. Idem Greg. lib. 6. fecit. 45. Regressu Parisiæ famulatus nuntius de domibus ficalibus referri præcepit.

¶ *Villanus.* Qui in villa habitat, & inde dictus, ut Urbanus ab urbe, Oppidanus ab oppido, Castellanus & castello, Burgarius & Burgenfis ab burgo. Villa autem proprie notat viculum rusticum; sed ex more Gallici idiomatis traducitur ad insignia oppida atque ipsas urbes. Cum tamen villanus qui in rure degit in operibus exerceatur plerumque fordice; tunc etiam, ex more Gallico villanus foret, non tantum de rustico, sed de homine

uniquè fordido, de servo, & de quolibet vicij. *vid. g. p. 114 de Com. lillimo.* Hos inter servos recipit *Tassius Germ. hanc quæd. sub la. p. 114 de Com. lillimo.* mag. (lib. in fol. 132. qui suam sedem habet in *Rey. la. p. 114 de Com. lillimo.* suos regis matres, & frumenti modum, aut *cing. p. 114 de Com. lillimo.* pecus, aut vestem domino reddit. *l. 1. p. 114 de Com. lillimo.* *des villains de Londres.*

Entre les franchises qu'ex l'evesque de Landaff clame.

— Juratores a le Courte prochain apres la feste de S. Michael, & a la Court prochain apres le Terme de Hilary que veut nomez les *Berne courz* — præsentabant ut in letis &c. Et si nullo deo villagum le ferer fuisse per alios demorant que en celte Courte, & quex yfont. Et si nullo cultumes de ces Bon-des vil, fultre, & per quex: Et de lex rentes servicos de ces Françes Trancers, Cate-reis, ou Godeliers &c.

Nullo angarius, vel villone, seu quicquam villanus, qui in villa & casto habitat, & yfferno nullus villi conditimus contra Comitum & Baronum, vel etiam fupules. Milites capitales ac-cusant, vel de persone conditimus &c. Idem aliquam faciet. Conflit. Neap. lib. 2. Tit. 32.

— Ad militarem bonorem nullus accedet qui non sit de genere Militum sine Mansuetudinis nostre licentia & mandato — Profecti edicto illud edictum, sui iudex vel natus publici aliqui qui villi conditimus sit, villanus aut angarius dari non possunt sine aliquo promove-ri, lib. 3. Tit. 39. l. 2.

Ex Charta de terris in Hospit. in Com. Oxon. penes Decan. & Can. Coll. Eccl. Christi Oxon. — Affert: ipsam villam non esse de Dominio, sed de Villenagio: quia ipsa per servitium Regis se defendit, sicut terra villanorum.

¶ *Villanum iudicium.* Illud dicitur quod ignominiam reo imponit.

¶ *Villanum socagium.* Vide Villenagium.

¶ *Villaris, seu Villare.* *Flodard.* lib. 2. cap. 5. de testamentis Sonnati Episcopi — Cœlebraria quoque duodecim, & florum organum (deputatus) Bapstianus B. Remigii, & portio-nem suam de villis dedit, cum mancipiis, vineis, prati, ceterisque adjacentibus.

¶ *Villata, t.e.* Dicitur villa inhabi-tans, villæ quæ communis.

Officium Coronatoris. — Statim accedere debet (Coronator) & statim mandare 4 villatas vicinas vel 6 quod sine coram ipso in tali loco. Et infra. — Appareat faciem terras, blada, & castalla, sicut statim vendi possint, & statim liberentur coram villate, ad respondendum de predictis, coram Vigintiaris.

¶ *Villicaria.* Lib. feud. Bar. tit. 4. cap. 10. — Si quis pro villicaria, & ut ita

venditio, item *Warendor*, pro eo qui evictio-
nem rei praestare tenetur. Unde & postea
illa emanat certum est; *warem*, & *warens*
pro ascendere, tueri; *warens* pro de-
fensione, vel legamine ad defensionem satis-
factionem; venditionis: *Warentum* pro simbolo
vel instrumento, quo quis vel ad *Warantiam*
obligatur, vel quo suam munit authorita-
tem & nectur. Hinc que in Chartis no-
stris feudalibus iuxta sacre anchora habe-
re clausula illa finalis, *Henrici tertii* avo
(ni me fallit conjectura) enata, *warentizabi-*
mus & imperpetuum defendemus: quo au-
thor doni aut venditionis, ad integram rei
compensationem si evicta fuerit obligatur.
Warens enim apud nos lex est, ut si de
terris sub ea stipulatione datus aut vendi-
tus sit, in parochiam causae advocato, omnis
deinceps litis moles huic incumbit: quae si
male cesserit petens rem obtinet, emptorij
vices & venditoris praedixi rependuntur. Nec
apud nos enata lex ista, sed ab antiquissimis
nostris Saxonibus parentibus olim recepta, imo
a fratribus nostris Longobardis (nam & isti
Saxones erant) in Italiam deportata, annos
ante plus minus 1200. Adui enim quid in
legibus Longobardis anno jam penne hinc
millesimo conscriptis legendum occurrit lib.
2. tit. 18. cap. 5. — *Si qui equum suum*
vel cetera animalia, sine rem suam, super ali-
quam reperit, & ipse se tarentem dare dix-
erit, statim paret, & ad certum warentem
com conducatur, & super tertium warentem
& certum comatum non procedat, & si hoc facere
solverit, rem perdat, & secundum legem componat.

Atque haec lex non tum latet, sed literis tan-
tum mandata: Nam cum haec leges suo
solum memoria & usu (more nostro) retine-
bant, *Rotbertus* Rex scriptorum serie jam com-
puit: Et ut Longobardi hanc in Italiam, sic
Franci etiam (aliis Germaniae populus) in
Galliam deferbant. Nam veterima illi *Gua-*
rentare vox est etiam *Garentis* pro *susce-*
pere causam alterius, & defensionem se proficere
Prosum (inquit Prateus) Francorum verbum
quod in Francogaliam introitum est *Garent*
; quo significatur is qui Latine auctor dicitur &
evictionem rei praestat, lib. 2. Feud. tit. 34. §. 2.
Et me *Covelius* monuit *Warantiam* hanc no-
stram per stipulationem illam juris civilis,
quae dicunt habere licet aliquoties demon-
strationem, quod hoc perpetuum & quietam pol-
litionem pollicetur, l. 1. §. final. de action.
empt. & vendit. Huc etiam pertinet *Garentigia*
illa de *Baldus* & *Tiraquel* & alia plura
patronimica, quorum omnium fons & Saxo-
nia veteri disquirendus est.

¶ *Warentis, Warentizo, Waranto,*
Warantus] Vide *Warantia*. *Warentis*
autem non apud Forenses tantum, sed Histori-
cos etiam legitur pro *indemnitate* aliquam fa-

care, vel *conferre*. Hoved. Par. postea. in
Richar. 1. (p. 743. l. 50.) — *Et quoniam*
Archiepiscopus opera eorum warrantizare, non
tamen potuit esse Archiepiscopus plagiare. Vide
Guarentem in Prateo. Angliam autem in-
gressa est vox *warantus* cum ipso Conquestore
; exat enim in suis legum emendationibus.
Nec aliqua res vendita sine *fidejussione*
& *warantia*.

¶ *Warens, wa.*] Est privilegium, quod
quis in terris suis habet ex concessione Regis,
vel ex praescriptione praedandi venandi; feras
& volucres, ad warentiam, ut loquuntur, per-
tinent, alio quovis qui licentia ejus non in-
greditur interdicto.

¶ *Warda, dae.*] Tutela, custodia. A
Sax. *war* pro idem significante, ut in *Wa-*
rentia monstravimus. Vox tamen non u-
nius notationis: *Warda* enim dicitur un-
ius Londini regiones quae pro numero Mai-
oris & 24 Aldermannorum; viginti quin-
que constitutae sunt (praeter wardum Burgi
Southwari) singulorumque; cultusque singu-
laris distribuit. Uti ergo ad regendo qua-
tuordecim illis, Romanae ubi portiones,
regiones dicebantur; Sic in Roma hac no-
stra, viginti ille & quinque divisiones a cu-
stodiendo *warda*, i. e. *custodiae* appellantur.
Warda etiam praesidium significat castellis &
urbibus impositum, alias *Warda* dicta: Vide
Walla. Item carcerem & incarcerationem;
stationem; in quas Forenses dividuntur *wardes*
solent nuncupari.

Pro Vigiliis in urbibus, &c. Ll. Ed. Conf.
cap. 35. tit. de *Hereticis*, Providendum
est in *Folmar*, ut *Ward* iuste & rite obser-
ventur.

¶ *Warda, al. Varda.*] Scotis dicitur
bueroquertion, Judicium, Constitutio. Angl. *an-*
award, q. id quod custodiendum, i. observan-
dum traditur. Unde *warda, das*, quo sensu *Sle-*
gensi, Curia dicitur *warda* considerare, pronun-
ciare. Quon. Attach. cap. 16. §. fin. Non debet
dare aliquam rationem pro parte sua, nisi ad
infensandum Curiam in *Wardis* petitis, ubi
sectatores sunt legis minus scientes. Ibi in
Slegensi; Infensandum, i. informandum, war-
dis, *interlocutoris*. Item cap. 34. §. penult.

— *Curia autem tenetur deservire partibus lit-*
genium in wardis & iudiciis petitis, &c. Et
cap. 35. §. 1. & 2. — *Nullus loquatur in*
Curia affirmata, nisi partes & sui proloquutores
& Conclum suum. Nisi in wardis & iudiciis
petitis, in quibus licet omnibus sectatoribus *suas*
rationes proferre pro illis declarandis. Etiam
cap. 36. §. 3. — *Sectator debet examinari in 3*
Curia, si sciat facere recordationes Curiae &
dare sufficienter unam wardam sive iudicium
Curiae, de wardis & rationibus petitis in Curia,
&c.

¶ *Warda, dae.*] Etiam *Warda*. Voces
forenses. Pupilli qui ratione infirmioris eta-
tis praediorumque; servituti in custodia Regis
vel Domini sui est, usq; ad etatem integram;
hoc est, 21 annos. Hoveden. in Rich. 1. 745.

— *Milites*

— *Milites in Comitatu, eorum* *Justiciarius ju-*
rabant, quod legale possessionem ponere ad War-
das & Ecclesias Domini Regis instaurandas,
ad commodum Domini Regis. Grave Anglis
jugum, quod cervicibus nostris non *Hen. 3.*
(ut *Petrus* asserit *Remphelm Cotesphen*
secutus) sed *Wilhelmus* Conquestor, gladio
omnia premens, imposuit. Ne remous tam-
en ab omni ratione videatur; intelligendum
est ex olim fuisse feodorum militarium con-
ditio; ut nec hereditarie concedebatur; nec
pro vita vassalli, sed nec ad certam terminum,
ne anni quidem: E dominorum autem volun-
tate illa dependisse, ut quando vellent possent
adimere. Hoc Lotharii Imp. constitutiones in-
dicant, tit. *Qui seu. da. possunt*. Libi etiam de-
monstratur, eo postea devotum esse, ut per
annum tantum firmitatem haberet (seu
concedit); deinde statum esse, ut usq;
ad vitam fidelis (i. vassalli) produceretur.

Sed cum hoc iure successione ad filios non
pertineret sic progressum est, ut ad filios de-
veniret, ac in cum scilicet, in quem dominus
vellet hoc beneficium confirmare: tandemque
stabilitum ut ad omnes aequaliter perlineret,
more nostro, quem *Cavelinus* appellamus.
Veruntamen, neq; tunc adhuc, hereditarie;
neq; ultra filios, ad nepotes, neq; ad fratres
porrigebatur feudum ante leges *Conradi* Imp.
Annum circiter . . . sed nec tum demum ad
filias, nisi expresse de his mentio esset: nam
quid colo cum fratre, mulieri cum Marte?
Sensim igitur vigorem feuda accepturum de-
mumque hereditaria sunt, quae initio ne an-
nalem agnovere certitudinem. Sed hoc ob-
tinuit causa publica & necessitas ipsa, ne vas-
fallus innoxius ejiceretur, aut filius ad mil-
itium idoneus a patrio munere excluderetur.
Suis nihilominus conditionibus feuda interea
subiacere. Nam cum fidelitatis gratia,
servitij; in militia domino praestandi prin-
cipit hanc erogata essent, claudicante in
officio suo, vassallo, actum protinus fuit de
jure suo feodumque; domino restitutum.
Nam & ratio suadet, & lex dicit: quam
humili, quam devote, quam benigne, quam
fideliter, erga dominum suum debuit fe-
vassallus habere. Tit. in *quib. caus. seu. ante*.
pag. 32.

Duplici igitur forte (ut alias taceam) feo-
dum ad dominum referatur; vel ob lesam
fidelitatem; vel ob defectum servitij. Lesam
fidelitatem: feloniam dixere (& hinc ejusdem
apud nos origo;) quae pro varietate locorum
& curiarum; ob levorem alibi, sed ubiq;
egregiam ingratitude, feudum revocatur:
Utrorque, si vassallus dominum occidisset, aut
vici & intulisset, aut in eum insurrexisset, aut
quid innoxium machinatus fuisset, thorum do-
mini ascenderat, filiam, nepotem, fororem, in
domo domini permanentes eo: primaeque; ini-
dictae domini adhaerens, eidemque manifeste
deservierat; amissione feodi hae omnia ple-
tebantur, ut Tit. *Qui. de. succ. feud. ante*, &c.
Similiter ob defectum etiam servitij, veluti

si in praedium cum domino non descendisset,
vel in praedio pugnantem ipsum demississet,
vel in aliis rebus quod iustum esset non pre-
stitisset, feodo privandus censetur. Sed
huiusmodi defectus alias ex vassalli culpa nas-
citur, alias impotentia naturali; nec pari ple-
tendus est vindicta qui in culpam proruit,
& qui per impotentiam delinquit.

Cum igitur ad infanctum feudum devolve-
retur: qui ex impotentia debitum dominum
servitium praestare non valuit, infustum vitum
est: is feodum amitteret: sed nec illud ius-
tum, ut quod pactum erat servitium domi-
nus non gauderet. Quamobrem, majores
nostri aequum duxere feodum interim domi-
no reddi, ut donec vassallus ad arma virilia
potens esset, ipse suum sibi servitium cura-
ret praestari: vassallumque; haberet in custo-
dia (quod alii mundum vocant) cum ad mili-
tiam, tum ad munus debitum obundum in-
structionem faceret.

Hae pupillorum nostrorum (quos *wardis*
vocant) institutio, qui ex praeca legem re-
sentia, non in praedam dominis tradebantur:
sed ob praedium & tutelam, ita scilicet quod
domini sui ipsos honorifice (absit invidia, nam
in verbis loquor summi Anglie Justitiarum) pro
quantitate hereditatis, interim habeant: &
debita etiam defuncti (puta patris aut paren-
tis) pro quantitate hereditatis & temporis
illis custodia deputant, acquirunt, i. satisfaci-
ant. Unde & de debitis antecessorum de
jure respondere tenentur. Negotia quoque; ipso-
rum haredum agere &c. *Glanvill*. Justitiae
gubernacula tenens temp. Hen. 2. lib. 7. cap.
9. O felix seculum!

Hae Anglo-Normannorum lex; & eadem
propterea apud Normanno-gallos: ut videas.
Cust. Norm. cap. 218. Et licet prolixior fuerim
addam illud quod sequitur apud *Glanvill*, &
in privilegium sit *Wardarum*. Si vero (inquit)
appellatur minor de feloniam aliqua; tunc at-
tenuatur pro salvis & securis plegijs, sed dum
fuerit infra etatem, inde non tenebitur responde-
re, sed demum factus major.

Vide supra *Mala tractatio*. Ubi delicta
enumerantur ex quibus tutor custodiam iu-
smodi quod mundum vocabant lege Longo-
bardica amitteret.

Vide *Werde*.

¶ *Wardemotus, ti.*] Gemotus, Sax.
convocatus. Sic *wardemotus* est *wardarum* (Lon-
donensium) convocatus, vel curia. Inter Co-
ratorum comitiorum Romae, in quibus singulis
singule Curiae, quae Romae *wardarum* istarum
vices agebant 30 numero, iustitia dicebantur:
destinatasque; habere conveniendos aedes in quibus
sacra & externa peragebant. V. *Cur. Hen.*
2. de libertatibus London.

¶ *Warenum, ti.*] Vox for. Terra neg-
lecta vel diu inculta. Dicit. a Gall. *gare*, idem
significante, viz. terre *gare*.

¶ *Wardpenny*, alias *Warpen*, &
Wartpenny.] Denarii Vicecomiti vel a-

lis

implacabiles durant. Luitur enim homicidium certo armorum & pecorum numero, recipitur satisfactioem universa domus.

Recht. Tacitus. — satisfactioem recipit universa domus, sed non ubique recipit integram Wergildum: Partem enim dominus interfecit, ob amillum vasallum retulit, quam Manbat vocant. Partem Rex ob violatam pacem, quam Fridum runcupant. Manbat portum vides in lex legg. cap. 69. Fieda in Capit. Caroli & Lodovici: utriusque hic in suis locis. Ubi vero universa domus interfecit satisfactioem recipit, ita etiam universa domus interfecit suas fortis in redemptionem conferant. Sed ex iure illud, hoc ex gratia, eaque de causa, alia aliis adjuncta sunt multa, Wergildumque auctus numerus, his duplex, illis triplex: & in Alemannorum legg. cap. 49. Qui hominem caede clandestina (quod illi mortuod nos morder dicimus) suffulserit, novem Wergildis plektibatur. Qui feminam (forte quod imbelior hac effect ad defensionem) octodecem.

Intelligendum est de configuratione huiusmodi.

Licit igitur in Boiorum LL. tit. 1. cap. 7. dicitur: Nullam esse culpam tam gravem, ut vita non concedatur, propter timorem Dei & reverentiam Sanctorum, adeo tamen aliquando gravis fuit redemptio, ut difficultas vicii delinquentis, ad mortem denuo traheretur. Quaedam tamen scelera nullo unquam Wergildum cumulo eximerentur; utpote quod vel in Principem, vel in Rempublicam vel in Civitatem machinatum esset, ut ibidem videas tit. 2. cap. 1. §§. 2. & 3. Cetera vero (inquit lex eadem ut in 4. §. habetur) quaecunque commiserit peccata, quousque habet substantiam, componat secundum legem.

Sed hinc apud externos: parcius apud nos fuit de Wergild consuetudo. Unde dicitur in legg. Hen. 1. cap. 13. Quaedam emendari non possunt; quae sunt hucbuchi, hermet, & aspencheth, & ebremod, & lasodstich & infractio pacis Ecclesiae, vel per manus Regis per Homicidium. Sequuntur in eodem cap. per criminum enumerationem, quae per Wergam redimenda essent; ego, ne prolixior fiam, transeo.

LI. Canut. MS. 93.

Vides interim Wergildum leges sub Anglo-Normannicis nostris principibus viguisse. Quere igitur quando egredietur fuit infusa nostra.

Wergam & Wergildum census, ut Aethelstan aeo habiti sunt, ex ejusdem legis adiuturam.

Regis capitis estimatio, sive Anglorum communis 30 Thrymsarum millibus conficit; quorum nulla quinquem capitis estimatio, reliqua Regni nomine debetur; hac ad gentem, illa ad cognatos pertinent.

Archiepiscopus aut Satrapa (Sax. Ecopley, i. Comes) 15 Thrymsarum millibus estimatur.

Episcopus aut Senator (Sax. Ealbmenn) 10 Thrymsarum millibus adest.

Beili Imperator aut summus Praefectus 4 Thrymsarum millibus.

Sacra militum (Werrebesner) aut Thovus 2 Thrymsarum millibus estimatur.

Paganum Datus 267 Thrymsa estimant. Wallus &c. adde.

Estimationes autem istae mitius primo fieri videmur; atque hoc in causam esse, ut posterioribus legibus multiplices impingerentur in reos, ut ex praedictis appareat. Privilegii igitur loco Henricus primus in Charta libertatum London; Concessit ut homo Londoniarum non iudicaretur in materia pecunie nisi a Werre, scilicet ad Centum solidos. Werre autem ne ad dimidias facultates tunc fuisse estimatas, ex hoc est manifestum, quod in eisdem LL. extat cap. 13. Qui legem (inquit) applicat: werre facit reus prima vice; Si secundo fecerit, reddat bis veram suam; Si tertio praesumat, perdat quicquid habet. V. Werreum estimationes iuxta Consuet. Welffax. ib. ca. 70.

Vide compositiones Wergildum L. Frison. tit. 5. Et qui possint occidere sine compositione.

Reg. Majest. lib. 4. cap. 19. — De unoquoque fure per totam Scatiam, est Wergelt 30 vaccae, & una juvenca, si fure sit liber homo, si foveat. V. not. ibid.

Tacitus Ger. mor. juxta Willich pag. 524.

— Luitur enim etiam homicidium certo armorum & pecorum numero, recipitur satisfactioem universa domus utiliter in publicum, quia periculosiores sunt inimicitiae iuxta libertatem. V. ib. Willich. cap. 28.

¶ Werge-lada.] Purgatio vera, hoc est. Qui debuit se puris formis purgaverit (a satisfactioem quam vocant, id est) multa verae suae. Legg. Hen. 1. cap. 13. Qui ei confinet in aliquo homicidio vera solvatur vel Werge lada negetur. Hoc alias 30 conjuratoribus factum est; Et LL. H. 1. cap. 29. Bello. Vide purgandi modum ib. 75. LL. Can. MS. cap. 36. — Si quis ministrum alterius occiderit, ulagae si erga Deum & homines &c. & erga parentes qui extendit, vel Werlada si adlegit &c.

¶ Werpia, Werpis, Werpire, al. Guerpere, & Guerpere. Hoc a Saxonico purpam, illa a Germano Werpen. Omnia significandi pascere, discurrere, foveare, & quod foris dicunt alienare & Werpere. Hinc gentes dicunt alienare & Werpere. Hinc gentes maris, qui Werpere dicuntur aliis in Charta Divi Edwardi Regis Ramefienli Ecclesiae, de libertatibus concessa seapwerp, q. Sea-ut-werp appellatur. Sed. 97. V. Linden.

¶ Werra, rat, al. Guerra.] Bellum; non modo publicum, sed quod ex capitalibus inimicitias (saepe) vocant a privati suspicietur. LL. Ed. Confes. cap. 12. — Parentibus occisi fuit emendatio, vel guerra eorum poterat. Mag. Char. R. Joh. apud Mat. Par. in vita ejus — Praterquam in tempore Werra 248. l. 53.

l. 53.) Ex in Stephan. (83. l. 20.) — Werra que 17 annis foveatur, hac sine quievit. Dicta ab instrumento per metonymiam: nam pap. Sax. instrumentum. Walingh. in An. 6 H. 4. pag. 372. — Omnem censum illum expendere in Werra Regi.

¶ Werrinus, na, nm.] Beliger. Mag. Char. R. Joh. Mat. Par. 284. l. 53. — Praeterea in tempore Werra, & si fura de terra contra nos Werrina. Hec in Mag. Char. Hen. 3. Cap. more Gallico & in Ga verum.

¶ Welfmonasterium.] Vulgo Welfmister per Sax. Welfmynster, hoc occidentale monasterium. Prisca regum fedes ante Divi Edwardi Conf. tempestatem: Beati Petri inscriptum monasterium: sed quod ex penitentiae voto Rex (ut exemplaris utar verbo) suscepit meliorandum. Navato igitur egregie operi, Nicolaus Papa splendida adiunxit privilegia; inter cetera, Ut amplius (suis loquor verbis) in perpetuum regie Constitutionis loca sit, atq. repositum Regalium insignium. Epist. ejus ad Div. Edward. Concl. tom. 3. B. f. 128. &c. ¶ Weylref.] LL. Hen. 1. cap. 84. Weylref dicimus si quis mortuum relinquit armis propter aliquibus vel emulatum vel tumultum. Locus videtur corruptus.

¶ Wharfsa.] Lintus ubi merces veniunt & permutantur a Sax. Wryppen permutare. LL. Ethelredi cap. 4. And nam man ne ba napon ne ne bygge ne ne bypype buton De mōð hæbbe 7 gebycraffe 7 þa. Non hominum vel enas vel (Wryppe hoc est) permutet; sine fiduissime & estimatio.

¶ Wic.] Varias habet significationes.

Demus, Castrum, villa, vicus, portus, finis, fluvius, locus. In aliis Graeco respondet vicus, i. domus; in aliis Romano vicus, in ceteris neutri. Patronymica videntur vicus, & vic. Sed a Graeco potius quam Romano, vic nostrum peterem; quod Saxonice dictiois frequentius Graecis respondeant quam Romanis. Et Graecam significationem nobis magis retinet haec dictio Wic quam Romanam. Saxonibus etiam in more fuit u. demphungum Graecum in W mutare ab yōdā semper finali syllaba seu Graeca seu Romana. Sic vicus: vic dicant; vicus: vic; quod nostratibus datum potius juxta Graecos, quam Romanos saxonem designat.

Castrum vero, vic dictum existimo, quod conspecto aggeri constructum sit: unde communi vocabulo aggerem propugnaculis, profugium, Belgae vicus dicunt.

Wic autem pro finis maris vel fluviorum, non a Graeco vicus vel Romano vicus, sed a Germ. Weychen, recedere vel decidere (quia recessu terre vel fluviorum factum) duci videtur; scribitur emendatus wity quam wic ut. Wity quam Weychen. Nec hoc sensu finem tantummodo (ut Gervasio exponit) significat, sed etiam locum ubi fere naves figantur & exonerantur, mea non me fecit conjectura. In Saxonica enim Evangeliorum interpretat.

tatione Mar. 7. 53. picebon legitur pro appulerunt; atquid picepobun telmarus picepobun dicunt; quae picepobun portus Praepitum. Pirata picep quod portus depraedatur, vel inhabitat. A Wic vero pro domo aut villa picep pro villicatione, picep pro villico vel procuratore, ministris, vel famula. Vide Wig.

Wic, locus, minuta filius L. Baiwarior. Tit. de Pomariis & minuta filius §. 6. — Si vero de minuta filius de Wic, vel quocumque, hanc regionem reciderit; cum solido & finis componat. Ubi Lindenbro. in variis lect. & Gloss. ita (inquit) Germanica edioat MS. & Tit. de minuta filius de loco, quod interpretatio est rē vic, & adjunctis & Ofrid. Evang.

Job the Ewarton vesto Lintum filia Kechth Thie Farva quod gingege Zi theme selen Wige.

Idem libro 4. cap. 18. Inde German. Wic grece abasphale; nam quid grece supra ostendimus. Hec ille.

Plurima sunt in Angliā villarum & oppidorum nomina ex wic & wity compolita, ad eorum igitur etymologiam investigandam, finem quem habent consilium observandum est, sed diversa censio wic & wity, hoc proprie locum fluvii vel maris notare, interdum castrum: illud vicum seu locum.

¶ Wich.] Vide Wic pro finis.

¶ Wycherthila.] LL. Hen. 1. cap. 24. — Nemo de celone neminis operari, pure cogitur respondere per Wycherthilam, nisi domino suo, vel caput in eo.

¶ Widerbora, rae.] LL. Longobard. lib. 2. tit. 1. cap. 9. — Si quis aliam alienam aut suam in uxorem tollere voluerit, faciat eam Widerbora.

¶ Widirizit.] Idem quod Wergild, quod vide LL. Longob. lib. 2. tit. 1. cap. 9. — Et in palatio Regis componit Widirizit suum. Ib. lib. 1. Tit. 5. §. 2. Widirizit quod venustior alia editione legitur Guirizit.

¶ Wifa, vel Wiffa.] Boior. Tit. 9. cap. 12. — Qui Signum quod propter defensionem ponitur, aut iter excidendum, vel paciscendum, vel campum defendendum vel amplificationem, secundum morem antiquum, quod signum villam vocamus, abstulerit vel iniquis reciderit cum uno soli componat. Longob. 3. tit. 3. l. 6. — Super istam wifam sua auctoritate intrare. Gerra. (inquit) Landth. Wifp ligum est quod rei venali assignatur, ut haderia vino.

¶ Wifo, vel Wiffa.] Signum apponeret LL. Longob. 1. tit. 27. l. 8. — Terram alienam sine publico iussu guisaverit. Longob. 3. Tit. 3. l. 6. — Demus vel casa Wilentur. Glossae vet. ad illa verba rubricae Cod. — Ut verus privatus &c. Vela Regia suspendant — quod vulgo Longobardico more guisphare dicitur, quod nos apud nos latine, quod lingua vulgari Eyden. D d d d 2 De

